

Clarissima singularisq; totius ppulo
ppie necnon meraphisice Aristotelis;
magistri Petri tatareni expositio.

BIBLIOTECA
UNIVERSITARIA
SALAMANCA

domus marie filie

LIBRARIUS UNIVERSITATIS
MAGNIFICENTIAE SENECENSIS

UNIVERSITATIS
MAGNIFICENTIAE SENECENSIS

sunt que sūt cōiuncte materie: & fm esse & fm diffi-
nitionē: ut entia physica & naturalia que compo-
nuntur materia & forma: & etiā diffiniuntur per ma-
teriam & formā. Nā si quis querat quid est homo: cōve-
nienter responderet qd est quid possit ex materia
& forma: nō tamē debet diffiniri p materiā veteria
tā ex vna individualē. ut nō debet dicere homo est
quid compositū ex hoc corpore: & ex hac aīa: sed de-
bet diffiniri per materiā fm se acceptā: id est nō de-
terminatā per vnam individualē. Adverte tamen
q materia pōt capi duplr. vno mō p altera parte
compositi: puta pro corpore vel pro aliquo alio ex
q cū forma sit totū possit. Alio mō p vna indivi-
dualē: & sic vna qua sortes est hic homo: seu qua sor-
tes ē sortes: diceret materia. Sed de hoc iam vltus
est in libro porphirij seu in predicabilibus.

Sciendū est secundo q triplices sunt sciē-
tie speculatiue reales: scz mathematica: methaphi-
sica: & physica: inter quas ordine generationis phi-
sica & methaphisica precedit qz sunt de illis q sūt
ppinquoza sensui. i. que sunt magis sensibilia et
que sunt nobis notioza ex primo posteriorū. Modo
doctrina debet incipi ab eo qd est facilius & notio-
rius nobis vel quo ad qd vel quo ad ppter quā: physica
aut entia sunt nobis sensibilia & cōpositioza
& nobis notioza: ideo ordine doctrine & fm modū
nfm cōcipiēd: physica pcedit methaphisica & etiā
mathematicā. Nā illa de quibus est physica sūt no-
bis magis sensibilia & p pns prius nobis nota q ma-
thematica. Et si quis dicat q mathematica dicitur esse sci-
entia certissima & euidentissima. igr dicitur pcedere ali-
is. Rñ dicitur vñ est in logica q dicitur certissi-
ma & ppter quā qz pcedit ex pmissis naturali or-
dine cognoscēdi magis notis: scilicet methaphi-
sica tñ via pfectionis: & vna distincte cognoscen-
di ē prima scientia naturaliter adinuentū. quia
est de illo sine quo nihil pōt pfecte cognosci.

Sciendū est tertio q p declaratione sede
partis questionis supponit primo q duplex est ra-
tio formalis. quedā est ratio formalis obiectiua et
ē ratio ppter quā aliquid ē obiectū alicuius po-
tētię coloritas ē formalis ratio ppter quam co-
lor est obiectum visus. Alia ē ratio formalis subie-
ctiua: est rō ppter quā aliquid ē subiectū alicuius
scientie cuiusmodi ē abstractū. alicuius subiecti vñ
diffinitio eius ppter quā passionēs insunt tali sub-
iecto. & ista ratio formalis subiectiua vocat subiectū
formale alicui⁹ scie. Tandē duplex est subiectum a-
licui⁹ scie: quoddā ē materiale. & est illud quod de-
notatur subiectū & se habet sicut pccitū. Aliud est
subiectū formale & se habet sicut abstractū. Ex quo
sequit q subiectū formale nō debet se habere vñ su-
perius ad subiectū materiale nec vt inferius. opor-
tet etiā q sit notius oī passionē demonstrabili de sub-
iecto materiali. Tandē subiectū materiale sic diffi-
nit. Est qd p vna virtuali pntinet oīs vitates illi⁹ sci-
entie cui⁹ ē subiectū. & de hoc satis visus ē in logica
quomō scz ibi solū diffinit subiectū sciētie realis.
Supponit scdo q ens & res in nomine se hñt vnus
nō est passio alterius: diuidit ens prima sui diui-

sione in ens in aīa et in dno extra aīam. vnde ens i
aīa nō est aliud nisi ens rōnis cuiusmodi sūt secū-
de intentiones. Sed ens extra aīam est ens realis
talis diuisio ē diuisio equiuoci in equiuocata. Enā
vero extra aīam diuidit in ens qd rō & ens nō qd rō:
vnde ens qd rō est qd habet qritates siue molis siue
xētis: seu quāritatē pfectionis siue totale siue pta-
le. Sz ens nō qd rō est qd nullā habet pfectionalem
quāritatē nec totale nec partialē fm suā rōnē for-
malē: cuiusmodi sunt relationes in diuinis. Enā ve-
ro qd rō diuidit in ens in finitū cuiusmodi ē de⁹. Et
in ens finitū et limitatū quod habet partialē pfe-
ctionem: cuiusmodi ē oē aliud a deo existens extra
animā: et istud diuidit immediate in decē predica-
menta. Adverte tñ: q ens extra aīam qñq capi-
stricte pro ente per se subsistentē: et tunc sola sub-
stantia est ens: et sic dicebat phis septimo metha-
phisicę: q accidens non est ens sed ens. id est di-
spositio vel habitudo substantię. V. l. p. 13. i. f. p. b. b. b.

Sciendū est quarto q de subiecto diuerse
sunt opiniones. Dicunt em auicenna: cōmentator
albertus magnus: & egid⁹ de roma: q corpus mo-
bile est subiectum adequatū toti⁹ phis: philosophie na-
turalis. Pro quo tamen est aduertendū: q phis to-
talis est aggregatū ex oībus habitibus oīm cōclu-
sionū demonstratay in libris naturalibus. Sz phis
prius est habitus vnus: scilicet vnus demonstratē
aliq naturali libro. Alia ē opinio thome buridant
& multoz alioz: q ens mobile ē subiectū adequatū
toti⁹ phis naturalis. Sz istas opiniones pōt ar-
guit nullū aggregatū ex subiecto & passioe videt eē
pim subiectū hui⁹ sciētie tale aggregatū sit ens p
accidēs: nō habēs p se vnū pceptū nisi videretur
q talis scia esset scia subalterata. Sed cozp⁹ mo-
bile est huiusmodi etiā ens mobile qz. Alia est
opinio canonici thaloz scotizantiū ponētū substa-
tiā finitā sub rōne naturalitatē ē subiectū phie cō-
plete tradite. Sz illud nō videtur eē verū: qz ista pas-
sio excederet subiectū cū mobilitas q est passio in
phis naturali pueniat accidētibus⁹ separatis a subie-
cto: sicut in sacramēto altaris. Alia ē opinio aliq
modernoz scotizantiū volētū q cozp⁹ naturale sit
subiectū totius phie naturalis: et dicit q mobile ē
ppria passio cōuertibilis cū cozp⁹ sic q omne mobi-
le est cozpus: & omne cozp⁹ ē mobile. Sed ista opinio
nō est multū pformis fidei catholice quia fm veri-
tatem & fidem aliquid est p se mobile motu locali
quod non est corpus: vt angelus & aīa rōnalis sepa-
rata a corpore. Et licet angelus nō sit in aliquo lo-
co circumscripētiue & dimensionaliter siue extēsiue:
est tamē in loco diffinitiuē presentialiter & deter-
minate: & etiam mouetur successiue. Sunt ergo tā
angelus q aīa separata a corpore de cōsiderati one
phis naturalis complete: tanquā illa quibus pertinet
passio physialis scz mobilitas. Ideo omnis istis
oībus opinionibus dicit q ens finitū acceptū i suo cō-
ceptu cōi sub rōne naturalitatis: est subiectū ad qd
rō phie naturalis pplete tradite: q mobilitas puer-
titur cū ente finitū naturali: ipius tñ phie tradite
ab aristotele cozp⁹ naturale ponit subiectū primū: qz
ipse opinabatur hos duos tertios mobile & cozp⁹ ē

folio 14
mathematica
ca. pmo. fu. 79.
le p pmo. vñ qz effectū
p pmo. qz p pmo. fu. 80
mathematica
p p pmo. notabile. fu. 79.
de hoc vñ p pmo. in 3
notabile 3 qm p
vñ in logica de ente dno
p pmo. folio 13.

• Nō quod est subiectū phie natural complete tradite

convertibiles: sic qd omne corpus est mobile: & omne mobile est corpus: cuius fundamentum est repugnans. *habetur in philosophia*
 fidei: oēs enim iste pponēs ante est mobilis: angelus est motivus: angelus est receptivus alicui? ubi quo caret: Anima separata a corpore est mobilis: accititia separata a subiecto sunt mobilia: sunt p se scibiles in phia naturalis: & oia ista forte moueant motu alterius rōnis ab illo quo mouentur corpora: quē motū nō cognouerūt phi: & istam opinionem debet tenere quilibz catholicus: & asit. vi. methaphisice dicat doctor subtilis substantiā corporeā esse subiectū phie naturalis: loquitur tñ de phia tradita ab aristotele: nō de phia cōplete tradita. Et hec de pmo articulo. *habetur in philosophia*
 Quamuis ad secundum.

Dubitarur primo utrum subiectū primum adequatū alicuius scie pmo virtuali p̄tinet oēs veritates necessarias illi? scie. Pro cuius solutiōe est aduertendū qd p̄ter ea que dicta sunt in logica quintuplex est continentia. q̄da est continentia essentialis qua scz aliquid cōtinet aliud in primo mō dicitū p se. vt distinctiō cōtinet suā distinctiōem. Alia est continentia p̄dicativa qua scz aliquid continet aliud sibi realiter id ēntificatū ab eo tñ formalr distinctum. et hoc mō omne subm p̄tinet oēs eius passiones. Alia est cōtinentia potētiālis qua scz omne superius continet sua inferiora seu p̄prias passiones inferiorū: que insunt eis p p̄prias rōnes. *habetur in philosophia*
 Alia est cōtinentia virtualis qua scz omne superius continet sua inferiora seu p̄prias rōnes. *habetur in philosophia*
 Quia vt aīal cōtinet hoies equū hīnabile & risibile. Alia est cōtinentia virtualis scz qua aliqd p̄t. pducere aliud vel inesse reali vel inesse cognito: vt visum est in logica. vñ illud dicit cōtinerē aliud virtualr in esse cognito ex cui? cognitō ne sufficeret p̄t elici cognitio alteri?. & de tali cōtinentia intelligit rō p̄mo subiecti assignata a scoto scdm cui? mēt ē r̄ndes ad dubiū p tale dictū. De rōne primi subiecti alicui? scie est virtualr p̄mo cōtinerē noticiā oim veritatū illi? scie cuius est subiecti: r̄ p̄t sic declarari qz p̄mo subiectū p̄tinet p̄t m̄ p̄dicatū. nā tale p̄dicatū vel est distinctiō subiecti & tñc subiectū p̄tinet ipm essentialr. vel est passio: & tñc cōtinet ipsum virtualr. Sed ex primo sublectore ex primo predicato cōponit prima principia alicui? scie. in q̄b? virtualiter cōtinetur cōclusiones. *habetur in philosophia*
 & subiectū alicui? scie p̄mo virtuali p̄tinet oēs veritates necessarias illius scie dūmodo subm sit spēs spālissima vt visum est in logica. Verū est tñ qd nō oēs veritates necessarie alicui? scie q̄liter virtualiter cōtinent in noticiā primi subiecti. *habetur in philosophia*
 Passiones enim demonstrabiles de primo subiecto p p̄prias rōnes eius: p̄mo & p se virtualr cōtinent in ipso: ipse autē passiones vt sunt demonstrabiles de inferiorib? ad ipm per rōne eius cōtinent p se virtualr in ipso: nō quid primo s; hñ scdm. Et si queras qualiter passiones inferiorū ad ipm cōtinent in ipso. r̄ndes qd potētiāliter tñ & nullo mō virtualr. Falsa est ergo opinio aliquoz scotizantū dicentū qd superius cōtinet passiones suoz inferiorū virtualr potentialr. est enim repugnantiā in adiecto cū sint p̄tinentē disparate. Ex his p̄t elici qd quicūq; subiectū alicui? scie ē vnus superius hñs sub se multa spē distincta. & scia illius subiecti nō solū se extendit ad p̄prietates demonstrabiles de ipso: sed etiā ad passiones de

monstrabiles de suis inferioribus p p̄prias rōnes eoz. tñc subiectū illius scie nō p̄tinet p̄mo virtualr oēs veritates illius scie. s; aliquas virtualr & aliq̄s potentialiter. Infertur vterius qd intentio doctoris subtilis erat loqui dītarat de subiecto primo nō hñte aliqua inferiora sub se spē distincta. Ex istis p̄t elici qd subiectū phie naturalis illius cōtinet p̄mo virtualr noticiā oim veritatū phisicalū. imo gñaliter nullū subiectū cuiuscūq; scie fuerit sit vnū si p̄t cōe ad plura spē distincta cōtinet primo virtualiter oēs veritates necessarias illius scie. distinctiō ḡ scoti solū intelligit de subiecto in scia reali: qd est species specialissima.

Dubitarur secūdo utrum omnium conclusio nō phisicalū demonstratarū in phisica sit vn? habitus scientificus ab alijs distinctus. Et videtur qd nō sit vn? habitus: qz continet multos habitus spē differentes: ḡ nō est vnus. aīis p̄t qz in phisica per diuersa media demonstrant multas cōclusiones spē differentes. mō de qualz cōclusionē spē dicitur ab alia est habitus scientificus spē distinctus ab habitu alterius cōclusionis. *habetur in philosophia*
 Hñc est ad istud vnū hñm mentē scoti sup. vi. methaphisice & p̄formiter ad ea que dicta sunt in logica ponēdo aliquas conclusiones. *habetur in philosophia*
Prima est duplex est vnitas scz intrinseca & extrinseca. vnitas intrinseca est illa q̄ sup̄st a propria distinctiōe illius rei: vel a p̄pria entitate & de ista nō est dubiū. Sed vnitas extrinseca est qd cōuenit alicui rōne alicui? extrinseca & de ista est dubiū. *habetur in philosophia*
 Secūda conclusio simplex est hñus scientificus scz formalis p̄tēntialis & virtualis. Formalis est habitus p̄prie cōclusionis demonstratarē sine p̄tēntēntē qd & a p̄tēntēntē qz & a posteriori inclinādo ad p̄siderationē illius cōclusionis. siue ad tales actus ex quibus acq̄redat. & talis est vnus de quinq; habitib? intellectualibus. Sed habitus virtualis est intellectio simplex & duratiua primi. i. principalis subiecti: continens in se virtualiter oēs veritates scibiles de illo subiecto: inclinans formaliter ad speculationē illi? subiecti in cōplexū: inclinādo virtualr ad speculationē ē oim cōplexū: virtualiter inclusioz in tali subiecto p̄mo. Sed habitus potentialis est simplex noticiā alicuius subiecti: inclinās formaliter ad p̄siderādū tale subiectū incōplexū: inclinādo virtualiter ad cognoscēdū scdm plura cōplexa virtualr inclusa in tali subiecto. & vterius inclinādo potētiāliter solū ad cōsiderādū alia plura complexa: q̄ solū potētiāliter includuntur in tali subiecto primo: noticiā noticiā quidam r̄tua & incōplexa primi subiecti inclinat potētiāliter tñ ad cognoscēdū p̄prias passiones inferiorū illi? subiecti. *habetur in philosophia*
Tertia conclusio scdm cōclusionū demonstratarū in aliqua scientia terio vel teris differentium: sunt habitus formales spē distincti: a tot sūt quot sunt cōclusiones terio vel teris differentes. Ex quo sequitur qd plurimū cōclusionū phisicalū teris vel terminis differentium: quomodocūq; cōsiderentur. nō est vnus habitus scientificus formalis: idē phisica illo modo non est vnus habitus respectu oim cōclusionū demonstratarū in phisica: sed est tot habitus phisicales spē distincti: quot sunt in phisica cōclusiones demonstratarē terminis differentibus. *habetur in philosophia*

in 2 dicitur p̄mo qm p̄t
st ab obulio
triplex est hñus scientificus

habetur in philosophia

rentes. **Quarta conclusio.** Quæ scia habens speciem specialissimam pro subiecto adequato potest dici vnus habitus scientiæ? respectu diuersorum multorum complexorum in tali scia cognoscibilium vnus quidē habitus virtualis seu vnitatis virtutis continet. Nam sicut dictum est in precedenti dubio conclusiones virtualiter includunt in suis principiis et principia virtualiter includunt in subiecto. subiectum enim includit predicatum. in subiecto etiam includitur quidditativè cognitio virtualiter continet principia et conclusiones de tali subiecto. Et sic tota notitia quæ de ipso subiecto nata est haberi et etiam que nata est haberi de alijs per rationem eius: siue sint inferiora contenta sub ipso siue attributa ad ipsum tanquam ad primum: vbi vna virtualiter. **Quinta conclusio.** vltima. Quæ scia habens pro subiecto primo et adequato aliqd cōe ad plura partialia subiecta spēs distincta: que in tali scia considerantur secundum proprias et spales rationes eorum est vna solius vnitatis potestatis: seu genere remoto quia talis scia est respectu multorum complexorum ad que non inclinatur virtualiter sed tantum potentialiter et in vniuersali. Ex istis patet quid sit dicendum ad dubium.

Dubitat tertio vtrum ad philosophum naturalē pertinet considerare de omnibus rebus. Et videtur quod non: quia nulla scia considerat de omnibus rebus. Igitur philosophia non considerat de omnibus rebus: quia est nota et a se probatur quod videtur quod omnes alie scie supfluerent. Itē dicit aristoteles primo posteriorum quod scia est necessarium et impossibile aliter se habere: sed non omnes res sunt necessarie imo potius contingentes igitur. Preterea si philosophia consideraret de omnibus rebus: sequeretur quod esset color vel saltē ita color esset methaphisica: quod est falsum. Item philosophia naturalis non habet considerare de ista conclusione. triangulum habet tres angulos equales duobus rebus: sed solum geometer habet de illa considerare: igitur. **Ita oppositū arguitur.** quia naturalis philosophia habet considerare omnia quibus inveniuntur passionēs naturales: cuiusmodi sunt mobile et immobile generabile et ingenerabile: corruptibile et incorruptibile: sed ille fere cōueniunt omnibus rebus: saltem distinctim: quia omnes res videtur esse generabilis vel ingenerabilis: corruptibilis vel incorruptibilis: mobilis vel immobilis. **Pro solutione** supponitur quod scientia dicitur haberi de aliquo tripliciter. vno modo tanquam de conclusionibus demonstratis: et sic dicitur quod scientia est necessarium et impossibile aliter se habere: id est conclusionum necessariorum que non dicuntur necessarie eo quod necessario sint: quia aliquando sunt et aliquando non sunt: sed dicuntur necessarie: quia stante significatione terminorum ipse sunt necessario vere: si formentur vel autem impossibile aliter esse: quod ipse significat significatione totaliter non est significatione terminorum. **Ita non dicitur esse scientia de aliquo tanquam de teris et** quibus componitur talis conclusio. Tertio modo tanquam de rebus significatis per illam conclusionem: et sic de rebus naturalibus habemus scientiam tanquam de illis que significantur per teros conclusionis. Et per hoc soluntur multe auctoritates: et de hoc magis visum est in primo posteriorum. **Pro solutione autē dn.**

bi ponuntur alique conclusiones. **Prima** nulla scientia est demonstrativa omnium conclusionum quarumlibet scientiarum: si sic omnes alie scientie supfluerent. et etiam si esset aliqua talis: maxime esset methaphisica: sed hoc non: quia methaphisica non habet demonstrare conclusiones geometricas. igitur. **Secunda conclusio.** ad methaphisicam solum spectat considerare de rebus omnibus: formare conclusiones de terminis significatis: illas res scibiles per ipsam methaphisicam. Nam nulla scientia habet considerare vtrum aliquid res sit eadē cum alia vel diuersa nisi methaphisica: et vtrum triangulum sit idem cum hoc quod est habere tres vel diuersum: imo videtur quod nulla scientia habet scire de aliquo re siue in speciali siue in generali quid ipsa est nisi methaphisica. vnde physica bene scit quomodo generantur animi et capre: et quales sunt operationes eorum: sed ipsa nescit precise quid est lapis vel almus. **Tertia conclusio:** ad scientiam naturalem spectat considerare de omnibus rebus: saltem specialibus: pura tertio modo tanquam de his que significant per terminos suarum conclusionum. Nam habet considerare de omnibus quibus conueniunt passionēs naturales: que videntur conuenire omnibus rebus: et dicitur notanter specialibus: quia non videtur quod philosophia habeat considerare ista: puta ens: res: quidditas: solum methaphisica. imo si poterentur in aliqua conclusione in scientia naturalis terminarentur per philosophiam naturalem: sed per methaphisicam. Et per hoc soluitur dubium.

Quantum ad tertium articulum sit conclusio responsalis. de rebus naturalibus est scientia ad sensum dictum in secundo dubio: et corpus sub ratione naturalitatis est subiectum primum philosophie naturalis: trahite ab aristotele: non tamen philosophie complete tradite: ens finitum: vbi visum est in primo articulo. **Ad rationes.** Ad primam patet quid sit dicendum. **Ad secundam** dicitur quod de rebus singularibus non videtur haberi proprie scientia: cum non habeat proprias passionēs: sed solum passionēs suorum superiorum: non tamen est simpliciter negandum quod non sint scibiles. **Ad tertiam** dicitur quod non sequitur: si aliquid intelligibile sit sensibile quod propter hoc sensus sit intellectus: imo omne sensibile est intelligibile. **Ad quartam** et ad quintam patent solutiones ex dictis.

Sequitur textus.

Quoniam quidem intelligere scire contingit circa omnes scientias quæ sunt principia aut cause aut elementa ex horum cognitione. Tunc enim arbitramur cognoscere vnumquodque cum causas primas et prima principia cognoscimus. et vsque ad elementa manifestum quidem quot et que sunt circa principia scientie que de natura est prius determinare tentandum. **Imata autem** est ex notioribus nobis via et certioribus in certiora nature et notiora non eadem

nobis nota que r simpliciter.

Hic est liber phisico:uz aristore: lis in quo ipse determinat de rebus naturalibus 3. Et diuiditur in duas partes scz in prem phemial 2: r partem executi uam. In parte phemiali ostendit tres cõclusiones. **¶** Prima. in sciẽtia naturali prius determinandũ est de causis principijs r elementis rerũ naturalium q̃ de causarijs principarijs r elementarijs: qz prius determinandũ est de illis ex quorũ cognitione aliq̃ sunt cognita. Sed ex cognitione causarum r principiorũ sunt nobis nota causata r principiata quia putamus scire rem cum causas eius cognoscimus. **¶** Secũda cõclusio. in sciẽtia naturali debemus procedere a compositis sine ab effectibus ad simplicia sine principia. qz oportet procedere ex his que sunt notiora q̃ sue cause: igitur r. minor patet qz composita sensibilia sunt notiora nobis. modo innata est nobis via procedendi ex notioribus nobis ad notiora nature. qz eadẽ non sunt nobis nota r nature **¶** Tertia cõclusio. in sciẽtia naturali pcedenduz est a magis uniuersalibus ad minõ uniuersalia. p̃ qz in sciẽtia naturali pcedẽdũ est a nobis notioribus ad nobis minõ nota. s; magis uniuersalia sunt magis nobis nota q̃ minõ uniuersalia: ergo in sciẽtia naturali pcedẽdũ est a magis uniuersalibus ad minõ uniuersalia. maior ẽ pbat trib⁹ signis. Primo. totũ integrale sensibile est notius fm sensum suis partibus. prius est aliq̃ cognoscit domũ q̃ suas partes. sed uniuersale est quoddã totũ cum multas comprehendat puta eius pres. igitur. Sed cõm signuz diffinitũ est notius suis prius diffinitõibus: igit̃ magis vlt not⁹ est. min⁹ vlt. diffinitũ est significat cõfuse r idistincte illud q̃ distincte diffinitõ significat. Et ex isto tertũ habetur q̃ inter ceptũ diffinitũ r diffinitõis est aliq̃ distinctio. Tertium signũ. qz pueri p̃so appellat oēs viros p̃ses: r oẽs feminas matres: s; postea discernit̃ distinguit̃ inter p̃sem r alioz viros. r inter m̃r r alias feminas. r sic prius comprehendunt cõfuse q̃ distincte: igitur si gnum est q̃ magis uniuersale est notius. minõ uniuersali.

Queritur vtrum in sciẽtia naturali pcedendũ ex cognitione causarũ principiorũ r elemẽtorum: ad cognitionẽ principiorum causarũ r elemẽtorum. Arguitur p̃miõ qz non. qz in sciẽtia naturali pcedendũ est a compositis ad simplicia. sed cause r principia sunt simplicia r causata r p̃cipiata sunt cõposita: ergo pcedẽdũ est in sciẽtia naturali a causarijs principarijs ad causas r principia. **¶** Arguitur secundo. si p̃cedendũ esset a principijs. causis r elemẽtis sequeretur qz ad p̃fectam cognitionem alicuius rei non sufficeret cognoscere viam causam eius: sed oporteret cognoscere oēs: sed hoc est falsum igit̃. falsitas q̃ntus patet: qz pot̃ haberi p̃fecta cognitio de aliquo per suam diffinitõẽ: sed diffinitõ eius nõ executi uis eius causas igitur. **¶** Arguit̃ tertio. alicuius cuius r eisdem rei possunt esse infinite cause. s; nõ

possimus cognoscere infinite: q̃ ad cognoscendam aliquã rem nõ est necesse cognoscere oēs eius causas r per p̃sequẽs in sciã naturali nõ est pcedenduz ex cognitiõẽ causarũ ad cognitionẽ r causarũ. **¶** Dator p̃ qz sicut forces pducit hanc domũ. ita plato pot̃ pducere r sicut multi alij. igit̃ **¶** Arguit̃ quarto sic. noticia q̃ habet de reb⁹ naturalibus sine causa est perfectior illa que habetur cum causa: ergo ad cognoscendũ res naturales nõ oportet pcedere a causis. **¶** Antea patet. quia noticia per quaz alia acquiritur est perfectior illa que acquiritur per ipaz sed cognitio cause acquiritur per cognitionẽ effectus igitur r. **¶** Arguit̃ quinto sic: mathematica ẽ certior q̃ phisica. fm umentatorũ quia scie mathematice sunt in primo gradu certitudinis: r tamẽ mathematica non procedit ex cognitione causarũ: ergo sciẽtia naturalis nõ debet pcedere p causas. **¶** In oppositũ est phis in textu. In questione erũt tres articuli. Quãtũ ad primũ.

Primo sciẽdũ est pro intellectu questio nis ponunt aliquę distinciones. Prima fm umentatorũ: principij: causa r elemẽtũ possunt capi dupliciter. vno mō g̃nalt̃ r sic s̃nt synonyma. s; nõ ponunt in sciẽtijs demonstratiuis. Alio modo capiunt p̃pter r sic fm t̃m xi. methaphisice. principijũ soluz dicitur de causis extrinsecis: elemẽtũ de causis intrinsecis. r causa d̃r de vtriusq̃ **¶** Secũda distinctio. phisicã habere principia. causas r elemẽta potest intelligi dupliciter. vno mō in trinitate: sic qz cõponat ex materia r forma vel alius causas sic nec philosophia naturalis nec aliq̃ alia sciã habet causã materialẽ r formale. id eo videt̃ eẽ frustra illa questio quã querunt aliqui in principio lebroz. puta que est causã materialis r formales alius sciã. Alio mō potest intelligi extrinsece puta qz est de aliquo vel aliquibus que habent causas principia r elemẽta. Etia q̃ñ dicit qz phia pcedit p causas: debet̃ intelligi demonstratiões p̃ter quid in phia que exprimit̃ causas ita esse sicut p d̃t̃õnes significatur vel econtra. **¶** Tertia distinctio. i sciã naturali ẽ duplex p̃cessus scz qz est: qui est ab effectũ ad causam. alius est p̃pter quid: qui est ex cognitione principiorũ ad noticiã effectũ. **¶** Et si quis petat q̃ p̃cessus facit magis scire. Respondet qz p̃cessus p̃pter quid. **¶** Et si q̃s arguat. si queret qz p̃cessus quia est faceret scire euz dubitatione. r p̃cõsequens non faceret scire. Respondetur negãdo cõsequentiã. quia vna sciẽtia nõ dicit̃ certior vel cõditior alia. eo qz alia habeat aliquem gradũ dubitationis. Unde dicitur primo posterior. qz necesse est magis credere p̃ncipijũ q̃ cõclusionem et tãmen non sequitur qz cõclusionem credamus euz dubitatione. **¶** Sed si quis iterũ dicat. per m̃nus notuz nõ cognoscitur magis notũ. sed cause sunt min⁹ note q̃ effectus. igit̃. Respondetur qz cause s̃nt min⁹ note quo ad quia est. unde citius cognoscimus homines esse vel lapides esse. q̃ deum esse. etiã cognoscimus citius eclipsim lune esse q̃ interpositionẽ terre inter solem r lunã. Et id eo concedo qz in naturalibus nõ cognoscim⁹ causata per causas.

non potest nisi alio classis possit in rebus demonstratiuis

per causas

ad p̃

quod ad hoc qd ita e seu quod ad quia est: scilicet contra
Sed cum hoc dico qd cause sunt notiores etiam nobis.
Quod ad propter quid qd causata. unde ex esse causa:
totum non cognoscimus propter quid causarum licet
videas eclipsim lune effectus non cognoscis propter
quid e. nisi prius tu cognoscas interpositionem terre
causantem eclipsim lune.

Sciendum est secundo qd circa hunc textum inci-
dit aliqua difficultas. Prima e qualiter e saluabile
in scia naturali e pcedendum a notioribus nobis ad
notiora nature. Pro cuius declaratio dicitur alia
difficultas videlicet qd sunt illa que sunt notiora fm
naturam: et que sunt illa que sunt notiora nobis. Ne
spondeat per aliquas ppositiones. Prima illa sunt
notiora fm naturam que sunt priora in esse. cuiusmodi
sunt cause que sunt priora: saltim prioritate nature:
qd non oportet semper eam pcedere sui effectus. Secunda
ppositio. illa sunt notiora nobis que sunt magis sen-
sibilia vel magis deductibilia ex sensibilibus. Et per
hoc facilliter potest solui vna qstio qua querit vtrum
eadem sint nobis prio nota et nature. Ad qua rident
per aliquas ppositiones. Prima. ista ppositio est fal-
sissima eadem sunt nobis nota et nature: qd illa cui
equiualeat est falsa. equaleat enim isti: nulla sunt nobis
primo nota: et nature. scilicet ista est falsa cum sua dicitio-
ria sit vera: pura ista: aliqua sunt nobis prio nota et
nature: quia vbi cause sunt sensibiles. suis effec-
tibus. ibi eadem sunt nobis prio nota et nature. Verbi
gratia. colores sunt nobis prio nota et sps sensibiles colo-
rum vel sps intelligibiles cum sint sensibiles: et ta-
men etiam sunt prius nota fm naturam: quia nota ad esse. Secunda ppositio. ista est vera: eadem non
sunt nobis prio nota et nature: cum sit vna indefinita
equiualeat illi. aliqua non sunt nobis primo nota et
nature: et illa est vera. qd vbi effectus sunt sensibiles
sunt suo cause vel saltim magis deductibiles ex sensibi-
libus: ibi eadem non sunt nobis prio nota et nature.
Si queret aliquis qd illa natura cui eadem non sunt sibi
prio nota et nobis. Rident pabiliter et dicunt aliqui
qd illa natura est deus. deus enim omnia cognoscit per
suam essentiam et fm qd ab eo dependent. sed cause
prius dependent ab eo qd effectus: igitur prius co-
gnoscit causas qd effectus. Istud tamen non debet
intelligi qd in deo vel in cognitione diuina intrinse-
ce sit aliqua prioritas. quia nihil est in deo quin sit
deus. sed illa prioritas et posterioritas in cognitio-
ne diuina dicitur fm denotationem extrinsecam a re-
bus cognitis. Et per hoc soluitur alia dubitatio qd
re notiora secundum naturam dicitur notiora simpli-
citer. Respondetur qd hoc est quia scientia propter
quod de eadem re est simpliciter certior qd scientia:
quia de eadem re. nam demonstratio propter quod
certius facit scire qd demonstratio quia. Et per hoc
facilliter soluitur prima dubitatio.

Sciendum est tertio qd incidit alia difficultas
an ad cognoscendum pfecte effectus oportet cognosce-
re omnia eius causas. Pro solutione supponitur pri-
mo qd duplex potest esse noticia alicuius rei. quedam
incomplexa qua cognoscitur res absolute fm conce-
ptum incomplexum. alia e complexa qua cognoscitur res
in ordine ad aliam rem. Et ista diuidit fm qd ppositio

potest diuidi. nam quedam est noticia complexa ppo-
sitionis necessaria mediate: alia ppositionis neces-
sarie immediate. Et ista est duplex. quia quedam est ppo-
sitionis per se nota: et talis sufficienter habetur per cog-
nitionem suorum superiorum. alia e ppositionis non per
se nota: et talis sufficienter habet per inductionem aut per
demonstrationem quia est: aut per alium discursum. Et
aliquibet istarum potest esse duplex: quedam est perfecta et alia
imperfecta: noticia perfecta abhuc est duplex. quedam
est pfecta simpliciter: qua cognoscit res omnibus mo-
dibus quibus nata est cognoscere fm omnia predicata de
ipsa scibilia. Et forsitan nulla est talis: saltim creata.
Alia e perfecta in genere qua cognoscitur res fm a-
liquam determinatam rationem: quantum ad passiones qd
per huiusmodi rationem sibi sunt. Et aduerter qd istud
magis deberet sic exprimi: scilicet aliquid potest pfecte co-
gnosci dupliciter: scilicet simpliciter et in genere.

Supponit secundo qd duplex est causa. quedam e causa
per se que fm eius propria naturam et non fm aliquid si-
bi conuictum causarum vel eodurrit ad esse vel fieri effec-
tus et sine qua non potest esse effectus. Alia est per ac-
cidens sine qua res potest esse et fieri: sicut musicus e
causa per accidens domus. Item causas per se quedam
sunt essentialiter subordinate: et alie accidentaliter.
in causis essentialiter subordinatis causa scda i can-
sando dependet a prima. sic qd si nulla calitas prime
cause esse. nec scda. et simul est causalitas cause prie-
cum causalitate cause secunde: et e contra. nec causalitas
vnius est eiusdem rationis cum causalitate alteri-
us. His premisis dicitur primo qd ad nullam notici-
am rei perfectam oportet cognoscere omnes eius causas
per accidens: quia ille sunt infinite: modo infinitum in-
quantum in finiti est ignotum. Dicitur secundo qd ad p-
fectam noticiam fm quid et in genere sine incomplexa
ra siue complexa non oportet omnia causas rei cogno-
scere: de incomplexa patet. quia noticia incomplexa
ra dicitur noticia diffinitiva. Sed ad cognoscendum
diffinitive aliquid: sufficit cognoscere causas intrin-
secas. per quas datur diffinitio quid sit natura. de noticiis
aliquibet causa sufficienter potest assumi pro medio demon-
strationis ad demonstrandum aliquam passionem
de subiecto. ergo ad demonstratue cognoscendum re-
in genere: non oportet cognoscere omnes causas: cum
vna possit esse medium ad demonstrandum aliquid de
subiecto. Dicitur tertio qd ad pfecte cognoscendum res
simpliciter: necesse est omnes causas cognoscere per
se: patet in textu: vbi dicit aristoteles qd vni quod
qd arbitramur cognoscere eorum causas et cognoscere
mus vsq ad elementa. Hunc qd em omnes questiones et
dubitaciones de re sunt solute: sed semp contingit
querere aliquid: quousq cognoscant omnes cause rei.

Sciendum est quarto quod adhuc est alia
difficultas: an ad pfecte cognoscendum aliquid intuiti-
ue: requiratur cognitio omnium causarum. Pro cuius solutione
supponit qd duplex est noticia. scilicet intuitiva et abstracta
Noticia intuitiva e noticia rei presentis et presens est:
existentis et etiam emata causari immediate ab existia
talis obiecti. Abstracta e noticia respiciens obiectum
non et existens aut presens: sed in aliquo representa-
tione: puta in spe intelligibili vel noticia hira de rosa
non existente. vnde dicitur qd istae due noticiae specie distinguntur

noticia na
Hinc que
sunt

Sumtione

aliqua causa
nobis et nature
nota

quee nat
qui no sunt
eadem nobis
en ad nota

...q: hanc sunt elisdē spē: pnt sine hradicōe
 esse eque pfecta. sed abstractiā ituitiua nōticiā nō
 pnt esse eque pfecte. igit. Scōdo supponit q intellectus
 noster p statu isto potest illā duplicē nōticiā habere.
 intellectus em noster p isto statu ituitiue: cogno-
 scit oīa illā q sensus cognoscit. r habet cognitionē
 intuitiua pcomitantē cognitionē intuitiua sensiti-
 uā: q pfectior r suprior potētia in eodē cogscit illō
 qō inferior cogscit r eodē mō. Dicit vterius q potē-
 tia intellectiua cogscit ituitiue. oēs sēsates tā sēsusi
 iterior q exterior. q cogscit q vsus videt aliquid
 r q auditus aliqd audit: r sic de alijs. Dicit vteri⁹
 q intellectus noster pro statu isto habet noticiā in-
 tuitiua oīm suaz intellectiūnel salēz potest ha-
 bere: r oīm volitionū r nolitionū. patet quia intel-
 lectionū r volitionū pteritaz recordat seu potest re-
 cordari hō: alioquin nō posset penitere de malis vo-
 litōib⁹. Dicit vteri⁹ q intellectus noster p isto statu
 potest intelligere oīs species itelligibiles in eo exi-
 stentes. similit̄ omīa sātasmata in sātassa exītia:
 q intellectus expertē se habere tales species intelli-
 gibiles seu sītutudēs. igit. Dicit vteri⁹ q aīa intel-
 lectiua pro statu isto potest habere noticiā intuitiua
 de seipā: r de toto homīe cui ipsa est ps. patet quia
 aīa intellectiua eydenter cognoscit hanc ppositio-
 nem ego sum: si ego supponat pro ipa ipsa: seu et
 iam supponat p toto composito cuius est pars. Di-
 citur vteri⁹ q omīa cognoscibilia predicta ab ip-
 so intellectu intellectiōne intuitiua etiam pro isto
 statu sunt cognoscibilia ab eodē intellectu cognti-
 tione abstractiua: quia quecuq; obiecta potest intel-
 lectus cognoscere quando sunt presentia: potest
 etiam cognoscere per species itelligibiles quando
 sunt absentia: sed talis noticiā est abstractiua: igit.
 r istius opinionis videt esse scōtus libro quarto di-
 stinctione. x. v. questione. iij. r non respondet ad vu-
 bium: r etiam eodem modo potest responderi ad a-
 liam dubitationē alterius notabilis. res non oīno
 perfecte scitur siue ituitiue siue abstractiue. donec
 oīs questiones sciant̄ que sunt de ea scibilee: q tū
 diu habeo aliquā dubitationē de pluuia: non scio
 pluuia oīno pfecte. ideo ad pfecte cognoscendū rez
 tam intuitiue q abstractiue: oportet oīs causas p-
 se ei⁹ cognoscere: q i q̄bt: genere cause potest for-
 mari questio seu ppositio dubitabilis de illa causa
 p se: pluuia est propter eleuationē vapor: etiā pro-
 pter condensationē nubis a frigiditate medie regi-
 onis aeris. ideo quādō aliqua causa ignorat: tunc
 ignoratur aliqua cōelūso rei cuius est causa.

Quartū ad secundū articulū dubitatur p̄io
 qd est illud qd est a nobis primo cognitū: vtrū sit
 singulare vel vlt. r capio ibi singulare pro re singu-
 lari: vniuersale pro illo cui q̄tum est de se: non re-
 pugnat esse in plurib⁹. Pro solutione supponit q
 aliquid dicitur esse primo cognitū tripliciter. scilicet
 oritate originis seu generationis. et de tali vico q
 illud qd fortius mouet sensus nōstrū: vel quod p̄io
 gignit cognitōdem suā in nobis. dicit esse p̄io cognitū
 tū prioritate: r igit. r tale nō est nisi aliquod sin-
 gulare forti⁹ mōnē sensū. Et si qd dicat. singulare
 nō cognoscit ab intellectu. cū diuersaz potentiarum

diuersa sunt obiecta. sed vlt est obiectū intellectus:
 et singulare est obiectū sensus. nā dicit aristoteles
 in scōdo posteriorū q sensus est singularis: intellectus
 vero vniuersalis. Ad ista rīdēt ponēdo aliquas p-
 positiones. p̄ia: intellectus noster potest cognosce-
 re p statu isto r singulare r vlt. p̄z: q potētia ponēs
 vltam inter aliqua: cognoscit illa. s̄ intellectus po-
 nit vltam inter singulare r vlt: igit. Itē q̄m cūq; est
 aliqua potētia hīs aliqd p obiecto adequato: po-
 test per se in quodlz p̄ntū sub eo. s̄z ens reale fini-
 tū tā absolutū q respectiū cui⁹ termin⁹ nō est ens
 infinitū: est obiectū adequatū nō intellectus: q̄m in-
 tellectus est: ergo pōt oīa cognoscere p se p̄ta sub
 ipso: sed multa r infinita singularia continent sub
 eo: igit. Itē possibile est hōiem actualr recordari
 se quandoq; cognouisse r dilexisse aliqd singulare:
 igitur. Aduertit tū q singulare saltē sensibile po-
 test capi tripliciter. vno modo vt est p̄sentidēs ab
 existentia r omnibus accidentib⁹: quod solū inclu-
 dit naturaz specificam cū differentia individuali.
 alio modo vt p̄sentidēs ab accidentib⁹ sed non exi-
 stentia. r tūc est aggregatiū natura specificā: vltā
 individuali r existentia. alio mō vt nō p̄sentidēs ab
 accidentibus neq; exītia eius: r sic est aggregatiū ex
 natura specificā. vltā individuali. accūtib⁹ r exīstē-
 tia: r sic nō est aliqd p se vni. Et de hoc vltō q̄
 vltē accipiatur est intelligibile ab intellectu. S̄z
 quereret aliquis: vtrū singulare r vlt intelligant̄
 vnica specie intelligibili vel pluribus spēbus. Res-
 pondeo pbabiliter q vnica specie intelligibili in-
 telligit singulare: r omne superius eius: ita q virtute
 spectet intelligibilis alicuius singularis: cognos-
 cuntur oīa eius superiora. vt in virtute spēl huius
 albedinis cognoscit albedo color r sic de alijs. Et
 si quis dicat nō est possibile q aliquid sit similitudo
 alicuius distincti r alicui indistincti. Singulare
 est quid distinctū: r superius inq̄tū supius in
 distinctū: igit. Rīdēt q spē intelligibilis nō est
 actualis similitudo rei cuius est species: sed solum
 habitualis: id est q virtute illius venim⁹ ad cognti-
 tionem alteri⁹ r sic nō est incōueniens q rōne q̄m
 spē intelligibilis veniam⁹ in cogntiones plurib⁹: r
 q idē sit similitudo habitualis plurib⁹: vnus disti-
 cti: r alterius indistincti: imo forte nō esset incōue-
 niens de p̄ceptu sōali: qui est formalis similitudo
 rei. vñ vmaginor q cōceptus hōis inq̄tū hō est: p̄
 mo rep̄tat hōiem in se: r scōario oēs hōes. Scōda
 p̄pō. intellectus noster p statu isto nō cognoscit sin-
 gulare distincte r p̄fecte: puta sub p̄p̄ia eius rōne
 seu sub eius p̄p̄ia differentia individuali: saltē di-
 stincte cognitū. q potētia cognoscēs aliqd obiectū
 sub p̄p̄ia eius rōne: pōt ipm distinguere a quocū-
 q; alio. sed nec intellectus nec sensus pōt distingue
 re vñ singulare ab alio: s̄clusis accidentibus: igit.
 minor p̄z. quia si per diuinam potētia ponerēt duo
 indiuidua eiusdē spē oīno similia: vt due albedōes
 in eadē parte subiecti eque intensū: nulla potentia
 distingueret inter illas duas. Aliquid tamen vt co-
 gnosci distīcte dupliciter. vno modo quia cogno-
 scitur mediante aliquo cōceptu representate illud:
 sic q non aliud sic singulare bene potest cognosci

in p̄ oīa 2 tractatū hui⁹ p̄
 folio 13
 vide in libro de memoria r ven
 m̄sua. d. n. p̄ fo 12. 6

hor d̄z p̄p̄o relatiōis quāsi
 terminū e deg q nō p̄nt
 statū vltō cognosca a vni m
 tellidēt. qz cogntio relati
 d̄pendet a termino

intelligibilis
 d̄stinguo vel similitudo p̄t
 e sic p̄cedo. uel h̄tūal e sic

puta p̄p̄ia e intrinsec
 p̄p̄ia

ut si ponatur duo oīa oī
 similia in eodē loco p̄ potē
 diuina

distincte. Alio modo distincte. I. perfecte scz cognitione
 vel ceptu quo attingit sub perfecta rōne sue cogno
 scibilitatis & sic nō cognoscat singulare distincte. Et
 ad rōnē dicit qd sensus est singularis. I. nō potest ali
 quid sentire sine differētia individuali. ita qd differē
 tia individualis est ratio sine qua sensus nō sentiret
 Sed intellectus est vniuersalis. i. potest intelligere a
 liquod cōe sine differētia individuali ipm p̄rahente
 & nō est intelligēdiū qd singulare sit obiectū adequa
 tum sensus: vltē sit obiectū intellectus: cū cognoscat
 singularia. Et si qd dicat. diuersarū potētiarū diuer
 sa sunt obiecta. qd sensus & intellectus habebūt di
 uersa obiecta. Respondeo qd duplices sunt potētē
 distincte quedam sūt oīno disparatē: cuiusmōdi sūt
 visus & auditus: & iste habent obiecta distincta alie
 sunt subordinatē: & iste sunt duplices quedāz sunt
 eiusdem generis ita qd ambe sunt cognitue. vt in
 tellectus & sensus. & iste sic se habēt qd quicquid po
 test potentia inferior: potest etiam potentia supe
 rior. & cum hoc plura: & obiecta istarū potētiarū sūt di
 stincta sū magis cōe & min⁹ cōmune. alie sunt sub
 ordinate: sed nō sunt eiusdē generis quia vna est co
 gnitua & alia appetitua: vt intellectus & voluntas
 & itarsū est semp̄ idem obiectū. etiā sub eadēm rati
 one formali. quicquid cū intellectus potest intellige
 re vōluntas potest etia illud habere aliquē actum.
 Secūdo modo aliquid dicitur primo cognitiū vel cognoscenti
 bi le priouitate pfectionis. Et sic dico qd illud qd est p
 fectius in entitate est priore cognitiū priouitate pfe
 ctōis. Et sic dico qd deus dicit esse primo cognitum
 priouitate pfectionis: & sic de illo intelligit illa au
 ctōritas sedī methaphisicē: qd sicut se habet res ad
 eē: sic se habet ad cognitionē: que debet intelligi q̄tū
 ad priouitatē pfectionis: & h̄z pfectionē cognitionis
 sic videlicet qd quanto aliquod intelligibile est pfe
 ctius tanto eius cognitio est perfectior & prior pri
 ouitate pfectionis. Aliq̄ tū cognitio dicit esse perfectior
 alia dupliciter. vno modo simplr. & sic illa est perfectior
 simplr q̄ est cognitio de obiecto pfectioni simpliciter.
 sic cognitio dei quā etiā naturaliter possum⁹ habere
 ē cognitio perfectior simplr. Alio modo sūm pportio
 nē. & sic dico qd illa est perfectior per quā perfectior mo
 do & magis attingitur obiectū. Et sic dicitur qd vi
 sio aquile qua videt solē: est perfectior simpliciter
 quā visio qua videt candelā: quia ē perfectior obiectū:
 tamē illa qua video candelā est perfectior sūm dīo
 portione. q̄ per ipsam magis attingo lumē cādele q̄
 aquila attingat solem per eius visionē. Tertio modo
 priouitate adaequationis quod est obiectū adaequati
 alicuius potēte: cuiusmodi est sonus respectu audi
 tus. & qualitas sensibilis oīs ad calozē: lumen lucē
 & species visibiles respectu visus.

Dubitarur secūdo vtrū magis vltia sint no
 bis prius nota min⁹ vltibus. Dīo cui⁹ solutione
 sūm scotti primo sentētiarū distinctione tertia. ponit
 tur alique distinctiones. Vltia est duplicia sunt vni
 uersalia: quedā sunt in causando: q̄ sunt cause vles
 pluriū effectū: vt deus & nature celestes: & ista sunt
 in causis nota nobis q̄ min⁹ vniuersalia: cū sint min⁹
 sensibilia: sunt tamē sūm sū magis cognoscibilia: q̄
 sunt pfectiones in entitate. Aliia sunt vniuersalia in

predicando: quorū termini de plurib⁹ possunt p̄sc̄ca
 ri. & de istis mouet dubiū & nō de alijs. Sa sc̄da vlt
 distinctio: min⁹ vniuersale accipit dupliciter. vno modo
 proprie: & sic dico qd est aliquid min⁹ cōe. Alio mo
 do capitur large pro omni inferiori respectu alicui
 us superioris: & sic ap̄itur hic: hoc modo singularia
 rediāt bene minus vniuersale. Tertia distinctio. q̄
 istud est apprehendere obiectū p̄sum: & appren
 dere p̄fute: & similiter aliud est apprehendere distin
 cre: & apprehendere obiectū distincte. quia confusio et
 distictē dicitur p̄fussionem & distinctionem in noticia
 seu se tenent et p̄te noticie. sed confusum & distin
 ctum dicunt confusio: et distinctionē in obiecto.
 vnde concipere confusum: est concipere aliquid totū
 vbi totū vniuersale vel totū essentiale: sic videlicet
 licet qd quando apprehendo aliquid illorū ego ap
 prehendo confusum. Sed distinctū est pars aliu
 ius ralis totius sc̄videlicet qd quando ego apprehe
 do aliquā partem aliu ralis totius ego apprehe
 do distinctum. sed cōfūse apprehendere ē cōcipere
 sicut significat per terminē app̄prehendere aliquid in
 conceptu sui superioris. Sed apprehendere distincte
 est concipere sicut significatur p̄ distinctionem.
 Ex isto sequit qd p̄sum potest apprehendi distincte
 & distinctū p̄fute. Sequit etiā qd duplex est noticie
 scz p̄fusa & distincta. His premisiis dicit primo qd i
 ter vltia spēs spāllissima cuius singulare forti⁹ mo
 uet sensum ē nobis nota prius priouitate originis
 noticia confusa q̄ noticia p̄fē. qz quod forte mouet
 intellectū est nobis primo notū: s̄z spēs spāllissima
 cur singulare forti⁹ mouet sensū ē h̄mōi: ergo. Brez
 offiē principij actiuū pure naturale habens in vira
 ture sua actū vnlufficienter aliquē effectū passū
 debite apporximato nō impedito: primo agit in ef
 fectū perfectiorē quē potest p̄ducere. qz agit sūm vlt
 rimi sue potētie. sed obiectū seu passū debite dīo
 le & intellectus vel spēs intelligibilis ralis singu
 sitōmū principij naturalē totale & sufficientē p̄duce
 re p̄ceptis virtualiter p̄tentes in tali obiecto ipē
 intelē: r⁹ possibilis est passū seu passū debite dīo
 spōstū ad receptionem talis noticie. ergo tale prin
 cipij actiuū agit perfectiorē p̄ceptū. cuiusmodi est
 p̄ceptus spēcīe spāllissime. & hoc seruat ordinem
 ralis ordo est qd obiectus non potest primo causare
 noticiam distinctam que est perfectior p̄fusa: saltem
 si sint de eodem nisi prius causauerit noticiam con
 fusam. dicitur sc̄do qd vltia gharionis maius vltē. est
 primo notū noticia ristineta q̄ minus vltē qz illud
 quod est ratio distincte concipiendi aliquid. pri⁹ co
 gnoscitur noticia distincta: sed magis vltē est h̄mōi
 qz per ipsa minus vltia habent diffinitū: imo nō po
 test min⁹ vltē distincte cognoscat nisi cognoscatur dis
 tincte oīa cōtialiter & dīditatiue inclusa in eo.
 Dubitarur tertio vtrū vltia que dicta sunt
 in p̄cedēt dubio sint de mente aristo. Respondeo
 dicitur vtenit qd sic aliter tū exponit aliquid p̄na
 qui ponit vniuersalia esse signa & terminos pura se
 magis vltia sunt primo nota minus vniuersalib⁹ dī
 est res primo cognoscunt sūm suos p̄ceptis vniuer
 sialiores q̄ sūm p̄ceptus singulares. sed hoc nō videt
 tur esse de mēte aristo. qz qñ aristoteles dicit vltia

si in p̄ceptis vniuersalib⁹
 et sic nō qz dicitur
 sūm nobis mouet

idē in 2 d' acta notūm
 dīo. 27.

obiectū adaequati. qz agit
 potentia oīz accidentib⁹
 p̄ceptū vltiū p̄na vel aliqd
 qd cōtinentiū. & sūm nō pot
 p̄ ab alia potētia nisi ab
 ista. dicitur sūm 2 toptōrū
 p̄notūm fo. 99.

noticia p̄fusa q̄ dicitur sūm cognitionē terminū ut homo ab hūmo
 noticia distincta ē q̄ dicitur p̄ p̄ceptis diffinitionē ut sū est vltia rōne mōi.

ante nobis p̄rio nota. v̄l ly v̄niuersalia supponit p̄
 v̄l v̄bius in naturalibus: vocalibus v̄l scriptis: sed nullū
 illorū est dicendū. imo s̄m eos videtur q̄ illa propo-
 sitio esse fal̄sa. cū subiectum nō videatur p̄ aliquo
 supponere: vel petatur ip̄is q̄ d̄nt p̄ quo supponit
 ideo ille modus re. inquitur tanq̄ nō esset de m̄te
 aristote lis. Sed restat alta difficultas v̄t̄ ordo cō-
 ciendi confuse sit p̄rio ordine concipiendi disticte
 v̄l cōtra. p̄do cuius solutione supponitur q̄ ordo
 cōciendi cōfuse est il. e in quo sit p̄cessus a p̄rio cō-
 fuse cognito ad v̄l̄m confuse cogniti: sicut ē ordo
 quo procedimus a cognitione min⁹ v̄niuersaliū ad
 cognitiōes magis v̄niuersaliū. sed ordo disticte cō-
 ciendi est quo p̄cedit a p̄rio disticte cognito ad
 v̄l̄m disticte cogniti. h̄oc supposito r̄ndetur ad
 difficultatē q̄ p̄parādo v̄nū totalē ordinē ad alius
 ordinē: r̄ndit ordo cōfuse concipiendi p̄cedit totalē
 ordinē disticte cōciendi. ita q̄ intellectus noster
 p̄m̄a in intellectiōe quaz̄ habet intelligit singulare
 cōfuse: r̄ postea sp̄m̄ sp̄m̄ sp̄m̄ illius singularis. r̄
 sic semper ascendēdo v̄s ad sup̄m̄ū p̄dicatū qd̄
 sup̄m̄um p̄dicatū est en̄s qd̄ potest intelligi con-
 fuse: cū ip̄oret p̄ceptū simpliciter simpliciter: id ē nō
 resoluibilē in alios cōcept⁹. dē en̄s simpliciter simplici
 aut totaliter scitur aut totaliter ignoratur. si q̄ q̄n̄
 scit nichil eius ignorat: cū nō habeat alios cōcept⁹
 ¶ Sed p̄tra hoc arguit. p̄his dicit in textu q̄ magis
 v̄niuersalia s̄nt nobis p̄imo nota: ergo nō sunt illa
 que p̄imo cognoscunt a nobis disticte. p̄terea
 videtur q̄ illa probatio que fuit adducta in p̄bati-
 one in ato dubio nō sit bona. q̄ natura p̄cedit de
 iure ad p̄fectū. q̄ non agit p̄imo effectū p̄fecti
 cōcept⁹: que p̄t p̄ducere. sicut p̄ de igne q̄ nō p̄imo
 p̄ducit ignē sed calorē in passo approximato. p̄te-
 rea autē p̄ba q̄ magis v̄l̄a p̄imo occurrunt
 intellectui n̄ro. q̄ q̄n̄ v̄l̄am aliquid a remotis p̄ius
 app̄hendimus q̄ sit sust̄ntia q̄ aial: r̄ aial q̄ homo
 r̄ sic v̄l̄ cōcept⁹. Ad p̄m̄ū p̄ solutio ī sc̄do dubio
 Ad aliā d̄r q̄ illa p̄batio est bona s̄ necessaria: Ad
 improbatōem ei⁹ d̄r q̄ natura p̄cedit de iure ad p̄fectū
 ad p̄fectū p̄t impedimētū vel contrariū impedimētū
 actiōem eius. v̄t q̄ ignis p̄mo calefaciat q̄ ignat
 hoc est p̄pter impedimētū r̄ contrariū in passo qd̄
 p̄i⁹ op̄stat remoueri. sed si passū est debite dispo-
 sitū ad suscepiōem ignis p̄ius ignat q̄ caleface-
 ret. Sic autē est in proposito q̄ omnes cause con-
 currentes ad generationem illius cōceptus sunt
 pure naturales et passum est sufficienter dispositū
 ad receptionem illius in suo ordine quem potest
 producere. v̄nde quādo cumque in aliquo actiuo
 sunt due vel plures rationes agendi v̄na p̄fectior
 alia imperfectior: si tale non fuerit debite app̄oxi-
 matum tunc p̄imo agit secundum rationem agen-
 di imperfectiore. n̄. sicut in igne est ratio calefacien-
 di et ignendi. ideo si impediatur: p̄imo calefaciet
 quam ignat. Similiter quādo obiectus potentie
 pura obiectū intellectus nō est debite app̄oxi matū
 sic agit p̄i⁹ d̄ceptus imperfectior. inde est q̄ q̄n̄ res
 cogno scit a lōge p̄rio cognoscit r̄ cōceptū substantiē
 v̄l aialē q̄ s̄m p̄ceptū h̄ois v̄l petri. q̄ p̄iores p̄-

ptus sunt imperfectiores cū sint d̄ obiectis imper-
 ctior. quāto enī aliqd̄ ē min⁹ cōe ī lud ē p̄fectius.
 ideo petrus est p̄fectior sua humanitate. ideo cōce-
 Pr⁹ ei⁹ erit simplis simplicior. Et hec d̄ sc̄do articulo
 Quantum ad tertium sit conclusio respōsa
 lis. in sc̄ta naturali r̄ ī p̄cessu p̄pter quid p̄cedēdū
 est et cognitiōe causaz̄: p̄ncipiorū r̄ elemētorū: ad
 cognitiōes causatorū. Et hec cōclusio reliquit p̄ba-
 ta et d̄icit. ¶ Ad rōnes. Ad primā d̄r q̄ in p̄cessu
 q̄ est bene p̄cedendū est a magis cōp̄ositis r̄ cātis
 ad simplicita. salte si talia simplicita sint cause illoz̄
 p̄positoz̄. ¶ Ad sc̄daz̄ p̄ solutio ī p̄rio articulo. Et
 etiā ad t̄tiā. vbi fuit ostensū v̄t̄ ad p̄fecte cognoscē-
 dum rem oporteat oēs eius cās cognoscere. ¶ Ad
 quartā patet solutio. nā ostensū est quomōdō aliqua
 noticia d̄r ē p̄fectior alia. ¶ Ad q̄ntā ēt patuit so-
 lutio in p̄ia q̄stione: vbi ostensū est qualiter mathe-
 matica d̄icit ē certior r̄ quare. ¶ Sequit̄ textus.

¶ Necessē est autē v̄nū esse p̄ncipiū
 n̄ aut pluraz̄ si v̄nū aut immobile
 sicut dicit Parmides r̄ Alē-
 lissas: aut mobile sicut p̄h̄sici p̄i quidem
 aerē dicētes esse. alij vero aq̄ p̄m̄ū p̄ncipiū

¶ Sta est secunda pars executiua hui⁹ lib̄i:
 ī qua p̄his d̄teriat d̄ corpe naturali r̄ ei⁹
 p̄ncipis r̄ passionibus. Et diuiditur in tres tre-
 tatus. p̄m̄ū diuiditur in duo capitula. ¶ In p̄rio
 narrat r̄ improbat opiniones eoz̄ qui nō s̄nt na-
 turaliter locuti. Et diuidit in duas p̄tes. ¶ In p̄is-
 ma narrat opiniōes antiquoz̄ p̄ modū cuiusdā d̄st-
 sionis: mouēs quēstiones quas querēbant antiqui
 circa p̄ncipia rez̄ naturalis. Ande illi p̄hi s̄nt na-
 turaliter locuti: qui cōcesserūt p̄ncipia p̄h̄e natura-
 lis: sc̄z̄ motū r̄ pluralitatē entis. sed illi sunt nō na-
 turaliter locuti: qui n̄ negauerunt p̄ncipia p̄h̄e
 sc̄z̄ motū cē r̄ pluralitatē entis. p̄ima quēstio v̄trū
 sit t̄m̄ v̄nū p̄ncipiū v̄l plura. Secūda: positū q̄ sit
 t̄m̄ v̄nū: v̄trū sit mobile sicut dixerūt p̄h̄i naturalit̄
 loquētes: vel immobile sicut dixerūt permenides et
 meliss⁹. Et dicit q̄ philosophoz̄ naturaliter loquē-
 tū: qui posuerūt t̄m̄ v̄nū p̄ncipiū r̄ mobile: quidā
 dixerūt illud cē aerē: alij aquaz̄: alij ignē. Et nulli
 terram p̄pter eius grossitū r̄ eius materialitatē.
 ¶ Tercia ē. supposito q̄ sint plura p̄ncipia an sint
 finita v̄l infinita: si finita: v̄trū sint duo v̄l tria v̄l
 plura. si infinita: v̄t̄ sint eiusdē ḡnis r̄ diuersa sp̄e
 et figura. Deinde ost̄ d̄it q̄ ad philosophū natura-
 lem nō pertinet disputare cōtra permenidē r̄ mel-
 lissū dicentes t̄m̄ cē v̄nū enī: intendit duas conclu-
 siones. ¶ p̄ima ad philosophū naturalē nō perti-
 net disputare cōtra p̄hos qui nō sunt naturalit̄ locuti:
 sicut permenides r̄ melissus. p̄bat duabus rōnib⁹:
 p̄ima ad p̄h̄i naturalē nō p̄tinet arguere cōtra
 negantes sua p̄ncipia: sed tales negant. Igit̄. mat̄-
 rē probat p̄ similit̄: q̄ geometer nō habet disputare
 contra negates sua p̄ncipia: igitur nec p̄his natu-
 ralis. Sc̄da rō. p̄his naturalē nō habet disputare p̄
 q̄libet positionem farnā: sed positio permenidis et
 melissū est h̄mōi. Igit̄. Sc̄da cōclusio: ad philosophū

nō d̄ philosophi s̄nt v̄l
 locuti. et qui non.

ad p̄m̄ū naturalē nō p̄t
 r̄m̄ negantes sua p̄m̄ū
 arguere.

naturalem nō pertinet soluere rōnes permenidis
 & mellissi. probat duob' rōnibus. P'ria p'bus natu-
 ralis nō habet soluere rōne litigiosa: sed rōnes per-
 menidis & mellissi sunt h'mōi: qz per eant i materia
 et forma et licet rō p'menidis nō sit ita vana tñ ad
 eā multa sequitur in cōueniētia. vno ei. incōueniē-
 ti dato multa cōtingit. Secda nō p'bus naturalis nō
 h'z soluere rōnes negatiū sua p'ncipia: sed solū il-
 las que cōcludit' falsū supposit' eius p'ncipia: s'z
 p'menides et mellissus negauerit p'ncipia p'he na-
 tural que sunt oīa aut quedā moueri et plura en-
 tia eē et sic de alijs. dicit tamē q' vtile est disputa-
 re cōtra eos: qz fieri loquūf de rebus naturalibus.
 I' hoc nō possit t'eri p' p'rias naturalē: s'z p' metha-
 phisicā. In scda parte arguit cōtra ipos p' p'ncipia
 metaphisice duabus rōnibus. P'ima sumit ex
 parte entis pro qua supponit q' p'ncipiū maxie p'ri-
 mi ad disputandū p'ra p'menidē & mellissū q' ens
 b' multipliciter. Hoc supposito sic arguit: illi q' di-
 cunt oīa eē vñū ens aut dicūt oīa eē s'bstāriā tan-
 tū aut quātitatē: aut qualitatez: vel substāriam cū
 qualitate & q'ritate. si s'bstāriam aut dicit ip'z esse
 equū v' hōiem vel aliqd aliud aīal: si qualitate
 aut hoc albus aut hoc nigrū. si quātitatez: aut hoc
 quātū aut hoc magnū. sed q'dū b'z istoz ē ipossibile
 igitur. q' nō sit s'bstāria cū qualitate aut quātitate
 p'z qz siue ista sint sepata abiuicē siue nō multa sūt
 que sunt. qz sunt multa entia & nō vñū est q'd est. q'
 nō sit tñ qualitas aut quātitas: pbat. q' sequeref
 q' accidēs eēt sine s'bstāria q'd ē impossibile. q' non
 sit s'bstāria tñ: pbat. qz si sit tñ suba tñ non erit
 infinitū: q'd est s' mellissū dicentē illd eē infinitū. h'ia
 p'z qz oē infinitū est quantū. infinitū ei i quātitate
 est eo q' ratio infiniti quātitati cōgruit. Hec potest
 esse s'bstāria & quātitas. qz si s'bstāria et quātitas
 sunt duo sunt q' sunt & nō vñū est q' est Secda ratio
 sumit ex p'uenius p' qua supponit q' vñū d' mult i
 plicif. q'dā eē est vñū s'm p'continuitatē. aliud s'm id i
 uisibilitatē. aliū s'm diffinitionē cuiusmōi sūt v'pa
 & vñū. tunc sic arguit. si eēt tñ vñū ens vel eēt vñū
 p'continuitate: sic multa eēt entia: qz cōtinuū ē diui-
 sibile i infinitas ptes quaz vna nō ē alia. Et iuxta
 hoc mouet dubitatioes v'z totū & siue ptes sint vñū
 aut plura. Soluit p'ditidialiter dicēs q' si ptes eēt
 eedē toti tñ essent eedē: inter se. q' quēciqz sunt ea
 dez vñū tertio illa iter se sunt eadē. si xō illud ens
 eēt vñū vnitare indiuisibilitatē: tunc nō esset quale
 neqz quātū: & sic nō eēt infinitū vt dicebat mellissus
 Si eēt vñū s'm rōem sequeref incōueniēs erraculi
 s. q' idē erit bonū & malum: bonū & nō bonū: hō et
 asin'. Finaliter infert q' p'hi āriqui sequētes p'me-
 nides & mellissus fuerit cōturbati in hoc q' dicebāt
 oīa eē vñū & ne cōtingeret eos multa dicere aliq' au-
 ferebant copulam a p'pōe ne subiectum et p'dicatus
 viderentur esse multa. aliū vero mutabant copulam
 in verbum adiectiuum vt pro. ista homo est albus
 dicebant homo albat' Sed contra hos pōnit p'hs
 hanc conclusionem: idem est vñum et multa. pbat
 tripliciter quia albus & muscum sunt vñum scdm si-
 gnificatū materiale: & multa s'm significatū foale
 Secdo qz totū est vñum & sunt multe partes per' di-

uisionē. Tertio qz vñū & multa nō sunt opposita
 idem enī est vñum in actu & multa in potētia.
 Veritur scdo v'z ad philo sophū
 naturalē p'ncipatē disputare s' p'menidē
 et mellissū negātes p'ncipia p'he. Et af
 primo sic. qz ad p'bm natura: em pertinet remouere
 errores q' p'nt incidere in p'bia naturalī. s'z ex p'ois
 p'menidis & mellissū p'ringit errores i p'bia naturalī
 s' ad p'bm naturalē p'nter s' eos disputare. Secdo
 sic arguit. qz sicut metaphisic' se h'z ad et' p'ncipia
 ita p'hs natural' d'z se h'z ad sua: sed metaphisicus
 habet disputare cōtra negātes sua p'ncipia. igitur
 Tertio sic arguit. si p'menides & mellissus nega-
 r'et p'ncipia philo sophie naturalis: hoc eēt qz negat
 motū eē: sed hoc est falsū q' quis motus sit p'nci-
 piū rex naturalū: tñ motus nō est p'ncipiū ip'az.
 s' il negant motū non p'pter hoc sequitur q' negent
 p'ncipiū. Quarto sic. philo sophus natural' pbat
 motū eē ergo pbat ip' inesse. cū accidentis esse sit
 in alio. sed p'hs natural' pbat motū esse in se
 mobilē: cū motus sit passio naturalis. ergo motū eē
 nō ē p'ncipiū p'he naturalis. Quinto sic arguit
 si p'menides & melliss' negassent p'ncipia philoso-
 phie naturalis hoc esset qz dixerit tñ esse vñū ens: sed
 hoc est falsum. qz hec p'positio est vera tñ vñū est:
 vt patet p' eius exponētes. In oppositū est p'hs in
 textu. In q'stione sicut in ceteris erunt tres articuli

Quantum ad p'imum sciendum est primo
 q' p' declaratiōe questionis supponit p'io: q' scīaz
 quedaz sunt cōes. puta per cōmunitatē subiecti vel
 cōsiderationis: quia de pluribus cōsiderat. sicut est
 metaphisica. & applicatiōis: sicut est logica: q' docet
 formare demōstratiōes ex p'ncipio & t'ris cuiuscū
 qz scīe. Secdo supponit: q' duplicia sunt p'ncipia:
 quedā sunt cōia que componūtur ex t'ris cōib'
 & trāscēdentibus: & talia sūt bene p' se nota. qz stat
 intellect' ip'io assentit cogit' t'ris. sicut est istud.
 de quolibz est affirmatio v' negatio: & nullo abo
 simul. Alia sunt specialia q' componūtur ex t'ris
 specialibus scientiaz specialū. Et ista sūt adhuc
 duplicia. quedā sūt ex q'd' constitūtur demōstra-
 tiones in talib' scientijs. Alia sunt ex quibus non
 constitūtur demōstratiōes in talibus scientijs. s'z
 captūtur tanq' certa & euidētia i tali scīētia. Et sic
 iste p'p'ositiones motus est: natura estret plura en-
 tia sunt. sunt bene p'ncipia in philosophia: et ista
 bene possunt sciri per inductionem et per experien-
 tiam. Tertio supponitur: quod scientiarum specia-
 lium quedam est subalternans: alia est subalterna-
 ta: de quibus v'ius est in logica. Quarto supponit
 quod in qualibet scientia contingit dupliciter er-
 rare. vno modo circa p'ncipia. scilicet. vel negando
 ea tanq' falsa: vel dubitando de ip'is tanq' de cōclu-
 sionibus: volendo ea demōstrare. Alio modo cir-
 ca conclusiones: negando scz conclusiones has: aut
 circa p'clusiones illatas ex p'ncipijs male intellect'
 p' sillogismū falsigraphū. Quinto supponit q' dupli-
 ces sūt negantes p'ncipia scīe. quidā sunt q' conce-
 dunt aliqua p'inentia ad illas scīas: ex quibus se-
 quūtur illa p'ncipia. Alij sunt qui talia nō conce-

in facill' m q' me
suo nō trah p' q'ne h'p

si di' multiplicator

in p' de vno rō p' q'ny
q' d' vñū p' p'ncipia rō
q' trinitatē.

dunt. His suppositis dicitur per se scia dicitur sicut methaphisica potest disputare contra negantem eius principia: saltem si concedat aliqua in illa scia: quod esset difficultas si non concederet aliquid: et etiam contra negantem principia sciaz specialium: quomodo talis aliquid concedat. Primum patet: quod ad methaphisicum pertinet de quolibet considerari: ergo per aliquod concessum ab alio poterit probare primum negatum ab eo. Secundo patet: quia in principijs et conclusionibus est ordo: ita quod est status ad aliqua principia et conclusiones principia: in quibus alia virtualiter vel potentialiter includunt. Ideo artifex considerans illa principia: per ea disputare contra negantem principia sciaz specialium. De secundo quod ad sciam subalternam pertinet disputare contra negantem principia scie subalternam: quia talia sunt conclusiones scie subalternam. De tertio quod in aliquo casu philosophus potest disputare contra negantem sua principia: scilicet quando negans sua principia concedit aliqua in scia naturali: puta effectus vel conclusiones ex quibus possunt sequi vel demonstrari principia demonstrationis. Si tamen negans principia per se nihil concedat in philosophia: quo potest inferri illa principia philosophica in quantum philosophus non potest contra ipsum disputare: licet bene methaphisicus: sub cuius consideratione cadunt quæcunque concessa vel negata ab adversario: saltem est quantum ad idem pertinet et demonstrat et quid dicitur. De quarto quod philosophus potest solvere rationes falsas circa conclusiones suas. Et hoc presuppositis suis principijs: quod tales solutiones evitent deceptiones. Dicitur ultimo quod nullus artifex potest solvere rationes frivolas et pedentes ex oppositis suis principijs: saltem ex eo quod tale arguens arguat contra esse: bene possit solvere quantum opponens videtur arguere contra eum: et ne videatur redargui.

Sciendum est secundo quod ratio melius quod volebat probare quod est terminus ens non plus arax quod illud est infinitum et immobile est talis. Omne quod est factum habet principium. sed ens non est factum. quod non habet principium. sed non habet principium: infinitum si est infinitum et immobile. Minore prime sequentie probatur: quia si ens esset factum: vel esset factum ex ente vel ex non ente. non ex ente: quia tunc esset antequam fieret. nec ex non ente. quia ex nihilo nihil fit. Et peccat talis sequentia prima: quia minor est negativus in prima figura. Secunda etiam probatur: quia si ens non habet principium: non habet etiam finem per se est infinitum. Et peccat per fallaciam equivocationis. quia primo arguit de principio terminum dicit esse quod factum est habet principium: et inferre intelligendo de principio magnitudinis inferre: ergo est in finitum. Tertia sequentia probatur: quia infinitum omnia continent: non permittere secundum aliquid aliud. Quarta etiam probatur: si ens esset infinitum non est locus extra ipsum: ad quem possit moveri: et sic est immobile. Et hanc rationem habet de motu locali. non tamen probat de motu alterato: ad quem non sequebatur de loco ad locum: nec probat de motu privi. Ad hoc quod pmentidus est ista: quod dicitur per ens non ens. sed non ens est nihil: quod dicitur per ens non ens. sed ens est nihil: quod dicitur per ens non ens. et nihil. sed ens est nihil: quod dicitur per ens non ens. et nihil. sed ens est nihil: quod dicitur per ens non ens. et nihil. sed ens est nihil: quod dicitur per ens non ens. et nihil.

est mala et peccans in materia et forma: sed differt in hoc quod est minus vana: quod minor propositio non est negativa: sicut minor propositio melius videtur ex ea aliquid sequi: tamen ratio eius non concludit quod intendebat concludere: et proponens eius sunt verum: quod sunt duplices ex equivocatione de ly unum non sunt verum: nisi ens acciperet ut est esse ad decem predicamenta: sed tunc non concluderet quod intendebat: quod intendebat tamen esse unum ens numerum: quod tamen eius ratio non probatur: tamen unum capitur tripliciter: uno modo per principio numeri: quædam modus dicitur quod numerus est multitudo ex unitatibus aggregata. Alio modo ut dicit unitatem numeralis: quædam modus dicitur quod sortes est unus: et isto modo accipiebatur per menides. Alio modo ut est passio entis: et convertitur cum ente. et sic non capiebatur per menides: quod tunc bene concederet ista: tamen unum est et omne quod est est unum

unum capitur tripliciter

Sciendum est tertio quod circa tertium incidit talis difficultas: quod pmentides et melius negaverunt principia philosophice naturalis: quando motus qui est passio subiecti philosophice naturalis. Pro cuius solutione supponitur quod tripliciter sunt principia philosophice naturalis: quedam sunt principia essentialis: quedam modus sunt materia et forma. ex quibus componuntur res naturales. alia sunt principia in cognoscendo: per quod res naturales cognoscuntur: quedam modus sunt distinctiones rerum naturalium: per quod cognoscuntur res naturales. Alia sunt principia quod ad sensum sunt nota in philosophia et evidentiæ. et isto modo non est motus: est. plura sunt entia. sunt principia in philosophia quod ad sensum sunt nota. sensibilibus enim cognoscimus motus esse: quod sensibilibus cognoscimus aliquid moveri. hoc supposito videtur per aliqua dicta. Primum principia essentialis in philosophia naturali per demonstrationem demonstrat: quod est: quod sicut demonstrat materiam esse per effectum sensibilem: sed per transmutationem formam: et sicut formam esse per operationem naturalem: quod sicut transmutatio arguit materiam ita operatio formam. In operationes naturales dicuntur principia per se et forma ut quod lapis descenderet deorsum hoc habet principium per se forma. De secundo quod principia philosophice in cognoscendo quedam modus sunt distinctiones rerum naturalium non presupponunt in philosophia esse philosophice non habeat diffinire res naturales habet bene cognoscere earum generationes et transmutationes. De tertio quod negat ista principia cognoscendi sed distinctiones rerum naturalium ex sequenti negat principia essentialis et materiam formam cum distinctiones naturales et in pluribus componantur ex materia et forma saltem in obliquo. De quarto quod qui negant principia nota ad sensum sicut istud motus est. ex istis negat principia essentialis. dicit enim commentator quod sublato motu non plus erit principium movendi. etiam negato isto principio multa entia sunt quod est manifestum sensui et ex istis negant principia essentialis rerum naturalium. materia et forma. nam si non sint plura entia nihil erit principium ad cuius esse requiratur principia per se. De finali quod hanc motus esse supponat tamen notum est sensui: potest tamen probari et demonstrari tamen aliquid habet principia hoc non est inconveniens.

unum naturalium

notum quod tripliciter sunt principia

indupliciter demonstratur

hoc dicitur fuit in 3 du. i. q. 1. p. 1.

Sciendum est quarto quod circa tertium incidit talis difficultas: que in logica fuit tractata per se: quod est ens seu extensio sit res distincta a substantia

in philosophia quod dicitur de

est tamen unum et si est unum

Et etia a qualitate pita an extensio albedinis disti-
 gnat ab albedine. Ad idem breuiter scicut e respōsus
 in logica: qd sic. et istud pot pbari vna rōne natura:
 pppter quā etiā dicit buridan? in pto phisicorū.
 qd extensio ē res distincta a substantiā: et talis: po-
 natur scilicet in aere spata aere sup ignē: et sic foramē
 obstructū: sciat qd p calefactionē aeris ille aer ci-
 to rarefiet. et sic oportebit qd maiorem locum occu-
 per: ppter qd oportebit scilicet a cito frāgaē. s3 hoc nō
 videt fieri nisi ppter gñationē alicui? noue rei: sed
 hoc nō erit gñatio rei substantiālis: quia volo qd idē
 aer maneat. et de facto facit. nec ppter gñationem
 caloris: qd plus de calore possit. in mino loco et mi-
 nori subiecto. plus est de calore possit. in vno paruo
 carbonē: qd sit ibi in illo toto loco. qd oportet ponere
 sibi aliā gñationē: ppter quā ibi erit maior distan-
 tia qd aī. et illud nō videtur eē nisi magnitudo alia
 a pōtē: tgr. Dicit aliquid qd hoc nō fit. ppter gñā-
 tionē noue rei: s3 ppter motū localē ptiū: s3 quē
 ptes sūt magis distātes qd prius erant: sed hoc non
 valet. qd illud vas h3 potentia resistēdi maiori mo-
 tu ptiū. nā si ponat aqua. ptiū erit ne aqua cade-
 ret: et tamē certū est qd ibi ē maior motū. Aliā ratio-
 nē facit maritū: qui etiā videt tenere istā viā: qd a
 liter nō possit ostendi quid ī vesica clausa plena ac-
 re resistat p pumētū: quid ī substantia acria: nec mate-
 ria nec forma eius dē: quia talia nata sunt p modi-
 cū motū localē multū cōdempnari: alia vno motū
 oīa mouerent: tgr nihil aliud videt esse nisi dimen-
 sio distincta a substantia. Itē videtur qd sicut aliquid
 lutendū p additionē gradus ad gradum: ita ali-
 quid debet magis extendi p additionē noue extē-
 onis seu magnitudinis. ideo ppter istas rōnes et
 multas alias qd fuerunt facte in logica: tenēdū ē qd
 extēso seu quantitas est res distincta a substantia
 Et hec de primo articulo.

Quantū ad secundū dubitatur pto: vtrū
 totus sit entitas realis realter distincta a suis pri-
 bus. Et pto cuius solutione est aduertendū qd ou-
 plex ē totū. scilicet essentiale quod pponit ex materia et
 forma: et totū integrale. Unde in hoc dubio videbit
 de toto essentiali: de quo sūt diuersē opinionēs: vna
 est thomistica et nō alia simul dicentū totū essen-
 tiale nō dicere aliquā entitatē absolutā distinctā
 realter a suis partibus simul sumptis. hanc opi-
 nionē primo probat auctoritatib?. Prima est augu-
 sti in septimo de trinitate. homo nihil aliud ē qd aī et
 corpus. Secūda ē damasceni dicentis qd verbū nō
 qd dimisit quod semel assumptū. sed si humanitas
 diceret vna tertia entitate vltra suas partes: illā
 dimiserit in morte: quia fuit vere corrupta. Tertia
 est aristotelis quarto phisicorū: qui dicit qd totū ni-
 hil aliud est qd ptes: et mul te alie possunt adduci.
 Scdo pbant rationibus. Prima: quecuq; entita-
 tes absolute realter distincte se habent: qvna ē
 prior reliqua: potest vna illarū esse sine alia sine cō-
 tradictione saltem pto: sine posterior: et vult arti-
 culus parisienis: ergo si totus essentialis sit entitas
 absoluta: a suis partibus simul sumptis realter di-
 stincta. deus poterit illam entitatē a partibus se-
 parare: et separata cōseruare: vel saltē poterit ptes

simul sumpte eē sine toto. Secūda ratio: omne natu-
 raliter prius realter distinctū a suo posterior: est
 indēpendens ab illo posterior: ergo per diuinā po-
 tentiam poterit fieri sine suo posteriori. et maxime
 quando ambo sunt absoluta: cum ergo partes sit
 simul sumpte sint priores toto et realter distincte.
 et non dependent essentia a toto. videtur qd par-
 tes simul sumpte poterunt esse: et totum non erit:
 quod ē falsum. ideo propter has rationes et aucto-
 ritates tenent firmiter nominalēs et thomistae: to-
 tum essentialē non dicit entitatem distinctā a su-
 is partibus simul sumptis. Aduerte tamē qd fm
 istos hec ppositio totū est sue partes: et distinguit
 da fm qd ly et inclusit in isto plurali. pres potest te-
 neri diuisione vel copulatiue diuisione tunc ppositio
 tio equaliter vni copulatiue sic est falsa. si cōplex:
 ue equaliter vni pponit de copulato extremo: s3 totū
 est ista pars illa pars: sic illa est vera. Similiter of-
 stinguit multas tales pponēs: vt totum ē materia
 et forma: aīa et corpus sunt homo: vbi si ly et teneat
 diuisione sunt false: si cōplexue sūt vere. Alia ē opi-
 nio scoti. scilicet scoti: qui t3 qd totū centrale distinguit
 realter a suis partibus simul sumptis: et pbat auctori-
 tatibus et rōnibus. pta ē pbi in tertiū: qui dicit qd to-
 tum nō est idē cū suis partibus. qd tūc pres eēt eedē
 inter se: etiā pba. u. de aīa diuidit substantiā i mate-
 ria et formā et cōpositū. qd nūc est qd ppositū ē disti-
 ctiū a suis partibus. aliter illa diuisione nō eēt bona. s3
 daret supiucere. rōnibus pbat: qd cōpositū p se vni
 in genere substantie est magis vni qd ppositū p accēs:
 alias nō diceret magis p se vni qd illud ppositū p
 accēs. sed si totū centrale nō esset nisi sue partes si-
 mul sumptae tunc nō esset magis vni qd ppositū p
 accēs: qd ppositū per accidēs etiā est sue partes si-
 mul sumpte. Scdo sic: qui dicit qd est primus et per se ter-
 minus ad quē generatio est entitas absoluta re-
 aliter distincta a quibuscuq; alijs: qd nō pnt eē pri-
 mus terminū gñationis. s3 entitas ppositi et nō p-
 tes ē terminū p se primū gñationis: vt habet. vij. metha-
 phisice. nō tū in gñatione hoīs gñat aīa nec cor-
 pus sed homo. Terto sic: in oī corruptione substā-
 tiali: aliqua substantia definit esse seu corrūpitur: s3
 est vabilis aliqua corruptio substantiālis p quam
 nulla pars corrūpitur igitur minor pars de corruptōe hoīs:
 clarū est est qd in morte hoīs aīa intellectiua nō cor-
 rūpitur: nec similis corp? cū post mortē adhuc maneat
 in tegrū. Et erit aliqua tertia entitas substantiālis di-
 stincta vtra illas duas pres: qd corrūpēt. vel esset ali-
 qua corruptio in qua nihil corrūpēt: qd non vide-
 tur sanis dici i pbia. Quarto sic: oīs entitas rea-
 lis reat qā ab aliq? vno ob? ē realter distincta ab
 illis vno ob? sed entitas totū ē reatē qā a partibus
 simul sumptis: igitur maior pars: qd eadē res nō cau-
 sat nec prialiter nec totalit scilicet mior pars: qd
 materia et forma sunt cause ppositi. sed nō nisi vni-
 te et simul sumpte: qd diuisim sumpte non causat.
 Item cause intrinsece simul sumpte aliquid causat
 vel nihil. si nihil. qd nō sunt cōe. si aliquid et nō se. qd
 aliquid realter distinctū ab ipis: quod non est nisi
 illa tertia entitas. Itē actus pprie passionis sicut
 ridere alicui cōuenit nō aīe nec corpori. qd alicui

exemplū de fiala

exemplū de vesica

prius dicitur pntatū. 2

primū thomistae/ nō alia
 omīz vni. s3 tūc tenet op
 vtrū qd de hac mō videt
 recte in hoc pmo ar. 22

tertio. ¶ Quinto sic: verbi assumpti per se primo naturam humanam: qz p se primo facti est homo: qz humanitas dicit aliqd absolutu realiter distinctu a corpore & anima: ppter istas rones & auctoritates ista opinio est vera: et firmiter tenenda: qz hic capi totu cathogorematicu & non sicut cathogorematicu. id est: restat solvere auctoritates rones alioy qui snt al terius opinionis. ¶ Ad prima auctoritate rñdes qz ibi no debet accipi s3 pdicatione formale. s3 magis pprie loquedo est pdicatio p continetia: & sen suatorus homo nichil aliud continet qz corpus & anima: tãq partes eñtiales sui. ¶ Ad scdas dicit qz illa auctoritas damasceni intelligitur de pibus eñtiali bus. s. corpore & anima: no de natura totu: s3 de eñtia diuina sp fuit vnita corpori: & aie pphise: s3 de hñtia exiã i triduo illa fuerit vere corrupta: tñc non fuit sibi vnita. ¶ Ad etiaz dicit qz illa false allegat: nec ha betur ex textu pbi quarto doctroz. Df sc do: qz deo qz esset alicubi etiã in doctrina eius sic no debet intelligi puta qz totu sit sue pres p idẽpitatẽ: sed p continetia. i. totu non continet nisi suas ptes s3 ut aliud a suis partibus contentis. ¶ Ad rones eoz qz Ad prima dicit qz totu habet dependentia eñtiales a suis pibus: no implicat pdictionẽ totu eẽ sine suis pibus. ¶ Et ad articulu dicit qz vey est dũm illud h habeat dependetiam essentialẽ ab alio. ¶ Ad scda dicit qz partes simul sumpte p modũ informantẽ & informati snt naturaliter piores toto: no depe dent a toto: tñ non possunt sicẽ p modũ informati s3 informantẽ: qz totu qz essentialiter & quidi tative includit in toto. id qñ dicit omne prius alioĩ dependens ab ipso: s3 eẽ sine illo. Dico qz vey est: dũm no eñtialiter no includat in illo: dicit etiã aliq qz pres p modũ informantẽ & informati non sunt piores toto: allegant scoti in quarto: dicit qz hoies esse: est aiam informare corpus: Et si quis dicat: si partes simul sumpte p modum informantẽ & informati no possent esse sine toto: sequeretur qz deo necessario produceret illã tertã entitatẽ: qz videt fal sum. nam deus mere libere pducit quicqd ad extra pducit. Respondetur qz deus producere necessario ad extra pte intelligit dupli. vno mō simpli & absolu te: sic deus ad extra nichil pducit necessario. Alio mō conditionaliter: sic sc3 qz si producat hoc necessa rio pducet aliquid aliud. & hoc no est inconueniens Non est etiã inconueniens aliquid absolutu necessa rio exigere vel presupponere aliquẽ respectu: qz pro ductio hominis coertigit et p̄supponit vnionẽ aie cũ corpore: que est respectus extrinsecus.

guatur a suis partibus tunc essent quinqs vnitates: & sic eẽt numerus quaternarius. S3 cõo sic: sequerẽt qz duo corpora realiter eẽnt in eodẽ loco. p3 illud totum erit substantia corpora. & etiam eius partes: & tamẽ ponit in eodẽ loco: qz. Tertio sic. sequerẽt qz due semilibre trãpõderarẽt sicut alie due semilibre & cum hoc vna ab eis distinet: qz eõponit erit: hõcõtinuatis. p3 p̄ia: qz si ponerent. due semilibre. diuise in vna parte statere: & in alia ponatur due ad hõcõcõtinuatis: equaliter ponderabũt. & tãsi eõcõtinuatis resultat vna libra ab eis distinet: qz. Alia eõ opinio multũ probabiliã qz videt eẽ de merte scoti distinctione. xij. tertio: vbi dicit qz hõcõ eẽt sue ptes: tunc eẽt vnũ congregatio: sicut nec quaternarius numerus eẽ sue vnitates: sed totusqz resultat ex il lis vnitatib: aliter eẽt solũ vnũ: sicut accerũ lapis quod est falsus. & ista opinio p̄t p̄bati ex auctorita tibus et rõnibus. ¶ P̄ia auctoritas est aristotel vij. methaphisice. vbi videt dicere qz tale totu disti guatur a suis partibus: & ponit exẽplum de a. b. qz cõponit istã sillaba ab: & possunt remanere: posito qz no remaneat ista sillaba ab. Dicit etiã. v. metha phisice capitulo de qualib: bis tria no sunt sc̄p̄ sed semel sex sũt sex. p̄ia rõqz ista est cõcedenda: totu componitur ex suis partibus: vñ totu ibi supponit p aliquo alio a suis partib: vñ p suis pibus simul sũ ptis: si p alio: habeo intẽtũ. si p partib: & idẽz con ponetur ex seipso. qz sensus erit: totu id eẽt ptes com ponentẽ ex partibus. Secũdo sic. nisi sic sequeretur qz partes integrales eẽnt partes eñtiales: p̄ta ma teria & sora: vñ qz idẽ totu eẽt duo tota: qz probat: ex accipiat aqua que diuidat i duas medietates: qz sũt ptes quãtitatiue: tunc argi sic. ille dne medietates que sũt partes quãtitatiue sunt hec aqua: s3 mat̄ria & forma huius aque. sũt hec aqua: s3 materia & forma huius aque sunt ille due medietates: qz sũnt p tes integrales. Itẽ sequit qz sũnt eẽnt infinita: qz captant due medietates baculi: tñc ille due medie tates sunt ille baculus: infiniti partes illi baculi: sũnt ille baculus. & infinite partes illi baculi sũnt due medietates vñ ptes. & p̄ia duo. ¶ Infinita & infinita sunt duo. Itẽz sequeretur qz idẽm esset si vnũ & semel: intente albi & intente nigri: qz capia tur scuti cuius vna medietas sit intente alba: alia intente nigra: tunc argi sic: a. & b. signando illas p tes: sũt intente albi & intente nigri: scuti eã. & b. s3 scuti eẽt intente albi & intente nigri. Itẽz sequerẽt qz tu vides aliqua duo: de quoz vno tu nichil vides ¶ Nam vñlo qz tu videas sortez ventre ad tertum: af sic. tu vides sortez: sortez eẽt due medietates: s3 tu vi des suas medietates: tamẽ nichil vides i parte põ stertorũ: id ppter istas rones & multas alias hoc p̄ dabiliter tenendũ est: qz totu integrale saltez ethe rogenũ realiter distinet a suis partibus simul sũ ptis. Et dẽ notanter etherogenes qz de omogneo est dubiu: nam si distinet a suis partib: tñc id eẽ numero bis naturaliter posite reproduci. nã capitã vas aque: & diuidat illa aqua i duas partes: tñc cor ruptum est cõpositum: quod componetur ex illis duabus pibus: reũmãt itẽz ille due medietates in eodẽm vase: tunc erit eadẽ aqua que prius erat cum

Can qzides subtilis sunt. nam si aqua diuidat, tunc non hec aqua est, sed aqua in duobus, et tunc qz illud dicitur est sua ma. et forma. s3 ad qz p̄ta. i. p̄ta, no eẽ inueniens, qd aliquid sit vnũ al p̄ta, s3 p̄ta no eẽ inueniens, qd aliquid sit vnũ in p̄ta, s3 p̄ta oia sũnt vnũ, male tñ eadẽm eũnt no p̄ta. alia qz nullũ sũt memati, eẽt aliquid p̄ta, tñ p̄ta de p̄ta sũt alie dicit no vnũ vnũ sumptel

homogenera dicit qd eadẽm qz vnũ sũnt. etherogenera sũt qz sũnt disti. p̄tariũ vnũ p̄tariũ

Dubitarũt secundo vtrum totum integra le dicat aliquam entitatẽ absolutam realiter disti ctã a partib: sũntã omniũ qz conuictim sumpti: de quo dubio sunt due optinones. ¶ Prima eõ opi nio thomistarũ & nosalium: dicentũ qz totum in tegrale non dicit aliquã entitatẽ absolutam reali ter distinctam a suis partibus simul sumpti. & hoc p̄ bãt aliquibus rõnibus. Prima qz tunc sequerẽt qz numerus quaternarius esset numerus quaternarius. p3 qz i quaternario sunt quattuor vnitates componẽ tes quaternarius. s3 ergo quaternarius realiter disti

stat eadem partes: et tunc illa aqua naturaliter erit
bis producta quod non videtur concedendum in phi-
s. Respondent: nec forsan in aliquibus etherogeneis:
nec est inconueniens in phi: immo multi phi con-
cellerunt: quod idem numero p successionem temporis
potest reproducti: sicut ponebat plato: quod ponebat om-
nes reuerti infra triginta sex milia annorum. Ideo
soluende sunt rationes prime opinionis. Ad primam
dicitur negando. Nam non enim quilibet vnitas alteri
ad ista facit numerum de predicamento. Quiratus.
sed solum vnitas que est p diuisionem continui. Ad
secundam dicitur: quod non est inconueniens duo cor-
pora esse in eodem loco quorum vnum est pars alte-
rius. Ad tertiam patet: quod non est inconueniens: di-
modo vna libra distincta includat illas duas semi-
libras: tamen esset inconueniens si non includeret.
Et si quis petat de toto p accidens. respondetur hinc
utrumque non est aliud absolutum a suis partibus. vt
homo albus non est aliud quam homo et sua albedo.

Dubitat tunc tertio vtrum sit idem qui nunc
est sortis: et qui heri fuit sortis: postmo casu quod sortis
augmentatus sit: vel quod perdidit vnum digitum. Et
videtur quod non quia sequitur: quod aliquod totum esset
idem sicut totum quo non conueniret in partibus:
immo cum quo in nulla parte conueniret. primum
patet quia sortis qui est nunc: esset idem sortis qui
fuit heri: tamen non conuenit in parte vel parti-
bus: quia sortis qui fuit heri: habebat alias partes
quam sortis qui est nunc per casum. secundum patet: quod
pono casum: quod de vno sollo vini auferatur gutta in-
ferius: et apponatur vna gutta superius: adhuc erit
idem vinum quod prius: cum p appositionem vel re-
motionem parue partis non mutetur totum: tunc
sterato remoueat vna gutta: et apponatur superius
vna: iterum erit idem totum quod prius: propter se-
militudinem: et hoc fiat donec quilibet gutta que
prius erat in sollo fuerit ablata: constat quod si tunc re-
maneat idem totum quod prius: quod erit aliquod
totum quod erit idem alteri totum quo non con-
ueniret in aliqua parte. Item sequeretur quod aliquod
totum esset idem cum decima parte: quia ex il-
lo vno remoueat vna gutta: adhuc ipse remaneat
idem vinum quod ante: et sic continuus fiat remo-
tio donec quod sola decima pars remaneat: tunc illud
totum erit idem cum decima parte: quod non remanet
nisi decima pars: et illud est idem quod prius. Item
ponatur quod sortis perdidit hodie vnum digitum quod
vocetur a. et totum residuum vocetur b. tunc argui-
tur sic: a. et b. heri erant sortis: sic a. et b. non sunt
sortis: cum a. non sit pars eius per casum. vel sic: sor-
tis qui heri fuit componebatur ex a. et b. sed sortis
qui hodie est non componitur ex a. et b. arguitur. In
oppositum arguitur a: eorumque: quod qui reprehendit
erratum: quod dicebat quod non contingebat eundem
equum bis intrare flumini: et tamen si non esset idem
homo ante et post propter remotionem alcius partis
vel appositionem: sequeretur quod erratum bene dixisset:
est semper alique presens fluuius et refluat. Item si
hoc non esset verum quod non esset idem sortis qui pri-
us erat propter remotionem vel appositionem alciu-

tus partis: sequeretur quod sortis esset terminus communis:
quod supponeret pro pluribus: hodie pro vno et cras p-
alio. Item sequeret quod tu non esses baptis-
tus: nec genitus de matre: et tu non esses baptis-
tus: p consequens quod tu non esses christianus. et multa
alia inconuenientia. Ad hinc pro solutione suppo-
nitur quod ibi non esset sermo de idem spiritu gratia nec
specificas: sed precise numerali: unde idem numero dicitur
tripliciter. scilicet totaliter et per se continuationes.

Ad illud dicitur idem numero totaliter: quod
sic se habet quod nihil est de integritate eius quod prius
non fuerit: nec e contra. et illud est propriissime idem
numero. et sic per se istum modum dicendum est: quod ego
non sum idem numero quod heri: quod heri aliquid erat
de integritate mea quod nunc non est: et e contra. Sed
idem numero partialiter dicitur: illud quod sic se habet:
quod aliqua pars et saltem principalior pars totaliter ma-
net: et sic manet idem homo p totam vitam: quod prin-
cipaliter pars eius. scilicet anima manet. Sed tertio modo
idem numero dicitur quod manet per continuationes
diuersarum partium sibi inuicem succedentium in si-
mili figura situ et ordine. et sic corpus sortis dicitur
idem numero hodie et heri. Et similiter secunda dicitur
fluuius qui fuit a decem annis et nunc est: et isto modo
debet intelligi multa de qua aristotelis. Primo quod
dicit quod elementa semper manent eadem et multa alia.
Et hoc de secundo articulo.

Quantum ad tertium sit conclusio responsalis:
phis naturalis non habet disputare contra immen-
dem et melissum dicentes nisi esse vnus eius et immo-
bilis: et patet in primo articulo. Ad rationes ante
oppositum. Ad primum dicitur quod philosophus habet
remouere et rozes qui incidunt in philosophia natu-
rali: suppositis suis principibus. Sed non habet re-
mouere contra illos qui negant sua principia: quia
negatis principibus suis non habet unde disputare
possit. Ad secundum dicitur quod non est simile: quod me-
thaphisicus est artifex communis: ideo quicquid co-
ceditur aut negatur ab aduersario cadit sub eius co-
sideratione. Ad tertium quod isti non solum nega-
uerunt principia philosophie naturalis: quia nega-
uerunt motum. sed etiam quia concesserunt tantum
esse vnum ens. et per hoc negauerunt plura entia es-
se. dico etiam quod negando motum: negauerunt natu-
ram que est principium motus. Ad quartam et
quintam patet solutio.

Requibus enim demonstrant soluere non difficile est. vtrique enim so-
phistice sillogizaret permenides et melissus.

In ista parte aristoteles contradicit permenides p
immenidie et melissi. Et primo probat quod non est tantum
vnum ens: quod necesse est quod ens non significet vnum solus.
sed quod significet illud quod vere est. scilicet substantia: il-
lud quod non dicitur vere esse. scilicet accidens: patet quod si ens signi-
ficaret tantum accidens: sequeretur quod aliquid simul
esset et non esset. et consequens est impossibile: igitur.
consequentiam probat quia si ens significaret tantum
accidens: tunc subiectum non erit: cum sabie-

etiam sic dixerunt ab accidentibus: cum accidens predictum de quodam subiecto tunc subiectum erit: et per se subiectum erit non erit. Et per non significet tantum substantiam simpliciter tunc sequentem duo inveniuntur. Et per magis accidens nihil esset: tamen predicaretur de aliquo: et sic esset et non esset. Secundum inveniuntur quod tunc non esset aliqua multitudo: quod tamen est falsum. quia adhuc essent plures subiecta. probatur ad hoc per rationibus: quia non sic tamen subiecta. Propter illud esset tamen unum ens quod esset subiecta. tunc maior multitudo non esset quod est per eos: per nam probatur. quia omnis multitudo habet multitudinem partium: quarum una non est alia. Secundo si esset tamen unum ens quod esset subiecta ad huc illa subiecta divideret in partes: quoniam quilibet subiectum esset multa essentia: quod tamen negatur. autem probatur. quia cum hoc sit subiectum in anima et bipeditum utrumque est subiecta. quod per barque si non essent substantie: tunc essent accidentia. autem sunt accidentia homini aut alteri: tamen non partium: quia vel essent accidentia separabilia aut inseparabilia. non inseparabilia: quia accidentia inseparabile diffinitur per suum subiectum: sicut simitas per nasum. Sed predicta non diffinitur per hominem: quia diffinitur ponere in diffinitio one partium diffinitio: quod est falsum. Nec sunt accidentia separabilia: quia tunc coningeret hominem esse non bipeditum quod est impossibile. igitur. nec sunt accidentia alterius subiecti: quia si bipes et alia non sunt vere substantie: sed accidentia alteri ab homine. sic etiam hoc erit accidentia quod est falsum. quia quod vere est nulli accidit: per nam per quod cuiusque accidentia partes constituentes aliquid eadem accidit constitutum ex eis. Propter illud tanquam alia rationem premissis: qua volebat: quia esset tamen unum ens et immobiliter illa reprobatur: quia tunc illud ens esset corpus: vel ergo esset corpus divisibile: vel indivisibile. si indivisibile: quod tamen unum esset et non multa: quod est iam reprobatur. si divisibile: quod erit processus in infinitum: vel erit status ad aliqua in divisibilis: quod est impossibile.

Queritur tertio verum substantia materialis seclusa quantitate sit divisibilis. Et ad primum quod non: quia cui non convenit subiectum alienum passio: illi non convenit propria passio illi subiecti: sed materia sic accipere non potest quod tamen: quia nec et potest divisibilis cum divisibilis sit passio quantitas. Et secundo sic. quod per se divisibile habet partes: sed materia seclusa quantitate non habet partes et partem: quia vel ille partes essent extra se vel intra se: sed nullum est dicendum: quia extra et intra sunt passiones quantitates et loci: et habetur a celi et mundi. Et tertio sic. illud quod unum se non est quid neque quale neque quantum non est divisibile in partes: sed materia non est quid neque quale neque quantum ut per aristoteles. vii. metaphysice: igitur. Quarto sic dicit aristoteles. vii. philosophorum tractatu de infinito. quod si infinitum esset extra magnitudinem: esset indivisibile: sed quod est divisibile erit divisibile per magnitudinem: sed materia seclusa quantitate non habet magnitudinem: sed non est divisibilis seclusa quantitate. Quinto sic. si infinitum esset per quantum posset esse unum in omnes suas partes: quod est falsum. per nam per: quia si de facto separaretur materia a quantitate: et ipsa haberet partes: cum nulla sit alteri continua: quilibet et ab alia materia ergo continuum posset esse unum actu in omnes suas partes. In oppositum autem: quod nullum divisibile

potest fieri indivisibile: sed substantia materialis est divisibilis: ergo seclusa omni quantitate adhuc erit ovisibilis: et quantum non det tales partes ipsi materie. In questione erunt tres articuli.

Quantum ad primum sciendum est primo quod intellectu questionis supponitur primum quod substantia materialis potest capi dupliciter. uno modo per substantiam seu toto composito substantiali ex materia et forma: alio modo per altera parte compositi tamen scilicet per ipsam materiam que recipit formam. Et secundo supponit quod hec pro substantia materialis seclusa quantitate est divisibilis: potest habere triplicem sensum sicut alie propones de ablativo absoluto: que subordinantur tribus hypotheticis scilicet conditionali: casuali: et temporalis: habet triplicem sensum scilicet conditionalem: causalem et temporalem: unde si sit conditionalis est vera: et de ea sic movetur quod scio. si talis aut temporalis sic ipsa est falsa: et sic non movetur questio. Et tertio supponitur quod divisibilitas est duplex: quod est in partes quantas: et talis est passio quantitas. et nulli alteri convenit nisi per quantitatem. et sicut quantitas est de aliquo per accidentia et talis divisibilitas. et talem non habet materia seclusa quantitate. Alia est divisibilitas in partes substantialiales et entitativas: quorum quilibet est ens. et tunc dico quod talis est passio entis habentis partes: et talis bene convenit materie seclusa quantitate. unde ymaginor quod si quantitas separaretur ab aliquo ligno: quod illud si gressu tot partes haberet: quot haberet si quantitas sibi inhereret: nam ipsa quantitas non dat tali ligno quod habeat partes: bene tamen dat sibi quod partes eius sunt quantitates: sicut albedo dat partem esse album.

Sciendum est secundo quod si sola substantia materialis esset: ipsa haberet partem extra partem ut ly extra respicit partes substantialiales ipsius materie: licet non ut respicit partes loci circumscribitis. Et dico quod una pars distaret ab alia distantia entitativa: quod alii qua substantia materialis rarefit: una pars materie magis distat ab alia quam prius. et tunc remota quantitate: adhuc pars distaret a parte distantia presentia litatis. nam si talis quantitas separaretur et rarefieret: esset separationem et post rarefactionem non est quod non oporteret illam materiam condensari: immo partes adhuc distarent post distantia presentia litatis: comparando etiam ad ubi. Etiam notum est: quod si deus separaret quantitates a materia: distaret a parte distantia presentia litatis et entitativa. Item quando ex uno pugillo terre sunt decem ignis: utrobique manet eadem materia: ita quod in illis decem pugillis non est nisi materia que erat in uno pugillo terre: hoc non potest esse nisi per rarefactionem illarum partium materie que erat condensate. et tamen notum est quod in illis decem pugillis ignis partes materie magis distant quam quando erant condensate in terra: et si deus separaret quantitates ab illis decem pugillis ignis: ille partes adhuc magis distaret distantia presentia litatis quam condensate in uno pugillo terre. Et tertio notum est quod si deus separaret quantitates a materia: esset alia portio materie in capite quod in pede vel digito: id est ista potest clare patere: quod tales partes materie non sumuntur a quantitate que est unum accidentium in aliquo: potest esse eadem materia et eadem partes materie: ubi non erit eadem quantitas. ut per quod ex uno pugillo terre sunt

2. de latu in logica in primis mensuris quantitas in 2. dicitur
hic accipit materia primo modo in uno primo
hic dicitur in summo in 2. de partibus in 2. dicitur
quod dicitur in summo in 2. de partibus in 2. dicitur

deest pugillis ignis ubi manet eadem materia & eadem partes materiet tñ nō est equalis extēsiō. ¶ Adverte tamē q̄ aliqua distinguuntur adinucē & duplr. vno mō s̄z sicut i loco sicut ignis & terra. alio mō ēritati ue r sic dico q̄ oīa q̄ entitates sunt diuerse sic distinguuntur i isto mō ptes materie dicunt esse distincte añ q̄ritatē & post. nā q̄ritatē tribuit materie aliq̄nā nouā entitatē saltē absolutā. ¶ Et per hoc soluitur argumentū: oē per se diuisibile h̄z ptes extra ptes: s̄z oē h̄ns partē extra ptes est q̄ritus & situatur: q̄ intra & extra sunt diē q̄ritatis. ¶ R̄idel q̄ intra & extra pnt dicere distinctionē & distantia s̄m locū & sicut r sic maior est falsus: nō pnt dicere distinctionē s̄m entitatez: sic bñ maior est vera. ¶ Aduerte vt dicitur aliquid q̄ si deus separaret quantitatē a ligno: ille partes non distaret adinucē neq̄ vna esset prope aliam cū quantitas sit rō talis distantie vel p̄pinq̄tatis & hoc videt dicere scotus in quarto distinctio ne. x. ubi dicit q̄ distantia & p̄pinq̄tatis nō inueniuntur nisi in corpe vbitato ita q̄ duo vbi sunt fundamenta p̄pinq̄tatis distantie r p̄pinq̄tatis: hoc videtur dicere buridanus in .i. phisicorum.

Sciēdū est tertio q̄ incidit adhuc talis difficultas vtrum materia seclusa q̄ritate sit in loco etia sue ptes. si sive ptes sit in loco vtrū vna sit in loco alterius vel in alio. ¶ Pro cuius solutiōe supponitur p̄tō: q̄ quatuor modis aliqd̄ d̄r esse in loco: s̄mō mō dimensio aliter occupatiue aut circūscriptiue q̄ idē est: r sic illud est in loco q̄ sic est in loco q̄ totū locatū cōrūdet toti loco. & quelz ps loci cuius p̄t locatū r cōuerso occupādo illa loca. & sic sola corpa sunt i loco: nec aristoteles reputat eē aliqd̄ aliū modū s̄do modo aliqd̄ est in loco distinctiue siue deteriate. & sic illud est in loco: q̄ sic est p̄sens alicui loco q̄ nō alteria hoc mō angelus est in loco: q̄ sic est i celo q̄ nō i terra. tertio mō aliqd̄ est in loco: quidē circūscriptiue aut distinctiue: sed p̄sentia liter. & sic illud est in loco q̄ est p̄ns alicui loco. nō tñ deteriat sibi illū locū: s̄ simul & semel possit esse in diuersis locis. & hoc duplr. vno mō imensit̄ esse q̄ p̄ suā imensitatē r infinitatē p̄t simul & semel esse in diuersis locis: mōi est deus: imo credo q̄ impossibile sit q̄ sit aliqd̄ locus cui deus nō sit p̄ns: alio mō sacraliter sic illud est in loco q̄ est p̄ns alicui loco sub aliquo signo sensibili. sicut corp⁹ xpi in sacramēto altaris: q̄ d̄r eē in cētū altarib⁹ r etiā sub quibet pte hostie. ¶ S̄do supponit q̄ ex tali distinctiōe p̄t r̄ideri p̄ ali q̄ dicta. ¶ Primū sicut angelus q̄ nō ē quāp̄ ē in loco distinctiue & nō circūscriptiue: supposito q̄ sit i vniuerso: si tñ fieret extravniuersum vbi locus nō ē r̄tū nō ēēt in loco distinctiue: sic materia si fieret in vniuerso sine q̄ritate est distinctiue alicubi: si aut fieret extra vniuersum nūq̄ ēēt. ¶ D̄ s̄do q̄ materia seclusa quantitate est: tunc alicubi p̄ntiā r̄ r̄ determinate: q̄ tūc sic accepta est p̄ns alicui loco determinato. ¶ D̄ tertio q̄ vna pars materie nō ēēt itra nec extra aliā dimensionā r̄. ¶ D̄ q̄rto q̄ vna ps materie bñ est extra aliā p̄ntiā r̄ et distinctiue q̄ ptes sp̄ remanēt i eodē loco p̄ntiā r̄: nec p̄ter separationē q̄ritatis mutā a suis locis p̄ntiā r̄: s̄z nō sint circūscriptiue sicut prius erant.

Sciēdum est quarto q̄ adhuc incidunt alii que difficultates. ¶ Prima vtrū albedo vel alia qualitas sensibilibis possit eē sine quantitate sicut ipsa materia. ¶ R̄ideo breuiter q̄ sic q̄ sint duo accidentia absoluta q̄z vniū simplr nō depēdet ab alioz hoc naturalr fieri nō possit s̄z solū p̄ potētia diuina. Et si q̄s q̄rat vtrū talis albedo q̄ sic esset sine quantitate est: sensibilibis. ¶ R̄ideo q̄ aliqd̄ d̄r sensibile duplr. vno mō in potētia remota: & sic dico q̄ illa albedo est: bñ sensibilibis in potētia remota: q̄ tūc v̄ sic nō possz imitare v̄sū nisi poneret in quantitate: vnde q̄ritas ē rō sine q̄ talis albedo nō p̄t imitare sensū. alio mō aliqd̄ d̄r sensibile i potētia p̄pinq̄: puta q̄ nō h̄z aliqd̄ impedimētū ad imurā s̄m sensū: sic dico q̄ illa albedo nō eēt sic sensibilibis i potētia p̄pinq̄: q̄ nō ē sub mō: ueniet i sub quo v̄z eē ad imurā s̄m sensū. ¶ Et si q̄s q̄rat vtrū illa albedo esset diuisibilis vel indiuisibilis. ¶ R̄ideo q̄ eēt diuisibilis in potētia remota. s̄z nō i potētia p̄pinq̄. vñ licet sine quantitate h̄eret ptes graduales & integrantes eā. tñ nō possz diuidi in eas sine quantitate: si ponerent in quantitate esset diuisibilis in potētia p̄pinq̄. ¶ Et si q̄s q̄rat vtrū tūc eēt q̄litas corporalis v̄ i corporalitate. ¶ R̄ideo q̄ esset simplr corporalis: q̄ est determinata simpliciter perficere corpus: s̄z s̄m quid dicitur in corporalis seu incorporea: q̄ actu nō est in corpore: sicut si substantia corporea esset sine quantitate: esset simplr dicere corporea: q̄ apra nata esset esse sub quantitate: s̄z s̄m quid dicitur incorporea. Et si quis dicat vtrū illa albedo sine quantitate esset sp̄ialis: tūc nō esset quantitas: ¶ R̄ideo q̄ nō: q̄ s̄z nō eēt quantitas: adhuc tñ nata esset esse sub q̄ritate. angelus autē vel forma sp̄ialis nō sic nata est esse in quantitate vel sub quantitate: vñ dico q̄ si albedo esset sine quantitate: nō possit facere eā i forma: r̄ angelū: q̄ nulla forma corporalis pot̄ i formare sp̄rituale: nec forma sp̄ialis corpale. ¶ S̄m deus nō possit facere q̄ scia vel sapientia alicuius informaret lapidē. ¶ Et si quis querat vtrū esset extensa. ¶ R̄ideo q̄ nō: s̄z possit extendi vñ omne aliud a quantitate extendit p̄ accidens. vel q̄ recipit q̄ritatē: vel recipit q̄ritatē v̄ recipit i q̄ritate. Et hec de p̄tō articulo

Quantum ad sc̄d̄m dubitatur p̄tō: vtrū toto quietē r̄ possint eius partes: moueri. ¶ Pro cuius resolutione supponit p̄tō q̄ totū capis duplr. vno mō cathogorematicē. alio mō sic cathogorematicē de quo sat̄ als v̄satis est i summulis. ¶ Supponit s̄do q̄ duplex est totū sc̄z omogeneū est eiusdē rōnis in oibus suis partib⁹ et aqua & aer: alitudo est etherogeneū q̄d sc̄z h̄z ptes diuersarū rōnis: vt hō et equus. ¶ Tertio supponit q̄ quadruplex est mot⁹ proprie dicitur sc̄z alterationis: augmētatiōis: diminutionis: r̄ sc̄d̄m loci mutationis. & iste vltimus est duplex. sc̄z simplex & cōpositus. Simplex diuidit̄ in rectum & arcualem. cōpositus est qui cōponitur recto & circulari sicut est motus obliquus. ¶ Quarto supponitur q̄ totū quedā sunt facilius diuisiōis. alia sunt difficiliter diuisiōis. ¶ R̄ois p̄missis d̄r: p̄t mō q̄ possibile est partes alicui⁹ rōnis moueri loca liter ipso toto quietē. & manēte in eodē loco. vt p̄t

Et bñ q̄ dare respiciat respectuā q̄ sit i loco icāsi p̄tē q̄ ē vnitas respectuā r̄ h̄ quēit m̄tē r̄tē q̄ritatē

que r̄ in p̄tō r̄ argū q̄ritatē

quor. modis d̄r aliqd̄ esse in loco. p̄mo modo

2o modo

ide de h̄o p̄t r̄ q̄ r̄ p̄t r̄ q̄ r̄

4o modo

vel sphaera seu celo octavo. qd scdm mentē Aristote.
erat vltimū illud primum mouet scdm suas partes:
nō primum vna ps aliud r aliud locat. r tñ totū celū
capiēdo totū cathedre zomateice non aliud locat neq
ab alio locat q prius. ¶ Et aduerte q aliqd dicitur
moueri localr duplr. vno modo ad locare r sic scdū
mētē aristotelis pres illius sphaere mouentur localr
licet ex qd cōtinet ab alio loco q prius. r sic ille par
tes scdm mentē aristotelis nō mouerent localr. cū a
nullo pntean tñ scdm mētē theologoz mouentur
quo ad locare r locari: qz ponit aliud celum Imobi
le qd vocat celū empireica quo alij oēs cōtinentur.
¶ Dicit scdo probabi trq si esset aliqd infinitū scdm
magnitudinē illud nō moueret: qz si deberet moue
ri nō ponēdo vacuū porteret qz esset circulare qd ē
saluz qz infinitū nō pōt esse figuratū nec p pns cir
culare cū nō possit eē teriatū. nec moueret motu re
cto: qz tñ a cōtinet aliū locū r sic nō esset infinitū.
¶ Tertio dicit q si esset aliqd ens infinitū facilis di
uisionis posset faciliter vna ps moueri alia quiescē
ter tñ esset discōtinuas in partibus. ¶ Dicit quā
to q si esset aliqd totū omogeneū nō facilē diuisio:
vna ps nō moueret sine alia sicut est lapis. ¶ Qui
to dicit q si esset aliqd ens infinitū etherogeneū vna
pars posset moueri ab alia hñte alā dispōnē motu
alterationis: qz ps frigida posset calefieri a pre calida
r rarefieri r calida frigidari r cōdēpsari a frigi
da: sicut vna ps carnis infecta inficit alā: r hoc pōt
fieri toto quiescēte. Similiter si media ps aeris exi
stentis inter duq rareficeret r alia cōdēpsaret: tñ q
liber ps illius moueret: r tñ totū nō mutaret locū.
Dubitatur secūdo q adhuc circa modum
noticiarum querit vtrū ex vna noticia posset fieri
alia. Respondeo q de hoc sunt duo modi dicēdi:
quidā dicunt q nulla noticia incōplexa fit ex alia:
quod probant qz hoc fieret p aliquā pñam. sed pñā
non est nisi alicuius cōplexi ad cōplexū: puta pmissē
ad cōclusionem. ideo noticia incōplexa non potest
fieri ex alia incōplexa. Alius est modus dicēdi ve
rioz q vna noticia incōplexa fit ex alia. qz aliqua ē
noticia icōplexa intellectiā: ista nō fit nisi ex noti
cia sensitua prioritigē. ¶ Aduerte tamē q hoc est
sane intelligendū: nam noticia intellectiua quaz
habeo de albedine non fit ex noticia sensitua cali
teris: quod ab ea causetur. sed solum fit ex ea mi
nisterialiter et occasionaliter. tamen cum hoc stat
q noticia sensitua albedinis possit partialiter cōre
noticiā intellectiā sui. ¶ Dicit secūdo q vna noticia
icōplexa fit ex alia incōplexa modo abstractiua. vt
ex conceptu albi q indistincte repñat albedinē et
substantiā nō discernēdo iter ea. et postea intelec
tū videt q illud mutat i nigrū: tunc percipit diuersita
temet tñ ab illo conceptu confuso abstrabit cōce
ptus simplices: quorū vnus est albedinis distincte a
subiecto. alius ē subiecti distincti ab albedine. et sic in
tellectus pōt abstrahere multoties conceptus distin
ctos a cōceptibus confusis. ¶ Et si quis dicat vtrū
ille conceptus albi sit complexus vel incomplexus.
r ideo sicut dicitū ē i logica: qz intrinsece ē icōplexus.
qz si eēt cōplexus eēt cōpositus ex pceptu distincto albe

ditis: r pceptu distincto subiecti: hoc nō: qz adhuc ta
les nō sūt formati. Dicit etia aliq q vna noticia fit
ex alia elicitive: vt ex noticia sensitua lupi quaz hz
ouis elicite noticia inimicitie: sed istud nō ē verū: vt
videt dicere scotus in pño. Ande si esset due oues
quaz vna esset similis lupi in oibus accidētibus
sensibilibus: puta colore: figura: situ: motu: alia fuge
ret illā sic figuratū: sicut fugit lupū. r hoc solū pue
nit ex talibus accidētibus sensibilibus mouētibus ap
peritū sēsitū ad sic fugiēdū. r simile videt de mul
tis. De noticia complexa nullū dubitat qn vna fiat
ex alia: sicut noticia adhesiua cōclusionis: fit ex no
ticia adhesiua pmissiāriū.

di. 3. qu. pma

Dubitatur tertio quare pñā negauerūt acci
dens absolutū posse esse sine subiecto. Respondeo
q nō fuit ppter hoc: q subiectū sit de essentia acci
tis: qz tñ ex eis pstitueret ens p se qd est saluz: qz
ex subiecto r accēte nō pstituit nisi ens per accidēs.
¶ Nec etiā fuit ex eo q de essentia accidentis absolu
ti fuerit inherētia: qz nullus respectus est de essen
tia absolutū: qz tunc esset absolutū r nō absolutum.
Sed ideo negauerūt: quia dixerūt q subiectū hz ali
quā causalitatē respectu accidētis: mō dixerūt q cau
sa prima non potest causare effectū secūda cause si
ne secūda causa: que nō potest causare accidēs sine
subiecto. r hoc loquēdo de ordine naturali causaz.
ideo sine ista causa secūda in ordine sue causalita
tis posita negauerūt accidēs eēt p pñā eē sine sub
iecto. Et si quis querat qd cōcessissent de accidēs
te respectiua: dico q respectus est essentialiter ha
bitudo iter duo extrema: r ideo sicut tollere termi
nū ad quē ipius respectus est destruere respectum:
ita etiā tollere illud cuius est respectus scilicet fun
damentū vel subiectū est destruere respectū: ideo
sequitur q accidēs respectiua nō qz est accidēs
necessario requirit subiectū vel fundamentū: sed
quia est respectus seu accidēs respectiua: quod ne
cessario est inter duo extrema. ¶ Et si quis vter
querat si accidēs absolutū sicut est caliditas esset
sine subiecto p potentia diuina: posset ne produce
re alia caliditas in subiecto: r ideo q si talis cali
ditas sit in quātitate r sub modo qritatiua tñc dī
co q sic. Et dico notāter si esset in qritate: qz si nō:
nō posset cum quātitas sit rō sine qua talia accidē
tia sensibilia nō agunt. Dicitur notāter sub modo
quātitatiua: qz si esset sub modo nō quātitatiua sic
corpus xpi in sacramēto: nō calefaceret datō etiam
q eēt quātā. Ande esse sub mō quātitatiua ē qñ ali
quod quātū pñet adequate ab aliquo toto qz il
lius a pre alterius. Sed esse sub mō nō quātitati
ū est qñ aliquid quātū esset pñā alicui totū. r cui libet p
ti. r quibet ps toti r cuius parti. vt corp⁹ xpi in sacra
mēto est presens toti hostie: r toti cuius parti. r que
libet pars cuiuslibet parti.

Quantū ad tertium articulū sit conclusio re
spōsalis. substantia materialis secūda quātitate ē
diuisibilis in partes substantiales r hoc conclusio satis
relinquit pbata i scdo articulo. ¶ Ad rōnes dicit:
q earū solutiones etiā vident clare in pño articulo

¶ Sequitur tertus

B 4

22 qe si eēt cōplexus eēt cōpositus ex pceptu distincto albe

Sicut autē phisici dicūt: duo modi po-
nēdū sunt hūc quidā enim unū faciētes:
quod est corpus subiectū: aut tertū aliquid:
aut aliquid quod est igne quidem densius:
aere autem subtilius.

Istud est scdm capitulū huius tractatū in q̄
phs reprobat opinionē antiquoz phoz natu-
raliter loquētū de p̄cipijs rez naturalū. Et dicitur
in tres partes. In prima intendit aliquas cō-
clusiones. Prima de numero naturaliter loquēti-
um: quidā dixerūt esse unū principū materiale rez
naturalū. Et istoz quidā dicūt illud esse aerem: qui
dā ignē. Et quidā aquā: alqui dicūt quoddā corpus
mediū inter ignē et aerē: densius igne et rarius aere
Et isti dicūt res ḡnari ex isto principio fm rarita-
tem et densitatē illius principū: ita q̄ si sit dēpsam
tendit ad terrā. si rarū ad aquā: si rarius ad aerem:
si rarissimū ad ignē. Et dicitur isti q̄ rarū et dēpsū
sūt principia formalia rerū naturalū. et sunt p̄tra-
ria ad invicē. ita q̄ sicut plato ponebat duo contra-
ria scz magnū et parvū. ita isti rarū et dēpsū. sed i
hoc differant: quia plato ponebat magnū et par-
vū esse principia materialia: et ponebat ydeam esse
principiū formale. ¶ Sed isti e converso ponūt: quā
dicunt illa duo scz rarū et dēpsū esse principia for-
malia: et tāti ponūt unū principū materiale. ¶ Se-
cūda conclusio. quidā phi dixerunt: res ḡnari ex eo q̄
p̄traria segregant p̄ intellectū ex uno usūo chaos:
sicut fuit anaximādros. ¶ Et in ista opinione con-
veniūt multi: ponētes trī unū p̄cipiū. Et etiā mul-
ti ponētes multa principia sicut empedocles et ana-
ragoras: et ponit duas differētiās inter empedocle
et anaxagorā. ¶ Prima empedocles ponebat mūdū in
finitis generari: et infinitos corrupti: p̄pter congre-
gationē et separationem principiorū rerū natura-
lū ab uno cōfuso chaos. et anaxagoras dicebat mūdū
semel generari: et nūq̄ postea corrupti. ¶ Secūda
differētia quia anaxagoras posuit infinitas par-
tes eiusdem rōnis esse principia. sed empedocles so-
lū posuit quattuor elemēta esse principia. ¶ In se-
cūda parte narrat opinionem anaxagorae: et tangit
fundamenta eius: p̄pter que videtur opinari infi-
nita esse principia: et res generari p̄ segregationes
illorū principiorū. ¶ Primū fundamentū ē q̄ cōis
opinio oīm phoz ē q̄ ex nihilo nihil fit. Scdm ē q̄
oīa p̄ta sūt ex alterutris: et intēdit talem conclusio-
nē. Omne quod fit: aut fit ex ente: aut ex nō ente. nō
ex nō ente p̄ primū fundamentū. Et ex ente. et p̄ oīs
res p̄ta habebāt eē q̄ fierēt. ¶ Quaequē tangit so-
lutionē duarū questionū que fiebāt ab anaxagora.
Prima est: cū res que sūt ex alia sūt in illa re: quē
nō apparēt nob eē i illa. r̄ndet anaxagoras: q̄ hoc
est p̄pter paritatem earū. ¶ Ex quo infert phs: q̄
isti dicebāt oīa oī misceri: ex eo q̄ oī ex oī videbant
fieri. ¶ Secūda questio: cū i aqua sit aqua: aer et caro:
quare illud magis vocat aqua q̄ aere vel caro. r̄ndet
q̄ q̄ in illa mixtura plures sūt partes aeris q̄ aq̄
vel aer. et q̄ plures partes aque vel cal. aq̄. ¶ In
tertia pte reprobat anaxagorā: et trēdit aliquas cō-

clusiones. Prima principia rerū naturalū nō sūt
infinita: p̄ta quibus rōnibus. ¶ Prima qz si esset
infinita: ipa essent ignota: et si sint ignota: res natu-
rales erūt igne. et p̄ oīs peribit scia rez naturalū:
p̄bat primā p̄nam: qz infinitū fm q̄ infinitū ē igno-
re. ¶ Secūda p̄nam p̄bat: qz arbitramur cognoscere
re. cōpositū cū cognoscim? ex quibus et quāris sit.
Secūda ratio: quāre cōis magnitudis contingit to-
tū esset ante magnitudinis cōtingit esse partes: s; i
possibile est totū esse fm quātracūq̄ magnitudinē et
paritātē. Et etiā impossibile ē partes eius eē quā-
tascūq̄: et p̄ oīs nō sūt infinite: minorē p̄bat: quia
nō contingit animal aut plantā esse quātū cōis fm
magnitudinē aut paritātē. ¶ Secūda cōclusio: non
quodlibet est in quolibet: sicut dixit anaxagoras: vo-
lens q̄ rem fieri nō est aliud: q̄ ipam segregari ab
aliquo: i quo p̄cessit. p̄bat conclusio: quia oī
corpus finitū: per ablationē finitū tandē cōsumitur.
s; quodlibet caro est finita: et p̄ ablationē partū tā-
dē cōsumit. Et p̄ oīs devenit ad hoc: q̄ i aliquo nō
erit amplius caro. et sic quodlibet non erit in quo-
libet. Et cōfirmatur: qz segregari caro ex aqua: q̄
facto caro remanēs i aqua est minor q̄ pri. Et sic
tātū poterit segregari: q̄ nihil remanebit de carne
aut sequē p̄cessus in infinitū: quod vtrūq̄ habe-
bat pro inconueniēti. ¶ Tertia conclusio: nō quod
libet potest segregari ex quolibet. p̄bat tribus ra-
tionibus. ¶ Pro prima supponit: q̄ necesse est omne
corpus fieri min? per ablationē alicuius ab eo. Se-
cūdo supponit: q̄ fm anaxagorā q̄ritas carnis est
determinata in magnitudinē et paritātē. ¶ His
suppositis: sic arguit: dabilis est minima caro per
secūda suppositionem: sed ex minimo nihil potest
segregari: quia tunc fieret minus minimo quod ē
impossibile. ergo nō quodlibet potest segregari ex
quolibet. ¶ Secūda ratio: si quodlibet possit se-
gregari a quolibet: sequeretur duo inconuenien-
tia. ¶ Prima q̄ in corporibus finitis esset infinita
caro et infinitus sanguis. Secūda q̄ in corpore eēt
infinites infinita: quod ē irōnabile. ¶ Tertia ra-
tio: pro qua premitit aliqua primū dicit anaxa-
gore scz q̄ oīa nūq̄ sunt segregata: erat verūz circa
passiones: qz passiones sunt i separebiles. Secūdo for-
mat talē rationē: si oīa essent mixta: tūc colores et
habitus essent mixti cum suis subiectis: qd ē ipossi-
bile. ¶ Ex quo infert: q̄ intellectus volens oīa se-
gregare: querit impossibile. ¶ Quarta conclusio.
nō omne quod fit: fit ex sibi simili: secūda sp̄ciē: q̄
lateres sunt ex luto. et domus ex pariete: lapidibus
et lignis. ¶ Ex quo infert: q̄ melius est ponere prin-
cipia rez naturalū esse finita: sicut posuit empedo-
cles: q̄ ponere ipa esse infinita: sicut posuit iste ana-
ragoras. ¶ Circa textū mouetur talis questio.

ueritur vtrum omnia entia naturalia
sint deteriorata ad maximū: et ad minimum
¶ Et pro af q̄ nō: quia nō ē dabilis minimū ignis:
nec maximū: ahs p̄ q̄ ignis est totū omogeneus:
et est diuisibilis in partes semp diuisibiles: quaz q̄-
libet ē ignis. Secūda pars p̄ q̄ dicitur maximū ignis
et apponatur sibi stupra: vel comburet ipam vel non.
si comburat fiet maior. si non: ergo agens naturale

soluitur ista p̄ntia
in primū dicitur

appropinquatum passo & non impeditur debite dispo-
 sitione non ageret quod est falsum. ¶ Arguitur secundo
 sicut est dabilis minima caro nec maximus homo:
 ergo entia naturalia non sunt determinata ad ma-
 ximum & ad minimum. Prima pars probatur: quod
 minima caro que possit per se subsistere, querit utrum
 sit diuisibilis vel indiuisibilis. Non indiuisibilis: quia
 omne corpus est diuisibile. Si diuisibilis: sequitur
 quod non erat minima: cum quilibet pars per quam diuidi-
 tur sit minor. Secunda pars antecedentis patet: quod quocun-
 que homo datur: ipse potest calefieri & pinguescere: & pars
 sit maior. ¶ Arguitur tertio: si dicitur maximus homo
 qui potest esse: ipse potest percuti ab aliquo ex percus-
 sione poterit inflari: & poterit esse maior: & pars non
 erat maximus homo. ¶ Arguitur quarto: numerus
 motus: tempus: tarditas: velocitas: sunt entia natu-
 rally: tamen non sunt determinata ad maximum.
 Patet primo de numero: quia numerus augmentabi-
 lis est in infinitum per appositionem unitatis. Se-
 cundo patet de motu & de tempore: quia pars octavo hu-
 jus vult: quod tempus & motus sunt perpetua ita quod nec
 perit nec desinent esset. Patet tertio de velocitate:
 quia mediū potest in infinitum subitari & rarefieri: ergo
 motus potest in infinitum velocitari. teneat nota: quia
 si pars velocitas motus sequitur raritate & desita-
 te mediū: ergo si mediū potest in infinitum rarefieri: mo-
 tus poterit in infinitum velocitari. ¶ Arguitur quon-
 to sic. magnitudo est res naturalis. & in non est deter-
 minata ad minimum: cum omnis magnitudo sit di-
 uisibilis in infinitum. ¶ In oppositum arguitur au-
 thoritate philosophi in tertio dicentis: quod impossibile est ani-
 mal aut plantam esse gradatam: sicut in magnitudine inem-
 dit: etiam in de anima quod omnis natura constantius est
 determinatus terminus magnitudinis & augmen-
 ti. In ista questione sicut in ceteris erunt tres articuli.

Quantum ad primum sciendum est primo
 quod declaratio terminorum questionis premit-
 tendi sunt aliquę distinctiones: quarum prima est: du-
 plicia sunt entia naturalia. Quaedam sunt anima-
 ta: ut homo: leo: planta. Et ista sunt triplicia: scilicet quod tri-
 plex est anima. Quaedam sunt animata anima rō-
 nali: ut homo. Quaedam anima sensitiva ut leo. & quod
 dam anima vegetativa ut planta seu arbor. Alia
 sunt inanimata que non habent animas. ut ignis aqua
 lapis. ¶ Secunda distinctio: entium naturalium. Que-
 dam sunt omogenea: quorum partes sunt eiusdem ratio-
 nis cum toto: ita quod nomen totius predicatur de ali-
 bet parte illarum: quod aqua aer. Alia sunt eteroge-
 nea: quorum partes sunt alterius rationis a toto: sic
 quod nomen totius non predicatur de ipsis partibus.
 ut homo equus. ¶ Tertia distinctio: maximum po-
 test exponi dupliciter: sicut & quilibet alius superla-
 tiuus. vno modo negatiue: sic idem est quod magnus
 quo nihil est maius. Alio modo affirmatiue: sic idem
 est quod magnus & quolibet alio maius. ¶ Quarta di-
 stinctio: maximorum: quod dicitur potest ymaginari ma-
 ximum simpliciter: quo nihil est maius & omni alio
 maius: siue illud sit eiusdem rationis cum illo siue
 non. Aliud potest ymaginari maximum in genere: quo
 nihil est maius in tali genere: ut homo vel equus.

Quinta distinctio: triplex est maximum scilicet secundum

multitudinem ut numerus. secundum intensiōnem sicut
 est qualitas. & secundum extensiōnem sicut est quantitas.

¶ Sexta distinctio: maximum esse dabile potest intelli-
 gi dupliciter. vno modo quod de facto datur: et sic est
 illud quod inter omnia de facto existens est maximum:
 quo nihil est maius: vel magnus & omni alio maius.
 Alio modo potest intelligi de possibili: et hoc dupli-
 citer. vno modo de possibili simpliciter: et sic illud
 est maximum quod per nullam potentiam potest habere
 aliud maius. Alio modo de possibili secundum natu-
 ram: sic illud est maximum quod non potest per
 potentiam alicuius agentis naturalis habere aliud
 maius se. ¶ His premissis dicitur primo: quod dabile
 est maximum de facto: posito quod totus mundus sit
 aliquid ens: tunc mundus de facto est maximum. Si
 vero non sit aliquid quantum: sed multatun & vltima
 sphaera id est vltimus celi est maximum exponendo
 maximum tam affirmatiue quam negatiue. Dicitur
 secundo: quod dabile est maximum corpus possibile per
 naturam: quia non est possibile per naturam: aliud
 corpus esse maius vltima sphaera.

Sciendum est secundo: quod de corpori-
 bus etherogeneis animatis ponitur talis dubitatio
 Vtrum sit dabilis maximum homo. Respondeo et
 dico: quod hoc potest intelligi dupliciter. vno modo de
 facto. Alio modo de possibili. De facto respondeo
 quod dabilis est maximum homo: saltem exponendo ne-
 gatiue: quia dabilis est homo magnus quo non est
 alius homo maior: si de possibili hoc est dupliciter:
 vno modo per naturam: sic videlicet quod possit esse ma-
 gnus homo: et per naturam non possit esse maior: et
 de hoc diuersificantur doctores. ¶ Dicunt enim alii
 quod: quia dato illo homine potest adhuc rarefieri
 per caliditatem naturalem: posset etiam impiguiari & per-
 cuti: sic quod per talem percussionem inflaretur: sic fie-
 ret maior. Alii dicunt quod est dabilis maximum ho-
 mo per naturam: & quo non potest esse maior secundum illam na-
 turam: ita quod dato tali homine non posset augmentari
 augmentatione proprie dicta: que fit quando conuer-
 titur plus de nutrimento in substantiam alii quod fu-
 erit de perditum: & tunc augmentatio non potest
 augmentari talis homo: quia omne agens & augmen-
 tans proprie dicitur: requirit certam & determina-
 tam quantitatem etiam in passo. ideo licet talis im-
 pinguetur vel inflatur vel aliquid aliter rarefiat: tamen
 non augmentabitur augmentatione proprie dicta.
 Et potest dici & melius: quod talis non rareficeret nec
 pinguesceret nec inflaretur: hoc natura non permittit
 tunc similiter dicitur de aliis animalibus: & hoc vide-
 tur velle aristoteles in de anima: ubi dicitur quod omnis na-
 tura constantium positus est certus terminus au-
 gmenti. que auctoritas proprie intelligitur de anima-
 tis. ¶ Aduerte tamen: quod hoc est determinatum ad
 maximum potest intelligi tripliciter: secundum quod aliquid
 debet determinari ad aliud. vno modo quod de necessitate habet
 illud: sic deus debet esse determinatus ad esse: quia neces-
 sario est: & isto modo homo nec aliquid aliud animal
 est determinatum ad maximum: quia nullum est necessario
 ita magnum: quin possit esse minus. Alio modo dicitur
 determinari ad aliud: quia non potest esse sine illo: sic
 ignis dicitur determinatus ad caliditatem: quia naturaliter

maximū ac dabile potest
 intelligi tripliciter

trū sit dabilis maximum ho-

no qd sit augmentatio qd
 dicitur.

capo 2o folio 110.

non potest esse sine illa: et isto modo homo non est
deteriatu s ad maximum. qz potest esse sine tali ma
gnitud inecum possit esse minor. Alio modo homo
dicitur determinari ad maximum: eo q est dare certā
magnitudinē quā nō potest excedere: nec etiam ali
quid de suo spē. Et sic credo q intelligebat aristote
les: q naturalia salte animata sunt determinata ad
maximū. qz dabilis est aliqua qritas: quam nullus
homo potest excedere: salte naturalr. qz est dare cer
tā magnitudinē quā pōt attingere: nō pōt: eā exce
deret: de hoc est dubium: vt iam tactum est.

**Sciendū est tertio: q de omogeneis est talis
difficultas: vtrū sit dabilis maximus ignis.** ¶ Rñ
deo q hoc pōt intelligi dupliciter. vno modo de fa
cto: et sic dico q est dabilis maximus ignis. et hoc ex
ponendo ly maximus tā affirmatiue q negatiue. vt
ignis elementaris est omni alio igne maior: et null⁹
est ignis maior eo. Alio modo de possibili: et hoc du
pliciter. vno modo de possibili per naturā: sic dico
q hoc potest intelligi vnpliciter. qz vel agēs natura
le pōt tali igni applicare aliqd cōbustibile: vel nō sit
possit: dico q nō est dabilis maximus ignis possibi
lis per naturam. qz tunc talis augmentaretur per
applicationem cōbustibilis. vel nō potest sibi appli
care cōbustibile: sicut forte ignis elementari: cui nō vi
detur posse applicari cōbustibile virtute agētis na
turalis. et tū dico q bene est dabilis maxim⁹ ignis
possibilis per naturam: id est qui virtute agētis na
turalis non pōt augmentari. Alio modo de possibi
li simpliciter seu per potentiam diuinam. et sic dico
probabiliter: q non est dabilis maximus ignis: imo
quātoctiqz datus potest fieri maior p potentiam diui
naz. qz sibi pōt applicare cōbustibile. quo facto: vel
cōburet illud vel nō. non est dicendum q nō. qz mi
rabile est q paruus ignis cōbureret stupam: et nō
mag⁹ ignis. Si hō pburat ergo erit maior q prius:
et hoc videtur velle aristoteles in secundo de anima:
vbi dicit q ignis p applicatione cōbustibilis: est au
gmentabilis in infinitū. ¶ Dicunt tū aliqui opposi
tū. q ignis non cōbureret. qz non est sub determi
nata quāritate ad agendū: modo omne agēs requi
rit determinatam quantitatem in se ad agendum:
et tiam in passio. *Ista est opinio scilicet que videtur nō tenetur.*

**Sciendū est quarto: q de maximo fm mul
titudine dicitur: q est dabilis maximus numer⁹ de
facto: sed nō ē dabilis de possibili per naturā: qz quo
cunqz numero datus potest adhuc fieri maior per di
uisionē continuo. nec est dabilis maximus numer⁹
simpliciter possibilis. quia quacunqz multitudine
datus erit potest adhuc creare aliquod ens de nouo:
et tunc erit maior multitudine q prius. Sed de maxi
mo fm intentionem seu qualitatem respondetur
probabiliter cum scoto in. iij. distinctione. xij. q dabi
lis est maxima qualitas: tam de facto q de possi
bili. quia dabilis est gratia anime xpī: que est quali
tas: quia non potest dari maior: quia est maxima et
summa: vt ipse ibi pbat. Imaginat em q gratia aīe
xpī fuit ita magna: q deus non potuisset facere
maiorē. et satis cōformiter possz dici de aliqua alta
qualitate corporali: vt de albedine. ita q vult ibi ha**

beret: q gratia anime xpī nō est vniuersalis est quo
cunqz alio gradu gratie. Et dico etiam q si sue ra
tiones ibi cōcludat de qualitate pmanēt: et etiā vide
tur q cōcludant de magnitudine et cōtinuo: puta q
est dabilis maxima magnitudo: quia deus non pos
set facere maiores. ideo caute respondendum est in
hac materia. qz fere omnes doctores sūt cōtra eum.
¶ Et si quis cōtra hoc arguat: qz data illa qualita
te gratia: puta gratia: deus potest facere adhuc
vnā aliā gratiā: illā vnire cum gratia anime xpī:
sicut: quo facto gratia anime xpī erit maior q pri
us. Respondeo q non est vniuersalis: cum aliqua alia
gratia. qz ipa ē in termino. id non pōt vniri cū ali
qua alia. Contra. oia indidua eiusdē rōnis sunt
vniuersalia adiuncta. qz quibet gratia erit vniuersalis cum
alia gratia. Rñ deo q aīcedēs ē vey: si vnū illorū
non sit in termino. qz si sit non poterit vniri. ¶ Ex
quo videt sequi: q vniuersalis nō ē passio gratie fm
se capte. s; gratie nō existētis in termino. Dico etiā
q dato q vniuersalis esset passio gratie fm se capte
nō tū sequit q possit vniri cū alio gradu gratie: qz
ipa est impossibilis cū quocunqz alio gradu: imo
si intelligatur alius gradus sibi addi: erit incōpos
sibilitas. ¶ Ex quo sequitur q aliqd finitū intelli
bile repugnat alteri finito. intelligibili. Et hec de
primo articulo. Quantum ad scdm.

**Dubietur primo vtrum infinitū fm q in
finitū sit nobis ignotum: et vtrum ad cognitionem
compositi necesse sit cognoscere ex quibus quotis
fiat. Et vtrum omne corpus finitum: per ablatio
nem finitū tandem consumatur.** ¶ Pro solutione
prime partis supponitur: q infinitum potest capi
dupliciter: scilicet sicut cathegorematis et cathegore
matice. si sicut cathegorematis: hoc est duplr. vno
modo vt attribuitur magnitudinē: et tunc dupliciter
accipit. vno modo tū valet sicut hoc complexū ali
quantum: et non tū quin maius: sic concedit ista:
infinitum pondus fortes finitum: per ablatio
nem et non tū quin maius. Alio mō vt tū valet sicut
aliquantum et quodlibet maius: et sic nō cōcedi
tur ista: infinitū pōdus fortes potest portare. Alio
modo accipitur infinitū vt attribuitur multitudi
ni: et hoc duplr. vno modo vt tū valet sicut hoc cō
plexum duo: tria: quattuor. pcedendo ad infinitū:
et sic cōceditur ista: infinite pres sunt in continuo.
Alio mō vt tū valet sicut aliqd: et non tot quin plu
ra. et sic nō cōcedit ista: infinite sūt pres in cōtinuo.
qz sensus est: aliquot et non tot qn plures. et de hoc
āple visū ē in sūmulo. Si cathegorematis et sumas
hoc ē duplr. s; in actu et in potētia. in actu potest
imaginari qz duplr. s; fm virtutē quo non pōt esse
mai⁹ in entitate: vt de. Alio mō fm intentionē. vt
si est aliqua qritas q haberet infinitus gradus p
fectionales. Alio mō fm extēsiōē: et est idē pres
ertēta nō terminata nec nata terminari. Alio mō
fm multitudinē: et tūc idē est q multitudo: cui nō
est dabilis vltima vnitatis. et de istis nō qrit dubius:
cum nullū tale videat posse esse: excepto in finito in
virtute. Et si quis dicat. in continuo est multitudo
cuius nō est dabilis vltima vnitatis: ergo dabile erit
infinitū in multitudine. Respondeo q nō est iudic

vtrū sit dabilis maximus ignis

si sit dabilis maximus numer⁹

data sunt gratia aīe xpī q nō potuit augeri

uentens esse multitudinē infinitā unitatū nō sepa-
 rantur ab invicē: tñ bene esset incōueniens esse multi-
 tudinē infinitā unitatū ab invicem separatāz. Sz
 infinitum in potentia est illud de quo dicit aristote-
 les. iij. philisoz qd est cuius quātitatē accipiētib⁹
 a. quātificūqz accipiētib⁹ semp est aliqd extra
 sumere. r ideo dicit infinitū in potētia. qz accipien-
 do alter post alterū qd nō est nisi pars infiniti po-
 tentialis: semp restat aliud ac ciperē: nō sit deueni-
 endū ad ultimā partem. Dicitur etiā in potentia:
 quia eē suū soluz habet esse in fieri: puta accipiēdo
 partem post partem. r de isto respondet cum scoto:
 distinctione tertia primi: q tale infinitū potētia-
 le est ignotum. qz vñsqz eē cognoscibile fm q est in
 actu. modo esse talis infiniti inquantū ē infinitum
 semp est in potentia: puta in accipiēdo partē post
 partē. dico tñ scō q nō est sic ignotum: qz sibi repu-
 gnet intelligi ab intellectu infinito. Dico tñ q nō
 potest cognosci ab aliquo intellectu cognoscere ipz
 fm modum sue infinitatis: qui modus infinitatis
 est accipiēdo alterum post alterum. modo intelles-
 cus qui cognosceret hoc modo alterum post alter:
 semper cognosceret aliqd finitū: qz partem infiniti
 potentialis. r credo q aristoteles hoc volebat habe-
 re in textu: q infinitū inquantū infinitū est ignotū:
 a. q infinitum nō potest cognosci ab intellectu co-
 gnoscere ipz scōz modū sue infinitatis. Ad scōz
 dubitationē respondeo: q ad pfecte cognoscendum
 aliquod totum: oportet cognoscere omnes ei⁹ par-
 tes: saltem principales r essentielles totales. Et
 si quis dicat in aliquo toto: puta in lapide sunt infi-
 nitę partes: que nō possunt a nobis cognosci. Re-
 spondeo q ibi sunt infinite partes eiusdem propor-
 tionis r etiam infinite partes partiales essentielles:
 cū qlibet talis pars eiusdēz proportionis / cōponatur
 ex partiali materia r forma. Et de talibus dico q
 ad cognoscendum totū: nō oportet omnes tales co-
 gnoscere quo ad concept⁹ ppositos: sz sufficit eas cogno-
 scere quo ad concept⁹ specificos r cōes. Ad ter-
 tiā dubitationē dicit: qz cōtinū diuidat in ptes
 eiusdē quātitatis nō cōicātes. tādē sūmet. i. deueni-
 entē ad ultimā pte q nō amplius diuisibilis est in a-
 liā partē eiusdē quātitatis. sz si diuidatur p partes
 eiusdē proportionis: nūq sūmet. i. nūq deueniatur
 ad ultimā partem eiusdem proportionis.

Dubitarur secundo vtrū ista maxima quā
 asseruerunt anaxagoras r impedocles: r fere omēs
 philosophi: scilz qz ex nihilo nihil fit. sit vera: r an
 repugnet veritati fidei. Pro cuius solutione sup-
 ponendum est: q apud philosophos antiquos r arti-
 stoteles iste due ppositiones scz ex nihilo nihil fit: r
 ex aliquo aliquid fit. fuerunt cōiter cōesse r repu-
 gnatē tanqz vere r euidentes. vnde aristoteles in hoc
 primo declarat eas dicens: qz hec ppositio: ex hoc
 fit hoc. equiualē tūc: hoc fit aliquid. quare ista: ex
 nihilo alqd fit. equalē tūc: nihil fit aliquid. qd est
 impossibile. Etia ē de mātē auerroy in plogo tertij
 philisoz: vbi dicit q sum homo fuerit affuerus cre-
 dere sermones falsos a pueri: r erit illi cōsuetudo
 qz p dī veritatē manifestā: sicut accidit illi q dicit

qz ex nihilo aliquid fit. Et sic veniunt oēs phi. qz ex
 nihilo nihil fit: r q omē qd fit: fit ex aliquo. Ad-
 uerte tñ q licet ista de rigore logicos ex nihilo ni-
 hil fit. equalē tūc: uter quolibet aliquid fit. que ē falsa.
 quia omne quod fit: fit naturaliter ex determinata
 materia: r ab agente determinato. tñ philisoz opus
 cepit eam in isto sensu: vt equiualēt ista. nihil fit ex
 nihilo seu loco istius: ex nō ente nō fit aliquid: que
 concederet naturaliter: tñ supnaturaliter ex ni-
 hilo fit aliquid. Ideo fm fidē aliter respondet: pro
 quo supponit primo: q aliquid pducit ex nihilo po-
 test dupliciter intelligi. vno modo: vt ly nihil oppo-
 nitur actuali existentie: sic illud pducitur ex nihilo
 qd nec ipm nec aliquid sui existebat ante sui p-
 ductionē. Alio modo vt ly nihil opponitur omni po-
 sitio: sic illud pducit ex nihilo: qd nec ipm nec a-
 liquid sui est aliquid positū ante sui pductionē:
 ita q ipm r quodlibet sui erat purū nihil ante qz p-
 duceret. ita q nec habebat esse cognitū nec esse rea-
 le. Secūdo intelligi. vno modo: vt ly nihil oppo-
 nitur actuali existentie: sic illud pducitur ex nihilo
 qd habet esse ab eterno in mente diuina: r esse reale qd habet qm ad
 extra pducit: r istud diuidit in esse essentia r eē ex-
 stentia. nec est ymaginādū aliqd aliud esse quidita-
 tiū distinctū ab ipis: qd multi scotizātes ponunt.
 Tertio supponit: q duplex ē pductio scz natura-
 lis que fit in virtute agentis naturalis. vt genera-
 tio r corruptio. Alia est supnaturalis que fit in
 virtute agentis supnaturalis. vt creatio r anthila-
 tio. His suppositis dicit primo q accipiēdo nihil
 vt opponit r adicōrie omī ppositio: sic ex nihilo
 nihil fit: nec potētia naturalis nec supnaturali. qz
 in omī factōe necesse ē q passūz vel aliqd sui aū sui
 factioē habeat aliquod esse positū vel reale vel
 cognitū. Dicitur secūdo q accipiēdo nihil vt op-
 ponitur actuali existentie: sic ex nihilo aliquid fit: fa-
 ctione supnaturali. r hoc modo intelligendo maxī
 mā: puta qz ex nihilo aliquid fit: ista est vera: nec con-
 tradicit veritati fidei. Dicit tertio q aliquid potest
 pducit licet nō creari de oīno nihil ad est nō de ali-
 quo. ita q nullū esse habuerit: nec reale nec cognitū.
 qz creatura pducit in mente diuina in eē cō-
 gnito de oīno nihil: nec est ymaginādūz vel aliqd pū-
 tāt q esse possibile re: pcedat esse cognitū: quia
 esse cognitū re: est oīno pūm esse. eē tñ cognitū r
 esse possibile sunt idem realiter. licet distinctū r
 formaliter: qz illud pducit in esse cognitō: nō est cre-
 ari. qz creare fm scotū est de nihilo aliquid pducere
 in effectū. i. in esse reali. Sed diceret aliqd an phi
 pcessissent aliquid fieri de nihilo. Respōdet scō-
 tus. ij. sententia: qstione. ij. q aliquid pducit de nihilo
 potest intelligi duplr. Alio mō vt ly de dicit: or-
 dinē durationis: ita q fm tēp habuerit pūm nō
 esse: r sic nunq pcederet phi. qz saltem in omī facti-
 one vbi nō esse duratiō pcedit esse: diceret requi-
 necessario materiā siue subz factiois. Alio mō vt
 ly de dicit ordinē nature. r sic pcederent qz ex oīno
 nihil aliquid fieret. Itā aūc tēna. vj. methaphisice cō-
 cedit qz pta itelligētia pducit esse: r scōa tertā
 r sic deiceps. r in tali pductione nihil ipius pū-
 cti pexistebat quod esset aliqd eius tanqz subiectū:
 vel tanqz pars. ideo ponunt ipi hoc modo aliquid

hinc in similibus factis ut. nihil

aliquid pducit ex nihilo
potest intelligi dupliciter

nihil fit nec potest
esse duplici esse.

duplici esse est pductio

qui dicit nihil fieri
aut dicit qd pūm intelligit

videt in qd de aīn dicitur 22 q
folio 107.

nota qd fit ex care

aliquid pducit ex nihilo
potest intelligi dupliciter

fieri de nihilo: puta quādo illa p[ro]positio dicitur: dicitur ordinem nature et non ordinem durationis.

Dubitarur tertio vtrū omnia entia naturalia sint determinata ad minimum. Pro cuius solutione supponit q[ue]d minimum s[un]t magnitudinē potest dupliciter considerari: vno modo in q[ui]bus est quōdā ens naturale. i. habēs q[ui]tates naturales. Alio modo in q[ui]bus est t[er]m[in]us. Hoc supposito dicit q[uo]d quilibet totū heterogeneū ē determinatū ad minimum vel saltem ad minimum q[ui]tate quā potest habere: q[ui] quilibet tale debet h[ab]ere partes diuersas rationū q[ui] non possit h[ab]eri sub quacūq[ue] q[ui]tate. Et si q[ui]s dicat: de minimis hō qui possit esse: ille potest adēp[ar]i p[er] corpus frigidū ergo nō erit minor. R[ati]o d[icit] q[uo]d tenēdo q[uo]d sit dabilis minimus homo q[uo]d natura nō p[er]m[itt]eret cōdēp[ar]i: imo c[on]tinuē corrūperet. p[ro]pter hoc q[uo]d forma et materia de terminat sibi q[ui]tate ad hoc q[uo]d tale pariat. Alij d[icit] tenēt q[uo]d nō est dabilis minimum hō. dicerēt q[uo]d adēmp[ar]at[ur]: et q[uo]d nō esset dabilis minimum hō: s[ed] b[ea]t[us] sit dare maximā q[ui]tate quā hō potest habere. Ad s[ec]undo q[uo]d est dabilis minima m[agn]itudo: q[uo]d nō potest vari m[agn]itudo minor n[on] n[on] binario. S[ed] de minimo i magnitudine respōdeo q[uo]d nō est dabilis minima magnitudo: imo quacūq[ue] data dabilis ē minor: ita q[uo]d ista ē p[re]cedēdo: imo magnitudine data: dabilis ē minor: q[ui] cūq[ue] magnitudie data vel est diuisibilis vel indiuisibilis: nō indiuisibilis: q[ui] ex se ip[s]a t[er]m[in]a alia fieret magnitudo maior. q[uo]d nō est sic est indiuisibilis: si diuisibilis: q[uo]d nō erat minor: c[ui] p[ro]p[ter] eius s[un]t minores. Et si q[ui]s dicat q[uo]d aristoteles dicit i tertio q[uo]d dabilis ē minima caro: et p[ro]p[ter] dabilis ē minima magnitudo. R[ati]o d[icit] q[uo]d hoc nō dicit de m[et]e p[ro]p[ter]ia: sed assu[m]ebat hoc tanq[uam] cōcessum ab anaxagora. quo facto arguebat p[ro]p[ter] eum: p[ro]bādo q[uo]d nō quodlibet segregaretur a quolibet: q[ui] a tali minimo nihil esset segregā dum vel esset dare minus minimo. Et si quis dicat potest dari ita p[ar]ua caro: q[uo]d si diuidat inestitate corrumpet a circūdat: igit illa erit minima. Respōdeo q[uo]d quicquid sit de antecēdēte nego p[ro]p[ter]iam: q[ui] dato q[uo]d corrumpat a circūdat: possit t[er]m[in] cōseruari a deo. ibi etiā circūdat possit sic d[is]poni q[uo]d nō corrūperet. possit etiā corrūpi: carne tali remanēte. S[ed] de minimo s[un]t in t[er]m[in]one seu q[ui]tatem r[ati]o d[icit] q[uo]d non est dare minimum in q[ui]tate diuisibilibus: vt nō est dāda minima albedo nec minima caliditas: q[ui] cūq[ue] data dabilis est minor: cum sit diuisibilis. Et si quis dicat potest dari albedo ita p[ar]ua: q[uo]d nō plus poterit videri q[uam] illa erit minima. Respōdeo q[uo]d nō sequitur. Nā licet sit dabilis minima p[ar]t[is] ad actum imutādū sensum: non t[er]m[in] q[ui]tatem ad actum essendi. Et si contra hoc arguatur. quecūq[ue] ps albedinis datur. ipsa potest in toto cum alijs p[ar]t[is] bus cooperari ad imutādū sensum: ergo nō ē dabilis minima quo ad hoc q[uo]d est imutare sensū. Respōdeo: q[uo]d aliq[ui] ps albedinis dicit sensibylis et imutare sensum potest cooperari cū alia ad imutādū sensū. Et sic dico q[uo]d nō est dabilis sic minima in virtute. Alio modo in actione: hoc est ipsa seorsus esset ipsa nō posset imutare: et sic dabilis est minima. hoc videt esse de m[et]e scotist[ar]um. sententiā d[icit] distinctione scōt[us] questione. et

minima s[un]t magnitudines et duplicat[ur] ostenditur.

Dicit t[er]m[in] aliqui q[uo]d nō est dare minimum q[uo]d seorsus potest sentiri. q[uo]d p[ro]bāt. et volo q[uo]d a longe videatur p[ar]te albus: et q[uo]d sint grana milij seminat. p[ar]te illuz p[ar]tietem valde p[ro]p[ri]na nō se tangēt. n[on] stat q[uo]d tu nō iudicabis illū p[ar]te esse albu[m] s[ed] nigru[m] vel fuscū: q[uo]d nō est nisi videres illa grana milij: q[ui]bus seorsus erant. Et si illa grana diuiderent in centesimas p[ar]tes adhuc obscuraret illū p[ar]te: q[uo]d nō esset nisi viderent. Adverte t[er]m[in] q[uo]d licet illa grana milij videatur. non tamē distincte. quia visus nō potest iudicare vniū granū distinctū ab alio. Dicunt isti q[uo]d hoc non obstante nō est dare minimum quod seorsus potest sentiri distincte: quia illa grana vel centesime p[ar]tes imutabāt visum: q[uo]d erāt alieu[m] in t[er]m[in]one et virtutis: q[uo]d vna ps sine alijs potest videri: licet forte p[ar]tū videat. Et hec de scōdo articulo.

Quarū ad tertij articulū sit conclusio respōdit: entia naturalia heterogenea s[un]t determinata ad maximū et ad minimum: licet de omogeneis sit dubit[ur]: hoc fuit ostensū in primo articulo. Ad argumēta ante oppositā: patet solutiones in duobus primis articulis. Sequitur textus.

Ques igit contraria faciū principia: dicētes q[uo]d vniū sit omne et imobile

Ste est scōd[us] tractat[us] in quo p[ro]p[ter]ia d[icit]ur de principijs rer[um] naturalij s[un]t p[ro]p[ri]a opinioem Et diuidit in tria capitula. In primo ostendit qualia sunt principia rer[um] naturalij. Et diuidit in duas partes. In prima intendit ealem cōclusionem. Principia rer[um] naturalij sunt contraria. p[ro]bāt dupliciter. Primo auctoritate oim antiquor[um]. q[uo]d omēs antiqui dicunt principia esse contraria. vnde alij qui posuerūt calidū et frigidū sicut illi qui posuerūt omnia esse vniū ens: sic s[un]t istos illa que erāt vniū s[un]t rationem: erāt plura s[un]t sensum: alij qui r[ati]o rum et dempsim. alij plenum et vacuum: sicut de moeritus. alij magnū et parū: sicut plato. alij qui sursum et deorsum: ante et retro. alij rectū et circula re. Ratione sic p[ro]bāt. quecūq[ue] sit se habēt q[uo]d nō s[un]t vniū ex alijs nec ex alterutro: et oia s[un]t ex ip[s]is: s[un]t prima principia. sed prima contraria s[un]t huiusmodi: ergo prima cōtraria s[un]t prima principia. In primā p[ar]te minoris p[ro]bāt: scilicet q[uo]d prima cōtraria nō s[un]t ex alijs. quia tunc non esset prima. In scōdā p[ar]te p[ro]bāt: puta q[uo]d non s[un]t ex alterutro: quia vniū contrariū non sit ex alio: cum nō sit natum esse ps alterius. In t[er]ciā p[ar]te p[ro]bāt: puta q[uo]d oia s[un]t ex ip[s]is: q[uo]d omne q[uo]d sit: sit ex contrario aut ex medio: quod ē contrariū vtriq[ue] extremor[um]. et istud p[ro]bat inductiue. p[ro]p[ter] imo in simplicibus: q[ui] a lbus nō sit ex musco: nisi s[un]t accidēs: inq[ui]bus nigro accidit esse muscum: sed album sit ex nō albo p[ro]p[ter] se: et nō ex quocūq[ue] nō albo. sed ex nō albo q[uo]d est nigru[m] vel medio colore coloratū: cum solū ip[s]m nigru[m] vel medio colore coloratū est in potētia ad esse albu[m]. Sicut albu[m] non corrūp[er]it in nō muscū nisi s[un]t accidēs: sed corrūp[er]it in non album quod est nigru[m] vel medio colore coloratum: et similiter dicat in alijs simplicib[us]. sed in compositis istud magis nō latet: eo q[uo]d opposita compositor[um] non s[un]t nobis nota. et

et sic

Oppositā dom^o nō est notatū: sed possum^o ipm nota
 re isto noīemō cōsonā: tūc psonās id est ppositū
 fit ex nō psonāt: nō ex quolibet non psonāt: s; ex
 non cōsonātī sibi oppositō: etia corumpitur i nō
 cōsonātīs sibi oppositū. ¶ In secunda parte ponit
 ppositiā tūc differentīā antiquoz circa princi-
 pia. Conueniūt em̄ oīs antiqui in hoc q; ponunt
 prin cipia esse pparia: sed differunt q; alij posue-
 runt calidū tūc frigidū esse pparia pparia illi di-
 xerūt principia esse pparia sūm sensus. ¶ Alij posue-
 rūt rarū tūc dēpsūm. alij magnū tūc parū. alij litem tūc
 amicitia: tūc isti dixerūt prima pparia esse principia
 sūm intellectū. Et illi qui dixerūt prin cipia esse pparia
 sūm sensus nō ē nisi singularis. tūc illi q; dixerūt prin cipia
 esse pparia sūm intellectū: dixerūt illa esse vltia. Ex
 quibus inferit q; rō est ipis vniuersalis: sensus ve-
 ro particularis. Et ex isto textu volunt alij elicere
 q; intellectus nō cognoscit singularia: sed solū vni-
 uersalia: sed male eliciunt: cū auctoritas sic nō in-
 telligat. tūc cum aristoteles nō faciat ibi nisi recita-
 re opinionēs antiquoz. ¶ Sequit̄ textus.

Consequens autem etc.

Stud est secundū capitulū huius tractat^o: in q;
 aristoteles ostendit numerū principiozū rerū
 naturalū: tūc diuidit in quatuor partes. In prima
 ostendit duas conclusiones. Prima: oportet dicere
 si principia rerū naturalū sint duo vel tria aut quatuor
 aut plura. ¶ Secūda: possibile est principia rerū
 naturalū esse finitū. q; principia rerū naturalū
 sunt pparia: ergo impossibile est tūc esse vniū. quia
 pparia nō sunt vniū. ¶ In secunda parte ponit tales
 conclusionē: principia rerū naturalū nō sūt infinita:
 quod pbat quatuor rōnibus. ¶ Prima: si essent
 infinita essent ignota: tūc sic nulla res naturalis esset
 scibilis. quod est falsum. ¶ Secūda ratio: in quolibet
 genere est vna prima pparitas: sed illa prima
 contrarietas non habet infinita pparia. ¶ Tertia
 ratio: illud quod potest fieri p finita magis po-
 nendū est fieri p finita q; p infinita: sed res natura-
 les possūt fieri per principia finita: ergo magis po-
 nendū ē eas fieri p finita q; p infinita. ¶ Et ex isto
 textu elicit ista auctoritas. frustra sit p plā qd pot
 fieri p paucioza. ¶ Quarta ratio: nō oīa pparia sunt
 principia: ergo nō sūt infinita. aīs pbat. quia que
 dā pparia sunt ex alijs: vt dulce tūc amarū: album tūc
 nigrū: ergo ista non semp manent: ergo nō sūt prin-
 cipia. q; principia oportet semp manere. ¶ In ter-
 tia parte intendit talē conclusionem. principia natura-
 lia nō sunt tūc duo: pbat duabus rōnibus: et vno si-
 gno. ¶ Prima ratio. omne qd sit naturaliter: sit ex
 aliquo substātia iter. sed quū pparium non sit ex alio
 substātia. ergo ppter pparia oportet ponere aliquid ex
 quo res fiat substātia iter: tūc q; ex subiecto illo cō-
 trario: tūc p pparis erūt plura principia q; duo. Secūda
 ratio. oportet principia rerū naturalū esse pparia. et
 oportet aliq; principia rerū naturalū non esse pparia:
 sed ista saluari nō possūt: si eēt tūc duo: igit. pparia
 p maioris est nota. tūc secūda pbat: q; substātie nihil
 est pparis: tūc principia substātie sunt substātie. igit
 nō omnia principia sūt pparia. Similiter pparia

habent fieri circa idem subiectum: q; si illa contra-
 ria sint principia: subiectum erit principium: cū sub-
 iectum sit prius pparato. i. pparati sibi inheret. sed
 subiectū nō est contrariū alicui: q; aliqua principia
 nō sunt contraria. minorē probat pparis: q; null^o pot
 saluare q; principia nō sunt contraria: tūc rōem ppari-
 tem q; principia sunt pparia: que ponit in capitulo
 pcedenti: nisi ponatur cū pparis tertiu principium:
 q; ppter pparia est ponendū tertium principium.
 Signo pparatur. q; oīs antiqui ppter cōtraria posue-
 runt tertiu principiu. Itā plato posuit ydea cū isti
 principijs magnū pparū: tūc alij cū pparijs posue-
 runt aerem vel aquam vel ignem. ergo signū est q;
 nō sunt tūc duo principia rerū naturalū. In q;tra
 parte intendit talē conclusionē. Principia rerū natura-
 lium nō sunt plura tribus. pbat duab^o rōnib^o. ¶ Pri-
 ma ratio. q; ad aliquid faciēdū sufficiens est vnum
 principium cū duob^o pparijs: ergo principia non
 sunt plura tribus. q; si essent quatuor: esset due cō-
 trarietates eque pparis: tūc pparis duo subiecta horū cō-
 trarioz. q; multiplicata pparietate: multiplicat
 subiectū tūc cōtra. qd est incōueniēs. q; tūc pparis
 pparia possent generari ex alterutris. Secūda ratio:
 si principia essent plura tribus: sic essent plures pri-
 me pparietates. oīs ē impossibile: q; prima ppari-
 etas ē in substātia: sed substātia est vniū genus: q;
 sibi tūc est vna contrarietas. Et subdit q; ista ppari-
 etas nō differēt genere: sed solū sūm prius tūc posterius:
 q; semp in vno genere est vna pparietas. Omnes
 em̄ contrarietates videntur reduci ad vnum.

Nullus pot saluare supra

Veritur vtrū principia intrinseca
 rerū naturalū sint pparia. Arguit pparis
 q; nō: q; sunt substātie: substātie nihil ē
 cōtrariū: ergo. Arguit scōdo sic. si principia essent cō-
 traria: cū nō sint nisi tria. s. materia forma et prima
 tio: oportet vel q; materia ppariare forme: vel
 forma ppariationi. nō primū: q; materia ē subiectū
 pparioz. sed subiecto cōtrario: nihil est cōtrariū.
 Itō scōdo: q; ppariatio nō ens: sed nō ens nō ppariaria
 tur entū: igit. Tercio sic. si ppariatio ppariare forme
 vel contrariare forme habende vel habite. non
 scōdo: q; ppariatio et forma sunt simul in eodem sub-
 iecto. nō primū: q; terminus ad quē corruptio: ē
 ppariatio: que simul stat cū forma habenda: igitur.
 Quarto sic. cōtraria nō possunt simul manere i ali-
 quo: sed principia intrinseca debent manere i prin-
 cipato: als nō essent principia intrinseca: igitur.
 Quinto sic. nō omnia cōtraria debēt esse in eodem
 subiecto: ergo nulla principia sunt cōtraria. et p cō-
 uersū: nōm simplicē nulla cōtraria sunt principia. s;
 hoc est falsū: igit. tenet oīa: q; nullū principium
 debet esse posterius: sed qd est in subiecto est poste-
 rius: igitur. In oppositū est pparis in textu. In que-
 stione erunt tres articuli.

principia rerū naturalū sunt tria

Quantum ad primū sciendum est primo:
 q; circa hūc textū incidit aliq; difficultates. Prima.
 quomō intelligit q; principia rerū naturalū sūt pparia:
 Rūdet q; contrarietas potest capi dupl^o. vno mō
 largiet hoc triplicē. vno mō p repugnātia duarū
 differentiarū diuidētū aliq; gen^o. et de tali intelli

contrarietas potest capi

gatur est dicitur quod in quolibet genere est una propria prietas
 id est que differretur a dicitur primo genere et sic prietas
 propria rerum naturalium non sunt contraria. Secundo capitulum per
 pugnantia duarum formarum simul se non permittunt in eo
 de subiecto siue se expellat actione propria siue non a tali
 subiecto: et sic albedo et nigredo sunt contraria. et isto
 modo principia rerum naturalium non sunt contraria.
 Tertio modo capitulum per repugnantia privationis et ha-
 bitus seu forme cuius est talis privatio: et sic se exten-
 dit ad privatione opposita: et isto modo principia sunt
 contraria. Alio modo capitulum contrarietas proprie siue
 stricte per repugnantia duarum formarum non se permittenti-
 um in eodem subiecto: quia actione propria se expel-
 lit: et sic talis contrarietas invenitur inter qualitates
 primas. puta inter caliditatem et frigiditatem: humi-
 ditatem et siccitatem. et ita patet quod si contrarietas assi-
 gnetur inter aliqua duo que non sint qualitates prime
 est solis contrarietas large capta. Et adverte quod secundum
 scotam distinctione. primo. Privatio capitulum mul-
 tipliciter. uno modo proprie quod aliquid caret eo quod na-
 tum est habere: et quod oportet et ut oportet. ut si catulus
 post nonum diem non videret. tunc diceretur privatus visu.
 secundo modo quando aliquid caret illo quod natum est habere
 non tamen cum privatione additionibus: et sic catulus ante
 nonum diem diceretur privatus visu: quia non habet visum
 que natum est habere. Tertio modo quod aliquid caret
 aliquo quod secundum se non est natum habere: sed secundum suum ge-
 nus: et sic ratpa diceretur ceca: non quod secundum se sit nata ha-
 bere visum: sed secundum suum genus puta secundum quod est animal.
 Adverte etiam quod ibidem dicitur quod negatio est duplex.
 scilicet extra genus: que contradicit affirmationi: id est
 positio: et ista vera est de quolibet de quo falsa est
 sua affirmatio: siue de ente siue de non ente: et ista
 importat per extremum contradictionis: ut non lapis non
 homo: et ista penitus nihil connotat. Et dicitur extra
 genus: quia dicitur tam de ente quam de non ente. Alia est
 negatio in genere: que presupponit genus id est positi-
 vum de quo dicitur: et ista forte importat per ista verba
 dicitur. differrens. aliquid. id est non conceditur ista: ch
 mera dicitur a petro: quia chimera non est.

secundo capitulum multiplicitate

quinto est duplex

impleo est forma

Sciendum est secundo quod iste due indefinitae
 sunt vere. Principia rerum naturalium sunt contraria
 Principia rerum naturalium non sunt contraria. Nam
 materia nulli contrariatur cum sit subiectum priorum
 cui nihil est contrarium: sic demonstratis materia et for-
 ma hec singularis negativa est vera: ista principia
 non sunt contraria. Similiter demonstratis forma et
 privatione sua: hec singularis affirmativa est vera
 ista principia sunt contraria. Et si queratur an quilibet
 privatio cuiuslibet forme contrarietur aut aliqua alicui:
 et aliqua alicui non. Respondetur per duas distinctiones.
 Prima. duplex est forma: quedam est forma habenda
 que non dicitur in materia: sed est in potentia ut sit in mate-
 ria. Alia est forma habitata que actualiter est in ma-
 teria: et tunc dicitur quod privatio opponitur forme habende.
 Nam privatio opponitur illi forme qua mate-
 ria dicitur privata: non dicitur privata nisi for-
 ma quam non habet et quam nata est habere: ideo sequi-
 tur quod privatio non opponitur forme habite in ma-
 teria: quia tali forma non privatur materia: sed forme

habende. Secundo distinctio. triplex potest esse muta-
 tio substantialis. quedam est acquisitiva tantum: et illa per
 quam aliquid positivum acquiritur: nullo positivum de per-
 to. Alia est de privatione tantum et est illa per quam aliquid posi-
 tivum deperdit: nullo positivum acquisito. Alia est ac-
 quisitiva et deprivativa simul. et est illa per quam aliquid posi-
 tivum acquiritur: aliquid positivum deperdit: et talis dicitur ha-
 betur et generationibus naturalibus. Et adverte quod in quibus
 licet mutatione substantialis sunt duo termini: scilicet
 terminus a quo et terminus ad quem. Sed illud quod per aliquam
 mutationem acquiritur dicitur terminus ad quem: et illud quod
 in tali mutatione deperdit dicitur terminus a quo. Et
 ex istis partibus non quilibet privatio contrariatur cuius for-
 me. quia aliqua privatio et aliqua forma possunt esse si-
 mul in eodem subiecto: imo privatio solis contrariatur
 forme cuius est privatio.

Sciendum est tertio quod circa hunc textum in-
 cidunt aliquid difficultates. Prima quod est salvabile
 quod aliqui antiqui posuerunt tamen vni principium: et eorum
 hoc posuerunt principia contraria. Respondetur quod
 ponentes tamen principia dicitur tamen vni esse ens secundum
 veritatem: et plura secundum apparentiam: quod quidem appa-
 rentiam vocat modum entis. ideo in tali pluralitate
 apparentiarum ponitur contrarietas inter principia rerum
 naturalium. Sed difficultates: quod est salvabile quod
 ex contrario fiat contrarium: cum principia que sunt finalia
 non fiant ex alterutris. Respondetur quod aliquid fieri ex ali-
 quo potest intelligi multipliciter: secundum quod ex potest capi
 multiplicitate: uno modo ut ly ex denotat causam efficien-
 tem. s. agens. Et sic dico quod esse quod fit: fit ex ali-
 quo tanquam ex causa efficiente: quia nihil est quod ex seipso
 producat. Alio modo ly ex potest denotare terminum
 a quo diffinita a subiecto: quemadmodum dicitur quod ex
 aere fit aqua. et sic dico quod vni contrarium bene fit ex ali-
 quo tanquam ex termino a quo. et mutatio qua acquiritur
 terminum contrarium. puta album habet pro termino
 a quo: nigrum. et sic color medius potest fieri ex
 extremis coloribus tanquam ex terminis. et in mutati-
 one qua acquiritur aliquid color medius non ex extremis
 coloribus potest esse terminus a quo: id est illud a quo in-
 cipit talis mutatio. Dico etiam quod principia isto mo-
 do sunt ex alterutris. ut forma ex privatione tan-
 quam ex termino a quo: unde quando acquiritur forma
 aque de nouo. mutatio qua acquiritur habet pro termino
 a quo privationem illius forme. Et ex quo patet quod non
 oportet terminum a quo mutationis esse semper aliquid
 positivum: sed sufficit quod sit aliquid privatum seu aliquid
 negatio. Tertio modo potest denotare partem integrale seu
 essentialis. et isto modo vni contrarium non fit ex alio. nec
 medij colores sunt ex extremis. nec vni principium
 fit ex alio: cum nulli illorum sit pars integrale alteri.
 Quarto modo potest denotare subiectum in quo vel ex quo
 fit illud quod fit. Et sic dico quod aristoteles dixisset quod
 quod fit: fit ex aliquo tanquam ex subiecto. id est esse quod
 fit presupponit subiectum. et hoc capiendum subiectum
 large ut se extendat ad materiam. Nam si enim esse quod
 fit vel est accidens: vel forma substantialis. vel totum cor-
 positum. si accidens. tunc presupponit subiectum. quia accidens
 naturale non potest produci: aliquid accidens non sub-
 iecto presupposito. si totum positum tunc presupponit ma-
 teriam tanquam partem essentialis eius. si forma substan-

... quod fit vel est accidens vel forma substantialis vel totum compositum

hic presupponit etiam materia. et sic dicebat qd de quod
 fit: fit ex alio tanq ex subiecto supple. qd non est aliud
 q subiectu presupponere. et etiam illo mo qm principiu
 bene fit ex alio: vt forma ex materia. Et si qd dicat qd
 ex aere fit aqua: aqua no fit ex aere tanq ex subie-
 ctore: cu subiectum debeat manere. sz aer non manet
 dico q licet aer non maneat: tñ aliquid qd erat in
 illo puta materia manet. quod si non esset: nunq ex
 aere fieret aqua: neq ex semine fructus.

Sciendū est quarto q ad huc incidit aliq
 difficultates. Prima ē quomō pbi cōcesserunt illā
 ppositionem pura. oīne. qd fit: fit ex aliquo tanq ex
 subiecto. cū de oībus non poterit facere inductio
 nem. Respondeo q illud est vni principiu in pbia
 naturali: et cognoscit p inductionē et experientiam
 Et dico q ad cognoscendū talia principia nō opor-
 tet facere inductionē in oībus: sed sufficit in aliq-
 bus: et q nō appareat instantia. et oppositū in alijs
 vt ad asserendum ista: oīs ignis est calid⁹. nō opor-
 tet facere inductionem in oībus: sz sufficit in aliq-
 bus. et q nō appareat instantia in alijs. ¶ Secūda dif-
 ficultas quomō differit a semine gñatio et creatio
 Nō dico q gñatio simpliciter dicitur a mutatio: qua
 de potentia in materiam pducit in malitate noua substā-
 tia. sz creatio ē mutatio qua incipit ē simpliciter
 noua substantia sine hoc q fiat de potentia materie.
 Ex quo sequit q gñatio et creatio dupliciter differ-
 runt. Primo qz gñatio presupponit subiectū: et creatio
 nō. Secūdo qz in gñatione generat⁹ p prius natura-
 liter attingit materia q forma quā producit. qz pdu-
 cit ipam solū de potentia materie. ppter oppositum
 in creatione. qz licet forma q creat fiat in subiecto:
 tñ nō fit de potentia subiecti. qz creans non prius
 attingit materiam q formā. Ex quo patet quid sit
 forma de potentia materie producta. est enī producta
 ab agente de potentia subiecti: q illa forma de-
 pēdat ab illo subiecto: sic quod non possit esse sine sub-
 iecto. ¶ Tertia difficultas quomō ē saluabile q ex
 albo fiat nigrū p accidens: et nō p se. cū tñ album
 et nigrū possint eidē cōuenire et p codez supponere.
 Respondeo hēc venter q ad hoc q aliquid fiat ex alio
 p se: due cōditiones requirūtur. Prima q successiue
 terin⁹ a quo et terin⁹ ad quē: possint eidē cōue-
 nire. Secūda q nō possint eidē cōuenire simul. ppter
 primū dicit q non ex quocunq non albo per se fit
 nigrū. qz ex deo p se non fit nigrū. qz nihil potest ēē
 successiue deus et nigrū. ppter scdm dicit pbs: quod
 ex multo non fit p se album. qz idē potest simul ēē
 album et nigrū. Et hęc de primo articulo.

Quantum ad secundum dubitatur primo
 vtrū cuiuslibet entis naturalis tñ sint tria principia:
 scz materia forma et priuatio. p̄o cui⁹ solutione
 patet alique distinctiones. p̄o: materia duplex est prin-
 cipiu rei naturalis: qd a et intrinsecum qz ingredi-
 tur in trinitate et constituit de⁹ cōpositū. sicut ē matia
 et forma. Aliud est extrinsecū qd nō est de intrinseca
 cōpositione entis naturalis. sicut est cā efficiēs et fi-
 nal. et de ist⁹ extrinsecas nō loqit aristoteles. ¶ Secūda
 distinctio. res naturalis quadrupliciter accipitur.
 Primo mo p̄prie: pro re cōposita ex matia et forma.

Secūdo p ipa materia et forma. Tertio p qualitate cō-
 sequēte aliqz istoz: vt aliquid istoz cōuenire. Quar-
 to p operatione naturali aliquoz istoz: vt motus et
 res naturalis. Tertia distinctio. hęc p̄positio: idē
 sunt tria principia rerū naturalium: potest ēē d sub-
 iecto exclusio: sic est vera. vel potest ēē exclusio: et
 hoc dupliciter. qz vel pōt exponi gratia pluralitatis:
 et sic concedit vā ad bonū sensum. puta q tria sunt
 principia rez naturalium distincta sz rationes suas
 principiandi. vnde ratio principiandi materie: ē prin-
 cipiare p modū subiecti. et ratio principiandi forme ē prin-
 cipiare p modū informātis. sz p̄uatiōis per modū
 termini et abiectiōis: ideo sic exponit ista sunt prin-
 cipia rez naturalium: et nō sunt plura: supple distincta
 specie sz rōes principiandi: alio mo exponit gratia
 alteritatis. et sic est falsa. ¶ Et si quis dicat: priuatio
 est nō ens: q non est rei generit. Dico scdo q illud quod
 est nō ens: bene nō ens: nō nō potest esse principiu
 rei generit quo ad esse: sz bene quo ad fieri. qz nūq
 gñaret res naturalis: nisi materia prius natura pri-
 uaret forma ill⁹ rei generit. Dico scdo q illud quod
 est nō ens: bene potest ēē principiu in ratione prin-
 cipandi: sz non in ratione causandi. ideo ille prin-
 tiō sit principiu: nō tñ est causa. ¶ Et si qd itez dicat
 infinite partes sunt materie rei naturalis: quēz ē
 principiu rei naturalis. Dico q qlibz pars materie est
 principiu ptiale: et ex illis fit principiu totale. Et si
 quis itez dicat: quolibz atato sunt duplices fofe
 alterius rationis. scilicet anima et forma corporeitatis: q
 Respondeo concedendo antecedens et negando cō-
 sequentiam: quia ibi accipiuntur in genere: et non
 in specie vel in numero.

Dubitatur secundo vtrum celum sit ens
 naturale et phisicū: et vtrū accidentia sint cōposita
 ex materia et forma. p̄o solutione prime partis
 supponitur quod philosphus habet istam maxi-
 mam: materia est qua res potest esse et non esse. Ex
 quo inferit q nā celum non habeat talem potentia
 ad esse et non esse: que est potentia contradictionis:
 q celum nō habet materia: et p̄o dicit q celum
 nō est nec gñabile nec corruptibile. et p̄o dicit
 q celū nō est ens naturale et phisicū. ¶ Et si qd argu-
 at: celū mouet: q habet materia. p̄o p̄a p̄ cū scdo
 methaphisice: vbi dicit q oē qd mouetur necesse est
 habere materia. Nō dicit aristoteles q illud itelligit-
 tur de illo qd mouet motu gñatiōis et corruptiōis:
 et non motu locali. modo celus solū mouetur motu
 locali. ¶ Alter tñ dicit fm scorum: distinctio. et hū
 scdm celum est cōpositū ex materia et forma: et q
 illa materia ē eiusdem rōis cū materia generabiliū
 et corruptibiliū. ¶ Et quo inferit q nō est necessariū
 nec incorruptibile: imo q̄tus est ex natura sua ē cor-
 ruptibile. et q est vtrū ens naturale. Et si quis dicat
 quare ergo nō corrupti: cū habeat matia q ē prin-
 cipiu quo res potest nō esse: Nō dicit q rō ē qz forma
 celi nō habet cōtrariū naturāle potens vincere eaz:
 ideo nō potest corrupti ab agente naturali. ¶ Et si qd
 dicat vtrū celi possit cōuertere ignē in celi: et affare
 celi in igne. sicut ignis ex aere potest gñare ignem
 ¶ Nō dicit q non qz celus nō potest alterare elemē-
 tum ad qualitates cōuenientes tali corpori celesti.

res natū quadrupl
 accipitur.

q̄ sūt plā p̄nā p̄ qz

vtrū celi habet mater

etiam forma celli tñi ñat supra materiam suã: q̄ non potest recipere peregrinas impressiones: puta quali tates alteratiuas: neq; per ñis corrupti. Ad secundã ptem dicit: q̄ nullũ accidens est qd̄ sit ex matia et forma compositũ. ¶ Et si q̄s dicat. accidentia generant & corruunt. q̄ componuntur ex materia & forma: cñ omẽ gñabile corruibile cõponat ex materia & forma. Respondet q̄ accidentia nõ corruunt neq; generant: nisi fm̄ quidã capiẽdo generari & corru pi large: p̄ illo qd̄ de nouo incipit esse: vel p̄ illo qd̄ de nouo desinit eẽ. ¶ Dico etiã q̄ nõ oportet omne gñabile componi ex materia & forma. quia ipamet forma generatur: cñ sit terminus generationis: et tñ nõ componitur ex materia & forma.

Dubitarũ tertio vtrũ aristoteles posuerit celũ & elemẽta eẽ eodẽ modo incorruptibilia: et vtrũ sit nec esse p̄icipia manere sp̄. ¶ Pro solutiõẽ p̄icẽ partis est aduertendũ: q̄ elemẽta fm̄ p̄hĩ sũt s̄z se tota incorruptibilia. vñ numq̄ posuisset q̄ vñs totale elemẽti eẽ corruibile. qz tũc periret tota machina. posuit tñ q̄ elemẽtus potest corruipi fm̄ suas partes. et posuit quod elemẽtus habet materiam: ideo habet in se p̄incipium quo potest non esse: et quo potest esse: tamen secundum se totũ nõq̄ corruuntur. licet tamen non sit ratio formalis in corruibilitatis in toto sicut nec in parte: tamen nulla eẽ causa naturalis corruptiua totius elemẽti: id d̄ fm̄ se totũ incorruptibile. s̄z celũ d̄ incorruptibile fm̄ eũ. qz caret principio intrinseco corruptõis: puta materia: que est p̄icipiũ intrinsecum q̄ res potest nõ esse. ideo dicitur eũ nõ habere p̄icipiũ sue corruptionis nec intrinsecũ nec extrinsecũ. s̄z elemẽti q̄ habet bene p̄incipium intrinsecũ sue corruptionis: sed nõ extrinsecum. ¶ Ad scõdaz partem dicitur q̄ duplicia sunt p̄icipia rei naturalis. quedã sunt quo ad esse: sicut materia & forma: & de talibus loquitur aristoteles i tertiũ. aliã eẽ quo ad fieri: sicut est p̄uatio. & de isto non in te llerit aristoteles: cuz tale abiciãt in generatione. ¶ Dicitur scõdõ q̄ ista de rigore sermonis est cõcedẽda: semp manent p̄icipia rei naturalis. cñ ly p̄icipia supponat cõfusa tantũ. ista est negandã: p̄icipia rei naturalis semp manent. Aduerte tamen q̄ ly semp aliquãdo accipitur p̄ eternũ: sic nulla illarũ est cõcedendã: licet tñ aristoteles primã cõcederet & forte scõdaz. Et hec de secundo articulo.

Quantũ ad tertiu sit cõclusio responsalis. Principia rerũ naturalium sunt contraria: vt p̄z in primo articulo. ¶ Ad rõnes. ad primã: scõdam et tertiam patent solutiones. ¶ Ad quartã dicitur quod p̄icipia intrinseca que sunt p̄icipia quo ad esse: sicut materia et forma: debent manere in p̄incipiato: non tamen oportet p̄incipium quod solum esse p̄icipium quo ad fieri: sicut est p̄uatio manere i p̄icipiato. ¶ Ad quintã dicitur quod nõ oportet p̄icipiũ simpliciter esse primum: sed sufficit quod sit primum in suo genere: vel quod sit primum respectu illius cuius est p̄incipiũ.

¶ Sequitur textus.

Ic igitur nos dicamus primũ de oĩ generatione agrediẽtes. eẽ ei scõcũdũ naturã cõia p̄i? dicere: & sic circa vñũ quodq; p̄icipia speculari dicim? eũz fieri ex alio aliud: & ex altero alter: aut simplicia dicentes aut composita.

Istud est tertiu capitulum in quo philosophus postea deteriat bit de generatione diũ: r̄oꝝ corpõꝝ naturaliu. Et primo ad sciendũ differentia matie & p̄uatiõis. ¶ Supponit primo q̄ cñ aliquid sit ex alio vñ alter. q̄ ex alio. q̄is terin? a quo & terin? ad quẽ sunt simplices: vt dicẽdo homo fit musicus. vt dicẽdo imusicũ fit musicũ. q̄is x̄o ambo sunt cõpositi. vt dicẽdo homo imusicũ fit homo musicus: q̄is x̄o vnus est simplex & alter cõpositus. vt dicẽdo hõ imusicũ fit musicus. ¶ Et x̄o quod infert q̄ fieri aliquid attribuit subiecto. & aliquãdo opposito: & dicit q̄ duplex est orã inã subm et oppositi. p̄ia qz oppositi. vtur duobus mõis loquidi. dicitur eũ q̄ hoc fit hoc: & q̄ ex hoc fit hoc: vt q̄ imusicũ fit musicũ. & q̄ ex musicũ fit musicũ: s̄z subo vtur tñ vno mõ. vt q̄ hoc fit hoc: & nõ ex hoc fit hoc. dicitur eũ q̄ hõ fit musicus: & nõ vñ amus q̄ ex hoc fit musicus. Scõda orã: qz post ipm fieri subiectum manet: sed nõ manet oppositi. cñ ei hõ est musicus: hõ manet: s̄z tñ imusicũ factũ eẽ musicũ: imusicũ nõ manet. ¶ Cõsequẽter ponit aliq; cõclusiones. P̄ia: materia & p̄uatio sũt vñs nũero: s̄z distinguũt specie: p̄bat tribũ rõnibus. ¶ P̄ia: q̄isq; sunt vñs specie: sunt ead̄ diffinitione: s̄z p̄uatio & matia distinguũt rõne: q̄ nõ sunt eadẽ specie. ¶ Scõda ratio. que sicq; sic se habet q̄ vñs manet alio nõ manet: & distinguuntur rõne: s̄z matia & p̄uatio sũt h̄mõ. p̄z qz cñ ex hoc eẽ imusicũ fit musicus: mutatiõẽ factã p̄manet homo: s̄z nõ permanet musicus: igitur. ¶ Tertia ratio que est a signo: quia p̄uatiõẽ vtur duobus modis loquendi: vt iam q̄ sum est: & materiã vtur tantum vno modo loquendi: s̄ dicitur eũ ex ere fieri statũ: q̄ signũ est q̄ materia & p̄uatio distinguuntur sp̄. ¶ Scõda conclusio. in oĩ trãsmutatiõẽ aliquid subijciãt p̄bat tribus rõnibus. P̄ima. omne qd̄ fit: fit simpliciter vel fm̄ quidã. & vtrõibz subiectũ est p̄ suppositũ. qz in trãsmutatiõẽ accidẽtalĩ requiritur subiectũ: cñ accidẽs nõ possit esse sine subiecto. ¶ Similr i trãsmutatiõẽ substãtialĩ res naturalis nõ põt fieri naturalĩ nisi subiecto p̄supposito. Scõdo p̄bat inductiue. qz i illis q̄ sũt p̄ trãfiguratiõẽz vt statũ ex ere. ibi es erat p̄suppositũ. etiãz in illis que sũnt p̄ appositionem: vt cumulus lapidũ. etiãz i illis que sũt p̄ subtractionem: vt de lapide fit mercurius: & etiã in his que sũt p̄ alterationẽ: in quib; semp aliquid subijciãt. igitur. Ex quo infert q̄ cuiuslibet rei naturalis seu trãsmutatiõis naturalis sunt tria p̄icipia. s. materia: forma: & p̄uatio: qz illa sunt p̄icipia rei naturalis: que necessario concurrunt ad esse: vel fieri rei naturalis: sed ista sunt huiusmodi: igitur. Tertia conclusio. materia & forma sunt p̄icipia p̄ se rerũ naturalis: p̄bat qz illo

phana sit p̄cipia naturalis.

sunt principia p se & nō fm accidēs: qbus res na-
turales pponunt fm suā substantiā. sed vna queq;
res naturalis pponit ex materia i forma: igit. Ex
quo inferretur puiatio de principii p accidēs: cum
ex ipā nō cōponat res naturalis. ¶ Circa textum

quid qd in aliquo priori dicitur de aliquo q̄ aliud:
& sic puiatio nō precessisset. Alio mō puiatio: qz
q̄tum est ex se: infuisset nō fuisset extrinsecū impe-
diens. & sic puiatio precessisset formam natura. Sz
puiatio de cognosato non dicit nisi ipsam materiā
vel subiectum aptum.

Aeritur p̄rio vtruz puiatio sit enti-
tas realiter distincta a materia. ¶ Et af.
p̄rio q̄ nō. qz puiatio ē nō ens: q̄ nō ē enti-
tas realit̄ distincta a materia & forma. Itē si p̄riua-
tio est entitas: ēt suba vel accidēs: sz nullū illoz
videt̄ esse igit. ¶ Secōdo sic. Puiatio nihil est: qz si es-
set aliqd: dōl̄ esset eternū. quod nō est dicendū: qz p̄-
uiatio fm p̄meratorē corrūpitur in aduentū forme:
aut gñabile & corrūptibile: qd̄ non est etiā dicendū.
igitur tē. ¶ Tertio sic af. si puiatio esset aliqd̄ di-
stinctū a materia: tūc recipitur i materia: sz nulla
res est in materia nisi forma: igit. ¶ Quarto sic. si
puiatio est aliqd̄ eñs in materia: distinctū a ma-
teria & forma. seq̄ret̄ q̄ esset p̄cellus in infinitū in
puiationibz. seq̄retur etiā q̄ in materia essent tot
puiationes quot forme quibus p̄uiaret̄ materia.
p̄ria gñā patet qz si puiatio sit aliqd̄ existēs i ma-
teria: distinctū a materia & forma: tūc adueniente
forma: materia p̄uiabit̄ p̄uiatō: cū nō plus hēat
puiationē illā sc̄da p̄ria p̄quia d̄ p̄uiari forma
quā nō habet. ¶ Quinto sic arguit. in materia ē
puiatio circūscripto a materia quocūq; qd̄ nō est
materia: ḡ puiatio est eadē cū materia. añs p̄: qz
circūscripto a materia oīe qd̄ nō ē materia: adhuc
materia caret forma: & p̄ gñs est p̄uiata forma: igit.
¶ In oppositū arguit auctoritate p̄bi in textu. Itā
dicit q̄ materia manet vbi nō manet puiatio. In
questione sicut in ceteris sunt tres articuli.

Sciendū est secundo q̄ fm mentē scoti di-
stinctione. xxviii. i. q. i. negatio in genere & puiatio
cōiter capta p̄ illo q̄ caret aliquo qd̄ tñ fm se nō est
natū habere: sz bñ fm sui genz sunt idē. ¶ Si irrōna-
le fm est vt ibi dicit: est negatio in gñe. qz ad hoc q̄
dicat̄ de aliquo p̄supponit genus. scz aīa: ideo d̄
in gñe. Et irrōnale d̄ puiatio etiā in bono eius
qd̄ natū est haberi in bone fm spēm boni: sed eius
qd̄ natū est haberi in eo fm genus: pura fm aīa: ge-
nus em̄ quasi cōe habitū i puiationi est: illud cui
cōuenit aptitudo ad vtrūq; puta ad habitum & p̄-
uiationem. ¶ Et aduerte q̄ talis puiatio cōiter ca-
pta nō dicit imperfectō: d̄ in illo cuius est puiatio:
qz fm se nō est natū h̄re: sz solū fm genus. Dicit idē
doctor distinctione. xxiiij. primi. q̄ negatio in genere
est q̄ requirit subiectum de quo dicat̄: nō tñ apti-
tudinē ad formā: & talē negationē forte ip̄ortat diuer-
sas: ideo vide quō negatio in gñe p̄t̄ dupl̄ dici.

Sciendū est tertio q̄ vt dicit scorus in quo
libeto q. xvij. p̄uiationes distinguuntur adinuicē
suo mō. i. p̄uiatiue: sicut habitus quibus opponun-
tur. ita q̄ si habitus seu forme qbus opponuntur di-
stinguant̄ spēs: ita ille p̄uiatiōes distinguuntur spe-
cie. & si numero: numero. P̄uiatiōes em̄ distinguū-
tur: sicut habitus nati sunt distinguui si essent: vt pu-
ta surditas & cecitas suo mō vtrū spē p̄uiatiue: sicut
audit̄ & visus spē possitiue. & hec cecitas & illa vtrū
numero p̄uiatiue: sicut hic visus & ille numero po-
sitiue. ¶ Ex istis sequit̄ q̄ in p̄uiationibus inueni-
untur species & indiuidua & gñā suo modo: sicut in
possitiuis. Itā tñ ymaginor q̄ spēs in ipsis p̄uiatio-
nibz vel indiuidua dicant̄ mihi aliquē cōceptum po-
sitiuum seu aliquā realitatē postitiuā. vnde surdita-
tē cecitatem esse species p̄uiatiue: non est aliud q̄
opponit p̄uiatiue aliquibz habitibz quī specie distin-
guuntur & istud est multū vtile ad cognoscēdū gra-
uitatem & leuitatē peccator: & distinctionē peccator:
cū peccatum nō sit nisi carētiā vel p̄uiatio alicuius
reclititudinis que debet̄ tēse actui: ideo si velimus
videre si peccati sit malū: videamus q̄tū est bonus
eius habitus vel reclitudo cui opponit̄. Sed istud
est altioris intelligentie.

notabile multū vtile a
cognoscendū grauitate
seu leuitate peccati.

Sciendum est quarto q̄ circa tērtium inci-
dit vna difficultas: vtrū p̄uiatiōes eodē modo op-
ponunt̄ sicut habitus seu forme quibus opponunt̄.
Et videtur q̄ sic: cum eodem modo distinguuntur.
Sed in oppositū arguitur: qz in materia sunt tot
p̄uiationes quot sunt forme habende in illa mate-
ria. sed tales forme non possunt simul esse in eadē
materia: & tamen ille p̄uiationes simul insunt igit.
¶ P̄rio responsione supponitur fm scotum distin-
ctione. xij. secundi questionē secunda: in solutiōe ter

Quātū ad primū sciendū est p̄rio: q̄ preter
illa que dicta sunt de p̄uiatione: dicit̄ q̄ p̄uiatio
non est aliud q̄ negatio in subiecto apto nato: ita
q̄ p̄uiatio de significato formali nō dicit nisi pu-
rā negationē: s̄ connotat tñ subiectū aptū natum ad
formā cuius est p̄uiatio. ita q̄ nihil addit p̄uiua-
tio vltra negationē nisi q̄ redit̄ subiectū aptū in
quo sit. ¶ Et si qd̄ querat vtrū p̄uiatio p̄ter intel-
lectū sit i materia: Respōdet̄ q̄ de principali signi-
ficato p̄uiatio seclusa quocūq; opatione intellec-
tus ē i materia. nō sic videt̄ q̄ ipā sit quasi aliq̄ res
inherēs materie. sz solū negatiue. i. dicit negationē
alicui⁹ forme in materia. & denotiatiue p̄dicatur de
materia: it̄ ista p̄uiatio forme i materia natura p̄-
cedit formā cui⁹ est p̄uiatio. qz illud qd̄ cōuenit a
licui ex se p̄cedit illud qd̄ p̄c̄it illi solū p̄ extrinsecū:
sz p̄uiatio p̄c̄it̄ mat̄ie ex seq̄ mat̄ia q̄tū ē ex se
sz p̄uiata forma: nisi agēs p̄duceret̄ i ea talē formā:
ideo p̄uiatio p̄cedit formā: s̄bato em̄ q̄ mūd⁹ fuisse
ab eterno ad huc p̄uiatio fose in materia p̄cederet
illā formā: qz q̄tū erat de se remansisset sine forma.
nisi agēs p̄duxisset in materia talē formā. ¶ Et si
qd̄ dicat̄ mūdus fuisse ab eterno nōq̄ fuisse: ve-
rū dicere q̄ materia fuisse p̄uiata: ḡ p̄uiatio nō
precessisset formam. Dico q̄ aliqd̄ dicitur prius
natura alio dupliciter: p̄mo modo possitiue: qz est ali

tu argumenti: q nulle priuationes sunt opposite i eodem nisi sint priuationes formarum opposita- rum immediatarum circa idē de necessitate sequenti- r si sic sint tunc ille priuationes sunt incōpossibiles i eodē. sicut sunt priuationes quorū immediatarū vt sanitatis r egritudinis. r quia nulle forme sic sunt immediate circa materia q necessario se cōsequant: ideo nulle priuationes in materia sunt opposite. Sz respectu agentis naturalis aliq̄e possūt eē immedi- ate: qz agens naturale nō potest tollere vnū opposi- tū nisi ponendo reliquū pura frigiditatez ab aqua nisi ponēdo caliditate. ideo licet corripat frigiditatez aq̄ nō tñ hoc p̄io irēdit: sed irēdit causare ca- liditatem. sed quia hoc nō potest nisi corripat frigi- ditatem. ideo per accidens dicitur eam corripere. Et dicit q agens naturale non agit nisi in quā- to. r p̄sequis immediate nō potest attingere ad nu- dam essentia materie. Et hec de primo articulo.

Quantū ad secundū dubitatur p̄io vtrū priuatio sit aliqd̄. i. vtrū dicat aliquā entitate post- tinā. Et videt q sic: qz illud quod a sensu percipit dicit aliquā entitate posttinā: sz priuatio percipit a sensu. nā tenebra q̄ nō est nisi carētia luminis/a visu percipit. Et tētinā mutatio realis dicit aliquā entitate posttinā absolutā. sed priuatio est tētinā gñatiois q̄ est vera mutatio realis: qz. Et tētinā al- quod percipit ens posttinū: r tñ percipit nō ē nisi priua- tio: qz priuatio ē ens posttinū. Et tētinā illud de q̄ pot- xē dicit istō x̄b̄ est: scdm̄ adiacēs ē vere aliqd̄ post- tinū: sz de priuatioe p̄vere dicit q̄ scdm̄ adiacēs: sz. minor p̄xq̄ ista p̄cedit cecitas est: tenebre sunt igit̄. Et p̄io solutioe supponit qz duplex ē priuatio: q̄ daz est p̄fecta a qua nō potest naturaliter fieri regres- sus. sicut est cecitas q̄ negat visus r dispositionē ad vidē: h̄c alia ē imp̄fecta q̄ solū negat formā r nō di- spositionē ad illā posttinā. sicut est quies: et a tali pōt bene fieri regressus naturalit̄. Et supponit vl- terius q priuatio de principali significato nō dicit a liquā entitate posttinā: quia cuiuslibet entitati post- tinę potentat recipi sic in subiecto ē priuatio opposi- ta: sz priuatio diceret aliquā entitate posttinā: cū ipsa sit i materia: sequeret q tali priuationi eēt pri- uatio opposita. r iterū posset queri de illa sic esset p̄cessus in infinitū. Et x̄io potest cōcludit̄ qz priua- uatio nullo modo accepta est causa: qz oīs causa de- bēt dicere aliquā entitate posttinā: sed priuatio nō est h̄mō: igit̄. Et supponitur vltterius q priuatio i generatione p̄supponitur p̄ modū originis p̄ se primo. ideo priuatio est principii per se fieri. vt ly p̄ se opponit ei qd̄ est p̄ accūs. dicit etiā q omne qd̄ per se gñat̄ p̄ se p̄trario gñatur: scz ex priuatione. iō priuatio ē p̄ se termin⁹ gñationis. Et supponit vl- terius q priuatio alio mō potest accipi p̄ cognota- to: r sic cognosat subiectū in aptitudine ad formas: r sic dico q priuatio h̄c est ens posttinū r dicit enti- tate posttinā vt cecitas de cognosato importat ocu- los cū aptitudine ad videndū. Tūc respōdet ad rō- nes. Et ad primā dicit q priuatio h̄c per accidēs per- titur a sensu sicut tenebre. r hoc p̄ suū habitū vel spēs sui habitus. r de hoc satis videbim⁹ in libris de aia. Et ad scdmā dicit q nō oportet tētinā a q̄ gñā-

tionis eē aliqd̄ posttinū. Dico etiā q gñatio p̄t dicit mutatio realis dupl̄r. vno mō qz tētinā sūt entia post- tinā. r sic nō est mutatio realis: cū tētinā a quo sic pura priuatio. Alio mō qz est ad tētinā posttinā. et sic dicit dicit mutatio realis. Et ad tētinā dicit q peccatū nihil posttinū dicit̄ sic pura priuatio rectitudis que o3 inesse actui. Ad aliā dicit aliqui q ad hoc q illud verbū ē p̄dicet de aliquo nō o3 q illud dicit aliquā entitate posttinā: sed sufficit q dicat aliqd̄ priuatiū. Et si qd̄ dicat dicit in tali p̄pōe sicut in ista cecitas est. subiectū p̄ nullo supponit cū priua- tio de significato formalit̄ dicitur nisi negationē forme. Et respōdetur p̄formiter: q nō o3 qz subie- ctū supponit p̄ aliquo posttinū. sed sufficit q sup- ponat p̄ aliquo priuatiū. Aliqui dicunt aliter q priuatio vt cecitas: r alij tētinā priuatiū sūt tētinā cog- natiū tā in p̄creto q̄ in abstracto. ideo supponit p̄ illis cognosato: r nō p̄ significatiū formalit̄: r qz ce- citas sit tētinā cognosatiū p̄x: qz dicit tētinā et com- munit̄ dicit q priuatio dicit negationē i subo appro- nato r qz de significato principali importat negatio- nē: sed de cognosato importat subie- ctū cū aptitu- dine ad formā: ideo dicit q sunt aliqua cōcreta et abstracta q̄ sūt sinonima r q̄ eodē mō se habent ad cognosato r significata formalia. ideo qd̄ dicit cecitas ē: ibi ly cecitas supponit p̄ oculis cognosato ipos nō habere visum eodem modo sicut cecitas. Et si qd̄ dicat q hoc est p̄tra aristotele in postp̄dicamentis: vbi dicit q priuatio nō est priuati- Et respōdent q aristoteles nō vult negare istā p̄pōnē cecitas est ce- citas: sed vult dicere q cecitas aliter importat de si- gnificato principali r de cognosato.

Dubitatur secūdo vtrū priuatio sit res disti- cta a re priuata sive priuatio forme in materia sit aliqd̄ realiter distinctū a materia. Et dicitur qz solutioe supponit q aliqua dicunt distingui realit̄ dupl̄r. vno mō qz sunt due res reales positine qz vna nō est alia: r sic dico q materia et priuatio nō distinguunt realiter qz priuatio nō est res positina neq̄ ē res: sz priuatio rei. Alio mō aliqua dicūt dis- tingui realiter quā nō potest vere dici de alio. et sic materia r priuatio dicitur distingui realiter ad- iunctem. Itā ista est falsa materia ē priuatio: hoc capiendū priuationē p̄ per se significato r istud p̄- batur quia potest materia esse sine priuatione. Itā adueniente forma in materia priuatio illius for- me abiicit: r tñ materia illius forme manet r non manet illa priuatio: alij tñ tenentes qz priuatio sit res priuata dicit qz priuatio manet sed non manet priuatio: sed istud nō est multū logicē dicit̄ cū istud verbum maneo nō habeat vim facti dē termi- nū appellare suā p̄p̄ā rōnē cum non sit de vniuerso termin⁹ significantiū actū interiorē aie vel opor- teret dicere: q omne verbū h̄ret equalem vim appel- lādī. Et sz in oppositū s̄. puta qz priuatio non di- stinguat a materia qz circūscripto a materia oī co- qd̄ nō ē ipsa adhuc ipsa ē priuata. Itā ponat q a ma- teria separent oīa q̄ nō sūt ipsa: gñatur tunc vel ipsa ē priuata forma vel nō: nō est dicendū q nō: qz nō h̄z formā r nata ē h̄c. Et sic dicit q sic qz priuatio nō est distincta a materia. Et dicitur dicitur q separa-

ut sumi vel egru

duplex est priuatio

et in summis fo. 3. m. solu. a. 2. argumētū in materia vno

ta forma a materia necessario ponit privatio illius
 fore i materia qd impossibile e qd separet aliqua for
 ma a materia quin illa materia careat tali forma.
 Ideo remanente materia forma separata. deus no
 pot facere quia materia sit privata. na ad separationem
 forme ponit necessario privatio. Et si qs dicat
 qd deus ad separationem forme necessario producit
 privationem. dico qd privatio p se significato cuz
 non sit nisi pura negatio non p lucit neqz creatur
 neqz habet causam efficientem que eam producat
 cum nihil sit nisi negatio sed necessario concomita
 tur separationem forme a materia.

Dubatur tertio vtruz ille propositiones
 quas pbs ponit in textu sint vere. Prima difficul
 tas an materia et privatio sint unum numero et dif
 ferentia. ad qua dicitur qd aliqua sunt unum numero du
 plix. uno modo entitativus et realiter quoru entitas uni
 us e entitas alterius. et sic materia et privatio non sunt
 unum numero nisi caperet privatio p cognoscitudo
 est aliqd qd sic capiebatur aristoteles i textu. Alio modo
 aliqua sunt unum numero accidentaliter. quoniam sit di
 cti de alio denotatur et accidit taliter. et sic bene materia
 et privatio e unum numero sicut dicitur dicitur subiecto et accide
 te. Secunda difficultas quomodo intelligit qd materia et
 privatio distinguitur sp. i. rone principii. nam materia pici
 piat per modum subiecti. et privatio principiat p modum
 accidentis et terminat a quo. Tertia difficultas quali
 ter intelligitur qd ex privatione fit aliquid cui i om
 ni factione privatio abijciatur. Quarta
 difficultas vtruz de subiecto vltiter dicat hoc fit hoc
 Pro solutione ponitur duo documenta. primum
 quicquid predicatum pponitur potest precise suppone
 re p subiecto tunc conceditur hoc fit hoc. vt p pona
 regula logicalis. qd a p pde in qua p dicitur illud x b u fit
 al illa in qua p dicitur hoc verbum e vel. erit est bona
 pna vt bene sequitur homo fit ergo ho e vel erit. Si
 militer ho fit muscus. ergo ho est vel erit muscus
 Secundu documentu quicquid p dicitur talis pro
 p dicitur no fit precise supponere p illo p qd supponit
 subiectu s p alio tunc debent dicere ex hoc fit hoc.
 et no hoc fit hoc qd nup de talibus ista e vera hoc e vel
 erit illud. vt dicitur qd ex corpore fit ho. Et ex quo se
 dit qd in oi factioe naturali substantiali debent di
 cere ex hoc fit hoc. Sed i scdo qd in factioe artificia
 lia debent etia dicere ex hoc fit hoc. vt ex ere fit sta
 tua. sed in factione accidentali naturali debent di
 cere hoc fit hoc. vt homo fit muscus. dicimus etia
 aliquid ex hoc fit hoc. vt ex no albo fit albus. dicitur si
 nihil qd ex privatione debemus dicere ex hoc fit hoc
 Et hec de secundo articulo.

Quantum ad tertius sit conclusio respon
 salis privatio no est materia s est realiter distincta a
 ma cui p p hatio satis p r i scdo articulo. Ad rones
 ad prima p r solutio. et ad p rinationem e d r qd privatio
 tio si e neqz substantia neqz accidens s p negatio sbe vt
 accide. Dicitur vltim qd no e generalis neqz cor

ruptibilis p r i scdo solum i p r dicitur capiendo g nari p
 cipere e r r corripit p desinere e e pcedit etia q i ma
 nihil e positum nisi forma. et bene aliqd p r i scdo
 quod no est forma. Et p ista p r dicitur dicendum ad se
 cunda et tertia rones. Ad quarta dicitur primo negando
 prima p r i scdo qd privatio no est entitas positiva: ideo
 materia si p r i scdo privatio e qd quis privatio possit
 ab ea negari. Dicitur et qd in materia sunt tot privationes
 quot sunt forme habede seu forme qd p r i scdo ma
 teria: nec hoc est inconueniens. Ad quinta p r i scdo solutio
 in scdo articulo.

Subiecta autem natura scibilis est
 scdo analogia: sicut ei ad statua es
 aut ad lectulum lignu: aut alio dicitur aliquod
 habentium formam in materia. et in forme
 se habet p r i scdo accipiat forma: sic ipsa se
 ad substantiam h r i scdo hoc aliquid et qd est.

Iste est terminus tractatus huius libri: i qd pbs
 remouet errores antiquorum circa materiam et
 privationem. Et diuidit i duo capitula. In primo po
 nit primo talis conclusio. Materia e cognoscibilis p
 analogia ad transmutationem: et eo qd nequit e trans
 mutatio sine subor: inspiciedo ergo ad transmutatio
 nem: discurredo qd transmutatio no fit e sine subie
 cto: transfertur qd si est transmutatio: etia e materia. De
 inde remouet errores antiquorum ex pte materie pro
 ueniens: credebant enim antiqui ipas materia e to
 ta substantia rei naturalis: ppter qd dicitur omne g nia
 rones e accidens: et eorum rone erat: qd si aliqd fieri s m
 p l r. vel fieret ex ente vel ex no ente: no ex ente: quia
 tunc sequeretur qd aliqd e ante qd fieret: qd est falsum:
 nec ex no ente: qd ex no ente impossibile est aliqd fie
 ri: cui ens in potentia p r i scdo transmutatione aliqd subie
 ctu. R dicit p b s: qd ex ente in potentia que ad modum e ma
 teria: aliquid fit. sed ex ente in actu coplerio: quod e
 hoc aliquid nichil fit i actu. Et ex isto h r i scdo materia
 est t r i scdo ens in potentia p r i scdo etia qd ex no ente nichil
 fit: suppletur qd ex subiecto qd no ens non fit e subie
 ctu bene fit aliquid t r i scdo ex opposito. Sed qd text.

Materia est t r i scdo
 in potentia

Tangentes quidem igitur.

In isto capitulo philosophus ponit aliquas co
 clusiones ad huc de principijs reru naturaliu.
 Prima: privatio non est omnino extra numerum
 principiorum: nequod probatur quia illud propter
 qd materia appetit formam: non est omnino extra
 numerum principioru rei: sed materia propter pri
 uationem appetit formam: igitur. minor probatur: quia
 materia appetit formam quam habet: vel formam quam
 non habet: non formam quam habet: quia appetit
 est propter indigentiam aliquid non habiti: ergo
 appetit formam quam non habet: et non nisi pro
 pter caritatem eius: igitur. Et si dicatur qd appetit
 formam quam non habet: sed non propter privatio
 nem: arguitur contra hoc: quia tunc appeteret corrup
 tionem forme quam habet: cum forma quam non
 habet: contrarietur forme quam habet. Contraria
 enim mutuo se expellunt. et corruptiua sunt adiu
 uicem contraria: relinquuntur ergo qd materia appe
 tit formam p r i scdo privationem: sicut femina appetit viru.

et turpe pulchritudine. **S**ecunda conclusio quodvis materia sit
 generabilis et corruptibilis per accidens: non est tamen generabilis
 et corruptibilis per se. prima pars patet per privationem que
 in materia corruptibilis. materia est corruptibilis per accidens.
 Secunda pars patet si materia sit per se generabilis: tunc oportet
 tereretur per se subiectum ex quo fieret: sed materia non est
 huiusmodi quia materia est subiectum ex quo omnia alia fiunt:
 et non habet aliud subiectum. Materia enim est subiectum vni-
 cuique primum: ex quo fit aliquid cum insit: et non solum per ac-
 cidens. **E**x quo infertur quod materia est per se incorruptibilis
 et generabilis: quia omne quod corruptibile corruptitur in materia: sed
 si materia corrupteretur: corrupteretur in materia. **S**i
 naturaliter ostenditur quod forma est principium rei naturalis: quod
 est simpliciter est subiectum demonstrat: ex aliquo quod acquiritur
 et alio quoque presertim illud quod acquiritur non est nisi
 si forma: sed forma est principium rei naturalis. Deinde epi-
 logat dicitur: quod ex predictis patet quod sunt principia rerum
 naturalium: et que et quot sunt.

in materia

Veritur septimo vtrum materia sit
 ne omnia forma sit etiam actualis appetibilis
 fore ratione privationis. Arguitur primo quod non habet prius pre-
 quia nulla entitas pure potentialis est etiam actualis:
 sed materia est huiusmodi: minor pars per philosophum in textu di-
 centem: quod materia est ens in pura potentia. dicitur etiam. vij.
 metaphysice: quod materia priora nec est quod dicitur: nec
 quantum. **A**rguitur secundo sic. materia non est ens: igitur. ante per
 batur. quod materia et privatio sunt unum numero: et pri-
 uatio non est ens: igitur. Tertio sic arguitur contra secundam par-
 tem. materia non appetit: sed non appetit formam. ante per
 batur: quod materia non cognoscit. sed non appetit. tenet prima
 quia quod appetit: cognoscit illud quod appetit. Item
 appetere est agere: sed materia non agit: igitur. **Q**uarto
 sic. materia non appetit formam: ergo non appetit formam
 ratione privationis. ante per dupliciter probatur: quia vel appetit
 formam quam actu habet: quam non habet. Non primum
 dicitur est in textu. nec secundum: quod appetitus materie fit
 secundum formam quam habet: sed illa forma forme habende: igitur
 Item materia aliquando est sub forma perfectiori quam po-
 test habere. ergo si tunc appeteret aliam formam: ap-
 peteret suam imperfectionem: igitur. **Q**uinto sic arguitur.
 Privatio et forma contrariantur: sed unum contrarium: ut
 non est ratio appetitus alterius: igitur materia non
 appetit formam per suam privationem. **I**n opposi-
 tum arguitur quo ad primam partem: quod omne corpo-
 mens in se habet aliquam entitatem: est aliquid: sed ma-
 teria est huiusmodi: igitur. **P**ro secunda parte
 est philosophus in textu. In hac questione sicut in ceteris
 erunt tres articuli.

Quamvis ad primum sciendum est primo
 quod circa textum incidunt aliquae difficultates. **P**ri-
 ma est qualiter intelligendum est: quod materia est nisi
 ens in potentia. **P**ro cuius solutione supponitur
 quod aliquid dicitur esse in actu dupliciter. uno modo
 in actu existendi seu entitatis: quod realiter existit
 habet per actum entitatis: seu existendi: nihil aliud
 intelligo quod existentiam rei. **E**t sic illud quod vere
 existit est in actu entitatis: quia materia vere
 existit. ideo dicitur esse in actu entitatis. Secundo
 modo aliquid dicitur esse in actu formali. unde per actum for-
 malem non intelligo nisi formam. ita quod forma est

ipsamet actus formalis. et sic illud dicitur esse in actu for-
 mali: quod est forma: vel quod habet formam. ideo mate-
 ria sine forma non dicitur esse in actu formali: id est
 non dicitur habere formam: nec est ipsa forma. **S**up-
 ponitur secundo: quod aliquid dicitur esse in potentia dupli-
 citer. uno modo in potentia subiectiva. Alio modo
 in potentia obiectiva. unde illud dicitur esse in potentia
 subiectiva: quod est et potest recipere aliquam formam si-
 ue substantialem siue accidentalem: et isto modo mate-
 ria dicitur esse ens in potentia: cum possit recipere for-
 mas tam substantiales quam accidentales. **E**t adverte-
 re quod ad hoc quod aliquid sit in potentia subiectiva: due
 condiciones requiruntur. Prima est quod sit: ideo il-
 la que non sunt sicut antiphras non dicitur esse in po-
 tentia subiectiva. Secunda quod possit aliquid recipere:
 ideo deus non dicitur esse in potentia subiectiva: cum ni-
 hil possit recipere. Sed illud dicitur esse in potentia ob-
 iectiva: quod non est et potest esse. **E**x quo sequitur
 quod due condiciones etiam requiruntur ad hoc quod ali-
 quid sit in potentia obiectiva. Prima quod non sit. id
 est quod existat non sunt in potentia obiectiva. Se-
 cunda quod possit esse. ideo chimera non est in potentia
 obiectiva: quia non potest esse. **H**is suppositis dicitur
 primo: quod materia non dicitur solum ens in poten-
 tia obiectiva: quod materia vere existit immo circum-
 scripta omni forma: materia est vere ens. quia illud
 est vere ens actu: quod est principium intrinsecum
 entis actualis. sed materia est huiusmodi: igitur.
Item materia dicitur esse subiectum vni cuique pri-
 mum. ergo materia est vere ens. **E**t si quis dicat
 si materia esset vere ens actu: sequeretur quod non es-
 set in potentia ad omne actum: quia nihil est in po-
 tentia ad illud quod iam habet. **I**tem sequeretur
 quod generatio cuiuslibet forme: esset alteratio
 quia quelibet forma adveniret enti in actu: cum
 materia sit vere ens actu. **A**d primum dicitur: quod
 materia cum hoc quod est vere ens est in actu existendi:
 est in potentia ad omnem actum formalem id est
 ad omnem formam. **A**d secundum dicitur: quod alteratio
 supponit subiectum in actu completo: puta quod sit ens
 compositum. modo materia non est ens in actu co-
 mpleto. nec etiam forte esset inconueniens circa ma-
 teriam quamvis fieri alterationes.

Sciendum est secundo: quod circa textum in-
 cidit talis difficultas. vtrum materia sit cognosci-
 bilis solum secundum analogiam ad formam seu ad trans-
 mutationem. **P**ro solutione supponitur secundum quod
 dicitur scilicet distinctione. xij. questione. i. secundi in
 solutione cuiusdam argumenti: quod philosophus a principio
 philosophorum movens ad quintum librum loquitur de mo-
 tu cetero capto seu in se: ut se extendit ad motum
 proprie dictum: et a transmutationem. etiam loqui-
 tur in se de materia: puta ut se extendit ad materi-
 am proprie dictam: que est subiectum in transmuta-
 tione substantiali: et ad materiam que est subiectum
 in alteratione. **E**x quo sequitur quod hic loquitur
 de materia. ut habet analogiam seu ordinem ad trans-
 mutationem. ideo dicitur quod materia sic supple acci-
 pra: puta ut habet ordinem ad transmutationem
 non cognoscitur nisi per analogiam ad transmuta-

quod intelligitur quod materia est ens in potentia

ita bene

ita bene

AD TOLLERE
 ABATIS REVINU
 APOKALAPSE

tionem vel formā. Sz ex isto nō sequit quin nō sit
 alto mō scibilis p se r scdm se sicut ignis: et trans-
 mutatur localiter nō pōt cognosci nisi in ordine ad
 locum sibi nō vult ergo phi. negare q materia nō sit co-
 gnoscibilis p se r scdm se sicut vere ens. sz solū vult
 hēre q materia q hz ordinē ad trāsmutationē nō
 pōt cognosci sine trāsmutatione: r est talis mod⁹ co-
 gnoscendi videm⁹ em̄ vna formā nouā post aliam:
 qz vitem⁹ nouā opationē q arguit formā et scimus
 q subiectū in trāsmutatione debet manere. ideo p
 trāsmutationem arguimus materiam.

Sciendum est tertio q circa textum inci-
 dit alique difficultates. Prima: an in materia sint
 pōtēte dimēssiones interminatē hūentēs ipsi ma-
 terie: ante aduētū cuiuslibz forme. Ad quā dicitur
 q sic. Et si qd dicat: ptra: qz ante aduētū cuiuslibz for-
 me materia est sine dimēssionib⁹: cum dimēssiones
 nō sint nisi quātitates et forme accidentales. rñdeo:
 q p dimēssiones interminatas ego nō itelligo aliq
 formā adueniētē ipsi materie neqz substantiale neqz
 accidētale. iō argumētū nō valet. sz p dimēssiones
 interminatas ego itelligo pres substantiales ipsius
 materie. ex quib⁹ ipsa materia interminat et cōponit:
 mō antequā materia recipiat aliquā formam siue
 substantiale siue accidentalē oportet q primo com-
 ponatur ex talibus partib⁹. Ex quo sequit q ante
 aduētū cuiuslibz forme sūt pōtēte dimēssiones in-
 terminate in materia. i. pres integrantes ipsam ma-
 teriā. Secda difficultas: an hē pōtēte sint vere: me-
 dico p se sanaret nō p se edificat. Rñdeo q medi-
 cus dicit p se sanare: et p accūs edificare ad hūc sensū:
 q hec ē p se medicus sanare. et hec p accūs medic⁹
 edificat. et nō capit hic ppō p se: ut capiebat in pri-
 mo posterior: sz capit hic ppō p se pilla pōtēte: cu-
 ius subiectū iporat aliquid necessario requisitum
 ad actionē vel passionē p dicitur: vt cū dicitur edificator
 edificat: medicus p se sanaret p oppositū dicit pro-
 positū p accūs: cui⁹ subiectū iporat aliquid qd ē
 iprines ad actionē vel passionē p dicitur: vt cū dicit
 medicus edificat. et p hoc satis p: q hec est conce-
 denda medicus in quātū medic⁹ sanare. et hoc maxi-
 me capiēdo ly in quātū specificatū. Tertia diffi-
 cultas: vtrū materia sit generabilis et corruptibili-
 lis. Pro cui⁹ solutione supponitur: q aliqd dici-
 tur generabile et corruptibile duplr. vno mō termi-
 native seu obiective: qd modū ē illud qd in gñati-
 one acqrit: cuiusmodi ē forma vel torsū cōpositū. et
 isto mō materia ē ingenerabilis et icorruptibilis:
 q nō pōt acqri p gñationē cū ipsa p supponat in q-
 libet gñatione: et remanet in qualibet corruptione.
 Alio mō aliqd dicitur generabile et corruptibile subie-
 ctive: qz ē subiectū gñationis et corruptionis. et sic
 materia dicitur bñ gñabilis et corruptibilis. i. est subie-
 ctū susceptiuum forme in gñatione et corruptione

Sciendum est quarto qd circa textum
 incidit alia difficultas: vtrū materia appetat formā
 ppter priuationē. Pro cui⁹ solutione supponit: q
 triplex ē appetit⁹: scz naturalis: sensitiv⁹ seu animalis
 et intellectiv⁹. vñ naturalis appetit⁹ nō ē nisi icli-
 natio ad cui⁹ rei: q iclinat ad suū bonū: et iste appē-
 titus nō p supponit cognitionē illius ad qd fertur.

appetens. vñ lapis appetit descēdere deorsū. ignis
 ascēdere sursum: et tñ nō opz q lapis cognoscat talē
 descēdē: neqz ignis talē ascēdē. vñ lapidē appetere
 descēdere deorsū: nō est aliud q ipm iclinari ad
 talem descēsum: r sicut dicat in alijs: et iste appē-
 titus naturalis sp ē idē realiter cū illo cui⁹ appē-
 titus: qz nō ē nisi iclinatio ipsi rei ad suū bonum:
 mō iclinatio rei nō ē aliud q illud cui⁹ ē iclinatio:
 r tali appetitu materia dicitur appetere formā: qd
 nō ē aliud q materia iclinari ad recipiendū formā.
 Et aduerte q iste appetit⁹ naturalis ē duplex: qdaz
 est respectu boni futuri: r iste vocat appetit⁹ desider-
 riū. r isto mō materia appetit formā quā nō hz: ali⁹
 est appetit⁹ delectationis voluntatis seu cōplacē-
 tię. r isto mō appetit res pñe: et etiā isto mō materia
 appetit formā quā hz. ¶ Ex quo sequit q materia
 alio mō appetit formā quā hz: r formā quā nō hz:
 qz formā quā hz appetit appetitu delectationis et
 complacētię. sz formam quā nō hz appetit appē-
 titu desiderij. r de isto itelligit phi. cum dicit in textu:
 q materia appetit formā ppter priuationē: qz ma-
 teria appetit formam quā caret appetitu desiderij.
 sic vñ q non appeteret tali appetitu: nisi careret ea,
 iō dicitur q appetit ppter priuationē. ¶ Ex isto se-
 quit q appetitus materie quo appetit formam: nō
 est alia res ab ipsa materia: cum non sit nisi iclina-
 tio ipsius materie. Sz appetitus intellectiv⁹ est qui
 fertur in aliquid mediāte cognitione intellectiva.
 r iste vocat voluntas: iō est ipamet voluntas. vñ deo
 voluntas nunq fertur in aliquid: id est nunq vult
 aliquid: nisi illud sit p cognitum. Sed appetit⁹ sensiti-
 uis seu animalis est qui fertur in aliquid mediā-
 te cognitione sensitiva. r de tali dico: q cui⁹ poten-
 te cognitivē corripdet potentia appetitiua: q vocat
 appetitus sensitiv⁹ vel intellectiv⁹: r tali appetitu
 materia non appetit formā: qz talis nō sit nisi meqz
 ante cognitionem: mō materia nihil cognoscat. ¶ De
 co finaliter: q quilibet talis appetit⁹ hz appetitum
 naturalē cū quibz talis iclinet ad suū bonū: q icli-
 natio ē ipse appetit⁹ naturalis. r sic p q voluntas que
 dicitur appetitus intellectiv⁹: hz appetitū naturalem: q
 nihil aliud est q iclinatio ipsius voluntatis ad suū
 bonum. Et hec de primo articulo.

Quantum ad scdm dubitatur pto: vtrū
 p aliquā potentiā materia possit eē sine forma. Et
 videt q nō. quia qñ aliqua sunt magis vñ magis
 sūt inseparabiles: sz materia r forma sūt magis vñ
 q subiectum r passio q sūt oīnō inseparabiles: qz
 mīnor pba: qz ex materia r forma fit p se vñ non
 aut ex subiecto r passione. ¶ Secdo sic. icorruptibile est
 creaturā eē sine respectu creationis ad desī creatiōis:
 sz talis respectus qui vocat creaturā passiva est for-
 magis. Tercio sic. cui⁹ fieri iplicat contradictionem
 nō ē p aliquā potentiā possibile: sz materiā esse sine
 forma iplicat p dictionē: qz mīor p: qz materia est
 in pura potētia: qz est actu separata a forma ipmō
 est in pura potētia: cū ipsa actu est: r p qñ esset in
 pura potētia. r nō est in pura potētia. Querto sic.
 qz datus duab⁹ materijs sepatis a suis formis: ad
 huc dualitas q ē qda forma ab illis distincta: effect
 i ipsi: q si materia sit separata a forma adhuc hēbit for-

appetitus naturalis et complexus.

appetitus intellectus

appetitus sensitivus

omnino et omnia

Triplex ē appetitus. scz naturalis. sensitivus seu animalis. et intellectivus

¶

Liber secundus

ma. It. Et circumscrip̄ta materia a forma: vel ē eadem
cū deo, vel distincta. si distincta: ḡ in ea ē distinctio q̄ ē
q̄dā forma. ¶ In oppositū ē sc̄o^o distinctio, r̄ij. sc̄o^o
q̄stioe sc̄da dicit̄, q̄ nō ē contradictio materiā esse si-
ne forma q̄cūq; siue substantiāli siue accidentali. et hoc
p̄bat multiplici. p̄tio sic. q̄cūq; contingenter se h̄z ad
aliq̄d p̄t eē sine illo: s̄ materia contingenter se h̄z ad
formā: q̄ q̄ contingenter se h̄z ad q̄libz cūct̄ gene-
re: contingenter se h̄z ad quāz formā: igit̄ materia se
h̄z contingenter ad totū genus forme. Item nō magis
repugnat materiā eē sine forma: q̄ subiectū eē sine
acc̄t̄: s̄z p̄t̄m̄ nō implicat: ḡ neq; sc̄o^o. ¶ Secūdo
sc̄o^o. q̄ aut forma substantiāli xpi fuit sepata a ma-
teria in morte ei⁹ aut nō. Ad p̄t̄ dicit q̄ nō: q̄ tunc
nō fuisset mortu⁹. si sic. ḡ materia ei⁹ remansit sine
fofa substantiāli. Si dicat q̄ nō remansit sine fofo: ḡ
tūc fuit aliq̄ forma in ea itroducta: nō nisi forma
eadaueris: q̄ nō videt̄ dicit̄. ¶ Tertio sic. q̄cūq;
absoluta realiter distincta quoz vni⁹ ē p̄v⁹ alio nō
implicat contradictionē p̄t̄ separari a posteriori: s̄z ma-
teria et forma sūt hm̄otigē. ¶ Quarto sic. q̄cūq;
aliq̄ duo sic se h̄nt q̄ vni⁹ creat̄ immediate a deo: reli-
quū vero a naturā: tūc q̄ creatū a deo p̄t esse sine
p̄ducto a natura: s̄z materia immediate a deo creat̄
et nō p̄t cāri a natura: forma causal̄ a natura: ḡ
p̄t de⁹ causare materiā et p̄servare sine forma. Ad sic
ḡ r̄ndēdū ē ad rōnes alteri⁹ op̄iom̄. ¶ Ad prima³
d̄z q̄ duplex ē vnitās: q̄dā ē vnitās idēp̄tatis: qua
aliq̄ d̄nr eē vni⁹: et tali vnitāte subiectum et passio
sūt magis vni⁹ q̄ materia et fofo. Alia ē vnitās vni-
onis qua aliqua vni⁹ in aliquo tertio: et tali vni-
tate materia et fofo sūt magis vni⁹. ¶ Ad sc̄da³ d̄z
q̄ nō p̄cludit̄ q̄ loq̄mur hic de forma distincta a ma-
teria: nō creatio passiva ip̄i⁹ materie ad deū crea-
t̄: nō ē fofo distincta a materia. ¶ Ad tertiā d̄z q̄
materia sp̄ ē in potentia subiectiva ad formā: cum
hoc t̄n stat̄ q̄ ens in actu existend̄: vti tam vni⁹ est.
¶ Ad quā d̄z q̄ sic ēnt due materie separe a fofo:
essent due dualitate trāscēdētalē nō distinguitur
ab ip̄is. Ad vltimā d̄z q̄ distinctio materie q̄ ma-
tia distincta a deo d̄ficat̄ eē ip̄a materia. ¶ Sz cir-
ca p̄dicta icidūt aliq̄ p̄na dubia. Prīmū vtrū ma-
teria ab oī fofo sepata sit alicubi. ad q̄ breuiter
r̄ndēdū ē ip̄a nullibi est: nec diffinitē nec circūscri-
ptivē: q̄ ip̄a eē in loco siue diffinitivē siue circū-
scriptivē ip̄ozat respectū real̄ distincti ab ip̄a ma-
teria. ¶ Sz dicit̄: esto q̄ sola materia sit. illa ad
huc hēbit pres̄: q̄ q̄l̄z signat̄ q̄ materia. et mate-
ria distinguet̄ ab illa. ¶ R̄ndēdū q̄ distinctio q̄ mate-
ria distinguet̄ a suis p̄tib⁹: eē eadē ip̄a materie. ¶ Se-
cundū dubiū vtrū eēt mobilis ad aliq̄ vbi. d̄z q̄ sic
ē potētia remota: s̄z nō in potētia p̄p̄nq̄. et hoc ab
agētē extrinsecō natural̄. ¶ Tertiu⁹ dubiū: vtrum
materia ab oī fofo sepata hēret pres̄. R̄ndēdū q̄ sic
ē q̄ ess̄z immutabilis in potētia remota. Et ex isto se-
quit̄: q̄ ip̄a ad huc componeretur ex suis partibus:
et sic non esset ens simplex.

Dubitarur secundo vtrum tam substantie
corporee q̄ incorporee sint cōpositę ex ma-
teria et fofo. R̄ndēdū p̄mō q̄ substantie incorporee sūt sub-
stantie simplices: p̄t̄ ly simplex opponit̄ cōpositio

ni physice ex materia et forma. Et ex isto seq̄t̄ p̄sō:
q̄ ly substantie simplices seu incorporee, sūt cōpo-
site ex realitate et realitate: puta ex realitate ḡnis et
d̄rie. et etiam ex realitate sp̄i et d̄rie individualis: q̄
aliq̄ vocat̄ materia. t̄n nō sūt cōpositę nec hābēt
materiā: c̄p̄iēdo materiā p̄ altera p̄te cōpositi⁹ ita
sc̄ptiva forme substantiāli. Seq̄t̄ sc̄do: q̄ substantie
incorporee nō h̄nt principii intrinsecū siue corruptio-
nis: q̄ nulla substantia simplex h̄z tale principii: s̄z
solū cōpositū ex materia et fofo. nā materia of illū
quo res p̄t eē et nō esse: et manet in ḡnatioe et corrup-
tione. ¶ Et si quis petat arguere ē q̄ materia est il-
lud quo res p̄t eē et nō esse. R̄ndēdū q̄ r̄ō ē: ca-
pax alticū⁹ forme quā nō h̄z q̄ opponit̄ illi quā h̄z.
¶ Dico sc̄do: q̄ in ḡnatioe natural̄ ly aliq̄d corrup-
tū: et aliq̄d ḡnat̄. et sp̄ aliq̄d manet. s̄ subiectum seu
ip̄a materia. ¶ Dico tertio: q̄ q̄n ex oppositō sit op̄z ali-
qd̄: oppositū nō manet: s̄z b̄n manet aliq̄d cōmune
ip̄is sc̄z materia. vtrū ex aere sit aqua: aer non ma-
net: s̄z b̄n materia ei⁹ sub forma aq̄. ¶ Et si quis di-
cat totū p̄t h̄ueri in totū: ḡ in ḡnatioe nō op̄z ali-
qd̄ manere: R̄ndēdū q̄ ly hoc bene possit fieri: t̄n hoc
nō est per ḡnatioē. s̄z p̄ trāsubstantiationē: vt in
sacramēto altaris: in quo totus panis trāsubstanti-
at̄ in corpus xp̄i: trāsubstantiatio nō dicit̄ pp̄rie
mutatio: q̄ in mutatione subiectū v̄z semp̄ mane-
re sub v̄oz termino. mō nihil sibi panis manet ne-
q̄ materia neq; forma. Et si quis dicat: generatio ē
mutatio huius totius in hoc totū: ḡ in ḡnatioe de ge-
neratione. ḡ in ip̄a nō op̄z aliq̄d manere: R̄ndēdū
q̄ est mutatio huius totius in hoc totum: subiecto
manente eodem: puta materia: ideo in illa diffiniti-
one nō capitur ly totius s̄ncathegorematice. ¶ Et
si quis arguat p̄tra primā p̄t̄: puta q̄ substantie sim-
plices seu incorporee sūt cōpositę ex materia et fofo:
ma: q̄ q̄cūq; vni⁹ in aliquo communi/ conue-
niunt in principijs illius: sed substantie corporee et
incorporee vni⁹ in substantia. ḡ vni⁹ in ma-
teria et fofo q̄ sūt principia ei⁹. Item cui⁹ q̄cūq;
cō-
venit̄ pp̄rietates materie: in eo reperitur materia
s̄z substantijs separatis cōvenit̄ pp̄rietates mate-
rie: q̄ sūt: substare et subijci et recipere acc̄tia. ¶ Ad
primā dicit̄: q̄ materia et fofo nō sūt principia
substantie in cōi: sed substantie corporee. ¶ Ad sc̄dā
d̄z q̄ substare forme substantiāli est bene pp̄rie-
tas materie: sed substare accidentibus nō est pp̄rie-
tas adequata materie.

Dubitarur tertio: vtrum materia prima
sit primū subiectū vni⁹: et vtrū potētia materie
sit realiter distincta ab ip̄a materia. ¶ P̄tio solutio
ne prime p̄tis supponit̄ q̄ diffinitio materie v̄z sic
itelligit̄: materia prima ē subiectū, vni⁹ cui⁹ supple-
ret̄ ḡnabilia. ex quo supple subiecto fit aliq̄d cū inst̄
t̄. remanētē in cōposito nō ēm acc̄tis: q̄ ad modum
ē p̄uatio: q̄ nō manet in toto cōposito: p̄pter q̄d d̄z
principiū p̄ acc̄tia. ¶ R̄ndēdū ē primū subiectum
et quo res ḡnabilia ḡnat̄: et in q̄ corruptibile cum
desinit eē corrupit̄. Et ex istis p̄z q̄ phi. nō valē h̄re
q̄ materia sit subiectū in h̄sionis oīm formāz: t̄n
acc̄tialū q̄ substantiāliū: cū sūt multa acc̄tia sal-
tem sp̄alia q̄ in ip̄a nō recipiunt̄. et forte ē multa

ad totū illū gen̄. s̄mā
q̄ t̄n q̄ n̄t̄ h̄z

corpalia. Et nō ymaginor qd albedo petri imedia
te recipiat in materia p̄ia: s; in corpe qd iā nō est
materia p̄ia nihilomin⁹ tñ p̄t dicit qd oim foray
corpaliū siue substantialiū siue accidentaliū materia ē
subiectū primū. s. principale: s; hoc nolebat habere
phi. s; qd materia ē subiectū vnicuiq; supple re; gñā
bit. ¶ Et si qd dicat: multe sūt res gñabiles q̄rum
nō sūt subiecta. vt hō gñat. r tñ materia nō ē subie
ctū hois cū hō nō sit in subiecto. Rñdeo qd s; mate
ria nō sit subiectū hois vel alicui⁹ totū gemit: est tñ
subiectū forme ei⁹. ¶ Pro sc̄da pte sup̄pōit: qd duplex
ē potētia. qdā ē actiā qd ē principii trāmutandi ali
ud inq̄tū aliud. Alia ē passiua qd ē principii trāsmu
tandi ab alio inq̄tū ab alio. ¶ Sc̄do supponit qd
hoc nom ē potētia ē nomē relatiu: iportās ordinēz
ad actū/cui⁹ abstractū ē potētia litas: p̄ quā aliq̄d or
potēs actiue vel passiue. actiue s; sit principii effe
ctiū. passiue s; sit principii receptiuum. ¶ Tertio
supponit qd ip̄ materia duplex ē potētia. s. actual
e aptitudinalis. Aptitudinalis ē qd materia nata ē
recipere formā: r ip̄ matie respectu oim foray ē tñ
vna potētia aptitudinal. S; de potētia actuali ip̄
materie diuersi sūt mōi dicēd; dicit aliq̄d qd ip̄e po
tētie materie respectu foray nō sūt aliū qd ip̄a ma
teria. aliq̄d dicit qd sūt relationes reales in p̄dicamē
to r hōis. r sūt tot qd sūt sofe recipiēde i matia S;
ista op̄io ē falsa: r p̄tra eā a; s; nulla rlo real siue in
t̄r̄sec siue extr̄sec destruit p̄t pōnē sui termi: s;
iste potētie actuales destruit adueniētib⁹ foray: qd
Itē mix eēt qd tales relatiōes eēt reales: r tñ ml
toriēs sui termi sc; sofe recipiēde in illa materia
sūt pur nihil aliter qd of qd ista potētia actual nō ē
nisi ordo prioritat; ip̄ priuatiōis ad formā: nā p̄ia
tio sofe p̄cedit ip̄am formā in materia: r talis potē
tia actualis fundat in priuatiōe: r terminat ad for
mā p̄ducēdā in illa materia qd ē pur nihil. iō talis
relatio nō ē nisi respectus rōnis: r sūt tot quot sūt
priuatiōes in materia: r ab i; cū subiectis priuati
onib⁹ qd sūt eoz sūdāmēta Et hec de secūdo articulo

Quantū ad tertiu sit cōclusio responsiua:
materia secūda oī forā ē ens in actu existēdi. r ap
petit formā qd caret. ¶ Ad rōnes ante oppositum.
¶ Ad primā dicit qd materia ē ens in potētia subiecti
uā: s; nō i potētia obiectiua. Dico vltim⁹ qd s; mate
ria nō sit dī. i. hoc aliq̄d: tñ ē p̄ substantie. Ad secū
dā p̄ solutio in alia q̄stione. Ad tertā r quartā p̄
solutio. Ad q̄ntam dicit qd duplicia sūt p̄traria: qdāz
sūt positiua: vñ illis vñs nō ē rō appetēdi reliquis.
Alia sunt priuatiua: in illis vñs bñ pōt esse ratio
propter quā aliq̄d appetit reliquum. ¶ Textus.

Orum que sunt alia sunt a natura:
alia vero p̄pter alias causas: na
tura quidem a alia q̄cumq; et pres
ip̄ozū et plāte: et simpliciter corpa: vt terra
et ignis et aer et aq̄: hec enī eēt h̄mōi a na
tura dicimus esse: oīa autem que predicta
sunt videntur differentia ad non natura

existentia que quidem enī natura sunt oīa
videntur habentia in seipsis principū mo
tus r status: et hec quidem fin locum: illa
vero fin augmentū r decrementū: quedam
fm alterationem.

Iste est secundus liber phisicorum: in
quo p̄bs determinat de principis r causis
re; naturalis. Et diuidit in sex tractat⁹
¶ In primo ostendit quid sit natura. Et
diuiditur in tres partes. ¶ In prima parte ponit
vnam diuisionem entium: dicens: qd entium que
dam sunt naturalia: r quedam artificialia: que sūt
mediante arte. Et dicit qd talia differunt inter se:
quia entia naturalia habēt principii sui motus r
quietis. Sed artificialia inq̄tū sūt artificialia: nō
habent in se principii sui motus r quietis. s; possunt
habere inq̄tū naturalis. Ex his infert diffinitionē
nature dicens. Natura est principii r causa mouē
di r quiescēdi eius in quo est primo r per se r non
fm accidēs: r dicitur nō fm accidēs: quia accidit
medico sanari r habere principii effectū siue sa
nationis: quia p̄ tale non inclinatur ad susceptio
nem sanationis: licet p̄ ip̄m disponatur ad sanan
dum. ¶ In sc̄da parte ostendit quid est habēs natu
rā: dicens: qd habēs naturā ē h̄s principii sui mo
tus r quietis p̄ se primo r nō fm accidēs. Et subdit:
qd tā natura qd habēs naturā est substantia: r quedā
natura est subiectū sc; materia: r quedā est i subie
cto sc; forma. ¶ De sequēte ostēdit qd est ens fm
naturā: dicens: qd ens fm naturā ē qd inest enti ha
bēti naturā: quē admodū sūt q̄litates p̄c̄q̄ntēs ens
naturale. ¶ In tertia parte ponit talē conclusionē: r di
culū ē tentare r demonstrare naturā esse. qd naturā
ē r multa eēt entia a natura ē manifestū. iō nō oīz
la demonstrare eēt: nā illi qd hoc faciūt nesciūt iudica
re iter cognitiōe nō cognitiū. ¶ Sequitur text⁹.

Videbitur autem natura r substantia eoz
que natura fiunt. qd primum inest vnicuiq;
non formatū per seipm: vt lectuli natura li
gnum: statue autem es

Istud est sc̄dm capitulū: in quo ostēdit p̄bs de
q̄bus dicit natura: r intendit tres cōclusiones.
¶ Prima: materia est natura: p̄bat rōne r auctorita
te: qd oīs antiq̄ dicebant materiā esse vñā naturā.
¶ Alia aliq̄ dixerūt ignē eēt materiā. aliq̄ aquā: aliq̄ ae
rem. Rōne sic p̄batur: qd materia videt eēt tota sub
stantia rei: vt materia lectuli videt esse lignū: r sta
tue es: qd matia ē natura. His p̄bat dupl. s. signō
ātiphōtis r rōne. Signo: qd s; aliq̄s lectū r fodiāt:
r capiat potētiā putrescēdi: ita qd germinat: tñ si
et lignū r nō lect⁹. s; signū ē qd lignū est tota substā
tia lecti. et qd sofa sibi sibi cōueniat p̄ accidēs. Rō
ne sic qd illud ē tota substātia rei: quod cōtinuo ma
net sub vtroq; termino trāsmutationis: s; matia ē
h̄mōi ḡit. ¶ Sc̄da cōclusio. sofa est natura. ¶ Probat
tribus rōnibus. ¶ Prima: illud p̄ quod res natura
lis ē i actu cōpleto r p̄fecto: est natura: s; forma est

diffinitio nature
nō dicitur h̄s h̄s
in 2. nō dicitur h̄s h̄s

hinc dicitur quod probatur per simpliciter artificiale non dicitur actu
 artificiale sine forma artificiali. Sed naturalis non dicitur
 actu res naturalis nisi per formam. Secunda ratio
 habet rationem cuius aliquid generat sibi simile in natura est na-
 tura. sed forma est hinc dicitur. Tertia ratio illud a quo
 aliquid dicitur naturale dicitur natura: sed a forma generatio dicitur
 naturalis: quod forma est vere natura. Deinde ostenditur ite-
 rationaliter quod forma est magis natura quam materia: quod illud per
 quod res naturalis est in actu est magis natura quam il-
 lud per quod res naturalis est in potentia: sed per formam
 res naturalis est in actu per materiam in potentia: igitur
 Tertia conclusio: privatio est quodammodo natura. pro-
 bat quia est quodammodo forma: sed forma est natura:
 igitur. Circa hunc textum.

Veritur utrum res naturales differant
 ab artificialibus: per hoc quod habent principium
 intrinsecum per se sui motus. Arguitur primo contra supra
 positum quia res artificialis est res naturalis eodem
 modo. ergo non differunt: scilicet patet: quod omne compositum ex
 materia et forma est naturale. sed res artificialis est
 hinc dicitur: igitur sicut scilicet est res naturalis et res artifi-
 cialis. Secundo sic arguitur. non omnes res naturales ha-
 bet principium intrinsecum sui motus: quod gravitas et le-
 vitas que sunt res naturales moventur a generante ex actu
 huius. Sed generans est extrinsecum eius: igitur. Etiam ce-
 lum movetur ab intelligentia que est sibi extrinsecum:
 igitur. Tercio sic arguitur. omne quod movetur ab alio move-
 tur ex. vii. huius. Sed naturalia non habent in se prin-
 cipium sui motus: patet etiam de motu corrupto scilicet
 hinc dicitur corruptio aliud. et tunc unum principium non est alteri
 intrinsecum. Quarto sic arguitur. res artificiales habent prin-
 cipium intrinsecum sui motus. saltem passivum habent
 materiam et formam: ut materia statue est nata
 moveri deorsum. Quinto sic arguitur. figura acuta est
 principium movendi: et figura lata est principium
 quietis: ut corpus latum supernaturatur et quiescit:
 et corpus acutum movetur deorsum: ergo figura que
 est ab arte est principium motus sui vel quietis: et per
 se quod artificialia in se principia artificialia habent in se prin-
 cipium sui motus. Item securus que est ab arte habet ab
 arte quod sit de sua ligni. Similiter orologium ens ar-
 tificiale: tamen habet intra se principium sui motus. In
 oppositum est probatum in textu. In questione sicut in ceteris
 erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Sciendum est primo quod per declarationem
 huius ponitur hec suppositio. Ens naturale in pro-
 positio capitur pro ente composito ex materia et for-
 ma substantiali. Deinde ponuntur alique distinctio-
 nes. Prima duplex est: ens naturale quod dicitur a
 sum: quod ad modum sit a materia et place. Aliud est in actu:
 et est duplex. quod quod dicitur est corpus simplex ut sunt ele-
 menta. Aliud est mixtum vel lapis. Secunda distinc-
 tio: triplex est motus quod dicitur est naturalis. quidam
 violentus et quidam neutralis. Et ad istos cogniti-
 ones est advertendum quod mobile habet duplicem respectum. unum
 ad formam quam recipit. et alium ad agens a quo recipit illam
 formam: et ratione huiusmodi sunt due proprietates. scilicet
 naturalitas et supernaturalitas. unde quod dicitur est
 quod receptivum alicuius forme recipit illam formam
 ab agente: quod natum est imprimere illam formam tali

passo: tunc est ibi naturalitas saltem ex parte agen-
 tis. Sed qui recipit formam ab agente quod non natum est
 imprimere illam formam in tali passio: tunc est ibi super-
 naturalitas. et nisi motus violentus. scilicet respectu forme quam
 mobile recipit sibi insit tales proprietates. scilicet natura-
 litas violenta et neutralitas. Pro cuius declaratione
 ponitur tres regule. Prima quod dicitur mobile incli-
 nat naturaliter ad formam quam recipit: talis motus
 est naturalis. Ex quo sequitur quod materia sub nulla forma
 violenta: tunc inclinatur ad quamlibet formam recipiendam.
 Secunda regula: quod dicitur mobile naturaliter inclinatur
 ad formam huiusmodi forme quam recipit. motus per quem acquiritur
 illa forma est violentus. Ex quo sequitur quod violentus
 recipit caliditatem naturaliter inclinatur ad formam
 sibi oppositam scilicet ad frigiditatem. Si tamen compararetur ad
 ignem qui natus est care caliditate in tali aqua. tunc
 reciperet naturaliter. sed si ad deum: supernaturaliter: il-
 la reciperet. Tertia regula: quod dicitur mobile non magis
 inclinatur ad formam quam recipit quam ad eius opposi-
 tum: tunc motus per quem acquiritur talis forma
 est neutralis: sicut sunt motus per quos acquiritur
 forme artificiales. unde lapis non magis inclinatur
 ad formam mercurii quam ad formam iouis. Ex istis
 sequitur primo quod nulla corruptio est naturalis sal-
 tem ex parte passivum: nihil naturaliter inclinatur
 ad sui corruptionem. Sequitur secundo quod nullus motus
 depositivus est naturalis: saltem in ordine ad formam.
 quia nullus talis habet pro termino formam ad quam
 naturaliter inclinatur.

Sciendum est secundo quod pro maiori declara-
 tione supponit adhuc quod duplices sunt motus. Qui-
 da sunt antecedentes re naturali: sicut est genera-
 tio. Alii vero sunt consequentes rem naturali: equa
 supponit mobile esse productum. ut alteratio et loci
 mutatio. Sed restant alique difficultates. Prima:
 utrum omne ens naturale habeat in se principium intrin-
 secum actuum sue generationis et corruptionis. Pro
 cuius solutione supponitur quod duplex est generatio.
 Quedam est actualis per quam aliquid dicitur generare. Alia
 est passiva per quam aliquid dicitur generari. Hoc supposi-
 to dicitur primo quod omne generans habet principium in-
 trinsecum actuum sue generationis actuum: quod est forma
 substantialis que est sibi intrinseca. Dicitur secundo
 quod nullum ens naturale habet principium actuum sue ge-
 nerationis passivum. et non habet principium per quod gene-
 retur se. Dicitur tertio quod corpa simplicia non habent in se
 ipsius principium actuum sue corruptionis. et sunt eius-
 dem rationis in suis partibus: scilicet mixtum dicitur passivum
 habet principium actuum sue corruptionis: de quo alias
 magis dicitur. Secunda difficultas qualis est intelligenda
 distinctio nature posita in textu. Pro cuius solu-
 tione supponitur quod ibi ponitur principium et causa ad maio-
 rem extensionem. Dicitur tamen aliqui quod dicitur principium ad
 denotandum quod natura est prior illo cuius est natura.
 Et dicitur causa ad denotandum quod res naturales dependent
 ab ea: ut motus dicitur et quietes dicitur. i. motus et quietis.
 Et dicitur principium ad remouendum principia mi-
 nus principalia et instrumentalia. sicut sunt qualita-
 tes et alia hinc dicitur. De per se ad remouendum causas passivas
 dicitur: sicut sunt casus et fortia que sunt causa per accidens.
 De notatorem et non finem accidentis: ad remouendum aliqua

triplex est motus

principia quibus res naturalis mouet. que tñ nō sūt illi rei naturali naturaliter. vt leuitas ē forte principale motuum vaporis sursum. sed qz nō est vapor naturalis sed accidentale & discōueniens non dñ natura eius. Dñ notāter eius in quo est. qz respectu motus extrinseci non dicitur natura.

Sciēdū est tertio q natura secundū scotū in quolibeto q̄stione. xij. capis multis modis. vno mō capis large. vt se extendit ad oē ens vel oēm entitatē. & sic dicitur natura hoīs. natura petri. i. entitas vel rō petri. capis etiā sic vt se extendit ad non ens. q̄a. i. modū dicitur natura negationis: & sic non capis hic. Alio mō capis natura put distinguit cōtra libertatē. & sic dicitur natura & libertas sūt prime dñe agentis seu principij actiui. ita qz oē agēs vel est agēs naturale vel agēs liber. & isto mō capiēdo naturā intellectus respectu sui actus dicitur natura: & volūtas dicitur ppositum. Ex quo sequit: qz omne agēs qd non agit per voluntatē & artē dicitur agēs naturale. et omne agēs qd agit voluntatē et artē dicitur agēs liberum vel fin ppositum. Et si quis dicat agēs fin ppositum vel fin voluntatē debet dici agēs naturale respectu etiā eiusdē actus: quia nūq̄ aliquid agit fin ppositum quin etiā agit fin intellectus: modo intellectus est natura vt dictum est. Respondetur ponendo talem regulam: qz quando voluntas pcurrit cum intellectu vt in productione artificialium: totum dicitur pducī liberet agēs liberū seu fin ppositum: qz voluntas est principale et immediatum principium illius pductionis extrinsecē. Et iā quando voluntas agit cum aliqua potentia inserta: sicut sensitiua qua vitur dicitur libere agere a principali agente: s; actio vt est huius s; intellectus sit per modum nature tamen qz totum subiacet voluntati: d; dici libere agere a principali agente. Ex istis sequit: qz est alius modus agendi ipsius intellectus et ipsius voluntatis: nam intellectus agit per modum nature: et voluntas agit libere: et hoc si accipitur in ratione potentie. nam si accipitur in ratione obiecti ageret per modum nature. et p hoc soluitur argumentum octauū.

Sciēdum est quarto: qz de ipsa natura incidunt adhuc aliquę difficultates. Prima vix natura esse sit demonstrabile. Rñdet breuiter qz si ly ē dicitur aptitudinē tñc est demonstrabile p distinctionē ipsius nature. et sic nō videt cepisse aristoteles neqz vsus loquentis sic capit ly est fin adiacēs: qz tñc videt pcedi ista antirp̄s est. Alio mō capis ly est vt dicitur actum seu actualē existētia: et adhuc dico qz pōt demonstrari demonstratione naturali. ad quam sufficit procedere ex notorijs et sic demonstrat. si principium principale mouendi et quiescendi ē natura: sed natura est principij principale mouēdi et quiescendi: ergo natura est. Et si qd dicat: quare ergo dicit aristoteles in textu eā esse indemonstrabile. Respondet qz ideo vocabat ipam esse indemonstrabile: qz est manifesta in phia: et quasi p se nota cū manifestū sit multa entia esse naturalia. Secunda difficultas: qualiter est intelligendū vñ

cōe dictum in quo dñ q natura est determinata ad vñū. Rñdet scotus quolibeto q̄stione scda. natura de terminari ad vñū seu agēs naturale pōt intelligi duplr. vno mō ad vñū pducibile: & sic nō intelligit qz natura nō solū specificā: s; vt est in vno singulari p̄ eē principij pluriū pductor: sicut ignis ad vñū cēs plures ignes. Alio mō qz determinat ad vñū modū agendi. & sic intelligit: vñ agēs natura lē sic determinat ad vñū modū agendi: qz passo sibi debite approximato & nō impedito: necessario agit sic qz quātū est de se nō p̄ agerent: qz h̄e modos agendi oppositos. S; agēs fin ppositū passo sibi approximato & nō impedito: p̄ h̄e plures actiones: & potest etiā nō agere. vt voluntati approximato vobilit: ipsa voluntas potest velle vel nolle: vel potest suspēdere suum actum: s; nō velle. Tertia difficultas qualiter intelligit: qz forma ē magis natura qz materia: cum forma non suscipiat magis et minus eam sit substantia. Respondet: qz nō d; intelligi qz forma suscipiat magis & minus: s; qz ratio principij andi ipsi forme ē pfectior: & qz ipsa forma pfectiori mō principiat qz materia. Et hec de scdo articulo.

Quantum ad scdum dubitatur primo: vtrū principij in distinctione nature dicat de principio actiui vel de principio passiui. Et videt qz dicitur de principio actiui: qz dñ de illo qd est cā mouēdi & dñ dñ: s; illud ē principij actiui: igr. S; in oppositū at: qz natura dñ principij quod aliqd dñ naturalr moueri: s; mobile nō dñ moueri a principio actiui: s; a principio passiui. qz a quocūqz lapso moueat deorsū: sp̄ ille motus est natura ligat. Itē si dicitur de principio actiui: seq̄ret qz medicū in quantum medicū p se sanaret. S; oppositū dñ in textu. igr. p̄na pbat: qz medicū in quantum medicus h; itra se principij actiui sue sanatio. Itē mutatio ē naturalis: qz passū mutat sicut natū est mutari a quocūqz agente fuerit: s; nūq̄ passū ē sic aptum natum mutari ppter principij actiui: s; solū ppter principij passiui. Itē natura est principij motus vel mutationis & est principij intrinsecū. s; natura est h̄mōi rōne principij passiui. Et minor etiā pbat per exēptū textus. accidit cñ in firmo vt sanet esse medicū. i. h̄e artē seu principij actiui sanationis.

Pro solutione supponit qz principij in distinctione nature dñ de principio passiui. vt pbant rōnes post oppositū. Et si qd dicat: qz scd q natura non dicitur de forma. qz forma nō ē principij passiui motus. Rñdet: qz natura vt ē principij passiui: nō solū p̄ de materia: s; etiā de forma. An lapis nō solū h̄at ē descendere deorsū ppter materiā: nō magis ppter formā. Et ponit talis regula: qz p eandē formā p quā res ē h̄ec illā & candē ē receptiua passiois naturalr p̄ntis natura eiusdē rei. io natura vt dicitur de principio passiui: dñ de forma. Et si qd dicat: qd intelligit p principij passiui. Rñdet: qz p principij passiui nō intelligo nisi illud qz aliqd est susceptiui alicui forme vel motus vel alicui alterius. An principij passiui lapidis est illud: p qz lapis inclinatur & natus est recipere motū vel aliquā formā. Et ex isto pz. qz naturalia & artificialia distinguuntur adinuat per principij passiui: qz naturalia habet

natura dicitur magis vñū pōt intelligi dñ

nalz

ret

regula bona

quid principij passiui

naturalia & artificialia distinguuntur ad inuat

in se principii passiuū inclinās ad talē vel tales for-
mā. Artificialia vero in quārum artificialia nō hnt
in se principia passiuū inclinās ad talē incisionem
vel talē erectionē. nec hnt aliqd p artē p qd snt su-
sceptiua. vel p qd inclinent ad talem motū: sive ha-
beāt aliqd qd sit cā talis motus nō. An artificialia
lia vel mouent ad formā ptra inclinationem natu-
ralē: tunc violenter mouent. vel vt sunt in poten-
tia neutra ad talē formā. tunc neutraliter mouē-
tur. Et ex isto etiā pterualiter intelligit diffini-
tio violenti. in qua dicitur violentum est cuius principium
ab extra nō pferente vim passio. qd ex ponit nō cōse-
rente vim. i. inclinationē ad talem formā sed magis
oppositū. Et istud vult habere scotus. t etiam
oīa dicta distinctione. xvij. scd.

Dubitarur secundo vtrū in generabilibus
et corruptibilibus sint ponende rōnes seminales.

Pro cuius solutione supponit primo: qd eorū q
gñant. Quedam gñantur equiuoce. Queda vero
vniuoce. Unde illa dicunt gñari equiuoce: qn gene-
rans t genitum vnt spē spālissimā. Sed illa dñr
generari vniuoce: qn gherās t genitū sūt eiusdem
spē spālissimē. Itē gñantia vniuoce sūt duplicia.
Queda generāt immediate: vt ignis generat ignem
Queda mediate: vt bos mediate semē generat
vniuocē. t homo hōiem. Scdo supponit qd semē sic dicitur
finit. Semen est corpus imperfectū: pductū a gñante.
cui forma nō ē intērap se. s. p alter: vt scz gñēt ex
ipso aliqd sile gñant. An in natura duplex est pro-
cessus. vn est gñatiuus: in quo pcedit ab imperfecto
ad pfectū. vt a pductione feminis pcedit in formā
sanguinis. t a forma sanguinis ad formā embryo-
nis: t post ad formā specificā. Alio est corruptiuus:
aliquo sit recessus a forma specificā ad formā cada-
ueris seu corporeitatis qd idē ē. Et in tali sp pcedit
a pfecto ad imperfectum.

Tertio supponit qd ratio
seminalis nihil aliud est qd forma substantialis
seminis. vel quedam qualitas necessaria pns formā
substantialē seminis: que est via ad vltiorē for-
mam sicut forma tritici in tritico: v. qualitas pns
formā substantialē eius. Et ex isto sequit: qd nec se-
mē nec ratio seminalis sūt coequeles ipsi materie: qz
femen fit ex nutrimento: in quo forma est ratio se-
minalis sicut in subiecto. Sed quereret aliquis:
vtrū semen sit principium actiūs gñationis seu vlti-
time forme. Dico breuiter qd non. t hoc si sit semen
vniuocem qd dico ppter semen maris qd agit in se-
men mulieris. semen tñ vniuocem ex quo fit res: qd
scz decursus est a gñante sive sit patris sive matris
non est principium actiūs gñationis: qd potest mul-
tipliciter probari. Primo: qz in instanti in quo p-
ducitur forma substantialis corporeitatis semē cor-
ruptū ē. ergo in illo instanti non pducit. Et si dica-
tur qd est principii dum est. hoc nihil valet. qz semē
est aliquid de proximo contēdibile: in illud qd de-
bet generari. Si vltorius dicitur: qd semen agit in
ratione descendētis t non in virtute propria: hoc
etiā nihil valet: quia potest esse qd descendat se-
men sicut pater sit mortuus quando illa forma cor-
poreitatis generatur. Et ex isto sequitur: qd nullum
semen nec aliquid in semine est principii actiuum

generationis vel vltime forme. **E**t si quis dicat ē
ne talis generatio a patre. Dico qd non: qz patre nō
existente filius generatur. vtrum a forma celi. Dico
qd non: qz multa viuētia sunt perfectiora forma
celi. vtrum ab angelo. Respondeo qd non: qz ange-
lus non agit nisi mediante motu. Relinquit ergo
qd a deo sit talis generatio. Et si qd dicat ergo pa-
ter non debet dici pater: cum non producat talem
formam. Ad istud ponuntur alique propositiones.

Prima: mulier est vere principium productiūs
fetus t attingit formam substantialē corporei-
tatis: sed vir nunq illaz attingit: quia talis potest
producti vbi pater mortuus est. **S**ecunda propo-
sitiō: hoc non obstat vt dicitur generare prolem.
qz descendit semen: quod quidem semen alterat se-
men mulieris: cum quo vnitur. secundo quia filius
est de substantia patris: pater enim ministrat sub-
stantiam scz semen: ex quo nō vim semine matris ge-
neratur filius: t certe nihil plus facit pater qd de-
scindere semen. Et si quis querat quis eorum vel
pater vel mater dicitur principalis agens. potest
dici qd vtrumque a primam actionē: qd est descendere se-
men: qd pater dicit principalis agens. sed quan-
tum ad alias actiones sequentes: dicitur pbabili-
ter: qd mater ē principalis agēs: nō em videt esse ali-
qd impedimentū: qre mater nō debet attingere il-
lā formā substantialē fetus vel corporeitatis. cū sit
pns in sex habeat virtutem actiua: cū hēat animā

Istis suppositis dicitur pzo qd in his q gñant vniuocē
t equiuoce immediate nō requiritur necessario semen:
nec rō seminalis. vt ps de igne q gñat altum ignem
sine semine. **D**icit scdo qd in gñantibus vniuocē et
mediate nō requiritur semen: sicut t gñatiōe hōis.
Sed restat vni pni dubitatio: in non aīatis sit
ponēda rō seminalis. Rūde: qd oīa mixta pnt hēre
rōnes seminales: qz a gñante recipiunt qualitates
q sunt vie ad vltiorē t pfectiorē substantialem for-
mam. In caduere em bouis pōt induci qualitas a
corpore celesti q est via ad formam apis: t illa quali-
tas vocat ratio seminalis. Potest etiā rō semina-
lis esse in nō vere mixtis: sicut in mixtis p iuxtapo-
sitionē. corpa em celestia nō semp generant de vere
mixtis: sed de mixtis per iuxtapositionem. Et tale
mixtis hēre pōt qualitatē que est via ad vltiorē
t pfectiorē formā. Itē vni elementū pōt esse per
potentiā diuinā quasi rō seminalis respectu mixti.
Ita qd ex vno elementū pōt deo causare mixtum: sicut
de aqua fecit pisces. Dico etiā qd ab elementis tangi-
tis adinuitē. i. mixtis causat qualitas q est via
ad vltiorē formā sicut ad formā ranarū: vel ad ali-
q altam formā. sicut forte fuit factum quando mā-
gi pharaonis fecerunt ranas.

Dubitarur tertio: vtrum figura distingua-
tur a re figurata. t vtrū sit entitas absoluta sive re-
spectiua. **P**ro cuius solutione supponit: qd figura
ē duplex. qda ē figura q nō est nisi ordo partū ad in-
tē: t ad totū. An ordo partū a: totū est qn vna
ps sic cōtinuat vni parti q non alteri: vt caput col-
lor: t collā spatulis. t sic de alijs. **A**lia ē figura q
non est nisi ordo partū ad partes loci: t talis fi-
gura sen ordo potest acquiri per solam curuationē

in primo violenti

in primo seminis

dicitur. unde est quis curuat digitum. tunc partes
 dicitur non aliud acquiri nisi alium ordinem ad pres
 loci. que prius non habebant. Item imaginor qd ibi acq
 rat aliqua res absoluta qua aliq ponunt: qua nra
 cognouerit: ideo non pono figura ee aliqua qualita
 tem. ¶ Et si quis dicat: qd artifex non facit nisi tale or
 dinem quando aliquid operatur. Dico qd verum est: et
 finaliter recipit pecunias ppter talem ordinem que
 facit. imo rationabilis est qd soluat propter ali
 quid qd cognoscitur: ppter nihil. ¶ Dicit ergo il
 li qui ponunt talem figuram esse rem absolutam: qd
 sit ppter ille ordo partium. et si dicant qd est talis r
 talis figura: puta triangularis. quadrangularis. pe
 ratur eis: quid est figura triangularis: ppter qd ille or
 do partium. ¶ Et si quis dicat hoc dicendo. tu neg
 gas philosophum in predicamentis: dicentes figu
 ram esse de quarta specie qualitatis. Dico qd hoc
 satis fuit visum in logica: quomodo phi. volebat dice
 re qd eent quattuor sps qualitatis: sed qd erant quat
 tuor modi qualitatis. id est quattuor que habebat
 modum dicendi qualitatis: vel aliquo speciale
 modum ipsius qualitatis: puta vel de difficili mobi
 lis. vel de facili mobilis: sic de alijs. ¶ Et si quis
 iter dicat: ergo videt qd artifex faciendo domum non
 faciat nisi talem ordinem: et p phis qd non faciat nisi
 vnum respectum. ¶ Respondeo qd multum est diffici
 le pscire talem ordinem seu respectum: na ad facien
 dum vnum respectum oportet primo facere aliq abso
 lutum: vel appropinquare aliqua absoluta. vel subtra
 here aliqd: qd multum est difficile: ideo artifex pro
 nihilo non soluit. Et ex oibus istis satis potest pa
 tere quomodo iste modus dicendi mediat inter altos
 modos dicendi. nam conuenit cum al iquibz in hoc
 qd dicunt: qd figura distinguitur a re figurata. quia
 talis ordo distinguit a re cuius est ordo. conuenit
 etiam cum alijs in hoc qd dicit: qd figura est ordo par
 tium: hoc videtur ee de mente scoti in quarto: di
 stinctione duodecime questione. ¶ Quidam vbi dicit qd
 figura non dicit ultra quantitate nisi relatione puz
 adinuicem vel terminor includentiu ptes. et dicit qd
 hec relatio mutari potest: manentibus partibz eiusde.
 ¶ Aduerte qd dicunt aliqui qd figura est res abso
 luta qd sequit ordinem partium adinuicem: vel ordi
 nem partium ad partes loci.
 Quatuor ad tertiu articululu sit conclusio respō
 salis ad istu. res naturales vnt ab artificialibus
 p hoc qd e hre pncipiū supple passiuū fut mor. Ad
 rōes an oppositū. Ad primā bz: qd ista vnt pcedit
 res naturalis ē res artificialis: sz nō pcedit qd res
 artificialis p eandē figurā seu formā p quā ē artifi
 cialis sit naturalis. vñ artificiale de p se significato
 significat talē: vel talē figurā: sz cognōtat vñ idē qd
 cognōtat naturalis: seu idē sz ipōtat de significato
 materiali: vñ scānū de p se significat talē figurā: et
 sicut dicit de alijs artificialis. ¶ Ad scđam bz: qd sz
 grauiā et leuiā aliq nō moueant a pncipio in vnum
 secō: tñ sp mouēt motu naturali a pncipio passiuo:
 seu hnt pncipiū passiuū. Ad alias rōes bz qd nihil
 pbāt tra nos. qd vidēt pbare de pncipio actiuo:
 et nos itelligim de pncipio passiuo. vnde nullum
 artificiale in grā artificiale recipit aliquid ab artifi

fice per qd in dicitur: et per quod sit susceptiuū ta
 lis motus ad que mouetur. siue recipiat aliquid qd
 faciat ad talem motū siue nō. hoc nihil cōtra nos.
 Quonia aut deterriatū ē: quor modis na
 turābz post hec speculādū ē: qd differ
 mathematicus a physico. et enī plana et fir
 ma hnt physica corpora et lōgitudies et pū
 tra: de quibus intendit mathematicus
 Sic est secundū tractatū huius libri in quo oñ
 dit phis qualis sit cōsideratio naturalis. Et
 diuidit in duo capitula. ¶ In primo ponit tres cō
 clusiones. Prima: mathematica et phis cōside
 rant de eodē. pbat duabz rōnibus. ¶ Prima: quia
 mathematicus cōsiderat lōgitudinē: supficiē: pūta
 et corpa. et de eisdē cōsiderat phisicus: igit. ¶ Scđa rō
 tio ad phisicū pntet cōsiderare substantiā solis et
 lune: cum sint corpa naturalia et mobilia. qd ad euz
 ptinet cōsiderare accidētia p se eis pueniētia: sicut
 sunt qritates motus et figura. et de illis hz cōsidera
 re mathematicus: igit. ¶ Scđa conclusio: phisicus et
 mathematicus de eisdē cōsiderent: hoc tñ diuersimō
 de. qd phisicus cōsiderat magnitudines: corpa et
 figuras: sicut qd sūt dispositiones rez naturalis: et hz
 qd subiēctur motui et mutationi. sz mathematicus
 cōsiderat de eisdem in qm p intellectu: abstra
 huntur a motu. ¶ Et si quis dicat: magnitudines
 figure semper sunt in materia sensibilis: etiam su
 biēctuntur motui: ergo intellectus sic abstrahens
 male abstrahit. ¶ Respondet phis: qd abstrahentiū
 nō est mendaciu. Deinde infert philosophus vnum
 correlariū: scz in naturalibus nō sunt ponēde pdee
 separate a sensibilibus: ppter hoc qd phisica minus
 abstrahit qd mathematica. ¶ Tertia conclusio: phis
 ica differt a mathematica. pbat duabus ratiōnibus.
 Prima: ille scientie sunt diuersę: et diuersi
 mode diffiniunt: sed ille sunt huiusmodi: igitur. et
 minore pbat: qd in diffinitionibz phisicalibus po
 nit motus: sed nō in terminis mathematicalibus:
 id est in diffinitōibus mathematicalibus nō ponit
 aliqua dicibilia motus et mutationē significantia.
 Scđa ratio. sciētie medie inter phisicā et mathem
 ticam et ppectua: musica: astrologia distingunt
 a mathematica. per hoc qd cōueniunt tñ phisica et
 phisica differt a mathematica. cōsequētia patet. qd
 si mediū differat ab vno extremor p hoc qd cōuenit
 est alio extremo. sequit qd extrema differāt inter se.
 Quonia autē natura dupliciter dicit spēs
 et materia: sicut de symo quid sit intendim?
 sic cōsiderandum est quare neq sine ma
 teria huiusmodi. neq sū interiam
 Scđ est secundum capitulum huius tracta
 tus: in quo philosophus determinat de quibz
 est cōsideratio naturalis. premittens hanc cō
 clusionem. Phisica naturalis cōsiderat de materia
 et forma. pbat duabus ratiōnibus. Prima: phisica
 naturalis cōsiderat de oñi natura: sed natura dicit
 de matia et forma: igit. Scđa ratio: cōsideratio phis
 ica est sicut cōsideratio simi: sz illa phisicā matriā

phisicus et mathematicus
 dicunt de eisdē diuersimō

phisica et mathematica
 differunt de h
 vniuersali

Liber secundus

Forma: cui in eius diffinitioe ponatur natus p materia: r natus p forma. Cōsequēter mouet duas dubitationes. Prima cū nasa dicat de materia et forma: dubitabit aliqd de qua illaz considerat phisic: r vtrū solū de altera: aut de utraq; simul. Secda dubitatio: dato q phisica cōsideret de utraq; vtrū hoc ptineat ad eandē phisicā vel ad alia. Soluit has dubitationes: pntes primo talē cōclusionē. Ad naturalē phisicā philosophiā ptinet cōsiderare de materia r formā pbat quattuor rōnibus. Prima: sicut est in artificialibus ita ē in naturalibus. q; ars imitat naturā in qtu pt. sed eiusdē artis ē cōsiderare formā artificialē r materiā. q; etiā eiusdē phisicā naturalis ē cōsiderare formā naturalē r materiā. Secda ratio. eiusdē scie est cōsiderare finē et media ordinata in finē: s; forma ē finis trāsmutatōis: gratia cui r ipius materie. q; eiusdē scie est cognoscere materiā r formā: s; morē pbat. q; illud qd est vltimū motus rēdentis ad pfectionē r ppter qd matia dispo nit: est finis gratia cui r ipius materie. s; forma ē hōi. igit. Et subdit pbat qd nō ē vltimū finis: q; nō esse siue morē: cū sit quid vltimū deberet dici finis hōis. sed illud ē finis qd est qd vltimū r optimū. Tertia ratio. sciētia naturalis debet cōsiderare oia illa q oportet eā cognoscere: s; ipa pduceret res naturales. s; ipa pduceret res naturales hēret cognoscere r cōsiderare principia rez naturaliu q sūt materia r forma: igit. Et subdit q ois ars habet cōsiderare de materia et forma circa quas est: qd pbat inductiue. quēdā enī est ars simpliciter factiua materie: q p apporxiatiōnē causay naturaliu trāsmutat materiā: sicut ē ars faciēs vitra vel laterēs. Alia ē ars faciēs materiā opofe: q disponit aliqd p remotiōnē aliquaz ptiu. vt ars manufactiua. Alia ē ars q vtrū ipō artificialiō iā factō: vt ars naualis vtrū naue. r oīs alie artes cōsiderāt materiā r formā: igit. Et aduerte q aliter cōsueuerūt noiari ille artes. pta vocat preparatiua materie. q; disponit materiā. alia vocat fore factiua: q; iducit formā: r tertia dicit vtrūque: q; vtrū re facta. Quarta ratio sciuis est cōsiderare vniū rōnē r nō vltra hoc: r nō h; cōsiderare res qd itate. Et subdit q homo hōez generat ex materia: r sol. Determinatis autē his: cōsiderandū est de causis que r quot numero sunt. Quoniam enī sciendū gratia hoc negociū est. scire autē nō opīnamur vniūquodq; ante q vtrūq; accipimus ppter quid vniūquodq; hoc autē est accipere primā causam.

Est est tertius tractatus: in quo philosophus dēteriat de causis per se: quod diuidit in duo capitula. In pmo dēteriat de generib; causay: r diuidit in quattuor ptes. In prima intendit talē cōclusionē

ne. Ad naturalē phisicā ptinet dēteriare de causis quot et q sunt. qd pbat: q; in negotio qd est gratia sciēdit: necesse est dēteriare de causis: cū opīnemur a liquid cognoscere: cū eius causas cognoscim: s; negotiū est gratia sciēdit. In secda pte intendit talem cōclusionē. causa dicitur quattuor modis. Primo dicitur causa ex qua fit aliqd cū insit. sicut es dicitur causa materialis statue. Secdo dicitur causa spēs siue exēplum seu ratio ipius qd qd erat eē. Ex quo habet hęc autoritas: q; ptes diffinitionis sunt forme. Tertio dicitur causa vt est principiu vnde motus: sicut cā efficiēs. vt deliberās ē causa deliberatū r mutās r mutatur. et vtrū faciēs facti. Quarto modo dicitur de fine vt sanitas ē causa abulādīsi q; finis sit causa: pbat q; finis est gratia cui r aliqd fit: igit ē causa: ahs probat: q; per finē cōuenienter rēdemus ad questionē factā ppter quid. vt si querat ppter quid ambulat: cōuenienter respōdetur: vt sanēs. Et subdit q gratia vnius finis. rtingit multos esse fines intermedios. vt ppter sanitatē fit r purgatio: r ppter purgationē portio medicinalis. In tertia Parte intendit talē cōclusionē. Tres sūt proprietates cāy. Prima eiusdē effect; sūt ptes cāe p senō tñ i eodē gñe cāes: es ē cā p se materialis statue. r statuficā ē cā per se efficiēs statue. Secunda: cause sunt sibi vniū cāuse. vt laborare est causa efficiēs sanādī: et sanitas causa laborationis. Tertia: contrariorū effectuum aliquādo est eadem causa. Et hoc successiue: sicut eadē res: que quādo est presēs ē causa alicuius. et quādo est absens: ē causa effectus contrariū. vt gubernator nauis p sui presentiā. est causa salutis ipsius nauis: r per sui absentiā est causa submersionis. In quarta parte ponit talem cōclusionē. Omnes cause per se sunt reducibiles ad aliquē quattuor modorū: vt littere dicuntur causa materialis syllabariū: r elementa mirtorū: r partes respectu rotius. Similiter premisse dicuntur cause materiales respectu cōclusionis: ex quo cōclusio cōponit ex terminis s; nōnōmīs cū terminis pmissay. Textus.

Adodi autē causarū numero quidem sunt multi capitales autem r hi minores
 Istud est secundū capitulum in quo determinat de modis causarū dicens: q; oīs alij modi causay ab his qui dicti sunt reducuntur ad quattuor modos predictos. Pro cuius declaratione intendit quattuor diuisiones causay. Prima: causay in eodem genere cause quedā est prior: r quedam posterior: vt artifex est causa prior sanitatis: medicus posterior id est minus vniuersalis. Secunda diuisio. causarum quedā sunt per se facie: accidēs. vt statue factor est causa per se statue facte: polictet; vero causa per accidēs. accidit enī artifici statuarum q; sit polictet; quia nō facit statuam in qtrum polictetus: sed in qtrum statue factor. Et subdit: q; causay p accidēs. quedā est propinquitior cause per se. alia remotior: vt si statue factor sit albus r musicus. album r muscū sunt cause p accidēs statue. quia nihil faciunt ad pductionē statue. licet contingantur cause per se: r muscū quod est minus r mune q; album. est causa per accidēs propinquitior statue.

// canoē

lud ē similitudo qd ē qmōdō similitudo optima

Tertio dicitur: *causae quaedam cause sunt in actu: ut edificans est causa in actu: quia actualiter operatur.* **A**lta in potentia: sicut edificator non operans actualiter est causa in potentia edificandi. **E**t subdit qd similes divisiones possunt fieri de effectu: **Q**uarta divisione causarum quaedam sunt in complexu: ut polieticus vel statufica. **A**ltie sunt complexe: qz per orationem significant: ut polieticus statum faciens. **D**einde ponit r differentiam inter causas actuales et potentiales: quia cause actuales simul sunt et non sunt cum suis effectibus: ut medicans et illud quod fit sanum. **S**ed cause in potentia non semper simul sunt cum suis effectibus. **D**einde soluit quamdam questionem: quis enim posset querere: quis modus causae sit maxime querendus in secula. **R**espondet qd maxime oportet querere summam causam in qualibet scientia demonstrativa. que quidem causa est ultima in questione: et prima in esse: ut si querat quare edificat ille. **R**espondet qd est edificator. **E**t si ulterius queratur quare est edificator. **R**espondet qd habet artem edificandi. **E**t sic habet prima causa: et ibi fit status.

Veritur secundo vtrum sint tantum quatuor cause scilicet materialis, formalis, efficiens et finalis. **A**rguitur primo qd sint plures: quia causa exemplaris est causa: et non aliqua istarum quatuor: igitur neque alia dicitur qd coincidunt. **Q**uod dicitur qd tunc est oportet: ret dicere qd forma, efficiens et finis non distinguuntur cum coincidunt adiuncte. **S**ecundo sic: qd sint pauciores: quia nec materia nec forma nec efficiens est causa: patet de materia: qz non est ens: cum nec sit quid nec quale nec quantitas. de forma patet: quia ipsa est effectus: ergo non est causa: cum nihil sit effectus et causa. de efficiente patet: qz effectus potest esse sine efficiente: ergo non est causa: vel frustra ponere. **T**ertio sic arguitur: forma et finis coincidunt in idem: efficiens enim est finis sue actionis: et forma est agens. quia forme est agere. **F**inis etiam est forma ipsius rei generantis: **Q**uarto sic: illud quod non est: nullius est causa. sed finis non est igitur. **Q**uod probatur. qz omnis causa est principis: ex quinto metaphysice. sed finis non est principis: cum habeat rationem ultimam: igitur. **Q**uinto sic arguitur. si finis esset causa vel hoc esset secundum esse reale: vel intentionale: non secundum esse reale. quia vel sic haberet rationem effectus: nec secundum esse intentionale: quia habitus finis cessat motus: sed habitus sine finis esse intentionale non cessat motus: igitur. **I**n oppositum est philosophus in textu. **I**n questione sicut in ceteris erant tres articuli. **Q**uartum ad primum.

Secundum est primo: quod causa in prima sui divisione dividitur in causam per se et causam per accidens. **A**n de causa per se dicit scotus libro primo: distinctione secunda in solutione prime questionis: est que secundum propria naturam: et non secundum aliquid sibi accidens causat. **E**t si quis dicat: si ista definitio esset bona: sequeretur qd ignis non esset causa per se respectu caliditatis quam causat in aqua: quia producit illam caliditatem per accidens: puta per caliditatem suam. **A**d respondendum qd ignem producere caliditatem in aqua per accidens potest intelligi dupliciter. **A**no modo per accidens: id

est per aliquid quod est actus: sic procedo. **A**lio modo per accidens id est per aliquid faciens cum eo unum per actus: id est non se habens sicut determinatio et determinabile: sic negat. **A**n ista est per se: quod est calidus. **Q**z ignis et calidum se habent sicut determinatio et determinabile. **S**ed causa per accidens secundum aliquid sibi accidens causat: id est per aliquid quod facit unum per actus cum eadem: id est non se habens sicut determinatio et determinabile. **A**n ista non se habent sicut determinatio et determinabile. **D**omificatio: muscus. **I**tem carum per se quod sunt essentialiter subordinate: et quod accidit. **E**ssentialiter subordinate sunt: quod secunda dependet a prima in cando: sunt alteri: rationis. et simul necessario requirunt ad causandum. **E**t per oppositum dicitur de causis accidentaliter subordinatis. **E**t ex ista definitione habentur tres differentie inter causas essentialiter subordinate: et accidentales subordinate. **P**rima. qz in causis essentialiter subordinate. secunda dicitur qd dependere a prima in causando: sic qd non posset causare sine prima. **S**ed hoc non requiritur in causis accidentaliter subordinate: licet possit aliquo alio modo dependere: puta in essendo: ut filius dependet a patre in essendo: sed non in cando. **S**ecunda dicitur qd cause essentialiter subordinate sunt alterius et alterius rationis. **E**t si quis dicat: pater et mater sunt cause essentialiter subordinate: cum una non potest supplere aliam et tamen sunt eiusdem rationis: igitur. **D**ico qd sunt eiusdem rationis secundum naturam: cum quilibet sit homo. **S**ed non secundum potentiam candi. **A**n probabiliter dicitur: qd potentia generativa patris et potentia generativa matris sunt alterius et alterius rationis. **T**ertia dicitur: qd simul necessario requirunt ad causandum. **E**t si quis dicat: deus et ignis sunt cause essentialiter subordinate: et tamen deus potest agere et calefacere aquam sine igne. **R**espondeo qd illa dicitur est secundum mentem philosophorum. **N**on probabiliter dicitur qd causa propria non potest agere sine causa secunda. **E**t in istis causis essentialiter subordinate nunquam est processus in infinitum: licet habent in causis accidentaliter subordinate: ut ibidem dicit scotus.

Sciendum est secundo: quod cause essentialiter subordinate sunt duplices. **Q**uod sunt quod posterior habet virtutem suam candi a prior: cuiusmodi sunt sol et pater in generatione hominis: quod habent virtutem suam candi a deo. **A**ltie sunt cause quod posterior non habet virtutem suam a prior: tamen non potest agere sine prior. ut pater et mater. **M**ater enim est causa posterior. et pater est causa prior: et sunt essentialiter subordinate. et mater non habet suam virtutem a patre: tamen non potest agere sine patre. et hoc vult habere scotus in quolibet: questione. xv.

Et forte sic potest dici de intellectu et obiecto respectu cognitionis quam causant: nam videtur esse essentialiter subordinate. et obiectum est causa posterior. et non habet virtutem suam a prior: puta ab intellectu: tamen non potest causare illam cognitionem sine causa prior. **S**upponit ulterius qd carum efficientium: quodam est principalis: quodam minus principalis. principalis est illa virtute cuiusmodi causa agit vel quod perfectiori modo agit effectum. **E**xemplum primum: de respectu olis carum inferiorum. **E**xemplum secundum: ut intellectus diceret esse causa principalis respectu obiecti in cando intellectiois. **S**ed

est q

ad hoc qd causa sit subordinata respicitur tres differentie

causa min⁹ principalis est illa q̄ agit & tunc alteri⁹ v⁹ q̄ min⁹ principalis occurrit ad productionē effect⁹ r̄ talis p̄p̄te distinctio invenitur inter causas essentialiter subordinatas. Supponit vltimus q̄ q̄n dicit q̄ cā minus principalis agit v̄ virtute cause principalis nō est intelligendū q̄ causa principalis cauet a liquid in causa minus principalis: sed est intelligendū q̄ talis est ordo siue actualis iunctio talis causati actum ex q̄bus sic iunctis et suis p̄p̄tis actionib⁹ p̄suppositis sequit⁹ effectus: et hoc videt⁹ habere scotus libro sc̄do distinctione. iij. questione de cognitione angelor⁹. Et hic adverte q̄ quando cōfios due cause subordinate cōcurrūt ad producendū effectū. quarū una est ideteriata ad multos effect⁹ r̄ quasi illimitata: altera q̄s̄m̄olimitis siue virtutis deteriata: illa q̄ est illimitata r̄ v̄m̄iversalior v̄l det⁹ est p̄fectior r̄ p̄cipalior. Amōi sunt intellect⁹ q̄ est illimitatus ad multas intellectiones: r̄ obiectū q̄ est quasi determinatū ad v̄nā intellectionē.

conjunctionis

Sciendū est tertio q̄ adhuc incidunt aliq̄ difficultates. P̄tia v̄trū cause q̄ ad v̄nū effectū occurrit: cōcurrat ex equo vel nō. R̄ndet scot⁹ libro p̄imo distinctione. iij. in solutioe questionis de cognitione genit⁹ q̄ cāz cōcurrentiū ad v̄nū effectū. Quedā occurrit ex equo: quā ratio v̄nū nō depēdet ab alia r̄ sunt eiusdē rōnis. vt duo hoīes trahētes nauē. Quedā nō occurrit nō ex eq̄ s̄ h̄nt ordinē essentialē r̄ ite s̄nt duplices. Quedā s̄nt quarū supior mouet inferiorē r̄ ite inferior h̄z a supiore virtutes illā nō mouet. vt p̄s de manu r̄ baculo q̄ dē bacul⁹ recipit a manu motionē sine q̄ nō moueret p̄sā. ¶ Alie s̄nt quarū supior non mouet inferiorē nec dat sibi virtutē q̄ mouet sed supior de se h̄z virtutes p̄fectiores agēdū r̄ inferior h̄z ip̄fectiores virtutes agēdū: nec tñ illā recipit a supiore. vt pater r̄ mater dicitur isto mō cause essentialiter subordinate. et p̄r ē cā supior seu principalior: r̄ mater min⁹ principalis: et tñ mater nō h̄z suā virtutē cāndi a p̄re. p̄r etiā licet sit causa supior: nō tñ pōt cāre sine matre. ¶ Sc̄da difficultas v̄trū cā exemplaris sit cā distincta ab alijs causis. P̄o solutioe supponit q̄ cā exemplaris nō est aliud q̄ causa efficiēs agens s̄m̄ intellectū r̄ voluntatē: ideo nō distinguit⁹ h̄ cām efficientē nec facit aliud genus cause. Et hoc vult habere scotus libro p̄imo distinctione. iij. ¶ Tertia difficultas: v̄trū cause ad causatū sit aliqua necessaria p̄nertio. R̄ndet scotus distinctione octaua p̄miti: in fine q̄ nulla est cōnertio causati r̄ cause: simpliciter necessaria. nec aliqua causa sc̄da causat necessario simpliciter. sed solum s̄m̄ quid. Unde licet multe cause quantū est de se non possint nō causare: tamē absolute possunt nō causare. vt licet ignis q̄rū est de se nō possit nō cōburere appositū cōbustibilē tñ simpliciter potest nō cōburere. Et ex isto sequit⁹ q̄ licet aliqua cause necessario s̄m̄ quid causent: tamē nulla necessario simpliciter causat. ¶ Ex quo sequit⁹ q̄ quēz causa sc̄da contingētē causat. q̄ nō aliter causat causa sc̄da q̄ prima. sed causa prima q̄cqd ad extra causat: mere contingētē causat: igit r̄ sc̄da

alique difficultates. P̄tia v̄trū cause coincidunt adinuicē. P̄o cuius solutioe supponit q̄ causas coincidere ad inuicē potest intelligi dupl̄r. vno mō q̄ s̄rva r̄ eadem ratio causandi omnium causarū: r̄ sic cāe nūq̄ coincidūt adinuicē. cū sit alia rō cāndi cāe efficiētis: alia causa formalis. r̄ sic de alijs. Illo mō q̄ aliqd idem possit denotari cā efficiēs: formalis r̄ finalis. r̄ sic dicit q̄ bene cōcidūt v̄t aīa potest esse causa formalis: q̄ informat corp⁹: et cā efficiēs cū multas operationes p̄dat. ¶ Sed q̄retur aliq̄s v̄trū materia r̄ efficiēs isto mō coincidāt. Respōdet breuiter q̄ materia p̄p̄te dicta r̄ efficiēs nō cōincidūt q̄rū ad aliquā actionē p̄hysicā: hec bene possint coincidere q̄rū ad aliquā actionē intentionālē. R̄ā cū materia sit vere ens: pōt p̄tialitē cāre suā intellectionē: imo om̄ne ens reale p̄tialitē pōt cāre suā intellectionē. ¶ Sc̄da difficultas quomodo intelligit⁹ q̄ musica: astrologia. p̄spectua s̄nt sciētie medie inter p̄hysicā r̄ mathematicā. P̄o cuius solutioe supponit q̄ cōiter solēt assignari tres sciētie medie totales cōiter v̄sitate inter p̄hysicā et mathematicā: nō reducibiles ad seinuicē: sc̄z astrologia: p̄spectua r̄ musica. Et dicit⁹ notāter totales p̄pter sciētias p̄tiales. cū plures sint sciētie p̄tiales medie inter p̄hysicā r̄ mathematicā. dicit⁹ notāter cōiter v̄sitate: q̄ sicut ponit⁹ vna sciētia media de sono: sic possit ponit⁹ de odoratu. D̄r notāter nō reducibiles adinuicē: quia q̄s̄ subm̄ v̄nū s̄nt sub subiecto alteri⁹. Supponit sc̄do q̄ tales sc̄ie idē v̄t v̄nū medie. q̄ subiecta attributōis illarū sciētiarū h̄nt aliqd de p̄hysica naturali: aliqd de mathematica. Unde subiectū attributōis sciētie musicę q̄ est numer⁹ sonorus: s̄ntit⁹ et mathematico sc̄z numero: r̄ p̄hysico sc̄z sonoro. s̄m̄iliter subiectū p̄spectue q̄ est lineal⁹ v̄sualis. ¶ Tertia difficultas quomodo intelligit⁹ q̄ materia r̄ forma dicunt⁹ relatiue ad inuicē: cū sint p̄res substantie que nō vident⁹ esse relatiua. Respōdetur breuiter q̄ dicunt⁹ relatiua quomodo s̄m̄ dicit⁹ q̄ habent s̄m̄ āneras relationes ap̄titudinales quasi oppositas adinuicē sc̄z informatiuitatē sc̄z forma: r̄ informabilitatē sicut materia. ¶ Quarta difficultas. quomodo intelligit⁹ v̄trū cōe dicit⁹ q̄ est quicqd est causa cause: ē cā causati Respōdet scotus libro p̄imo distinctione decimasextima in solutione q̄rteuie q̄ vera tāq̄ remota: quos sed nō tanq̄ immediatū quos forte nihil aliud ē dicere nisi q̄ q̄cqd est cā cāe. ē supple cā reōra cāti illi⁹ cāe. Et hec de p̄rio articulo. Quātū ad sc̄dm̄.

Sciendū est quarto q̄ circa rebus incidūt

Dubitat⁹ primo v̄trum eiusdem effectus possint esse plures cause per se. P̄o cuius solutioe ponuntur quedam distinctiones. P̄tima: dupl̄ces sunt cause per se. quedam sunt eiusdem generis alie vero diuersorū generum: vt forma et efficiēs. ¶ Secunda distinctio. dupl̄ces sunt cause per se eiusdem generis: quedam sunt subordinate quarū vna agit in virtute alie v̄t sol r̄ h̄o. alie nō s̄nt subordinate: vt duo hoīes trahētes nauē. ¶ Tertia distinctio. cāe nō subordinate sunt dupl̄ces: quedam s̄nt totales. quib⁹ possit⁹ oī alio secluso i eodē esse r̄ in eodē ordine p̄ducit⁹ effectus. alie s̄nt p̄tiales

no p̄o intelligit⁹ q̄ q̄cqd est cā cause / est cā causati

am alijs vel a'ia eiusdem generis & rationis pro-
 ducit effectū. Ex his dicitur primo: q' eiusdem effectus
 sunt plures cause p se totales in distinctis g'nibus
 causar. sicut patet de materia & forma/respectu to-
 tatis. Secūdo dicitur q' eiusdem effectus sunt plures cause p
 se totales in eodem g'ne cause: vñ tñ ille sint subor-
 dinat. vt sol & hō g'nat hoīem. Tertio dicitur q' eius-
 dem effectus sunt plures cause p se priales nō sube-
 ordinare & in eodem genere cause: vt plures hoīes
 eradentes nauem. Quarto dicitur q' eiusdem effectus
 nō sunt plures cause totales & nō subordinate & in
 eodem g'ne cause. patet p implicationem contradi-
 ctionis. q' si vna illarū sit cā totalis: q' ipsa se sola
 causat effectū. Itē sequeret q' aliq' effectus depen-
 deret essentialiter ab aliqua cā totali. qua circūscri-
 pta p possibile vel impossibile nō minus esset effectus
 q' ab alia cā totali: & hoc est impossibile: igit. Nam
 si dependeat ab a. tanq' a causa totali: etiā a b. cā
 q' a causa totali. q' circūscripta illa cā q' ē a. ab illa
 que est b. adhuc c. habebit esse ab illa q' est b. Impos-
 sibilitas consequētis p' q' nō videt possibile: q' aliqd
 dependeat essentialiter ab aliquo: & possit esse sine illo.
 Dicunt tamē aliq' oppositū: puta q' vñ? & eiusdem ef-
 fectus possunt esse plures cause totales nō subordi-
 nate in eodem genere cause. & hoc p'bant aliquibus
 rationibus. Prima due depēdēt ad duas cās to-
 tales possunt esse in eodem subiecto: igit idem effe-
 ctus poterit dependere a duabus causis totalibus;
 ans patet. q' quādoctūq' sunt aliqua duo accidētia
 nata recipi in eodem subiecto: nō habent inter se
 formalem repugnātiā: p'nt recipi simul in eo-
 dem subiecto: s'z iste dependentie sunt h'mōi: igitur.
 Secūdo sic. possunt esse due cause actiue equales
 & equaliter approximate totales. vt duo ignes com-
 burentes stupas: & quilibet est causa totalis. q' quo
 liber positus: non minus causaretur ille effectus. Ter-
 tio fiscalitatis effectus possunt esse cause totales si
 daleat il quis velit ire ad matutinas propter deu-
 ita q' iret si nihil aliud speraret. potest etiam ire ad
 matutinas propter pecunias. ita q' iret quis nihil
 aliud speraret. & tñ illius ambulacionis erunt due
 cause totales finales. Sed q' iste rōnes nō cōcludūt:
 ideo respondetur ad primā dicendo: q' tales depen-
 dentie si essent: essent eiusdem ratiōis. tñ adhuc ha-
 bent repugnātiā adinice adesse simul. potest eti-
 am dici q' nulla eiusdem speciei habent repugnā-
 tiā cōtrarietatis: tñ bene repugnāt ad hoc q' est
 simul esse in eodem subiecto. Ad secundam dicitur q'
 illa cōbustio nō eodem mō causandi causatur ab il-
 lis duobus igitur: sicut ab vno tñ. ad quilibet seor-
 sum nō esset causa totalis illius cōbustiois: eo mō
 quo causaretur ab illis duobus simul. Et isto mō
 soluit scotus libro quarto distinctione decima: vbi
 soluit rationes suas: q' idem corpus nō possit esse si-
 mul in diuersis locis. Et similiter dicatur ad ter-
 tiam. Sequitur tertius.

Dubitarur secundo: vtrum sit ponenda aliqua causa finalis: & videtur q' non: quia illud nō
 esset: nisi illud propter quod agens agit: sed illud p-
 pter quod agens agit: vt plurimum nihil est. vt domi-
 ficator facit domum propter pecunias lucrandas:

quas possibile est non esse. q' diu edificat domum.
 Itē effectus debet dependere a suis causis: sed ille
 effectus puta domus nō dependet a causa finali:
 quia quamdiu domus fit: san nondum sunt ille
 pecunie. In oppositum est philosophus. in textu.
 Pro solutione supponitur. quod aliud est loqui de
 fine et causa finali. vnde finis est propter quez agēs
 agit. et est duplex: scilicet gratia cuius seu primaria
 intentione qui dicitur a commētoze finis rei o-
 peratex est ille propter quem amatum amore am-
 icie agens producit aliquid. Alius est finis quo
 seu secundaria intentione siue finis generationis:
 et est ille propter quem amatum amore cōcupiscentie
 agens aliquid facit. vnde finis dicitur primaria
 intentione: quia primo intenditur ab agēte: & amat.
 propter se: et ille finis dicitur finis secundaria inten-
 tione: qui non primo intenditur: sed solum intendit
 propter aliud. & iste finis respectu finis primario in-
 tenti dicitur effectus cause finalis: et in ordine ad
 ea que sunt ab agente propter ipsum amatum et
 desideratum: dicitur causa finalis. vt homo dicitur
 finis gratia cuius domus. sed domus dicitur finis
 illorum precedentium domum: que agens sponit
 et preparat vt inde fiat domus. Sed causa finalis ē
 que mouet efficiens seu agens ad aliquid efficiēdū.
 Unde dicit scotus libro quarto: distinctione scda.
 in solutione prime questionis: quod causa finalis si
 causat nisi quia metaphorice mouet ipsum efficiens
 ad aliquid efficiēdum: nec alio modo dependet ab
 ipso essentialiter entitas finis seu effectus. vt a pri-
 ori. Nichil enī dicitur causa per se: nisi vt ad ipotā.
 q' a priore essentialiter dependeat causatum. vñ
 de motu metaphorice est motio intentionalis: que
 non est motio physica: & talis motio intentionalis
 non est aliud quam causatio motiōis in agente. ita
 q' causam finalem mouere efficiens metaphori-
 ce: non est aliud q' causare partialiter noticiam
 suam in intellectu efficienti. vel vt dicitur aliqui: nō
 ē aliud q' ipsum amari & desiderari ab efficiente. p'nt
 q' amati & desiderati efficiens agit. Et ex isto
 fit seq' ad hoc q' aliqd sit causa finalis: nō oportet
 q' h'at vey eē: s'z q' solū habeat eē intrinsecale seu co-
 gnitiū. Et si dicat: illud q' dicit causa finalis vt plu-
 rimū si est: q' nō mouebit efficiēdū: q' forte illud
 nō sit in se: tñ species intelligibilis et' que mouet
 partialiter intellectū ad noticiā illi. Et ex isto seq'
 tur: q' effectus si dicit dependere a causa finali: nisi
 p' quāto depēdet ab efficiēte: q' aliquid dependet
 a causa finali. Et ex isto itez seq' tur: q' si oportet
 effectū sp' i mediate depēdere a quibet cā: s'z sufficit
 q' i mediate vl mediate. Et ex isto seq' tur: q' cā fina-
 lis est p'ia i cādo. Et si q' dicat: causatio cause
 finalis v' eē realit: q' oportet q' de existat. Rñdeo q'
 causatioz cause finalis eē realē pōt intelligi dupli-
 vno mō q' cā final reatit & imediate artiqat effectū:
 & sic nō est intelligēdū. alio mō q' mouet efficiens.
 q' de pducit effectū: sic est intelligēdū. Et p' ista
 facilliter possunt solui rationes ante oppositum.

Dubitarur tertio: vtrum causa in actu et
 effectus in actu illi sint & nō sint. Et videt q' non: q'
 domificans est cā in actu: & tñ nō simul ē cū suo effe-

duplex est finis

oprimo factum plures
 partibus sue doctrine

o

ctu puta cum domo: quia quoniam domificans domificatur: adhuc est domus. In oppositum est philosophus in tertio. Pro cuius solutione supponitur: quod talis definitio posita in tertio inter causam in actu et causam in potentia: non debet intelligi de causa et effectu per relationibus seu per se significatis: quia tunc illa definitio non valeret: cum etiam causa et effectus in potentia per relationibus sunt sint et non sint. cum relationibus sint simul natura. In tertio igitur de causa et effectu per denotatorum: quod sit sensus. si aliquid dicat causa in actu: tunc suus effectus est vel sit. ut si medicans est aliquid sani sit: et si aliquid sani sit: medicans est. et si medicans non est nihil sani sit: etiam si domificans est: domus est vel sit. et si domus sit domificans est. sed non oportet quod si domificator sit: quod domus sit vel fiat. Et ex isto sequitur quod non semper oportet quod si causa in actu sit: quod effectus sit. sed sufficit quod sit vel fiat. ideo non oportet quod si domificans est: quod domus sit: sed sufficit quod domus sit vel fiat: et e contra. et per hoc soluitur argumentum ante oppositum. Sed restat una alia dubitatio. utrum sit pondus circulus in causis. et videtur quod sic quod actus sunt causa habitus: et habitus est causa actus: igitur. Respondet Scotus libro. i. distinctione. xvij. quod in causis equivoce partialibus bene potest poni circulus: sed non in causis totalibus et equivoce. et ex isto sequitur quod duo distincta specie sunt sibi invicem cause. ut actus est causa habitus: et effectus. Alia dubitatio utrum prima causa per se influat in effectum quod secunda. Respondet Scotus libro. i. distinctione. xij. in solutione ultimi argumenti quod sic. propter hoc quod est aliquid causa usandi in prima causa quod in secunda. Et hec de secundo articulo.

Quantum ad tertium sit conclusio responsalis tunc sunt quatuor genera causarum. scilicet materialis: formalis et finalis: et finalis. ad istum sensum quod sunt tunc quatuor modi candidi generales ad quos reducunt omnes alij modi candidi. id est multae forme differant genere: non tamen in modo candidi seu principandi. et hec conclusio relinquitur probata ex dictis. Ad rationes ante oppositum. Ad primam partem solutio. Ad secundam patuit qualiter materia non est non ens. Et tamen non est inconueniens quod idem sit causa et effectus respectu diuersorum: nec est inconueniens causas conuenire adinueniam ad sensum in primo articulo datum. et per hoc soluitur tertia ratio. Ad quartam et quintam patet solutio in secundo articulo: ubi ostenditur qualiter causat causa finalis.

Scitur autem fortuna et casus causas multae esse et fieri propter fortunam et propter casum quo igitur motus in his causis est fortuna et casus et utrum idem sint fortuna et casus aut altera: et omnino quod sit fortuna et casus considerandum est.

Iste est quartus tractatus in quo philosophus determinat de causis per accidens. scilicet de fortuna et casu. Et dividitur in duo capitula. Primum est de opinionibus antiquorum circa casum et fortunam. Et intendit tres conclusiones. Prima. ad philosophum spectat determinare de casu et fortuna. quia ad philosophum spectat determinare

de causis: scilicet casus et fortuna sunt de numero causarum. igitur. Et dicit quod de casu et fortuna fuerunt tres opinionibus antiquorum. Prima fuit quorundam negantium casus et fortunam propter duas rationes. prima nihil quod sit a causa determinata: sit a causa vel a fortuna. quia si casus et fortuna essent cause indeterminatae. sed omnino quod sit: sit a causa determinata. igitur. minor pars inducitur. nam ponatur quod aliquis vadens ad forum non intendat inuenire debitorem: sed aliquid emere. si ipse esse inueniat: tunc eius quod est inuenire debitorem in foro: est certa causa. scilicet ratio ad foruz: et aliquid emere dicitur. sic de alio. scilicet ratio est. quia si aliquid fieret a casu vel fortuna: priores philosophi determinarent de casu et fortuna: quod tamen non fecerunt. igitur. Ad primam dicitur philosophus quod per effectum reducatur ad aliquam causam determinatam: tamen propter hoc non est negandum quin aliqua sit causa casus et fortunam. Ad secundam negatur: nam ponendo talis conclusionem. antiqui debebant determinare de casu et fortuna. probatur duabus rationibus. quia vel ipsi posuerunt casum aut fortunam esse aut non. si sic: habet intentum. si non: tunc debebant improbare opinionem ponentium casum et fortunam: sic debebant determinare de casu et fortuna. Secunda ratio. quia aliquid eorum vel sunt fortuna et casus: semper de eis dicitur acerbiter esse falsum a casu: et hoc accidit in creatura mundi: ubi segregabatur elementa propter litteram. Secunda opinio non fuit aliorum ponentium casum et fortunam esse causam celi et omnium aliorum corporum celestium: dicebant enim cursum stellarum et motus celestes esse a casu et fortuna. tamen non dicebant hec inferiora et aialia et platas esse a casu et fortuna: sed ab intellectu vel natura. quia tunc quodlibet fieret indifferenter ex quolibet: quod est falsum. Item ex semine oliuae fit oliua et non homo. et ex semine hominis fit homo et non oliua. Contra hanc opinionem ponit philosophus tertia conclusionem que est hec. Casus et fortuna non sunt causa celi nec corporum celestium. probatur duabus rationibus. Prima. inconueniens est corpora inferiora habere causam determinatam. corpora vero nobiliora non habere. ergo cum antiqui ponebant corpora inferiora non esse a casu et fortuna: non debebant ponere corpora celestia esse a casu vel fortuna. Secunda ratio. in celo nihil videmus fieri a casu: sed videmus omnia suis temporibus euenire. sed in istis inferioribus multa videmus fieri a casu. Tertia opinio fuit aliquid dicentium quod fortuna et casus sunt quedam manifesta intellectui humano: quasi ut sint quoddam unum numerum: in cuius parte sit nos facere miseros vel felices. Et hanc opinionem non improbat philosophus propter duo finem commentatorem. primo quia est penitus irrationabilis. innuitur enim poesi et fictioni. Secundo quia eius falsitas apparebit satis in capitulo sequenti ubi ostenditur quid sit casus et fortuna. Finaliter tangit philosophus determinanda in sequentibus capitulis dicitur: quod considerandum est quod sit veritas scilicet casus et fortuna: et an sint idem vel non et quomodo in determinatas causas reducuntur.

Rursum quidem igitur quoniam videmus alia quidem semper similiter fieri: habere autem sicut frequenter manifestum est. quod neutrum horum causa fortuna dicitur.

Istud est secundum capitulum in quo philosophus investigat
 divisiones fortune. et dividit in tres partes.
 In prima ponit tres conclusiones et quatuor divi-
 siones. Prima divisio. eorum que sunt. quod sunt species: quod
 frequenter. et quod extra speciem et frequenter. **¶** Secunda
 divisio. eorum que sunt: quod sunt propter aliquid seu propter finem:
 alia non sunt propter finem. **¶** Tertia divisio. eorum que sunt
 propter aliquid sive propter finem: quod sunt a proposito/et
 quod sunt a natura. **¶** Quarta divisio. causarum quedam
 sunt cause per se et quodammodo per accidens: ut dominica-
 tor est causa per se domus. et album est causa per accidens.
 Et ponit tale differentiam inter causas per se et per accidens.
 que cause per se sunt finite: sed per accidens infinite. in-
 finita enim vni contingunt. **¶** Prima divisio. casus et for-
 tuna sunt aliquid: que sunt cause eorum que sunt extra speciem
 et frequenter. quod probatur dupliciter. primo sic. que casus
 et fortuna non sunt cause eorum que sunt semper: nec eorum que
 sunt frequenter. ergo sunt cause eorum que sunt extra speciem
 et frequenter. Secundo: que omnia dicuntur: illa que sunt extra speciem
 et frequenter fieri a casu et fortuna: igitur. **¶** Secunda
 divisio casus et fortuna sunt in illis que sunt raro: sicut re-
 portatio pecunie de foro a debitore que non fit
 nisi opinari: reperitur raro. ergo casus et fortuna sunt
 in his que raro accidunt. **¶** Tertia divisio. fortuna est in
 his que sunt sine proposito: et non in his que sunt a natura:
 que omnia illa causa que non est de numero causarum natu-
 raliter agentium: est causa sine proposito: sed fortuna
 non est huiusmodi: igitur. **¶** In secunda parte ponit aliquas
 proprietates ipsius fortune: quarum prima est. fortuna
 est infinita: hoc est indeterminata. que causa a qua
 procedit effectus fortuitus est indeterminata: eo quod
 multis modis variari potest. **¶** Secunda proprietate
 fortuna est quodammodo manifesta: que illud in agibili-
 bus potest dici manifestum: quod ratione practica appre-
 hendi non potest. sed fortuna est huiusmodi: igitur. **¶** Non est
 tamen intelligendum quod ipsa sit simpliciter ignota: sed sic
 est ignota: quod ignoramus quis effectus ab ea contingen-
 ter procedat. **¶** Remouet deinde vniuersum dubium.
 quis enim posset querere de quibus causis per accidens
 sit fortuna. **¶** Pro cuius solutione dicit: quod duplices
 sunt cause per accidens: quodammodo sunt que nihil operantur
 ad esse effectus: sicut debilitatio capitis est causa per accidens
 sanitatis. tamen illa non facit manifeste ad sanitatem.
 alie sunt cause per accidens que aliquid operantur ad esse effe-
 ctus. sicut calefactio per solem: et frige factio per ventum
 sunt cause per accidens sanitatis. et tamen aliquid possunt facere
 ad sanitatem quando aliqua alteratione. **¶** Et sic respondet
 philosophus. fortuna est de causis per accidens: que aliquid operantur
 ad esse effectus: quia. si remota non plus sequeret effectus.
¶ In tertia parte ponit divisionem fortune dicens: quod
 fortuna dividit in bonum et malum: bonum fortuna dicitur
 quando aliquid bonum euenit propter intentionem. Sed mala for-
 tuna dicitur quando aliquid malum euenit propter intentionem. **¶** Diui-
 dit et fortuna. que quodammodo est eufortunium: quodammodo vero est
 fortunium. eufortunium est quando aliquid bonum euenit
 propter intentionem. sed diffortunium dicitur quando malum euenit
 propter intentionem. **¶** Et dicit quod non solum quando magnus malum euenit
 dicitur eufortunium vel diffortunium: sed quando eue-
 nit aliquid quod est prope magnus bonum vel magnus malum:
 que intellectus accipit illud quod est propinquum ad huiusmodi
 effectus: id est huiusmodi. **¶** Sed ei parum distat: nihil distare videtur.

Tfferunt autem casus et fortuna: quoniam ca-
 sus in alio plus eorum enim est a fortuna: est a
 casu. hic autem non omnis a fortuna est.

Stud est tertium capitulum in quo philosophus ostendit
 inter casum et fortunam: videtur in duas partes. In
 prima ponit vniuersam inter casum et fortunam dicitur et for-
 tuna: dicitur quod casus differt a fortuna. eo quod casus est in
 plus quod fortuna: quia quod quid sit a fortuna sit a casu.
 sed non e contra. dicitur per quod fortuna sit solum in his que si-
 unt sine proposito: sed casus non solum sit in his que sunt sine
 proposito. igitur maior est probatur. quod fortuna sit solum in his
 in quibus accidit bene vel male agere: sed hoc solum
 sit in his que sunt a proposito. **¶** Ex quibus inferunt quod
 tuor correlaria. **¶** Primum: quibus casus non uenit
 operari a proposito: in his nihil sit a fortuna. **¶** Secundum
 correlarium: nec in alio modo nec bestia nec infans aliquid
 faciunt a fortuna. **¶** Tertium correlarium: in his que pro-
 positum non habent non est fortuna: nisi solum similitudinem
 admodum dicebat prarchus philosophus lapidaria: cum illis fiat
 reuerentia. et lapides ante altare positos valde for-
 tunatos. ex quo pedibus? oculis cant. **¶** Quartum corre-
 larium. illa que propositum non habent bene possunt pati a fortu-
 na: que circa ipsa sit aliquid a fortuna: minor est probatur. s.
 quod casus non solum sit in his quibus propositum. **¶** Et hoc tri-
 bus signis. **¶** Primum: si equus ueniat de capis sal-
 uet a lupis: hoc sit a casu: que non ueniat causa sal-
 uadi. et tamen non habet propositum. **¶** Secundum signum. si tri-
 poda cadens deorsum fiat apta sedes: tunc sit a casu et
 tamen non habet propositum. **¶** Tertium signum. que casus sit
 in his que sunt frustra: sed que sunt frustra: sunt tamen in his
 que sunt propositum. que in his que sunt sine proposito. **¶** Et di-
 citur quod frustra quod sit propter aliquem finem que natum est
 assequi: et tamen non assequitur. ut si quis ambulet causa sa-
 nitatis et non sanetur: dicit frustra ambulare. **¶** In secunda
 parte ponit vniuersam differentiam inter fortunam et casum pro-
 dictum: que casus proprie dicitur sit solum in agentibus sine
 natura: sed fortuna sit in agentibus sine proposito.

Ed modo causarum in quibus se vniuersum
 cipium morus vterque ipso est

Sud est quartum capitulum huius tractatus in quo
 philosophus ostendit ad quod reducitur casus et fortuna
 Et ponit tres conclusiones. Prima. casus et fortuna
 sunt cause agentes. quod probatur. que casus est ipsa natura.
 et fortuna est ipse intellectus: sed natura et intellectus
 sunt cause agentes: igitur casus et fortuna sunt cau-
 se agentes. **¶** Et ex isto textu eliciunt aliqui quod na-
 tura dicitur de principio actiuos hoc nihil valet. que
 non negatur quod natura sit principium: sed dicitur quod na-
 ture accidit esse principium actiuum sine quod per ipsam mo-
 bile naturaliter mouet. **¶** Secunda conclusio. casus et for-
 tuna sunt cause posteriores intellectui et naturae: que
 omnia causa per accidens est posterior: causa per se casus et fortuna
 sunt cause per accidens. intellectus vero et natura sunt per
 se igitur. **¶** Et si dica quod casus et fortuna sunt intellectus
 et natura: cum ad naturam et intellectum reducatur modo id est
 non est posterior seipso. **¶** Tertia conclusio. que sunt idem hoc
 non est respectu eiusdem effectus: que respectu effectus in-
 tenti de natura. sed respectu alterius effectus non
 intenti de casus. **¶** Tertia conclusio. casus et fortuna

proprietates fortune
 quod est fieri frustra

sunt

nō sūt cause p se celi. q̄a casus et fortuna sūt poste-
 riores intellectu et natura: et ista posteriora celoꝝ
 casus et fortuna non sunt causa celi.
 Que autē sūt cause ⁊ quot tot sint nume-
 ro quot dicimus manifestū est tot enim se-
 cundum numerum propter quid compre-
 hendit

Sic est quintus tractatus qui continet vnicum
 capitulum quod dividitur in tres partes. In p̄ia
 ponit talē cōclusionē ad phisicū p̄tinet consid̄erare
 de quattuor ḡnib⁹ causarū: et p̄ eas h̄z demōstrare
 Et subdit q̄ q̄tuor sunt genera causarū: quod p̄-
 bat quia illa sunt cause rerū naturalū: per quas re-
 spondetur ad questionē factam per p̄pter quid de
 rebus naturalibus: sed illa quattuor sc̄z materia.
 forma. efficiēs ⁊ finalis sūt huiusmodi ḡnita. Di-
 uinorē p̄bat exemplariter: vt si queratur p̄pter qd
 linea est recta vel circularis. Respondetur per cau-
 sam. ⁊c. et caput ibi causa formalis large. Exēplū p̄ cāz
 efficiētē: vt si querat q̄re isti certat. N̄ h̄des q̄tra-
 ti sūt. exemplū p̄ cām finalē: vt si querat q̄re isti pu-
 gnātres p̄ddetur: vt dominētur: exēplū p̄ cām mate-
 rialē. vt si q̄rat q̄re hoc est corruptibile. r̄ndetur qz
 ē p̄positū ex cōtrariis. ¶ In sc̄da p̄tē ponit talē cō-
 clusionē ad phisicū p̄tinet cognoscere quattuor ge-
 nera causarū. qd̄ p̄bat: qz phisicus habet cognosce-
 re generationes ⁊ corruptōes rerū naturalū. sed ad
 talia p̄tinet q̄tuor genera causarū. s. materia q̄ su-
 bic̄ta forma q̄ acq̄ritur: efficiēs qd̄ p̄ducit: et finis
 illi⁹ ḡnitionis q̄ coicidit cū forma. ¶ Ex q̄ subdit.
 qz forma efficiēs ⁊ finis multoties coicidit v̄t v̄ni:
 sc̄z materia ⁊ efficiēs nō coicidit. de quo factū sūt
 est in questionē p̄cedenti. ¶ Subdit etiā qz dupli-
 cia sūt mouētia: sc̄z mouētia mota: q̄ sūt phisice
 p̄siderationis: ⁊ mouētia nō mota: que nō sūt phisice
 p̄siderationis. v̄t illa dicunt mouētia non mo-
 ta: q̄ nō h̄nt in se p̄cipiū sui mot⁹. ⁊ debēt itelligi
 qz illa nō sunt phisice considerationis tanq̄ entia
 mobilia: habētia in se p̄cipiū sui motus: s̄ cum
 hoc bene stat qz sint phisice p̄siderationis tanq̄ mo-
 uētia. ¶ Subdit etiā qz triplices sūt sc̄cie: s̄m qz
 sūt triplicia genera entū. nā aliqua ē sc̄c̄tia q̄ est
 de rebus s̄m qz abstrahūt a motu. q̄tēdā q̄ est de re-
 bus mobilibus ⁊ corruptibilib⁹: ⁊ q̄dam de rebus
 tam immobilibus qz incorruptibilib⁹. ¶ Subdit etiā
 am qz duplex ē mouēs: qd̄ā est nō phisicū sicut pri-
 mū mouēs: ⁊ d̄ nō phisicū qz in agēdo nō reparat.
 aliud est phisicū: quod in agēdo reparat. ¶ In ter-
 tia p̄tē ostendit modū p̄ quē p̄tingit phisicū p̄ oēs
 causas demōstrare dicēs: phisicus p̄ oēs causas h̄z
 demōstrare. qz phisicus h̄z demōstrare per illa p̄ q̄
 respōdet ad interrogatōnē factā p̄ p̄pter quid de
 rebus naturalibus: sed p̄ quattuor causas r̄ndet ad
 interrogatōnē factā p̄ p̄pter quid de reb⁹ naturalibus.
 ¶ Dico: ē relinq̄t p̄batā ex prima parte.

Secundū igitur primū est qm̄ natura ea-
 rum que sunt p̄pter hoc causarum est
 preterea de necessario quomodo se habe-

at in philosophicis.

Sic est sextus tractatus huius libri qui dicitur
 dicit in duo capitula. ¶ In p̄io ostendit qz natu-
 ra agit p̄pter finē. Et prima ponit vnā opinionem
 antiquorū dicentū naturā non agere p̄pter finē s̄z
 magis p̄pter materiā ⁊ p̄ditiones materie. vt si fi-
 ant flores ⁊ folia in plantis. hoc ē qz calidū natū
 est ascēdere. cū q̄ calor s̄ ascendat sūt h̄mōi frōdes
 ⁊ flores. simulit s̄ in plantis s̄nt radices deorsum
 hoc ē qz frigus descendit. Et mouebant duab⁹ rō-
 nib⁹. ¶ P̄ia. illud nō fit p̄pter finē qd̄ nō min⁹ sic
 ret s̄ illi fines nō itēderent: s̄ sic ē de oibus effecti-
 bus naturalibus. p̄bat de pluuia: qz ipsa nō fit a na-
 tura vt augmentet frumētū. qz dato qz natura nō
 itēderet hoc: nihilomin⁹ plueret ex necessitate ma-
 terie. quia ex hoc qz hic inferius sunt vapores hu-
 midū ⁊ calidū qui ascendunt sursum: ⁊ illis eleuatis
 in frigidantur ⁊ congelantur quo facto oportet qz
 descendant: s̄ sic fit pluuia. ¶ Probāt etiā de dispo-
 sitione partū animalis respectu salutis: nam ven-
 tes anteriores licet sint acuti ⁊ maxillares sunt
 lati. hoc tamē ē ex diuersitate dispositionis mate-
 rie ⁊ non p̄pter finem. ¶ Secūda ratio. illud p̄pter
 qd̄ aliqui accidit v̄ni ⁊ aliqui cōtrariū. p̄pter neutriū
 fit. sed ex his q̄ sunt a natura aliqui accidit v̄ni ⁊ a
 liqui cōtrariū. qz ea q̄ sunt a natura nō sūt p̄pter
 finē. ¶ Dico: ē p̄bat qz sicut ex descēsu pluuie aliqui
 accidit augmentū frumētū aliqui accidit defectus.
 ¶ Probāt etiā de p̄tib⁹ a saluū: qz aliqui ex tali dispo-
 sitione p̄tū accidit salus: a salis. ⁊ aliqui corruptio
 v̄t dicit impediōes aliqui esse factos bouigenas ⁊
 aliqui v̄pas id ē qd̄ā qz ex vna p̄te erant boues: ⁊ ex
 alia hōes. Et qd̄ā qz ex vna p̄te erant vipe: ⁊ ex alia
 p̄te viri. ⁊ statim fuisse corruptos p̄pter h̄mōi dispo-
 sitionē p̄tū. Ad reprobandū hanc opinionē ponit
 phisice quasdā cōclusiones. ¶ P̄ima cōclusio: natura
 agit p̄pter finē. p̄bat d̄ns rōnibus. ¶ P̄ima ostē
 qd̄ fit a natura: fit propter aliquid vel a casu: sed illa
 q̄ sunt p̄ natura nō sūt a casu: cū h̄nt sp̄ ⁊ frequē-
 ter. igit. ¶ P̄io secūda ratione supponit qz in qui-
 buscūqz est finis: tam p̄iora qz posteriora sūt p̄pter
 finem. r̄nc arguit sic. quia illud agens agit p̄pter
 finem quod vt plurimū attingit fines qui natus ē
 haberi. sed agēs naturale est h̄mōi: igit. ¶ Tercia
 ratio: sicut est in arte ita est in natura: sed sic est in
 arte qz agens agit p̄pter finē. q̄ sic est in natura qz
 agit p̄pter finem. qz ars imitat naturā inq̄tum po-
 test: ⁊ aliqui imitat naturā. sicut ars colendū terram
 preparat terrā p̄pter blada. ¶ Quarta ratio: aia-
 lia bruta agūt p̄ naturā: ⁊ tñ agunt p̄pter finē: or-
 dinādo debite p̄iora ⁊ posteriora. sicut aranea per
 naturā facit telam ad capiendū muscas. ⁊ p̄rudo fa-
 cit nidū p̄pter suā cōseruationē. ¶ Quinta ratio: for-
 ma ē finis ⁊ v̄tīmū ḡnitionis: sed agēs naturale a-
 git p̄pter formā: igit. ¶ Secūda cōclusio nō p̄tingit na-
 turā nō agere p̄pter finē: p̄pter hoc qz in opib⁹ natu-
 re p̄tingit mōstra. qz lzars agat p̄pter finem tñ
 suis opatōib⁹ cōtingit mōstra. Scrip̄tor scribens
 d̄ obsec̄t. etiā medic⁹ dando portōnē de ficat seu fa-
 cit mōstrū. An de mōstrū est p̄ctū illi⁹ p̄pter quod
 aliquid ē i nature agentis p̄pter finem. ¶ Tertis

implacat sūt frōdes

no hō sūt monstrū

APBTOUBIB
 AIRATIEBVIKU
 APNAKAPAE

delictis. videtur natura non agere propter finem destruitur
 natura et ea que sunt secundum naturam. propter duabus rationibus
 prima: illa dicitur fieri a natura et propter finem que
 incipit ab aliquo principio determinato: scilicet natura in
 cipit ab aliquo principio: igitur. Secunda ratio: illud
 quod puenit ab actione alii: videtur quod frequenter est il
 lud propter quod agens agit: sed finis est actione natu
 re. puenit semper et frequenter: igitur natura agit propter fi
 nem. Quarta conclusio: inconueniens est opinari na
 turam non agere: propter finem: quod in suis opera
 tionibus non deliberat: quod probat. quia ars agit propter
 finem: et tamen non semper deliberat. ergo non sequitur
 quod si natura non deliberat quod non agat propter finem.
 Quinte dicitur et aliquid: non est simile de arte et natura
 quod ars agit ad extra: et natura est principium intrinse
 cum hoc reprobat philosophus: quia illud quod cooperatur arti ad
 vnum finem consequendum conuenit cum arte: in
 hoc quod est agere propter finem.

Quod autem est necessarium aere vtrum ex sup
 pone existit aut et simpliciter. nunc quidam opi
 nantur quod ex necessitate in generatione esse que
 admodum vtrumque si aliquis pietem factus es
 se ex necessitate existimer.

In hoc ultimo capitulo ostendit philosophus quomodo
 inuenitur necessitas in rebus naturalibus et
 mouet talem questionem: vtrum necessitas in rebus natu
 ralibus pueniat ex parte finis vel solum ex parte mate
 rie. Dicit quod fuit opinio antiquorum quod talis neces
 sitas sumitur a materia quod scilicet materia est talis vel ta
 lis: et si aliquid diceret quod necesse est domum vel murum
 esse talem eo quod grana nata sunt ferri deos sumit le
 uia sursum propter quod lapides que sunt graues rema
 nent in fundo et terra supponitur tanquam leuius. Et in
 summo ponitur ligna que sunt magis leuia. Et sic
 existimabant antiqui dispossiderentur naturalium
 totaliter prouenire ex parte materie. Sed contra
 hoc ponit philosophus talem conclusionem. In rebus natu
 ralibus necessitas principaliter sumitur ex fine: probat
 tribus rationibus. Prima sicut est in artificialibus: tra
 ita est in naturalibus: scilicet in artificialibus necessitas
 principaliter sumitur ex fine: quia ab isto sumitur nec
 essitas principaliter per quod respondetur ad interrogatores
 factam propter quod res est. sed in artificialibus est hu
 iusmodi ut si queratur propter quod serra est dentata. re
 datur ut dividat ligna. Et si queratur propter quod est
 domus. respondetur ut custodiat homines a frigore
 bus. Secunda ratio quod sicut se habet principium ad
 conclusionem in speculabilibus ita finis ad ea que sunt
 ad finem in naturalibus: scilicet in speculabilibus neces
 sitas conclusionis sumitur ex principio: igitur in natu
 ralibus necessitas eorum que sunt ad finem sumitur ex
 fine. Tertia ratio propter definitionem sumptam a fi
 ne demonstratur. definitio sumpta a materia tam
 in artificialibus quam in naturalibus scilicet ab eo propter quod
 aliquid demonstratur sumitur. eius necessitas: igitur a
 fine sumitur necessitas materie. Ex quo sequitur quod
 licet philosophus habeat considerare tam materiam quam
 finem habet tamen magis considerare finem quam ma
 teriam. quia materia est propter finem. Et ad rem

ueniendum dubium circa predicta subdit
 materia bene intrat definitiones ut serra bene dif
 finitur per ferrum tanquam per materiam et finem tan
 quam per formam. Ex quo textu habetur quod materia
 pertinet ad quidditatem rei naturalis. Et quod serra
 diffinitur per finem qui est dividere dura per dicendo ser
 ra est instrumentum ferreum et dentatum aptum dividere dura

veritur aliquid fiat vel possit fieri a
 casu vel fortuna. Arguitur primo quod
 non quia nihil est quod non habeat causam
 determinatam. ergo nihil est quod fiat a
 casu vel fortuna: ante cedens potest. nam illud quod dicitur fortun
 tum vel casuale habet causam determinatam: puta causam inten
 dentes effectum. Secundo sic omne per actus reducitur ad
 per se: omne quod fit a casu per actus fit a causa per se. Et per se
 omne quod fit fit a causa determinata. Dicit etiam plato in thi
 meo quod nihil est ortu sub sole cuius causa legitima non
 precesserit. Tertio sic omnia que sunt vel eueniunt: ex neci
 tate eueniunt: igitur a casu per se: quod de necessitate est fu
 turum: illud de necessitate eueniet: scilicet de futurum de neci
 tate est futurum: igitur omne futurum de necessitate eueniet.
 Quarto sic: deus habet certam et infallibilem notitiam
 cuiuscumque futuri principii. ergo quodlibet tale
 de necessitate eueniet. per se: quia quod illa pars necessa
 rio eueniet cuius oppositum est impossibile euenire
 scilicet oppositum illius quod deus scit impossibile est
 euenire. igitur. Quinto sic: fatum est fatum: necesse
 sitatem in rebus. igitur nihil fit a casu et fortuna: a casu
 per se: bini sequitur hoc est fatum: ergo hoc erit. In
 oppositum est philosophus in textu. In questione erunt tres
 articuli. Quantum ad primum.

Sciendum est primo quod de fortuna sunt ali
 que difficultates. Prima an sit fortuna. Ad quam
 respondetur breuiter secundum mentem aristotelis. ut narrat sco
 tus quolibet questione xxi. ponendo aliquas propo
 sitiones. Prima fortuna est et probatur ex communi co
 ceptu et ex modo loquendi hominum que dicitur multa a for
 tuna euenire. ergo oportet fortunam esse. Secunda pro
 portio: illud quod aduenit agenti secundum propositum proter
 intentionem dicitur fortunam seu effectum fortuitum: et il
 lud cui sic aduenit dicitur esse fortuna. Ex quo sequitur
 tertia propositio. quod fortuna non est aliud quam voluntas
 vel agens secundum propositum cui euenit aliquid proter inten
 tionem. Et ex hoc sequitur quarta propositio. quod fortuna non
 est alia causa a causa agente secundum propositum imo est ip
 samet causa productus effectum non intentum vel cui adue
 nit aliquid proter intentum. dicitur etiam fortuna respectu ef
 fectus non intenti. Et illud idem dicitur causa per se respec
 tu effectus intenti: et hoc capiendo fortunam per denotatio
 nem quod fortuna per se significatio non est nisi respectus
 agentis secundum propositum ad effectum non intentum.
 Et ex isto sequitur falsitas positionis paganorum yma
 ginantium fortunam esse quadam dea cui tanquam cause per se et
 tribuitur effectus que sunt proter intentionem. Et ex istis
 concordant multi pauperes vulgares. Quinta pro
 positio nihil sic euenit a fortuna que aduenit ab aliqua
 causa per se intendente talis effectum: puta a deo: quod omnis effe
 ctus intenditur. ad dicitur plato in thimeo quod nihil ortus
 est sub sole cuius causa legitima non precesserit que causa non
 est nisi ipse deus. Sexta propositio: bona fortuna est. vnum bonum

fortuna e agēs scđz ppositū seu if a volūtas cui ad
 nēnt aliqd bonū pter itentionē. Et illd q sic adue
 nit d' euctus fortunū. ¶ Et aduerte q bona fortu
 na aliqñ ē respectu illoz q nō sūt in potestate nra.
 vt q aliqñ nascat pulcherr hoc ē min' pprie aliqñ
 magi pprie ē respectu horū q sūt in p̄tate nra: vt
 d' q a liqz volēs vniū ad ipsū r aliud adipsat.
 Aduerte etiā q bona fortuna d' dupli. vno mō in
 bonū assequēdo. scđo mō ī malū fugiēdo: q admodū
 dicim' hoies q trāsīuit nemus sine iuētiōe latronū
 esse bñ fortunatū. ¶ Aduerte etiā q nullus pprie
 dicat bñ fortunat' eo q sibi semel bñ fortuite acci
 dit. Secundo null' d' bene fortunatus ex eo q sibi
 semp bñ a cecidit. Bñdicitur ergo: q hō d' bene fortu
 natus ex eo q ut plurimū bene sibi accidit.

Sciendum est scđo q circa terrū incidunt
 adhuc aliq difficultates. ¶ Prima quō itelligitur
 q fortuna fiat ī his q sūt extra sp r frequēt. Bñ
 det scot' in p̄tā: q aliqd d' fieri raro dupli. vno mō
 q fit in paucioribus. r sic eclipsis lune diceret fieri
 raro r extra semp r frequēt. et sic non capitur in
 textu. Alio modo: q fit a causa indeterminata r nō
 intendente effectū: sic capitur in textu. Et illd d'
 fieri sp r frequēt: qd fit a causa determinata et in
 tendente effectū. Et sic eclipsis lune diceret fieri sp
 r frequēt. ¶ Scđa difficultas ad quā cām p se re
 ducitur fortunat' omīs cā p accidēs r educatur ad
 causam p se. Bñdet scotus libro scđo distictiōe
 xv. q cā p accidēs reducit ad causas p se priorē
 vel ad se ipsam. vbi cā p se respectu alterius effe
 ctus: sicut fodiēs est cā p accēs: inuētionis vel auris
 r cā p se inuētionis aque. ¶ Alia difficultas vtrū
 aliqd dicat vtr bene fortunat'. Bñdet q aliqd pōt
 dici vtr bene fortunatus dupli. P̄tā: q cui libet
 intento p se qd eocēt aliqd bonū sibi annēti. Scđo
 modo q quilibet ab eo nō int' ēti d' eē bonū. r de
 vtroq dicit scotus quolibetō questōe xxi. q null'
 d' sic vtr bene fortunat': nisi forte ex aliquo specia
 li auxiliō. ¶ Et si quis qrat: vtr est q vn' hō ē magis
 fortunatus q alter. ¶ Bñdet s3 theologia: q hoc
 nō est ppter aliquod intrinsecū in eris tali hoī: scđ
 nō alteri: s3 hoc puenit ex deo sic disponēte. S3 s'm
 aristoteles hoc puenit ex cōcursu causarū secundarū:
 que magi mouēt vniū q aliū. ¶ Et si quis qrat qua
 re concursus causarū extrinsecarum magis mouēt
 vniū ad fodiēdi aurum q aliū. Bñdet aristoteles
 in libro de boha fortuna: q hoc est ppt aliquam
 q̄litate exēte a natura in tali et nō in alio: p quā di
 sponitur. vt magis moueatur ad illū locū q ad aliū.
 Et istā q̄litatez vocat ipetum: ita q vult habere a
 aristoteles q talis dispositio seu qualitas inclinat ho
 minē ad volēdi aliquid: ad quod sequit cōmoduz.
 r dicit q talis qualitas se habet ex pte corpis r nō
 animē: est sequēs cōplexionē corpis. Hec istud
 pōt esse ratio p̄tā intelligitōis: vbi maxim' intelle
 ctus ibi minima fortuna: vbi minimus intellect'
 ibi maxima fortuna. Hec pōt esse aliquid sequens
 speciem: quis tunc vniformiter pueniret omnibus
 eiusdem speciei. Hec potest esse voluntas: quia pōt
 esse similis actus volēdi in vtroq. r tū vnus affē
 tur effectum r non alter.

Sciendum est tertio q circa textū incidit
 talis difficultas: vtrū diffinitio fortune que habet
 ex textu sit bene positam qua d'. Fortia ē cā per ac
 cidēs s'm ppositū in his que sunt extra semp et
 frequēter eorum q ppter hoc sunt. Et videtur q
 nō sit bene positā: q illā p̄culā eoz que p̄tā op̄t
 hoc sunt videtur sonare q fortuna intendat effectū
 respectu cui' d' fortuna. Item ista diffinitio cōuen
 it alijs a diffinitōe: q volo q d'omificator sit music'
 r et intentione faciat domuz: tunc musicus est cā p
 accidens domus scđm ppositum extra semp et
 frequēter: q raro euenit q facies domū sit music'
 r ē eoz q que ppter hoc sunt: q dom' sit ppter si
 nē. Itē celi nō agit s'm ppositit' tñ d' fortuna: q
 aliter astrologi nō possent p̄uendere q aliquis ho
 mo fieret fortunatus. ¶ In oppositum est aristote
 les in textu. vnde p solutione suppōit' q cā aliqñ
 pducit effectum intentū respectu illius d' cā p se.
 et aliqñ effectū non intentū respectu illius vocat'
 fortuna vel casus. fortuna si sit agēs s'm ppositū.
 casus si sit agēs naturale. Aduerte etiā q effect'
 qui non intendūt. quid am sunt notabilis bonita
 tis vel malicie: sicut inuentio thesauri vel fractio ti
 bie. r isti p̄tā d'ici de numero eozū q ppter hoc sunt.
 nō q agēs agat ppter illos: cū nō intēdat eos: s3
 q si p̄tāret eos libēter ageret ppter eos ad sp̄t
 sequendū vel fugiēdū. Alij sunt qui nō sunt nota
 bilis bonitatis vel malicie. vt casus vnus p̄tā vel i
 uētiō vnus fabe. r tales vocat aristoteles non p̄tā
 hoc: q si agēs p̄uideret eos: nō curaret agere ppter
 eos: r ppter tales null' pprie d' fortunatus vel in
 fortunatus: sed solū ppter effectus notabilis boni
 tatis vel malicie. Et ex istis patz quātr intelligitur
 diffinitō fortune. vñ ponit p̄tā causa tanq̄ genus. p
 accēs ad remouēdi cām p se. scđm ppositum ad re
 mouendum ea que nō agunt s'm ppositum r delib
 erationē. ideo dicebat q infantes ināta r bestie
 nō sunt neq bñ neq male fortuna: qz nō agūt s'm
 deliberationē. ¶ Et si quis dicat quomō fortuna p̄tā
 diffinit' cū dicatur in textu q fortuna ē nobis īma
 nifesta. ¶ Bñdetur q fortia nō d' r iō imānifesta: q
 nō possit diffiniri r a nobis cognosci: s3 q ignotiē
 opanti si aliquid euenit fortunē: qd nō sit itēti ab
 eo. ¶ Ex oibus istis p3 satis: qd sit dicēdi ad ratio
 nes: p̄tā ad primā. ¶ Ad scđam videtur q licet ac
 cidat in paucioribus q musicus faciat domuz: ta
 mē ppter hoc nō d' facere domū a fortuna: q nō fa
 cit ppter intētiōem. id nō dicit cā p accidens: sicut
 hic ē ad ppositū. ¶ Ad aliā patz: q celi nō d' fortu
 na cū nō agat s'm ppositū. id nō d' fortuna: neq effe
 ctus eius d' dicitur fortunē: nisi p quādā similitud
 nez. ¶ Et si dicatur effectus q sūt a nobis pter in
 tentionē sūt a celo r a deo respectu cuius nihil sit a
 fortuna: q nullus effectus eueniat pter intentionē
 nē ipi' d' d' nullus effectus a nobis pductus debet
 dici fortunatus cū etiā pducatur a causa intendente.
 Bñdetur q effectus d' fortunatus vel causalis respe
 ctu cause propinque r immedie: r nō respe ctu cau
 se remote. Sed de casu quid sit et qualiter differt a
 fortuna: satis visum est in textu.

Sciendum est quarto q circa textum inci

una fortuna di dupli

ad fieri raro di dupli

et magis magis fortuna
 magis qm alter

ut aquare
 magis effens
 deus ad una
 mentū auri
 q aliq

Alte vha difficultas: vtr prima intellectio quam hō
 habuerit dicat eē a casu. videt q sic. qz talis pria
 intellectio fuit pter intētionē. qz si fuerit eū itētiōe:
 tūc nō fuisse prima: qd tū supponit. Respondeo sco
 rus quolibetō qstione. xxi. q prima intellectio dici
 tur quodāmodo a casu: qz intelligens non pri^o intel
 ligēdo intelligit. ergo prima intellectio nō est a rō
 ne vidēte prius obiectū. q a casu quodāmodo: nō tū
 simpliciter. qz prima intellectio hō vel habuit cām mo
 uentē a effectuā in nobis: puta fantasma: qd fuit cā
 nam ab obiecto qd fortis? mouebat sensū: qz tū nō ē
 a rōne delibērate: nō dicit eē a casu. neqz dī pria intel
 lectio impōtabilis: nisi forte interpretatiue. p qto
 in potestate homīs fuit pte obiectū fortis? mouēs.
 ¶ Si peteret aliqd. vtr in intellectu aliqd determinet
 voluntatem ad volēdū illud qd intellectu in intell
 gēdo q voluntas naturalr moueat ab intellectu
 naturalr moto ab obiecto. Rōndet scōrus q non: s; z
 voluntas seipsa determinat se ad aliquid volēdum:
 ita q quātiscūqz intellectus ordiat sibi aliqd: in ei^o
 potestate est velle vel nō velle illud. si enī voluntas
 nostra naturaliter moueret ab intellectu naturalr
 moto ab obiecto: homo esset tunc vniū bonū virtū:
 non habēt libēratēz operandi. Scōdō difficultas:
 quid debemus intelligere p fatum de quo phi. an
 tiqui locuti sunt. Respondeo primo: q fatus est qd
 pbatur p eōm opīonem omnium Philōsophōrū.
 Dico scōdo q de fato multe fuerunt opīonēs: sed
 illis dimissis p nuncres pōdeo q fatum nihil aliud
 est q concursus seu ordo vel cōnexio causarū. Sed dā
 a deo p reus: scōdū quē cōcurū deus sūit res ene
 nire. Dico tertio: q res non sic sunt a talē concursū:
 quin aliter possit euentre licet etiam deus prius co
 gnoscatur scia dei nō ponit necessitatē in rebus: et
 alias vīsam est in logica. Dico quarto: q fatū p
 prio cognoscatur talis cōcurū seu ordo cārū scōdū
 sit p reus a deo. Et hec de primo articulo.

Quantum ad secundum dubitatur primo:
 vtr casus et fortuna sint cause agētes. Arguit pri
 mo q nō. dicit enī aristoteles: q fortuna ē cā in fini
 ta id ē indēterminata. s; indēterminatiō attribuit
 materie et nō efficiētī. igit casus et fortuna sūt ma
 gis cause materiales q agētes. Itē monstruositates
 sūt a casu: vt videt dicere aristoteles: et tamē ut
 plurimū materia ē cā monstruositatiō: ppter ei^o su
 perabundātiā. vel defectū: igit casus et fortuna sūt ma
 gis materia q cause agētes. Itē idē est casus et
 fortuna: vt dicit in textu: s; natura nō dicit nisi de
 materia et forma. igitur casus erit cā materiālis et
 formalis. Itē cā agens vel est determinata ad ef
 fectum vel nō. si determinata: tunc nō est casus nec
 fortuna. si vero indēterminata: tunc nihil pducit:
 qz nō videt q magis pduceret vniū effectū q aliū.
 ¶ In oppositiōe est aristoteles in textu. p rōne po
 nunt aliq dēclūsiōes. Primae casus et fortuna non
 sunt cause finales respectū effectū casualiū et for
 tuitū: s; omne ordinatū ad aliqū finē/ est intēcti
 grātiā ill^o finis. s; effectus casuales et fortuiti. sal
 tem vt sint casuales et fortuiti nō intēcti: igit qz
 sic nō hnt cās finales. Et si quis dicat qd pter deū
 hnt cām finalē/ puta ipm deū. igit effect^o fortuiti et

casuales habebit cām finalē. Rōndet q omne vbi q
 ducit itēcti a deo. ideo tales effectus respectū dei
 sunt intēcti. et vt sic bene hnt cām finalē scz deum:
 respectū cuius nō dicunt fortuiti. sed solum respectū
 agentū propinquoz et pnculariū respectū quo
 rum non ordinant in finē. Aduerte tūc q postq ef
 fectus fortuiti sunt pducti in esse: non est in cōne
 hētis q ordinent in finem vt postq thesaur^o est in
 uentus: pte ordinari ad sustentatiōē vite. ¶ Scōda
 dēclūsiō casus et fortuna nō sūt cause materiales. effe
 ctus casualiū: qz effectus casuales dicunt aliquam
 extraneitatē respectū illius cuius sūt effect^o fortui
 ti. s; hoc nō hnt respectū materie: qz materia natu
 raliter est in potētia ad dēs dispōnes. ¶ Tertia cō
 clūsiō: casus et fortuna nō sunt cause formales effe
 ctū casualiū: qz nō informāt tales effect^o. Ad
 rōnes ad primā dī: q licz fortūna sit indēterminata
 respectū effect^o nō intēcti est determinata respe
 ctū effectus intēcti. et tū itēz arguit: q materia ē cā
 multaz monstruositatiū pcedit: s; tū cū hoc requi
 rit cā agēns. ¶ Ad aliā pcedo: q casus est natura et
 q cūa rōna. s; nō respectū casualiū effectū. Ad
 aliā dico q agens respectū effect^o nō intēcti dī hnt
 causa indēterminata quantū est ex parte sui: tū p
 ducit illum effectum ppter determinatiōem p
 uenientem ex concursu aliarum causarum: vt inue
 ntiō thesauri: igit quis fodit vineam puenit: qz ali
 quis ibi posuit thesaurum.

Dubitatur secundo: vtrum casus et fortu
 na habeāt fieri in ptingenti ad vtrūlibz vel in cōn
 tingenti raro id ē vtrum agēs qd dicit fortuna re
 spectū effectū fortuitoz dicat agēs ad vtrūlibz
 vel agēs in paucioribz. ¶ Pro cui^o solutiōe sup
 ponit q illud agēs de ad vtrūlibz: qd est indeter
 minatur et indifferens ad effectum que pducit:
 et ad sūi oppositiōis cuiusmodi ē voluntas. et etiā mul
 ta agentia sūt indēterminata ad agēdū vel nō agē
 dū: qz ē indifferēs et indēterminatur: q passum sit
 ipis debite approximati ad nō approximatus. vel
 etiā q sit vt possit ad paritendū ab illo: nō a sicut
 materia indifferens ad suscipiōē fofe determinat
 ab agēte: ita agēs indifferēs determinat p materiā
 vt sol ppter diuersitatē materie generat hic ranas et
 alibi mīscas. Et ex isto satis pōt patere: q fortuna
 multotiens dī fieri in ptingenti ad vtrūlibz. i. for
 tuna respectū effect^o nō itēcti dī agēs indēterminatū
 et indrīs. S; agēs in paucioribz seu raro eūz p p
 impedimentū pducit effectū oppositū ei: qd erat: vt i
 pluribus eōm: et de agēte pducēte monstrū. Et sic
 etiā dico: q fortuna aliqz ppter impedimentū pducit effectū
 oppositū ei: qd ē vt in pluribz. Sed restat alia diffi
 cultas. vtrum in dispōnibus naturalibz necessariū
 pueniat ex sine vel ex materia. qz ex materia: fuerit
 facte rōnes antiquoz. qz ex sine: facte fuerit rōnes
 aristorelis. ¶ S; p solutiōne supponit qz necessariū
 in pāctis dubitatione debet accipi p vtrū: ita
 q cum querimus vtrum necessitas dispōitiōis natu
 ralibus pueniat ex parte finis vel materie: sensus
 ē vtrū utilitas dispōitiōis naturalis pueniat fm exi
 gentiā materie vel ppter finem. et fm hoc ponunt

quo agens dicitur utraque

due actiones. Materia est necessaria ad hoc qd fiat dispositio viles in naturalibus: qz sine materia non possent fieri nec esse. Secunda delectio: necessitatis seu utilitatis illarum dispositionum est finis. et sic probant ille conclusiones: qz illud est necessarium in illis dispositionibus: qd rñdet ad questionem qd est necessarium: s; materia est hñmō. vt si qrat qd est necessarium ad hoc qd terra fiat: vicium qd ferris. Et ita si qram qd est necessarium ad hoc qd oculi fiant. rñdet qd materia: s; illud est cā necessitatis per qd rñdet ad questionem factā p propter quid de talibus dispositionibus: s; finis est hñmō. vt si qrat ppter quid opz ferram esse de ferro: et ipaz habere dentes. rñdet ppter hoc qd est secare dura. Et ita si queratur propter quid est necesse hominem habere oculos: vicium qd ppter videre. qd etiā oculi magis fiant in capite qm in pede: vel qd palpebra fiat magis supra oculū qm supra nasū. hoc est ppter diuersos finis: et nō ppter materiam: et p hoc satis potest videri quid sit dicendum ad difficultatem.

Dubitarunt tertio verum natura pducens monstrū intendat monstrū. Et videt qd sic. qz natura intendere monstrū nō est aliud qm naturā determinari ad pducendum. s; natura pducēs monstrū determinat ad pductionē monstrū: qz. Et directum ab aliquo infallibile nō pducit aliqd pter intentum: s; natura dirigit ab aliquo infallibili cognoscente scilicet a deo: qz. In oppositis arguit qz monstrū est quidam peccatū in natura. sed natura nō intendit peccatū: qz. Pro solutione supponit qd natura qd natura vel agēs naturale intendat aliqd: nō opz qd cognoscat illud: s; sufficit qd cognoscat a dirigit qd est deus. Hoc supposito rñdet qd aliquas ppositiones. Prima: nulla natura intendit monstrū. Secunda: qd monstrū multoties intendit natura. Et p declaratione harum supponit qd intendere nō attribuit naturis nō cognoscentibus: nisi per similitudinem ad naturas cognoscentes: in quibus inuenit intendere ppter appetitū: sed sic est qm cognoscentibus appetitus et intentio se ferunt in rem appetitā vel intentam mediante aliq rōne: hoc est mediante aliqua cognitione. et inde puenit qd illa verba cognosco: appeto: intendo: volo et hñmō faciūt terminū sequē: et quē regit appellare illā rōnē s; m quā appetitus vel intentio ferebat in rem appetitā vel intentā. s; si ille terminus pcedat verbū: nō opz qd appellet rōnem. Ex quo sequit qd verbū hñ dat termino sequē et appellationē: quā nō dat termino pcedenti. Unde solet dici: qd p dicitur appellat formā seu rōnē. sub vero appellat rōnē sub dicitur ad. qd libz aliud et de hoc al. satis visus est in similitis. Et ex istis p dicitur inter duas p dicitas p pōes. ista enī est falsa. natura intendit monstrū: qm nulla natura intendit et appetit rem aliquā s; rōnē pccū vel dīformitatis: imo s; s; m rōnē recti et bonitatis dirigit ab opto et infallibili. ista tñ est verū: monstrū intendit natura: qm hñmō intendit et hñmō est monstrū: monstrū intendit. Tō rñdet ad rōes. Ad primā est dico: qd natura nō erat ex se determinata ad pducēdū tale pccū: immo hoc pueniebat ex aliq dīcedente ipaz natura vel ex aliquo agēte currēte intendente oppositū. nec ppter hoc opz qd illz agēs currēt intendēt pccū: imo itē

debat recti. verbi grā dicebat albertus: qd aliqua qd stellatio celi sūt mōstra in istis inferioribus: et si aliquid stellatio sit multū pueniēs gñatio: porcorum: et ptingat tñc hñmō gñatio: stellatio itē dicitur a portu: cū tāq aliquid recti faciat in illo hñe pfectionē: vultus: et facit vultū longū qm porcinū. Natura tamē hñana itē dicitur hñmō: remittit de illa lōgitudine qm poterit: rñc erit vultus mōstruosus. et utraq natura itē dicitur recti. qd stellatio itē dicitur lōgitudinem vultus nō tanq dīformē hñmō: s; tanq dīformē portu: qd porcum itē dicitur: nō oīs natura itē dicitur agere recti: et nō pccū. et hoc p solutio ad alia rōnem. Sed adhuc restant duo pua dubia. Primum: in quibus repliuntur mōstra. Rñdet qd reperiunt in animalibus: in plantis: in mixtis: in inanimatis: vt in lapidibus: qm gñat tñc hñmō multū lateat. et ita inueniūt in mixtis: in elementis: vt sūt inundationes: et ita in aliq dīformibus: sicut cū bos locut' fuit. et ita sūt mōstra in artificialibus. Secūm dubiū sūt cause talia mōstrorū. rñdet cōmētator: qd oīs mōstra in natura vel accidit ppter defectū materie. vt qm nascit homo nimis breuis vel desiens in aliquo mēbro: vel ppter abundantiam materie. vt qm gñat homo nimis magnus: vel cū duob' caputibus. Tertio ppter dīformitatem qualitatum: vt hñmō mōstruosus. Quarto ppter maliciā qualitatum: vt qm nascitur homo lepulosus. Et hoc de secundo articulo.

Quantum ad tertium sit conclusio responsalis. aliquid potest fieri ac causa et fortuna: que conclusio relinquit probata ex dictis in pmo articulo. Ad rōes ante oppositū questionis. Ad primā dicit qd illud dicitur casuale vel fortuitū fiat ab aliqua cā determinata et intendente supple alium effectum: nō tñ a cā deteriorata respectu illi' effectus fortuiti. Ad secundam et tertiam patet solutio. nō de tertia rōne satis plene alias visum est in logicis: et ita de quarta. Ad quintā dicit qd fatum nō imponit necessitatem simpliciter in rebus.

Et sic est finis huius secūdi phisicorum

Qoniam autem natura est principium motus et status et mutationis: scia aut nobis de natura est oportet non ignorare quod sit motus: necessarium enim est ignorare ipso et ignorare naturam.

Sic est tertius liber phisicorum aristotelis in quo ipse determinat de motu et infinito. et dividitur in duos tractatus. In pmo determinat de motu. et dividit in tres capitula. In primo ponit tale dēclonē. ad phisicū pūnet determinare d motu. qd pbat: qd ad phisicū spectat determinare de natura: qd de motu. p dicit qd natura nō p cognoscat nisi qd motus: cū dīffinitat p motum: ignorat enim motum: necesse est ignorare naturam. Et dīsequenter ponit hāc dēclonē. ad phisicū pūnet determinare de infinito loco: vacuo et tempore. pbat pmo dīffinitat qd determinat de motu opz deter

indere attribuitur naturę significatibz

quod uolo cognosco. itē dicitur. hñc terminus sequit quē gñat appellare s; m rōnē: qz

appetit

in mare de his q sequitur motu: cōmōi est cōtinuum.
 Motus est de numero p̄tinuor: s; p̄tinuū d̄istinctū
 p̄ infinitū. Nā p̄tinuū qd̄ est d̄istinctū in infinitū.
 Secōdo p̄bat de loco: actus r̄ p̄ter q; phisic⁹ p̄siderat
 de motu: s; mor⁹ nō p̄t ee sine loco: actus r̄ p̄ter hoc
 fm̄ famosa op̄ione antiquoz q; ponebāt v̄cūū. De
 inde ponit tres diuisiones valētes ad iuestigatiōez
 diuisionis mot⁹. Prima ē. entis qd̄a sunt in actu: q;
 d̄a vero in potētia. Secōda entia qd̄a sūt in p̄dicā
 mēto s; b̄ qd̄a q̄ritatis. qd̄a q̄ritatis: qd̄a relatiōis
 r̄ sic de alijs. Tertia: relatiōez qd̄a referunt ad se
 iūcē fm̄ excessū r̄ defectū: r̄ v̄plū d̄imidiū duplū.
 Alia fm̄ agere r̄ pati: mouere r̄ moueri: cōmōi sunt
 motuū r̄ mobile. Motus est d̄istinctū ad motū
 s; q; aliqd̄ est motuū aliquid: mobilis ē motiuum.
 Ex his inferunt aliq; p̄cones. P̄tūmā mot⁹ nihil ē
 p̄ter sub̄stantiā: q̄ritatē r̄ v̄bi: q; mot⁹ nō ē p̄ter
 res ad q̄s ē mot⁹: igit mot⁹ nō ē p̄ter sub̄stantiā: q̄ritatē
 r̄ equalitatē et v̄bi. Ex hoc h̄t̄ur q; ad quattuor
 ḡnā ē p̄ se mot⁹. s; ad sub̄stantiā: quantitatē. qualitatē
 r̄ et v̄bi. et hoc capiēdo motum large. Secōda p̄co:
 mot⁹ nō ē aliqd̄ v̄niuocū fm̄ sūi totū āv̄bitur: inue
 nit in p̄lib⁹ p̄dicamentis: qd̄ nihil videt ee cōe v̄niu
 uocū. Et dicit q; in quattuor p̄dicatis p̄dicamento
 duplex est motus. s; acq̄sitiu⁹ r̄ dep̄ditiu⁹: sicut i sub
 stātia vnus est ad formā sicut est ḡnatio. Alī est ad
 p̄rimatiōnē sicut corruptio. et s̄c̄r est in alijs. Fina
 liter inferat q; motus et mutationis sūt tot species
 quot entitates: supple acq̄sibiles p̄ motum.

Diuisio autē sc̄dm̄ vnūq; q; genus hec qd̄e
 esse eudelicbia aliud aut potētia existētis
 eudelicbia sc̄bz q; huiusmodi est motus vt
 alterabilis quidem in quantum ē alterabi
 le alteratio est

Secūdū est sc̄dm̄ cap̄m̄ in quo phisic⁹ ponit diffini
 tiōnē motus dicēs. Motus est actus entis i po
 tentia fm̄ q; h̄mōi: quā diffinitionē p̄bat sex rōib⁹.
 Prima ḡnatio est actus ḡnabilis in quātū ḡnabile.
 Corruptio est act⁹ corruptibilis fm̄ q; corruptibile.
 Augmentatio est act⁹ augmentabilis: s; q; augmē
 tabile. Diminutio est actus diminubilis fm̄ q; di
 minubile. Alteratio est actus alterabilis in quātū
 alterabile. Et etiā loci mutatio est actus loci muta
 bilis in quātū loci mutabile: q; ois mot⁹ est act⁹ entis
 in potētia. et hoc p̄bat ista prima ratio. Secōda
 rō q; p̄bat q; motus sit act⁹. q; illud ē act⁹ p̄ qd̄ ali
 qd̄ of actu moueri. s; mobile of actu moueri p̄ mo
 tū. igit motus est actus. Tertia rō q; p̄bat q; mo
 tus sit actus entis in potētia: q; ois motus ē actus
 eius qd̄ mouet. s; omne hoc qd̄ mouet ē in poten
 tia. qd̄ p̄bat: q; sicut se h; mouere ad actum: ita se
 h; moueri ad potētiā: sed omne qd̄ mouet ē i actu.
 q; oē qd̄ mouet ē in potētia. Quarta rō p̄bat q;
 motus sit actus entis in potētia fm̄ q; h̄mōi. Pro
 qua rōne supponit illud qd̄ mouēbū ē in aliquo
 actu et i potētia ad alii actū: vt illud qd̄ sit statua
 ē in actu et in potētia statua. s; q; quarta rō: vel
 es mouet ad statua fm̄ q; ē in actu r̄ s; q; ē in po
 tētia. nō fm̄ q; est actu: q; oē est actu statua ad

tūc moueret ad statua: quod est falsum: igit. Cōse
 quēter remoueret v̄bi dubiū. Ex quo ei dicitur q; id ē
 subm̄ bene est simul in actu r̄ in potētia: dubita
 ret aliquis: v̄tū actus r̄ potētia eiusdē sub̄i sunt
 idē fm̄ rationē. respondet q; act⁹ potētia eiusdē
 sub̄iecti nō sūt idē fm̄ rōnē. ita q; nō est eadē rō ac
 tus r̄ potētie. r̄ hoc p̄bat dupl̄. p̄rio: cōmōi mouet ad
 statua fm̄ q; in potētia ē. ita q; v̄to q; nō moueret
 ad statua nō minus ē et es. Secōdo si illa diceretur ea
 dem sc̄dm̄ rationē hoc esset q; sunt eadē sub̄iectiue
 sed p̄ter hoc nō debēt v̄ci eadē: quia potētia ad fa
 nari r̄ potētia ad egrotari sunt idē sub̄iectiue: r̄ si
 nō sunt idē fm̄ rationē quia tunc idē em̄ possēt s̄
 mul sanari r̄ egrotari. Quinta ratio p̄bat totā dif
 finitiōnē: q; mot⁹ est illud quo existētē imobilis mo
 bile mouet r̄ nō prius necq; posteri⁹. igit motus est
 actus entis in potētia fm̄ q; h̄mōi. Sec̄da ratio:
 v̄bi ista diffinitio motus est cōcedendā: aliqua ea
 r̄ quā dabant antiq;. sed nō potest dici s; dicebāt
 est antiq; q; motus est alteritās vel q; motus est
 inegalitas vel nō est: h̄o: sed nullo istoz modoz
 bene diffinitur: si motus diffinitur q; est alteritās
 vel inegalitas vel nō en̄cūcūcūz inest v̄ni
 loz i fm̄ moueret: sed non est necesse moueri ea q;
 sunt altera aut inēq̄lia aut que non sunt. igit. Ex
 quo inferat q; p̄m̄i est dicendū s; q; diffinitio mo
 tus est bene data. Finaliter inuestigat aliā diffini
 tiōnē mot⁹: ponēs h̄c r̄elūsiōnē. Omne mouēs phis
 ic⁹ mouet: p̄bat trib⁹ rōib⁹. Prima: omne qd̄ prius
 est in potētia r̄ postea in actu: quodā mō mouet. sed
 mouēs prius est in potētia postea in actu: ergo mo
 uēs mouet. Secōda rō: cuiuscūq; s; imobilitas ē sua
 des: h̄uic test mot⁹. s; imobilitas mouēt i ei⁹ des:
 q; sibi test mot⁹. Tertia rō. mouēt i naturalia mo
 uent p̄ actū. in tali asit r̄ factu mouens mouet.
 q; oē agēs i agēdo reparit. Ex his inferat sc̄bz diffi
 nitiōnē mot⁹: dicēs. Mot⁹ ē act⁹ mobilis in quātū mo
 bile. Sequitur textus. Dubiū asit est magnū.

Istud est tertiu⁹ capitulu: in quo phisic⁹ mo
 uet tres dubitationes. Prima in quo est motus sub
 iectiue. r̄ d̄ct q; ē sub̄iectiue in mobili: q; act⁹ aliu
 sus ē in eo cur⁹ est act⁹. s; mot⁹ est act⁹ mobilis r̄ non
 mouētis: igit ē i mobili. Secōda dubitatio v̄trum sit
 idē act⁹ mouētis r̄ mobilis. R̄ d̄ct phisic⁹ q; sicq; p̄
 bat dupl̄. P̄rio q; act⁹ mouētis ē q; p̄ducit r̄ p̄ce
 dit a mouētē: r̄ actus mobilis est q; recipit in mobi
 li. sed idem est actus qui p̄ducitur a mouētē et
 recipitur in mobili: igitur. Secōdo p̄bat per simile:
 quia sicut est idem spaciū ascensū r̄ descensū: ita
 est vnus actus agentis r̄ passiuū: ita et mobilis
 sed diuersimode. est act⁹ mouētis tanq; cause r̄ mo
 bilis tanq; sub̄i. Tertia dubitatio v̄tū actio r̄ pas
 sio sit idē mot⁹. P̄rio: q; solutiōne supponit q;
 actiui ē aliq; act⁹. r̄ passiuū etiā ē aliq; act⁹. Acti
 ui d̄r actio r̄ passiuū passio: p̄rio arguit phisic⁹ q; p̄
 tior passio nō sūt diuersi mot⁹. q; vel ambo essēt i a
 gente vel ābo in partētes actio in agere r̄ passio i
 patiente vel ecōtra. nō possunt v̄ci duo p̄ma: quia
 tūc omne agēs esset paritētes omne patiēs agēs: q; v̄
 d̄ct esse falsū. nec pōt dici tertiu⁹ q; actio ē qd̄a mo
 tus: s; mot⁹ nō ē in mouētē: sed in mobili: q; act. R̄ d̄

sc̄dm̄ actū est in potētia
 fm̄ qd̄ ē in potētia. h̄o

omne mouēs phisic⁹ mouet

in quo est mot⁹ sub̄i

sc̄dm̄ dubitatio. s; d̄ct
 q; act⁹ mouētis ē
 v̄bi

sc̄dm̄ d̄ct. actio r̄ pas
 sio sit idē mot⁹

statua

80

est p se significatio relatiue se hz ad motu: ido nō
 cognoscit natura p se significatio qm motu: cogno
 scat. ¶ Ex isto vltari? seqt q si talis ppō exponat
 p si q tales nō sūt boni. si natura cognoscatur
 motus cognoscit: vel si nullus motu: cognoscit nul
 la natura cognoscit: s; ille sūt bone si cognoscatur
 natura motu: cognoscit: vel si nō cognoscatur motu:
 cognoscit natura. et etiā si ignoret motu: ignoratur
 natura. Et hoc intēdebat aristo. r p ista p̄t facilius
 videri sensus factus per ly qz. ¶ Ad rōes primi no
 tabilis. Ad primā dī q illa nō est p se nota natura
 ē vt alias vīū est in scōdo. dī tū p se nota: qz ē certa
 r p̄supposita in phiā. dato etiā q esset p se nota. ad
 huc opz cognoscere terminos: ad hoc q cognoscatur
 ¶ Ad aliā dīco q nō p̄t cognosci qes qnētā cogno
 scat motu: cū p̄uatio nō cognoscatur nisi p habitum
 ¶ Ad aliā dīco q natura p̄t esse sine motu saltē p
 denoiato: ē p̄t cognosci qm motu: nō cognoscit: s; nō
 p̄t cognosci natura nisi cognoscatur.

Sciendum est tertio q̄ circa textū incidūt
 aliq̄ difficultates. ¶ Prīa q̄no capis ens in Poten
 tia in vna diuisione terrā in qua dī. entis qdā sūt in
 actū qdā in potētia. r̄nd: ē q̄ aliqd dī ens in poten
 tia dupl̄. r. obiectiua qd nō ē r p̄t esse: r sic nō capis
 hic ens in potētia. Alio mō capis in potētia subie
 ctiva qd ē r p̄t aliqd recipere. r sic capis hic ens i po
 tētia: qz capis hic ens in potētia: q̄admodū illd qd
 mouet ē i potētia. s; illd qd mouet ē in potētia sub
 iectiua p̄ta ad recipiendū terminū ad quē mouet. ¶
 Scda difficultas qualr ē itelligēda diffinitio mo
 tu: qua dī: motu: ē actū entis i potētia fm q̄ hmōi.
 R̄ndet p̄io: q̄ diffinitio motu: ē dara p ad ditamen
 tū: qz dā p mobile qd nō ē eiusdē rōnis s; motu: cū
 motu: sit in p̄dicamēto q̄ritatis. Dico scōdo: q̄ motu: ē
 actū sp̄iedo actū large: p oī illo q̄ actualr aliqd ē
 tale: qz p motū aliqd actualr dī moueri: id motu:
 ē actū. Dico tertio q̄ ē actū entis qd ē i potētia sub
 iectiua ad vltiorē actū: p̄ta ad terim ad quē mo
 tu: nā oē illd qd mouet: dī ad aliqd moueri qd nō hz
 saltē cōplete: aliter frustra moueret. ex q̄ seqt: q̄
 mobile anteq̄ moueat est in potētia ad duos actus
 Prīo i potētia ad motū q̄ actualr mouet: r i potē
 tia ad terim ad quē illi? motu:. Dico q̄rtō: q̄ oē illud
 qd mouet ē vere existēs. id ē vere in actu existi: s; s; s;
 scdm q̄ sic est in actu existendi nō dī: moueri: s; s; s;
 q̄ est in potētia ad terminum motus.

Sciendū est quarto: q̄ circa textū incidunt
 aliq̄ difficultates. Prīa: q̄no intelligit scda ppō. q̄
 oē mouens in mouēdo mouet. R̄ndet q̄ ibi p̄prie
 capis mouēs p mouēte motu alterationis qd̄ p̄du
 cit in passo seu moto aliq̄nē terim: emōi ē ignis res
 p̄pectu aq̄. Ex quo seqt: q̄ talis ppō p̄cordat. cū alia
 ppōne libri de ḡnariōe. vbi dī: qz oē agēs in agēdo
 mouetur. Dico scōdo: q̄ ad q̄ agēs agat: oportet q̄ vir
 tus actiua agētis sit fortior virtute resistiua passi.
 Ex quo sequitur: q̄ actio non sit nisi in maiore p̄
 portionē inegalitatis. Dico tertio: q̄ ad hoc q̄ illa
 ppō sit vera: tres p̄ditiones requirunt. Prīma q̄
 agens r patiens cōmunicent in materia. idēo l; de
 moueat ista inferiora: nō tamen mouetur ab ipsis.

Secundā: q̄ virtus actiua passi sit fortior virtute
 resistiua agentis. idēo ignis aliq̄nē agit in aquam vbi
 nō patit a baq̄. ¶ Tertio: q̄ vtrūq̄ sit infra speram
 actiuitatis alterius. i. q̄ vtrūq̄ hēat virtutē attri
 gendi alteri i dībita distantia. idēo l; celi agat in ista
 inferiora. cū ista inferiora nō agunt in celi. ¶ Se
 cunda difficultas: qualr intelligit vni dictū textū
 in quo dī q̄ actio r passio sunt vnus motu:. p̄ro cu
 ius solutione supponit: q̄ actio formalr vt est p̄di
 camētū nō ē nisi respectus extrinsecus agētis ad
 passū: r passio respectus patientis ad agēs. r sic nō
 est itelligēdū: q̄ sit vnus motu?: imo sūt duo respectus
 extrinseci realr distincti adiuicē. Alio mō capitur
 materialr p̄ta p illa forma q̄ p̄ducit ab agēte in
 passū: emōi ē caliditas p̄ducta ab igne in aquā. et
 tūc dico q̄ actio r passio sūt vnus motus: capiēdo
 vt motū materialr p forma fluente. Et aduertē q̄
 et motū scōt? q̄libet q̄stione. l; Actio ē duplex: s; s;
 imanēs q̄ nō ē nisi opatio imanēs alicui? potentie
 vt videre audire. Alia est trāsītā: q̄ nō ē nisi respec
 tus extrinsecus agentis ad passū. Ex quo sequit: q̄
 talis diuisio ē diuisio q̄duo: in equiuocata: qz actio
 imanens ē in p̄dicamēto qualitatis: vt audire: vide
 re. itelligere: velle: q̄ oīa p̄ortāt qualitates. s; actio
 transtiens est in p̄dicamēto actionis: qz nō est nisi
 respectus agētis ad passū. Et si q̄ dīcat: quare opa
 tiones potentia: dīcunt actiones: cū sint qualita
 tes. R̄ndet scōt? in eodē q̄ quolibet r eadem q̄stione:
 q̄ hoc ē p̄pter duas p̄ditiones in q̄b? p̄ueniūt cum
 actione. Prīma: q̄ opatio sp̄ est in fieri. i. in conti
 nua depēdētia ad eandē r fm idē. ¶ Scda. qz
 opatio transit in obiectū sicut in terim: r p̄pter ta
 les p̄ditiones opatio significat gramaticalr: r habz
 modū significādū verborū actiuorū. Et si quis petat
 in quo ē actio subiectiue. R̄ndet q̄ actio vt est p̄di
 camētū seu formalr capta: q̄ nō est nisi respectū agē
 tis ad passū: est in agēte tāq̄ in subiecto: in forma
 q̄ dī potētia actiua vt in fundamēto p̄ximo. Sicut
 passio est in patiente tāq̄ in subo: r in potētia passi
 ua tāq̄ in fundamēto p̄ximo. Et ex isto p̄t q̄ actio
 est subiectiue in agēte. passio vero subiectiue in pa
 tiente. Et si quis dicat vt ait aristoteles in tertio: q̄
 actio r passio sunt in patiente. r q̄ actio est quidam
 motu:. Dico q̄ ibi actio r passio capiunt materialr
 seu p cōnotato: p̄ta p forma p̄ducta ab agente in
 passū. ¶ Et si quis itez dīcat: dicit ibi phi. q̄ actio r
 passio fundant in motu. Dico q̄ dī intelligi q̄ comi
 tāter. cōcomitātur cū motu. vel sūt in motu capien
 do motū p materialr: diuersimode tūq̄ actio est in
 motu. i. in illa forma p̄ducta terminatiua. r passio
 quasi subiectiue. r de istis ē multa fuit dicta i logi
 ca. Et hec de p̄io articulo. q̄tū ad scdm articulum
 Dubitatur primo: vtrum p̄ter subiectum
 alterabile r qualitātē fm quā ē alteratio: requiratur
 motus seu fluxus distinctus ab illa qualitate r ab il
 lo subiecto alterabili. verbidīga: si aqua calefit: sub
 iectū alterabile est aqua. Itā p r̄a debemus hēe in
 phiā q̄ subiectū alterationis ē qd̄ alterat seu qd̄ re
 cipit qualitātē. idēo q̄ aqua calefit: aqua dī subiectū
 calefactiōis seu alteratiōis: r caliditas ē forma q̄ ac
 q̄rit. ¶ Et arguit p̄mo q̄ sit ponēdus talis fluxus
 d̄ tū.

actio ē duplex: s; s;
manens et transtiens

videt in p̄mo de aia. r
fo. 113.

actiue

videt in p̄mo. d̄bus. 2
vltimo d̄p̄o.

fm alterationis ē qd̄
alteratur

scu mot' distinct' a subo alterabili & a tali foza: qd in oi motu oz ponere aliqd qd ex natura sua sit succelliu. sz neq subm neq talis qualitas ex natura sua e' qd succelliu: in istati a deo possent pduci: igit. It' ois mot' mensurat tpe. sz neq subz altera tonis neq talis qualitas mensurat tpe: igit. In oppositu a: qz talis flux' vel mor' se hret ad qualitate illa vt aliqd pri' vel posteri'. no' p' dicit q' talis fluxus sit posteri' qz dicit esse via p qua acquiri' talis qualitas. neq dicitur p'iorum nihil dicat alterari: nisi p'io talis foza acq'rat in subo. It' no' e' ponenda plitas sine necessitate. sz sine tali fluxu no' minus talis foza succelliu a c'p'ere: vt p' ipaz aqua dicere' calefieri illo fluxu circumscrip'to igne app'oximato: no' min' pduceret ignis caliditate i aqua: hoc succelliu: igit. It' si talis flux' esset p'io: ipa caliditate seu ipa foza possz e' sine tali foza: cu' no' dependet ab illa foza: & p'is per ipsuz aliqd dicitur moueri. et per consequens aliqd possz alterari: & calefieri sine caliditate. Itz petat p'p' qd ponit talis flux'. Certe cu' difficultate p' videri p'pter quid ponat talis flux'. In p'io solutio e' aduert' dicitur de hoc dubio sit duo modi dicendi satis pbabiles. Pri' m' q' tenet q' ponet' e' talis flux' seu mot' distinct' a qualitate p' subiecto alterabili: qz aliter no' videret quomodo mot' alteratiouis e' mot' & distinguere' ab alijs moribus. It' isti faciunt rones ante oppositu: & habent soluere rones alioz. Ad primam dicitur q' talis fluxus e' p'io: natura tali qualitate: et dicitur q' p' talis motus aliqd d' alterari: vt p' calefactioe' aliqd d' calefieri et no' p' caliditate. Imo p' caliditate subm d' e' calidi. Ad scdam dicitur q' no' ponit sine necessitate. vñ dicitur q' p'pter duo ponit: primo vt illa foza p' ipz dicit formalr succelliu. scdo vt p' ipm subiectu' dicit t'at' moueri. Ad tertiu' dicitur q' no' p' e' sine tali qualitate p'pter cognoscione: qz cognoscat illa qualitate q' p' ipm acquiri'. An sz alibi de suo significato formalr ipozet albedinem: qua' no' dicitur esse sine subiecto: sz iplicet aliqd e' ab ipa sine subo. etia' dicunt q' lz mot' alteratiouis de significato formalr importet entitate' succelliu: q' p' esse sine tali qualitate: tñ iplicat aliqd denotari ab eo sine tali qualitate. Ad quartam p' solutio videt' q' p' qd ponat talis flux'. Alij tenet oppositu: qz no' e' ponendus. Et faciunt rones post oppositu: habet soluere rones factas ante oppositu. Ad primam dicunt q' ibi ponit aliqd succelliu: nisi calefactio. An calefactio ipozat caliditate: cognoscit ad ipam succelliu: h're p' post p'ie. Unde qñ forma e' i' e' d'eto d' caliditas vel frigiditas. sz qñ e' in fieri d' calefactio et frige' factio: et ideo ponit' talis calefactio mensurat tempore: licet caliditas non mensuretur tempore.

Dubitarur secundo: vtrum motus localis sit res distincta a mobili et a loco. Et af q' no: qz mobile p' potentia' sua sine aliquo alio addito p' moueri: q' no' e' ponendus mot' distinct' ab eo vt mouetur. It' si est talis res distincta a mobili: tunc de' possz separe illa a mobili & separe' p'feruare. q' factu' ibi vere est mot' & tñ ibi nihil moueret. It' si motus est res distincta a mobili: scilicet q' mobile ne-

cessario moueret p' aliquo spaciis. qz i' possibile est q' mobile moueatur q' no' moueat p' aliquo spaciis. In oppositu af p' p'm in tertio hui' q' dicitur e' mot' p'stit i fieri i' in esse succelliu: sz mobile no' p'stit in fieri. Dicit et q' mot' est res succelliu: acinus ps p'io: no' manet cu' p'ie posteriori. It' mobile e' in istati & tñ mot' no' p' e' in istati. p'io solutio ponit aliq' p'ones. Prima: vltima spha'ra possz moueri motu quo mouetur sine aliq' loco: qz p' port' diuina' m'nd' iste inferior possz corrumpet tñ adhuc moueret vltima spha'ra: quo facto est motus sine loco: & p'is mot' no' e' locus. Secda conclusio: vltima spha'ra no' soluz ex eo mouet q' af r' af se h'z ad terra' vel ad aliu' aliud corp': qz tñ possibile e' q' ipa quiescat moueret. qz vltima spha'ra quiescat: tñ illa terra' volueret circulariter: cōstat q' vltima spha'ra se h'ret af r' af ad illam terra' nunc se h'z: no' s'et hoc dicitur moueri: ipa quiescat moueret. tñ hoc dicitur dicere illi qui dicit motus esse ipm mobile. & q' i' mobile mouet: qz aliter & aliter se h'z nunc q' p' respectu aliu' corpis. Tertia conclusio: q' ex istis seq' q' vltima spha'ra moueri est e' intrinsece aliter & aliter se h'et prius q' posterius. Quarta conclusio: mot' no' e' locus: ad qd mobile mouet: qz sine loco possz e' mot': vt p' dicebatur. vñ si mot' m'ndus e' annihilatus p'ter lapide: adhuc deus possz mouere lapide: et tñ nullus est locus. Quinta conclusio: motus non est illud mobile qd mouetur: vt pbant rones post oppositu. ex quo seq' tur q' motus vltime spha'ra no' est vltima spha'ra: quia vltima spha'ra fm suum motum se habet aliter & aliter: no' se h'z aliter et aliter fm sua subam. It' no' videt' q' aliqd aliter & aliter se habeat sine aliq' diuersitate in illo. It' q'ro de motu lapidis sursum qui est violentus: si talis mot' est ipse lapis id e' est violentus sibi ipsi. ideo r'ndendū est ad rones ante oppositu. Ad primam dico: impossibile est mobile ferri supra aliam & aliam partem loci sine motu & fluxu. Ad scdam dico: q' no' reputo magnū iconuenies q' motus maneret sine mobili. & q' nihil dicitur moueri: vt albedo pot' esse: dato q' nihil sit album. ita potest esse motus: dato q' nihil moueatur. Ad vltimā conceditur q' mobile necessario mouetur per aliquod spaciū. & tamen per nullū spaciū necessario mouetur.

Dubitarur tertio: vtrum ista sit concedenda: mot' localis est. Et af q' no: qz illud totū no' est cuius ptes no' sūt: sz ptes motus localis no' sunt: iam vna pterita' sic no' e' amplius & alia adhuc est futura. Item si ista est vera mot' est. hoc e' p' tpe p'ntis: hoc no: qz tunc sequeret q' mot' fieret i' ista t'cum de tpe no' habem' nisi nunc. It' seq'ret q' aliqd simul fieret & corrūperet. qz qñ mot' est: motus fit. & qñ fit: corrūpitur. qz vel corrūpitur anteq' fiat. vñ qñ fit. vel in istati postq' fact' e' nō anteq' fiat: vt no' tum: est: nec postq' factus e' qz tñ multe ei' partes prius non fuerunt: ergo qñ fit. It' d' se p' huius: q' omne qd factum est qñ primo factum est tunc e' sz motus totus primo factus e' in vltimo instanti temporis. sz aristo. negat motū esse in instanti: igit. In oppositu af: qz ois motus est actus q' mobile mouetur: igitur mot' est. It' aliqd mouetur p'io:

sceler et hō nō nisi motu scilicet. Et dicitur est tps pns
 q̄ ē dare motū pntē. Et motū ē accipitur tāq̄ ma
 nifestū et celsū i phia. Pro solutione supponitur
 q̄ ut iam viti ē mor⁹ ē ens successivū cur⁹ esse stat i
 ē successivū suar pns. et nō in quodā indivisibili
 ut aliqui imaginātur. Nam post illud indivisibile
 qd̄ vocatur mutatur esse immediate succedit sibi di
 visibile et illud non est nisi motus: et sit pntialit.
 igitur. Et qñ dicebatur q̄ de tpe non habemus nisi
 nunc. dixit scotus in secundo distinctione scda. q̄
 vix est tanq̄ indivisibile et immediate succedit con
 tinuū fluens. I tps successivū. id dicitur aliqui q̄ qñ
 v: q̄ de tpe nō habem⁹ nisi nunc. vix est tanq̄ men
 suras indivisibile in motu. ¶ Adverte vterius q̄ ut
 alias visum est in logica: de tpe pntē vtrius ad li
 bitum hōim assignantiū tempus pns. ideo capitur
 tps pns aliqñ p vna horat⁹ mor⁹ qui fiet i illa ho
 ra dicitur motus qui sit pntialiter: s; ps post partē.
 Ex q̄ sequitur: q̄ infinitas ptes motus possum⁹ hfe
 q̄ habemus aliq̄ ptem temporis. et illa est divisibi
 lis in infinitū: q̄ etiā mor⁹ qui fiet in illa parte
 temporis. Ex quo sequitur q̄ illa est falsa: ptes mor⁹
 nō sunt. Imo dico q̄ tot sunt in esse successivū: ut
 pnt ptes tēporis pntis: s; multas ptes tēporis acci
 pimus: et motus: s; vna pri⁹ et alias posteri⁹. Et si
 dicatur q̄ vna ps mor⁹ ē pterita et alia futura: di
 co q̄ vix est vtrō tpe pnti solū p tpe cui corrūdet
 adequate ps mor⁹ media. ut si vtiatur tpe pnti/p
 tpe cui ad equate coexistit ps posterior: dicim⁹ ptes
 priorē et pteritā. et sic solvitur pma rō. ¶ Ad alias
 dicitur aliqñ: q̄ omne puz successivū simul est: et sit
 et corrumpitur. Et ista mor⁹ sit se exponit. Mor⁹
 ē in aliquo tpe ante qd̄ non erat. et ista mor⁹ corrū
 pitur sic exponitur. Mor⁹ ē in aliq̄ tpe post qd̄ non
 erit et ille exponētes simul sunt vere: igitur. Et dicit
 et aliter dicitur: q̄ qñ motus sit esse: s; qñ factus est
 nō est. et ad p̄m dicunt q̄ loq̄batur de pmanētē.
 Et dicit q̄ ista motus corrūpitur. sic expōitur. mo
 tus nūc nō est. et immediate ante hoc fuit. et hoc sol
 vitur vltima rō. ¶ Sed restant due pue difficulta
 tes. Prima vtz hō q̄ nūc gnatur: sit mutatus loca
 liter. Et videtur q̄ sic: q̄ de eo vix est dicere q̄ nūc
 est in loco: et prius nō fuit in illo loco: igitur muta
 tus est localiter. ¶ In oppositum af. quia de illo qui
 nunc generatur nunq̄ fuit vix dicere q̄ moveretur
 localiter: igitur. Ad id brevit⁹ q̄ nō est mutatus
 localiter. ¶ Dico vterius q̄ nō bñ arguit. s; sic debz
 argui. istud est in loco et añ nō fuit in isto loco: et cō
 tinue añ hoc movebatur sine quiete media. igitur
 mutatus est localiter. Et dico notanter sine q̄te me
 dia: q̄ si deus nūc corrūperet hōem. et cras eñ re
 produceret in alto loco: certe nō esset mut⁹ locali
 ter: q̄ añ hoc nō movebat⁹ p̄tinue sine q̄te media.
 Alia difficultas: vtrum deus possit creare motum:
 et videtur q̄ nō: q̄ creatio fit in instāti. sed motus
 nō potest fieri i instāti: igitur. Ad id brevit⁹.
 q̄ deus potest creare motum. et dico q̄ nō oīs crea
 tio fit in instāti. sed sicut res est creabile. dico scdo
 q̄ deus potest reproducere motum nō in instāti sed si
 cut reproducibilis est scz pars post partem. Et hęc
 de secundo articulo.

Quātum ad tertiu sit cōclusio responsalis:
 motus ē entitas successiva existēs subiective i mo
 bili. et realiter distincta a mobili et a forma secunduz
 quam est motus. Et hęc cōclusio relinquit p̄bata
 ex secundo articulo. ¶ Ad rationes ante op posiet
 satis patet quid sit dicendū ex articulis in questio
 ne factis.

Quā autē de natura scia ē circa magnitudi
 nes et tempus et motū: quoz in vnu qd̄z ne
 cessē est aut infinitū aut finitū esse

Ste est scda tractat⁹ hui⁹ libri in quo phis ista
 vestigat de infinito an sit i quō sit cōtinet sex
 capitula. In p̄io ostendit q̄ ad naturā p̄m p̄inet
 dēterare de infinito. q̄ p̄bat rōne et signo. Rōne
 sc: ad phisicū p̄inet dēterare de magnitudie: mo
 tu et tpe: ergo ad phisicū p̄inet dēterinare de infi
 nito: patet cōsequētiaz: q̄ finitū et infinitū sūt passio
 nes motus: tps et magnitudis. Signo p̄bat sc: q̄
 omis antiqui volētes tractare de rebus naturalib⁹
 fecerūt aliquā mentionē de infinito. q̄ ad phisicū p̄
 tinet p̄siderare de infinito. ¶ Deinde narrat opini
 ones antiquoz et primo opinionē antiquoz: nō nafa
 liter loquētū: s; platonis et pictagorē. dicebāt eñ q̄
 infinitū ē suba p se exi⁹ et nō est sicut accis in he
 rēs aliau: differūt tñ isti. q̄ pictagorici dicāt q̄ in
 finitū nō pōt repiri nisi i sensibilib⁹ q̄ in rebus abstra
 ctis a sensibilib⁹. Scdo differūt: q̄ pictagorici po
 suerūt infinitū esse extra cellū. plato nō ponuit
 ipm esse extra cellū. Tertio dicit q̄ plato ponebat i
 finitū esse magnū et parū. pictagoras nō ponebat
 nūex parē. Et hoc ostendebat rōne et signo. Rōne scē
 illud qd̄ p aliū teriat et claudis de se ē infinitū: et il
 lud qd̄ teriat ē finitū. sed nūex par teriatur phisicū
 rū imparē: ita q̄ ampli⁹ nō est divisibilis in duo ē q̄
 lig/addita sibi unitate vel nūero impari. Signo sic
 p̄bat. q̄ sicut in p̄p̄tē nūeris gnomonib⁹ addit⁹
 nō variat nūer⁹. sed in nūeris p̄p̄tē igitur numer⁹
 par est radix infinitatis. ¶ Cōsequēt⁹ narrat opini
 onē phoz naturaliter loquētū de infinito: q̄ cō
 uenit cum alijs in hoc q̄ ponūt infinitū esse p̄m
 cipitū: sed differūt ab eis: q̄ p̄bi nō naturaliter lo
 quētes: ponūt ipm esse subampli⁹ et ponūt ipm ef
 se accidēter hfe subiectis: sicut anaxagoras et demo
 critus. Differūt tñ inter se: q̄ anaxagoras posuit il
 lud p̄poni ex silib⁹ corpib⁹ infinitis. democrit⁹ vero
 posuit illud p̄poni et infinitis athermalibus distri
 bus in figura. Dicit scdo q̄ anaxagoras posuit qd̄ si
 bet fieri ex quolibet. democritus vero nō posuit qd̄
 libet fieri ex quolibet. ¶ Finaliter ponit aliquas
 proprietates quas antiqui attribuebant infinito.
 Prima: infinitū est p̄ncipiū: quod p̄bant: q̄ in fi
 nitū est p̄ncipiū vel p̄ncipiatus: s; nō ē p̄ncipiatus
 cū nō hēat p̄ncipiū. igit ē p̄ncipiū. ¶ Scda: infini
 tū est ingēnū et incorruptibile: qd̄ p̄bant: q̄ a oīe
 qd̄ generat hz p̄ncipiū: s; infinitū nō hz p̄ncipiū
 igitur. ¶ Tertia: infinitū p̄tinet et gubernat oīa: q̄
 primū p̄ncipiū debet oīa gubernare. s; infini⁹ est
 h̄mōtē igit. ¶ Quarta: infinitū ē quid diuīnū: q̄ i
 nitū ē incorruptibile et imortale. igit ē quid diuīnū.

op̄mo ante q̄ nō nafa
 liter loquētū de infinito

quadz hō
 p̄tē i nūo ipar
 nō in nō p̄m
 op̄mo antequā nafa
 liter loquētū de infinito

p̄mo

p̄ncipiū est infini

h̄s idem nō reproducibilis ad locū q̄ p̄m de

I

Esse autē aliquid infinitū fides ex quinqz cōringit vtiqz maxime intendēbus ex tpe et hoc infinitū est et ex in magnitudinibus diuisione vruntur ei mathēatici infinito

Stud est scdm capitulū hui' tractat' in quo pbs oñdit vtrū infinitū sit vel nō. et diuiditur duas pres. ¶ In prima ponit quinqz rationes probantes infinitū esse. Prima. tempus est: ergo infinitum est. sequētia patet quia temp' est infinitū. tñ fm p̄m nō in cēperit neqz desinet esse. ¶ Secunda ratio: magnitudo est diuisibilis in infinitū: q̄ in finitū ē. ¶ Tertia rō: gnationes corruptiones sūt p̄petue. q̄ infinitū est: qz nō possit esse gnatioes p̄petue nisi sit aliqđ principū materiale infinitū. ex q̄ in infinitū generent res. ¶ Quarta rō: finitū finit' et terminat ad aliqđ extra ipm vel ergo illud extra ipm est finitū vel infinitū. si infinitū habetur p̄positū. si finitū. ergo finitur ad aliquid extra ipm. et iterū q̄ = retur de illo alio: et sic esset processus in infinitum. ¶ Quinta ratio. sicut est apud imaginationē vel intellectū: ita est in re. quia non contingit intellectus deficere: cum tpe moueatur a rebus: sed intellectus intelligit numerū maiorē quocunqz numero dato: et magnitudinē maiōrē: quacunqz magnitudinē data. Item contingit imaginari infinitū spaciū vel ergo illud spaciū vbiqz erit pleniū vel vacuū. si pleniū: hoc erit corpore infinito: si vacuū. ergo poterit repleri per corpus: non nisi per infinitū: igitur. Et si fert q̄ si vacuum possit repleri per corpus: infinitū erit pleniū per tale corpus. quia in perpetuis non differunt esse et posse. ¶ Subdit consequenter. q̄ infinitum dicitur quinqz modis. Primo dicit infinitū q̄ nō est finitū nec terminatū: nec aptū natū teriat: quē admodū vox dicit inuisibilis qz nō videt nec est apta nata videri: et istud dicit infinitū negative. Secundo modo dicit infinitū: quod habet quantitatē siue magnitudinē oīno imperansibile. et istud dicitur infinitū contrarie. Tertio modo dicitur infinitum: qđ habet q̄ritatē finitū: que tñ nō potest p̄trāsrī p̄pter impotētā transeuntē. et sic spaciū ab ozlate ī occidēs dicitur infinitū. Quarto mō dicitur infinitū qđ nō hz finē. tñ aptū natū ē h̄re: et illd dicitur infinitū p̄lusiue cōmōi et linea carēs p̄fici. Quinto mō dicitur infinitū q̄ ē sp̄ acc' p̄fici potēte. Et istd ē triplex. scz scđz appōnē: scđz dīlōnē et scđz appōnē et dīlōnē si mul. ¶ In scđa p̄e. pbat pbs infinitū nō eē. et ponit tres conclusōes. Prima infinitū nō ē separātū a sēssibilibz: pbat trib' rōnibz. Prima: si aliqđ sit infinitū et sit separātū a sēssibilibz: tñ illd nō erit magnitudo nec multitudo cū qđz talē sit sēssibile. Scđa rō impossibilē ē aliqđ eē finitū nisi scdm magnitudinē et mēturā: nē ē impossibile ē aliqđ eē finitū separātū a sēssibilibz: p̄z anis: qz infinitū ē p se passio magnitudis et multitudis. Tertia rō qz vel illud finitū separātū a sēssibilibz ēst p̄ribile vel ipartibile: nō p̄ribile qz tunc esset sensibile qz oporteret ipm esse q̄tum. Scđa cōclusiō nullū corpus ē infinitū: qz nullū corp' sup̄ficie teriatū ē infinitū: s̄z oē corp' ē sup̄ficie teriatū igit'. Tertia cōclusiō: null' n̄terns ē infinit' qz nullū numeratū ē infinitū: igit' null' n̄nerus est infinitus

Philisice autē magis cōsiderātibz ex hīs erit manifestū neqz eē compositum p̄ ossibile est extra neqz simplex compositūz quidem igitur non erit infinitū corpus si finita elementa sunt multitudine

Stud ē tertū capitulū in quo p̄hs oñdit. q̄ nullū corp' sensibile est actu infinitū: qđ pbat q̄nz rōnibz. ¶ Prima illd est simplex vel compositūz: nullū illoz ē dicendū igit'. p̄rio nō p̄positū. qz v̄ p̄poneret ex infinit' vel vno finito et alio infinito: nō ex infinitis: qz nō ē ponēda multitudo infinita. nec ex vno finito et alio infinito: qz elementa ex quibz p̄ponitur corp' mixtū seu p̄positū: v̄cunt esse ad equata sicqz inter ipa sit eq̄lis p̄portio: s̄z finiti ad infinitū nulla ē p̄portio. igit' vñ nō p̄t eē finitū et alio infinitū: s̄z finitū sit virtutis infinita: sic corp' virtutis. ¶ Deinde remouet vnā cauillatōnē: diceret ali aliquis: q̄ non oportet corpus infinitum excedere aliud corpus vel alia corpora in virtute: quia videmus multotiens magnū corpus esse minoris virtutis. Respōdet: q̄ quis virtus maioris corporis: qz nō excedat virtutē minoris corporis: tñ tantū p̄t addi corpori maioriz eius virtus excederet virtutē minoris corporis: si fiat additio ī infinitū quē ad modū in corpore infinito: excedet aliud corp' in virtute. ¶ Scđa rō p̄ qua p̄mittit aliqđ sup̄pōes. Prima cōp' naturalē est aptū natū esse in aliqđ loco naturalis. Scđa sup̄pō. idē est locus totius et ptis: vt totus terre et vni' glebe totius terre. q̄ sic est intelligenda: totum inclinat ad eūdem locū ad quē press' ē s̄rio. ¶ Istis sup̄positis forā scđa ratio. qđ esset aliqđ corp' sensibile infinitū: vel esset omogeneū vel etherogeneū. s̄z nullū est dicēdū: igit' qz nō sit omogeneū p̄z: qz cum oē corpus sit in aliquo loco: tñ tale esset ī loco. vel ergo in loco naturali vel nō naturali. Si in loco naturali: tñ locus sit adequatus locatō oportebit locum naturalem esse infinitum. et per consequens extra ipm nō erit alius locus: et tunc tale corpus infinitum perpetuo quiesceret in ipō loco. Si vero esset in loco non naturali. distaret in infinitū a loco naturali: et p̄sequēda nūq̄ pueniret ad locū naturalem: q̄ si poneret tale corp' sensibile infinitū omogeneū: destrueret motus vel quies. s̄z vtrūqz ē impossibile igit'. qz aut tale corp' nō sit etherogeneū patet: qz tunc p̄poneret vel ex infinitis vel finitis fm magnitudinē et multitudinē: nō p̄mittēda ex finit' nō resulat nisi finitū: nec ex infinitis: qz cuius cuius corp' debeas locus naturalis: sequeret q̄ infinita essent loca: qz tñ eēt infinita locata. ¶ Tertia rō p̄cipaliter omne corp' sēssibile ē graue vel leue. si graue: q̄ nat' fertur ad mediū. si leue: q̄ nat' fert' sursum: s̄z ī infinitū nō est dandū sursum neqz mediū: q̄ nō est ponendū aliqđ corp' sensibile actu infinitū. Quarta rō omne corp' sensibile est in aliquo loco: s̄z libet locus est deterioratus et finitus: q̄ quilibet corpus est deterioratū et finitū. q̄ nullū ē infinitū. ¶ Quinta ratio: nullus locus ē actu infinitus. q̄ nullū corp' est actu infinitū. patet: q̄ n̄a: qz vniūqz corp' debet locus p̄p̄ri:

infinitū dicitur magis modis

his p[ro]p[ri]et[at]e solū sunt sex differētie loci. s. sursum, deorsum, dextrum, sinistrum, antea, retroq[ue] sūt finite: igitur. Quod quidem igitur actu nō sit corpus infinitum: manifestū ex his quod autē si sit infinitum simpliciter/multa impossibilia accidant manifestum est.

Stud est q[ui]ntū capitulū q[ui] p[ro]bat q[ui]d sit quomō infinitū ē: et quomō infinitū nō est: r[ati]o intendit duas p[ro]clusiones. Prima: si finitū aliq[ui]d ē: et aliq[ui]d nō ē: p[ro]p[ri]et[at]e infinitū nō est illo mōdo quo dicim[us] corp[us] sensibile esse actu infinitū: t[ame]n nō est aliq[ui]d q[ui]d nō ē: negari p[ro]pter tria. p[ri]mo p[ro]pter t[em]p[or]e: q[ui]d neq[ue] incipit neq[ue] desinet e[ss]e: sc[ilicet] p[ro]pter magnitudinē: q[ui]d infinitū sūt o[mn]ibilibes. Etio p[ro]pter nūm[er]os. nā o[mn]i nūm[er]o dato: in finitū p[ro]p[ri]et[at]e dari maior. Sc[ilicet] p[ro]cl[us]io: infinitū ē i[n] p[ot]entia q[ui] nō reducitur ad actū p[ro]pletū: s[ed] b[ea]t[us] ad actū i[n]cōpletū. nā infinitū ē i[n] actu sicut dies r[ati]o. s[ed] ista nūq[ue] reducitur ad actū p[ro]pletū: igitur. Ergo ei est q[ui]dā lud[us] solit[er] fieri antiq[ue] in olīpia: cui[us] p[re]s nūq[ue] erāt sil: sed vna post aliā. Sc[ilicet] aliq[ui]d dicit[ur] esse in potentia ad actū dupl[iciter]. vno mōdo ad actū p[ro]pletū: sicut cupiū ē i[n] p[ot]entia statue. Alio mōdo i[n] p[ot]entia ad actū i[m]p[er]fectū: sicut dies r[ati]o nūq[ue] sūt i[n] actu p[ro]letocū p[re]s eor[um] simul nō possunt e[ss]e: sicut i[n] ip[s]is sp[irit]u est aliq[ui]d accipiēdū. Sc[ilicet] o[mn]e q[ui]d dicit[ur] p[ro]p[ri]et[at]e infinitū regi tā i[n] p[er]manētibus q[ui] i[n] successivis: p[ro]p[ri]et[at]e duas p[ro]p[ri]et[at]es i[n]ter ip[s]a. Prima ē q[ui]d v[er]obiq[ue] r[ati]o infinitatis i[n] hoc p[ro]p[ri]et[at]e q[ui]d accipit[ur] semper aliud post aliud: nūq[ue] est totū acceptū. Sc[ilicet] ē q[ui]d v[er]obiq[ue] accipit[ur] est finitū: licet infinita sint accipiēda. Ex quo i[n] fert[ur] q[ui]d infinitū nō ē tale ens sicut hō vel domus: cui[us] o[mn]es p[re]s simul accipiunt. Sc[ilicet] d[icitur] q[ui]d i[n] p[er]manētibus pars plus ac cepra manet cū p[re] accipiēda: sed i[n] successivis nō manet. Finaliter ponit tres p[ro]cl[us]iones. Prima: magnitudinē cōuenit infinitum finitū diuisione i[n] p[re]s eiusdē p[ro]portiois: licet non eiusdē q[ui]d sitat[ur]. q[ui] illo mōdo quo magnitudo nō p[ot]est sumi ip[s]a ē infinita. s[ed] accipiēdo p[re]s eiusdē p[ro]portiois nūq[ue] sumit magnitudō: igitur. Sc[ilicet] p[ro]cl[us]io: magnitudinē cōuenit infinitū per appositionē p[re]s eiusdē p[ro]portiois: s[ed] nō per appositionē eiusdē q[ui]d sitat[ur]. p[ri]ma p[ro]p[ri]et[at]e q[ui]d ab vna magnitudine aufert[ur] potest alteri apponi. s[ed] i[n] infinite p[re]s eiusdē p[ro]portiois possunt auferr[ur] a magnitudine: igitur. Sc[ilicet] p[ro]p[ri]et[at]e q[ui]d a magnitudine nō possunt auferr[ur] infinite p[re]s eiusdē q[ui]d sitat[ur]. Tertia cōcl[us]io: p[ro]p[ri]et[at]e male locut[ur] est de infinito: q[ui]d posuit infinitū eodē mōdo p[er]iri i[n] magnitudib[us] sc[ilicet] d[icitur] appōnē r[ati]o. nō posuit etiā infinitū i[n] nūm[er]is nec sc[ilicet] d[icitur] o[mn]e nec sc[ilicet] p[ro]p[ri]et[at]e sc[ilicet] d[icitur] e[ss]e i[n] stat[us] ad decē q[ui] nūm[er]i qui sūt vltra decē sūt eiusdē p[ro]p[ri]et[at]e cū p[ri]ozibus.

Accidit autem contrarium esse i[n] infinitū: quo nā sicut dicunt non enim cuius nihil est extra: sicut cui[us] semper aliq[ui]d ē extra hoc infinitū ē

Stud est quintū capitulū quo p[ro]bat q[ui]d sit quomō infinitū ē: et quomō infinitū nō est: r[ati]o intendit duas p[ro]cl[us]iones. Prima: si finitū aliq[ui]d ē: et aliq[ui]d nō ē: p[ro]p[ri]et[at]e infinitū nō est illo mōdo quo dicim[us] corp[us] sensibile esse actu infinitū: t[ame]n nō est aliq[ui]d q[ui]d nō ē: negari p[ro]pter tria. p[ri]mo p[ro]pter t[em]p[or]e: q[ui]d neq[ue] incipit neq[ue] desinet e[ss]e: sc[ilicet] p[ro]pter magnitudinē: q[ui]d infinitū sūt o[mn]ibilibes. Etio p[ro]pter nūm[er]os. nā o[mn]i nūm[er]o dato: in finitū p[ro]p[ri]et[at]e dari maior. Sc[ilicet] p[ro]cl[us]io: infinitū ē i[n] p[ot]entia q[ui] nō reducitur ad actū p[ro]pletū: s[ed] b[ea]t[us] ad actū i[n]cōpletū. nā infinitū ē i[n] actu sicut dies r[ati]o. s[ed] ista nūq[ue] reducitur ad actū p[ro]pletū: igitur. Ergo ei est q[ui]dā lud[us] solit[er] fieri antiq[ue] in olīpia: cui[us] p[re]s nūq[ue] erāt sil: sed vna post aliā. Sc[ilicet] aliq[ui]d dicit[ur] esse in potentia ad actū dupl[iciter]. vno mōdo ad actū p[ro]pletū: sicut cupiū ē i[n] p[ot]entia statue. Alio mōdo i[n] p[ot]entia ad actū i[m]p[er]fectū: sicut dies r[ati]o nūq[ue] sūt i[n] actu p[ro]letocū p[re]s eor[um] simul nō possunt e[ss]e: sicut i[n] ip[s]is sp[irit]u est aliq[ui]d accipiēdū. Sc[ilicet] o[mn]e q[ui]d dicit[ur] p[ro]p[ri]et[at]e infinitū regi tā i[n] p[er]manētibus q[ui] i[n] successivis: p[ro]p[ri]et[at]e duas p[ro]p[ri]et[at]es i[n]ter ip[s]a. Prima ē q[ui]d v[er]obiq[ue] r[ati]o infinitatis i[n] hoc p[ro]p[ri]et[at]e q[ui]d accipit[ur] semper aliud post aliud: nūq[ue] est totū acceptū. Sc[ilicet] ē q[ui]d v[er]obiq[ue] accipit[ur] est finitū: licet infinita sint accipiēda. Ex quo i[n] fert[ur] q[ui]d infinitū nō ē tale ens sicut hō vel domus: cui[us] o[mn]es p[re]s simul accipiunt. Sc[ilicet] d[icitur] q[ui]d i[n] p[er]manētibus pars plus ac cepra manet cū p[re] accipiēda: sed i[n] successivis nō manet. Finaliter ponit tres p[ro]cl[us]iones. Prima: magnitudinē cōuenit infinitum finitū diuisione i[n] p[re]s eiusdē p[ro]portiois: licet non eiusdē q[ui]d sitat[ur]. q[ui] illo mōdo quo magnitudo nō p[ot]est sumi ip[s]a ē infinita. s[ed] accipiēdo p[re]s eiusdē p[ro]portiois nūq[ue] sumit magnitudō: igitur. Sc[ilicet] p[ro]cl[us]io: magnitudinē cōuenit infinitū per appositionē p[re]s eiusdē p[ro]portiois: s[ed] nō per appositionē eiusdē q[ui]d sitat[ur]. p[ri]ma p[ro]p[ri]et[at]e q[ui]d ab vna magnitudine aufert[ur] potest alteri apponi. s[ed] i[n] infinite p[re]s eiusdē p[ro]portiois possunt auferr[ur] a magnitudine: igitur. Sc[ilicet] p[ro]p[ri]et[at]e q[ui]d a magnitudine nō possunt auferr[ur] infinite p[re]s eiusdē q[ui]d sitat[ur]. Tertia cōcl[us]io: p[ro]p[ri]et[at]e male locut[ur] est de infinito: q[ui]d posuit infinitū eodē mōdo p[er]iri i[n] magnitudib[us] sc[ilicet] d[icitur] appōnē r[ati]o. nō posuit etiā infinitū i[n] nūm[er]is nec sc[ilicet] d[icitur] o[mn]e nec sc[ilicet] p[ro]p[ri]et[at]e sc[ilicet] d[icitur] e[ss]e i[n] stat[us] ad decē q[ui] nūm[er]i qui sūt vltra decē sūt eiusdē p[ro]p[ri]et[at]e cū p[ri]ozibus.

est bona: q[ui]d diffinitio duentis toti r[ati]o p[ro]fecto nō ē bona diffinitio infinitū: s[ed] talis ē h[uius]mōdi. nā ē diffinitio totū: q[ui]d p[ro]fectū totū r[ati]o p[ro]fectū sint idē. vñ p[ro]fectus est cui nihil p[ro]fectōis deest. totū ē cui[us] nihil ē extra. Debet ergo aliter diffiniri infinitū. Infinitū ē cui[us] p[ro]p[ri]et[at]e ē accipientib[us] semper est aliquid extra sumere. Ad p[ro]bat signo antiquor[um]: qui dicebāt annulos e[ss]e infinitos: eo q[ui]d quacunq[ue] p[re] accepta: p[ro]tingit aliam accipere. et isto ponit q[ui]d p[ro]p[ri]et[at]e infiniti. P[ri]ma: infinitū h[uius] modū materie: eo q[ui]d est i[n] p[ot]entia si cut materia. Sc[ilicet] d[icitur]: infinitū nō p[ro]tinet: s[ed] p[ro]tinet finitū q[ui]d infinitū. Tertia: infinitū finitū q[ui]d infinitū est ignotum. Quarta: infinitum magis h[uius] rōnem partis q[ui]d totū: q[ui]d h[uius] rōnem materie q[ui]d est p[ro]p[ri]et[at]e. Quinta: infinitum nō p[ro]tinet sensibilia r[ati]o intelligibilia: q[ui]d i[n]cōueniens est r[ati]o impossibile ignotū r[ati]o i[n]determinatū o[mn]ia continere. In sc[ilicet] p[ro]cl[us]io p[re] assignat cām i[n]finitatis i[n] entibus naturalibus: r[ati]o i[n]tēdit q[ui]d p[ro]cl[us]iones. Prima: i[n] magnitudinibus nō est p[re]cedere i[n] infinitū sc[ilicet] ap[er]t[ur] p[ro]stio: ita q[ui]d omni magnitudine data: contingat dare maiorem. licet omni magnitudine data cōtin gat dare minorem. p[ro]bat primā partē: q[ui]d quantū contingit corpus vel magnitudine esse i[n] potentia: t[ame]n p[ro]tingit ip[s]e esse i[n] actu: q[ui]d nō p[ro]tingit corp[us] actu esse infinitū: vt iam p[ro]batū est: igitur. Sc[ilicet] p[ro]cl[us]io: i[n] numeris non est infinitū sc[ilicet] d[icitur] diuisionem: quāq[ue] b[ea]t[us] possit esse sc[ilicet] d[icitur] appōnem. P[ri]ma pars p[ro]p[ri]et[at]e nullū cōp[ro]stū ex i[n]d[iv]isibilibus est diuisibile i[n] infinitū: s[ed] numerus est h[uius]mōdi: q[ui]d cōp[ro]stū ex vnitatib[us]: igitur. Sc[ilicet] p[ro]cl[us]io: p[ro]p[ri]et[at]e p[ro]p[ri]et[at]e p[ro]p[ri]et[at]e diuisionē a magnitudi ne: t[ame]n attribuit numeris p[ro]p[ri]et[at]e appōnē: s[ed] magnitudo est diuisibilis i[n] infinitū: q[ui]d numer[us] ē augmētabilis i[n] infinitū. Tertia p[ro]cl[us]io: infinitū nō est vna natura: q[ui]d primo r[ati]o se dicat de magnitudine: motu: et t[em]p[or]e: q[ui]d p[ri]o d[icitur] de magnitudine: sc[ilicet] p[ro]p[ri]et[at]e diuisionem magnitudinis sequat[ur] diuissio mot[us]. r[ati]o sc[ilicet] d[icitur] de motu. r[ati]o tertio de t[em]p[or]e. Quarta p[ro]cl[us]io: magnitudinem nō ē infinitā: nō tollit p[ro]siderationē mathematico rū. q[ui]d tali nō i[n]d[iv]id[ua]t[ur] mathematic[us] cū i[n] suis demō strationib[us] nunq[ue] vtant[ur] q[ui]d sitat[ur] i[n] infinita: s[ed] quantitate finita. Quinta p[ro]cl[us]io: infinitum reducitur ad cām materialē. q[ui]d i[n] infinito p[ro]uenit r[ati]o p[ri]uatiōis r[ati]o potentie. restat e[ss]e i[n] sp[irit]u aliq[ui]d eius i[n] p[ot]entia ad vltra accipiendū. s[ed] materia est cui p[ro]p[ri]et[at]e p[ro]uenit p[ri]uatiō r[ati]o potentia: igitur: r[ati]o hoc h[uius] testimonio antiquor[um]: qui vlt[er] sunt infinito tanq[ue] materia. ideo i[n]conueniens est ip[s]m i[n] infinitum dicit[ur] p[ro]tinet r[ati]o contentum.

Reliquū autē est aggrediēdū: sc[ilicet] d[icitur] quomō quas rationes i[n] infinitū e[ss]e videtur nō solum potentia

Stud ē sextū cap[itu]lū r[ati]o vltimū i[n] q[ui]d phi. soluit rōes factas i[n] sc[ilicet] d[icitur] cap[itu]lō p[ro]bat q[ui]d est i[n] infinitū i[n] actu: r[ati]o dicit q[ui]d illaz rōnū q[ui]dā nō neciō concludit. r[ati]o q[ui]dā assumit falsū. Et soluit p[ri]o tertiam rōem dices: q[ui]d i[n] g[ra]tias sint i[n]finite p[ro] successione. nō t[ame]n p[ro]pter hoc ponēdū ē aliq[ui]d corp[us] sensibile actu infinitū. q[ui]d ad corruptionē vni[us] sequit[ur] g[ra]tias alterius. r[ati]o sic materia q[ui]d erat p[ro] rel[ati]o q[ui]d corrupit: fit p[ro] ei[us] q[ui]d g[ra]tias. t[ame]n sc[ilicet] d[icitur] h[uius] tenendū ē q[ui]d g[ra]tias nō sunt i[n] infinite sc[ilicet] d[icitur] successione. s[ed] i[n] ceperūt r[ati]o desinet esse. Deinde soluit quartā rōem: negādū q[ui]d illū q[ui]d

diffinitio infiniti.
p[ro]p[ri]et[at]e idē est q[ui]d p[ro]p[ri]et[at]e

Nota qd subditur e qd si forte ad existere est in actu
a deo in actu existit in actu in finitum ptes qd subditur in ptes

Ziber quartus

fiatur finitā p aliqđ aliud extrinsecū: sed finit per
sua fugiētia vel partē intrinsecā. ¶ Deinde soluit
quā rōnē: que erat de imaginatōe dīcēs: qđ imagi
natōi nō est credēdū. imaginatōi em̄ credere in cō
ueniēs est. fallit em̄ sepe imaginatio. ¶ Porerea
soluit primā rōē: dīcēs: qđ tps nō est infinitū nisi s; p
potētiā diuisionis: r̄ s̄r̄ mor̄. Deinde soluit scđaz
dicē: qđ magnitudo nō est actu in infinitū diuisa:
sed est solū infinita s̄m potentia diuisionis. r̄ s̄m
liter n̄terus est infinitū? s̄m potentia appositionis:
neutrū tamen eorum est infinitū actu.

Veritur vtrum sit aliquod corpus ac
tu infinitum. ¶ Arguitur primo qđ sic: qđ s̄m
p̄m sexto huius motus r̄ tēpus s̄nt infinita. r̄ ibi
dem dicit qđ magnitudo. motus r̄ tēpus p̄portio
nabiliter se habēt ad finitatem r̄ infinitatē. ita qđ si
vnū illorū sit infinitū: r̄ aliud. igit. ¶ Secundo sic
motus r̄ temp̄ sunt passionescō: p̄oris naturalis qđ
si motus r̄ tēpus s̄nt infinita: oportebit aliqđ corp̄
naturale esse infinitū. ¶ Tercio sic: om̄e p̄tinuū est
infinitū. sed aliqđ corpus ē cōtinuū: ergo aliqđ cor
pus est infinitū. añs patet. qđ p̄tinuū est diuisibile
in infinitum. ergo habet infinitas partes. r̄ p̄ h̄s
est infinitū. ¶ Quarto sic: om̄e finitū p̄ ablationē
finitū tan dē s̄sumit. sed p̄tinuū p̄ ablationē finitū
nōq̄ consumit. qđ post quālibet partē acceptam est
pars accipiēda: qđ sequit̄ qđ nō est finitum. r̄ per cō
p̄sequēs est infinitū. ¶ Quinto sic. intellectus noster
intelligit infinitū: r̄ virtus imaginatiua ip̄m ima
ginat. igit infinitū est: renēt h̄a: qđ intellectus est
virtus passiva: quā necesse est moueri a re. Item de
infinito est scia: cū ad p̄m naturālē p̄tineat de ip̄o
deteriare. In oppositū est philosophus ī textu. In
questione erunt tres articuli.

Quārum ad primū sciendū est primū: qđ in
finitū potest ea p̄i duplici vt alias visum est in p̄ma
huius. Ande aduerte: qđ aristoteles nō diffinit hic i
infinitum s̄m cathegorematice captū sed cathegor
ematice. captum non in actu sed in potentia. cuius
diffinitō d; sic itelligi. Infinitū ē cur̄ q̄ritatē acci
piētib̄. i. q̄ritatē accipiētib̄ restat aliqd accipiēdū
Cuī r̄ō ē qđ in infinitū in quāritate sicut loquit̄ phi
losoph̄ nō potest habere esse nisi in fieri r̄ in poten
tia accipiēdi s̄mper alter̄ post alterū. r̄ ideo q̄
ritatē accipiēt illud nō est nisi finitū: r̄ quedā p̄
infiniti potētiā. ideo restat aliqd ip̄sū infinitū
accipiēdū. Ex quo cōcludi pōt: qđ infinitū nec est to
tum nec est p̄fectum. ¶ Primo nō est totū: qđ totum
est cuī nihil est extra. sed extra illud infinitū. i. ex
tra illd qđ habet tā de ip̄o semp̄ ē aliqd extra. scđo
nō pōt dici p̄fectū: qđ p̄fectū ē cui p̄fectionis nihil
deest. s; isti infinito sp̄ aliqd deest. ¶ Aduerte
vterius: qđ in quolibet p̄tinuo s̄nt duplices p̄tes. s.
eiusdē p̄portiois r̄ eiusdē q̄ritatis. Eiusdē p̄por
tiois s̄nt qđ sic h̄nt q̄ritas ē p̄portio p̄te ablate
ad scđam ablatā: r̄ scđe ad tertiā: sic dēcep̄.
vt si diuidat̄ vna linea in duas medietates: r̄ iterū
vna medietas in alias medietates: tūc p̄cedit p̄ par
tes eiusdē p̄portiois: qđ sicut p̄te ad scđam est p̄
portio dupla. ita scđe ad tertiā est p̄portio!

istas ptes quodlibet p̄tinuū est diuisibile in infinitū:
tā: r̄ magnitudo p̄ diuisionē nūq̄ potest s̄sumi p̄
ablationē taliū partiū. ¶ Et si qđ dicat̄: hoc eē p̄
r̄sequeret qđ in quolibet p̄tinuo esset multitudo i
finita p̄tis actu existētis. qđ si tale p̄tinuū diuidat̄
in illas ptes oportet qđ p̄ponat̄ ex illis partiū bus: a
liter esset vnū ficticiū dicere: qđ p̄tinuū diuideret̄ p̄
illas ptes: r̄ qđ ex illis nō p̄poneret̄. N̄ ideo qđ in q̄
libet p̄tinuo s̄nt infinite ptes eiusdē p̄portiois ī ac
tu eēndi r̄ qđ realiter existit: s; s̄nt in potētia subli
stendi. i. i potētia vt diuidat̄. ¶ Et si qđ itez dicat̄:
multitudo entis infinita ē impossibilis. dico: p̄ nūc qđ
vex ē actu separato adiuicē. nō tñ entis nō separato
r̄ ad iuicē. S; ptes eiusdē q̄ritatis s̄nt qđ sic se h̄nt:
qđ p̄ta ē eiusdē q̄ritatis cū scđa: r̄ scđa cū t̄tia: sic
deinceps. r̄ tales nō s̄nt infinite ī p̄tinuo: imo p̄tinu
uz p̄ ablationē taliū p̄tis s̄sumit: r̄ iste s̄nt duplices
qdā s̄nt nō cōicātes: qđ vna nihil accipit de alia nec
ē. alie s̄nt cōicātes: qđ vna accipit aliqd de alia.

Sciendū est scđo: qđ circa textum incidit
aliqđ difficultates. ¶ Pr̄mo vtrū in quibet p̄tinuo s̄nt
infinitē ptes: arguit̄ qđ nō qđ vel essent in actu vel i
potētia. nō in actu vt videt̄ velle aristo. nec i potētia
qđ nō videt̄ quō illa potētia reduc̄ret̄ ad actū. Itē
null̄ n̄der̄ est infinitū. qđ ptes p̄tinui nō s̄nt infinitē
de. añs videt̄ h̄c aristo. Itē infinito repugnat̄ qđ oēs
partes s̄nt accepte. sed om̄s partes p̄tinui possunt
esse accepte. quia totū potest eē acceptū: qđ r̄ partes:
cum partes nō s̄nt aliud qđ totū. Item plures par
tes faciunt aliqd maius qđ pauciores. ergo si n̄te
infinitē faciūt totū infinitum: r̄ p̄sequēs erit infi
nitū. Item sequeret̄ qđ esset multitudo maior mul
titudine infinita qđ est incōueniēs. h̄a patet: quia
multitudo totius linee est maior qđ multitudo vni
us p̄tis: sed in vna pte s̄nt infinite. igit. ¶ In oppo
sitū ar̄. qđ si in p̄tinuo nō esset infinite ptes: sequer̄
qđ nō eēt diuisibile ī infinitū: sed hoc ē falsū. ¶ Pr̄
solutioe ponit̄ aliqđ p̄clusiones. Pr̄ia: in q̄z cō
nūo s̄nt infinite ptes eiusdē p̄portiois. Ex qđ scđum
qđ nō s̄nt p̄tes ptes in celo qđ i grano milij. Ex ista
etiā sequit̄: qđ si māius fuisset ab eño sicut postum
p̄h̄: in toto tpe p̄terito nō fuissent p̄tes dies qđ an
ni 43 q̄z ann̄ p̄tineat. cccxvi. dies. Sed qđ p̄clusionē
nullo p̄tinuo s̄nt infinite ptes eiusdē q̄ritatis nō cō
municātes: qđ tñ illud esset actu infinite extēsum: qđ
s̄nt infinite eiusdē q̄ritatis cōicātes: vt vñ est i p̄te
dēti notabilis. Tercia p̄clusio. finitū r̄ infinitū cap
ta cathegorematice opponit̄ur adiuicē: sicut videt̄
le r̄ iuisibile: etiā finita r̄ infinita i n̄ero p̄tū s; fi
nitū r̄ infinitū capta s̄m cathegorematice nō oppo
nunt̄. nisi sicut isti teri oēs r̄ aliqd. imo sicut ista
p̄cedēda: oīa s̄nt aliqua ita ista: infinita s̄nt finita.
¶ Aduerte vterū? qđ ad videndū veritatē multarū
ppōnū que s̄nt in istis: debem̄ bene aspiciere ad h̄
oēs: captū collectiue vel distributiue ista. oēs ptes
p̄tinui s̄nt oēs ptes p̄tinui: s; teneat̄ distributiue
falsa. si collectiue vera. Etiā ista. oēs ptes huī totū.
scz. ad h̄c b. c. v. dato qđ signent̄ oēs partes illius totū
tius. si teneat̄ distributiue falsa. ē. si collectiue vera
ē. Similit̄ ista: oēs ptes linee b. habet̄ vltra alia
ptes vera si teneat̄ distributiue. si collectiue falsa

quodlibet quoniam sicut duplices
sub. s. eiusdē p̄portiois ē cōclusio
in infinitū.

dupla

Sed restat alia parua difficultas: quod caput ibi
 infiniti: dicendo infinite partes sunt in continuo. Nunc
 dico quod proprie caput sinceretgorate sic exponedo:
 due partes. tres. quatuor. quinque. centum sunt in continuo
 et non sic exponedo: aliquot partes sunt in continuo: non
 totum in plures: quod tunc est falsa. Et aduerte quod de
 rigorosis propositum in qua ponit infinitum est distinguere
 da. et dico quod alias visum est: quod iste terminus infinitus
 quo ad significatorem eius: prout est categorice: et prout
 sinceretgorate: cum subordinetur preceptum plerumque ex actu
 et preceptum. sed si per se ponatur quo ad officium est categorice
 remanet reddidit suppositum verbo. sed quod ponitur cum sub
 stantivo est sinceretgorate: maquo ad officium.

Tertio sciendum est: quod restant adhuc aliquae
 difficultates. Prima. verum ista sit procedenda. o. et par
 tes infiniti sunt infinite. Nunc dico: quod si ly oes capiat
 distributive est falsa. quod nulle partes infiniti sunt infiniti
 te. si autem capiat collectiviter est verum: et sic procedat: et est sen
 sus. oes partes infiniti sunt due. sunt tres. quatuor. centum
 et sic de alijs. Dicunt tamen aliqui quod est falsa. et dicunt quod ly i
 finitum a pre predicati se tenet categorice. sed hoc
 non est verum. nam sicut ly oes tam a pre subiecti quam predicati
 et sic tenet sinceretgorate. ita ly infinitum. ista et
 potest procedi in infinitas partes infiniti per dividendum: quod in
 duas. centum. mille. et sic de alijs. Etiam ista: in infiniti
 tas partes infiniti potest esse divisum: sicut per potentiam di
 viduali: quod in duas. centum. mille. infiniti potest esse actu
 divisum. Etiam possit procedi ista: infiniti per dividendum
 in infinitas partes. infiniti per esse divisum in infinitas partes. sed
 hoc tamen magis postea videbitur: quod multi sunt qui nolunt con
 cedere eas. Et aduerte quod ad hoc quod aliqua propositio
 de possibili in sensu diviso sit vera. non oportet quod sibi cor
 respondeat una de inesse in propria forma. sed sufficit quod ponatur
 sibi per se. per nomen demonstrativum. unde ista procedit: ma
 teria aeris potest esse sub forma aque. et tamen ista est impossi
 bilis. materia aeris est sub forma aque. sed debet sic ponitur
 hoc est sub forma aque. demonstrando per hoc illud per
 quo supponebat subiectum patet. Ad hoc dico quod ibi sunt in
 finitae partes in actu existens: quod sunt in potentia ad actum
 subsistentem: ut ista visus est. et dico quod reducit ad actum
 subsistentem per divisionem unius ab alijs: non tamen sic quod
 alij datur ultima. Ad aliam diuisionem verum est quod in
 finito repugnat habere oes partes acceptas: quod si restat
 aliquid acceptum. Et si quis dicat: ista est possibilis.
 oes partes infiniti sunt acceptae. quod descendere sunt vere.
 dico quod verum est capiendo ly oes distributive. sed non
 collectiviter. et quod inferunt totum per esse acceptum. trahatur
 ergo et partes. negatur prima: et ad probandum: quod totum nichil
 aliud est quam sue partes. negatur. Ad aliam diuisionem plures
 partes non concurrente in alijs paucioribus: faciunt aliquid
 maius quam ille pauciores. si autem ille plures infiniti
 in alijs paucioribus non oportet. Nunc dico quod ille infinite
 dico: quod multitudine primis medietatibus. Ad aliam
 dico: quod multitudine primis totum non est maior quam multi
 tudo primis: prout hoc capiendo ly maius proprie: quod
 si proprie capere: tamen posset procedi: quod numerus per
 totum esset maior: quod numerus primis. Nunc maius
 prout dicitur est quod totum plures. sed improprie dicitur quod il
 lud et aliquid aliud. magis totum continet oes partes partis.
 cum hoc multas alias sed non plures.

Quarto sciendum est quod circa rectum incidit
 talis difficultas. verum ista sit concedenda: prout potest
 dividi in oem partem suam. Et verum est quod sic. quod oes singula
 res illius sunt vere. Nam ista est vera: prout potest divi
 di in hac parte: prout potest dividi in hac parte: et sic de a
 lijs: igitur. Nunc dico quod hoc non sufficit ad veritatem visum
 possibile: sed quod singulares sunt compossibiles ad invicem:
 cum visum equaleat copulativum quod est impossibile: si partes
 eius non sint compossibiles. Et si inferuntur alij verum
 in illo instans in quo una pars est vera: et alia. sed sicut si pro
 possibile. dico quod verum est: ut ly si deterior ly prout non
 terminat actum terminat potestatem. Et si quis dicat: con
 trarium singulares sunt vere et inferunt alij verum. Nam si
 nisi. Nam igitur illa visum erit vera. alias ex vero sequetur
 falsum. Nunc dico quod singulares propositioes de possibili ab
 solute sumptis non inferuntur foras verum de possibili.
 sed est fallacia figure dictionis: ex vi sermone omne
 ad unam: possunt enim singulares ex vi sermone omne
 predicatum cum subiecto per aliquod nunc. ubi visum prout pre
 dicatum cum subiecto per quolibet nunc. Et si quis dicat: quod
 liter ergo erunt accipiende singulares de possibili
 sufficienter inferuntur verum. Dico quod debet accipi in co
 positioe specificae. prout eod est nunc. ut sic: possibile est con
 tinuum dividi secundum aliquod nunc. et possibile est
 dividi secundum. b. pro eodem nunc. et sic de alijs: et tunc sequitur
 visum. Et si arguas: quod le singulares non sunt illi visum
 sed istius: infiniti possibile est dividi in quolibet si
 gnum secundum unum nunc: quod differt ab alia. Nunc dicitur: quod
 ly ille dicitur secundum vocem. non tamen secundum significatorem. Et
 si quis dicat adhuc ille singulares sic acceptae per eodem
 nunc sunt compossibiles. ut pro illo nunc in quo est divi
 sibile secundum. a. non repugnat dividendum secundum. b. pro eodem
 nunc. Nunc dicitur quod cuiuslibet singulari acceptae vel
 prout nulli singulari determinata acceptae vel
 acceptabilis repugnat indeterminate prout per eodem
 nunc. tamen cuiuslibet acceptae repugnat infinite indeterminate:
 et istud verum est de materia scoti in secundo sententiarum distictio
 ne secunda. quod tunc. et hoc etiam multi tenent. et per hoc sol
 vuntur etiam ista sententia. in hac parte horum deus potest creare
 unum lapidem. et in ista parte horum deus potest creare lapidem
 et sic de alijs. ergo deus in qualibet parte horum potest
 creare lapidem. Nunc dicitur quod ly quilibet per se sententia sit
 possibile: et cuiuslibet alteri compossibilis. non tamen
 omnes partes sunt compossibiles ad invicem. Et hoc dicitur
 primo articulo: quantum ad secundum.

Dubitarum primo: verum deus possit face
 re aliquid corpus sensibile actu infinitum. infinite ex
 tentionis: seu habere magnitudinem infinitam. prout
 eiusdem quantitates. Et arguitur primo quod sic. nulla
 est implicatio contradictionis aliquod corpus esse actu
 infinitum. igitur deus potest facere ens infinitum. autem probatur:
 quod infinitas non tollit rationem magnitudinis: nec aliquid
 convenienter magnitudini. igitur. Nunc dico quod implicatur: quod
 ex quo illud corpus esset productum esset corruptibile:
 et esset incorruptibile. et est infinite virtutis. et per
 se equalis potestatem deo. et per consequens non possit
 corrumpi a deo: cum in equali proportioe non fiat actio.
 Secundo sic. deus potest facere aliquod corpus
 infinite magnitudinis: igitur. Antecedens probatur:
 nam capitatur aliquod corpus longitudinis: deest pat

no

marū r latitudinis vnus palmētū in illo corpe
 suat infinite pres pportōabiles: quaz q̄libet s̄z la-
 titudinē est vnus palme: r p cōsequēa: queibet ē
 equalis s̄m latitudinē. tūc arguit sic: deus p̄t diui-
 dere illud s̄m oēs illas pres: vntre vnā alteri s̄z
 longitudinē: quo facto illud corpus erit infinite lō
 gitudinis. R̄ndēomgādo q̄ deus possit oēs partes
 huius diuidere r p̄ternare. hoc em̄ est s̄ rōem p̄tinuit:
 sicut contra rationem infiniti i potentia q̄ sit actu
 diuisum seu totum acceptum. ¶ Tertio si c̄magnitudo
 fortis habet infinitas partes eiusdem extēsi-
 nis: ergo est infinita. antecedens probatur: qz ma-
 gnitudo fortis est diuisibilis: infinitas partes eiusdē
 proportionis: et quelibet est equalis extensionis: qz
 q̄libz p̄tinet. tot pres sicut r alta: s̄z infinitas. Et
 s̄pōndē: qz l̄z q̄libz p̄tinet infinitas pres: si tūc seq̄t.
 q̄ quelibz sit eiusdē quāritas: cū alia v̄l eiusdē ex-
 tēsiōnis. ¶ Quarto sic: deus potest pducere magni-
 tudinē aliquantā: r nō tantā qm maiorē. q̄ deus pōt
 pducere lineā infinitā. Dico q̄ ver̄ est: capiēdo ly
 infinitū s̄m cathēgoriē atice. s̄z n̄ capiēdo ly infinitū
 cathēgoriē atice. ¶ Quinto sic: seq̄ret q̄ deus nō esset
 oipotens. n̄is est falsum: facere oia possibilia fieri.
 R̄spōdē: q̄ infinitū in actu n̄ est possibile fieri. mō
 oipotētia dei h̄z p̄ obiecto solū possibile. ¶ Sexto
 sic: oēs pres t̄mū deus: disticte cognoscit: ergo p̄t
 quālibet a q̄libet separe. r alteri magnitudinē cōiū-
 gere: quo facto erit aliqd̄ corp⁹ actu infinitū. R̄ndēor:
 q̄ nō q̄libet qd̄ deus cognoscit potest facere. nam
 seip̄z disticte cognoscit. r tūc seip̄z facere nō potest.
 etiā deus cognoscit totū r suas pres cēntiales: r tūc
 nō potest facere totū sine suis p̄ribus: cū illud non
 sit sic factibile. Et iā dato q̄ cognoscat oēs pres cō-
 tinuū: si potest t̄mū diuidere s̄z q̄libet p̄t: cū illud
 nō sit sic factibile. ¶ Septio sic: deus in q̄libet p̄t
 pportionabili vnus hore pōt facere vnuz lapidē: r
 illos adiuicē in fine illius hore p̄tingere. quo facto
 erit lapis infinite magnitudinis. r q̄ ita posset: p̄t
 qz possibile ē q̄ in ista totali hore deus faciat vnū
 lapidē cōtinuē p̄t post p̄t. ergo i q̄l̄z p̄t pportiona-
 bili facit vnū lapidē. nā q̄libet ps lapidis est lapis:
 sed in qualibet p̄t pportionabili facit aliquā p̄t
 lapidis: igitur. ¶ Pro istis notato: q̄ aliq̄n̄ distri-
 butio nō p̄cedit vbi singularis. r̄pugnat singulari.
 qz talis distributio nō potest p̄fic̄ eo q̄ sunt infini-
 te partes: ideo qm̄ sunt aliq̄a p̄tē sp̄ sunt alie q̄ s̄nt
 p̄tē oēs. Dico etiā: q̄ magna est d̄tia inter istas p̄-
 positiones: q̄ q̄libet parte pportionabili. deus facit
 lapidē in toto cōtinuo: r in qualibet p̄t pportio-
 nabili deus facit lapidē pedālē. qz faciēdo lapidē
 in toto cōtinuo: nō oportet illis medietatibus vti:
 sed bene ad faciēdū lapidē pedalem.

Dubitarur secūdo: vtruz sit dabilis aliqua
 qualitas infinite intēsiōis. Et videt q̄ sic: qz dabil
 est aliqua qualitas infinite p̄fectiōis: ergo dabilis
 ē aliqua qualitas infinite intēsiōis. antecedēs p̄-
 batur: supponēdo q̄ ois albedo omni n̄ gredine est
 p̄fectior: qz nō est v̄re duas sp̄s equalis p̄fectio-
 nis: imo a tota specie vna sp̄s excedit aliā speciem
 v̄l excedit ab alia. ¶ Supponit etiā: q̄ ois gradus

albedinis est albedo. quo supposito arguit sic: albe-
 do oī nigredine ē p̄fectior: ergo ois grad⁹ oī gradū
 ē p̄fectior. tūc sic: hec albedo est in duplo p̄fectior.
 sua medietate: r est c̄m̄p̄lo p̄fectior: sua centesi-
 ma parte graduali. r sic in infinitū. tūc capio illaz q̄
 est p̄fectior in infinitū: tunc illa ē p̄fectior nigredine:
 ergo illa erit in infinitū maioris p̄fectiōis. R̄ndēor:
 qz talis argumētatio nō valet. vbi nō est recta com-
 patio excedētis ad excessimū i his q̄ s̄nt diuersarū
 speciez: non est recta cōparatio sedz certū numerū.
 An non pōt dici: in q̄tū hō est p̄fectior alio. ¶ Itē
 arguit sic: q̄libet albedo est infinita: qz q̄libet talis
 cōponitur ex infinitis p̄rib⁹ equalis p̄fectiōis. v̄t ca-
 pio albedinē decē gradū q̄ sit in digito: tunc sic
 la habet infinitas pres equalis p̄fectiōis: qz ipsa est
 in cōtinuo et in qualibet p̄t cōtinui. r sunt ibi infini-
 te pres cōtinui: ergo h̄bet infinitas pres. quaruz
 quelibet est equalis p̄fectiōis: qz q̄libet est decē gra-
 duū: cū gradus alicuius q̄litaris penetrēt seinuicē.
 R̄ndēor: qz h̄z infinitas pres. sed ille nō sun t equalis
 p̄fectiōis: imo maior: magis cōtinet de albedine q̄
 alia. Et qm̄ d̄z q̄libet ps est decē gradū. dico q̄ non:
 sed decē p̄tū gradū. r hoc capiēdo gradū vnū: mi-
 ter. Et quādo tu dicis: ubi gradus albedinis pen-
 trant se. Dico q̄ ver̄ est sic: qz totus gradus totum
 gradū: r pars p̄t: sed nō q̄libet pars q̄libet partem.
 ¶ Itē calefactiō aquā in vnā hore pducit infinitā
 caliditate in aqua: igitur. añs probatur. qz volo q̄
 illud calefactiōis calefactiō aquā frigidam: tūc in
 medietate hore corrumpit medietatē frigiditatis.
 et generat aliquā caliditate que sit duozū gradū:
 tunc constat q̄ post illā medietatē hore: medietas
 resistentie in aqua ē ablata s̄z medietas frigiditatis.
 ergo motus debet esse velocior in duplo. ergo seq̄-
 tur q̄ in medietate secūde medietatis hore: tantuz
 de caliditate generabitur. quāntū generabitur i pu-
 ma medietate hore: et sic erit caliditas vt quatuor
 or. et tunc iterum erit ablata medietas resistentie
 que remansit: ideo motus in duplo velocitabitur.
 Et sic procedēdo cōtemp̄ sequetur q̄ in quali-
 bet medietate pportionabili tantum de calidi-
 tate ḡnabitur: q̄tū ḡnātū fuit in p̄tā medietate: ḡ-
 cum infinite sint medietates pportionabiles hore
 generabūtur infiniti gradus caliditatis: quozū
 q̄libet erit sicut duo q̄ p̄tā ḡnabant. R̄ndēor: negā-
 do h̄z: qz calefactiō nō calefacit nisi rōne cōtra-
 rietatis quā habebat ad passum. nō volo q̄ fuisset
 decē ad decē: tūc illa facta est m̄ior in subduplo: qz
 prius erat cōtrarietas decē ad decē: mō nō ē p̄tra-
 rietas nisi decē ad q̄nos. r cū equaliter diuisa ē re-
 sistentia passi r p̄trarietas agentis ad passum: ideo
 semp̄ remanebit equalis velocitatis. Itē hō potest i
 primo instātī vnus hore mereri: r actū suū p̄ illam
 totam horā cōtinuare: quo facto merebit in infini-
 tum: cū ibi sint infinita instātia. R̄ndēor: negādo cō-
 sequētia. cuius rō est: qz l̄z p̄tā instātī possit core-
 spōdere certū p̄mū: tū p̄ nullo instātī post correspo-
 det certā p̄mū s̄m se totū: sic videlicet q̄ ipm̄ r q̄-
 libet pars eius correspōdeat merito a licu⁹ instan-
 tis. Et rō huius est: qz post p̄mū actū nō pōt cōti-
 nuare actū suū: nisi cōtinuet p̄ infinita instātia.

est cōm̄p̄tē fallacia s̄
 de d̄tāōis q̄ arguor
 h̄z det̄m̄p̄tāōis d̄tāōis
 v̄t n̄ d̄tāōis

est infinite vnū
 q̄ et p̄fectiōis

Explicit tertius. Incipit quartus.

Dubatur tertio: utrum sit dabilis aliqua
 multitudo actu infinita. & videt qd sic qd cuiuslibz
 pntur actualiter snt infinite pres. & snt possibiles:
 s. possibile aliqua multitudo eē actu infinitam.
 s. pbat. qd sntuū hz ples pres: & non tot. finitas
 nfero: qd ples. & omīs suas pres actuale & simul hz:
 snt. Ad istud dubiū rōde qd iam dicitū ē qd mul-
 titudo infinita entū nō sepatōz s. facientū vniū s.
 ē possibile. Sedo sic nō est magis impossibile sim-
 pliciter aliq. multitudo nō sepatōz qd aliq. s. facientū
 vniū qd p se in actu: qd aliq. p se facientū vniū. qd hoc
 est: qd totū est: eēle aut min⁹ pfectū sua ptes qd in
 finitū ē: min⁹ infinito: v⁹ qd actualis trās exīte repu-
 gnat tali infinito. s. qd nō ē certe tale. apper eē ēt
 in multitudo entū nō sepatōz. Būde qd hoc est
 ppter mltiplicationē: nā seqret qd aliqd. estz conti-
 nuū & diuisibile: & nō otinūū & idiuisibile. & qd conti-
 nuū cōponeret qd otinūū & diuisibile: & tū p ad
 pteritū ipa erit qd otinūū & diuisibile: & tū p ad
 pteritū nō erit pl⁹ diuisibil. Itē de p⁹ in dīz instāz
 vniū hōze pducere vniū angelū & illū s. seruare: quo
 facto in istāz terminātē illā hōzā erit infinitū āgelū.
 dico qd hoc multoties fuit solutū. Ad aduertē qd
 gregor⁹ de arimio ēz oppositū oīm istoz dubiorū.
 Et ponit tres pōnes oppositas. Prima: dabilis
 ē magnitudo actu infinita p potētā diuinā. Secūda:
 dabilis ē fōza infinite itēla. Tertia: dabilis ē mul-
 titudo actu infinita. S. ptra istā pōnē vltimāz at.
 si possibile eē aliq. multitudo actū: remouēat de cō:
 sequētē qd p p non eēt minor toto cur⁹ ē pars: vel qd
 vniū infinitū eēt min⁹ alio infinito: nā def illa multi-
 tudo infinita s. sit multitudo aliaz: remouēat de cō:
 adhuc sunt infinitēz p nō est minor toto: & vniū
 infinitū eēt min⁹ alio. qd illa qd remanet decem de po-
 sitis ē minor: si nō tū otineat sicut altera ē ptra
 idē at: qd def illa multitudo infinita de⁹ pōt pducere
 ad huc vnam aliam: quo facto numerus non erat
 infinitus. Pro oibus istis rōnibus ponit aliquas
 distinctiones. Prima: totum pōt capi dupl⁹. Alio
 mō p illo qd in ludit aliquid: & tū hoc aliqd aliud
 qd nō est: illud aliqd: s. se totū ē sp mai⁹ sua parte. &
 vniū infinitū pōt eē ps alteri⁹ infinita. Alio mō pro
 illo qd includit totū: quod nō includit aliud: s. sic nulla
 multitudo infinita eēt cōiūsto mō. Pōt eē vna dif-
 ferētā de mai⁹ & min⁹ de qua tam supra vīdē ē: et p
 ista soluit primā rōnem. Ad aliā dicit: qd deus pōt
 creare infinitas alias. quo facto potest adhuc crea-
 re alias & finitas multitudes & infinitas. nō tam ē
 pōt hēe plures: qd ille scōario create cū aliū nō fa-
 cit plures. Et si dicat: qdlibet vntas addita multi-
 tudinē: constituit maiorē multitudinē. Dicit qd hoc
 nō ē verū nisi de multitudo finitāz: non est maior
 nīl otineat plures vniū. vel pōt dicit: qd ista mul-
 titudo otineat istā vntatem cū priorib⁹: nō tū cōi-
 ner plures: s. snt aliqd aliud quod prius non conti-
 nebat. Et hec de secūdo articulo.

Impliciter autē necesse est
 plice & de loco sicut & de in-
 finito cōsiderare: siue autē
 non & quō est & quid est. Et
 ea nāz que snt oēs opinan-
 tur alicubi esse. Quod enī non est nisi qd est:
 vbi enī tragelaphus aut cē

Sic est quartus liber philoso-
 telis: in quo determinat de loco vacuo &
 tpe. & diuidit in tres tractat⁹. In p⁹o
 dicitur de loco: & dicitur septē capitu-
 la. In p⁹o disputat an sit locus: pmit-
 tēs hanc pclusionē. Ad phisicū spectat dēteriare de
 loco si est: quō est: & qd ē pbat duab⁹ rōnib⁹. P⁹za:
 qd phisicū spectat dēteriare de passionib⁹ puenit
 bus entib⁹ naturalibus: s. loc⁹ ē hndi. nā dicebat
 antiq⁹ qd quid ē hī loco: qd nō est nullū lib⁹ sic-
 ticia: sicut chimera & tragelaph⁹. Sedo rō. ad phisicū
 cū p⁹inet dēteriare de motu localū nō est sine loco:
 & etiā habet dēteriare de loco. Ad dēde ponit scōz
 pbat: qd cōsideratio loci cōsideratib⁹ diuersas p pue-
 tates loci: apparet esse alia & alia: nā ppter locū
 locatū videt qd sit forma: & ppter recipere locatū
 detur qd sit materia: qd. Cōsequētē ponit tertias
 pclusionē: que est hec locus est. quod pbat quadru-
 pliciter. Primo sic: trāsmutatio localis est. ergo lo-
 cus ē. aīz p qd vbi nūc ē a qd aliq. fuit aer⁹ ē: nā
 p qd trāsmutatio localis nō pōt eē sine locorū lo-
 cus sit receptaculū corpis moti localiter. Ex qd p qd
 locus ē aliud a locato. qd manet idē loc⁹ variato lo-
 cato. Sedo sequit⁹ pōt esse successio diuersoz cor-
 porū in eodē loco: numerosū cōz pbat. Illud ad qd
 tendit naturaliter corpa naturalia: aliqd in re
 naturalis locus ē hndi. Eūdem⁹ emī aliqua cor-
 pora ferri sursum: aliq. deorsum. et hoc quia locus
 hz virtutē pseruatūā locatū. & subdit qd fer differē-
 tie loci nō solum reperiuntur in vniuerso: per cōpa-
 rationē ad nos: sed ex natura reū: ille differentie
 loci semp manēt eedē. sed sursum & deorsum: s. snt
 respectu ad nos: nō sp manēt. T⁹ C⁹ Tertio pbat
 pclusionē principālē auctoritate antiquoz dicentū
 mūdū gnari. & ante gnationē esse vacuū & quod dēz
 chaos ē. Ex qd dicebat mūdū gnari postea recipi
 i illo vacuo tāq. illo corrigi. Ad quarto pbat auctē
 esiod⁹ poete dicitis: factū esse vniū chaos & vacuū:
 & postea ex eo facta ē terra lata: vt sit receptaculū
 eoz qd snt. Cōsequētē ponit sex rōnes pbatēs lo-
 cū nō esse. P⁹za: si loc⁹ eēt: vel eēt corpl⁹ vel aliud a
 corpe: nō corpus: quia cū locatū sit corpl⁹ et eē cū
 locorū corpa essent illū: quid ē falsū: nec scōz:
 locus hz tres dimensionē: sed dē tale ē corpl⁹: igitur
 Ad Sedo rō: si sit ponendū aliqd receptaculū corpis
 naturalis aliū a corpe: qd sit loc⁹. & si sit ponē-
 dū aliqd receptaculū distinctū a suplicite: qd erit lo-
 cus suplicite: & etiā aliqd qd erit loc⁹ linez & pūctū
 qd est falsū. qd locū pūctū sit idiuisibile: si-
 bi pueniat distinctio pūctū nō distiguit a pūcto: igit.

q. dicitur de loco ed. dicitur

q. dicitur sup in 3. cap. p.

hic pbat p rōnib⁹ loci esse
p dicitur in d. h. h. h. h.

Quantū ad terram sit cōclusio respon-
 sal⁹ pbat de qd nō sit aliqd corpl⁹ infinitum actu. &
 ista satis p⁹ ex dicitis. Ad rōnes ante oppositū:
 p quid sit dicendum in articulis.

Tertia ratio: si locus sit: vel est elementum vel de nullo corpore vel incorporeo. si nullum istorum est dicitur: igitur. Pro quo non sit elementum prout elementum corporis sensibile est corpus. Secundo quod non sit corpus: quod esse tale est corpus: sed locus non est corpus: igitur. Tercio quod non sit de nullo incorporeo: quia nullum incorporeum habet magnitudinem: sed locus habet magnitudinem cum sit equus locato: igitur. Quarta ratio: si locus esset aliquid: aut esset principium aut causa rei: cum habeat virtutem servatiua locati: sed hoc est falsum: quia tunc oporteret quod esset materia vel forma. Quinta ratio: omne quod est aliquid: sit ex terminis vel locato: igitur. Sexta ratio: si locus esset aliquid: esset equalis locato: ergo augmentato locato augmentabitur locus: quod est falsum: quia omne quod augmentatur est corpus: igitur.

Quia autem aliud quidem finis: aliud vero finis aliud dicitur similiter et locus alius quidem eorum in quo omnia corpora sunt: alius vero proprius in quo primo.

Stud est secundum capitulum in quo philosophus inquitur et locus sit materia vel forma. Pro quo supponitur duplex est locus. scilicet corpus et proprius. locus proprius est qui nihil aliud continet quam corpus cuius est locus. sed locus corpus est qui cum alio corpore continet alia vel aliquid aliud. tunc arguitur quod locus sit forma. locus est terminus rei locatae: cum sit illud quod acquiritur per motum. sed de ratione forme est terminare et esse terminus rei locatae: igitur locus est forma. quod sit materia probatur dupliciter. primo quod locus recipit locatum: sed de ratione materie est recipere. Secundo probatur auctoritate platonis in chymico dicitur locus et materia esse idem. Tercio sequitur probatur philosophus quibus rationibus quod locus non sit nec materia nec forma. Prima ratio: proprietates loci non inveniuntur materie nec forme: igitur. Secundum tres sunt proprietates loci. Prima: quod corpus locatum sine sui corruptione dimittit locum in quo est: et non potest dimittere materiam nec formam eius: igitur. Secunda: locus non est pars locati. sed materia et forma sunt partes locati: igitur. Tercia: locus habet modum vasis continentis re extrinsecam et separabilis ab ipsa: sic autem non est de materia et forma: igitur. Secunda ratio: omne corpus naturale movetur naturaliter ad suum locum: non movetur ad materiam et formam: quia habet eas in se: sed locus non est materia nec forma. Tercia ratio est: sursum et deorsum sunt duae loci: et non materie vel forme: igitur. Quarta ratio: si locus esset materia vel forma: sequeretur quod locus moveretur de necessitate cum locato. sed hoc est falsum: igitur. Quinta ratio: si locus esset forma. tunc qui ex aere sit equalis aeris esset corruptibilis: quod est falsum: quia dicitur illa aqua quae est ubi ante fuit aer: igitur.

Post hoc autem accipiendum est quot modis aliud in alio dicitur esse: uno quidem igitur modo sicut digitus in manu et omnino pars in toto: alio vero sicut totus in partibus non enim potest praeter partes esse totum.

Stud est tertium capitulum in quo aristoteles dicitur de modis dandi in diebus octo legitur modis

eandem in. **P**rimo quod aliquid est in alio. sicut pars in toto: vel digitus in manu. **S**ecundo: sicut totus in partibus: vel domus in partibus: non enim praeter partes est totus. et totus non potest habere esse extra suas partes. Tercio: sicut species in genere: vel homo in animalibus. **Q**uarto: sicut genus est in specie: et omnes partes speciei in specie. **Q**uinto: sicut forma in materia vel actus in subiecto. **S**exto: sicut res est in suo efficiente: vel regnum in rege. **S**eptimo: sicut aliquid est in vase: et vasa locati in loco. **D**einde remouetur una dubitatio: scilicet versus aliquid sit in seipso. quia si dicitur dicitur quod aliquid esset in seipso: non oporteret locum esse aliquid aliud a re locata. **P**ro quo solutione supponitur: quod aliquid dicitur esse in aliquo tripliciter. scilicet per se primo quod est in aliquo secundum se totum et secundum qualibet partem sui: vel albedo est in parte etc. **S**ecundo aliquid dicitur esse in aliquo primo sed non per se sed per accidens: puta quod est in aliquo ratione aliquid extrinseci: quod est in illo: vel homo dicitur esse in mari quia est in mari que est in mari. **T**ercio aliquid dicitur esse in aliquo per alterum: puta quod est in aliquo ratione partis. et sic albedo dicitur esse in hote: quia est in corpore. **T**ertio scientia dicitur esse in hote secundum alterum. id est partes puta secundum materiam. Tunc respondetur philosophus ponendo duas conclusiones. **P**rima non contingit aliquid esse in seipso primo: per se quoadmodum albedo est in corpore. quod probatur: quia si aliquid esset in seipso primo et per se: puta amphora vini: intelligendo per amphoram vini aggregatam ex vino et vase: sequeretur quod amphora esset vini: quia vini positi in amphora est in ea per se primo. ergo si amphora vini sit in seipso per se primo: sequeretur quod amphora et vini essent idem. **S**ecunda conclusio non contingit idem esse in seipso primo et secundum accidens: quia sequeretur quod uno corpore essent similes in eodem loco: quod videtur falsum. **P**rimo: quia ponatur quod amphora sit in seipso: hoc est secundum se totum: continet se totam: et ex quo amphora est in seipso per accidens: ergo aliquid sit ubi ipse est. illud ratio non dicitur per accidens dicitur esse in seipso: et ubi est illud ibi est ipsa amphora: ergo duo corpora essent simul in eodem loco. **D**einde remouetur opinio et respondeatur philosophus: quia non valet. locus est in aliquo: ergo locus est in aliquo loco. quia potest esse in alio secundum alium modum essendi in.

Quid autem forte sit locus. sic fiet utique manifestum. accipiamus autem de ipso quocumque videtur secundum ipsum in eis ipsi. dignum significam: igitur locum esse primum quod dicitur illi cui locus est.

Stud est quartum capitulum in quo philosophus inquitur quod suppositioes siue dantes valentes ad distinctum esse loci: quatuor. **P**rima est locus continet locatum et nihil est ipsum locatum: hoc est non est pars eius. **S**ecunda: locus non est maior nec minor locato: sed est equus locato. quod sic intelligitur: locus proprius tamen continet quantum est ad esse ipsum locatum: et non plus nec minus. **T**ercia: nulli corpori desit locus: si de corpore habet locum. **Q**uarta: locus est separabilis a locato et reuertitur sine corruptioe. **Q**uinta: in loco inveniuntur distincte

habet de eum aliquid philosophus

habet quod rationibus quod locum non materia nec forma

ipsum materiam dandi in.

positionis ex natura rei. s. sursum & deorsum: sic de alijs. **¶** Deum ponit quattuor conditiones requisitas ad bonam definitionem. Prima: distinctio v3 explicatio quod est res significata p distinctum. Secunda: p distinctio: possint solui obiectiones circa distinctum exigentes. Tertia: q per illa distinctioes, cognoscant pprietas veritates distinctio. Quarta: q p distinctioes manifestent o s3 difficultates circa distinctum exigentes. **¶** Subdit q qn habent ista: distinctio erit bona.

¶ Cosequenter ponit quatuor suppones valentes ad distinctioes loci. Prima: si no fuisset motus localis: no fuisset facta inquisitio de loco. **¶** Secunda: aliquid mouet dupliciter, per se: & p accidens. Illud mouet p se q est aliquid per se existens: diuisum ab omni alio q non est pars eius. vt h3 vel lapis. s3 illud mouet p accidens q mouet ad motu altius. et istud e duplex quia: qd3 est q natura est moueri p se naturaliter. Aliud est q non potest p se moueri naturaliter: sicut accidentia que no possunt p se subsistere. **¶** Tertia: corpus ptenes locati: aliquid no e pprius loci: ipsius locati: q locus pprius debet esse e3lis locato: ita q no debet plus ptenere q locatu. s3 corpus ptenes no est aliquid equale locato: cu aliquid plus ptenet: sicut aer ptenes fortitudo est pprius locus fortis. **¶** Quarta: qn ptenes est ptenens ptenens: sic corp3 contentus no e in illo sicut in loco: s3 sicut ps in toto. **¶** Quinta: in primo vltimo sine in vltima suspicie corpis continens est res sicut in loco. Unde locatum per se mouetur in loco: & non ad motum loci.

¶ Jam igitur manifestum est ex his quid locus: sere enim quatuor sunt quoru necesse est locum omnino aliquid esse: aut enim forma: aut materia: aut spacium aliquod in medio exte: in motu.

¶ Stud est quinta capitulum: in quo pbs inuestigat distinctioes loci: ponendo aliquas conclusiones. **¶** Prima: locus videt e3 formam: tñ no e: r3o primi est: q forme est triare. sed locus triat locati: & est terminus motus localis: q locus videt e3 forma. Ratio sc3 est: q forma est terminus corpis locati: s3 locus est terminus corpis ptenens: igitur locus no est forma. **¶** Secunda conclusio: locus videt e3 spacium sepatuz: sed tñ no est tale spacium. Ratio primi est: q locus manet idem: vbi corpora. s. aer: aqua: & huiusmodi transmutat. & ibi semp manet ead e distat: a: aren: & vasis aque. Sed d3 pbat dupliciter. **¶** Prima: q si tale spacium poneret esse locus: sequeretur q e3ne loca actu infinita. s3 hoc est falsus: igitur. **¶** Secunda: qn patet: qz quelibet pars locati: pnta aeris: vel aque haberet locum equalem sibi. s3 infinite partes snt in loco: q e3ne loca actu infinita. **¶** Secunda s3: q ill3 spacium e3ne corpus: s3 e3 corpus e in loco: ergo locus esset in loco. et sic esset processus in infinitum. Et quia aliquis soluendo primam rationem: posset dicere: quod vna pars non habet locum per se diuisum a loco alterius partis: deo non est in loco per se. Respondet philosophus: quod tal equatio est nulla: quia sequeretur quod nullum corpus quatuor: q e3ne haberet per se locum: nisi totus mundus: q totus mundus esset in vno spacio sibi equali. sed

nulla alius haberet locum distinctiuum a loco alterius. **¶** Tertia conclusio: locus videt esse materiam: & tñ no est. Ratio primi est: qz vtriusq est receptio transmutationis. na sicut in eod e subiecto p alteratioes: pnt est nigredo: postea albedo: ita in eod e loco: pnt est aer: & postea aqua. Sed m pbat dupliciter. primo: qz no eiusdem transmutationis e susceptio locus: cuius est materia. locus est susceptio corporu: actu existentiu: materia v3 formaz: substantialiu. sed materia no est diuisa a re cuius e materia: sed locus est diuisus a loco: q locus non est materia. **¶** Quarta conclusio: locus est terminus corporis ptenens: vt patet p precedetia. qz locus no videtur esse nisi materia vel forma: vel spaciu sepatuz vel terminus corporis ptenens. sed no est materia nec forma nec spaciu. s3 e terminus corporis ptenens. **¶** Quinta conclusio: locus est immobilis: pbat p vram vasis & loci. licet enim vas & locus multu e3ne: tamen vtriusq e3ne continens extrinsecu & diuisus a re: tamen differit: qz continens d3 vas fin q in eo deservit contentu sed continens d3 locus: s3 m q ad ipso & ad ipm natu esse moueri locati. Et his p3 distinctio loci. locus est terminus corporis ptenens immobilis: pntu. qd pbat a signo. qz locus sursum d3 proprie suspicies ce li versus nos: ad eum mouetur ignis. locus vero deorsum dicitur esse mediu mudi. & ista videntur esse immobilis: igitur. **¶** Probat etia prima premissa: locus d3 continere locatu ad modu vasis: & etia locus d3 esse cu locato simul: id est sine medio: sed vtriusq horum conuenit termino: suspicies corporis ptenens: ergo locus e terminus corporis continentis.

¶ Cui quidem igitur corpori inest aliquid extra corpus continens ipsum: hoc in loco e cui vno non minime.

¶ Stud est sextu capitulum: in quo philosophus ostendit quomodo aliquid diuersimode est in loco et intendit duas conclusiones. **¶** Prima: omne corpus habet extra se aliquid corpus e in loco. corp3 vero non habet extra se aliquid corpus: no est in loco. **¶** Secunda conclusio: totu vniuersu seu mundus no est in loco sed se totum: sed solus scdm suas partes. patet quia eod e modus aliquid est in loco: quomodo mutat locum: s3 mundus no mutat locum scdm se totu: quoniam partes eius bene mutet locu. unde si totu vniuersu esset aqua: aqua no mutaret locu: quoniam partes eius bene mutaret locu. **¶** Si partes vniuersu possunt trib3 modis moueri. quedam enim mouetur circulariter. quedam motu recto: qui sit in sursum vel deorsum: Deinde dicit qz eorum que sunt in loco: quedam sunt in actu: alia vero in potentia. illa vero sunt in actu in loco: que si sit pres aliau totu. sed pres integrales alticus snt in loco p potentiam. **¶** It3 eorum que sunt in loco: quedam sunt in loco p se: sicut omne corpus mobile motu recto: qd scdm se totu pot mutare locu. Alia sunt in loco per accidens: sicut aia & accidentia alticus subiecti. aia enim est in loco: q corpus in quo ipsa est: e in loco. Et quibus pres oia corpora alia a celo: sunt in celo: no tñ ipm celu e locus. s3 eius suspicies: terra vero e in aqua. aqua vero in aere. aer vero in igne. & ignis in celo: celum autem non amplius in alio est.

distinctio loci

sine

pres vniuersu possunt moueri trib3 modis

Manifestum autez ex his qm̄ r̄ rōes oēs soluuntur: sic vtiq; dicto loco: neq; eniz si mul augmentari necesse ē locus: neq; punctum eilē locus: neq; duo corpora i eodē loco: neq; spacium aliquod esse corporeum loci medium.

Itud est septimū capitulū in quo p̄bs soluit rō nes p̄tus adductas ad p̄bān locū nō ēē: pōnēdo aliquas p̄prietates loci. ¶ Ad p̄iaz q̄ t̄ tertia q̄ arguit duo corpa esse simul: negat q̄ n̄a: qz loc⁹ nō ē corpus. ¶ Ad sc̄daz d̄f. q̄ nō est necesse p̄ cū h̄re alique locū nisi p̄ accidēs. solū em̄ h̄ns loc⁹ cū in quo est corpus v̄ linea cū est terin⁹: h̄z locū p̄ accidēs. ¶ Ad quarta patebit solutio ex p̄prietatibus loci. ¶ Ad quinta d̄f. q̄ nō opz locū ēē in alio loco nisi forte p̄ accidēs. s̄z h̄z oꝝ locū ēē i alio quo p̄ta ē corpore terminatēsi cur ē terminū i terminatō. ¶ Ad sexta d̄f. q̄ nō sc̄tur locū augmētari nisi p̄ accidēs. p̄tes em̄ conturēt/ cedūt locū cū corpore augmētato. ¶ Final p̄bit duas p̄prietates loci. ¶ P̄ia: v̄nū q̄d q̄ corpus graue v̄ leue ferrur ad suū locū naturalē: qz v̄nū q̄d q̄ mouet naturalē ad illud in quo cōseruat. sed corpus graue v̄ leue cōseruat in suo loco. ¶ Sc̄da p̄prietatē: v̄nū q̄d q̄ corpus naturale natū ē quiescere i suo loco naturalē: qz v̄nū q̄d q̄ natū ē q̄serere vbi p̄seruatur. ¶ Et q̄d p̄z solutio ad quarta ratiōē: etiā d̄f. q̄ locus in ordinē ad motum locale ē quodāmodo se habet v̄ causa finalis: sed in ordine ad locatū v̄ causa efficiēs cōseruatiua.

Veritur vtrū locus sit entitas respectiua a superficie cōcaua corp⁹/ h̄inet/ reali distincta: i ipō corpe locatē subiecte exis.

¶ P̄io at q̄ f̄oia q̄ritas ē entitas absoluta: s̄z loc⁹ ē q̄ritas. igr̄. simo: p̄batur qz locus ē superficies v̄ habet i textu: i in p̄dicamētis ponit superficies quātriat/ cōtinue. Etiā nulli respectiua possit p̄uenire p̄prietates cōueniētes loco. v̄ puta habere v̄tutē cōseruariāz locatē: cōtinere locatū. i sic de alio: igr̄. ¶ Sc̄do arguitur. ¶ Loc⁹ ē entitas respectiua distincta reali a superficie corp⁹ cōtinēt: maxime ē ē respect⁹ fundat⁹ in ea: i terminat⁹ ad locatū: sed hoc fr̄ḡ. minoz p̄ter: qz secluso oī tali respectu a superficie corp⁹ locatū: s̄z sibi applicato locato: v̄x ē dicere qz ē i loco: igr̄. ¶ Tertio at sic loca corp⁹ simplicitez distinguuntur sp̄s: sed respect⁹ corp⁹ simplicitez ad sua loca nō distinguūt sp̄s. igr̄ locus nō ē respect⁹. Maior ē p̄bā in textu cōmētorū: i p̄io celi i m̄i d̄i: igr̄. ¶ Quarto arguit sic: corp⁹ simplicitez mouetur naturaliter ad sua loca: i naturalit̄ quiescūt in eis: s̄z v̄n⁹ respectus nō facit magis quiescere q̄ alterē: v̄ videatur esse eiuēdem rōnis: igr̄. ¶ Quinto sic oīs forma que d̄r de aliquo subiecto denomiātiua est in eo subiectiue. loc⁹ dicitur denotiatiue de locato: igr̄ est subiectiue in locato. minor patz: qz corp⁹ dicitur esse locatum a loco: igr̄. ¶ In oppo situm arguit. illud qd de sua rōne dicit ad aliud: ē entitas respectiua. s̄z locus ē huiusmodi. nā loc⁹ d̄r

alicui⁹ locati loc⁹. In questione erit tres articuli.

Quantum ad primum sciendū est primum loc⁹ p̄ capi duplici. v̄no mō p̄o denotiatiue: et sic loc⁹ nō est nisi superficies corp⁹ cōtinētis rē locatū: v̄ superficies cōcaua aeris p̄tinet. magis dicitur loc⁹ mensurā capiendo locū p̄o denotiatiue: i sic ē bene sp̄s quantitatis nō t̄n distincta a superficie. Alio modo capitur p̄ se significatiue. Et sic dicitur loc⁹ nō ē nisi respectus superficie cōcaue rei cōtinētis ad rezlocatam. ¶ Et quo sequitur: qz locus p̄o per se significatiue nō ē aliud q̄ vbi actiuum. qz vere acquiritur p̄ motū. i p̄t esse duplex: s̄z vbi circumscriptiuū: vbi p̄sentiale. v̄nū vbi a reūscriptiuū nō videt esse nisi p̄sentialitas v̄ cōtinētia q̄ aliquid totū cōtinēt aliqd locatū: i p̄s partez: s̄z q̄ nō alia: et de isto dicitur aliquid nō ē aliud q̄ ordo p̄tium corp⁹ cōtinētis ad p̄tes corp⁹ contentē: vel ordo p̄tium corp⁹ p̄tenti ad p̄tes corp⁹ p̄tenti: nō volūt dice re: qz vbi circumscriptiuū ē i p̄dicamētō sit⁹. s̄z de hoc alias magis videbit. ¶ Et si qd dicitur qz vbi sen loc⁹ p̄ successiue p̄ motū acquiritur: t̄n ē iduisibilitatē oīs respect⁹ videat ēē indiuisibilis. R̄ndetur: qz v̄nū ē qz successiue acquiritur: nā vna p̄s corp⁹ locatū est primo p̄ns v̄nū p̄t loci q̄ alterē: videt s̄z qz corp⁹ p̄ successiue sc̄dm p̄tē alia i alia sit p̄ns eidē p̄tē loci: ita qz tā ex diuisibilitate corp⁹ qz loci: s̄z diuisibilitas circūscriptiōis. ¶ Et quo sequitur: vbi fin se est forma diuisibilis: cū p̄ se p̄t ēē termin⁹ motus: i tā tale vbi circūscriptiuū nō p̄tē nisi diuisibilitatē p̄ modū diuisibilis se habet. corp⁹ ab̄r qd nō ex rēditur locosē ē totū p̄ns cuiuslibet p̄t illi⁹ loci: nō h̄z modū diuisibilis in cōparatione ad locū: nec h̄z tale vbi circūscriptiuū. sed tantum vbi p̄sentiale. Et ex isto sequitur qz falluz est: qz omnis respectus sit indiuisibilis.

Sciendum est secundo circa tertium dicitur talis difficultas. v̄z locus sit equalis locato: v̄ videtur qz nō: quia ignis ē in celo tanq; in loco suo proprio. t̄n nō est sibi equalis: igr̄. ¶ Itē p̄tines videt esse mai⁹ contentō: t̄mē locus continēt locatum. igr̄. Itē dicit aristoteles: qz idē est loc⁹ totū: i partē nihil est equale toti: i p̄tritur. Itē sequitur qz loc⁹ augetur quādo augetur locatum: sed hoc est falluz arguitur. ¶ In oppositū ē aristoteles in textu. ¶ P̄io: cuius r̄sione supponitur: qz duplex p̄t ēē locus: s̄z cōmunis i p̄prios. Unde loc⁹ proprius est qui p̄cise cōtinēt locatū: sic qz p̄ter locatū nō cōtinēt aliud corpus: qd non sit pars illius locati. Sed locus cōmunis locati est: qui cōtinēt illud locatū: t̄cū hoc aliud locatū: sicut celū ē loc⁹ cōmunis aeris i terra: cū eis cōtinēt alia corpa. i est locus proprius aggregati ex omnibus elem̄tis i omnib⁹ contentis in ipsis. ¶ Et quo sequitur: qz non est in cōueniens eūdem locum esse proprium i cōmune respectu diuerfor. Sed t̄r etiā: qz nō omne corpus h̄z locū p̄prios. v̄ p̄z de vltima sphaera que nō h̄z locū: totū s̄tā mundus nō habet locū propriū: capiendo in s̄dū p̄o aggregato ex oībus corp⁹: t̄m superioribus q̄ inferioribus. ¶ Sequitur etiā ex isto: qz totus et partus non est idem locus proprius.

duplici est locus

ABSTOLIBI
ARATIBEVINU
ADIANA JAE

si bñ sit idē loc⁹ cōis. Diceretur etiā q̄ aq̄ et terra n̄
 hñt aliquē locū ppriū. qz q̄cūq; loc⁹ assignaretur: ter
 re vel aq̄ p̄tineret multa alia ab aq̄: vt puta pisces: r
 sic de alijs. Dicitur vltim⁹ qz necesse ē locū ppriū eē
 equalē locato suo pprio fm̄ p̄tentiā ad istū sensum:
 qz quātū locus p̄tinet tñ ē locatū: qz continet totū
 locatū et nihil plus: et per ista soluitur rōnes. Ad
 primā dico: qz celi nō est locus pprius ignis s; cōis.
 Ex quo sequit⁹ qz ignis non habet locum proprium.
 Ad aliā dī: qz p̄tines sit mar⁹ q̄ ad extēsiōnem
 dimēsiōnis: nō tñ o; qz sit mar⁹ quo ad p̄tiniētiā. Di
 citur vltim⁹ qz toti⁹ et pris bñ ē idē loc⁹ naturā. nā
 ad illū locū ad quē inclinatur totū etiā et partes.
 nō tñ est idē locus pprius ipsius. Ad aliā dico: qz
 non sequitur. dico tamen qz si locatum augetur: o;
 bene latera loci extendi.

Sciendum est tertio q̄ circa textū incidit
 talis difficultas: vtz locus sit termin⁹ corp⁹ p̄tine
 tis. Arguit p̄tio qz nō: qz termin⁹ corp⁹ ē ei⁹ sup
 ficie. s; loc⁹ nō ē supficie: qz aristō. in p̄dicamētis
 posuit locū et supficie esse distinctas spēs. Secūdo
 sic supficie est quātitas. sed locus nō est quātitas:
 qz quātitas nō est de potentijis actus. s; locus ē de
 potentijis actus: cum sit p̄ticipiū gnationis et cō
 seruati⁹ rei locate. Item loca p̄trariantur ad
 seinuē. vt loc⁹ sursum et locus deorsum: s; superfi
 cies nō p̄trariantur adinuē. Arguit. Itē loc⁹ ē d
 p̄dicamēto vbi. s; supficie ē in p̄dicamento quāti
 tatis: igr. Itē aq̄ ē locus terre: s; aq̄ nō ē supficie:
 igr. Itē seq̄retur qz idē corp⁹ vltis cōtinue i alio
 et in alio loco nō moueretur. qd̄ videtur p̄plicare. p
 barur p̄na: qz ista dom⁹ videretur eē cōtinue in alio
 et in alio loco: puta in alio et in alio aere. In op
 positū ē ar. i. textu. p̄ro solutio supponitur: qz lo
 cus vt iam vidi ē p̄ticipiū multiplex. vno mō p̄ vno
 minato. et sic nō ē nisi supficie cōcana corp⁹ cōri
 nētis. et sic ē in p̄dicamēto quātitas: nec ē spēs dī
 stricta a supficie. Et ad aristotē dī: qz loq̄bat dispu
 tatiue: et recitādo op̄tione aliqueoꝝ antiquoꝝ q̄ dice
 bāt locū eē spaciū. Et sic dico qz capiēdo locū p̄ su
 p̄ficiē ē p̄seruati⁹ rei locate: nec ē de potētijis acti
 uis. Alio mō cap̄it loc⁹ p̄ supficie corp⁹ p̄tentiē. vt
 sibi sūt istae q̄litates actiue et passiue. et sic ē bñ con
 seruati⁹ rei locate: et de potētijis actiuis. Alio mō ca
 pit p̄p̄riū significato: et sic locus nō ē nisi vbi acqui
 situm p̄ motū seu respectus supficiei rei cōtinētis ad
 rem p̄tentiā. et sic ē in p̄dicamento vbi: et nō quātita
 tis. hoc supposito rñdē ad rōnes. Ad primā et
 scōdam p̄ solutio. Ad tertiā rñdē vt dicit scotus
 in quarto distinctiōne. qz nunq̄ mutatiōes dicun
 tur contrarie opponi: nisi termini eay contrarie op
 ponant. s; nulli termini motū localit⁹ p̄trariūtur.
 igr. Et sic dicit cōiter: qz locus sursum et loc⁹ deorsum
 p̄trariant. dico qz tñc debet capi p̄ supficie q̄bus
 sunt istae qualitates p̄trarie. Ad aliā dico: qz qñ di
 co aqua est locus terre: v; intelligi aqua id ē supfi
 cies aq̄. Ad vltimā dico: qz de rigore possit p̄cedi
 qz ē i alio et alio locorū qz nō h; locū p̄ motū suū
 localit⁹ qz manet idē fm̄ equalentiā n̄ dī moueri.

Sciendum est quarto q̄ cuiuslibet corp⁹

preter vltimum cultus nō est aliud extra: qnq; con
 uenit pprietates vt h; scotus in scōo distinctiōne
 scōa q̄stione q̄nta. p̄rio puenit sibi eē in loco actu
 ali. Secūdo puenit sibi eē in loco determinato equali.
 Tertio eē in loco cōmensuratiue. Quarto esse in lo
 co determinato. Quinto eē in loco naturali v; vi
 olenter. quattuor prima puenit locato vel corp⁹:
 in quātū quātū vel in quātū corp⁹: q̄ntum puenit in
 quātum corpus naturale. et hoc vult h; p̄. i. isto
 quarto. qz si corpus poneret in aere vel in aqua: v; v
 nullā h̄ret actionem naturā: tñ faceret distare tñā
 quantū est ipm̄ corpus. et hoc sibi nō puenit in quā
 tum naturale. vnde omne corpus aliud a p̄rio est
 in loco id est in p̄tinente immobili. vt p; in textu vbi
 dī qz locus est immobilis p̄ticipiū. An corp⁹ fm̄ illā dī
 mensiōne fm̄ quā est diuisibile nō p̄t immediatē
 eē applicatū alicui vt p̄tines. s; p̄ticipiū p̄tines ē in
 diuisibile nō simplr s; fm̄ quā cōmō est supficie.
 Et si quis dicat p̄ticipiū eē locus et tñ nō erit termin⁹
 vel vltimū p̄tinentis igr. vnde si deus faceret supfi
 ciam sine corp⁹ p̄tinentē adhuc posset p̄tinerē loca
 tum: et tñ nō eē vltimum alicuius corp⁹ p̄tinentis.
 Rñdē qz locum eē quid vltimum nō est de rō
 ne loci sed magis de rōne quātitatis cui puenit ter
 minare rem cuius est quātitas: iō p̄ticipiū eē loc⁹ et tñ nō
 erit termin⁹ corp⁹ p̄tinentis. Aduerte vltra qz lo
 cus dī esse immobilis immobilitate. s; opposita motū
 localit⁹: nō em̄ p̄t moueri localit⁹ nec p̄ se nec p̄ acci
 dens qz tunc seq̄ret qz loci est loc⁹ vel p̄ se p̄ acci
 dens qd̄ est falsum. Et si quis dicat qñ subiectū loci mo
 uet etiā locus mouetur qz moto subiecto mouetur
 accidentia eius. Rñdeo qz qñ subiectū mouet ma
 gis locus cōt̄ripit qz moueat. et hoc capiēdo locū
 maxime p̄ se significato. An moto aere localit⁹
 nō manet in eo eadē rō loci qz p̄ticipiū nec manet eadē
 ratio loci in aqua succedens: qz idem accidens nu
 mero nō p̄t manere in duobus subiectis. illa tñ rō
 loci succedens est bñ eadē fm̄ equalentiā. iō possū
 pont rres p̄clusiones. p̄rima locus est immobilis
 motu localit⁹ tam p̄ se qz p̄ acci dens. et hoc capiē
 do locum in ratione loci et p̄ se significato.
 Nam qui caperet locum solum p̄o supficie: certe
 esset bene mobilis per accidens. Secūda locus
 potest dici immobilis fm̄ equalentiā. Terti
 a. locus est bene mobilis per corruptionem. Et
 hec de primo capitulo.

Quantum ad scōm dubitatur p̄imo: vtrū
 aliquid dicat ex eo moueri localit⁹: qz mouet de vno
 loco ad aliū locū. Et videt qz nō. qz vltima sp̄ra q̄
 nō h; locum: cū nō habeat corpus p̄tinentes non moue
 tur de loco ad locū. et tñ mouet localit⁹ igr. Itē plu
 uia mouet localit⁹ in aere ad motū aeris et tñ ipsa
 nō mutat locū suū. qz p̄tinet in eodem aere
 igitur. Item arguitur de arbore quiescere in cā
 po qz p̄tinet in alio et alio loco: qz continue ē alt
 us et alius aer. qui continet eam: et tñ nō dī moue
 ri localit⁹ igr. In oppositū arguitur: quia non
 magis debet dici motus fm̄ locum qz fm̄ albedinē
 si nō mutaretur locus: ergo ex eo aliquid mouetur
 localit⁹ quia mutat locus. et hoc non ē nisi mo
 ueatur de vno loco ad aliū locum igitur. Et

*supplet corp⁹ p̄tinentē
 vltimū q̄ntū quādam
 p̄p̄riū subiectū*

ad de moueri loco
duplinter

soluti de supponit qd aliqd dicit moueri localr duplr. vno mo quo ad locarum fm se totu vel fm partes & adhuc fm qdli duplr. vno mo quo ad locari: quia fm se totuz vel fm pres aliter continet vel alibi qd prius. & sic vltima sphaera no dicitur moueri localr necq mutare locu nec scdm se necq scdm partes suas. Alio mo quo ad locare sic videlz qz scdm se vel scdm suas pres ptinuit aliud & aliud locat: & sic vltima sphaera dicitur moueri seu mutari localr. Ad uerte tñ q nos no dicim' aliqd p'prie moueri fm locu nisi qd mouet fm approximationem vel distantiã ad aliqd qdscens qd imaginamur vel ponimus to no dicimus arbores in campis moueri q'nto ptinuit ab alio & alto aere cõteineant. qz hoc no est fm exitu loci vel scdm approximatione vel distantiaz alicui' & scdm hoc pnt facili solui. rões. ¶ Aduerte vltra qd loc' p'prie dicitur imediatione ad locatuz si debeat dicitur locus p'prie. etiã dicitur imobilitate scz qd no pueniat sibi moueri cū locato scdm illã rönẽ scdm quã dicitur locus. Iy aliqn sibi possit puenire scdm aliã rönẽ nam puta scdm illã rönẽ scdm quã dicitur vas. An ly aliqn idẽ sit vas & loc' hoc e scdm diuersas rões. Df em vas scdm illã rönẽ scdm quã pntentuz mouet cum eo. & dicitur locus scdm illã rönẽ scdm quã locatum p'terire locum & scdm rönẽ quandã imobilitatis. Sz restat alia difficultas de loco no quã toy vt puta de loco angeloy. ¶ Pro cuius solutione ponuntur alique p'prie. ¶ Prima: angelus dicitur esse in loco affinitiuẽ. e em p'ns toti loco & cuius bet partem eius. no em p'nt esse in loco circumscrip'tiuẽ: cum solum quantum dicitur sic esse in loco. An angelus sic est in loco qd no p'tesse in loco quantu: h'z magno est sic h'ntis finitiet sic h'z esse in loco finito. ¶ Secunda: p'prie angelus sic est p'ns tanto loco qd no p'nt esse p'ns maiori loco. ¶ Tertia: p'prie angelus no determinat sibi h'ntis locum diuisibilez qz quocunqz loco d'ato diuisibili p'nt esse in minori. Et si quis q'rat vtrum possit se facere in loco p'ntu ali. dicitur scdm qd est p'blema. ¶ Quarta: p'prie angelus no est in loco naturaliter nec violẽter. qz tuc uan' h'nt & aliud ad ipm corrip'ndi: h'z hoc e falsum: t'g' etiã angelus est indifferens ad quẽcunqz locum. Ex quo sequitur qd motus angeli no est naturalis vel violentus. ¶ Quinta: p'prie angelus h'nt p'prie no p'nt esse in duobus locis simul quoz vterqz sit sibi adequat'. vt si possit esse in loco mlti: non p'nt esse si mul in duob' talibus. ¶ Sexta: angelus sua natural' virtute no p't esse in duobus locis adequatis. et discõtinuis. qz ordo p'prie a deo non p't p'prie: sz inter duo extrema e aliqd mediũ: t'g' angelus no p't esse in duobus extremis quin sit in medio illorũ. ¶ Septima: plures angeli p'nt esse in eodem loco naturali: qz angelus no occupat locu nec replet eũ: qz. ¶ Octima: p'prie aia intelletus eius e in loco toti' corp'is: ita qd no est in p'rate eius esse in maiori loco vel in minori. qz h'z toti' corp' vt vni p'fectibile: Iy aia separata possit esse alteri p'ns.

Dubitarur secundo: vtrum terra sit in aqua siue in superficie aque: tanq' in suo loco p'prie naturali. Et arguit qd non: quia loc' dicitur ptinere locatum: sed

aqua no ptinet terrã: qz magna pars terre fuerit no coopra aqua. ¶ Itẽ quãuis aqua contineret terrã: tamen non esset adhuc locus p'prie eius: qz ptinere cū terra multa alia: vt lapides metalla. & sic de alijs. Itẽ se q'rat qd gleba terre posita iuxta aquam moueret ad aquẽ: qdlibet naturalr moueat ad suũ locu p'prie. h'z hoc e falsu: qz. Itẽ arguitur: qd magis sit oppositũ: qz videm' aquã extẽsam supra terram descendere ad terrã: qz videt qd terra sit magis locus aq' q' contra. Itẽ vbi aqua generat' & cõseruat' ibi videt esse locus p'prie eius. h'z aqua g'ntatur in concavitatibus terre & ibi p'feruatur. ¶ In oppositũ e aristoteles in textu i p'prie arguit rões: qd elementa p'prie debent ordinari quantu ad situ' corp'is: fm exigentiam sue p'prietatis: vbi ignis dicitur esse supra aera: aer supra aquam. & aqua supra terram. qz terra est grauisima inter oia elementa. ¶ Pro solutione ponunt alique p'prie. ¶ Prima: nullus est locus p'prie terre: vt patuit superius: cum aliqd aliud a terra ptineat loc' terre qd non est pars eius. ¶ Secunda: p'prie terra e magna p'prie terre cõtinet: qz ptinet totam terram habitabilem cum illa no contineat ab aqua: igit' Et si quis dicat aristoteles dicit qd locus terre est aqua. Rõdes qd hoc dicit qz maior pars ptinet' h'ntis. vel qd elementa si essent dimissa in suis p'prie naturis: tuc terra cõtineret ab aqua. h'z n'c p'prie salutẽ viuẽtũ terra no e coopra aqua sicut erit post dieũ iudicij. Etã dicit aristoteles qd aqua ptinet' h'ntis & no aer: qz aq' puenit cū terra in vna qualitate puta in frigiditate: no aut' aer imo aer p'nt' terre fm vtrãqz q'ntatũ primaz. Et si q'rat vtrũ aer possit dici loc' naturalis terre saltẽ p'prie. & videt qd non: qz loc' naturalis dicitur p'nt' locato p'prie locati. h'z aer no sic se h'nt' sit sibi p'prie & vtrãqz qualitatũ suar' r'nt'g'. Rõdes p'prie. vt videt' dicitur cõmetaror: qd loc' terre v' aq' h'z duplice h'nt'ũ. vna elementar' aliã celestis: sibi illurã a celo fm exigentiã tante distantia qd celũ remoue influit h'ntem conuenienter grauitibus. & sibi p'nt' influit h'ntem puenitẽ leuib' scdm quas h'ntes celũ ordinat illum motũ idifferẽter. & dicit cõmetaror qd elementa in suis motib' naturalib' magis t'ndit loca sua naturalia rone illi' h'ntis celestis: q' rone h'ntis elementaris. Iy si terra descenderet ad fundũ maris: ipsa magis intẽderet remotione suũ p'ns a celo: quã intendar esse i aqua. An si terra descend' at in acre. dicit qd aer no e loc' ei' naturalis: nec sibi pueniẽs fm h'ntes ei' elementares. tñ est locus sibi pueniẽs fm qd sic distat ab orbẽ scdm qd p' ipm influit celestis virtus in terra: pueniẽs ipsi terre: p'prie ipsius terre. & hoc facili r'nditur ad rões. ¶ Ad primam & scdm p'prie solutio. ¶ Ad tertiã dicitur qd gleba posita iuxta aquã no mouet locat' ad illã aquam. qz no itendit p'prie esse in aqua: sz distare a celo. Etiam dicitur ad aliam de terra: qd bene mouetur ad fundũ maris: non qd contineatur ab aqua: sed vt magis distet a celo. ¶ Ad aliam dicitur: qd illa sunt propter expulsiõnem vacui. nam in terra sunt multi pori pleni aere: qui naturaliter inclinantur ascẽdere sursum: ideo generatur ex ipso aqua in illis poris. etiã

Imp'rimũ

dicatur de aqua expanda supra terram: que intrat terram sic dare vacuum.

Dubitarur tertio vtrum vltima sphaera sit i loco. Et videtur q sic qz vltima sphaera e alicubi: e est in loco. pna pz qz ee alicubi ee in loco id e sit. Secdo sic vltima sphaera mouet in loco igitur est in loco. pna est nota. r aas pz qz vltima sphaera describitur circulari in aliquo tpe. Tertio sic vltima sphaera mouet motu locali: igitur ee in loco. pna pz qz illud qd mouet localiter/successiue ee in alio r i alio loco. aas pz qz vltia sphaera mouet: r no nisi motu locali: igitur. In opposita ee phi. in textu dicitur q ce lum no ampli est in alio: nisi nullu sit ptinens ipm: r hoc no videt vix nisi de vltima sphaera: igitur. Pro solutioe ee ad uertebra q aliud ee loqui de vltia sphaera scdm veritate r fidet scdz mente aristo. na ipe aristo. dicebat octaua sphaera ee vltima: qd no e vix nam vltra ipam ponunt theologi tres: scz nona/decima r vndecima: r ista vndecima vocant immobilis r vltimam. r in ipa dicunt esse paradisi. Et ex isto possit faciliter raderet q vltima sphaera scdz veritate est immobilis r no est in loco. sed capienddo vltimam spheram sicut capiebat aristoteles p octaua sphaera: ista ee immobilis: r potest dici ee in loco: saltem quo ad locare. sz no quo ad locari. Et si quis dicat etiam possit sic dici de vltima sphaera: quam ponunt theologi q moueretur quo ad locare: quia continue sue partes aliud et aliud locant. Responderet q verum est: sed hoc non est propter motum vltime sphaere: sed propter motum aliorum corporu q circa ipsa mouent: sicut si essent due mole quaru vna deficeret/ r alia moueret circa ista: tunc defecet continue aliud r aliud locaret scdm suas partes propter motu alteri mole. Ex istis pzi quid ridentum est de vltima sphaera. Ad rones: ad primam dicere fm aristo. q vltima sphaera no est alicubi: qz no ptinet ab alio corpe. etia sic dicere ad scdz de vltia sphaera fm aristo. q bene mouet r describit aliquo circulari: sz no acqrit aliquo locu quo cõti neatur. sz bñ successiue aliud r aliud cõtineat scdm partes. Ad alia dicere q vltima sphaera scdm ar. est bñ in loco: capienddo esse in loco large pro illo qd per motu suu cõtinue scdm partes suas aliud r aliud locat: r no capienddo esse in loco p contineri in loco. Et hec de secundo articulo.

Quatu ad tertium sit conclusio respõsalis: locus captus p per se significato e entitas respecti ua de pdicamento vbi a superficie cõcaua corporu: locantis reasr distincta: r in ipso corpe locare realit eris. Et hec pzo pz ex dictis. Ad rones an oppositum. Ad primam dicitur q locus p denotato seu materia captus est quatu locus suphicies pcaua corporis ptinentis. sz no capienddo p per se significato. Ad pfirmatione dicitur q proprietates loci attribuit locofundamẽtu seu p fundamẽto. Ad scdz dicitur q posito illo casu suphicies non esset locus: sicut paries sine albedine no esset albus. Ad tertiam dicitur q no oza corpe simpliciu distiguntur: nisi capiãt locu p argreago ex superficie r altitatu p pms. Ad quartã pz solutio: Ad quinta dicitur q lo

catu d: locatu loco/benoiatioe extrinseca. Eodẽ aut modo accipiendũ e philosophice cõsiderare de vacuo. r si est aut no: r quod est r quid est sicut de loco

ste e scda tractat huiuslibet in quo determinat pbus de vacuo. r diuidit in sex capitula. Primo disputat vtru vacuu sit ponit tale conclusiones. Ad philosophu ptinet determinare de loco. q de vacuo. qz ad philosophu ptinet determinare de loco. q de vacuo. quia sicut propter motu localem ponit locus. sic etiam propter motum localem a multis ponitur vacuum. Deinde ostendit modũ seu ratione propter quã antiqui ponebant vacuu dicitur primo q multi pterjunctisibilitate aeris crediderunt aerem nihil esse: r crediderit locu esse vbi est aer: illud vocabat vacuu. Dicitur consequenter q alii philosophi creditur dicitur sufficienter ostendere vacuu no esse: propter hoc q ostendebant aerem aliquid esse: illi ostendebant aerem esse duobus signis. Primum est: vtrum repleti aere no possunt comprimi sine pputura: r hoc no est nisi propter aerem. Scdm signu qz aqua non potest subintrare clipsedra id est strumẽtu quo orolanus irrigat herbas per foramina inferiora: si forame supius sit obstructa hoc no est nisi propter aerem qui no potest exire igitur. Et ex istis cõcludebat vacuu no esse: propter hoc q ostendebat aerẽ aliquid esse. Finaliter ponit dnos rones: qbus antiq ostendebat vacuu esse. Prima: si motu localis qvacuu e. sz motu localis e qvacuu e maior e pbatna illis qd mouetur recipit i plenu vel in vacuu: si in vacuu habet itatu. si in plenu duo corpa erit in eodẽ loco: qd e i possibi leq: ite pari rone infinita corpa essent simul: p psequẽs minus locu possit ptinere maximu corpe. Secda rõ: si ademptio e possibilis: igitur: qvacuu e possibile. maior pbat: qz qn aliqd ademptat partes efficitur p pntiquiores: vel ergo recipiunt in pleno vel in vacuo. si in vacuo habet ppositu. si i pleno duo corpa erunt simul. Tertia ratio augmentatio est possibilis. ergo vacuu est. cõsequẽtia tenet: quia vel partes aduenientes per quas fit augmentatio recipiunt in pleno vel in vacuo. si in vacuo habetur intentum. si i pleno duo corpa erunt simul. Quarta ratio erat per experientia de vase pleno cinerib: cum quib: potest adhuc ponit magna aqua: quod no fieret nisi ibi essent vacuitates. Quinta ratio: qd non apparet vnde corpa que prius erant continua remanent discontinua: nisi propter vacuitatem: igitur vacuum est ponendum. Ad quale autẽ se habeat opo: ret accipere qd significet nomẽ videtur aut vacuu locuz esse: in quo nihil est. hmoi aut causa e qz oẽ quod est corpus opinatur esse stud est scdm capitulu in quo pbs reprobat definitiones datas ab antiquis de vacuo. diffinitiebant em antiqui vacuu quadrupli ceter. Primo sicca cuius est in quo nullu corpe est. Secundo sic: vacuu est locus in quo nihil est. Tertio sic: vacuu est in quo nihil est: graue vel leue. Tude scdm eos: sic corpe

vtri vltima sphaera sit in loco

duobus signis ostendit vacuu no esse

est tangibile. et omne tangibile est graue aut leue. Quar-
to sic vacuū est in quo nō est hoc aliquid: nec aliqua
substantia corporea. Ad reprobādū igitur tres prias
diffinitōes: q̄ se cōsequunt: q̄ vident esse de mente
eorū q̄ ponebāt locū esse spaciū sepatū: ponit hec 2°.
Tres prias descripiōes vacui sunt insufficientes: quia
cōueniūt puncto. Secundo: quia vacuū nō bene dif-
finitur: dicitur q̄ est locus: in quo nihil est graue
aut leue. qz hec diffinitio cōueniret plenius: esset lo-
cus repletus corpore habēte sonum et colorem sine
grauitate et leuitate. Ad reprobādū quartā descri-
ptiōem: que videtur esse eorū q̄ posuerūt vacuū eē ma-
teria: ponit hęc clusio. vacuū nō est materia: qz ma-
teria nō est separabilis a reb^{us}: s; vacuū ē separabile:
igit. ¶ Sed ad vidēdū qualiter antiq̄ debuerunt
diffinire vacuū: ponit hec tertia conclusio: vacuū ē lo-
cus priuatus corpore: vacuū nō est locus non repletus
corpore: prius natus repleti: probat: qz om̄s antiq̄ di-
cūt vacuū esse receptiuū corporū. sed nihil aliud a
loco est h̄mōi. igit vacuū est locus: et ponitur priua-
tus corpore: ad vtrāq̄m plenā. ¶ Deinde soluit ratio-
nes factas ad pbādū vacuū eē. Ad priā negat p̄na:
manifestū est enī q̄ nō valet de motu alteratiōis: ne-
qz etiā valet de motu locali: saltē de motu locali cor-
porū circulari moroz: sicut p̄ de circulationib^{us} aq̄-
rum: vbi vna pars cedit alteri parti: vnus circū nō
impedit alius. ¶ Ad sc̄dam negat maior: qz cōtingit
corpora cōdemparatē p̄tes subintrare se inuicē. nō
quia p̄ subintrās vadat in locū vacuū: sed qz ce-
dit sibi aliquid corp^{is} subtile. ¶ Ad tertiā negatur
p̄na: qz potest fieri augmētatio p̄ alteratiōē nul-
lo corpore extrinseco adueniēte. vt si ex aqua fieret
aer. ¶ Ad quartā dicit nō cludit: si enī cluderet.
oporteret vas repletū cineribus esse totaliter vacuū:
cum tantū de aqua recipiat: ac si esset oīno vacua-
rum. Ad quintā dicit nō cludit: nā corpora per a-
liud distinguuntur q̄ per vacuum.

Quā autē nō est vacuū sic diuisum: sicut q̄
dam dicūt. dicemus iterū: si enī est vnuscu-
iusq̄ loci mutatio: alia simpliciuū corporū
est natura. vt ignis quidē sursum. terre au-
tem deorsum et ad mediū.

tus vel naturalis. ¶ Supponit sc̄do: q̄ motus vio-
lētus est posterior naturali. tūc sic arguit: in vacuo
nihil mouet naturalit. q̄ nec violētē. Lenet p̄na: qz
destructo priore: destruit posterior. ¶ Quinta ratio:
que pbat: qz in vacuo nō pōt fieri motus violentus.
sicut motus p̄ctorū: qz ip̄m p̄ciēs: imp̄mit vir-
tutem ip̄i aeri. et talis aer imp̄mit alteri: et alter
iterū alteri. vt quequo cessat ip̄a virtus ip̄clla: q̄ est
causa motus p̄ctorū: post recessum a primo p̄ci-
ente. sed ista nō possent fieri si esset vacuū: cum tūc
ibi nō esset aer: igit. ¶ Sexta ratio: nulla potest assi-
gnari ratio: quare illud qd mouet in vacuo: q̄scat
magis in vna p̄te q̄ in alia. ergo oporteret semper
ip̄m descere: aut in infinitū moueri: nisi ip̄edat ab
aliquo. sed hoc est falsum: igitur.

Amplius autē et ex his manifestū ē qd dicitur
demus enī idem graue et leue et corpus ve-
locius ferri propter duas causas

Stud est quartū capitulū hui^{us} sc̄di tractatū: in
quo p̄his ostēdit vacuū nō esse p̄ rōnes sum-
ptas ex pte velocitatis et tarditatis motus: p̄na
hęc clusio ē. In vacuo nō pōt fieri motus. Pro-
cuius p̄batione supponit: q̄ due sunt cause veloci-
tatis et tarditatis in motu. ¶ Prima est diuersitas
mediū sc̄dm raritātē et dēpsitatē. qualis enī est p̄o-
portio mediū ad mediū in raritate et dēpsitate: talis
est p̄portio motus ad motū in velocitate et tardita-
te: tps ad tps in breuitate et lōgitudine: vt si aer
sit rarior aqua: mot^{us} ferri per aerem erit velocior
motu facto per aquā. et si in duplo sit rarior: mot^{us}
erit in duplo velocior: hoc debet intelligi ceteris
paribus. ¶ Sc̄da causa est diuersitas mobilis in
grauitate et leuitate. ceteris enī parib^{us} mobile gra-
uius descēdit ī minorē tēpore: q̄ mobile minus gra-
ue. ¶ Probat ergo dicta conclusio duabus ratiōib^{us}.
P̄na: oīs motus ad oēm motū habet p̄portiones.
sed si motus fieret in vacuo nō hēret p̄portiones:
ad motū factū in pleno: igitur. Ad mōrē pbat: quia
om̄s mot^{us} fit in tēpore. sed om̄e tēpus ad om̄e tē-
pus habet p̄portioē. vt patet ex sup̄dē: talis enī ē
p̄portio motus ad motū: qualis est mediū pleni ad vacuū.
sed mediū vacui ad mediū pleni nulla ē p̄portio
in raritate et dēpsitate: igitur. Sc̄da ratio sumitur
ex parte mobilis et est hec. si in vacuo fieret motus.
tūc magis graue nō moueret velocius: q̄ minus gra-
ue: nec magis leue q̄ minus leue. Et dēsequē est ip̄o-
sibile: igitur. p̄na pbat: qz mobile velocius moue-
tur: eo q̄ citius et fortius diuidit mediū. sed ī vacuo
nullū est mediū. q̄ ī vacuo nihil dicitur velocius aut tar-
dius moueri. et sic patet qz nō oportet ponere vacuū
propter motum: imo magis oportet ip̄m negare p̄-
pter motum.

Et per se autē d̄sideratibus videbitur vti
qz dictū vacuū sicut vere vacuum. sicut ei
in aqua si ponat aliquis cubum: distabit iā
ta aqua quātus est cubus.

Stud est quintū capitulū: in quo p̄his osten-
dit vacuū nō esse ratiōib^{us} sumptis ex pte va-

ostendit se rōnes
vacuum non esse

ostendit vacuum non esse ratiōib^{us}
de parte vacui.

est. & dicit primo qd videbitur considerantibus naturam
 vacuum ex propria ratione vacuum manifestum esse vacuum
 hinc notatur vacuum. quod vacuum omnino entitate caret. et per
 hinc non est ens. et hoc probatur quattuor rationibus. **Primo**
 quia est per experientiam. quia si cubus alicuius ligni ponatur
 in aqua: tanta aqua cedit sibi quantum est cubus: et
 ita fieret si poneretur in aere: quantum non sit manifestum
 sensui. uniuersaliter enim omne receptivum alicuius cor
 poris in se cedit quantum est corpus receptivum. cedit enim vel
 per depressionem vel per motum localem: sicut in natura
 corporis mortui. ita quod si sit ignis movebitur sursum. si terra
 deorsum: sed hoc non potest esse in vacuo. quia cum vacuum non
 sit corpus non potest moveri aut deprimi. **Secundo** vacuum non
 est aliquid tale quod sit receptivum alicuius corporis: sicut
 ponunt antiqui. **Secunda ratio**. si poneretur vacuum se
 gregem quod duo corpora simul et semel essent in eodem loco.
 et pari ratione tria et mille. hinc est falsum. **Tercia ratio**
 quia secundum ponentes sic vacuum ipsum non potest cedere corpi
 ipsum ingredientem. quia ex quo non est corpus naturale non
 potest moveri. **Quarta** dimensiones vacuum simul erunt cum dimen
 sionibus corporis ipsius ingredientis. et cum duo corpora
 non habeant repugnanciam quo ad esse simul in eodem lo
 co: proinde ratione suorum dimensionum: sequitur quod dimensio
 nes corporis locati et ipsius vacuum quod sunt duo separata
 quod ex naturalibus est simile. et per hinc duorum ratio sic de aliis.
Quarta ratio. si vacuum esset frustrum esset: sed non est pon
 endum. **Quinta ratio**. quod ex quo corpus mortuum habet proprias di
 mensionibus: non apparet ratio propter quam indigeat aliis
 dimensionibus eiusdem rationis locantis: ipsius
 imo si indigeret aliis: tunc adhuc ille indigeret aliis:
 et sic in infinitum. **Quarta ratio**. si vacuum esset
 alicubi deberet apparere: sed nullibi apparet: ergo
 non est ponendum vacuum tanquam spatium ab omnibus cor
 poribus naturalibus separatum.

Sunt autem quidam qui per rarum et dep
 sum opinantur manifestum esse quod sit va
 cuum: si quidem enim non est rarum et depressum.
 neque coire et conculari possibile est.
Itud est sextum capitulum et ultimum huius tra
 ctatus: in quo philosophus ostendit quod vacuum non est cor
 poribus inibitum. **Primo** quo supponit primo: quod
 per opinionem anaxagore dicentis non esse vacuum: et
 per opinionem pictagore ponentis vacuum esse spatium
 separatum a corporibus: ponit opinionem democriti et quorum
 dam aliorum dicentium vacuum corporibus esse inibitum. quod si
 duntaxat corpora deprimantur et rarefiantur: vacuum est: sed hoc
 contingit. **Secundo** vacuum est. et ista rationem faciunt quod tenent
 vacuum esse. **Secundo** supponit quod ponentes vacuum
 corporibus inibitum sunt inter se divisi. quidam
 enim ponunt quosdam poros omnino privatos corpe
 ribus: alii vero ponunt vacuum esse mixtum corporibus.
 ita quod in corporibus vacuum non est separatum a ple
 no in loco. Sed per reprobationem huius ponitur
 hęc prima conclusio. **Primo** est ponendum vacuum corporibus
 inibitum: sicut quod in corporibus sint quidam partes pres
 vacue. et distincte in loco a partibus plenis: pro
 batur quinque rationibus. **Prima** quod per positiones
 tales vacuum non salvatur nisi motu sursum. quod si pon
 tes sic vacuum. vacuum est causa raritatis. rarum autem est leve
 et non movetur nisi sursum: **Secunda ratio**: quod tunc vacuum

non se haret per modum loci. sed magis per modum deferentis
 secum corpus: sicut vires: quod videtur falsum. **Tercia**
 ratio: sequitur quod vacuum movetur moto corpore cui est
 inmixtum. sed ostenditur quod movetur localiter hinc locum. **Quarta**
 ratio: hinc locum: per hinc loci erit locus: et vacui erit vacuum.
Quarta ratio: si ponatur vacuum inibitum corporibus: de
 ferens corpora sursum non poterit assignari ratio mo
 tus deorsum quod est falsum. **Quinta ratio**: propter
 vacuum aliquid movetur sursum: tunc quod est magis va
 cuum: vel loci movetur sursum: sed hoc est falsum. **Sexta**
 ratio: ponit diversitatem partium de raritate et densitate. aliquid
 enim imaginatur rarefactionem fieri per elongationem
 partium corporis naturalis: aduentionem iter eas
 quibusdam vacuitatibus. **Alii** imaginant rarefac
 tionem fieri per aduentionem vacuum ab extrinsecis: quod
 admiscetur corpori. et condensationem fieri per ex
 itum talis vacuum. **Alii** dicunt rarefactionem fieri per
 generationem quorundam corporum subtilissimum
 intrantium quasdam vacuitates corporis rarefacti:
 et condensationem fieri per exitum talium corporum. **Primo**
 maiorum tunc declarationem ponit philosophus aliquas propo
 siones. **Prima**: eadem est materia contrariorum: ut calidi
 et frigidi: et rari et densi. **Secunda** propositio: ma
 teria non est separabilis ab extrinsecis contrariis: imo ma
 net eadem sub raro et densio. Et ex hoc ponit con
 clusio contra modum philosophorum de raritate. non ideo quod in ra
 refactione vel condensatione aliquid ab extrinsecis
 adueniat: vel aliquid ab intra recedat. imo eadem est
 materia magni et parvi: quod probatur aliquibus exem
 plis. **Primum** est de generatione substantiali aeris
 ex aqua: quod non fit per aduentionem alicuius existens alte
 ri extrinsecis: sed per hoc quod forma aeris educitur de po
 tentia materie. **Secundo** est de curvatione circuli: quod
 est portio maioris circuli sit portio minoris vel ead
 em: tunc aliquid sit magis vel minus curvum: nullus
 tamen aduenit extrinsecis recto vel curvo: et tunc ibi sit
 rarefactio vel condensationem.

Veritur utrum sit possibile vacuum esse.
Primo arguitur quod sic. quia illud quod movetur motu
 locali recto recipit in pleno vel in vacuo. si in vacuo:
 habetur intentio. si in pleno: vel illud quod replebat
 prius locum adhuc manet in eo. et tunc duo corpora
 simul essent in eodem loco: quod est impossibile. vel recedit.
 et tunc recederet in pleno vel in vacuo. et sic patet. et
 per hinc tandem devenit quod duo corpora erunt in eodem lo
 co. vel quod esset vandum vacuum: sed quod libet est impos
 sibile. **Secundo** sic. quando ex corpore depresso gen
 eratur corpus rarum: et ex terra ignis: tunc corpus
 genitum occupat maiorem locum quam corpus ex quo
 generatur. et oportebit quod corpus genitum recipiat in
 vacuo: vel quod duo corpora sint simul: vel quod aliquid mo
 uebitur in instanti. ergo si duo corpora non possunt
 simul esse tunc oportebit quod aliquid corpus move
 atur in instanti de loco suo in quo recipit corpus ra
 rum non intergenitum: nec potest dici quod condensationem.
 quia cum aliquid condensationem pres extreme accedat ad
 medium: vel ergo recipiuntur in pleno vel in vacuo:
 si in vacuo: habetur intentum. si in pleno: sequitur ut
 patet. **Tercio** sic. bene sequitur plenum est. et vacuum
 est: quia plenum et vacuum opponuntur privative. sed si non
 privative oppositorum fuerit in natura: vel: quum per

hinc in philosophorum. no. 14.

dupham sit privative
 sit. quod sit quod in
 in hinc in philosophorum. no. 14.
 quod aliquid sit in
 est plenum. et in hinc in philosophorum. no. 14.
 quod sit in hinc in philosophorum. no. 14.

est. Quarto arguit sic. quodlibet corpus non esse hic est possibile: et per inductionem ergo possibile est hic esse vacuum. Quinto arguitur sic secundum commentatores: ibi qui ponant mundum esse factum de nouo: hinc ponere vacuum. sed mundus factus est de nouo: ergo vacuum est. In oppositum est propositum in textu. In hac questione ne erunt tres articuli.

Quantum ad primum sciendum est primo per declarationem questionis ponunt alii dicta. **Primum** vacuum capis dupliciter. uno modo per spacio in quo non est corpus naturale nec mathematicum: potest in eis. ut si deus destrueret aere in aliqua aula. ita quod ibi inter latera id est inter parietes nihil omnino remaneret. et sic non capie propositum vacuum quod arguit contra antiquos. secundo modo potest capi pro spacio in quo non est corpus naturale. licet bene mathematici: puta quantitas separata a substantia et qualitatibus: que dicitur dimensiones separare. et hoc modo acceperunt antiqui philosophi. ita quod imaginantur quod ibi erant dimensiones sine subiecto: scilicet longitudo: latitudo: et profunditas. id est si in vacuo poneret aliquod corpus. tunc ille dimensio nes essent simul cum illo: corpus non possent tali corpore cedere. quod non possent moueri. cum soli corpus naturale est mobile: ad si supponeret aliquod corpus: oporteret quod ibi esset penetratio dimensionum: quod negat aristoteles. **Secundum dictum**. vacuum non est. quod vacuum nihil aliud importat quam spacio separatum ab eo corpore naturali: optum naturam recipere corpus. sed nullum est tale: igitur. In omni enim spacio est corpus. ut patet per experientias in textu. **Tertium dictum**. non est possibile vacuum esse naturaliter quocumque modo capiat vacuum. quod natura abhorret vacuum. Unde si tota terra esset perforata: certe illud foramen repleteretur aere vel alio corpore. Et si quis dicat: que est illa natura que sic abhorret vacuum. Respondetur: quod est natura ista. non tamen per naturam vltimam solli intelligo celi vel deum. sed intelligo totum ordinem entium et corporum tam inferiorum quam superiorum. **Idem videtur etiam** quare naturaliter non potest componi latera solli nisi natura abhorret vacuum. **Quartum dictum**. non implicat contradictionem vacuum esse: imo est possibile potentiam diuinam: quod est possibile duo corpora esse in eodem loco. et fieri penetrationem dimensionum. etiam possibile est quod deus annihilaret quodlibet corpus inter aliqua latera: quo factum erit ibi spacio sine vacuum.

Sciendum est secundum quod circa tertium in eisdem talis difficultas: vtrum si vacuum esset posset fieri in eo motus: et ibi loquimur de motu locali: quod de alio motu forte non esset difficultas. Respondetur breuiter: quod si esset vacuum ad huc in illo vacuo posset vere fieri motus localis. sic videlicet quod si poneret vnus lapis in vno latere posset ibi vere moueri deorsum. etiam non videtur quin alius posset adhuc vere ambulare supra terram: vato quod deus destrueret omnia corpora intermedia inter celi et terram. Etiam non videtur quin angelus vere posset moueri: quod si angelus non posset moueri: hoc maxime esset: quod esset aliquid mobile resistens sibi. sed hoc non est dicendum. quia nullum est medium quod resistat angelis: supple. quo ad

velocitatem et tarditatem motus eius: sed bene est resistencia medium quo ad successionem essentialem motus eius. Unde non magis resistit aqua aere quam aer imo ita velociter mouetur per aquam sicut per aere. et per terram sicut per aerem. Et si diceret de anima separata a corpore. et de corpore glorificato sicut de christo qui intrabat domum tanuis clausis. Sed hoc tenendo oporteret solvere rationes quas facit aristoteles in textu probando quod si vacuum esset nullus motus ibi fieret. **Ad primum cum arguitur** quia vel talis motus esset naturalis vel violentus: non naturalis quod in vacuo non est natura. nec violentus: quia non videtur a quo pietum moueretur cum dimissus esset a proiectente. **Ad istam obiectam** quod talis motus adhuc esset naturalis attendendo naturalitatem ex parte mobilis et non ex parte medij. Dicitur vterius quod projecta non mouentur a medio deferente. sed quadam virtute eis impressa a proiectente de qua alias magis videbitur. **Ad altam cum arguebat** qualis est proportio medij ad medium in raritate et densitate: talis est motus ad motum in velocitate et tarditate. sed medij pleni ad medium vacuum nulla est proportio. igitur nec motus facit in pleno ad motum factum in vacuo. Respondetur quod successio in motu non solum est ex resistencia medij ad mobile: sed ex resistencia mobilis ad motorem. ideo maior eius esset vera si medij esset tota causa resistencie. **Ad tertiam dicitur cum arguitur** si mobile moueretur in vacuum: eadem ratione qua mouetur ad vnam partem: eadem ratione moueret ad aliam. sed ad omnia simul vel ad nullam. Respondetur quod tale mobile mouetur ad vnam differentiam puta sursum vel deorsum secundum exigentiam sue nature. ut si esset lapis moueretur deorsum.

Sciendum est tertio quod circa textum incidit adhuc alique difficultates. **Prima** an in vacuo possit fieri motus successiuus. **Pro solutione** supponitur primo quod successiuus est de quietate motus: sic scilicet quod implicat contradictionem: motus est et non esse successiuus: imo hec est per se. motus est successiuus. **Secundo** supponitur. quod secundum scorum secundo sententiarum causa successio in motu essentialis est resistencia mobilis ad motorem: non quidem talis quod mouens non possit mouere mobile. nec talis quod mobile inclinatur ad oppositum. quod sic est precise in motu violento sed sic quod mobile semper est sub aliquo vbi cui non possit immediate succedere terminus intentus a motore virtutis finite. quia mobile non est in plena obedientia motoris virtutis finite. est tamen in plena obedientia motoris virtutis infinite felicitatis. ideo deo posset quodlibet mobile moueri in instanti. sed hoc factum. ibi non esset motus proprie dictus sed mutatio localis. Sed successio accidentalis in motu puenit ex resistencia medij pleni rarioris vel densioris subtilioris vel grossioris impeditur motus. **Tertio** supponitur quod mobilia quedam sunt animata et quedam inanimata. Inanimata sunt duplicia: quedam sunt simplicia sicut elementa. alia mixta vel lapides. Animata sunt quadruplicia. quedam mouentur motu ambulationis: et quedam motu volationis et quedam motu natationis. et quedam motu vitæ

vacui capis duplici

intelligitur per motum quod non est motus localis.

si vacuum esset posset fieri motus localis.

motus & restrictionis vt conche. ¶ His suppositis
 dicitur primo qd in vacuo nihil animatum possit
 moveri successiue motu ablatiois: quia omne aial
 motum: habet aliqd sustentans ipm quod non e in
 vacuo: si tamen esset terra & poneretur supra ea pos
 set adhuc ibi moueri: tamen aut non posset volare
 si aer destrueretur. nec posset fieri visio aut auditio
 q: ista requirunt medium extrinsecum tanq dese
 rens species ad potentias. Dicitur secundo qd in va
 cuo corpus inaiatum mirum sicut lapis posset mo
 ueri successiue successione pueniente ex resistentia
 mobilis ad motorem. Is non successione pueniente
 ex resistentia mediij. Dicitur tertio qd corpus simplex
 inaiatum sicut elementum posset moueri in vacuo
 etiam successiue successione pueniente ex resistentia
 mobilis ad motorem. Ex quibus patet. qd in vacuo
 posset fieri motus successiuius successione pueniente
 ex resistentia mobilis ad motorem q dicitur succes
 sio essentialis sed non posset fieri successio acciden
 talis q prouenit ex resistentia mediij pleni rarioris
 vel densioris: qd in vacuo non esset tale plenum.
 Sciendum e quoque qd adhuc est alia diffi
 cultas: an vacuu naturaliter sit possibile. & videtur
 pmo qd sic: qd si poneret aliqd vas plenu aq tpe fri
 gidiori quo vase no posset aer itrare: tuc si aq coe
 laretur occuparet minores loci qd pmo. & p dms rein
 queat vacuu in eo. ¶ Secdo sic. si ponerent due tabu
 le oino plane applicate ad iuice sine aliq medio et
 alligaret funis in centro superioris seque q no possit
 eleuari. & si eleuaret necessario seque vacuu: qd aer
 no posset ita cito attingere mediu sicut extremum:
 nisi diceret qd motus heret in instati. Ad hac difficul
 tate rudes q natura abhorret marie vacuu: & q va
 cuu no possit ee p natura. ¶ Ad primas g rones qd q
 oibus omissis a hq aq in tali vase ogelaret illd vas
 frangeret virtute nature vltis. Et si dicatur q non
 videt qd illud vas posset frangi: qd no e ro quare po
 tius frangeret in vna pte q in alia: pmo rumper supe
 rioris q inferioris. qd virtus nature vltis est fortior i p
 te superiori q in inferiori. ¶ Ad scdam qd fm pbm
 scdo de asa: qd duo corpa dura no pnt se taere nisi
 mediante aere vel aqua. si g essent tales tabule iter
 ipas est aer: to qd supior: eleuaret esset aer iternu
 dius qui in eleuatione rarefieret. & si poneret qd ibi
 no esset aer. dico qd poneret pnter vacuu. & fm ar
 tunc non posset fieri motus. Et hec de primo articu
 lo. Quantum ad secundum.

Dubitarur primo: vtrum implicet contradi
 ctione duo corpa esse simul in eod e loco. id est vtru
 ad duo corpa esse simul in eod e loco sequatur aliq
 contradictio. id est qd due contradictoria de eodem
 affirmantur vere vel de eodem vere negentur. Pmo
 cuius solutione inquirendum est vnde aliq habeat
 repugnantia adinuice. Pmo quo supponitur qd vt
 dicit scotus libro quarto distictioe qd drageismano
 qone vltia. aliqua dicitur esse repugnantia ad se
 uicem dupl r. Ano ma formaliter. Alio mo vtrualit
 vtrualiter repugnat ca naturalis & oppositu sui et

fectus: verbi gratia. Si cessu de hac materia pdu
 ceret vermem. & si agens fortius superueniret & pdu
 ceret in eandem materiam formam aliquam oppositam
 forme vermis. ista vtrualiter opponeretur celo vt
 solt. Sed formalis repugnantia est illor que scdm
 se & suos effectus opponuntur vt albu & nigrd. Ss
 in proposito inter dimensionem & dimensionem no e
 formalis repugnantia: talis scz formalis repugnan
 tia no est nisi quo ad idem subiectum. si ergo repu
 gnant no repugnant nisi vtrualiter & respectu lo
 ci. qd vnum corpus replet locum vnum/quantuz est
 natus repleri. ergo aliud corpus quo ad hoc oppo
 nitur sibi: qd non potest habere illum effectum in
 illo loco. Relinquitur ergo qd duo corpa ad esse
 in eodem loco simul habent solum repugnantiam
 vtrualem: quia effectus eorum scz replicationes: re
 pugnat respectu vnius loci. qd idem locus bis reple
 atur repugnantia est. Non repugnat ergo corpori
 esse in alio corpore: nisi quia est repletium loci na
 turaliter. qd natus est repleri. et quia iam reple
 tum est: igitur non potest adhuc repleri. sed quia de
 us potest facere causam naturalem sine suo effectus:
 et suspendere eam a suo effectus: sicut calefactio
 nem a calore vt patet in tribus pueris. ¶ Etiam
 potest facere effectus sine tali causa: qd naturaliter
 non sequitur nisi ex tali causa vel talior virginē pa
 rere sine concipere. potest etia facere duos dimensio
 nes sine suis effectibus qui sunt replicationes: cu
 tales dimensiones no repugnant nisi qd sui effectus
 repugnant. sequitur qd si suspēdant ab illis effectibus.
 qd non repugnant. Ex oibus sequitur qd virtute il
 lius qui pot suspendere effectus dimensionū e reple
 re seu facere distare latera corporis continent: ab
 inuice: duo corpa possunt esse simul: sicut fuit qu
 xpus extitit de vtero virginis marie sine fractione.
 Etiam qui intravit domū ianuis clausis. ¶ Etiam
 stant ibi due difficultates. vtru naturaliter duo cor
 pora possint simul esse in eod e loco. R dicitur bre
 uiter qd no. Sed arguitur qd sic: quando ferrum
 igitur: ibi simul iunt duo corpa in eodem loco
 scilicet ferrum et ignis: quia ferrum ignitum ha
 ber propriam actionem ignis & ferrū. Unde si e acu
 tum scindit & ignit. Patet etia de vino cu pane: ubi
 est vinum et panis. ¶ Respondet scotus in qstione
 primo allegata. Et primo de igne ferro: dicit qd fer
 rum est corpus alterabile ab igne: non tamē ferrū
 ignitum est ignis. ¶ Unde ferrū est corpus difficul
 ter recipiens alterationem ab igne in qualitatibus:
 ideo per ipsas fortiter agit. non tamē ibi est ignis.
 sed qualitates ignis: nisi forte in poris ferri: ubi est
 ignis quia est corpus subtile & penetratiuum. ¶ Ad
 aliud de pane & vino. dicit qd ibi in poris panis ad
 vinum: Et si quis dicit contra. quia in ipsomet pane
 est subiectiue humiditas vini: quē non potest sepa
 rari a suo subiecto sicut vino. Dico qd talis humi
 ditas non est in pane sed in vino circumstantes: sicut
 patet de digitis posito in aqua: qui est humidus hu
 miditate circumstante qd no pot separari a suo subie
 ctū preter istā humiditatem potest digitus alia humi
 ditatem recipere. ¶ Alia dubitatio: quomodo duo cor
 pora possint simul esse in vno loco: vtru circumferi

Repugnantia formalis

qd pot fieri eis natura
lem sine suo effectus.

vtru naturaliter duo cor
possint esse in eod e loco

quo duo corpa poss
esse in eodem loco

para ubi sit. hinc. qntitas. relatio. quo.
posteriora ubi sit. actio. passio. positio. motus local.
simul natura sit ubi adu. ubi ubi passio.

per se vel quomodo. Respondeo qd nisi duo corpora
possunt esse simul repletur. puta qd quodlibet ad-
que repletur locis sed bene unum potest esse repletur
et aliud no. Possunt etia duo corpora esse simul vir-
tute diuina sacramentaliter et etiam presentialiter.
Aduerte tamen qd vnu corpus potest esse pns alicui sic
q totum erit presens toti et pars parti: et tamen no
erit circumscriptione: capiendo circumscriptione id est
repletur. Et si quis iteru dicat duo corpora glorio-
sa no possunt esse simul: vides dicere ibidem sco-
rus. Respondeo: corpus gloriosum ratione dotis
subtilitatis potest se facere simul cum corpore non
glorioso: sed non cum corpore glorioso: hoc vole-
bat scorus. tamen virtute diuina duo corpora glo-
riosa possunt esse simul: sicut et alia duo corpora no
gloriosa.

Subitur scdo vtrum vnu corpus simul
possit esse in diuersis locis. Respondetur breuiter
inter per aliquas ppositiones. Prima: no est possi-
bile per potentia naturalē idē corp⁹ simul eē i duo
bus locis. id est nullū agēs creatū potest facere idē
corp⁹ esse simul et semel in diuersis locis. Scda ppō:
virtute diuina idē corpus potest esse simul in diuer-
sis locis: vt deus potest facere me eē simul hic et ro-
me. Et istud potest pbari p: qd cōunitate prioris stat
simul sine dictione pluralitas posterioris: s; ipsa
vbi sūt posteriora ipso corpore locato tanq accidē-
tia eius. ergo potest stare q vnu corpus maneat idē:
et q hēat plura vbi. Probaf etiā sic: qd no minorem
potentia h; deus supra corpus meū q supra corpus
christi. sed deus facit corp⁹ christi eē simul sub di-
uersis hostijs: igit potest etiā pbari p multas expi-
entias miraculosas. legif em de qbusdā scs cū cele-
brarēt in vno loco interfuerūt sepulture alterius scī
in alio loco. ¶ Scz ista aguit sic prior: qd impossibile
ē aliqd corp⁹ esse simul vbiq: cū hoc sit ppriū soli⁹
dei. ergo impossibile est idē corpus simul esse in diuer-
sis locis. qd no est maior repugnantia q sit in infi-
nitis locis q in duobus vel in tribus. Scdos idem
esset in diuersis locis: sequeret q simul posset cale-
scere et frigereri: cū i vno loco posset sibi apponi fri-
gēfactiū et in alio calefactiū. etiā sequeret q idē
posset simul saturari et esurire. nā in vno loco possz
assumere cibū et non in alio. Et iā sequeret q simul
posset viuere et mori. nā in vno loco posset occidi: et
no in alio. Itē sequeret q vnus sol⁹ homo faceret ma-
gnū exercitū magnū bellū: cum posset pont in mul-
tis locis. Itē sequeret q contraria verificarentur de
eodē mpta moueri sursum et moueri deorsum. nā
in vno loco posset ascendere scalam et in alio descen-
dere. Item sequeretur q priuatiue opposita posset
simul de eodē verificari: nā in vno loco posset mo-
uere et in alio loco quiescere: ergo sequitur q idē
moueretur et quiesceret: que sūt priuatiue opposita:
ad que sequitur cōtradictoria. Item sequeretur
q supra vnū guttam aque posset fieri nauigiar: cū
ipsa posset pont in tot quot mare. Item sequeret q
mulier pgnas posita i diuersis locis: posset pare-
re in vno loco et no in alio. Item sequeretur q idē
homo simul gauderet et tristaretur. nā in vno loco
posset gaudere ppter aliqd delectabile ibi posstū:

et in alio loco tritari ppter aliqd tristabile ibi po-
stū. Itē sequeret q idē hō posset simul peccare et me-
rerisista vident incouentētia et implicare contradic-
tionem: igit. Sequeret etiā q eadē materia numero pos-
set informari simul diuersis formis: nā si aliqd nu-
trimentū ponat in diuersis stomachis: tūc materia
eius informabit diuersis formis. nam in vno infor-
mabit forma petri. et in alio informabit forā guli-
lermitigif. ¶ Pro solutione istoz ponit scot⁹ tres
regulas libro qrtor: distinctioe decima: quar⁹ p̄tia
est ista. qcuq; sunt priora naturalr ipso vbi: vbi for-
miter insunt corpori natura tm vnū vbi: et habēt plu-
ra. sed q sūt simul hānta vel posteriora ipso vbi: vbi
riant ad variationē ipsi⁹ vbi: et rō huius regule est:
qd vnus naturaliter no variatur ppter variationē
posterioris. ¶ Scda regula. sicut passum existēs in
vno loco: recipit formā a duobus agentibus sibi in-
uicē appropinatis: sic ipm in duobus locis existēs
reciperet ab eisdem in diuersis locis sibi appropin-
atis. et ratio huius regule est: quia ad hoc q patiens
patiatur ab agente recipiendo formā: no opz nūq;
sit in potentia passiuā: et agens habeat potentiam
actiuā: s; sūt debite appropinata et no impedita.
¶ Tertia rla. sicut corpus se h; in ratione actiuā
ad diuersa passa sibi appropinata: qñ est in vno vbi:
similiter se habet quādo est in diuersis locis. sicut vn⁹ ho-
mo existens in vno loco no potest debellare vngintū
hostes. etiam ipse existēs in diuersis locis. ¶ Istis re-
gulis positis respondetur ad rōnes. Ad primam di-
co: q licet vbiq; esse cōueniat soli deo de facto: tamē
non est proprium dei. nam potest conuenire alteri
a deo: sicut homini. posset etia deus facere q homo
esset vbiq;. dico etiam qd no semper deus fuit vbiq;
nam ante creationem mundi deus non erat vbiq;
ideo esse vbiq; non est proprium ipsius dei: s; neces-
sario esse vbiq; est locus: est bene proprium deo
¶ Ad scdam dico qd caliditas et frigiditas sunt
non composibiles adinuicem in aliquibus gradib⁹. iō
non est etiam impossibile idē calefieri et frigereri.
Itē est dicendū sicut aliqui dicunt q illa duo agen-
tia ipedūt se adinuicē. nā vel ipeditēt se adinuicē
sic q vnū ageret in aliud: et sic non. vel q illa q pro-
ducūt sunt incōpossibilia. s; hoc no: saltem sim sco-
tum: qui tenet q caliditas et frigiditas in aliquib⁹
gradibus sūt cōpossibiles. ¶ Ad aliud dico qd bñ
in vno loco posset assumere cibum et no in alio. tñ
si saturaret in vno loco: et in alio. vel si fameat in
vno loco: ita in alio. ¶ Ad aliud dico qd si moriatur
in vno loco: etiā moriet in alio loco. id ē si aia sepa-
raret a corp⁹ in vno loco: etiā separabitur a corp⁹
vbiq; fuerit corpus: cum illa non sequantur vbi.
¶ Dicit ad aliud qd vnus p̄rie no faceret exercitū: cū
exercitus sit aggregatio hominum. tamen vnus ho-
mo occuparet tot loca: ac si essent multi homines: et
vnus homo posset se ducere per manū et facere co-
ream. ¶ Ad aliud dicitur qd contraria nunquā
possunt esse in eodē subiecto adequate: et in eē per-
manenti: licet bene infier: vt alias magis vidēbit
¶ Dico vterius qd moueri sursum et deorsum non
sunt contraria: quia mot⁹ non sunt cōtrarij nisi ter-
mini ad quos sūt p̄trarij. s; nulli termini ad quos

mi vnu corpus possit esse
in duobus locis.

probatur vbiq;

de vno ambrosio de
promissione

motum localis fuisse. **S**erarij. Igitur etc. **A**d aliud dicitur impossibile est privatim opposita de eodēve rificari: sicut ista nunquam conceditur hoc mouet et dicitur. **E**t si quis dicat: corpus dicitur: nā dicitur quod hinc sequitur mouet rome. ergo mouetur. quiescit parisijs: ergo quiescit. **E**x quo inferitur idē mouetur et quiescit. Dico quod ipse non capit ibi quiescit/ut opponitur privatim ad se moueri. sed capit ibi/et idem est quod in aliquo loco non erit loci. et tunc bene sequitur. quiescit rome. ergo quiescit. id est in aliquo loco non erit locum. **A**d aliud negatur p̄na: quod una gutta aque posita in diuersis locis non habet maiorē potentiam quā in vno solo loco: sed in vno solo loco non posset portare nauem. igitur neq; in multis. **E**t similitur diceretur de aliquo homine qui esset in multis locis. et etiā de paruo igne. Dico. ad aliud quod perentia erit ab vtero. ideo non est inconueniens quod pariat in vno loco et nō in alio. Dico ad aliam: quod si gaudeat in vno loco/gaudebit vbiq; ponat: cui gaudeat dicat erit utam absolutam. **E**tiam dicitur ad aliud: puta quod si peccet in vno loco etiam in alio. **D**ico ad aliud: quod impossibile est eandem materiam simul informari duabus formis specificis. **E**tiam dicitur quod vno stomachi nunquam possunt sic se habere: quilibet conuertat totum in substantiā aliam: quod vel illi duo stomachi sunt equalis virtutis: et sic impediunt se sicut nullus conuertat vel vnus excedit alium. et tunc impediet ipsum ne conuertat.

Dubitarur tertio: vtrum condempnatio sit possibilis et etiā rarefactio. **P**ropter hoc solutio dicitur: quod de isto dubio sunt quatuor modi dicendi: modo tertio. **E**t nō est aliquorum: quod dicitur quod condempnatio tercia ad dēp̄sationē est vna q̄ntitas de q̄nta spē quāteritatis. rarefactio tercia ad raritatem est etiā vna q̄ntitas de quarta spē q̄ntitatis. **S**ed iste modus videtur esse grossus et nō verus: quia remota illa q̄ntitate: partibus corporis rarefacti eodē modo remanentibus non minus corpus quod rarefactū vel dēp̄sumū igitur illa q̄ntitas sup̄flue ponit. **E**t alii modus: quod per condempnationē aliqua q̄ntitas dēp̄ditur. et per rarefactionem aliqua q̄ntitas acquiritur. **A**nde imaginatur iste modus: quod sicut aliquid dicitur intrinsecus per additionē noui gradus. ita corpus dicitur fieri minus extensum per dēp̄sationē alicuius q̄ntitatis. **E**t sic vult habere iste modus: quod in rarefactione semper acquiritur aliqua pars q̄ntitatis. et in dēp̄satione semper dēp̄ditur aliqua pars q̄ntitatis. **S**ed contra istū modum dicendi arguitur. quod tunc sequeret quod penetratio dimensionū esset possibilis: sed hoc est falsum. igitur. **N**ōa p̄terea cū magnitudo persistens/acquiritur noua magnitudo simul extēsa cū illa magnitudine persistente: p̄ nōn ille se penetrat. **S**ed dicitur sic: sequeret quod accidētia migraret de subiecto in subiectum. **N**ōn est falsum: igitur. **N**ōa p̄terea: quod si aliquid corpus pedale fiat bipedale per rarefactionem: pedalitas que prius erat extēsa toti corpori non est extēsa nisi vni parti corporis: cum illud corpus sit bipedale: nam si inheret alteri partem accipitur aliud

subiectū. **I**tem sequeret quod magnitudo quod acquiritur rarefactione sup̄flueret: quia magnitudo quod prius erat ante rarefactionem maneret per totū corpus rarefactus: quod illa sufficit ad denotandum illud sic extēsum. **S**ed quod iste modus est probabilis: idē rōndendū est ad rōnes. **A**d primā dicitur: quod aristoteles voluit quod plures dimēsiōnes extra se inuicē existētēs nō possent sibi esse penetratiue. et hoc est verum naturam loquēdo. vel potest dicitur: quod plures dimēsiōnes esse sibi in eodē subiecto nō redere illud subiectū extēsius quod vna illarū est impossibile. sicut plures gradus albedinis faciunt subiectū albus quod faceret vni illorū. ita etiā in opposito: plures dimēsiōnes sibi existētēs debēt reddere subiectū extēsius. et hoc nō est impossibile. dicitur et iste quod in rarefactione cū dimēsiōne precedētē et dimēsiōne que acquiritur in rarefactione sit maior extēsiō. **A**d secundā negatur p̄na. et ad p̄bationem dicitur breuiter: quod quantitas precedens rarefactionem. post rarefactionem inheret ipsi toti sicut prius. **S**ed cū illa acq̄sita est vna noua magnitudo: que vni sufficit denotare similitudinem subiecti tūc: et neutra illarū se sola sufficeret sic denotare subiectū. **A**d tertiā dicitur: quod licet illa magnitudo sic extēsa inheret toti: tūc nō est sufficiens sic denotare subiectum. **A**lius modus est dicendi: quod in rarefactione acquiritur de nouo vna q̄ntitas maior quod precedēs. et quod precedēs totaliter corrūpitur. **E**tiam in condēp̄satione acquiritur q̄ntitas noua minor quod precedēs. et precedēs totaliter corrūpitur. et iste modus etiā est probabilis et multū conformis modo p̄dēcti. **A**lius est modus dicēdū dicitur: quod rarefactio est condēp̄satio sicut precise per motū localem: imo huiusmodi motus locales. **E**t rarefactio est motus per quem partes ab inuicem elongantur: vel sunt distinctiores. **E**t condēp̄satio est motus per quem partes appropinquant vel sunt proximiores. **S**ed contra ista arguitur. et primo de rarefactione: quia si rarefactio sic fieret: sequeret quod esset penetratio dimensionum. quia quod aliquid corpus rarefit: tunc partes eius elongantur ad inuicem: vel in tali elongatione partes recipiunt in pleno vel in vacuo: nō in vacuo: ergo in pleno. vel ergo illud plenum cedit vel non. si non: ergo erit penetratio dimensionū. si cedit: vel iterum recipitur in pleno vel in vacuo. et sic in infinitum. **S**ecundo sic. si scoposporteret quod omne quod rarefit moueretur localiter: sed hoc videtur falsum: igitur. **N**ōa tūc probatur. quia illud mouetur localiter: cuius quilibet pars mouetur localiter: igitur. **T**ertio sic. sequeret quod pedale esset bipedale: sed hoc est falsum: igitur. **C**ōsequenter probatur. et volo quod sit vnum corpus cuius partes sunt pedales: ipsa per rarefactionem est bipedalis sine aliquo intrinseco addito vel remoto: igitur. **D**einde arguitur contra modū dēp̄sationis. nam si in condēp̄satione partes appropinquarent ad se inuicē. vel ergo reciperentur in pleno vel in vacuo. sed nullum est dicēdū: igitur. minor probatur sicut probatum fuit de rarefactione. **S**ed dicitur sic. sequeret quod partes alicuius corporis immediate possent fieri immediates quod sunt: sed hoc est falsum: quia nō potest fieri immediates quod sunt: nisi possibile sicut continuatur. **I**tem sequeret quod duo corpora possent esse similia in eodē loco adēque. **N**ōn est falsum. **N**ōa p̄

tertiū modus

quartū modus

et pedalitas

batur ponēdo q̄ a sit corpus bipedale? medie
tates sunt pedalitas, et cōdempsetur quousq̄ fiat
pedale. tunc duo pedalia, puta ille due medietates
erūt adequate in eodē loco. ¶ Sed q̄ iste modus ē
multū pbabilis inter ceteros modos. ideo respon-
dendū est ad ratiōes. ¶ Ad primā dicit breuiter: q̄
in rīfatione alt cui? corpus pres cedūt in plenū.
Dicitur vltimus q̄ illud plenū vel aliud p̄pinquū
cōdēpsatur. et sic nō optz celū rūpi. Et si quis dicat.
ergo sequitur q̄ nunq̄ fieret rarefactio sine cōdem
psatione. dico certe q̄ veruz est. ¶ Ad scđam dīq̄
illud qđ rarefit, optet moueri localiter: vel scđm se
vel scđm suas ptes. ¶ Ad terciā dicit: q̄ pedalitas
et bipedalitas. bicubitus et tricubitus nō sūt sp̄s quā
titatis. sed sunt sp̄s situs. ita q̄ bipedalitas dicit
talem distantiam duarū partū ad ptes loci. ideo nō
est incōnētens successiue idē eē pedale bipedale.
sino quātitas eadez numero manēs que prius erat
pedalis: in rarefactione fit bipedalis: q̄ eadē quan-
titas que erat parua: in rarefactioe ē maior. ¶ Ad
alias rōnes de cōdēpsatione. Ad primā dīq̄ recipi-
tur in pleno: et q̄ partes adinutē cedūt. Ad scđam
dicitur: q̄ in cōdēpsatione nō oēs partes efficiū-
tur proximiores neq̄ immediatores. sed solum par-
tes distantes: sicut tertia: quarta: quinta: septima. et
in arime partes extremales. Ad aliam eodē modo
dicatur. Et hec de secundo articulo.

o **Quantū ad terciū sit cōclusio responsalis:**
licet nō sit possibile naturaliter vacuū eē. tū supna
turaliter est possibile nec implicat contradictionē vt
paruit in primo articulo. ¶ Ad rōnes aut oppositū.
Ad primā et scđam pars solutio. ¶ Ad terciā dicitur
aliquū vacuū et plenū nō opponitur priuatiue:
sed magis cōtradictorie. nam vacuū est locus non
plenus: ideo dicitur q̄ vacuū et plenū opponitur: si-
cut plenū et nō plenū. modo nō optz q̄ si vnū dī-
catorū sit i rerū natura: q̄ etiā reliquū sit. et istud
est multū pbabile. ¶ Ad quartā dicit: q̄ illa ppo-
sitiō est falsa in sensu cōposito: sed pōr esse vera in
sensu diuiso. ¶ Ad quintā dicit: q̄ si aliquis pone-
ret mundū sū se totū esse per se in loco tanq̄ i ali-
quo cōtinente. et factū esse: de nouo: necessario habe-
ret vacuū ponere: sed talis modus ē fictus: igitur.

vacuū et plenū nō opponit
priuatiue sed magis cōtradictorie

et sicut p̄la nō in ipse

Cōsequēs aut dicitis est aggredi de tēpore:
primū aut bene se habet opponere de ipso.
Et per extraneas rationes vtrūq̄ eorū q̄
sunt ē aut nō entū: postea q̄ natura ipsius
Iste est tertius tractatus hui? libz in quo pbs
determinat de tpe. et diuidit in sex capitula. In
primo determinat de tēpore: inquiredo an sit tps.
et diuidit i duas ptes. In priā pbat q̄ tēpus nō sit
vnu? rōnibus: quā p̄p̄ta est. nallū ens cōpōitur
ex his q̄ nō sunt: sed tps cōpōitur ex his q̄ nō sunt:
igitur tēpus nō est. Minorē probat: quia vna pars
tēporis est p̄terita et nō est plus: alia vō est futura
et nondū est: igit. Scđa ratiō cuiuslibet qđ necesse
est oēs vel aliquas ptes eius esse: sed nulle partes
tēporis sūt: igitur tēpus nō est. ¶ Deinde mouet
vnū dubitationē. et trū sūt plura nūc in tpe: vel tū

vnū. Et arguitur p̄io q̄ nō sūt plura. q̄ si sc̄: vel
essent simul vel non. nō simul: cū sint indiuisibilia.
nec vnū est prius alio. q̄ adueniente alio: necesse est
primū corrūpi. qđ tū est falsuz: q̄ vel corrūperetur
i instāti vel tpe. Nō in instāti: qđ corrūperetur
esset. nec in tpe: quia duraret plusq̄ p̄ instans. h̄q̄
nō sit idem nūc in toto tēpore: probat: quia tūc se
queretur q̄ illa que fuerunt ante mille simū annū
essent nūc. et essent simul tēpore cū hōie qui est nūc:
sed hoc est falsum: igitur. ¶ In scđa parte ostendit
q̄ nō sit tempus: et intendit quattuor cōclusiones.
Primā: tēpus nō est circūlatio celī. qđ pbat duab?
rōnibus. Priā: nulla pars circūlatiois est circūlatio:
sed quelibet pars tēporis est tps: igit tēpus non est
circūlatio. Scđa: si tēpus est circūlatio: sc̄: tēpus
q̄ simul eēt plura tps: cū sūt plures plures circūla-
tiones. hoc est falsum: igit. ¶ Scđa cōclusio: h̄q̄
oia sūt in tēpore et oia sūt in spera: tū tēpus nō ē
spera: sicut dicebat antiqui. nā stultius ē dicere tps
esse vltimā speram: q̄ de tpe cōstituerē impossibile.
¶ Tercia cōclusio: tēpus nō est motus. pbat dupl?
Primō: tēpus est vbiq̄ et apđ oia: sed motus nō ē
vbiq̄: sed solū in illo qđ mouetur: ergo tēpus nō est
motus. Scđo: si ois motus ē velox vlt tardus. si tps
non est velox nec tardū: igitur. ¶ Quarta cōclusio:
tps nō est sine motu: quia nō sit motus. pbat signo:
q̄ qñ nos non percipim? motū: etiā nō percipimus
tps: ergo signū est q̄ tps nō est sine motu. asis pbat
de dormientib? in sar'do: qđ ex eo q̄ nō cognouerūt
motū: nō cognouerūt tempus in quo dormierūt.

Accipiendum autem quoniam querimus:
quid sit tempus: hinc incipientibus quid
motus est simul enī motū sentim? et tēpus

Stud est scđm capituli hui? tractatus: quo
pbs ostendit quid sit tēpus: solinendo ratiōes
phantes tēpus non esse. Et diuidit in duas ptes.
In priā ponit duas cōclusiones: cuay priā est. Tps
est aliqd̄ ipsius motus. qđ pbat: q̄ quectiq̄ sit
mul percipitur: vnū est aliud vel aliqd̄ alter? sed
tps simul cōcipitur cū motu: igit tps est motus vel
aliqd̄ ipsius motus. sed nō est motus: ergo est aliqd̄
ipsius motus. Minorē pbat: q̄ si sint tenebre et nihil
percipiatur amplius: tūc si fiat aliqd̄ motus in aīa
statim videtur fieri quodā tps: igit. Scđa cōclusio:
tps est aliqd̄ ipsius motus sū pri? et posteri?. ¶ Pro
cu? pbatōne supponitur: q̄ p̄initas tēporis est a
cōrinitate motus. et p̄initas motus est a p̄inita-
tate magnitudinis: ergo p̄initas tēporis ē a p̄i-
nitate motus. ¶ Scđo supponit: q̄ pri? et posteri? in
tēpore sūt a priori et a posteriori in motu. qđ pbat:
q̄ prius a posteriori i motu sūt a priori et a poste-
riori in magnitudine. Tūc arguit: tēpus est aliqd̄
ipsius motus secunduz illud quo cognito in motu
cognoscitur tps. sed cognito priori et posteriori in
motu: cognoscitur tps. ¶ Scđo arguit: pbat: q̄ si a cō-
p̄iantur due ptes motus: vna prior: altera vō poste-
rior: statim cognoscitur tps. ¶ In scđa pte ponit dī-
finitionē tps dicit. tps est nūerus motus scđo pri?
posteri?. vltimā partē pbat: q̄ tps est nūerus motus

Idem illud quo cognito in motu cognoscit tps: lz
 cognito priori & posteriori in motu cognoscit tps:
 igitur. Prima pte pbat a signorqz illud quo iudica-
 mus aliquid plus esse vel minus: illud e numerus ei?
 lz tpe iudicam? motu ee maiore vel minore: qz tps
 est numerus motus. Finaliter soluit rones pbates
 tps no esse di: qz esse teporis est sicut esse motus.
 Ita sicut motus temp est alius r alius: nunqz snt
 nec ptes motus sic nec tps: lz dicitur: id e est tpus
 in toto tempore oim reru teporalium: sed no id e mo-
 tus oim que simul moventur.

Et notu autem maxime hoc est et motus ei
 propter id quod mouetur. et loci mutatio
 propter id quod fertur.

Stud est tertiu ca. in q pbs veteriat de pprie-
 tate tps & ipsius nuc. Et diuidit in duas p-
 tes. In prima ponit pprietates ipsius nuc. Quarū
 prima est fm nuc mēsurat tps: qd probat: qz vni
 quodqz maxie mēsurat p illud qd est maxie notuz
 in suo genere: sed nuc est maxie notum: in tempore
 igitur. Secunda pprietate nuc est simul cu; tē-
 pore: qz non potest esse sine tēpore nec econtra: igit.
 Nam sicut se habet mobile r motus: ita nuc r tps.
 sed non est possibile motuz esse sine mobili. nec mo-
 bile sine motu: ergo no est possibile tps esse sine nuc/
 nec econtra. Tertia pprietate tps est cōtinuum
 fm ipsum nuc. r scdm ipsum diuidit: qz scdm mo-
 bile diuiditur pz pertransita in motu. r pars p rā
 secunda. Et similiter est de tempore respectu ipsius
 nunciatur. Motore pbat per simile de puncto et
 lineae: cuius partes diuidunt p plicia: igit. Quarta
 pprietate nuc no est pars teporis. quod probat p
 simile de puncto in linea q no est ps linee. Quinta
 pprietate: lz ipm nuc fm rōem fm quā dicitur terin?
 sit solum ipsius teporis: tñ fm rōem fm quā dicitur
 numerus siue mēsurat: est vñ alioz. qz numerus in eoqz
 numerus refertur ad ea q numerat. sed nuc oia mo-
 menta: igitur. In scda pte ponit pprietates tps.
 Quarū prima est: in tēpore quodāms est assignare
 minimū r quodāms no: patet quia in numero assi-
 gnatur minimū: sed tps est numerus: igit. scdo p rā
 qz tēpus est quid cōtinuis: sed in cōtinuo no assigna-
 tur minimū: igitur. Secda pprietate. tēpus dicitur
 multum vel paucū: breue vel longū. sed no dicitur
 breue vel longū: primum p rā qz multū r paucū sunt pas-
 siones numeri: sed tps est numerus: igitur. qz dicitur
 breue vel longū: patet: qz tps est cōtinuis. sed bre-
 ue r longū sunt passiones cōtinui: igitur. qz non dicitur
 breue vel longū p rā qz illa no attribuitur motui ni-
 si fm q est mēsurabilis. lz de rōne tps no est q
 sit mēsurabilis: igitur. Tertia pprietate: oim sit
 cōtinuis est idē tēpus: no est tñ idē fm prius r po-
 sterius: qz no est idē in motu prius r posterior: qz
 nec in tpe: prīm p rā qz dōt ee eadē mēsurat ex rōne
 secā diuerfor mēsurabilium. tēpus autē est mēsurat ex
 trinsecā: igitur. Quarta pprietate: sicut motus est
 reiterabilis: ita r tempus. vt p rā de hyme r vere.
 Quinta pprietate: non solū mēsuram motuz
 per tēpus: sed mēsuram etiā tēpus p motū. Pro-
 batur multipliciter: primo per experientia: qz per

motum nostrū iudicam? tps esse multū vel paucū.
 Scdo pbat p simile de numero r rebus nūcraue: qz
 viso vno equo r postea alio: deuenimus in rōem di-
 scretiuā ei? p quā cognoscim? qz ea ē mēstrudo eqz.
 Quonia ar quod mouetur ex quodā i qddā.
 et cū ois magnitudo cōtinua ē sequitur ma-
 gnitudine mot? pp id ar q magnitudo cō-
 tinua est et motus cōtinuus erit.

Stud est qrtū ca. in quo pbs pparat tempus
 ad ea que sūt in tpe: sed primo opz scire quō
 mēsurat motum. mēsurat enī sic. qz tempore pu-
 mo mēsuratur aliqua ps motus q potest mēsurat
 re totum motū. sicut dicabitur mēsurat vñā prem-
 magnitudinis que vltimus mēsurat totā magnitu-
 dinem. tēpus est mēsurat motū: motus est in
 tēpore: quod no est aliud q motum mēsurari tēpe.
 q potest aut tript r aliquid esse in tpe. vno modo sic
 qz est qā tempus est. Scdo qz est aliqd tēporis: vel
 pars vel passio. Tercio aliquid dicit in tpe sicut in
 numero vel mensura: qz. s. ipsum mēstratur tpe.
 Et subdit q aliquid dicit esse in numero duob? vti is
 modis. Primo aliquid dicit esse in numero: quia est
 aliquid ipsi? nūcraue sicut vides esse passio. sicut par
 et impar. Alio mō aliquid dicit esse in numero: qz men-
 suratur per ipm. Scda cōcl o. esse in tpe non est
 esse qā tēpus est. qd pbat tripliciter. Primo. qz ee in
 loco no est esse qā locus est: sed potius est contineri
 a loco. Scdo qz esse in motu no est esse quādo mot?
 est. Tercio qz tunc oim res essent in quolibet: ce-
 lum in grano milii: quia celum est quando milium
 est. Tercia cōcl o. omnia que sūt in tpe: cō-
 tinuentur a tpe. sicut mēsuratur cōtinet a men-
 sura. sicut illa q sūt in loco cōtinet a loco. Et sub-
 dit q oia q sūt in tēpore patiuntur in tpe: fm q
 vltimater dicit oia senescunt in tpe. quia tempus
 est p se cā corruptio: cū faciat distare rē a termino
 q est esse rei. Ex dictis infert vñ correlatiū: qz
 illa q sunt sp fm q sunt sp no sūt in tpe: pbat: qz
 oia q sūt in tpe: tinent tpe r mēsurant tpe. sed
 illa que sūt temp fm q sūt temp: no sūt sub tē-
 pore nec mēsurant tpe: sic q tps excedat illa. igit.
 Ex dictis infert vltimū: qz tps ē mēsurat quiete.
 qz quies mēsurat tpe: ideo infert q quies est in tpe: qz
 no est aliud q quietē mēsurari tpe. r aliqd mēsurari
 tpe. no est aliud q cognoscere p tēpus q diu il-
 lud mouetur vel quiete: ideo infert q res q tñ ad
 motus r quietes iparū sūt in tpe: hoc est p tps
 pōt cognosci q diu res moueat vel quieteat. Infert
 vltimū: qz ea que nec mouētur nec quiete: no sūt
 in tpe. qz nulla sūt in tpe: nisi p rā quanto motus
 eoz mēsuratur tpe. ideo infert q non entia siue
 entia impossibilia non sūt in tempore.

Ip m ar nuc et cōtinuatio teporis vt dictū
 est p rā: cōtinuat enī tps p rā rē rē r fu-
 turum: et oim terminus temporis est
 Stud est quintū ca. in quo pbs cōplet verificati-
 onē tps: nūc pōnēdo aliqz ofias inter nec r
 aliq q ipōtē tps. Dicit p rā q ipōtē ē cōtinuati-

Tic ponit tres gna
 pma
 dupl. potest aliqd ee i tpe
 duob? modis de aliqd est
 in numero.

ea q nec mouetur nec p
 non sūt in tpe.

de capite comple

ad tps. & accipit dupl. vñd mō ppiter sic nūc dī esse qdā idiuūibile. Alio mō ipropriet sic capis p tpe pñi. Cōñr ponit tria dicta de ipō nūc. Prima: nūc pñuat tps. s. pteritū cū futuro & est terminus tps. s. finis pteritū & pñcipiū futuri. Scdm dictum: tps diuidit scdm ipm nūc qm qd est pñcipiū finis tps. Tertiu dictū: nūc diuidit tps & pñuās ipm/ est vñū & idē fm subāz in toto tpe differēs scdm eē. Deinde dēteriat de tpe. dīcēs q ipm tūc est tēp pteritū dēteriatū p pcedēs nūc. s. nūc pñcipiū siue re motū. vt dīcīm q qm ē destructa tōiatūc factū ē diluūū. Deinde mouet vñā dubitatōem qz tps sit ppetuū. Pro solutioe ponit hāc pñonē tps non increpit esse nec desinat eē. qz oē tps terminat ad nūc: sed de rōne ipm nūc est q sit pñcipiū futuri & si nūc pteritū. ergo nullū tempus pōt esse quā ipm sit tempus pteritū post quod sit tempus futuru. Deinde dēterminat de iā & modō dīcēs q illud dīcitur esse iā qd est propinquū pñenti siue sit pteritū siue sit futuru: sed mō significat pteritū tempus propinquū ipm pñenti nūc. sed repente significat tempus insensibile ppter eius paruitatem: sed oliz significat tempus pteritū remotum a pñenti nūc. Deinde ponit duas pñones. Prima: tēpus ē magis causa obliuionis scientie q generationis scie. Secunda cōclusiō: tēpus est magis causa corrupcionis q generatōis. pbat rōne & signo. Rōne sic: qz mutatio est magis causa corrupcionis q generatōis. ergo tps est magis causa corrupcionis q generatōis. Signo sic: pbat. qz nihil videmur gnari nisi appareat aliqd agens dēterminatū aliud a tempore. sed videmur res corrupciōi non apparet aliud corrupciōis a tpe. Finaliter ponit talē pñonem. omnia mutatio ē in tempore qd pbat. qz in omni mutatione inuentur velocius vel tardius. sed ista diffiniuntur p motum quō sit in tempore. igitur.

Dignū autēz cōsideratione ē quomō igitur se hz tempus ad aiā et ppter qd: in omni videtur eē tēpus. in terra et mari et in celo

Stud est tēpū & vltim ca. huius tra ctatus: in quo phīs mouet & soluit tres qstōes. Prima est quō se hz tps ad aiā. Scba est: ppter qd tps est vbiqz. s. in mari. in celoz et in terra. Tertia: vtrū tempus sit mensura cuiuslibet motū. Pro solutioe prime dubitatōis ponuntur due cōclōnes. Prima: impossibile est tempus esse: si aiā nō sit. qd probat: qz si aiā nō sit: nō erit nūc: sed tempus ē nūc. igit. Scda cōclō. tēpus esset: quō aiā nō esset. motus esset. s. motus nō est sine tpe: igit. Pro solutioe scde dubitatōis ponit phīs talē pñonē. tempus reperit i omnibus rebus vbi motus reperitur: quia tempus est passio motus. ideo vbi est motus: ibi est tēpus. ideo concludit q res quibus mouet motus sunt in tempore per motū illarū rerū. Pro solutioe tertie dubitatōis. s. vtrum tempus sit mensura cuiuslibet motus aut alicuius & alicuius non. & si sit mensura cuiuslibet motus. vtrū sit mensura oīum motuum eque primo & alioz secundo. ponit

de tunc

de iam

de modo

de repente

de olim

tres conclusiones. Prima: tempus est mensura cuiuslibet motus: quia vt supra dictū est: motus est in tpe: igit. Et si arguat qz tūc sequeret q esset pūra rā tēpora: cū motus sint diuersi. vnus velox. alter tardus. vnus circularis: alter rectus. Rōndet aristo. q nō oportet ad multiplicatiōē motū sequi multitudinem temporū. Ideo infert scdm pñonem. eodem tpe pnt mensurari plures motus. qd pbat per simile: quia diuersoz numerabilis potest eē is numerus: saltem in specie. vt septē equoz & septē canum. Tertia cōclusiō. tempus primo et pñcipaliter est mensura motus primi mobilis: tēpū dario mensura alioz motū: qd pbat duabus rōibus. Prima: qz pñmā in vnoquoqz genere est mensura omniū alioz: sed motus primi mobilis est pñmus in genere motuum: igit. Secunda ratio: mensura debet esse notissima: sed motus celi est omnibz alijs motibus notior: igitur.

Veritur vtrū tempus sit entitas p

q ter aiā existens: mēsuratiua motus. ab eo reali disticta. Primo arguit q nō sit entitas pter aiā: qz pres ei nō sunt pter aiā: nā pres ei sūt pteritū & futuru q nō sunt pter aiā: igit. Secdo arg. sic: si tps hēret eē pter aiā: vt eēt in tpe vel in instāti: nō in tpe: qz tps eēt tps: nec in instāti. qz tūc tēpus esset indiuisibile: et corrupto illo instāti: nō plus esset tēpus: qd est falsū: igitur. Tercio sic: oīs mēsurā est notior mēsurato: sed tps nō est notius motu: qz motus est sensibilior tēpore: motū enī est sensibile cōtā & pceptibile pluribus sensibus exterioribus. & tēpū est solū sensibile sensu interiori. s. p imaginatiua potentiā. igit. Dicit etiā in textu q nullus pñcipit tps nisi pñcipiat motū. igit. Quarto sic: motū & tps sunt idē realit. igit. aīo pñcipit: qz prius & posteri in motu sunt ptes motus et tps. vt videtur dicere in textu: igit. Quinto sic: oīs absolutum prius naturaliter alio. potest ab illo se parari: sed impossibile est motū esse sine tpe: qz nō potest esse motus qn sit prius & posteri: sed nō pōt esse prius & posteri: siue tpe. igit. In oppositum est phīs in textu. In ista qstione erunt tres articuli.

Quantum ad primum sciendū est primo: qz pro declaratiōe istius termini tps: supponit q tps essentialit est entitas successiua: sicut motū. ita qz sicut impossibile est motū fieri in instāti: ita impossibile est tēpus fieri in instāti. ideo deus non potest creare tēpus in instāti: cū illud repugnet entitati sue. creat enī de res sicut sunt creati: eōndō nō oqz oīs creatio sit instātianea. Supponitur scdo q tēpus est entitas pñcipiua: qz ptes copulant adinuitem p instans seu nūc: qd idē est. Ex quo sequitur. qz tps est diuisibile in sp diuisibilia. ideo nō est dare minimū tēpus: s. quocūqz dato: dabile est minū. Ande sicut quēlibz ps linee est linea. ita quēlibz ps tps est tēpū. & sicut linea sunt infinita pācra. ita in quolibz tpe sunt infinita instāti: ac vbi sita infinite ptes in esse successiua. vnde sicut motū habet esse cum ia eē successiua suaz pñmā: ita et

eternitas

Quod. Et si dicatur. dicit aristoteles. i. textu qd id est
 nunc in toto tpe fm subam: differēs fm eē. Vnderetur
 breuiter dimissis multis expōtibz: qd ibi aristoteles. nō
 intellexit p instās idiuuibile/continuatū ptiū tē-
 poris adinuicē. s; caput ibi instās proprie p ipso mo-
 tu: qd sub toto motu t tpe manet idē scōm subaz
 p entitatē ei? dēns tm scōz eē accidētale: qz p tunc
 h; aliā t aliā pte mot? t p pns i aliaz alia pte tps:
 t hoc qd lebat hēre aristoteles. Et si qz vltier dicatē
 pns solū eē ab aia. vt vñ dicere aristoteles. i. textu. ergo
 nō videt qz sit entitas cōtinua. rñdēi qz tps pte capi
 dupliciter. vno mō quo ad ei? entitatē t p tmutatē:
 t sic nō pte esse ab aia. Alio mō quo ad dīstinctionē
 suarū ptiū. t sic bñ h; eē ab aia. nā ptes eius q con-
 tinuātur adinuicē t p instāta nō pnt accipi vt difere-
 te diuise t segate adinuicē nll ab aia. t sic quo ad
 hoc tps d; eē ab aia. Et si qz itez dicat tempus est
 numer? igitur nō est entitas cōtinua. dico qz est
 numer? numerat? sed non est numer? formalis quo
 res formaliter numerantur: sicut est nūer? binari? quo
 ternarius. t sic de alijs. Ex quo sequitur qz in disti-
 nctōe tps/numerus pprie capitur p mensura.

Sciendum est secundo: qz triplex est mēsu-
 ra. scz perfectionis. adaequationis. t re-
 plicatiōis. Unde mensura perfectionis est illud/ quod perfe-
 ctus est in aliquo genere. t de ista loquebatur aris-
 to. cum dicebat qz in quolibet gñe est vnū qd ē me-
 trum t mēsurā oim illoz q sunt in illo gñe: sicut in
 gñe substantie dicere illa substantia mēsurā q est p-
 fectio: i. p dīctam ēto sube: cuiusmōi est p'im? angel?
 scz lucifer. etiā in gñe coloris albedo. in gñe aialis
 hō. et de ista nō est hic ad ppositū: S; mensura adae-
 quationis ē q adaequat p tunc mēsuratum. t nihil
 plus nec min? sicut quare vini d; esse mēsurā vini
 p tnti. Alia est re-
 plicatiōis: q p reduplicatiōez
 mēsurat totū: vt vlna mēsurat pānū. Et tunc coicōqz
 tps pōt dici mensura re-
 plicatiōis. nā vna pars
 temporis p t accipi ad mēsurandū vnā ptem motus:
 t itez alia allā. ¶ Supponit vltierius: qz mēsurare
 nō est aliud qz quātitatē ignotā p quātitatē notio-
 rem notificare: t hoc quo ad nos vel ex natura rei.
 Notāter d; quo ad nos. qz mēsurā aliqñ nō est mag-
 nis notā mēsurato ex natura rei. vt vlna ex natura
 rei nō est magis notā qz quātitas panni. Et ex istis
 patet qz tempus mēsurare motum non est aliud
 qz per tempus notificare motus. venim? enim ex cog-
 nitione tps in cognitionē motus. vt si quis dicat.
 sic iam ambulauit quattuor hōis: inferimus tale
 spaciū p trāllisse et tñi motum fecisse. p t ad qstionē
 factā de quantitate mot? respondet p tempus. vt si
 queratur quantus est ille motus. Respondet mot?
 vnus hōre: vel duax hōray. Sed quereret aliquis: qz
 sunt illa que mēsurantur tempore: vtrum solū mo-
 tus vel res permanentes.

Pro cuius solutione sciendum est tertio:
 qz quadruplex inuenit adhuc mēsurā: scilz eterni-
 tas. cuius tps t instās. An eternitas est mensura dei. t
 dicit ipam existētiā dei: itaqz eternitas importet
 actualē t pfectā existētiā dei: cognoscendo qz nunqz
 desinet esse nec icipit esse: t idē p dētā t inuariati

onē seu negationē successionis. t hoc videt habere
 scotus in quolibeto. qstione sexta. Et si quis dicat:
 qz verba que significāt res successiuas t pnotāt tem-
 pus: dicunt de ipso deo: igit deus videtur habere ali-
 quam variatiōē t successionē. Rñdēi fm scotū di-
 stinctione nona pimi libz: qz verba oim tempoz dī-
 cunt de deo: vt deus scit. sciet. sciuit. Si quereret a-
 liquis qd significāt illa verba que dicunt de deo.
 Respondet scotus ibidem qz talia verba que dicun-
 tur de deo: magis dicunt cognoscere nūc eternitatis
 qz differētias tēporis: nō tū illud nūc absolutē. qz
 tūc non esset variatiō diuersozū modozū significan-
 di. sed in qzrum coexistit p tribus temporis. vt cuz dī-
 citur/ deus genuit deū: significatur nūc eternitatis
 i qz tū illud nūc coexistebat p tērito. deus generat.
 id est deus habet actū generandi in nūc eternitatis:
 inquātū nūc eternitatis coexistit p tēnti. Alia est
 mensura que vocatur eūū. Unde angelus t ois sub-
 stantia creata/ t ois operatio interior angeli/ t omne
 ens qd habet esse in forme in modo manendi. siue
 omne ens pmanēs cuius totū esse potest acquiri in f-
 stanti/ mēsurat eūo. Ex quo sequit qz eūū āgelū nō
 est aliud qz existētia angeli: cognoscōdo ipum coeri-
 sere tempoz: vero vel imaginario. vñ secluso omni
 eo qd nō est angelus. adhuc angelus durat. An si
 āgelus esset ab eternotta eūo mēsuraret sicut nūc
 etiā si duraret solum per instans. Ex quo sequit qz
 accidit eūo qz aliquid incipiat esse vel desinat esse.
 Sequit vltier: qz eūū angeli nō est alia res ab an-
 gelo. Alia est mensura que vocatur temp? qd p tmo
 h; mēsurare motū: t per accidēs mobilia et subas.
 Et si qz querat: quomō tēpus est mensura quietis.
 Respondet breuiter: qz se mēsurat quietē. An si
 curvacū mēsuraret eadē magnitudinē sic eē qz mē-
 surat plēnū: ita in ppositō: quos mēsuraretur eodē
 tpe quo mēsurat motus si esset. Ideo mensu-
 ratur p se tempe licet p tuiue/ quo motus ei? possi-
 tue mēsuraretur. Alia est que vocatur instans: qz
 habet p tmo mēsurare mutata eē in motu: etiam
 mutatiōez instātanēas sicut gñationes t corruptiōez:
 t p accidens res que generant t corrumpunt.

Sciendum est quarto: qz circa tertium ici-
 dit adhuc vna difficultas: an temp? sit p se cācorru-
 ptionis. ¶ Pro cuius solutione supponit qz vñ ha-
 bet scotus libro scdo. distinctione. xix. duplex ē cor-
 ruptio: quē dā est ab intrinseco: alia ē ab extrinseco.
 Illa qz sit ab intrinseco sit multis mōis. vno mō p
 actionē mutā p rariōz inter se t infra corp? vel p
 pter actionē vni? excedētis actionē alteri? vel ppter
 defectū alterius p tngentē. s. ppter subtractionē
 alimenti. sed causa extrinseca sit dupliciter: vno mō
 p p dīstōem hūā p tntētis vel ppter violentiā p tō
 modo sit duplici. vno mō qñ p tntēs directe corru-
 pit cōtentū. vt ignis corpus qd p tnet. Alio modo
 qñ p tntēs nō directe corruptit vntētis: sed solū p h-
 bet illud qd est necessariū ad vitā. cuiusmōdi est aq
 que p tuiat aspirationē t respirationē qz necessario
 requirit ad vitā. Sed causa violenta sit etiā multis
 modis. aliqñ p amputationē capitis: t sic de alijs.
 ¶ Supponit vltierius qz aliqd dicitur agere in aliqd
 tripliciter: p tmo mō qz trāsmutat illud causādo

con

enim

tempo
- et qz

instans
mēsurā

duplex ē corruptio

triplex d; aliqd agere i aliqd

in eo aliqua quantitate. Alio modo: quod applicat sibi huiusmodi agens in illud: sicut homo dicitur habere domum: quia applicat ignem domui. et istis modis tempus non dicitur agere in ista inferiora. Alio modo aliquid dicitur agere in aliud: quod est illud quod continuat applicatio contrarii agentis in ipsum. et sic tempus dicitur bene agere in ista inferiora. et diceretur causa corruptionis: id est illud quo continuat applicatio contrarii agentis in ipsum corruptibilem. **Secunda** dubitatio: quomodo capis prius et posterius in diffinitione temporis. Dico breviter quod capitur per denotatorem est per preecedente: et pre subsequente. nam secundum prius secundum se totum non est mensura motus. sed secundum preecedente et pre subsequente. **Ad** verber etiam: quod quantitati continue non puenit puerio mensuradum nisi quod prius mensurata est quantitate discreta. ut per de vlna et alijs mensuris: quod non mensuradum nisi quod prius sunt mensurate vel duobus vel tribus pedibus. Et hoc de primo articulo.

Quantum ad secundum dubitatur primo: verum tempora multiplicanda sint secundum multitudines motuum. sic videlicet quod tot sunt tempora particularia quot motus particulares. sic videlicet quod motus quod est factio nouiter habet sui proprium tempus de nouo productum. quod ad eam te mensurem. **Ad** hoc breviter quod tempora non sunt multiplicanda secundum multitudinem motuum. sed tamen est unum tempus quo omnes isti motus particulares mensurantur. scilicet tempus primi mobilis quod est tempus commune mensurat omnes istos motus particulares. quod potest sic probari: quod illo mensurante isti motus particulares: quod unus dicitur velocior altero. sed unum non dicitur velocior altero nisi respectu temporis communi. **Ad** hoc probatur: quod unum non dicitur velocior altero per tempus sui proprium: quod nulli motus puenit in aliquo tali tempore particulari: sed per ipsum unum non dicitur velocior altero. **Ad** hoc istud arguitur: quod destructo illo communi tempore adhuc remanent tempora particularia. Antecedens probatur: quod post diez iudicij cessabit motus primi mobilis. ergo etiam tempus commune tempus videlicet esse passio primi motus. quod tamen tunc erit tempus particularia: quod erunt veri motus. quod in dānatis erunt veri motus alterationis. et ad hoc ibi erit prius et posterius: igitur. **Ad** hoc dicitur: quod post diez iudicij non erit aliquod tempus actuale postitum: nisi scilicet possint esse veri motus. Dico vltimum: quod licet ibi inueniat per preecedens et per succedens. tamen non erit tempus postitum: quod ille pres se erit: quod vna dicitur precedens et alia succedens respectu temporis potentialis et priuatiui: et istud videlicet dicere scotus in quolibet questione. xi. vbi dicit quod nullo motu existente postitum esse quies aliqua et per accepta. quia nullo corpore moto: possit aliquid corpore vni formiter se habere: et cum hoc apertum natum aliter et aliter se habere: et sic illa vni formis existentia habebit tempus: non quidem actuale et postitum: sed potentiale et priuatiuum. unde intellexit habens noticiam temporis actualis et postitum: apud cada eam ad istam durationem vni formis: potest cognoscere quantitate ipsius: puta quod tanta haberet postitum: esset tempus postitum. et sic per se sufficit quod sit tempus potentiale et priuatiuum ad hoc quod sit distantia temporis inter aliquam partem et hoc dicit esse prius vel posterius. Et similiter diceret de motu locali beatorum post diez iudicij: quod ibi erit prius et posterius respectu temporis potentialis et priuatiue accepti. similiter di-

catum de oibus alijs motibus: qui possunt fieri: et actuati et postituo non existente.

Dubitatur secundo: verum tempus sit entitas re aliter distincta a motu. Et arguitur quod sic. quod motus non inuenit nisi in eo quod mouetur. sed tempus inuenit in rebus quiescentibus: quod in rebus motis. quia sic dicitur: omne motum moueri in tempore: ita dicitur: omne quiescens quiescere in tempore. et tempus non est motus: sed in diuersis motis separatis loco. et subiecto: non est ideus motus: et tamen omni illorum est idem tempus: igitur. **Ad** hoc dicitur: quod tempus non est velox vel tardus. sed tempus non est velox nec tardus: igitur. **Ad** hoc si tempus esset motus: sequeret quod est motus primi mobilis: sed hoc est falsum. quod tunc essent plura tempora: cum sint plures primi motus. Item in carcerati bene percipiunt tempus: et tamen non percipiunt motus primi mobilis: igitur. Item tempus est numerus motus: sed motus non est numerus: igitur. **Ad** hoc dicitur: sunt esse duo motus eiusdem rationis: et tamen tempus eorum non est eiusdem rationis. igitur. antecedens probatur: quia volo quod vnum mobile moueatur in vna hora per spacium motus leucetunc ibi est motus vni formis horarum: iterum quod aliquid moueatur per illud spacium in dimidia hora. quo facto ille motus est dimidie horae: igitur. et istam rationem in suba videtur formare scotus in secundo sententiarum distinctione secunda. questione secunda: quod capit vnum motus qui habeat decem partes integras: istum motum decem partibus: tempus: tunc ille partes non sunt eadem. quod cum eisdem partibus tempus possunt esse plures partes motus: puta si dupla virtus moueat idem mobile. **Ad** hoc dicitur: est continuatiuum temporis: quod partium motus: quod tunc est continuatiuum partium temporis et mutatiuum est partium motus. et sequitur quod non sunt idem. Alius est modus dicitur: quod tenet quod tempus non distinguit a motu. **Ad** hoc arguitur: primo: quod prius et posterius in motu sunt tempora: quod prius et posterius in motu sunt partes motus: igitur. **Ad** hoc dicitur: tempus sit quantitas successiua sicut motus: et in eodem subiecto: sicut mobile est in potentia ad actum per motum: ita per tempus: igitur non videtur assignare aliter illud ens successiui debeat distinguere a motu: nisi forte in hominibus: si enim tempus sit ens successiui sicut motus: tunc subiectum se habet continue aliter vel aliter: igitur. **Ad** hoc dicitur: non debet multiplicari entitates: nisi aliqua experientia vel aliquid autoritas scripture hoc cogat. sed nulla est experientia de tali quantitate successiua distincta a motu: igitur. **Ad** hoc dicitur: isti duo modi sunt multum probabiles: soluentur rationes hinc et inde. **Ad** hoc ista secunda modo dicitur: hoc ponere aliquid per se. **Ad** hoc ista: tempus non differt a motu: primo mobilis: in modo et ipemet motus primi celli. **Ad** hoc ratio ne temporis: quod sit mensura motuum: sed motus primi mobilis est notior inter alios. adeo magis sibi puenit ratio mensure quod alijs motibus. **Ad** hoc dicitur: oppositio in vulgare: motus solis dicitur magis tempus quod alij motus: quia ille motus apud vulgares dicitur tempus quo vulgares mensurant alios motus: sed hoc est motum solis: igitur. **Ad** hoc ob hoc nomina temporis accepta fuerunt a motu solis. ut annus: dies: hora: et domada: yems: est: xaver: autumnus: et sic de alijs. igitur vulgus vitur motu solis pro tempore: etiam motibus istorum inferiorum vitur pro tempore: quia ipsius sepe mensuramus alios motus. et per

non capit tempus et posterius in diffinitione temporis.

i. imaginarij

LIBER QUARTUS
UNIVERSITATIS
PARISIENSIS

mobile differt ab utroque terioꝝ. qđ pbat exēplarif. qđ si lignū frigidū trāsmutet ad calorē: lignū ē mobile. frigus est termin⁹ a quo. calor termin⁹ ad quē: et illa dñt: igr. ¶ Scđa p̄lo: mor⁹ ē in mobili sicut in subo: nō in terio ad quē sive in foꝛa ad quā est mot⁹. scđa: p̄tē pbat: qđ mor⁹ est in illo qđ mouet. s; foꝛa ad quā ē mor⁹ nō mouet: qđ mor⁹ nō est illa foꝛa seu in terio ad quē. ¶ Tertia p̄lo: s; in motu sint duo teri. s. termin⁹ a quo et termin⁹ ad quem: tñ magis denoat mor⁹ a terio ad quē qđ a terio a qđ: sicut corꝛuptio denoat a nō esse. qđ est termin⁹ ad quem ci⁹. et gñario denoat ab esse qđ ē eius termin⁹ ad quē: igr. Et ex isto infer: qđ termin⁹ ad quē mor⁹ est immobil. qđ oē illud ē immobile qđ nō p̄ficiē p̄ motū. igr. ¶ Ex quo remouet vñ dubit⁹: vtrū termin⁹ ad quē mor⁹. i. foꝛa qđ acq̄ritur per motū sint mot⁹ nō. R̄hidet⁹: foꝛa ad quā est motus nō est mot⁹: qđ tñc ad motū eēt mor⁹: qđ ē falsū: igitur. ¶ Ex quo infert tertia diuisione dicēs: qđ si cut mobile et mouēs est triplex. ita termin⁹ ad quē ē motus est triplex. s. scđm accidēs: scđm p̄tē et p̄ se p̄io. Dicit p̄terius: qđ mutatio p̄ accidēs est dimittenda: nec est determinandū in sciētis. de his qđ p̄ accidēs p̄tē et ad motū. qđ pbat: qđ illa sunt infinita et indeterminata sunt ab arte demonstratiua relinquēda: qđ de infinitis nō est ars. sed illa qđ sunt p̄ accidēs sunt infinita: qđ si aliquid moueatur per se ad albedinem p̄ accidēs: mouetur ad infinita: qđ infinita accidēs eidem: qđ qđ per se mouetur ad albi: per accidēs mouetur ad illud quod intēditur. ¶ Deinde ponit aliā p̄clusionē dicēs qđ mutatio p̄ se et illa qđ ad mutationē p̄ se p̄tinent sunt cōsideranda i scia: qđ illa sunt finita et determinata sunt in scia cōsideranda. sed illa que per se p̄tinet ad mutationē sunt finita et determinata: igitur. Minorē probat. quia qđ p̄tinet ad mutationē tanq̄ termin⁹: non sunt nisi cōtraria media aut cōtradictoria. sed oīa illa sunt finita. igitur. Et hoc patet inductiue: vt generatio est de nō ē ad eē. Infert finaliter remouēdo dubitationē: qđ mediū inter cōtraria ē quodā mō vtrūqđ et fuscū respectu albi dī nigra respectu nigri dī albi. Ex quo infert: qđ mutatio per se pōt esse ab extremo in mediū.

¶ Si aut oīs mutatio est a quodā i quodā: manifestatur vtrūqđ quod vñ nōmē post alud enī aliquid et aliud p̄ quidez prius

Illud est scđm ca. hui⁹ primi tractat⁹ in qđ dicitur in duas p̄tes: p̄ta intēdit ostēdere qđ vantum sunt tres spēs mutatiois. Pro quarū declaratiōe supponitur: qđ oīs mutatio est a quodā in quodā. Et hoc manifestat nomē mutatiois: qđ importat qđ aliquid sit post aliud: puta illud ex quo fit sit prius: et illud in qđ fit sit posterius. Et subdit: qđ solū quatuor modis cōtingit opinari mutationē esse ab aliquo in aliud. p̄io ex subiecto in subiectum. scđo ex subiecto in nō subiectū. tertio ex nō subiecto in subiectum. q̄to ex nō subiecto in nō subiectū. Et subdit p̄terius: qđ tñ trib⁹ primis modis p̄tūgit mutatioē fieri: et nō quarto mō: quia oīs mutatio p̄ se est ab

opposito i oppositū. s; nō subm et nō subm sūt duo negatiua qđ nō opponitur nec priuatiue nec p̄tradietorie nec cōtrarie. et dicit qđ subm vocat oē quod est affirmatiue mōstratū. i. positiuū. per nō subiectū intelligit illud qđ significat noīe infinito et priuatiuo. ¶ Cōsequēter ostēdit qđ sunt ille tres spēs mutationis. et p̄io qđ est illa qđ est a nō subiecto in subiecto: dicēs qđ illa gñatio qđ est duplex. s. simplr et fm quid. simplr qđ est in suba: scđm qđ qđ est in accō. cū enī suba gñatur dicim⁹ simplr aliqd gñari. s; cū accidēs gñatur dicim⁹ aliqd scđm quid gñari. s; illa mutatio qđ est de subiecto in nō subm: dicit corꝛuptio: est duplex sicut gñatio: s; illa qđ est a subiecto in subm est mot⁹. In scđa p̄te principali vult ostēdere qđ mutatio sit mot⁹. ¶ P̄io cui⁹ declaratiōe ponit diuisionē nō entis dicēs: nō ens dī tripl. ¶ Ano mō dī nō ens scđm p̄positionē et diuisionē cuiusmōi est ppō falsa et impossibilis: sive affirmatiua sive negatiua. Scđo mō dī nō ens qđ nō est i actu: est tñ in potētia. Tertio mō dī nō ens scđm qđ: putata nō ens tale: vt albi nigri. Et subdit: qđ non ens duobus primis modis dicit⁹ nō mouetur: s; bñ nō ens tertio mō dicit⁹ mouet scđm accō. vt hominū qđ mouetur: et cedit esse nō ens albi. ¶ Hoc supponit ponit hāc p̄torem. gñatio nō est mot⁹. pbat duabus rōnibus. ¶ Prima: qđ nō est nō mouetur. sed qđ gñatio nō est. ergo qđ gñatur nō mouetur. et p̄ p̄ns gñatio nō est motus. ¶ Scđa rō: qđ mouet est in loco: s; qđ gñatur nō est in loco. ergo qđ gñatur nō mouet: minorē pbat qđ quod generatur nō est: qđ nō est nō est in loco: igr. ¶ Cōsequēter ponit aliā p̄clusionē dicēs: corꝛuptio nō est mot⁹. quod pbat: qđ omni motu p̄trariatur mot⁹ et quies. sed corꝛuptōi nō h̄riat motus: nec quies. qđ corꝛuptōi cōtrariat gñatio qđ nō est motus nec quies. igitur. Ex quo cōcludit p̄terius: qđ sola mutatio qđ est de subiecto in subiectū est motus: qđ mutatio qđ est de non subiecto in subiectum: et mutatio qđ est de subiecto in nō subiectum: nō sunt mot⁹. ergo oportet qđ mutatio que ē de subo in subm sit motus.

¶ Si igit p̄dicamēta diuisa sunt substantia et qualitate et vbi et qñ et ad aliqd et q̄ritate et facere et pat̄re: necesse est tres esse motus quāritatis et qualitatis et fm motuz

¶ Stud est tertiu capl. in quo p̄būs ostēdit de distinctione motū. et etiā ad qđ p̄dicamēta est per se motus dicēs p̄io. qđ ad subam nō est p̄ se motus. qđ oīs motus est de cōtrario in cōtrariū. sed in substantia non est p̄trarietas: igr. Dicit scđo: qđ ad relationē nō est p̄ se mot⁹. qđ pbat: qđ ad illud qđ acq̄ritur i aliquo nulla mutatiōe p̄ se facta in eo non est p̄ se motus. sed relatio acq̄ritur de nouo in aliquo subiecto: nulla p̄mutatione in eo per se facta: igitur: minorē pbat. quia si solus plato in mūdo sit albus. et ras nascatur forte ad albus in platione acq̄ritur relatio scz similitudo. et tñ nulla mutatio facta est in eo: ergo. Dicit p̄terius: nec ad actiōnē et ad passiōnē est per se motus. quia ad motum non est per se motus. sed actiō et passio sunt mot⁹: igr. Et subdit qđ dupliciter potest itel ligi: qđ ip̄ius

oīs dī triphatur

no

quoz modis fit mutatio ab aliquo in aliud

motus sit motus. Anō mō q̄ motus sit subiectum motus. Alio mō q̄ motus sit terminus motus. r̄ p̄ bat primo: q̄ ad motū tanq̄ ad terminū nō sit per se motus tribus rōnibus. ¶ Prima: si motus esset motus tanq̄ terminū mobile s̄q̄ mouere: nec de se ret̄ in termino ad quē motus. q̄ terminus ad quē motus esset motus. sed illud cui inest motus moue retur: igit̄. ¶ Secūda: si motus esset p̄ se motū tanq̄ terminū mobile s̄q̄ idem mobile simul posset moueri motibus contrariis: cum omnis motus sit de contrario in contrariis. hoc est falsum: igit̄. ¶ Tertia rō: si motus esset motus tanq̄ terminū: sequeret̄ q̄ esset p̄cessus in infinitum in motib⁹. q̄ terminus est falsum: quia nō esset dabilis primus nec vltimus mot⁹. p̄ter q̄ nō: q̄ si ad motū est p̄ se motū tanq̄ ad terminū. tunc semper in mobili esset motus. r̄ in infinito: igit̄. Consequenter p̄bat̄ q̄ motus nō sit per se subiectum mot⁹ quibus rōnibus. ¶ Prima: q̄ tūc seq̄ ret̄ q̄ mot⁹ esset p̄ se subiectum q̄eris: hoc est falsū: igit̄. q̄ nō p̄ter quies r̄ motus sunt priuatiue oppositāq̄ habent fieri circa idem subiectū: igit̄. Secūda rō: si mot⁹ esset subiectū tūc mot⁹: cū in oī motu oporteat aliqd̄ subiectū: seq̄ret̄ q̄ esset p̄cessus in infinitū in subiecto motus. q̄ nō sit falsū: igit̄. p̄ter q̄ nō: vno mot⁹ est subm̄ per se motus: tūc illi mot⁹ qui ē subiectum alterius mot⁹. ali⁹ motus posset ēē subiectū illius motus. r̄ sic in infinito: igit̄. Tertia rō: illud est subiectū motus qd̄ mouet̄: sed motus nō mouetur: igit̄. Quarta rō: doctrina nō ē subiectū doctrina: igit̄ nec mot⁹ est subiectū mot⁹. Quinta rō: tres sūt spēs mot⁹: r̄ tñ nulla videtur p̄ se subiectū motus: igit̄. ¶ In scōa parte ostendit̄ ad q̄ p̄dicamēta ē per se motus. r̄ ponit talē p̄conē. cū nec ad substantiā nec ad aliquid facere aut partē sit motus: re linquitur q̄ ad qualitatē quāritatē ē r̄ vbi ē p̄ se motus. qd̄ p̄bat̄ dupliciter. p̄mo: q̄ in vnoquoq̄ isto tñ p̄dicamētōz ē p̄terietas sufficiens ad motum. ergo ad illa est p̄ se mot⁹. Secūda p̄bat̄. qd̄ ad illa p̄dicamēta est p̄ se motus: q̄ p̄t esse termini motus. sed talia p̄dicamēta sunt hōmō: igit̄. r̄ dicit q̄ motus ad qualitatē vocatur alteratio. sed mot⁹ ad quāritatē nō notat vno noie: sed duobus. nam motus qui est ad quantitatē p̄fectā vocatur augmentatio. r̄ qui ē ad quāritatē ip̄fectā vocatur diminutio: sed motus ad vbi vocat̄ loci mutatio. Deinde remouet vnā obiectionem circa aliqua p̄i⁹ dicit̄. vicitū est est: q̄ oīs mutatio ē de contrario in contrariū. Contra hoc pōt̄ sic instare aliqd̄. q̄ aliqd̄ ē mot⁹ de magis in min⁹ vel eōr̄a: r̄ tñ nō videt̄ ibi esse p̄terietas: igit̄. ¶ Hīc p̄bat̄ q̄ illa sunt p̄terietas subiecta ad motū. Finaliter ostendit̄ quod motus dicit̄ aliquid immobile dicit̄. q̄ aliquid dicit̄ trip̄l̄: mobile. vno mō: q̄ nullo modo pōt̄ moueri. sicut son⁹ dicitur inuisibilis. Sc̄dūmodo modo. q̄ cum difficultate mouetur. sicut mōns dicitur imobilis. Tercio modo qd̄ nō mouetur. et natum est moueri pro illo tempore in quo nō mouetur: et istud vocatur mobile quiescens.

¶ **It̄a r̄terum queritur. vtrūz solum ad tria predicamenta sit per se motus sc̄z ad quāritatē/qualitatē r̄ vbi.** ¶ Arguit̄ Primo q̄ non. q̄

ad substantiam est per se motus: igit̄. Antecedens p̄ter q̄: s̄m cōmentatorē sc̄do celi: oēs forme substantiales p̄teriant̄. r̄ possunt suscipere magis r̄ min⁹. ergo ad eas potest esse motus. q̄ inter quos p̄terietas p̄t ēē motus. ¶ Secūdo sic. diffinitio motus data a p̄ho tertio hui⁹ p̄uenit gnationi. nā gnatio ē act⁹ gnabilis in quāru gnabile. vt p̄z ibidē. igit̄ gnatio ē motus. ¶ Tertio arguit̄ ad relationem ē p̄ se motus: igit̄. q̄ nō p̄ter q̄ relatio suscipit magis r̄ minus. pōt̄ em̄ q̄s p̄tinue fieri similitoz vel dissimilitoz alterit̄: q̄ ad relationē est per se motus. ¶ Quarto sic. assimilatio est quidā motus: r̄ non pōt̄ terminari. nisi ad similitudinē: igit̄ ad relationē est per se motus. ¶ Quinto arguit̄ sic. p̄bando q̄ ad nullū triū p̄dicamentoz sit p̄ se motus: r̄ primo q̄ nō ad qualitatē: q̄ vel esset ad omnem qualitatē: tē: vel ad aliquam r̄ ad aliquam non: nō ad omnē vt videt̄: nec ad aliquā r̄ aliquā nō: cum non sit maior ratio vna q̄ de aliarum qualitates videtur suscipere magis r̄ minus. ¶ Secūdo sic. q̄ nō ad quāritatē: quā quantitati nihil est p̄terietas: ergo non est motus ad quantitatē: cum omnis motus sit de contrario in contrariis. Tercio q̄ nō sit ad vbi: q̄ vbi nō suscipit magis nec minus: cum sit quidā ref̄ectus q̄ videt̄ simul acquiri: igit̄. ¶ In oppositū est p̄h̄s in textu. In questione erunt tres articuli.

Quantum ad primum sciendum est p̄io: q̄ p̄ declarationē text⁹ supponit̄ circa illud q̄ aliqd̄ dicit̄ moueri p̄ actus. q̄ per accidens dup̄l̄ accipitur. Anō mō. illud dicit̄ cōp̄terere alicui p̄ actus: qd̄ cōuenit illi p̄ aliud qd̄cūq̄ sit illud aliud. sicut si ei⁹ accidens: sicut eius p̄: sicut qd̄cūq̄ aliud fuerit. et isto mō iter p̄ se r̄ p̄ actus nō est dare mediū. q̄ dicit̄ qd̄ est alicui: aut inest sibi p̄ aliud: aut nō p̄ aliud. Alio mō aliqd̄ dicit̄ inesse per accidens. q̄ sibi inest: nō p̄ aliqd̄ intrinsecū ei. q̄ nec p̄ se nec p̄ p̄t. Et p̄ oppositū p̄ se dicit̄: qd̄ p̄uenit alicui p̄ aliqd̄ intrinsecū. sicut sit gratia torus sicut gra p̄io. r̄ sic illud qd̄ conuenit alicui per p̄tē: sicut dicit̄ p̄uenire per se id ē p̄ intrinsecū. Et ex isto sequit̄: q̄ moueri p̄ actus h̄ moueri s̄m p̄tē dicit̄. nam illud dicitur moueri p̄ actus. q̄ motus attribuit̄ ei gra alicui⁹ qd̄ nō est nat⁹ p̄ se moueri. vt cum dicimus muscū p̄ actus currere: ille motus est p̄ actus rōne muscū q̄ non est nat⁹ p̄ se moueri. Sed illud dicit̄ moueri gra p̄t̄is: cui attribuit̄ motus gra sicut p̄t̄is. q̄ tñ p̄ se est nat⁹ ēē p̄ se moueri. Supponit̄ vltimus. q̄ dicit̄ est iter moueri per se r̄ primo. q̄ omne illud dicit̄ moueri primo. qd̄ s̄m quālibet p̄tē mouet̄. r̄ nō rōne alicuius extrinsecū: qd̄ dicit̄ p̄pter illud qd̄ mouet̄ in nauē. s̄z quālibet p̄tē. sed hoc est rōne alicui⁹ extrinsecū s̄z nauis. s̄z illud dicit̄ moueri per se: qd̄ nō mouet̄ rōne alicuius extrinsecū. S̄z restat vnā difficultas: vtrū totum dicat̄ moueri ad motionē alicuius sicut p̄t̄is. Et videt̄ q̄ nō: q̄ tūc seq̄ret̄ q̄ idem moueret̄ motibus contrariis: qd̄ est falsum: igit̄. q̄ nō p̄batur: quia possibile est p̄tē alicuius moueri motibus contrariis. q̄ vna pars pōt̄ calefieri r̄ alia frige fieri. ergo. ¶ **It̄ totum dicat̄ moueri ad motionem p̄t̄is: tunc mouebitur motibus contrariis.** Responderit breuiter. q̄ dispositio est duplex: quedam est que solum nat⁹

quāritatē dupl̄ accipit̄

moueri quāritatē et non per p̄tē differunt.

h̄i totū dicit̄ moueri ad motionē sicut p̄t̄is

esse alicui pti. vt symitas ad motionem partis ad talem dispositionē totū dicit bene moueri. Alia est que nata est inesse cuiuslibet parti indifferenter. & ad motionem pti ad talem dispositionem nō dicit simplr qd totum mouetur. s; solum cum deter minatione que est scdm partem.

Sciendum est secundo: qd contrarietas est vna alia acceptio pter acceptiones que alias dicte sunt de contrarietate: scz qd est ab ipsefecto ad esse pfectum. vel a minore ad maius. vt qn aliquid mutat a minori ad maiorem. vel ecōtra a maiori ad minorem. & de tali dico qd sufficit ad motū id ē qd in illo qd acquirit per motum sufficit qd strarietas isto mō dicta. ¶ Et si qd dicatur termini motus sunt impossibiles simul in eodē: sed forma pfecta & ipsefecta sūt simul cōpossibiles: qd. Respondeo de qd vt dicit scōr^o quarto: distin et idē decima. du plices sunt termini motus: scz primi & cōcomitātes. An termini primi mutatiōis sunt scōra & pmutatio illi^o forme vel ecōtra. & isti sūt cōpossibiles simul in eodē. nam impossibile ē qd aliqd hēat formā & pmutetur ea. & de talib^o intelligitur pprie cū dicit qd ois mot^o ē de pmutatio in pmutatiō tanq̄ ex terminis primis. qd ē vel a pmutatio in formā vel ecōtra. sed termini cōcomitātes pnt ē cōpossibiles. & sunt illi qd iunguntur terminis primis: vt in pposito qn aliqd mutatur a minori forma ad maiore formā. minor ē termin^o a quo cōcomitātes: s; nō prim^o. Et ex istis sequit^o qd cū possit fieri mutatio a minori quantitate ad maiore: qd in quantitate est contrarietas sufficiens ad motū. Et si quis dicat: si est aliqua mutatio de minori quantitate in maiorem: sequitur qd due quantitates eēt simul: & sic esset penetratio diuē sionū. vel qd vna corrumperetur. Dico qd de isto fuit sufficienter dictū in quarto: in dubio de rarefactione et condensatione: vbi dictum est: qd eadem est quantitas numero: que prius erat minor. et postea maior. ideo est mutatio a seipso minori ad seipsum maius: sed illud fit in rarefactione vel ecōtra: sicut in condensatione: vbi nulla quantitas de nouo acquiritur: non fit per augmentationem & diminutionem: nisi extenderetur augmentatio et diminutio ad pmutationem et rarefactionē. nā augmētatio pprie dicta: de q loquit phis in libris de gñatione: nūq̄ fit nisi qn uertit nutritiō in substantiā alit^o in qua fit gñatio alicuius substantiē cū sua quantitate. ex qua cū pcedēte fit maior quantitas. et etiā augmētatio. per additionē alicui^o quāti alteri quāto: vt qn vna gutta aque miscetur cum alia. alit^o quādo etiā p additionē piritatis in subiecto quāti rati: que nō est in subiecto. vt si quis species vni in sacramento miscet verum vinum vel ecōtra. & de hoc magis alias dicitur.

Sciendum est tertio: qd qualiter fiat mot^o ad qualitatē nō est difficultas. p̄dō cū qualitas suscipiat magis & minus. Secōdo cū qualitas dicitur strarietas est successiue acquiri possit: sed de ipso vbi est vniū: qualiter ad ipm est p se motus. p̄dō cū declaracione supponitur qd duplex est vbi: scz actiū & passiū. vbi passiū est terminus imedia-

tus motus localis. qd illud p motū localē in mobili acquiritur: postq̄ mobile est circūscriptū aliqua supficie. ¶ Secōdo supponit: qd ad vbi melius est p se motus qd ad aliquā relationē intrinsecus adueniētem. nam respectus ex trinsicus cuiusmodi est vbi pōt acqri in aliquo: nullo alio de nouo aquisito. nō pōt per se terminare motum cū habeat ppriā acquisitionem. sed relatio intrinsecus adueniens nūq̄ acquirit in aliquo nisi de nouo aliqd prius acquirat in ipso vel in alio. Et si querat quomō pōt vbi terminare motum: cū non videat qualiter successiue possit acquiri. R̄ndet^o qd corp^o fm aliā & aliā pte fit pte et de pti loci. Si l^o corp^o fm eandē pte fit successiue pte alteri & alteri pti loci. ita qd tam ex diuisibilitate corpis qd loci: scz ex diuisibilitate ptiōis passiuē ten vbi passiuū nō est qd diuisibilitas in respectu sine diuisibilitate in absoluto. licet possit esse successio in respectu qd est vbi sine successio in forma absoluta corpis vel loci. Et si quis dicat: vbi nō suscipit magis & minus: cū in instanti videat acqri. cū mobile in quolibz instanti sui motus sit i alio & alio vbi sibi adequato. R̄ndet^o qd lz vbi nō suscipit magis & minus intelluētū bñ extēsiue: qd extēdit ad extensionē corpis in quo est. vñ vbi de quo ē ibi ad ppositū nūq̄ in alio inuenitur nisi illud sit extēsiū loco: circūscriptū loco. Et ex isto sequit^o vtriusq̄ in ipso vbi ē sufficiens contrarietas ad motū qd ē de vno vbi ad aliud vbi. cui imediatē repugnat naturalr succedere aliud vbi. vel etiā ē contrarietas a pmutacione ipi^o vbi ad ipm vbi vel ecōtra. Et ex oibus istis sequit^o finalr qd istud vbi ex natura sua ē diuisibile: qd diuisibiliter acquirit: nec vnq̄ est nisi in diuisibili per modū diuisibilis se hñti. ita qd corp^o p qd nō est circūscriptiue in loco: sicut corp^o xp̄i nō hz istud vbi. & ista videntur esse de mēte scōri. quoti beto. questione vñ decima: & de isto iam aliquāter tractatum est in quarto.

Sciendum est quarto: qd ad hoc qd aliqd dicatur mutari: so portet qd maneat aliquid sub vtroq̄ terminis mutacionis. ideo transubstantiatio panis i corpus xp̄i nō ē pprie mutatio. nec creatio & annihilatio dicit^o pprie mutaciones. cum in ipsis nō maneat aliquid sub vtroq̄ termino transubstantiationis sicut in alijs. vñ qn aliqua mutat de frigiditate in caliditate: manet ibi eadē aqua. id est dicit^o mutatio. etiā gñatio & corruptio sūt vere mutaciones: cū in vtroq̄ aliquid idē maneat sub vtroq̄ termino scz materia. ¶ Et si quis dicat: illud qd gñat nō mutatur. nec illud qd corrūpit^o mutat. cum illud qd gñatur prius non fuit: & illud qd corrūpitur post nō ē: qd gñatio & corruptio nō videtur ē mutaciones. R̄ndet^o ibi per aliquas ppōnes.

Pr̄ia. gñatio & corruptio sunt vere & essentialr mutaciones. s; corruptiō & gñatiō nō dicitur mutari. ¶ Secūda ppō. gñatio et corruptio magis dicunt ordinē ad subiectum cui inest mutatio. ideo materie inest generatio et corruptio: scōcreta tñ verbali participia magis imponuntur & magis dicunt ordinem ad illa que acquiruntur vel deperduntur. Et ex isto sequitur: qd materia bene dicitur mutari. sed non dicitur pprie gñari vel eozumpi. qd corruptio

huius
Vnde qd aliqd dicitur mutari
nō ē qd aliqd maneat sub
vno termino mutacionis

et partem dicuntur a generatione et corruptione. ut respicitur terminum et non subiectum. id sequitur quod ista pars non valet generatio est mutatio: quod generatur mutatur. nam ante est verum et post falsum. nam terminum ad quem generatur. et tunc non mutatur: cum nunquam prius fuit. Et ex isto sequitur ulterius: quod non opus est si abstractum de aliquo alio abstracto dicatur: quod concretum illius abstracti dicatur de concreto alteri. et hoc maxime est: quia talia secreta non dicuntur a suis abstractis secundum eundem modum. Unde mutari de a mutatione potest respicitur subiectum. et generari dicitur a generatione potest respicitur terminum. id non eodem modo dicuntur a suis abstractis secundum eundem modum. Et hoc de primo articulo. ¶ Quantum ad secundum.

Quabitur primo: utrum generatio sit mutatio successiva sic quod vere possit dici motus proprie dicitur. ¶ Pro cuius solutione supponitur quod propter ea que dicta sunt de successione mutationis in tertio: supponitur quod mutatio sit adhuc dici extrinsece successive triplex. vno modo ratione intensiois vel remissionis forme et ipsam acq̄siste. secundo propter extensionem que quantitatiuiam subiecti in quo inducitur forma acquisita per talem mutationem. tertio modo ratione utriusque. ¶ Hoc supposito de primo: generatio non est mutatio successiva ratione intensiois vel remissionis forme acq̄siste. nam forma remittit vel alias visus est in logica. non intenditur nec remittit. sic quod eadem materia habeat plures gradus seu partes partes fore id eodem loco et situ. Et oppositum huius multi tenet. ut ibidem in logica discussus est. et isti capituli commentatorum in secundo celi dicentur: quod subales elementorum possunt intendi et remitti. Ad quod etiam breuiter dixit ipse commentator dicebat formas subales intendi eo quod aliquid successive secundum aliam et aliam partem acquiruntur in alia et alia parte materie. ut potest videri de virgula que successive pro alia parte fit mortua. De secundo si propter hoc dicitur mutatio dicatur successiva: quia forma acquisita recipitur in aliquo quatuor: tunc generatio possit dici successiva: cum multe forme in corpore proprio recipiatur. sicut est in animalibus. ut in homine in quo anima recipitur in corpore. Si autem dicatur successiva: quod forma acq̄situr in aliquo quatuor: cum hoc quod vna et eadem forma secundum se tota vel vna partem informat primo modo parte materie quantam et post aliam: tunc dicitur quod nulla forma specifica viuentis informat materiam quantam: accipiendo adhuc materiam pro altera parte possit. sicut anima rationalis que informat corpus etiam sensitua in brutis: que immediate create a solo deo. Et de istis potest dici: quod simul informant totum corpus debite organizatum: licet forte non ita cito exerceant operationes in vna parte sicut in alia. dico ulterius: quod forme substantiales mixtorum inaiatorum immediate informant materiam nudam. id est non quantam. Unde quando ex aere fit aqua: in eodem instanti in quo forma aque informat materiam aeris: nihil quantitatiui aeris nec actus aeris ibi sunt: sed forma aque informat talis materia sine talibus accidentibus et in eodem instanti ipsa forma ipsa vel toto coposito producitur quantitas secundum exigentiam talis forme: etiam aliter: quod conuenientes tali mixto requisite ad hoc quod forma maneat in materia. et de istis potest dici: quod tales forme secundum vnam partem prius possunt informare

vnam partem materie. ¶ Talis licet forte talis potest fore in instanti acquiratur et non successive. dico ulterius: quod generatio que capitur pro alteratione pura requisita ad hoc quod forma informet materiam de nouo: et sic generatio est vere motus. ¶ Alio modo capitur per ipsam mutationem: que est de non esse forme vel generi ad eius esse: et sic videtur dicere scotus in libro. iiii. distinctio. 13. art. 1. quod generare dicitur relationem productiuam per naturam: sicut dicere dixit relationem productiuam per intellectum. et per consequens generari dicitur relationem productiuam per naturam ad productum. Ex quo sequitur quod generatio actiua quo ad eius significationem non est nisi relatio producti ad productum per naturam. Et generatio passiuam est relatio producti per naturam seu per modum nature ad productum. ¶ Notat tamen ut dicitur aliqui formam de nouo in formare materiam: quam prius non informabat. cognoscat etiam generari accipere esse de nouo post non esse. Et si quis dicat: si hoc esset verum sequeretur quod per se trinus semper generaretur: quoad ipse et pater eius essent. cum tunc sic illa productio passiuam. Respondetur: quod licet illa productio passiuam sit. desinit tamen connotatum: ideo non sequitur. Et ex istis clare patet quod generatio tam actiua quam passiuam que ad significationem sunt relationes intrinsece aduenientes. id intrinsece si dicitur tunc mutationes successive: id si dicatur successive hoc solum erit ab ipso trinitate ratione alteri connotati. ¶ Ad uerte finaliter circa vnum dicitur textus in quo dicitur duplex est generatio. scilicet simpliciter et secundum quod generatio simpliciter est prima et secundum quod generatio est per se trinus sit: generatio secundum quod dicitur per tres terminos. ut homo fit albus. homo fit niger.

Quabitur secundo: utrum ad relationes sit per se motus. et videtur quod sic. Nam aristoteles in textu dicit. quod ad qualitatem quod trinitate et ubi est per se motus: quod in ipso inuenit trinitatem: in relatione etiam inuenit trinitatem: igitur. ¶ Item assimilatio est mutatio: et non dicitur nisi relationem pura similitudinem: cum nihil videatur esse aliud. igitur. Item ita est per se ista assimilatio est ad similitudinem: sicut ista calefactio est ad caliditatem: sed ista est per se calefactio est ad caliditatem: igitur et alia. ¶ Pro solutione supponitur primo: quod in aliquo predicamento esse per se motum potest intelligi dupliciter. ¶ Alio modo ut hec determinatio per se determinat motum: dicitur in omni predicamento est per se motus: cuius essentia est successive adhibibilis. Alio modo sic quod dicitur esse: sic in ipso cameto est per se motus: cuius essentia est grauius et non grauius alterius teriat motum. ¶ Secundo supponitur: quod aliquid dicitur per se motum dupliciter. vno modo per se primo scilicet quod ipsum non necessario presupponat aliquid aliud prius teriare illud motum vel aliquid aliud. Alio modo per se secundum non potest esse sic illud teriat motum aliquid quod nihil aliud quam ipsum teriat: nisi necessario presupponat aliquid aliud teriare alium motum: et sic potest dici quod similitudo per se teriat motum assimilationis: quod nihil videtur terminare nisi aliquid prius teriat alterationem. Et ex isto inferri correlari: quod ad relationem potest esse per se motus: non per se primo: et hoc vult aristoteles. cum dicit quod ad relationem non est per se motus. dicit tamen aliquid quod similitudo non per se teriat assimilationem nisi necessario presupponat aliquid aliter: quod necessario teriat alium motum. ¶ Similitudo

mutatio potest dici extra supra sua proprietate.

Gravitate capitur per se terminus. et generatio prima que componitur per tres.

de per se motu in aliis per cameto potest intelligi dupliciter.

illo

do acqritur in aliquo in quo no est motus assimi-
lationis: puta in illo qd no mouet ad aliqua quali-
tate. ¶ Supponitur finaliter ex pdictis pōt elici:
q̄ due cōclusiones redūntur ad hoc q̄ aliqd per se
terminet motū. Primo: q̄ teriet illū motū in rīse
cer: ideo locus nō terminat p se p̄io motū localē: s̄z
vbi passiuū. Secōdo redūntur: q̄ se terminet illū motū:
q̄ nihil aliud q̄ ipm terminet eū. Et istis facilliter
p̄nt solui rōes: puta q̄ hū pbant q̄ ad relationem
est p se motus: s̄z nō q̄ sit p se p̄io: alij de alio dice-
rēt: q̄ vñ pbāt q̄ rō p accēs teriat motū s̄z p se.

Dubitat̄ur tertio p̄ter illa que dicta sunt
de qualitate. v̄tū sit aliqua q̄litas q̄ possit p̄tinue
acquiri p motū. Et videtur q̄ nō: q̄ tūc seq̄retur q̄
aliqua q̄litas possit p̄tinue intēdi: hoc ē falsū: q̄
minor pbatur: q̄ si aliqua q̄litas cōtinue intēdere
tur: seq̄retur q̄ illa forma ēt infinita: q̄ n̄a p̄ba-
tur: v̄tolo q̄ sit tps vni? horozū? instans in cōtās
sit. a. et instās terians sit: b̄t sic arguit sic: in finitū
minor ps albedinis q̄ ista tota albedo adq̄sita i b̄
fuit acq̄sita post a sergo hec tota albedo acq̄sita i b̄
est infinita. n̄a p̄ba. q̄ quez pars albedinis acq̄-
sita post a. est alicut? magnitudis intēsi: v̄t q̄ si in
infinitū aliqua est minor: t̄q̄ illa est infinita: āns
p̄batur: q̄ plus q̄ in duplo minor albedo q̄ est hec
tota albedo: acq̄sita post a. r̄t smiliter plus q̄ in tri-
plo. r̄t sic in infinitū: q̄. Itē vñ sedetur. i infinitū mi-
nor pars albedinis q̄ hec tota albedo est acq̄sita
post a sergo hec tota albedo i infinitū est maior: q̄
illa pars albedinis acq̄sita post a. sergo est infinita.

¶ Pro solutione hui? rōis: ponitur alique pro-
positiones pbabiles: p̄ia possibile est aliqua for-
mā cōtinue intēdi. qd pbatur. aliter seq̄retur q̄ p
aliquod tps agens naturale potens agere i passum
esse sufficienter app̄oximatū passo potenti ab il-
lo pati: r̄ in oī dispositione necessaria ad agendū r̄
patiendū r̄ nullū esset impediens actionē agentis
in passum: r̄ tñ nō ageret: vt si esset aliquid calefa-
ctiuū app̄oximatū corpori: aut hoc calefactiuū in
qualibet p̄te t̄poris sue p̄tite agit in partē aliquā
aut nō: si sic: habeo intētiō: s̄z nō: ergo in nulla. cū i
qualibet sit eque app̄oximatū. ¶ Secōda propositio:
oīs qualitas cōtinue r̄ scdm se totā p̄ribiliter acq̄-
sita: habet vel habuit primū instans sui esse: ante qd
aliqd ei? r̄ cuiusq̄ qd est aliqd ei? fuit: q̄ quez ta-
lis cōtinue acq̄ritur in aliquo tpe p̄io: ergo, instan-
tē terminatē illud tps ip̄a fuit p̄io p̄plete acq̄sita.
Et q̄ aliqd eius r̄ cuiusq̄ qd ē aliqd ei? p̄fuerit: p̄s.
q̄ aliter aliqd ei? no totū simul acq̄reretur: puta in
illo instāti terminatē illō tps. Tertia ppō. oīs for-
ma p̄tinuet scdm se totā p̄ribiliter p̄dita: h̄z primū
instās sui nō esse: ānq̄ aliqd ei? r̄ cuiusq̄ qd fuit ali-
quid ei? prius non fuit. r̄ pōt p̄hari sicut p̄cedens.
¶ Quarta ppō. nulla forma scdm se totā p̄ribit
p̄dita: habuit v̄ltimū instās sui cēin quo aliqd ei?
sit. et post qd nihil ei? sit. ¶ Quinta r̄ v̄ltimā ppō.
oīs forma scdm se totā p̄ribiliter p̄lita: habuit v̄lti-
mū instās sui esse: in quo ip̄a fuit. r̄ post qd nō qd li-
bet ei? fuit. Et sic r̄ndetur ad rōnem negatō h̄am.
Et ad pbationē concedo istā: in infinitū minor ps
albedinis q̄ hec tota albedo cōplete acq̄sita in b̄.

fuit acq̄sita post a. ista tñ ē falsa. aliqua ps albedi-
nis i infinitū minor q̄ est hec tota albedo fuit acq̄-
sita post a. r̄ pbatio scdm se n̄ pcedit ac si daret ista
minor ps albedinis in infinitū r̄. ¶ Ad scdmā p̄-
bationē n̄ie d̄z: q̄ si ly illa in p̄tē p̄tē n̄ie teneat
tur relatiue: v̄ltima n̄a nō valet: q̄ scz inferitur. er-
go hec albedo ē infinita. si nō teneat demonstratōe
n̄a ē bona. s̄z āns ē falsus. Et hec de scdm articulo.

Quantus ad tertiu articulu sit cōclusio re-
spōsalis. ad tria predicamēta est p se motus scz ad
quāritatē q̄litas ē r̄ vbi. vt p̄z ex pdictis. ¶ Ad rō-
nes ante oppositū. Ad primā: scdm: tertiā: r̄ quartā
parz solutio er dicitis. ¶ Ad quintā negatō āns. ad
pbationē prime p̄tis d̄z: qd ad aliqua qualitatē est
p se motus. r̄ ad aliqua nō: vt patebit septimo hu-
ius. ¶ Ad alias pbationes p̄z quid sit dicendum.
¶ Post hoc autem dicamus quid est simul
et extraxerit quid est tangere. et quid est
mediūter quid cōsequenter. et quid habitū
et quid continuū. et in qualibet vnūquod
q̄ horum esse ap̄rum natus sit esse simul
quidem igitur dicunt esse hec scdm locuz
quecunq̄ in vno loco sunt primo: separa-
tim autem quecunq̄ sunt in altero.

Itē secūdus tractatus hui? libri: i quo p̄s
determinat de v̄tate motus. r̄ diuiditur in
duo capitula. In p̄io declarat aliquos terminos. r̄
primo d̄clarat ea q̄ dicitur eē simul simulatē loci:
dicens q̄ illa dicitur eē simul q̄ sunt i eodē loco p
p̄io: sicut materia forā. r̄ totū cōpositū. Et quo seq̄-
tur: qd hoc q̄ aliqua dicatur esse simul: nō suffi-
cit q̄ sint in eodē loco cōtēq̄ tūc oīa eēnt siml scdm
locū. ¶ Deinde diffinit mediū dicitis: qd mediū ē ad
qd p̄tinue mutat̄ p̄tē puenit q̄ in v̄ltimū. r̄ ibi so-
lum loq̄tur de medio scdm transmutationē: qd nō
est aliud q̄ illud in qd mobile transmutat̄: ad cui?
mediū prius puenit q̄ ad extremū: s̄z illud d̄z cōti-
nue moueri. qd sic se h̄z q̄ nihil aut paucissimū sibi
rei deficit. s̄z nō t̄pta. q̄ tūc ad cōtinuationē mor-
redūtur cōtinuatio t̄pis: sed nō cōtinuatio rei scdm
quā sit. vt p̄z de tangēte cytharā: qui imediate post
primā cordā rāgit v̄ltimā: tñ talis motus est cōti-
nuus: qd nō est interruptio t̄pis. sed sit interruptio
i pacū. Cōsequēter ostēdit q̄ sunt cōtraria scdm locū:
dicitis q̄ illa sunt cōtraria scdm locū: q̄ maxie distāt
scdm lineā rectā. inter q̄ p̄tenditur marīa lineā
recta. hoc pbatur: qd illa lineā recta ē mīma q̄ possit
p̄trahi inter duo loca. ¶ Cōsequēter dicitis q̄ p̄ter
ens est qd est post alterū sine medio eius: d̄z rōnis: si
cut due dom? inter q̄s nō est alia dom?. It̄ sint m̄s-
te alie res. r̄ ad talia p̄ter se h̄nta redūtur: q̄ sint
ordinata adinuicē scdm p̄tē r̄ posterū. hoc ē scdm
sitū. scdm qd nō sit mediū eius: d̄z rōnis inter ip̄a. s̄z il-
lud d̄z esse habitū qd est p̄ter alteri r̄ tāgie ip̄ma
duo requirūt ad habitū. P̄tio q̄ se tangāt. scdm
q̄ sint eius: d̄z sp̄it: sed p̄tinuū alteri est qd facit vnū
cū illo r̄ est idē termin? v̄tiusq̄. An p̄tinuū aliq̄
dicit vnū colligātia. Aliq̄ tactu. r̄ aliq̄ h̄asctia.

comprehensio r̄ p̄tioral
p̄ se aliqd t̄p̄m nō motū

si sit aliq̄ quibetū que
sit ḡtina i t̄m n̄ p̄ m̄ oīa

Dubitationis
lucio dubij

Finaliter comparat ad inuicē hūter, cōtractū & cōti-
nuit. & dicit q̄ oē cōtractū est p̄ter ens. s̄z nō ecōtra-
q̄ in nūero inuenit̄ p̄ter ens. ut qualitas est p̄ter
ens unitatē t̄n̄ ibi nō est cōtractus. Similiter oē
cōtinuit̄ est cōtractū et nō ecōuerso: q̄ quēcūq̄ h̄nt
idem vltimū habent vltima simul. sed nō quēcūq̄
habent vltima simul habent idem vltimū: q̄
Cōsequēter ponit duas v̄as inter punc tū & vni-
tate. **P**rima v̄a est: q̄ p̄cta sūt in illis q̄ nata
sunt se tāgere. s̄z nō unitates. Secūda: q̄ necesse ē in
q̄cūq̄ p̄cta in eodē saltē cōtinuo eē aliq̄ mediū.

Unus autem motus dicitur multipliciter.
vnum quidem enim multipliciter dicimus.

Istud est scdm capitulū hui' tractatus in q̄ p̄s
determinat de vnitare motus: dicens q̄ mot' d̄
vni' multipliciter. s̄z genere: q̄ terminat ad termi-
nos eiusdē p̄dicamēti. sicut eēt albefactio & nigre-
factio. Secūdo mō d̄ vni' sp̄e: q̄ teriatur ad eūq̄z ter-
minū scdm sp̄m sp̄aliū. **D**einde mouet vnā
dubitationē: vtrū semp motus q̄ sūt ad eodē t̄rios
scdm sp̄m: sūt idē mot' scdm sp̄m. Rūdet p̄s
q̄ nō: q̄ aliq̄ vnitates specificas motuū nō solū su-
mitur ex vnitare specificā terminoz. s̄z etiā ex vni-
tate mediōz siue spacij q̄ sūt illi motus. vñ licz
motus localis rectus & mot' localis circularis sūt
ad eodē t̄rios scbz sp̄m. nō t̄n̄ sunt eiusdē sp̄e
sp̄alissime: q̄ linea circularis nō est eiusdē sp̄e
lissime cū linea recta. **D**einde ponit tertiu' modū
vnitatis motus dicens: q̄ motus vn' simpl' est mo-
tus vn' nūero. Ad cui' vnitatē tria req̄rūt. s̄ vni-
tas nūeralis mobilis. vnitates nūeralis termini
ad quez. & vnitates nūeralis sp̄is. **C**ōsequēter mouet
duas quas dubitationēs. p̄tia vtrū ad vnitatē nūe-
ralem motus req̄ratur q̄ nō sit interruptio sp̄is. ut
si socerates p̄tio moueat ad sanitatē. & postea iterū
quitescat. et post ea iterū moueat ad sanitatē. vtrū
ibi sit idēz motus. Respondet q̄ si cōtingat corrup-
tū redire idē nūerō: sic illi motus possunt esse idē
modo. Secūda dubitatio: vtrū sit eadē sanitas q̄
hodie erat in sorte et nūc est: cū substantia in qua sit
transmutabilis. Respondet q̄ si s̄ba transmutabilis
maneat eadē etiam qualitates possent esse eadēz.
Deinde ostendit q̄ ad vnitatē simpliciter dictā
sp̄is motus req̄ratur q̄ sit cōtinuus: & oīs talis est
vnus: q̄ oē cōstitutū ex p̄ribus quaz vltima sunt
vnū: est simpliciter vnū. sed oīs motus cōtinuus est
h̄mō: q̄ dicitur. **E**t subdit: q̄ nō quodibz pōt cōti-
nuari cū quolibz. sed quoz extrema sunt vnū: ideo
sp̄e vel natura v̄tia: non p̄nt adinucē cōtinuari:
q̄ oē vltima nō p̄nt esse vnū. ideo ambulatio nō
pōt cōtinuari lineē nec sanatio ambulatio. s̄z illi
motus possunt eē p̄ter se h̄ntes. **D**einde ostendit
motū esse vnū: rōne p̄fectionis: dicens q̄ motu s̄
d̄ vnus q̄n̄ est p̄fectus: q̄ in alijs entib' illud q̄ d̄
p̄fectū & cōpletū & cui nihil deficit d̄ vnū: q̄ & mo-
tus. dicit etiā motū eē vnū: ex p̄te regularitatis: di-
cens q̄ motus regularis ē magis vnus q̄ motus ir-
regularis: q̄ est minus diuisibilis q̄ irregularis: q̄
motū irregulari plures p̄prietates disconuenien-
tes eē diuisibiles sibi cōueniunt: q̄ motū regulari.

Et motus irregularis ē diuisibilis i velocitate:
et tarditate: et nō motus regularis: igitur. Et sub-
dit: q̄ licz tales motus differant secūduz magis et
minus: q̄ regularis ē magis vn' q̄ irregularis: nō
t̄n̄ differūt sp̄e. sed solū scdm magis & min'. **D**e
inde ostendit quot modis motus d̄ irregularis: d̄
cens q̄ duob' modis. p̄tio ex diuersitate illoz. s̄z
quibus mobile mouet. nō est possibile motū esse
regularē sup magnitudine nō regulari. ideo mo-
factus sup magnitudinē tortuosam nō est regula-
ris. Secūdo modo ex dis p̄sitione mobilis: q̄ mobile
natū est moueri veloci' in vna parte tēporis & tar-
dus in alia. **F**inaliter infert duo correlaria.
p̄tū velocitatis & tarditatis nō sunt v̄tia: specifi-
ce motus: possunt eē duo motus esse eiusdē speciei:
quoz vnus est veloci' alter vero tardus. Scdm cor-
relarium est q̄ maior et minor grauitas nō faciūt
motus differre specificē.

Amplius autem determinandū est: quali-
ter motus contrarius motui et de men-
sione eodem modo. sed p̄tū determinandū
est vtrum contrarius motus sit: qui est ex
eodem ei qui est in idem

Sic est tertius et vltim' tractatus hui' q̄nti li-
brū: in quo p̄s determinat de p̄tate motuū.
Et diuiditur in tria capitula. In p̄tio ostendit q̄ter
motus cōtrariatur adinucē: dicens q̄ q̄nq̄ modis
pōt ymaginari vnū motū cōtrariari alteri motui.
p̄tū: q̄ illi motus dicātur cōtrarij: quoz vn' ē
ab vno termino. alter vero in illū terminū. sc̄o: q̄
illi dicātur p̄tū: qui sunt a termino p̄tū. tertio: q̄
sunt ad terminos p̄tū. quarto: q̄ vnus est ex vno
cōtrario. alius ē in suū cōtrariū. q̄nto: q̄ sunt a ter-
minis p̄tū ad terminos p̄tū. Et ad sciendūz qui
sunt p̄tū p̄tū: aliquas p̄tū. **P**̄tia:
motus qui est ab vno p̄tū nō est p̄tū motui q̄ sit
ad aliud cōtrariū. p̄bat: q̄ sanatio sanatio p̄tū
retur & egrotatio egrotatio. sed p̄s ē falsū: q̄
p̄tia p̄tū: vnā eadē egrotatio ē a sanitate ad
sanitatē. & vnā & eadē egrotatio ē a sanitate i egrī-
tudinē. ergo si motus q̄ est ab vno p̄tū p̄tū
motui qui est ad aliud cōtrariū. t̄n̄ sanatio sibi p̄tū
p̄tūretur. **S**ecūda conclusio. motus q̄ sunt a p̄tū
terminis ad vnū cōtrariū. v̄ ad mediū illoz: p̄tū
rūm nō sunt cōtrarij. q̄ p̄bat: q̄ motus q̄ sunt ad
idem in sp̄e nō sunt cōtrarij: s̄z motus q̄ sunt a p̄tū
terminis possunt esse ad idem in sp̄e: q̄nto: q̄
p̄bat: q̄ motus q̄ est a calidissimo pōt esse ad tepidū
tate. Similiter motus q̄ est a frigidissimo. **T**ertia
cōclusio. cōtrarietas motuū magis attendenda est
penes terminos ad quos q̄ penes terminos a qui-
bus: q̄ motus accipit̄ suas denomiati ones a p̄tū
ctis terminis: igitur. **Q**uarta cōclusio: illi mot'
qui sunt a terminis p̄tū in terminos p̄tū cōtra-
riatur: p̄bat ratione & inductioe. rōne sic. q̄ mot'
p̄trarij debēt esse a termino affirmato in terminū
affirmatū. ergo penes p̄tūretur v̄tū: q̄z attēctū
p̄tūretur motū. **I**nductioe sic: q̄ egrotatio & sana-
tio sunt motus cōtrarij. & sunt a terminis p̄tū in
terminos p̄tū: s̄z. Similiter motus sursus & mot'

q̄t modis d̄ motū irregulari

quoz modis pōt ymaginari vnū motū cōtrariari alteri motui.

nō p̄tū p̄tū: q̄nto: q̄ p̄bat: q̄ motus q̄ est a calidissimo pōt esse ad tepidū tate. s̄z. Similiter motus q̄ est a frigidissimo.

de d'fuz: igitur. **Quarta** de lullo. nō sufficēter attēdit
prietas motū penes terminos ad quos p'rios. qd
pbat: q' si eēt mutatiōes ad terios p'rios nō a cō
trarijs terminis nō eēt p'prie motus: s; magis gene
rationes: igitur. **Sexta** cōclusio r' vltima. mor'
qui sunt inter mediat' extremās sūt quodā mō inter
p'ria: q' medii cōparati ad extrema: d' quodā mō
verūq; terminor' vt tam prius visum est.

Quonia autēz morū nō solū videtur esse
motus cōtrarijs: sed r' qes: h'ec determinā
dum ē: simpliciter qdē p'rrari' ē mor' motui
stud est scdm capitulū in q' pbs determinat de
prietate quietis: pōnēdo aliquas cōclusiones.

Prima. sicut motus q' sunt a terminis p'rijs ad ter
minos p'rios p'riatur adinuicē: sic q'etes terminor'
p'rior' p'riatur adinuicē. **Et** quo seqtur. q' motus
nō solū p'riatur motui. sed etiā qes p'riatur motui.
nō tñ p'riatur motui simplr' sicut motus: s; si
bi opponit' p'riuatē. Deū mouet vnā dubitationē:
scz cui q'eti p'riatur mor'. p'ro cui' solutiōe: ponit
scdaz cōclusionē. motus p'riatur q'eti in terio a q' r'
nō in terio ad quē: vt motus q' est a sanitate i egrit
tudine: p'riatur q'eti q' est i sanitate: nō q'eti q' est i
egritudine. qd pbat: q' motus nō p'riatur q'eti quā
facit. s; motus facit quietē in terio ad quē. q' nō
p'riatur sibi. **Tertia** cōclusio. qes in terio a q' et qes
in terio ad quē p'riatur ad seinuicē: vt q'eti in sani
tate p'riatur qes in egritudine. **De** sequēter deter
minat de imutatione: pōnēdo aliquas cōclusiones
Prima. imutationes in teris p'rioris sunt p'rie.
vt imutatio q' est es in esse: p'riatur: mutationi q' est
ad nō esse. **Scda.** cōclusio. imutatio nō est qes. q'
imutatio nō p'riatur nisi gñationi vel corruptioni:
ergo si esset quies: seqretur q' gñatio et corruptio
essent motus: vel q' nō oīs quies p'riaretur motui.
qd est falsus: igitur. **Tertia** cōclusio: sicut qes est p'ua
tio motus: ita imutatio ē p'riatio mutatiōis. ideo
imutatio opponit' mutationi: sicut quies morui.

Dubitat autēz aliquis: quare in mutatio
ne quidem scdm locū sunt et scdm naturā
et extra naturā et quietes et motus in alijs
autem non. vt alteratio hec quidem scdm
naturā: nulla autem extra naturā.

Stud est tertiu' r' vltimū capitulū hui' tractatus:
ubi p'rius mouet et soluit quāsdaz dubitationes.
Prima est. vtrū in alijs motib' a morū locali
inueniatur p'rietas scdm naturā r' extra naturā: sicut
inuenit' in motu locali. Soluit aristo. dicens. q' sic a
dicit q' quēdā sūt corruptiōes extra naturā seu vis
lente: sicut ille q' fuit cū gladio vel regimie malo: quā
sunt scdm naturā: sicut corruptiōes q' sūt ppter
sentū q's vocat pbs dulces. Si liter quā sūt gñatio
nes extra naturā: sicut hie extra cōz naturā nature. vt
gñationes floz in hyeme. alie sūt scdm naturā: vt
gñationes floz i estate. Si liter aliqua ē alteratio
scdm naturā: sicut sanatio in dieb' c'eticis. alia vō
extra naturā. vt sanatio in dieb' c'eticis. **Scda**
dubitatio. vtrū quies violenta sit gñata. et arguit

q' sic: q' oīs quies q' nō est sp'ed h'z esse: ē gñata. s;
quies violenta est h'mōrigē. **In** oppositū arguit
sicut qes violenta est gñata: gñaretur a motu vio
lento: sed oīs motus generās quietē est ppter que
tem quaz generat. igit' motus violentus esset ppter
quietē: s; oīs motus q' est ppter quietē velocitat' in
fine. qd est falsus de motu violento: igitur. r' istā dubi
tationē nō soluit pbs. sed pōt solui: q' sicut ad mo
tum nō est morus: sic ad quietē nō est mor'. **Ter
tia** dubitatio: vtrū quies in termino a quo p'rietur
motui sicut dictū est. Arguit pbs q' nō q' mobile
dū mouetur h'z aliqd illi' a q' mouetur. ergo si qes
in termino a quo p'rietur motui: seqtur q' p'ria erit
simplr' qd est falsus: igitur. Soluit pbs r' cōz q' qes nō
p'riatur motui simpliciter: s; quodā mō. **Quarta**
dubitatio: q' cū motus naturalis ignis sit sursum
motus ei' violentus deorsus. r' motus naturalis ter
re est deorsus: r' motus eius sit sursum: quō
p'riatur isti motus. scz vtrū motus ignis sursum sit
p'rius motui deorsus: ignis. v' morui terre deorsus.
R' h'et q' motus ignis sursum p'riatur vtriusq; istorū
motui: deorsus: s; vtriusq; diuersimode. q' motus ignis sur
sum p'riatur motui ignis deorsum. sicut naturalis
nō naturalis. r' motui terre sicut naturalis naturalis:
r' eodē modo dicatur de quiete: p'ria q' quies ignis
sursum p'riatur quieti ignis deorsus: r' quieti terre.

Ircā textū q'ritur vtrū ad vnitatē mo
tus: necessario requiratur vnitās t'p's: mobi
lis: r' termini ad quē. p'rio arguit q' nō q' nullus
motus ē vnus. ergo ad vnitatē mor' nō requirūt
illa tria. **His** p'z q' ille motus q' est in vna pte tē
poris: non ē vnus et idē illi q' est in alia pte t'p's: cū
p'terea nō sit idē cū futuro. ergo cū motus sic se
habeat: q' vna pars ei' fiat in alia pte t'p's. et alia
in alia: null' motus erit vnus. **Secūdo** sic: q' tūc
totus motus eternus esset vnus. p'ns est falsus: q'
reuolutio hōderna nō est eadē: cū illa q' fuit heri:
Tertio sic: q' ad vnitatē motus sufficit vnitās
mobilis. ergo nō necessario req'rūt vnitates illo
rum triū. a'ns p'z q' oē accidēs nūeratur ad nūera
tionē sui subiecti: et ab ipso accipit distinctionē et
vnitatē: igitur. **Quarto** sic. realiter motus disti
guitur a mobili: termino ad quē et t'p'e. ergo deus
pōt facere motū sine illis trib' quo facto motus
ad hūc erit vn' igitur. **Quinto** arguit: si canto
cadat deorsum: a cadendo moriā: ibi erit vnus mo
tus cōtinuus. et tñ mobile nō est vnū: cū canis sit
mortuus. igitur ad vnitatē motus nō req'rūt vni
tās mobilis. **In** oppositū est p'p'ns in textu. **In** que
stione erunt tres articuli. **Quantū** ad primū.

Sciendū est p'rio pro declaratiōe gñationis:
q' pbs in textu nō intēdit loq' de vnitate intrinseca
motus. s; solū de vnitate extrinseca. p'ro cui' de
claratione supponit' q' duplex ē vnitās. s; intrinseca
r' extrinseca. intrinseca est q' seqtur p'ria: cū rare rei
cū est vnitās. r' istā vnitatē mor' est vn' sicut etiā
alie res. ita q' si q's petat vñ h'z motus talē vnitatē.
R' h'et q' talē h'z a sua p'ria: cū intatē: de ista istā
m'ltotiens visus ē. s; vnitās extrinseca ē quā accipit
res ab aliq' extrinseco: real' disti: to ab eodē: mōi scia

mutatio

plaz ē motus. s; mō
na ē cogitatio

missio de iudicij. mō c'eticis d'icō. i. mō q' p'riatur vtriusq; medij de sanitate.

et moticia dicitur ab una obiecta etiam accens dicitur una subiecta
 motus ab unitate termini ad quem et de ista est hic ad propositum
 et. ¶ Propter declarationem supponit scilicet quod terminus
 ad quem motus est quod per motum acquiritur et non dicitur terminus
 ad quem motus sit quod terminet motum saltem intrinsece per
 mutatum est sicut linea per punctum et terminus per instantia. Et per
 esse duplex terminus ad quem videlicet principalis et ultimus
 motus quod principalis intendit a mobili. Alius est prius
 alio et minus principalis sicut est quilibet pars forme
 que successiue acquiritur per motum et de isto proprie non in
 intelligit hic de termino ad quem motus principalis et
 totalis. Et aduerte quod quoniam acquiritur aliqua forma successiue
 sicut caliditas ipsius non est habilis prima pars
 cur ipsi motus non est habilis prima neque ultima pars
 quod quia cetera data sunt et diuisibilibus in infinitum sicut etiam
 as nulli motus continet motum et habilis eius primus
 locus nam alias sequeret quod duo instantia essent subiectum
 eorum immediata scilicet accipiat instantia in quo mobile inci-
 pit moueri et capiat instantia in quo mobile huius primus
 locus vel sunt mediata vel immediata si immediata huius
 tur intentum si mediata inter ipsa est terminus quod mobile
 mouetur et ibi sunt infinita instantia et aliquo illo-
 rum fuit in loco. ¶ Et si vero tam dictum est mobile quod con-
 tinue mouetur non est in loco sibi equi semper et quodlibet
 sursum in instantia scilicet ergo sit terminus medius inter illa instanta
 et mobile mouetur notum est quod in illo tempore est in loco
 coram. ¶ Et si sicut inter quolibet duo instantia sunt in-
 finita instantia media ita iter quoniam loca inter que
 potest esse motus sunt infinita loca mediata quod mobile
 non potest transire de loco in locum nisi transien-
 do infinita loca media.

Sciendum est secundo quod circa textum inci-
 dit alique difficultates. ¶ Prima: utrum ad hoc quod
 motus dicatur vnus numero requiratur vnitas numerata
 mobilis et temporis termini ad quem. Et videtur quod non
 habet ut dicit aristoteles in octauo huius quod motus proprie
 terminus non est vnus et tamen ista tria inueniuntur figuratim
 Item volo quod aliqua aqua deorsum descendat et descen-
 dendo aliquas partes eius corpus panetur. quod factum non ma-
 neret idem mobile quod prius et tamen ibi est vnus et idem
 motus et igitur. Item motus progressiuus aialis potest
 esse continuus et tamen non est idem mobile pedes igitur ali-
 us pedes igitur. Item si aliquid aial moueatur deorsum
 et mouendo motus motus esset vnus et tamen
 mobile non esset vnus igitur. ¶ Pro solutione sup-
 ponitur quod ad vnitatem numeralem motus requiritur
 vnitas naturalis mobilis per se quod videtur notan-
 ter per se ad remouendum immobile per accens et mobile
 quod mouetur semper parte non potest remanere idem mo-
 tus numero dato quod mobile per accens variatur et la-
 pis mouendo poterit deperdere aliqua accensia quod di-
 cuntur moueri per accens et tamen motus erit vnus. ¶ Et
 dicit scotus in quarto distinctione et quod aliquid dicitur moueri
 per accens tripliciter. ¶ Primo sicut factus in potentia quod si
 cut pars in toto vel sicut aliquid necessitate natura
 li coniunctum alteri et graue illi cui innititur requiritur
 etiam vnitas temporis id est quod non sit inter-
 ruptio temporis seu quies media et hoc semper eodem cursu
 natura quod bene posset esse vnus motus numero dato quod ef-
 fet quies media et si lapsus moueret deorsum et post

ea quies ceret et deus reproducere illi et eundem mo-
 tum sicut per ibi est idem motus quod ante et tamen est quies media
 requiritur etiam vnitas termini ad quem in actu vel in potestate
 etiam propinquas quod notanter dicitur: nam si deus destrueret
 omnia corpora a celo et moueret celum circulariter ibi esset
 motus idem numero et tamen non esset terminus ad quem
 cum non acquiritur ibi aliquid vbi nec actus nec passus
 acquireret tamen sufficienter vbi potest. Dicitur etiam
 aliquid requiritur vbi ut motus. idem dicitur cum aristotele
 quod motus pectorum non est vnus cum non sit ibi idem mo-
 uens et dicitur istud quod talis vnitas intelligit per vnita-
 tem mobilis et per hoc patet quod sit videndum ad primam
 rationem. ¶ Ad secundam dicitur quod si aliquid corpus mouetur
 tur perdendo partes suas continuus est aliquid motus
 continuus puta ille quod fuit subiectus in parte quod mouetur
 et motus aliarum partium non sunt. ¶ Ad aliam dicitur quod
 motus progressiuus aialis non est proprie continuus et vnus
 simpliciter sed ponitur ex multis motibus scilicet ex motu
 pulsus et motu tractus immo forte ponitur ex multis
 motibus et multis dicitur. ¶ Ad aliam potest dici quod si
 non maneat idem mobile quo ad denotationem tamen
 bene quod ad actionem motus dicuntur tamen aliquid quod il-
 le motus non est vnus.

Sciendum est tertio quod circa textum incidit
 alia difficultas utrum motum differentium specie terminum
 non sint differentes id est utrum sequantur motus dicitur species
 et terminum ad quos differunt species. Et videtur quod non quod motus
 circularis et motus rectus dicitur species videtur dicere
 philosophus vii huius et tamen terminum non dicitur specie igitur. Et tamen
 motus naturalis ignis sursum et terre sursum dif-
 ferunt specie quod sit naturalis et alius violentus
 et tamen terminum non differunt species igitur. Videtur scotus in
 libro primo distinctione secundam questione vi quod ista propositio mo-
 tum differentium specie terminum ad quos sunt differen-
 tes species non est immediata sed mediata ad cuius veritatem
 requiritur veritas duarum aliarum propositionum. Prima est
 quod forme fluentes id est semper quas sunt motus differe-
 rant specie. Secunda quod forma fluens seu forma semper
 qua sit motus sit eiusdem rationis cum forma terminata
 et tunc istis duabus propositionibus veris propositio est ve-
 ra. Et quo sequitur per oppositum quod ad vnitatem specifi-
 cam motus requiritur vnitas specifica termini ad quem
 et quod forma fluens sit eiusdem rationis cum forma terminata
 et non requiritur vnitas specifica motus nec est ter-
 mini a quo nec mobilis. Tunc videtur ad rationes.
 ¶ Ad primam dicitur quod motus rectus et circularis potest esse
 eiusdem species et per ipsos potest acquiri vnus vbi etiam vbi
 fluens est eiusdem rationis cum vbi terminata. Dico
 vterius quod linea recta et curva sunt eiusdem species essen-
 tialis licet differant specie accidentali sicut homo
 albus et homo niger. Et quo sequitur quod curuitas et
 rectitudo bene differunt specie et quantum ad hoc
 motus rectus et motus circularis possunt esse inco-
 parabiles. ¶ Ad aliam dico quod non habeo pro in con-
 ueniens aliquid motum naturalem et violentum
 esse eiusdem specie immo nec motum regularem et
 irregularem sed solum illi motus qui sunt ad ter-
 minos ad quos differentes.

Sciendum est quarto quod circa textum inci-
 dit alia difficultas utrum in omni motu possit esse vnus et

quod sit motus vnus

igitur

linea recta et curva si
 eiusdem specie essent
 differunt specie accidentali

Vitae & irregularitas: cum motus celi nullas habeat irregularitatem. **P**ro solutione supponit quod differentia est inter motum regularem & irregularem per una praeter motum regularem & uniformem per alia parte. **A**si motus regularis est: quod non est velocior in una parte temporis quam in alia. ut motus celi. sed motus irregularis est: quod est velocior in una parte temporis quam in alia. ut motus lapidis deorsum: quod est velocior in fine quam in principio. **E**x quo sequitur: quod idem motus pro una parte potest esse tardus: et pro alia velox. **E**x quo sequitur: quod velocitas et tarditas sunt accidentia motus: et hoc videtur dicere scotus quodlibet: questione. xvij. **E**t ex isto sequitur: quod nulli motui quantum est de se repugnat esse velox pro una parte et tardum pro alia: licet forte possit repugnare ex parte mobilis. ut motui celi quantum est ex se non repugnat quod sit velox pro una parte et tardus pro alia parte. licet si bene forte repugnet saltem per accidens ex parte ipsius celi: si motus uniformis est: quando una pars mobilis si movetur velocius in parte una quam in alia: ut motus lapidis deorsum. **E**x quo sequitur: quod cum una pars celi velocius movetur quam alia: quod non est uniformis. **A**si partes circumferentiales celi velocius moventur quam partes centrales. et partes que sunt circa centrum seu circa polos: quod inaequaliter tempore manuum spatium transeunt quam partes ille centrales: et similiter dicere de motu rote. **E**t si quis querat de motu aialis: utrum sit regularis vel irregularis: respondeo: quod si visum est: quod non est uniformis: et de hoc magis alias dicitur. **E**t hec de primo articulo.

Quartum ad secundum dubitatur primo: utrum motus differentes specie vel genere possint continuari ad invicem: sicut calefactio et frige factio. **E**t videtur quod sic: nam aliqua que tantum differunt sicut tales motus differentes specie vel genere possunt continuari ad invicem: sicut per de virga pro media parte viva et per media parte mortua. ergo etiam illi motus poterunt continuari ad invicem. **I**tem arguitur sic: et volo quod aliquod corpus calefiat per unam horam: et in instanti terminante illam horam potest tale corpus incipere frigescere. **I**gitur scotus probatur: quia non magis repugnat tali corpori incipere frigescere in tali instanti quam in instanti alterius temporis. in quo erit tanta caliditas sicut in illo instanti. sed in instanti alterius temporis potest incipere frigescere: igitur. **P**ro solutione supponitur: quod ut dicit scotus quodlibet: questione. xij. quod mens aristo. fuit in octavo philosophorum: quod solus motus localis potest esse continuus et perpetuus. et quod nullus alius motus nec alia mutatio potest esse perpetua: quod omnes alie mutationes fiunt ex oppositis in opposita. et termini generationis et corruptionis sunt esse et non esse. et termini alterationis sunt quantitates contrarie: si quod aliquis istorum motuum vel mutationum possit esse perpetuus et continuus: hoc esset contra unum tertio ad alium terminum: sed hoc non: quod dicit aristo. in sexto huius: quod nulla una mutatio est infinita. ergo oportet quod hoc fiat per continuam reflexionem a termino ad terminum. ut si alteratio sit a calido in frigidum: et alia per hunc a frigido in calidum. sed in tali reflexione non possunt continuari illi motus et facere unum motum. **Q**uid probatur: tunc mobile moveretur motibus oppositis. quod in motu continuo verum est dicere a principio motus: quod mobile movetur ad ultimum terminum: sicut si

ultimus terminus motus per hunc est calor. verum est dicere de mobili in principio motus quod calefit. si calefactio non possit continuari frige factio. sic a principio huius talis motus per hunc est dicere quod calefit et frige fit: quod est falsum. **E**t propter consimilem rationem probabitur quod generationi non potest continuari corruptio: ut ex ipsis fiat una mutatio: quod tunc idem mutaretur mutationibus oppositis: videtur quod esse mens aristoteles: quod illi motus oppositi seu differentes specie vel genere non possunt continuari ad invicem. **M**otus autem qui non sunt oppositi sicut motus celi possunt continuari ad invicem: quod illud incoveniens non ibi sequitur. **V**idetur etiam esse de mente aristo. quod generatio et corruptio non potest esse immediata nec per hunc continuata. quod videtur habere quod generatio fiat in instanti et etiam corruptio. et secundum hoc neganda est secunda responsio: quod per hunc continuari frige factio ipsi calefactioni. et quod in illo instanti terminante calefactionem potest incipere corpus frigescere. **B**onum tamen procederet quod tales motus per hunc contrariari: et per hunc se habere ad invicem. sed non potest per hunc continuari. **E**t si quis dicat: terminum ad quos calefactionis et frige factio possunt esse simul. ergo non videtur esse incoveniens aliquid moveri simul illis motibus. non videtur etiam quin deus possit producere caliditatem in una hora per hunc continuata alteri horam qua producat frigiditatem. ideo qui istud velle tenere: haberet excusare aristotelem. **P**rima ratio procedit et non est simile. nam sicut idem potest esse successively aiatum et in aiatum: ita unum et non unum. ergo per una parte potest aliquod corpus esse vivum et pro alia parte mortuum: vel animatum pro una parte et non pro alia.

Dubitatur secundum: utrum motus contrarietur motui: et quies quieti: et etiam motui. **E**t videtur quod non: quod tamen unum unum opponitur et contrarium. sed: quod quies opponitur privationi motui. tertio: quod due quietes ad invicem non potest contrariari cum sint entitates res per se. **P**ro solutione supponitur primo: quod sicut alias visus est: motus per hunc capi dupliciter. uno modo per hunc significatur: sic motus non est nisi quod fluxus vel acquisitio successiva: quod aliqua forma successively accipitur. **A**lio modo capitur per hunc significato materiali. et sic non est nisi ipsa forma fluens seu ipsa forma quam probabiliter accipitur: ut caliditas. quod quantum parti biter acquiritur dicitur motus. **S**upponitur secundo: quod quies etiam potest capi dupliciter. uno modo proprie: et sic non est nisi privatio motus in subiecto apto nato. **E**x quo sequitur: quod non omne quod non movetur dicitur moveri. **E**t si quis dicat: aliquid est quod non movetur. et natum est moveri: et tamen non quiete sit. igitur: probatur: quod mobile quod continue movetur: in instanti temporis in quo tempore movetur non movetur nec quiete sit: igitur. **R**espondetur: quod mobile non movetur in instanti nec quiete sit: quod in instanti non est natum moveri nec quiescere. **E**t sic motus non potest fieri nisi in tempore: ita nec quies. verum est tamen quod mobile in instanti mutatur. est: quod tunc est in loco sibi equali sibi se et quodlibet sui. **E**t si quis arguat: si mobile quod continue movetur esset solum per hunc in loco sibi equali. sequeretur quod ab illo simul et indistincte liter mutaretur ad aliud ubi: sed hoc est falsum. quod sequeretur: quod duo instantia essent immediata: vel quod simul esset in uno loco et non esset in illo. quod quod sic indistincte

velox est motus. Irregularis
difforme

motus potest capi dupliciter
potest capi dupliciter

ARISTOTELIS
MORALIUM PRIMUM
LIBER V

biliter et fm se mutatur. In ista mutatur. Unde
 tur. q illud no mutatur nec diuisibiliter nec indiu
 sibiliter. sz bn mutatu est in istanti. sz in illo istanti
 no pto mutatu e. ¶ Querte qd illud qd ptinue
 mouetur/necesse e ipm moueri p aliqd spaciū: r tū
 p nullū spaciū necesse est ipm moueri. nā qdēq; de
 tur possibile e q moueatur per prem eius tm. Alio
 mo capitur qes p forma sub qua quiescat mobile.
 et sic videtur cape phis in textu cū dicitur qd mot' op
 ponitur quieti in termino a quo et non in termino
 ad quē. et etiā qñ dicit q quies in termino a quo r
 quies in termino ad quē opponuntur. et etiā capit
 motum p forma fluente. et fm hoc ponuntur aliq
 ppones. ¶ Pria. mot' cap' p significato formali et
 quiete ppue dicta opponitur priuatiue. sed motus
 captus p forma fluente et quiete capta ipropie pro
 termino a quo: sub quo mobile quiescebat. vel quo
 scipit moueretur pnt opponi p rarie: et per hoc sol
 uunt facilliter rōnes. ¶ Sz restat parua difficultas:
 qno mo capitur naturale i textu cū dicitur. aliqua
 ē qñatio naturalis et alia extra naturā. Dicitur q
 no capitur naturale: vt distinguitur ptra violentū.
 ¶ An nulla est sic generatio violenta: cū subz gene
 rationis ad oēm formā inclinetur. capitur ē natu
 rale p uenietet: p illo qd fit fm cōem cursū natu
 rret extra naturā capitur p disconue mentit: scilic
 p illo qd fit extra modum cōem nature.

Dubitarur tertio: vrrū necesse sit in omni
 motu reflexo/mobile quiescere in termino reflexio
 nis. Et arguitur q no qz si mola grossissima redat
 deorsum: et cadendo obuiet fabe piete sursū. notū
 est q faba sine quiete reflectitur: et mouetur deors
 sum: et q moueatur sine quiete patet: qz tunc seq
 retur q illa mola etiā quiesceret: qd est falsum: igf.
 Etiā si quis ascendendo ad turrum p cordaz: corda
 frangatur: notum est q mouetur deorsum sine qui
 ete media. igitur. ¶ Itē pila pecta ad terrā reflectit
 sursū: et si tūc quiesceret: qro tunc a quo postea mo
 ueretur: nō a terra: qz hoc est tractu vel pulsu: qd
 tū est impossibile. qz terra ponitur quiescere: et tamē
 omne trahens vel pellens mouetur. nec mouet ab
 aere: sicut dixerunt aliqui moueri protecta. nec ab
 impetu sibi ipse: cum cessaret talis impetus qz
 te facta. ¶ Item si lapis pectus sursū quiesceret in
 pñto sue reflexionis: tūc qritur a quo ibi detinere
 tur. nō a motu priorē: nō sit. nec ab impetu cum
 uideatur cessare cessante illo motu: igf. ¶ Itē si mus
 ca a scēderet p vnā lācea: et ascēdēdo lācea caderet:
 tūc ibi musca moueret motu reflexo: et tū nulla ē
 ibi quies media. ¶ In oppositū videtur eē aristo.
 aliqualliter in textu: et maxime in. viij. hui'. ¶ Pro
 cutus solutione supponitur. q illi motus dicuntur
 reflexi: qz terminū a quo vni' est termin' ad quē
 alteri' det' contra. vt si aliquid moueatur a b. a. in b.
 et itex a. b. in a. tūc ille mot' dicitur reflexus. nec opz
 q fiat ab eodē pñto ad eundē pñctū in numero: sz
 sufficit in specie. ¶ Secdo supponitur: q duplex est
 est punctus reflexionis: scs naturalis et violentus.
 Naturalis dicitur ille ad quē mobile mouetur na
 turaliter: vel a quo mobile uolēter reflecti
 tur. Sed violentus est a quo reflectitur: contra na

turam ei': ita q mobile nō mouebat naturaliter: vt
 ibi in illo pñto desceret. ¶ Tūc dicitur q in puncto
 violento reflexionis nō oportet q illud qd reflectit
 qescat. vt vidēt bene pbare rōnes ante oppositum.
 Dicit scdoz in pñto naturali reflexionis: mobile
 ante reflexionē naturaliter descit: sz hoc nō appeat
 fieri naturaliter. et hoc magis adhuc videbit i. viij.
 huius. ¶ Et hoc de secundo articulo

Quartū ad tertiu sit conclusio responsalis.
 Ad vnitatē nūeralē mot': requirit vnitatē mobilis.
 tēpotus et terminū ad quē pparata ē satis ex dictis i
 qñtōe. Ad rōnes aū oppositū. Ad primā r scdoz pa
 ruit qd sit dicēdū. Ad tertiā negat' dicit. sz etiā accis
 accipiat vnitatē extrinsecā a subo: nō tñ ppter hoc
 sequit qn ab aliquo alio possit hēri. Ad quartā dicit.
 q si deus faceret motū sine illis tribus: sic nō hēret
 vnitatē extrinsecā ab illis: haberet tamen suā ppi
 am vnitatem intrinsecam. Ad quintam patuit qd
 sit dicendum in primo articulo.

Incipit sextus liber phisicorum.

Autē est continuum et quod
 tangitur: et consequenter sicut
 diffinitum est prius continua
 quidem quorum vltima vnū: q
 vero tanguntur quorum simul
 cōsequēter aut quorum mbil ē mediū primi
 generis. ipossibile ex idiuisibilib' eē aliquid
 cōtinuū. vt lineā eē ex punctis. si vere conti
 nuuz lineā est punctus: autē indiuisibile ne
 qz enim vnū sunt vltima punctozum.

*vt in oi motu reflexo
 necesse sit mobile qesca*

Sic est sext' liber phisicor' ar. in q
 phs dēteriat de diuisiōe mot' i ptes
 et' integrales. r diuidit in tres tra
 ctatus. In pñto ostēdit qtinuū nō eē
 ppositū ex indiuisibilibus. r diuidit
 tur in tria capla. In pñto pbat cōtinuū nō esse cōe
 positū ex indiuisibilib' rōnib' qñalib' r intendit
 duas cōclones. Pria: nullū cōtinuū est compositū
 ex indiuisibilib'. vt lineā nō cōponit' ex pñctis. p
 bat duab' rōnib'. Pria. si lineā cōponeret' ex pñ
 ctis: oporteret illa pñcta adinuicē eē cōtinua vt cō
 tigua: sed hoc est impossibile: qz pñctoz nō sunt vl
 tima: qz cui' est vltimū: alud est qd est vltimū: et il
 lud cui' est vltimū: qd nō uenit punctoz. ¶ Secda
 rō. si lineā cōponeret' ex pñctis: vpa pñcta tangerēt
 se adinuicē. sed hoc est falsū: qz vel totū tāgeret to
 tū vel pars partē: vel pars totū. non pōt dici duob'
 modis vltimis: qz punctū non habet ptes: nec pōt
 dici primū: qz si totū tangeret totū: illa non essent
 extra se: inuicem sicutualiter: r per consequēns nullā fa
 cerent extensionē. si vero dicat' q essent cōsequēter
 se habētia. hoc non valet. qz vel mediū inter ipsa
 esset punctū vel lineā. non pñctum: qz inter consequē
 ter se habētia non debet esse mediū eiusdem ratō
 nis. nec lineā: quia tunc non componeretur pñctis
 ex punctis. ¶ Secda conclusio. omne cōtinuū ē di
 uisibile in semper continua: quia alias sequeretur

duplex ē pñctus reflexo

In diuisione et essz deueniendū ad indiuisibilia: et p̄ p̄his cū omne qd est cōponat̄ ex his in q̄ resolut̄ tar: p̄tinuū eēt cōpositū ex indiuisibilibus.

Eiusdem autem rationis est et magnitudinem et tempus et motum ex indiuisibilibus componi et diuidi in indiuisibilia autem nihil manifestum est autēz ex his

Stud est scdm cap̄m in quo p̄his p̄bat̄ nullus cōtinuū eēt cōpositū ex indiuisibilibus p̄ rōnes

sumptas ex parte motus et magnitudinis: et it̄ edit quinque conclusiones. Prima si magnitudo essz composita ex indiuisibilibus: oporteret motum componi ex indiuisibilibus: p̄ q̄z si supra magnitudinē cōpositam ex tribus indiuisibilibus: puta a. b. c. fiat motus: nec esse est cuiuslibet magnitudinis inesse aliquam partem motus: et econtra. et p̄ his necesse est tot et nō plures eēt ptes magnitudinis. sicut et motus et econtra. ergo ille motus erit cōpositus ex tribus indiuisibilibus sicut magnitudo: q̄z.

Secunda p̄lo. supra indiuisibile nihil mouetur. patet. q̄z raret̄ mobile esse simul in termino: et p̄bat̄ ad terminū: qd est falsum. nam prius op̄z moueri q̄ motū eēt. et prius ire q̄ itū esse. igitur supra indiuisibile nihil pot̄ moueri.

Tertia conclusio. si magnitudo esset cōposita ex indiuisibilibus: nullus motus fieret supra eam. Pro cuius p̄batione supponit̄ q̄ magnitudo sit cōposita ex tribus indiuisibilibus. scz a. b. c. et motus factus supra eā ex d. et f. et q̄ supra a. qd est indiuisibile nō sit motus: vt p̄bat̄ est nec eadē rōne sup. b. et c. Tūc p̄batur p̄lo. ducendo ad aliqua incōuenientia. Primum ē q̄ motū cōponeretur ex nō motibz: qd si nō reputetur incōueniens: adducat̄ s̄m: q̄ aliqd eēt transitū qd nunq̄ trans̄ batur. Patz q̄z a. essz transitū: qd nunq̄ trāsi batur: cum sup. a. nihil posset moueri. similiter est de b. etc.

Quarta p̄lo. motus nō cōponit̄ ex indiuisibilibus. q̄z v̄l ille ptes indiuisibiles essent motus vel nō. s̄z v̄trū q̄z est impossibile. Primum q̄ nō sint motus patz. q̄z quelibet isar partū est supra indiuisibilia magnitudinis supra que non sit motus: nec pot̄ dici q̄ sint nō motus: q̄z vt prius. motus cōponeret̄ ex nō motibus.

Quinta p̄lo. idem est iudiciū de magnitudinē: motu et tpe. quātum ad hoc qd ē compositū ex diuisibilibus v̄l indiuisibilibus: sic q̄ si magnitudo vel motus cōponatur ex indiuisibilibus. tps etiam cōponet̄ ex indiuisibilibus. patz. q̄z si magnitudo supra quā sit motus sit diuisibilis: op̄z q̄ in minori pte tps trāseat̄ ps eius q̄ totū: s̄ si magnitudo ē diuisibilis op̄z tps eēt diuisibilis: et econtra. et s̄ vnū componatur ex indiuisibilibus: ita et reliquum.

Quoniam autem omnis magnitudo in magnitudines diuisibilis ostensum est: quoniam enim impossibile est ex arthomis continuum esse aliquod: magnitudo autem omnis continua.

Stud est t̄ndit nullū p̄tinuū esse cōpositū ex indiuisibilibus p̄ rōnes sup̄tas ex pte velocitatis et

tarditatis: et intendit septē d̄colones. Prima. mobile velocius in equali tpe p̄trāsit maius spaciū: supponēdo q̄ sp̄ moueat̄. Secunda p̄lo. velocius in minori tpe p̄trāsit maius spaciū: hoc sp̄ supponēdo q̄ moueat̄. Tertia p̄lo. mobile velocius in minori tpe p̄trāsit eāle spaciū. et p̄bat̄ iste tres d̄colones p̄ distinctionē velocitatis. nā velocius eēt qd in equali tpe maius spaciū p̄trāsit: vel in minori maius: vel in minori equale. q̄z velocius sp̄ citius mouet̄: et sp̄ citius attingit terminū. Quarta p̄lo. omnis magnitudo et omne tempus est diuisibile in semp̄ diuisibilia. et hec p̄lo suris p̄bata est in prioribus capitulis. Quinta p̄lo. impossibile ē magnitudinē finitā transiri in tpe infinito: s̄mō in qualibet parte. Sexta p̄lo. tps finitū p̄trāseat̄ aliquid de illa magnitudine sine reiteratione. Probat̄ supponēdo q̄ magnitudo finita sit a. b. et tps finitū sit c. d. tūc in illo tpe sumatur aliq̄ ps finita: et in illa aliq̄ magnitudinis p̄trāseat̄ tūc arguit̄ sic. illa ps magnitudinis multotiens replicata excedit totam magnitudinē: et nō in infinitis partibus: igitur. Sexta p̄lo. in tpe finito nō potest p̄trāsi magnitudo infinita. q̄ conclusio pot̄ probari sicut p̄cedēs. et ex istis patet solutio ad rōnes zenonis: volentes probare nō esse possibile aliquid moueri. vel p̄trāsi aliquid spaciū in tēpore finito: scz arguēdo. in quolibet spacio sunt infinite ptes: quas quilibet oportet p̄trāsi: et tangere ip̄m mobile si debeat totum spaciū p̄trāsi: s̄z impossibile ē infinita p̄trāsi et tangere in tpe finito: igitur potest dici q̄z in quolibet spacio sunt infinite partes eiusdē quātitatis: quas mobile debz p̄trāsi. Septima conclusio et principalis. nullū p̄tinuū est compositū ex indiuisibilibus. q̄z tūc se queretur q̄ indiuisibile posset diuidi: qd implicat cōtradictionē. p̄na p̄batur. ponēdo q̄ sint duo mobilia: quorum vnus sit velocius altero in duplo. ponatur vltra q̄ velocius mobile in tēpore triū in diuisibilibus transeat̄ magnitudinē triū indiuisibilium. tardius in eodē tpe transeat̄ solū dimidium illius magnitudinis. ergo transeat̄ r̄tum vnū indiuisibile cū dimidio: et per p̄his indiuisibile erit diuisibile. Iuxta hunc textum.

Veritur primo vtrum omne continuum sit diuisibile in semp̄ diuisibilia. Primum arguit̄ q̄ nō. q̄ p̄tinuū ē diuisibile in partes indiuisibiles cū in rebus naturalibus sit v̄re minimum: videt̄ dixisse aristo. in primo huius: cum dicebat: diuisibilis est minima caro. Secundo arguit̄ sic. q̄z si ex tribus partibus resulret aliquanta magnitudo: tunc ex quatuor resulret maior: et quinqz maior: et sic in infinitum. ergo si infinite partes sunt in continuo: tūc erit infinite magnitudinis. Tertio arguit̄: celus est vnum continuum. et tamen non est diuisibile in semp̄ diuisibilia: quia non est simpliciter diuisibile: vt videt̄ dicere aristo. q̄z celi et mundi. Quarta ad arguit̄ cōtinuū nō esset cōpositū ex ptes indiuisibilibz: se q̄z q̄ de nō cognosceret oēs ptes p̄tinuū distincte: qd ē manifeste falsū: cū de oīa disticte cognoscat. Quinto arguit̄ sic. si p̄tinuū indiuisibile ē imediātū indiuisibile. p̄tinuū ē compositū ex indiuisibilibus.

Stud est t̄ndit nullū p̄tinuū esse cōpositū ex indiuisibilibus p̄ rōnes sup̄tas ex pte velocitatis et

nat. p̄p̄mz cōt̄p̄tū n̄llū sumptas ex parte motus et magnitudinis: et it̄ edit quinque conclusiones.

17th

bat. hoc idēz quz rōm̄

libilibus: r p psequo nō est diuisibile in sp diuisibi
 lia. añs p: qz si pñctus terians lineā separē a tali
 linea ad huc illa linea erit finita: r nō nisi per pun
 ctum. ergo illi pñcto erat aliud pñctū immediatū.
 Etiam si corpus sphericū moueā supra planū: cer
 tum est qz non tangit ipm nisi in pñcto: alias speri
 cum esset aliqñter planū: ergo pñctue tāgīt punctū
 pñctū ab ipō medio. r per psequo in illo corpe pla
 no sunt puncta sibi iuncta im mediata. In oppositō
 est philosophus in tertio. ¶ In questione erūt tres
 articuli. Quāntū ad primum.

Sciendum est primo: qz vtiā visum est
 in tertio satis de diuisione primum r de pñctō et rāz
 eiusdem pportiois qñ in potētia subtilitē qñ i quo
 liber primum sunt infinite. r etiā de pñctō eiusdē quā
 ntatis qñ sunt in pñctuo finite: r quō in quolz par
 tibus cōtinuo sunt tot pres autē pportioē sit in alio:
 sicut in grano molū sunt tot pres eiusdē pportiois
 sicut in celo. r quō totū cōtinuū habet aliquas par
 tes quas nō habet pars eius: r tñ nō plures habet.
 r etiam visum est vtrū cōtinuū sit diuisibile in oēs
 suas pres: r vtrū illa sit pcedendū: pñctū potest di
 uidi in oēm suā ptē. r vtrū deus cognoscat omnes
 pres cōtinuū vel nō. r de multis alijs de qb⁹ recurrit
 dum est ad illū tertiu. Ideo vltra illa supponitur:
 aliqd pñctū diuisibile duplr. vno mō qz pñctū
 extra ptē vel pres. quāru vna nō est alia: sic celū
 est diuisibile cū habeat partes quarū vna nō ē alia.
 Alio mō aliqd vtrū diuisibile qz naturalr pōt diuidi
 p a: tuale fepationē vni⁹ pris ab alia. r sic dicebat
 aristō. celum esse diuisibile r infrāgibile ¶ Sup
 ponitur scdo: qz diuisibile ēa pte qua est diuisi
 bile non facit matius. vt linea est diuisibilis fm
 latitudinem: ideo s3 latitudinē nō facit aliqd ma
 ius: s3 bñ fm longitudinē. sed puncta sunt diuisi
 bila ex omni parte. ideo punctū additū pñcto/nun
 qz facit aliqd mai⁹: neqz fm longitudinē r p fundi
 tatez. Ex istis sequitur qz diuisibilia ea pte qñ sunt
 diuisibilia possunt simul esse adquate: vt due li
 nec possunt esse simul adquate ea pte qua sunt in
 diuisibiles: puta s3 latitudinē s3 nō s3 longitudinē.
 si enī linea addatur linee fm longitudinem: ita qz
 vna tangat aliam fm vltia: certū est qz non sunt si
 mul adqte. imo forte includit ptradictōem. Et ex
 isto hētur cōe dicitur qz diuisibile additū diuisi
 bili non facit aliqd mai⁹: eā supple pte qua est in
 diuisibile. ¶ Et si qz dicatur duab⁹ vnitatib⁹ qñ sūt
 diuisibiles sit aliqd matius qz ex vna illaz. qz sit
 numerus binarius qz est maior vnitatē: cū oñe to
 tum sit matius sua pte. Item ex intellectu r specie i
 celligibili que sunt duo diuisibilia sit aliqd ma
 ius: qz sit aliqd totū qd est matius sua pte. ¶ Bñ
 dicitur ad primū: qz aliqd additū alteri facere matius
 potest intelligi duplr. vno mō entitatie: r sic oñe
 totum est matius sua pte. Dico etiā: qz oñe totū est
 matius sua pte id est perfectus sua pte. Dico vteri
 us: qz illud proprie debet intelligi de toto per se: et
 non de toto per accidens: cuiusmodi est totum ex
 sūdo r accidente: sicut ex intellectu r specie intelli
 gibili que solum faciunt vni⁹ per accidēs. Alio modo
 potest intelligi quātitatie. r hoc duplr. vno modo

fm quātitatē discretā: r sic vnitās addita alteri
 bñ facit matius fm quātitatem discretam. alio mō
 fm quātitatē cōtinuā. r sic videtur intelligi cōe
 dicitur: qz diuisibile additum diuisibili ea par
 te qua est diuisibile non facit matius: supple fm
 quātitatem cōtinuā.

Sciendum est secundo: qz circa textū inci
 dunt aliqne difficultates. ¶ Pñctū vtrū motus cui⁹
 sit qd cōtinuum sit cōpossus ex diuisibilitib⁹. r v
 detur qz sic qz motus est cōpossus ex illis per qñ
 existit. sed motus r qudlibet successiuū est in actu
 per diuisibile: r solum existit p diuisibile. qz
 si aliqd ei⁹ esset actu diuisibile. simul esset successi
 uum r nō successiuum: nō successiuum qz plures ei⁹
 partes essent actu. ¶ Bñ dicit scotus in scdo. distin
 scdo. vt is alias visum est qz successiuum non soluz
 est in actu p diuisibile. sed etia pter aliquod diuisi
 bile vel multa diuisibilia. Itā illo diuisibili ce
 dente succedit diuisibile: alias duo diuisibilia es
 sent immediata. r illud diuisibile non est aliud qz
 aliqua pars pñctua fluens. i. habēs pñctē post partē.
 ¶ Et si qz dicatur: ergo mot⁹ nō sp hēbit esse vni for
 miter. qz aliqñ erit actu p diuisibile aliqñ per di
 uisibile. Dico qz hoc si inuicem sūmo hoc puenit
 nature successiuē: qz diuisibili succedat diuisibi
 le. r diuisibili diuisibile. Et si qz iterum arguat.
 dabilis est prima pars motus: r illa est diuisibil:
 quia alias nō esset pñctū: sed eā pcederet alia. Et añ
 cedēs videtur esse ipsius aristotelis i octamo huius:
 vbi videt hēre qz alteratio vel aliqd alteratōis fiat
 in istāti. ¶ Bñ dicit scot⁹ in libro palleator: qz nō ē
 dabilis prima pars mot⁹: neqz pñctū mutatum esse.
 Sed añ. oñe moueri est mutatur: añ oē mutatiō est
 moueri. Et istud magis postea declarabitur. Et si
 qz iterum dicatur qz forma acquisita per alteratōez
 vel aliqd eius in istāti acquiratur: ergo ipsa erit i
 diuisibilis. vel saltem aliqd eius. r pñs. mot⁹ per
 quem acquiret. añs pbat. qz inter ptradictōez non
 est dare mediū. s3 nō esse r eē forme inducēde con
 tradictōez. agf inter ipsa nō erit mediū. sed in pñō i
 stanti r pto in quo alteras incipit alterare: est non
 esse forme. ergo inter istud r mensurā que mēsurat
 esse forme non erit mediū: r cōsequē talis forma
 videtur diuisibiliter acqri. Bñ dicit scotus ad istū
 argumentum vbi prius allegauis: qz immediatū
 pōt capi duplr. vno mō inter qd scdm se totū r aliqd
 non est mediū: r sic cōtinuū potest esse immediatū
 suo termino: qz inter diuisibile terminās r inter
 diuisibile terminatū nō est dare mediū. Alio mō
 capitur immediatū qd scdm se totū est cū altero statū
 vel post alterū: sic cōtinuum non est immediatū
 suo termino. sed vna pars post alia. immo nihil est
 immediatū diuisibili terminatū cōtinuū. qz nihil fm
 se totum sequit illud diuisibile. sed pars illi⁹ to
 tius qd est immediatū pñctoz sequitur diuisibile scd⁹
 partē añ ptem in instantū. Tunc dicitur qz sicut iste
 mensure se hēt adinuitē. ita mensurata: sic videt⁹
 qz si mensure sint immediatē: tra illa mensurata qñ
 acquiruntur in ipsis si non sūt immediatē. nec men
 surata. erunt immediata. ideo videndum est

immediatū pōt capi duplr
 aliqd additū alii fieri potest intelligi duplr

quod in ipso si in instanti vel in illo

aliter mēsure illorū traditoriorū se hnt adinuicē.
Tertio sciendum est: q̄ incidit alia difficul-
 tas: vtrū ista sit pcedēda. P̄mo mutato inician-
 morū immediate succēdit aliquis mot⁹ vel aliq̄ pars
 motus. Et videt q̄ non: q̄ vel ille mot⁹ est cōtinu⁹
 vel non. si cōtinu⁹: ergo est diuisibilis: et p̄ his ha-
 bebūt partē immediate. Si dicas q̄ immediate
 non succēdit aliq̄s motus: ergo instās succēdit. qd̄
 est inconueniens: vel erit discōtinuatio. R̄ideo: q̄
 post pri⁹ istās t̄pis immediate erit t̄ps: seu post mu-
 tatum esse immediate erit motus: et tamen nulluz
 tēpus erit imēdiate post illud indiuisibile. **¶** Unde
 est aduertendum: q̄ immediate facit propositionez
 vniuersalē: cuius p̄dictatum stat confuse tantū
 sub quo nō p̄tingit descendere ponendo illud a p̄e
 subiecti. Etiaz p̄m aliq̄s facit propositionē negati-
 uam: qua non p̄tingit arguere affirmatiue. **¶** Et
 si quis dicat immediate post illud instans succēdit
 tempus: ergo omnia instantia temporis succēdēt
 succēdēt tempori. ergo aliquid tempus erit ante
 omnia indiuisibilia temporis succēdentis. Dico q̄
 istud vltimū non sequitur: quōd potest declarari:
 vt ponatur q̄ a. sit aliquid instans: tunc hec est ve-
 ra immediate post a. Ponetur tempus in esse. t̄m ē
 ista est falsa: tempus ponetur immediate in esse a. **¶**
 omnia t̄pis sequentiā. sed b̄n̄ seq̄tur immediate
 post: aponeatur tempus. ergo a. omnia instantia tē-
 poris sequentiā. a. instās ponetur t̄ps: q̄ p̄ns ē vna
 vltis: cuius omnes singulares sunt vere. Et q̄ ista
 sit falsa: t̄ps ponet in eē a. omnia instantia t̄pis se-
 quentiā. a. p̄ns: q̄ ponet in esse a. omnia instantia:
 q̄ seq̄tur. istud t̄ps poneret in esse a. omnia sua instā-
 tia t̄pis sequentiā. a. q̄ in esse a. hoc instans: demon-
 strato quocumq̄ instanti t̄pis sequentiā. a. et sic esset tē-
 pus: oia instantia eiusdē t̄pis: qd̄ est impossibile: ideo
 caute respondendū est in talibus p̄pōnibus.

Sciendū est quarto: q̄ adhuc incidit alia
 difficultas: vtrū in motu sint aliqua indiuisibilia.
 Ad quā r̄ndetur breuiter: q̄ sicut in linea sunt p̄-
 c̄ta indiuisibilia: p̄ que p̄tes lineę p̄tinuātur adiu-
 c̄ta in motu sunt indiuisibilia: p̄ q̄ p̄tes mot⁹ p̄-
 tinuāt adinuicē. et vocant mutata c̄: sicut indiuisibi-
 lia in tpe vocant instantia. ita q̄ sicut dicitur est de in-
 stantibus in quarto huius: ita suo mō dicendū est d̄
 istis mutatis esse. ita q̄ sicut instās in tpe solū du-
 rat p̄ instās: ita q̄ h̄ p̄im instās sui esse. et vltimuz
 instans sui esse. ita etiā mutati esse. sic videlicet q̄
 mutatum esse incipit esse: et imēdiate a. hoc nō
 fuit: et q̄ desinit esse: et imēdiate post illud non
 erit. Et sic p̄tes: q̄ p̄pōnes de desinit dupl̄r exponi-
 tur: et hoc vult habere scotus q̄t̄berō. q̄t̄dō. xij. Ex
 quo sequitur q̄ illud mutati esse in motu solū du-
 rat per instās. **¶** Et si quis dicat: aristoteles i octa-
 uo huius dicit q̄ nihil generatur: vt daret solum p̄
 istans. R̄ndet ibi scotus: q̄ loquit ibi de p̄manētibus
 et non de illis que raptim transfeit: cuiusmodi sunt
 instantia: et ista mutata c̄. et d̄ hoc magis in. vii. vj.
 debetur. **¶** Et si arguat p̄tra hoc: q̄ tunc sequere ē.
 q̄ aliqua res esset corrupta: et t̄m nūq̄ esset corrupta
 et d̄ p̄batur: q̄ vel illud mutati esse corruptum in

instāti. in quo p̄uclit vel in alio. Si in alio: vel in
 alio mediato: vel imēdiate: nō imēdiate o: q̄ duo in-
 stantia nō sunt imēdiate: nec mediato: q̄ t̄ps du-
 ratet plus q̄ p̄ instans: nec in tpe: q̄ qd̄ f̄m se totuz
 d̄struit et indiuisibiliter destruit in tpe nō destruit.
¶ Potest dici breuiter: q̄ nō est corruptū nec i ali-
 quo instāti: nec in aliquo tpe: s̄ imēdiate post istās
 est corruptū: potest etiā dici: q̄ in instāti est corrup-
 tum. in nullo t̄m instanti est p̄io corruptū. sed in
 infinitis est corruptū: q̄ in oibus instantibus t̄pis i
 quo est corruptū. dico etiā q̄ hec sit idē simul cor-
 rumpit non corrupti partem ante partem. Simili-
 ter idem est indiuisibiliter corrupti et non p̄mo
 vna pars post aliam. tamen non est idem simul cor-
 rumpti vel indiuisibiliter corrupti in instanti
 corrupti. Et per hoc potest sufficienter solui q̄stio:
 in qua queritur. vtrū deus potest creare duos ange-
 los vnum imēdiate post aliu. **¶** Et hec de p̄mo
 articulo. Quanti ad secundum.

Dubitarur primo: vtrū in linea sunt ponē-
 da aliqua indiuisibilia. **¶** R̄ndetur breuiter sicut
 alias p̄sum est in multis locis: et p̄cipue in logica.
 q̄ in linea sunt ponēda indiuisibilia simpliciter. i.
 f̄m omnē dimēssionē q̄ vocant p̄c̄ta: q̄ ponuntur vt
 partes lineę p̄tinuēt adinuicē: et nō sunt p̄tes ipsi-
 sunt lineę: et sunt in subiecto oim quo sunt p̄tes: quarū
 sunt termini. et ista p̄clusio fuit satis p̄bata in lo-
 gica. et p̄tra eam fuerunt facte multe instācie: ad q̄s
 recurrendum est. ideo p̄o n̄c̄ dimittende sunt ille
 rōnes: et alie sunt ad iudicē. **¶** Quaz prima est: r̄-
 capio vnam lineā que sit a: tunc arguit sic. vel in a.
 est t̄m vnum punctū vel plura. nō est dicendū q̄ vni-
 t̄m: q̄ t̄m esset aliqua pars lineę sine puncto quod
 est falsum. etiā non videt in qua parte lineę esset:
 Si pluralit̄r arguit sic. aut p̄ter singula et q̄libet et
 omnia simul: sumpta ipsi? a. est aliqua entitas in a.
 aut non. si non ergo a. p̄cise consistat ex punctis: scu-
 tus oppositum postea dicitur. Si sic ergo in a. est ali-
 qua entitas que nec est punctū nec includit pun-
 ctū: n̄ alioquin p̄ter singula et omnia ipsi? a. vate-
 tur punctū. R̄ndetur q̄ p̄ter singula et omnia
 p̄c̄ta: est aliqua entitas in a. p̄t̄ itelligi dupl̄r. n̄m
 mō q̄ p̄ter singula et oia p̄c̄ta possit aliq̄ entitas
 ipsius a. esse: et sic est impossibile. Alio mō q̄ p̄ter
 singula et oia p̄c̄ta sit aliq̄ entitas: que nō sit punctū
 nec p̄c̄ta. et sic ipsa est vera. **¶** Secūdo sic. volo q̄ de⁹
 sicut potest destruat p̄cise omnia p̄c̄ta ipsius a.
 aut t̄m ipsius a. remanet aliqua entitas que prius
 fuit aut non. s̄m d̄ ergo nō destruit p̄cise puncta.
 s̄ sic ergo erit aliqua linea sine p̄c̄tis. R̄ndet q̄ i-
 possibile est q̄ deus p̄cise destruat omnia puncta
 ipsius a. immo si destruat omnia p̄c̄ta: destrueret
 simul infinitas partes ipsi? a. cū partes lineę depe-
 dent ab ipsis partibus. **¶** Tertio sic. volo q̄ magni-
 tudo a. supponatur magnitudi. b. sibi equalit̄: de-
 inde q̄ deus conseruet omnia puncta. a. nullā aliā
 entitatem ipsius a. cōseruādo. et similiter nullū p̄-
 ctū in situ alio statuēdo: t̄m quoz: aut illa p̄c̄ta: oc-
 cupant magnitudinē b. sicut prius occupat tota ma-
 gnitudo o ipsius a. vel non: sed remanent alię par-
 tes vacue. si primū sequit̄ q̄ punctū erat imēdiate

instantia

poneretur

ante

si motus sint aliqua
indiuisibilia in motu.

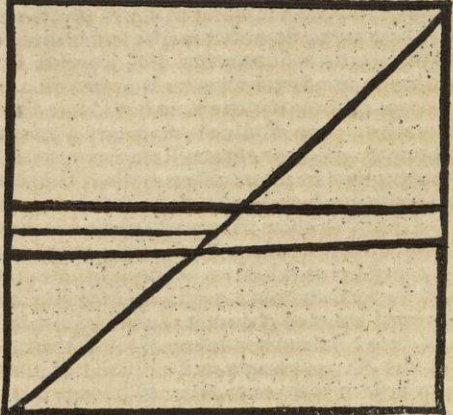
scotus de desinit dupl̄r
sicut exponit.

partes et quae nullam aliam entitatem continet quam puncta. Si secundum quod presens ille occupabat aliquem locum non haberet puncta. Unde quod istud ad generum pertinet multa falsa. Primum puncta habent punctum situm est falsum quia non habent situm nisi ratione illorum quorum sunt termini. Secundo quod occupent locum: quod est falsum cum sint indivisibilia simpliciter. Ad dico quod nullam partem magnitudinis occuparet. sed partes lineae quas continua ad invicem illa occupabat. Et conversus inferens: quod si esset presens lineae sine punctis. nego partem. Quarta sic. nulla est experientia: neque ratione auctoritas: quod cogatur ponere talia puncta. igitur non sunt ponenda talia puncta. dico ad hoc quod multe sunt rationes quae alias fuerunt: videlicet etiam multae auctoritates et patet in sexto metaphisico. Et si dicatur: propter quam rationem ponitur. dico: ut terminent lineam: et tunc partes lineae ad invicem. Et si arguatur per punctum terminare lineam: intelligitur quod linea per punctum est certe magnitudinis et mensurae: vel aliquid aliud. In non partem sine tali puncto esse equalis magnitudinis et mensurae. nec aliquid aliud: quia linea illo continuatur partes lineae ad invicem. quia destructo puncto continuare partes ad invicem: ad hoc ille partes remaneret in eodem situ et ad invicem prout sicut prius. Ad istud dico: quod punctum terminare lineam non est ratio eius esse certe figuratis vel mensurae: sed est ipsum esse sine lineae. Dico secundo: quod licet remaneat presens lineae in eodem loco et situ: non tamen essent continue. sed solum contigue. ad non faceret aliquid unum per se sicut prius.

Dubitarur secundo: utrum linea et genera liter continue proponatur ex indivisibilibus. ad istud dubio fuerunt diverse opiniones antiquorum philosophorum. Prima fuit democriti: dicens continue esse proponitur ex indivisibilibus. ut corpus ex indivisibilibus corporibus: videlicet ex atomis quae sunt corpora indivisibilia per se ipsum. et superficies ex superficieribus indivisibilibus. et linea ex lineis indivisibilibus: non autem ex punctis. Secunda opinio fuit platonis: dicens quod linea componebatur punctis. et superficies ex lineis: et corpus ex superficieribus: et generaliter quodlibet primum ex indivisibilibus. Et ista opinionem tenet quidam modernus: quod vocat geraldus odonis. Et potest ista opinio aliquibus rationibus probari. Prima: omnis potentia potest componere primum ex omnibus suis partibus: potest dividere illud in omnes suas partes: quo postea vel ille partes sunt divisibiles vel indivisibiles: si indivisibiles habeo intentum. si divisibiles: ergo non fuit divisio in omnes partes. quod est contra postea. Secundo sic: aut omnis pars magnitudinis est aliqua minor: aut non omnis pars magnitudinis est aliqua minor. si secundum quod aliqua pars magnitudinis non est aliqua minor: ut per se est pollentia: ergo illa est indivisibilis: cum non sit aliqua minor. et per omnes magnitudines erit resolvable in indivisibile. Etiam si omnis pars magnitudinis aliqua est minor: aut illa est divisibilis vel indivisibilis. non divisibilis: quia non est omnis pars minoris indivisibilis: habet inter se: ut prius. Tertio sic: aut inter primum punctum et quodlibet aliud eiusdem lineae est punctum medium: aut non. si sic: tunc illud punctum medium vel erit medium inter primum punctum et seipsum: quod est impossibile. vel non est aliquid ex illis punctis illius lineae: per consequens non medietur inter primum et

alia eiusdem lineae. ergo inter primum punctum et omnia puncta illius lineae non est punctum medium. et per omnes puncta erant sibi invicem immediata. Quarto sic: aut aliquid punctum est medium inter primum punctum huius lineae et omnia alia puncta eiusdem lineae. vel nullum est medium: cum talis distinctio componatur ex contrarietate est vera. si nullum. ergo primum punctum et omnia alia sunt immediata. si aliquid est medium. et illud est immediatum primum et puncto. et per consequens puncta erunt sibi immediata. Sed iste ratio non concludunt. Ideo ponitur alia opinio: quae fere ab omnibus modernis tenetur. scilicet quod nullum continuu componitur ex indivisibilibus. et ista opinio probatur aliquibus rationibus. Prima. quia tunc sequeretur quod nihil posset esse de partem. quod est falsum. secunda probatur. quia illud quod componitur occupat minorem locum quam prius: sed indivisibilia non possunt occupare minorem locum quam prius. igitur. Secundo sic: si sequeretur quod indivisibile esset divisibile. quia quocumque motu dato: prout dare velocitatem in duplo. sed per aduersarium dabilis est motus quod postea ex tribus indivisibilibus: et mensurae tunc compositio ex tribus instantibus. ergo motus velocior in duplo mensurabitur in instanti cum dimidio. Tertio sic: quia tunc sequeretur quod diameter esset equalis costae. quod est contra sensum: secunda probatur. quia capiunt duo puncta immediata in una costa. et duo in alia costa opposita. et ab istis ad alia ducatur due lineae recte eque distantes: iste lineae dividunt diametrum: aut in punctis mediatis: aut immediatis: aut per idem punctum. si per idem punctum. tunc costa erit maior diametro. quia duobus punctis in costa correspondet solum unus in diametro. si in punctis immediatis. tunc non erunt plura puncta in diametro quam in costa. si mediatis: tunc capiunt punctum medium inter ista duo puncta mediata. et ab illo ducatur linea in rectum. et illa interfecabit costam. et in neutro puncto primum dato sed in aliquo puncto medio inter utrumque: alioquin concurrerent cum linea cum qua ponitur et que distans. quod est contra definitionem eque distantium.

aliam opinionem quae fere tenetur ab omnibus modernis

¶ Restat ergo soluere ratios alterius opinionis
¶ Ad primam dicitur non est simile de compositione et di-
 uisione ideo non sequitur potest esse fieri oppositio per
 actum sed non diuisio: quia non contingit deuenire ad ulti-
 mam partem. non componens continuis componit semper ex ali-
 quibus partibus prius continuatis adiuuicem. ideo posset
 dici: componens non componit ex omnibus partibus continuis
 prius diuisis adiuuicem. **¶** Ad secundam dicitur ista et co-
 cedenda. omni parte magnitudinis est omni parte magni-
 tudinis minor: et ista est falsa: aliqua pars magnitudinis
 est minor omni parte magnitudinis. **¶** Si nihil mundus
 duraret eternaliter ista est concedenda. omni hodie fu-
 turo est aliquis hodie futurus posterior. Dico ulterius
 quod ista copulativa potest concedi omni parte magnitudi-
 nis aliqua et minor: et illa est minor omni parte magni-
 tudinis. et cum ulterius inferas. vel illa est diuisibilis
 vel indiuisibilis: potest dici: quod illa est diuisibilis. dico
 tamen quod ista diuisibilitas est falsa. aut illa pars que est omni parte
 magnitudinis minor est diuisibilis vel indiuisibilis
 propter falsam implicationem subiecti: implicat enim
 quod sit aliqua pars minor omni parte magnitudinis: quod est
 falsum. **¶** Ad tertiam dicitur inter primum punctum et quodlibet
 aliud est punctum medium. nullum tamen punctum medium est inter
 primum punctum et quodlibet aliud eiusdem linee. ideo non pro-
 cedat ulterius deductio: quia tota supponit quod ad illam
 vniuersalem sequatur ita particularis: aliud punctum est
 inter primum punctum et quodlibet aliud eiusdem linee.
¶ Ad quartam dicitur nullum est medium inter primum pun-
 ctum et omnia alia: et cum inferas. ergo primum et omnia alia sunt
 immediata: posset concedi: si ly omnia teneat collectiue.
¶ Dubitatur tertio: utrum alicuius continuum
 vel alicuius magnitudinis sint infinite partes eiusdem
 proportionis. **¶** Respondetur quod sic breuiter: ut tam alias
 visus est. scilicet quod in quolibet continuo sunt infinite partes
 eiusdem proportionis in potentia subsistenti: licet non sit
 in actu cecidit. **¶** Sed pro ratione alias factas: sunt
 adhuc alique alie rationes: quarum prima est. dabilis est
 vltima pars eiusdem proportionis alicuius continuum: quia
 in continuo non sunt infinite partes antecedens probatur.
 et capiuntur due magnitudines continuantes se
 adiuuicem. scilicet a. et b. et sumatur in b. partes propo-
 tionales: sic quod prima sit medietas eius: et secunda medietas
 medietatis: et sic deinceps. **¶** Tunc arguitur sic:
 multitudo omnium partium ipsius. b. cogitur illi a. er-
 go aliqua pars illius multitudinis immediate continui-
 gatur illi a. quia impossibile est ymaginari: quod aliqua
 magnitudo contingatur alicuius aliqua unitas illi
 magnitudinis immediate contingatur illi a. si sic illa
 erit vltima: igitur. potest dici ad istud coformiter ad
 dicta superius: quod alicuius puncto nulla est pars sibi im-
 mediata: licet bene immediate sibi sit aliqua pars vnitata:
 vel potest rudi nega. totam partem: multitudo omnium
 partium proportionalem. b. contingatur a. ergo aliqua est
 sibi immediata. et cum probatur illud non potest ymagi-
 nari. Dico quod si alicuius hoc sit impossibile ymaginari:
 hoc ideo est: quia ymaginatur multitudinem illam
 partium esse in numero certo. scilicet hoc non est impossi-
 bile ymaginari illi quod bene ymaginatur: puta quod sint infi-
 nitae. **¶** Sed arguitur sic: volo quod aliud mobile incli-

piat moveri a puncto continuo ante a. et b. et moueatur
 versus b. tunc immediate post illud punctum et post illud
 instans pertransit aliquam partem ipsius. b. et non nisi vlti-
 mam. patet prima: quia alias non inciperet moveri in pun-
 cto et in instans. **¶** Respondetur: quod ista potest concedi: mobile
 immediate post instans pertransit aliquam partem ipsius
 bene cum inferatur: ergo illa est vltima. negatur prima: quia
 ista implicat: quod sit aliqua quae immediate pertransit:
 quod est falsum. **¶** Tertio sic: ponat quod sint duo mobi-
 lia scilicet a. et b. et quod moueantur post se. scilicet a. et b. a. mo-
 ueatur velocius in duplo quam b. ita quod semper cum vene-
 rit ad finem alicuius partes proportionabilis: quiescat ibi:
 donec b. veniat ad illud super eandem lineam vel eadem
 ergo ista duo simul veniunt ad b. vel vnum per aliud non
 primum: cum a. quae habet partem proportionabilem prius per-
 transit quam b. ergo restat secundum: scilicet a. prius quam b. veniat ad
 b. aut ergo in illo tempore. a. pertransit tamen vnam partem
 proportionabilem vel plures. non plures: quia tunc a. non ex-
 pectasset. b. in qualibus partes proportionabilis. si tamen vna:
 tunc illa erit vltima quod est principale intentum: igitur.
¶ Respondetur breuiter: quod istud argumentum pro-
 cedat ex falsa ymaginatione. ymaginatur enim quod aliud
 mobile possit solui transire vnam partem proportionabilem:
 quod est falsum: imo transiendum transiunt infinitas.
 Dico ulterius: quod si expectaret eum in qualibus partes pro-
 portionabilis: nunquam deueniret ad vltimam partem: cum
 post quolibet sit aliqua pars etc. **¶** Et hec de secundo
 articulo.

¶ Quantum ad tertium sit conclusio responsa-
 lis: omne continuum est diuisibile in semper diuisibilita-
 te per se predictis. **¶** Ad rationes. ante oppositum.
 Ad primam alias patuit solutio. **¶** Ad secundam dicitur.
 quod ex infinitis partibus eiusdem proportionis non fit ali-
 quid maius: quod ex duabus medietatibus: cum ille due
 medietates includat omnes alias partes. non de quantum
 additum alteri: facit aliud maius nisi ab illo inclu-
 datur. **¶** Ad tertiam patuit solutio in primo articulo.
¶ Ad quartam etiam patuit solutio in primo articulo.
¶ Ad
 quintam patuit solutio in primo articulo.

¶ Necessesse est autem et ipsum nunc quod non sed
 alterum sed per se et primum dictum est indiui-
 sibile esse: et in omni tempore hoc nunc esse. est
 enim aliquod vltimum eius quod est factus.
 cuius super hoc. nihil futuri est
¶ Iste est secundus tractatus: in quo philosophus vult ostendere
 quod instans seu ipsum nunc copulans presentem
 tempore adiuuicem est indiuisibile. et diuiditur in sex ca-
 pitula. In primo ponit aliquas conclusiones. **¶** Pri-
 ma in tempore est nunc: in tempore preterito est nunc: quia
 tempus preteritum est terminatum: non nisi ipso nunc: quia
 in tempore futuro est nunc: quia tempus futurum est terminatum: non
 nisi ipso nunc: quia. **¶** Secunda conclusio: nunc est indiuisibile
 quia si esset diuisibile: vel operet quod ipse tempus preteriti
 esset aliud nunc quam tempus futuri. vel quod vna
 pars eius esset preterita et alia futura: vel quod ipsum
 nunc secundum se totum non terminaret totum tempus preteriti:
 vel totum tempus futuri. sed quodlibet est falsum.

ad prima

ad secundam

ad tertiam

ad quartam

si alicuius ghemus sint infiniti
 et unus est proportionis.

igitur. Propter quod dicitur sit falsus. s. q. ipse tempore preterit
 sit unum nunc et ipse futuri aliud nunc: quod vel unum ta-
 gret reliquum aut non, est dicitur primum: quod continuum
 esse dicitur in ex diuisibilibus: nec reliquum: quod tunc
 illa mediaret tempus: quod est falsum: igitur. secundum ter-
 tium non est possibile: quod si sit diuisibile: aut secundum se to-
 tum tertium tempus preteritum: aut secundum preteritum. hoc secundum
 preteritum: quod una pars eius terminaret aliam preteritum. nec se-
 cundum se totum: quod secundum se totum non immediate sequere-
 tur tempus preteritum vel futurum. sed secundum partem post p-
 rem. nec est dicendum quod una pars est preterita et alia
 futura: quod tunc una pars eius esset preterita et alia
 futura: quod est falsum: igitur. **Tercia** conclusio nunc ni-
 hil potest moueri: quod tunc sequeretur quod esset diuisibile:
 cuius oppositum probatur esse. nam probatur capiat mo-
 bile tardum quod in instanti transcat aliquid spacium:
 tunc mobile velocius in duplo transit illud spacium
 in mensura minori in duplo. et sic imediatate instan-
 tis. **Quarta** conclusio nunc nihil contingit quiescere
 re. quod probatur duabus rationibus. **Prima** in quo nichil
 apertum natum est moueri: in illo non potest aliquid
 quiescere. sed in alio nichil natum est moueri. igitur.
Secunda ratio est: si aliquid quiesceret in nunc: sequeretur
 quod unum et idem sit mouere et quiescere: quod est falsum.
 consequentia probatur quia capitur aliquid mobile quod
 mouetur per aliquid totum tempus: tunc in illo mouebit et
 etiam quiescet. igitur. **Quinta** conclusio: omne quod mouet
 est diuisibile. quod probatur: quia omne mobile dum mouet
 primum est in tercio a quo terminum in termino ad quem:
 sed omne tale est diuisibile. igitur.

Quod mutatur aut oportet esse diuisibile esse:
 uno enim diuisio omnia diuisentur.

stud est secundum ea. in quo phis ostendit qualiter di-
 uiditur motus: ponens aliquos conclusiones. **Prima**:
 motus diuiditur in diuisio mobile. ita quod si totus
 mobilis sit totus motus: cuiuslibet partis mobilis erit
 aliqua pars motus. probatur phis: nam si totum mobile
 moueretur: tunc quilibet pars eius moueret. sed una pars
 non mouet illo motu quo mouetur alia pars. nam
 una pars posset quiescere dum alia moueret. igitur.
 probatur secundo: quod nisi sic motus non esset adequatus
 mobili. cum nulla pars eius conueniret alicui parti mo-
 bilis. igitur mobile secundum se totum mouet. **Secunda** conclusio:
 motus diuiditur secundum diuisio est temporis. quod sicut
 totus motus est in aliquo toto tempore. ita partes
 illius motus sunt in partibus illius temporis. Ex
 quo infertur: quod hec tres. scilicet tempus. mobile. motus. ma-
 gnitudo sit spacium et moueri: similiter diuisuntur.
Prima pars probatur ponendo tertiam conclusionem. mo-
 tus et moueri: similiter diuisuntur. quod probatur. quod non
 est motus sine moueri. nec moueri sine motu. et secundum
 totum motum uenit totum moueri. igitur. **Quarta** con-
 clusio: motus et spacium supra quod aliquid mouetur co-
 similiter diuisuntur. quod probatur: sicut aliquid mo-
 bile prorsus aliquid spacium toto motu. ita pars
 motus transit partem spacii: igitur.

Quonia autem oportet quod mutatur ex quodam in ali-
quid mutatur: necesse est quod mutatur
cum mutatur. esse esse in quo mutatum est.

stud est tertius ea. in quo phis dicitur de mu-
 tato esse. et ponit aliquos conclusiones. **Prima** est.
 quod mutatur quod mutatum est. est in tercio ad que mu-
 tabatur. **Pro** cuius dicitur de latere supponit: quod mutatum
 esse nihil aliud est quam defectus seu separari a tercio a quo
 tunc arguitur sic. alio quod mutatum vel est in tercio a quo
 vel in medio. vel in termino ad quem. non in termino
 a quo. quod mutatum esse est defectus a termino a quo:
 ut supponitur. nec in medio. quod tunc mobile moue-
 ret. ergo in tercio ad quem. Ex quo infertur: quod quod fa-
 ctum est: quod primo corruptum est: non est. ergo omne
 quod mutatum est quod primo mutatum est: est eo ad quod
 primo mutatum est. **Secunda** conclusio. illud in quo aliquid
 primo mutatum est: est indiuisibile: quod si sit diuisi-
 bile: capiat illud et signentur partes sue. scilicet a. b. v.
 ergo illud quod primo mutatum est: mutatum est in tra-
 ctu parte. vel in altera parte: vel in nulla: non est dicitur: ter-
 tium: et notum est. nec primum et secundum. quod tunc non
 esset mutatum in aliquo primo. immo pars in una
 parte quod in alia: igitur. Et subditur: duplex est mutatum
 esse. scilicet completum et perfectum: quod est terminus ipse
 motus. et incompletum et imperfectum quod est terminus par-
 tes motus. **Tercia** conclusio. dabile est primum muta-
 tum esse completum et perfectum: quod probatur. quod nisi sic: unum
 mutatio esset perfecta et finita: cum tunc mutatio sit
 mutatum esse. **Quarta** conclusio: in motu non est
 dabile primum mutatum esse incompletum et imper-
 fectum. quod tale continuat motum cum motu: sed in quo
 libet motu sunt infinita mutata esse. quod terminus non est
 dabile primum. igitur. **Secundo** probatur: quod si esset dare pri-
 mum mutatum esse incompletum. etiam esset dare primum
 partes motus: quod est falsum. quod probatur: quod non est da-
 bile prima pars mobilis nec partes nec spacium supra
 quod sit motus. igitur non est dabile prima pars motus. **Pro-**
bat tertio: quia quacumque data illa est diuisibilis in
 infinitas partes: igitur.

Quonia autem oportet quod mutatur in tempore mutatur:
et aut in tempore mutatur: sicut in primo et si-
cut secundum alterum. ut in anno quod in die mutatur.
in quo primo tempore mutatur quod mutatur:
et in quolibet huiusmodi necesse mutari.

stud est quartus ea. huius tractat: in quo phis re-
 terminat de ordine ipsius moueri ad mutatum
 esse et contra: et dicitur primo quod mutatur in tempore mutatur.
 quod dicitur duplex: unum aliquid dicitur mutari in
 tempore. primo quod in quolibet parte tempus dicitur mutari. Alio
 modo secundum alterum quod in alia parte tempus dicitur mutari et
 non in toto tempore. **Hoc** supposito ponit aliquas con-
 clusiones. **Prima** prima est. ante omne mutari esse
 mutatum esse. quod probatur tripliciter. primo ponendo quod sit
 aliquid mobile quod mouetur per aliquid magni-
 tudinem in aliquo toto tempore: mutatum esse. medi-
 etatis illius moueri: preceedit totum illud moueri. et
 iterum mutatum medietatis preceedit totum moueri il-
 lius medietatis: et sic deinceps: igitur. **Secunda** ratio: oportet
 tempus est diuisibile in semper diuisibilia: similiter par-
 tes temporis quarum quilibet preceedit instanti. et simi-
 liter est dicendum de motu: igitur. **Tercia** ratio: oportet

hic determinat a mutato
 et ponit alios conclusiones

prima

secunda

duplex est mutatio esse.

tertia

quarta

quod mutatur in tempore
 quod sit duplex

quod mouet cōtinue p aliquo totu tps: nec esse ē q
 in quibz instāt illi? tps/mobile moueat: vñ qd mu
 tatum sit. sed non mouet: qz in instāt nihil mouet.
 qz mutarū ē r talia mutata eē sūt infinita: r quibet
 pē mor? pcedit mutarū nē. igit. ¶ Secda cōclō. ante
 omne mutarū esse est mutari. qd pbat tribus rōni
 bus. Prīa: qz si aliqd mutet ex a. in b. vel q in vno
 r eodē nūc mutet ex a. r est in b. vel in alio et alio.
 nō in eodē qz tūc simul r semel esset in a. et i b. qd
 est impossibile. igit. ¶ Secda rō: qz oē qd mutarū est
 puenit ad illud in quo mutarū est i tpe: igit. Et ay
 per motū qui fiebat in illo tpe. r nihil puenit ad il
 lud in quo mutarū est nisi p mortē ergo vñ q an oē
 mutarū sit moueri. Tertia rō: qz magnitudo diui
 sibilis est i infinitū. ergo nō est abilis pīa ps eius
 dem. ergo etiā nec in mutari: quod sit supra illā ma
 gnitudinē erit dare primā partē. r psequē ante
 omne mutatum erit mutari.

**Quonia autem omne quod mouetur in tē
 pore mouetur. et impleri maior magnitudo in infinito tēpore impossibile est**

stud est qntū ca. i quo phīs dēteriat de finita
 te r infinitate mor? r ponit aliqō conclusiōes.
 Quarū prima est: impossibile est aliqd moueri in
 tempore infinito per spaciū finitū. pbat phīs. qd
 mor? tps r spaciū pportionablē se habent quo ad
 hoc qd est diuidi. ergo si mor? sit finit? r spaciū fi
 nitū: oportet tēpus eē finitū. Secda pbat: qz pū mo
 tu s. cōtrīdet aliq ps tps: r alteri altera. r ille par
 tes mor? nō facit motū infinitū: ergo tps in q sic
 talis mor? nō erit infinitū. ¶ Secda cōclō: impossibile
 est aliqd tpe finito moueri p spaciū infinitū: r possz
 pbari sicut pcedēs cōclō. ¶ Tertia cōclō: impossi
 bile est mobile in utā ptransire spaciū finitū in tpe fi
 nito: qd pbat: qz tūc sequerē qz mobile finitū i eā
 ly tpe trāsiret idē spaciū: nā signet illud spaciū et
 sit a. tūc sic spaciū finitū in aliquo tpe pōt trāsiri
 a mobili finito tēpore finito. ergo mobile finitum
 velocius in duplo poterit ptransire illud spaciū in
 minori tpe. et itez aliud minori. igit.

**Quonia ar oē mouetur aut quiescit: quod
 apuz natum est moueri: quando aptū natū
 est et quōd sic necesse oē quod stat cuz stat
 moueri. si enī non mouetur quiescit**

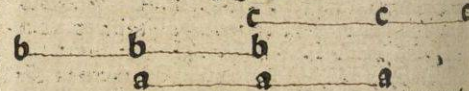
stud est sextū ca. in quo phīs dēteriat de diu
 sione status r dētis: ponēs aliquas cōclōnes.
 Prīa esto: qd stat mouet. pbat: quia oē qd na
 tum est moueri tpe quo natū est moueri: sicut
 natū est moueri: quiescit vel mouetur. sed illud qd
 stat: vbi r quando statinatum est moueri: nō quie
 scit: cum simul tenderet ad quietē: r esset in quie
 te. ergo mouetur. Ex quo infert primo: qz omne qd
 stat: stat in tempore: quia omne quod mouetur: mo
 uetur in tempore: igit. Secūda infert: qz omne qd
 stat in aliquo tempore: primo stat in quolibet pre
 illius tps. ¶ Secda cōclō. in statu non est dare
 primum mutatum esse vel statum esse: quia in mo
 tu non est dare primum motum esse: qz nec in statu: re
 net consequentia: qz status est mor? Tertia cōclō:

oē qd quiescit: in tpe dēscit. qd pbat: qz illud qd de
 scit. quiescit in tpe vel in nūc: sed dēscit in nūc. cum
 in nūc nihil ptingat moueri: ergo nec dēscere. illud
 ergo qd dēscit: in tpe quiescit. Ex quo infert: qz non
 est vādu primū: in quo pīto aliquid quiescit. quia
 oīs quies est in tpe: s3 in tpe nō cōrigit dare primū:
 sic qz sit oīni alio prius: igitur nec quiete:

zeno autē ratiocinatur et palogisat: si enīz
 semp dicit quiescit oē aut mouetur cuz sit
 scdm equale erit ar semper quod fertur in
 ipso nunc immobile inesse sagittā que fer
 tur: hoc autem falsum est

Ste est terti? tractat? hui? libri: in quo phīs
 recitat rōes aliquoz phōz quas faciebāt ptra
 positionē ipsius de motu. Et primo recitat rōnes
 zenonis p quas pbat motū nō esse: quartū. Prīma
 est: oē mobile ex nō i aliq loco sibi eāli quiescit. r mo
 uetur in illo loco: s3 mobile in quolibz instāt est in
 illo loco sibi equali: ergo hic mouet vel dēscit. Rū
 det pbs negādo maiorē: qz plus reqrit. s. qz natum
 sit hic moueri vel quiescere: cuiusmodi nō est instās.
 ¶ Secda rō: impossibile est infinitū ptransire tpe finito.
 s3 in quolibz spacio sunt infinite pres. igit. Rūdet
 qz in quolibz spacio sunt infinite pres in potētia
 substtendi: nō tū in actu supple substtendi q. s. in
 actu diuise adiuicē. ¶ Tertia rō: si possibile esset
 aliqd moueri de loco ad locū: seqret qz velocissime
 motum nunqz attingeret tardissime motum. con
 seqns est falsū: igit p hā p r. qz ponat velocissime
 motū in principio alicui? spaciū. r tarde in medio
 spaciū. r simul incipiant moueri: vel ergo qz veloci
 sime motum venit ad mediū tardissime motū trā
 sūit aliqd vel nō: si nō: ergo quietus: si sic ergo velo
 cissime motū nō attingit ipm in medio: r sic dēscit
 Rūdet phīs qz argumentū hū pcedit. si tales signa
 tiones fierēt p partes eiusdē rōis. ¶ Quarta ratio:
 offe qd est in loco sibi equali: nō mouet: sed semp
 pttine motū est in loco sibi eāli: igit. Rūdet pbs qz
 minor est vera: si ly semp distribuat p instātibz:
 nō aut si distribuat p partibz ipsi? tps. ¶ Quinta
 ratio. si sic: seqret qz mobile tardū veloci? ptransiret
 aliqd spaciū qz mobile veloci? p r qz ponat vna li
 nea que vocet a. r alia qz vocet b. r ponat vni mobi
 le qd trāsseat sup a. qd sit veloci? in duplo qz b. et a.
 r b. moucant cōtra se iuicē: tūc b. citius vel eque
 cito trāsiret a. qz aliud mobile.

Figura.

Respondet phīs qz ibi non est bona comparatio
 mobilium ad inuicem.
 Ostēsis ar his dicim? qz iparabile nō con
 tingit moueri nisi scdm accidēs. vt in co:
 pe moto ar i magnitudinē in qua est
 stud est sept? r vltimū ca. huius serri i q phīs
 vult ostēdere qz indiuisibile nō pōt moueri. et

re omne mutatum eē moueri

mm quod stat stat i pōre

p

ponit aliquas de rationes. **¶** Quarta prima est non potest
 aut indivisibile seu indivisibile moveri. probat aliquibus
 rationibus. primaque tunc simul moveret et quiesceret quod est
 falsum. **¶** Major est probat. quod aut indivisibile movere
 tunc finem quod est in termino ad quem: vel finem quod est in ter-
 mino a quo: vel finem quod est in termino a quo et partem
 in termino ad quem. non potest. quod quod est in termino ad
 quem mutatur et non movetur. nec finem quod est mobile in ter-
 mino a quo non movetur. **¶** Secunda ratio. omne quod per se movetur de
 loco ad locum: potest locum ubi equaliter vel minoriter.
 Major est. scilicet ipsum indivisibile non potest per se locum
 minoriter quod indivisibile nihil est minus. nec locum equaliter
 movetur: tunc tunc indivisibile esset immediatum indivisibile.
¶ Secunda conclusio. impossibile est generationem corruptio-
 nem. augmentacionem diminutionem aut alterationem
 esse infinitas. quod iter certos terminos finales non est
 mutatio infinita. sed omnes ille mutationes sunt inter
 certos terminos finales: scilicet minoriter probat: quod vel sunt
 iter terminos contrarios: vel augmentatio diminutio
 et alteratio: aut iter terminos contradictorios sicut ge-
 neratio et corruptio. **¶** Tertia conclusio. non omnis mu-
 tatio localis est finita. quod non omnis est iter terminos con-
 trarios: ut patet de motu circulari. omnis tamen mutatio localis
 recta est finita: quod impossibile est aliquid moveri ad ali-
 ud ad quod impossibile est motum esse. sed impossibile
 est mobile quod movetur motu recto esse motus
 ad infinitum: arguitur.

¶ Circa textum queritur. utrumque implicet
 contradictionem motum fieri in instanti. **¶** Pri-
 mo ad quod non. quod successio a accidit ipsi motui.
 scilicet potest esse motus sine successione: quia dicitur esse successi-
 onis. ante patet. quod motus habet successione et tempore. **¶** Se-
 cundo sic. velocitas et tarditas motus accidit ipsi mo-
 tui. et tunc successio. quod successio: velocitas et tarditas
 videntur esse idem cum successione sit velox vel tardum.
¶ Tertio sic. angelus in instanti potest acquirere ubi sibi
 propinquum. cum ibi non sit aliquid impedimentum. et hoc non fit
 nisi per motum localem. **¶** Quarto sic. deus potest moue-
 re in instanti angelum de celo ad terram: et hoc non fit nisi
 per motum localem: arguitur. **¶** Quinto sic. bene sequitur mo-
 tus sit. ergo in instanti sit. patet. quia bene sequitur mo-
 tus sit. ergo motus nunc est et immediate ante hoc
 non fuit. ergo fit in instanti. **¶** In oppositum vi-
 detur esse philosophus in textu. ubi habet: quod motus et qui-
 es non sunt nisi in tempore. In questione erunt tres
 articuli. Quantum ad primum.

¶ Sciendum est primo: quod ut iam alias visum
 est. motus est entitas successiva: sic quod successive est de
 essentia eius: sicut aial de essentia hominis. ita quod sicut im-
 plicat contradictionem hominem et non esse aial. ita implicat
 contradictionem motum esse et non esse successive. licet tamen
 mutatio localis vel aliqua alia mutatio potest fieri
 in instanti. ut deus posset in instanti care caliditate
 in aqua. sol etiam in instanti potest illuminare unam partem
 aeris sibi debite approximata et non indispolltam.
 et tunc sunt ibi mutationes: sed non sunt ibi motus.
 Et si quis arguat. virtus infinita in minori mensu-
 ra potest aliquid movere et virtus finita. si ergo sol

in instanti possit illuminare aerem. et deus in minori mensura
 poterit aerem illuminare et per omnes aliquid mensura
 erit minor instanti: et per omnes minus indivisibilibus: quod est fal-
 sum. **¶** Respondetur: quod maior est simpliciter falsa: si videtur capiat. si
 autem definitur capiat. sic quod motus finita moveret in me-
 sura indivisibilis: tunc posset concedi. **¶** Et ex istis sequitur
 primo: quod si alicubi inveniat: quod motus sit in instanti.
 de simpliciter negari. vel de accipi motus large. ut se ex-
 tendit ad mutationem. Sequitur secundo: quod successio mo-
 tus est effectus ab illo a quo est motus: cum sint idem
 realiter. id est cum quod a quo provenit successio in motu.
 de respondetur: ab illo effectus a quo est motus. Ex quo se-
 quitur tertio: quod successio in motu. velocitas et tarditas
 non sunt idem. Nam velocitas et tarditas simpliciter
 accidit motui. non autem successio. ideo dicitur et patet
 quod motus potest esse velox in principio. et tardus in fi-
 ne. **¶** Ex quo sequitur quarto: quod motus non potest
 fieri nisi in tempore vero vel potenciali: vel privative
 tuo vel imaginario.

¶ Sciendum est secundum: quod circa textum ideo
 dunt adhuc aliquid difficultates. **¶** Prima: verum quia
 componatur ex indivisibilibus: sicut motus cuius est privative
 Respondetur: quod sicut iam pluries visum est: quod non dicitur
 nisi negationem motus in subiecto apto nato: scilicet
 negatio non componitur nisi forte privative: quod tamen non
 est componitur. An potest probabiliter dici: quod privative eo-
 dem modo loqui edum est de quiete quoadmodum positum
 de motu: sic videtur quod quies supplet privative com-
 ponitur ex indivisibilibus quod privative per indivisibilia: que
 vocantur mutationes. et sicut motus terminatur per
 indivisibile: ita quies. An sicut ipsius motus non est
 dabilis prima pars. ita nec ipsius quietis: et sicut
 ista exponitur motus incipit esse: motus desinit esse:
 ita ista quietis incipit esse: quietis desinit esse. Ex quo
 sequitur quod sicut in motu sit duo positum. scilicet partes
 ipsius motus et mutata esse quod sunt indivisibilia in mo-
 tu: continuata partes motus adinvicem. ita in quiete
 sunt duo privative scilicet partes quietis et mutationes: quod
 sunt indivisibilia: quod mensuram instanti. **¶** Secunda diffi-
 cultas: quod intelligitur quod omne quod movetur primus est in ter-
 mino a quo: et partem in termino ad quem. **¶** Respondetur: sup-
 ponendo: quod duplices sunt termini a quo et termini ad quem
 quod sunt ultimatus: quibus hinc cessat motus: et de istis
 si intelligitur: quod si omne illud quod movetur de celo ad terram.
 partem sit in termino a quo: puta in celo: et partem in termi-
 no ad quem: puta in terra. Alii sunt propinquus et non ul-
 timatus. et de illis intelligitur: ita quod sit sensus: omne quod
 movetur aliquid habet de termino a quo: et aliquid de ter-
 mino ad quem propinquus et non ultimus. Ex quo sequitur
 quod non oportet quod omne illud quod movetur habeat unam par-
 tem in termino a quo: et aliam in termino ad quem. Nam
 aliquid potest simul cessare finem se totum: et non partem
 aliam et aliam partem. Etiam angelus movetur et tamen non
 habet partes: igitur. Dicit scotus libro secundo: distinctione se-
 cunda questione nona. quod illa propositio debet intelligi de
 mobili: ratione cuius sit successio in motu: cum sit
 mobile divisibile: quod sicut partem sui est in termino
 et termino: et de hoc magis postea dicitur: ideo si
 propositio debet esse vera: debet intelligi de partibus
 terminorum: et non de partibus mobilis.

in instanti in analogia

ut pro dicitur et de dicitur aliquid potest esse. et partem sui. et non partem sui. ut patet in. et. quod

duplex sit terminus a quo et terminus ad quem

Tertio sciendum est: qd vt iam visuz e alias in quarto hui? a vt hz scot? libro scdo. disti. ij. qntio ne nona. ca successione in motu. t. quare mobile no mouetur in ista? puenit ex resistentia mobilis ad motorz. **Ad** quide talis q moues no possit mouere mobile: vel q mobile in lmetur ad oppositum: emoi est in motu violento. sed talisq mobile sp e sub aliquo cui imediate no pot succedere termin? intetus a mouete. r talis resistentia mobilis ad motorz e ppter defectu virtutis mouentis: et cu hoc ppter resistentiam medij ad moues et mobile: p qd mediu no pot intelligi. oē illud qd necessario pcedit in ductione termini ad que: qd no e nisi respectu virtutis limitate. id respectu virtutis infinite no e neco ralis resistentia: cu talis r? infinita possit statim ponere mobile in termino ad que. Sz possibilitas successione in motu e ex resistentia medij ad mobile et motorz: mobile em in quatu hz tal e forma iter qua e mor? vel ite e talia media: p? cotinue moueri p illa ad terim ad que: r p illa media q resistent mo bil? vt possit no statim ee in terio. p? intelligi diuisi bilitas ptiū mobilis / vel diuisibilitas forme scdm qua e mor? vel vtracq simul. sz necitas successione nunq e ex tall resistentia. sz p se ex resistentia mobi lis ad agēs seu ad motorz: ita q no sed? ibi est resistentia medij ad motorz et mobile. q mobile successe mouet. q? stat q iter teriz a quo r terminu ad que erit talis resistentia medij. l. plura media. r tñ n mouebit successiue ab vno ad aliud. **¶** Ex istis seqt qd cu angelus sit virtus finita in ipso inuenit tota resistentia q reqrit ad successione mot? e em pzo resistentia mobilis ad motorz et medij: cu em iter terim a quo et terim ad que sint multa media: q non pot simul facere et terim ad que. sed opz q pri? faciat illa media q terim ad que. id no pot in instanti moueri a termino a quo ad terim ad que. sz opz est successiue transire media. Et ex istis seqtur q ali unde puenit successio in motu r velocitas r tarditas eius. Nam successio essentialis mot? puenit ex diuisibilitate spa? cu: seu ex distantia extremoz spacij. id si eēt vni vacuum ad huc ibi inuentre eā successio nis eētialis in motu. sz velocitas r tarditas pueniūt rōne additionis accidentalis medij in raritate r densitate. id p? dicit? cu vacuum no sint tales aditi ones accidentales medij: q nulla eēt ibi tarditas vl velocitas in motu a q eēt mor? q no esset neqz veloz neqz tard? qui tñ vere ess? successiu? r nlr possz dici respectu angeliz: q mor? ei? no eēt veloz neqz tardus. **¶** Ex quo sequitur. q? sñ vacuum mouerent duo mo bilia. vni no mouerē? velociori motu q aliud: cum nullus motus eoz sit veloz vel tardus.

Sciendum est quarto: qd circa tertiu incidit talis difficultas. vtz oē illud qd p? mouet p? no p? transeat spaciū equale vel min? q? maius. Ad hoc videt? rōdere scotus in passu prius allegat: q p? rātre p? capi dupl? r. An mo p? trāstione diuisi bilis / indiuisibilis / indiuisibilis / falsa est ppō. nam si intelligitur q ante omne p? rāstrematus vltimū sibile p? transeat equale falsū ē. qz tunc oporteret cōcedere q eēt dare primā mutationē in motu locali.

qd est falsū / oporteret etiā dicerē q ante oēm muta tionē successiuā q e maior ipso mobili pcedat trāstio indiuisibilis / de trāstione diuisibilis. tñ p? intelligi de toto: no rōne totū: sz rōne partis. no adhuc rōne p? respectu p? rā vbi equalis sibi: neqz etiā cōpando totū ad vbi sibi equale. qz ps p? p? rāstit spaciū sibi cōtrā d eēt et totū p? rāstit spaciū um sibi cōtrā pōdēs: sz sz intelligi respectu alius? certi p? rāstit in spacio. sic videt? q totū respectu p? rā p? rāstit illud qd est minus se q? p? rāstiat equale vel mai? r hoc e p? accūs in quatu mobile p? habere min? vbi sivo totali vbi. Et si q? arguat angel? / mouet r tñ p? rāstit spaciū mai? q? sibi egle vl min? ig? r. **¶** Videt? scotus ibidem q? si loquamur de vbi motorz. minori et equalit? q? attendit? p? rāstius in motu: tñ p? rāstit mai? q? min? vel egle. Si itez dicat: p? rāstius qd de p? accūs mouet sup spaciū q? e i spacio sibi equalit? p? rāstit totū. q? mēsurat totā lineā suppositā: ita illa linea supposita erit cōposita ex p? rāstis. **¶** Respondet scot? q? sp. i. in quolibet indiuisi bilis est in spacio sibi equalit? no autē semp. i. in quolibet pte temporis: sed in tempore medio inter duo instantia sicut sp? mediu p? rāstius inter illa extre ma: r hoc possit solui argumētū qd fit de corpore sperico: moto supra planū q? sp. i. in quolibz indiuisi bili tāgit punctū: sz no sp. i. in quolibet pte tps: sz sicut spaciū inter illa extrema.

Quantū ad secundum articulū dubitatur p? rāstius in motu sit dare primū mutatū eēt: vtz an oē moueri sit mutatū eēt r cōtrā: r vtz illud i q aliqd p? rāstius mutatū eēt sit indiuisibile. **¶** p? rāstione p? rāstius p? rāstius p? rāstius. q? duplex e mutatū eēt. qz qdā e cōpletū: qd nihil aliud e q? termin? totū? motus. r sic dico: q? hñ e dare primū mutatū eēt. Aliud e incōpletū: qd e vnitū p? rāstius mot? ad iūce. r sic di co: q? in motu no e dare tale mutatū eēt primū: cum no sit dabilis p? rāstius ipi? mot? / saltē diuidēdo mo tū p? rāstius etisdē p? rāstius: cū an oēm p? rāstius mot? sit aliqua pars mot?. Sed p? rāstione scōe p? rāstius supponitur p? rāstius: q? aliqd motū eēt p? rāstius alio motu / p? rāstius intelligi dupl? r. An mo quo ad destinationē ei? sic q? prius in cepit q? alter. Alio mo quo ad ei? destinationē sic q? ante ipm desierit ali? mot? eēt. **¶** Scōo supponit? q? iste ppōnes dicit. ante oēm motū eēt mo tus. r motus est ante oēm motū. r etiā ista sñ oīe mutari est mutatū eēt: et mutatū eēt eēt oē mutari. **¶** Ad in duab? primis p? rāstius supponit? p? rāstius tñ. in aliis determinate quo alias multo rēnsisū est. **¶** Tertio supponit? q? postq? mor? fit in tpe p? rāstius onabiliter: opz loqui quo ad diuisibilitatē de co s? cur de tpe. r nlr de oibus aliis q? successiue sunt in tpe. nā sicut ipius tps no est dabilis prima ps nec vltima: sic nec aliorum que sunt successiue in tempore. sed mutatū esse non fit in tempore. sed i ista. **¶** His suppositis dicitur primo: q? an oēm motum est dare motū p? rāstius quo ad destinationē: sz non quo ad inceptionē: id est q? ante destinationē cuiuslibz motus prius desinit alius motus: sz no ante inceptio nem cuiuslibz motus incipit ali? mot?. p? rāstius ps p? rāstius q? quocunq? motu dato adhuc ille est diuisibilis: r ante destinationē eius desinit ei? medietas: que est mo

Ad quē nata

ex quo e motus affe

transire p? rāstius dupl? r. Alio modo q? tñ sibile

Secunda pars per quod capto aliquo motu toto quod fit in aliquo tempore in ceptione eius non incipit alius motus. De secundo post oes motiones. id est post ceptionem cuiuslibet motus incipit alius motus. sed non post destinationem cuiuslibet motus desinit alius motus. prima pars per quod dato quocumque motu ipse est diuisibilis. et post ceptionem eius incipit eius medietas. secunda pars per quod capto vno totali motu qui fit in vno totali tempore post destinationem eius non desinit alius motus. Ex istis inferitur quod omne quod mutatur est verum est dicere quod secundo de omni quod mutatur est verum est dicere quod ipsum mutabatur in tempore prior: saltem quantum ad destinationem. et hoc voluit philosophus sequi dicitur quod ante omne mutatur est mutari. Tertio sequitur quod de omni quod mutatur in aliquo tempore verum est dicere quod ipsum mutatum erat in aliquo instanti prior. et hoc voluit philosophus cum dicitur quod ante omne mutari est mutatum esse. Sequitur ulterius quod sicut ante omne mutatur est mutari ante omne mutari est mutari: saltem quantum ad destinationem. Sequitur ulterius quod omne quod mouetur mouebitur. Sequitur etiam quod ante omne mutatur est mutari in tempore primo mutatur est mutatur est in aliquo diuisibili.

Dubatur secundo: utrum diuisibile possit moueri. Et respondet breuiter quod duplex est diuisibile scilicet subale et quantitatiuis quibus positione in continuo: et istud est duplex. scilicet diuisibile simpliciter sicut punctum in lineam mutatur esse in motu: et instans in tempore. Aliud est in diuisibile secundum quod. quod secundum aliquam dimensionem est diuisibile. scilicet non secundum omnem cuiusmodi est linea et superficies. Et si de diuisibili subale cuiusmodi est angelus et anima ponunt aliquae propositiones. Prima angelus potest continue moueri siue habeat ubi punctale siue diuisibile. posset enim forte continue moueretur in puncto semper per extrinsecum. id est de vno puncto ad aliud punctum. et de tali si cur de anima non est dubium. possit per se moueri sicut anima post separationem eius a corpore potest per se moueri. et etiam motu successiuo: non quidem successiuo cuius successio proueniat ex parte mobilis. sed ex parte spacii. Unde dicit scotus in secundo in passu prius allegato quod successio in motu attenditur ex parte duorum. scilicet ex parte diuisibilitatis mobilis: et ex parte diuisibilitatis spacii. Et si quis dicat. dicit aristoteles quod omne quod mouetur partim est in termino a quo: et partim in termino ad quem. Et si dicit scotus: ut iam prius dictum est. quod talis propositio est intelligenda de mobilitate cuius fit successio in motu: tale mobile secundum partem sui est in termino et termino. et non solum: sed secundum idem sui est partim in termino vno: et partim in alio. ideo secundum partibilitatem partem mobilis diuisibile non est partim in termino a quo: et partim in termino ad quem. sed bene secundum secundam partibilitatem que est partibilitas spacii. Secunda propositio tale diuisibile subale potest moueri motu alterationis. saltem alteratione spiritualis: non potest moueri motu augmentationis: nec diminutionis. scilicet de diuisibili alterationis saltem simpliciter dicitur quod est punctus de quo est dubitatio: ponunt aliquae propositiones. Prima: tale diuisibile mouetur per actionem: puta ad motum

illius cuius est punctus: sic quod semper erit in spacio sibi equali: id est in vno visus est. Secunda propositio indiuisibile alterationis esset per se extrinsecum: per se mobile semper in spacio sibi equali. Ita si corpus perfecte spiritum moueat supra planum. notum est quod in plano describitur lineam. et tunc non tangit illud nisi in puncto. et illud punctum pertransit totam lineam: et tunc non propter hoc illa linea quod transitur a puncto: coponitur ex punctis. Similiter nec hoc sequitur. si illud punctum esset per se existens. Tertium propositio: punctum non potest moueri motu augmentationis vel diminutionis. sic quod augmentetur vel diminuat: scilicet vtrum possit moueri motu alterationis: puta quod aliquem certum gradum qualitate recipiat dubium est. et de hoc magis alias. **Dubatur tertio: utrum indiuisibile possit alterari.** id est vtrum indiuisibile sicut punctus possit recipere aliquam qualitate. sic quod mutet de vna qualitate in aliam. Et arguitur quod sic. quod indiuisibile potest moueri localiter. et etiam potest alterari. id est moueri motu alterationis: cum non magis videatur ratio de vno quod de alio. Secundo sic in intellectibus potest alterari et diuisibilis. igitur. ante patet. quod alteratur ab vna opinione contraria in alia opinione contrariam. Itaque superficies potest alterari: quod potest mutari ab albedine in nigredinem: igitur. et tamen est indiuisibile: igitur. Item si punctus esset qualis per calidus: sequeretur quod nihil esset vniuersimiliter calidum: consequens est inconueniens. et non probatur: quod vniuersimiliter calidus: cuius quilibet punctus est equaliter calidus. Item nihil punctus est calidus. sequitur quod nihil finis se totus esset calidus: cum aliquid eius puta punctus non esset calidus. In oppositum videtur esse philosophus in textu qui dicitur quod indiuisibile non potest moueri. Pro solutione huius dubij est aduertendum quod duo sunt modi extremi huius dubij: vnus qui tenet quod punctus potest alterari: et facit rationes supradictas. Alius est qui tenet quod punctus non potest alterari: et facit aliquas rationes difficiles. Prima: quod tunc sequitur quod esset diuisibilis minima albedo. et minima caliditas. quod esset diuisibilis quantitas punctualis. ut albedo punctualis: qua non possit dari minus: non esset diuisibilis. Item sequitur quod esset aliquid caliditas que nullius esset virtutis: quia illa caliditas punctualis esset in infinitum remissa. et videtur quod nullius esset virtutis. quia talis non possit agere nec resistere cum omni actio videatur esse contra intentionem. sed talis caliditas nullius esset intentionis: igitur. Item sequitur quod in qualibet magnitudine esset qualitas in finite intensae: quia ibi essent infiniti gradus albedinis equalis virtutis: cuius ibi sunt infinita puncta: quorum quilibet esset qualitas equalis virtutis. Itaque sequitur quod illa qualitas punctualis non esset qualitas: quod sicut punctus secundum quod dicitur: ita illa qualitas punctualis ad qualitate. sed punctus non est qualitas. igitur. illa qualitas punctualis non esset qualitas. Pro solutione secunde concordia istarum opinionum ponitur talis distinctio: punctus potest alterari: et alterabile potest intelligi simpliciter. Et non modo sic quod recipiat qualitate certam et certe intentionis. et sic dicitur quod probabilitate: quod si esset alterabilis. et illud videtur dicere scotus in quarto. in fine distinctio decime. ubi videtur dicere quod nullus lumen est punctualis. Alio modo alteret qualitate quod alterari

questio

duplex est indiuisibile

soluto quibus

punctus est alterabile potest intelligi dupliciter.

tur ptes quas cōtinuat adinuicē: & tūc pōt dici p-
babiliter: q̄ pūctus est alterabilis. & hoc p accidēs
ad alterationem partū quas cōtinuat adinuicem.
Alij tamen tenent p̄babiliter: q̄ pūctus pōt recipe
re qualitatē finitā certe intentionis: sicut aīa & an-
gelus possunt recipere q̄itates diuisibiles q̄ inten-
ditur. & tamen p̄pter hoc nō sequitur q̄ sint diuisibi-
les. Et hec de secūdo articulo.

Quantū ad tertiu sit cōclusio responsalis:
motus est ens successiuū. cōclusio sufficiēter p̄ba-
ta est in articulis. Ad rōnes ante oppositū patz
solutio oīuz argumentoz in articulis.

Et sic est finis sexti physicozum.
Incipit septimus.

**Quidne autem qd mouetur/ne-
cesse est moueri ab aliquo: si q̄
dem igitur in seipso non habz
principiū motus: manifestū q̄
mouetur ab altero.**

Sic est septimus liber physicoz arti-
stotelis: in quo ipse determinat de mo-
tu p cōparationē ad mouētia & mo-
bilis: et cōtinet duos tractatus. In
p̄mo determinat de motu p cōparatio-
nē ad mouētia: & cōtinet q̄tuor ca-

pitula. In p̄mo ponit talē cōclusionē. oē qd moue-
tur ab alio mouetur. Et subdit q̄ in illis q̄ nō hnt
principiū motus in se ipse manifestū est ip̄a moue-
ri ab alio. licz ita nō sit manifestū in alijs q̄ hnt in
seipsis principiū sui motus. Deinde declarat dictā
cōclusionē. & p̄mo istā p̄positiōē scz q̄ si aliqd̄ pau-
set quietescat ad quietē alterius: nō mouet a seipso
sed ab alio. qd̄ p̄bat inferēdo ex opposito cōse-
quētis oppositū antecedentis. Nam si aliqd̄ mouet
a seipso p̄mo: nō pausat neq̄ quietescat ad quietē al-
terius. ergo si aliqd̄ pauset & quietescat ad quietē al-
terius: nō mouetur a seipso. Ex quo inferat̄ nihil
quod quietescat ad quietē alterius mouetur a seipso
p̄mo. sed oē qd̄ mouetur quietescit ad quietē alte-
rius. ergo oē qd̄ mouetur ab alio mouetur. maiore
relinquit notā. et minore p̄bat: q̄ ponatur q̄ a sit
mobilis: & q̄ diuidatur in b. & c. vel ergo quietescit e-
b. quietescit a. & t̄ sic habet p̄positum: vel nō. & tūc seq̄-
tur q̄ a. per se p̄mo non mouebatur. quia illud
dicitur moueri p̄mo: quod secundum quālibet sui
partem mouetur.

**Quoniaz autem omne quod mouetur ab
aliquo mouetur. necesse est et quod moue-
tur omne in loco moueri ab altero et mo-
uens igitur ab altero quonia et ipsū mo-
uetur et iterum hoc ab altero**

Istud est sc̄dz capitulū: in quo p̄bs ostēdit q̄ in
mouentib⁹ et motis nō est p̄cessus in infinitū.
ponendo talē cōclusionē. nō est p̄cessus in infinitū
in mouentib⁹ & mobilib⁹. Pro cui⁹ p̄batione. ponit
tres suppositiones. **Pr̄ma** in mouentib⁹ &
motis sit p̄cessus in infinitū: ponat q̄ a. moueatur

a. b. & b. a. c. & c. a. b. & sic deinceps. **Sec̄da** supposi-
tiō: mouēs simul t̄pe mouet. & mobile mouet. nā sal-
sum est dicere q̄ aliqd̄ mouet. & nihil moueatur. Ex
quo sequitur: q̄ existit in infinitis mouentib⁹ & motis.
oēs illi motores simul mouent. & mobilia simul mo-
uentur. **Tert̄a** suppo cuiuslibz mobilis motus
est vn⁹ n̄sero. qui fit t̄pe finito. p̄ter p̄bat
suā cōclusionē. qz si in mouentib⁹ & motis esset p̄o-
cessus in infinitū: sequeretur q̄ motus infinitus fie-
ret t̄pe finito: qd̄ est falsū. nā p̄z qz motus ip̄ius
a. fit in t̄pe finito. Similiter mot⁹ ip̄ius b. & cū oīuz
mobiliū motus sint in eodē t̄pe: vt dicit sc̄da sup-
positio: sequitur q̄ motus aggregatus ex oibus his
motib⁹ esset infinitus: tū fieret in t̄pe finito. De-
inde ponit vnā cauillationē. diceret em̄ aliqd̄: q̄ ex
oibus illis motib⁹ nō fieret vn⁹ totalis motus nu-
mero: cū mobilia nō sint p̄tina adinuicē. soluit: qz
dato q̄ nō sint cōtinua adinuicē. ip̄is tū nō repu-
gnat p̄tinuari adinuicē. quo facto. mot⁹ erit vn⁹ in
finito: sc̄p̄positus ex oibus illis motibus: et in tem-
pore finito: igitur.

Pr̄mū autem mouens non sicut qd̄ cui⁹
causa. sed vnde est principiū motus est si-
mul cū eo quod mouetur. simul autē dico:
quia nihil ip̄so: ruz mediū est. hoc em̄ cōmu-
ne in omni quod mouetur et mouente est

stud est tertiu capitulū: in quo p̄bs ostēdit q̄
mouens & motū siml̄ sit. dices p̄mo: q̄ mouēs
in genere cause efficiētis simul est cū moto. et p̄o-
p̄batione hui⁹ ponit aliq̄s diuisiones motus loca-
lis & sp̄tus: et dices p̄mo. q̄ oē qd̄ mouet localiter.
vel mouet a principio intrinseco vel extrinseco. vn̄
si moueatur a principio intrinseco manifestū est q̄
in tali motu mouens & motū simul sunt. Deī diui-
dit alterū mēbrū dicens. q̄ motū localū q̄ fuit ab
extrinseco: quidā vocat̄ pulsiō. quidā tractiō. qd̄ az
vectiō. & quidā v̄tigo. Alij x̄o p̄t̄ reducit ad istoz:
& dicit q̄ pulsiōnis due sunt sp̄s. scz impulsio & ex-
pulsio. impulsio est motus in quo mouens nō defi-
cit: et qd̄ mouet. sed expulsio est motus in quo mo-
uens deficit: et qd̄ mouetur. sic q̄ nō semp̄ manet p̄-
totū motū cū toto: sicut est p̄iectio lapidis. Deī
describit vectiōē dices: q̄ illud qd̄ vehitur: mouet
ad motū alterius su p̄za qd̄ vehitur. Deī dicit: q̄
tractiō est motus quo aliqd̄ mouet ad trahens: et
motus trahētis est velocior q̄ motus illi⁹ qd̄ trahi-
tur. nec mouēs se parat ab eo qd̄ mouetur. Deī
reducit alios motus ad tractū. vn̄ inspiratio redu-
citur ad tractū. sed aspiratio reducitur ad pulsiōē:
et etiā sp̄atilis et carquessis ad tractū. Et subdit q̄
oīs aggregatio reducitur ad tractū et disgregatio
ad pulsiōē. Deī dicit: q̄ v̄tigo ē motus cōpositus
ex pulsiōe et tractiōe: sicut qn̄ vnū volūū vertitur: cū
vna pars trahitur: alia vero pellitur. Finaliter de-
clarat suā cōclusionē: scz q̄ oē mouēs simul sit cū
moto: & cū oēs aliq̄ reducātur ad istoz. igitur. De-
inde declarat in motu alterationis: qz oēs qual-
itates sc̄dm quas est alteratio p̄p̄te dicta sunt q̄li:

pulsio
tractio
vectio
v̄tigo
sc̄da dicitur

sc̄da dicitur

sp̄atilis ē mot⁹ sp̄ate uel gladij. carquessis ē mot⁹ instrumētū tegentū

ΑΒΣΤΟΛΕΙΣ
ΑΙΡΑΤΙΕΡΒΙΚΟ
ΑΡΧΑΙΚΑ ΙΛΕ

litate sensibiles. sed fm illas nō pōt aliqd corp^o alterari ab alio corpe remotius p^{ri}us alteretur corpus p^{ri}ncipaliter calefaciens nō pōt p^{ri}us calefacere corpus distans q^o corpus propinquū. ¶ De inde declarat in motu augmentationis et diminutionis. quia augmentatio fit p^o appositionē nutrimenti ad aliud q^o augetur: et diminutio p^o ablatio nē aliquid igitur augetur et diminuetur simul sūt cū moto. Quoniam autem que alteratur/alteratur omnia a sensibilibus non solum hōz alteratio est quecūq^{ue} secundum se dicitur pati ab his ex his considerabimus

Istud est quartū capitulum quō p^o ostendit q^o solū ad qualitates tertie sp^{eci} est p^o se alteratio. et intendit talē cōclusionē scilicet solas q^ualitates tertie sp^{eci} est p^o se alteratio. q^o p^obat dupliciter. ¶ Primo q^o ad solas q^ualitates actiuas et passiuas est p^o se alteratio: sed sole q^ualitates tertie sp^{eci} sunt h^umo: igitur. Sec^o p^obat inductiue. q^o ad qualitates p^{ri}me sp^{eci} nō est p^o se alteratio. nec ad q^ualitates sc^ode sp^{eci} nec quartē. igitur solū ad q^ualitates tertie sp^{eci} est p^o se alteratio. et ad q^ualitates quartē sp^{eci} nō sūt p^o se alteratio: p^obat trib^{us} rōnibus. ¶ Prima: ad illas q^ualitates nō est p^o se alteratio: q^o nō acq^uiritur nisi p^o acq^usitionē alterius: scilicet q^ualitates q^uite sp^{eci} sūt h^umo: igitur. Dicitur aliter: q^o acq^uiritur p^o cōdempnationē vel rarefactionē. Alij per motū locale. Sec^oda ratio sumitur ex cōi. modo loquēdi: et est ista: q^ualitates ad quas est p^o se alteratio: debēt p^odicari de subiecto et cōtra. sicut dicim^{us}: calidū est es: et es est calidū. sed qualitates quartē sp^{eci} nō p^odicantur de subiecto: et nō dicim^{us}: status est es. Tertia ratio. ridiculū ē dicere aliqd alterari alteratione corruptiua cū perficiatur. scilicet q^uis recipit figurā perfecti: igitur. ¶ Ose quenter p^obat q^o ad q^ualitates p^{ri}me sp^{eci} nō est p^o se alteratio: ponendo tres cōclusiones. ¶ Prima: ad habitus corporales non est p^o se alteratio: q^o tales sunt ad aliqd: ergo ad null os tales est p^o se alteratio. d^us p^obat: q^o oēs habitus corporales sunt virtutes vel malicie: q^u oia sunt ad aliqd. ¶ Sec^onda cōclusio. ad habitus morales nō est p^o se alteratio. p^obat dua bus rōnibus. ¶ Prima: nihil dicitur alterari dū perficitur aut corrūpitur. sed p^o virtutē vel maliciā morale aliqd p^oficatur aut corrūpitur: siue imp^oficatur: ergo scōm illas q^ualitates non est p^o se alteratio. Sec^oda ratio. illud q^o fit ad productionē alterius: non acq^uiritur p^o alterationē. sed sic est de virtutibus cum acq^uiritur p^o actus et opationes vel delectationes vel tristitias: igitur. ¶ Tertia cōclusio. ad habitus intellectuales nō est p^o se alteratio. p^obatur duab^{us} rōnibus. ¶ Prima: q^o habitus intellectuales h^umo: sūt scientia sapientia: sunt ad aliqd igitur. ¶ Sec^oda ratio. illud nō acq^uiritur p^o motū q^o acq^uiritur p^o quietationē. sed sic est de habitibus intellectuales: igitur nō acq^uiritur p^o motū. minorē probat. quia aīa in quiete et resistentia fit sciens et prudēs. Ex quo textu elicitur hec auctoritas: sed dō et quiete: fit aīa prudens et sciens: videmus em̄ infirmos et ebrios nō esse aptos ad scientiā. p^opter motū et turbationē quam habent.

Inca textū queritur. vtrū in omni motu mouens sit simul cū moto. Primo arguit q^o non: quia celi mouet hec oīa inferiora. et tū nō ē simul cum istis inferioribus: igitur. Sec^odo sic. p^oiciens mouet proiectū et nō est simul cū p^oiecto p^o totū motū. nec valet dicere q^o moueatur ab aliqua forma si bi inducta: q^o oēs tales forme videretur esse. eiusd^{em} sp^{eci}: et tū p^oiecta diuersis motibus moueretur. igitur. ¶ Tertio sic. magnes attrahit ferrū et mouet ad se et tū nō est simul cū ferro. igitur: nec valet dicere q^o ferrū moueatur ab aliqua forma accidentali. inducta ipsi ferro. nā videmus p^oiecte moueri ad magnetē q^o tū non fieret: igitur. Quarto sic. obiectū mouet potentia: et color visum et illud q^o intelligitur intellectū: sed neutruū est simul cū moto. ¶ Quinto nō sensibile: quia sensibile positiū supra sensū nō facit sensationē. etiā dicitur p^oscatores: q^o est quidā piscis qui vocatur stupor: q^o facit man^{us} piscatoris tremere: cū tenet rethia. et tū nō est simul cū piscatore: igitur. ¶ Sexto sic. aliqua fortius agūt in distantia q^u in p^opinqua. et p^o de speculo cōcāno et tū non est simul cum moto: igitur. ¶ In oppositū est philosophus in textu. In questione crūt. tres articuli. ¶ Quantū ad primū.

Sciendum est primo: q^o pro declaratione questionis supponit primo: q^o mouere nō est aliqd q^o aliquid in alio causare: ita q^o sicut illud q^o causa: tur diuersificatur ita et mouere. Nā si causetur motus localis i aliquo: ubi erit mouere locale: si vero q^ualitates ibi erit mouere motu alteratiōis: si quātitas ibi erit mouere motu augmētatiōis. Et sic p^oter q^o sicut motus diuiditur: ita et mouere: et ita p^oportionabiliter p^oot dici de moueri: atquid em̄ dicitur moueri motu locali. aliqd motu alteratiōis et aliquid motu augmētatiōis et diminutiōis. ¶ Supponitur vterius: q^o duplex est mouens: scilicet p^{ri}ncipale et instrumentale: et ad cognoscendū ista supponitur: q^o vt dicit scorus libro quarto: distinctione p^{ri}ncipali q^uite q^uta. Instrumentū p^ot capi in tripliciter. ¶ Primo: mō vt distinguit cōtra eam p^{ri}ncipalē: et sic oīs causa sc^oda p^ot dici causa instrumentū talis. sed hoc est multū capere large instrumentū. ¶ Sec^odo mō p^o eo q^o est pars p^o quā totū agit: et sic dicit aristoteles in sc^odo de aīa: q^o organa sensus et aliar^{um} potentiārum sunt instrumenta: p^o q^o totū agit. et sic manus d^{icitur} esse instrumentū p^o q^o hōmo leuat lapidē. Tercio mō dicit instrumentū causa actiua ad aliquā dispositionē p^{ri}ncipalē: et sic q^ualitates actiue virtute quartū aliqd agens agit: dicitur instrumenta: vt caliditas respectu ignis. et grauitas respectu lapidis. Quarto mō capi instrumentū p^o instrumentū to artis: cū mō malleus d^{icitur} instrumentū. et de isto p^ot dici q^o nullā virtutē actiua h^u respectu effectus: scilicet em̄ nō h^u in se nisi virtutē figurā et motū locale: de quibus oibus p^o q^o nō sūt forme actiue. Et isto patet q^o instrumenta artificialia nō sunt formaliter actiua. sed tū sunt receptiua cuiusdā effectus p^{ri}ncipalis ordinati ad effectū vltimū: sicut enī baculus nō habet virtutē actiua ex pellendi pilam. sed tū recipit motū a mouente ipm baculi: sic etiā instru-

*duplex a mouens
instrumentū capere motū*

menta artificialia. Et si quis dicat: quare ergo baculus pellit pilam. Rñdeo q hoc est: vt duo cor- pora in cōpossibilia nō sint in eodē loco. r scōz hoc pōt facilliter distingui inter mouēs pncipale r in- strumentale. vñ hō mouēs pilas p baculū dī mouēs pncipale r baculus instrumentale. r lapis mouēs se deorsuz dī: mouēs pncipaliter gūtas eius instru- mentaler pportionaliter dī in alijs motibus.

Sciendum est secūdo: q mouens et motū esse simul: r pōt intelligi duplx. vno mō q sint in eodē loco adequato. alio mō q sint simul similitate i meditatiōis. i. q nihil mediet inter mouēs r inter motū. Sic ponitur alij pponēs. p dīa nō o3 mo- uens pncipaliter motū eē siml similitate loci pprii. i. nō optz q sint in eodē loco adequato. s3 aliqū cōtin- gat ita. r hoc qñ idē ē mouēs r mobile. Scōda ppō mouēs pncipale est simul cū moto q ad ptractū vir- tualē. s3 nō optz q sp sint simul q ad ptractū mathe- maticū. Et duplex ē ptractus. s3 xtuālis r mathe- maticus. vñ ptractus xtuālis est qñ agens h3 vir- tutē supra passum q ad modū celi qd mouet ista inferiora simul cū istis inferiorib3 similitate ptra- ctus xtuālis. r oē agens breuiter est siml cū passo tali similitate. Sed cōtactus mathe maticus est qñ vñū tangit aliū. i. qñ vltima aliquoz sūt siml. r sic non optz q mouēs pncipale sit sp siml cū moto quo ad talē ptractū. Tertia ppō: mouēs min⁹ pnci- pale seu instrumentale vt in plurib⁹ est simul cū moto similitate loci pprii: hoc maxime qñ mouēs instrumentale est qñtas: vt gūtas lapidis ē siml cū lapide moto deorsuz. Etia qñtas seu impetus mo- uens pilam extra manū pncipaliter est simul cū pila: r norāter dī: vt in plurib⁹. Itā qñ ignis calefacit a quā. ignis ē mouēs pncipale r caliditas instrumē- tale. r caliditas quā aqua recipit dī mouere ipam aquā formaliter. s3 nō effectiue. vñ forma quā reci- pit mobile dī: formaliter mouere motū. sed nō effe- ctiuē nisi forte in motib⁹ ptectorū seu violētorū vñ mobile p illaz formā quā recipit ē in actu formali tali. vbi prius erat in potentia formali. Ideo ex oī- bus istis pōt cōcludi: q nō optz q mouēs et motū siue sit mouēs pncipale siue instrumentale sit sp simul cum moto quo ad ptractū mathematicū: vel quo ad similitatē loci pprii: sed bene optz q sit si- mul quo ad contactū virtuale.

Tertio sciendum est: q circa tertū incidit talis difficultas: vtrū in mouentib⁹ et motis sit p- cessus in infinitū. Et videtur q sic. nā scdm aristo- telez forte est pductus a platone. r plato ab alto hōie vsqz in infinitū: q scdm aristotele nō est dabi- lis prim⁹ hō. ideo añ oēm hōiem fuit hō. p dō so- lutione supponit q aristoteles solū hic videt loqui de mouentib⁹ r motis corporeis. s3 in scdo metha- phisice vtr loquitur de oib⁹ oñ dendo q in nullo gñe cause ē pcessus in infinitū. Scdo supponitur: q dupli- cia sunt mouentia. quedā sunt cōtialiter subordi- nata: q tōz scdm dependet a pncio in mouēdo: r sūt alterius rōnis. r simul necō requiruntur ad mouē- dum: q ad modū diceremus: q deus sol⁹ r hō essent mouētia subordinata. Et de istis dī: q in talib⁹ nō est pcessus in infinitū. s3 penitendū est ad xū pnci-

mū mouēs: qd mouet r nō mouet ab alto. Alia sūt accētaliter subordinata: quoz scdm nō dependet a pncio in mouēdo: s3 possit dependere in cēneqz req- ritur similtas eozuz ad mouēdū. neqz q sint alte- rius rōnis: q ad modū dicerem⁹ p et fili⁹ r in istis hñ pōt esse pcessus in infinitū: sicut pbat ratio. Et aduerte q ratio ipi⁹ aristoteles. r etiā mens ei⁹: vñ hñ: q impossibile est esse infinita mouētia corpea: vt p3 intēdū rationē. q dicit q opteret aggregatū ex oibus istis mouētib⁹ esse in infinitū a pncio motū esse infinitū. Et si qd dicat. si sua rō pcluderet: etiā pcluderet de mouentib⁹ accētaliter subordinatis. nā si eēt infinita mouētia accētaliter subordinata. etiā aggregatū ex ipis esset infinitū. p dō dicit ad hoc sustinendo aristotele. q ipse nō pcessisset illa posse congregari vel cōtinuari adiuuicē. vel posset etiam dī: q sua ratio non demonstrat: sed solūm est quedam persuasio.

Sciendū est quarto: q alia difficultas est: quō magis attrahit ferrū ad se. vtrū causet ali- quā qñtatē in ferro: q quā moueat ferrū. Rñdetur p bilitate. q magis orbiculariter multiplicat vir- tutē suā in medio susceptibili. r etiā in subiecto a- pto nato moueri a tali xture. vñ si ferrū est s3 ibi or- biculariter cāret ibi tñ qñtum possit illā qualitatē in ferro qua moueret ferrū. Et si framē vel fe- stuca nō est nata moueri a tali xture. ideo nō mo- uetur a maghete. vno q stramen esset inter ma- gnetē r ferrū. sicut diceret de stupore q etiā quā- dam qualitatē orbicularitē multiplicat i medio: qd natū est illā recipere. r in subiecto qd natū est mo- ueri a tali qñtate. vñ manus piscatoris a tali qñ- tate mouetur. s3 nō mouet rethē: eo q nō natū est moueri a tali qñtate. Et aduerte q vt dicit cō- mentator: si magis vngret ali occidat ei⁹ at- tractio: q ab alio impeditur. ne xtus nō diffūda- tu r. Et per hoc soluitur argumēta qñtionis. Et si quis qrat. vñ ventat q aliqñ agens fortius agit in distans q in nō distans. Rñdetur p bilitate: q for- te hoc est p accēdet sol magis calefacit pres aeris q sunt circa terrā. vel circa aliquē parietē q faciat alias pres aeris. r hoc ē ppter reflexionē radiorū a terra. vel ab aliquo alio corpe. Etia speculū cōca- uū circa centrū suū magis calefacit: q circa alias pres. eo q ibi ē maior vno radiorū reflexorū q ppe pres extremas. Et ex oibus istis p3 quō intelligi- tur q oē mouēs est simul cū moto. Itā est simul vñ scdm ptractū mathematicū: si mouēs moueat pncio ipm motū: vel scdm cōtactū virtuale nō moueat p se primo. Et hec de primo articulo.

Quantū ad scdm dubitatur primo: vtrum ista ppō sit vera: qd mouetur ab aliquo mouē. p dō cui⁹ solutiōe supponitur: q vt dicit scotus scdo sentētiaz disti. scda qñtione. x. q ly pncio pōt capi duplx: vno mō vt idē ē q scōz se totū seu scōz quālibet pte. r vt opponit ei qd est scdm pte: q ad- modū capiebat pbs. pncio in quito phisico: vbi dicit q aliqd tripliciter mouet. sicut in sexto r octa- uo hui⁹. vbi dicit q quicqd mouet pncio in tpe mo- uet. i. in quibet pte pte. Alio mō accipit: vt dicit

scdm motū cū siml
intelligi duplx

duplex est gñe

plura sūt mouētia

super est quālibet pte pte

causalitate p̄cisā seu adaequationē q̄ admodū capit aristoteles in primo posteriorū: cū dicit q̄ passio p̄rio cōuenit suo subiecto: primo. i. adaequate. Hoc supposito dico: q̄ ratio aristotelis bene probat quod nullū corpus mouetur a seipso primo ista duplici primitate: quia si moueretur a seipso primo. i. secundum se totum seu quālibet partem: tunc motus inest cuiuslibet parti eius: quod patet: quia moueri quod modo ē passio homogenea. passio autem homogenea non inest alicui toti primo hac primitate: nisi in sit cuiuslibet parti eius. Ex quo sequitur: quod si totum mouetur primo. i. secundū quālibet partē: q̄ si pars q̄ se totū quiescat. sed secūda primitas nō remouet ab aliquo toto: p̄pter hoc q̄ remouet ab aliq̄ qd nō est ip̄m. nec p̄pter hoc q̄ remouet ab aliquo quod ē aliquid eius. ideo si aliquid totum moueat hac primitate nō q̄scit ad quietem p̄tis. Ex quo p̄: q̄ implicat contradictionem: aliquid totū moueri p̄rio hac duplici primitate. s̄. p̄tate adaequationis et totalitatis. licet aliquid moueri p̄tate aliqua primitate a seipso sicut graue mouet a seipso p̄rio: s̄m primā primitatem: q̄ s̄m quālibet sui partem mouetur. t̄ cuiuslibet p̄ti cōpetit moueri licet nō p̄rio: s̄ in quā: t̄z pars est in toto. vult ergo aristoteles p̄ tota resolutione q̄ oē q̄ mouet p̄ se p̄rio hac duplici primitate: ab alio mouet. immo impossibile est q̄ aliquid tali duplici primitate moueatur: ideo habetur ista prop̄sio: verā nihil mouet a seipso primo tali duplici primitate.

Dubitarur secundo: vtrum ad qualitates prime sp̄i sit p̄ se alteratio. et videt q̄ sic q̄ aristoteles probat q̄ ad qualitatem sit per se motus. p̄bat q̄ in ipsa est contrarietas. sed in qualitatibus prime sp̄i ē cōtrarietas. cū habitus morales cōtrarietē adinuicē: pura liberalitas et illiberalitas siḡ. ¶ Itē ista est per se sanatio est ad sanitatem. ergo mor̄ est per se ad qualitatem: cū sanatio sit motus. Item si ad tales qualitates nō esset per se alteratio: hoc magis eēt q̄ sit ad aliqd. vt videt p̄bare aristoteles. s̄ hoc nō. q̄ sunt qualitates siḡ. ¶ In oppositū ē aristoteles in textu. p̄rio cuius solutione supponitur p̄rio: vt habet sc̄or̄ quolibetō questioē. xij. q̄ post se dicit q̄ aristoteles ibi nō loquitur secundum suam propriā opinionē: sed sc̄dm opinionē platonis. hoc videtur approbare cōm̄tator in eodem passu: etia videtur q̄ sanctus augustinus imponat tales opinionem platonis. ideo videtur q̄ fuerit opinio platonis et nō aristotelis: dicit t̄n ibidem sc̄otus: q̄ aliter p̄t dicit. puta q̄ si hoc fuerit opinio aristotelis. quod ip̄se hoc dicit eo quod ad nullam formam est per se motus vel mutatio. nisi talis forma p̄p̄ta acquisitione possit acquiri: et ideo ad nullam formam ē per se alteratio vel motus: que solum acquiritur p̄ alia acquisitione: q̄ admodum dictum est de relationibus. et quia iste qualitates prime sp̄i sicut sunt habitus: non acquiritur nisi aliqua alia prius acquirantur. vt sanitas non est terminus proprius alicuius alterationis. sed aliqua alia alteratio ad aliquem gradum calidi vel frigidi. et tunc fit cōmensuratum alijs qualitatibus: et tunc est sanitas: ideo dicitur quod ip̄tenti cōcessit ad tales qua-

litates esse per se alterationē: et nō cōcedit alterationē eē ad aliquā qualitatem nisi que p̄t p̄rio acquiri. sic q̄ ip̄sā non tantum per accidens sequitur ad formā inductam: sicut relatio. sed eius inductio necessario sequitur inductionē alicuius forme prioris. sed sic est q̄ isti habitus sequunt ad p̄ductionē actus et operationum: et sic ad nullā sc̄iam vel p̄siderationem est per se alteratio immediata in tali ordine: tanq̄ primo alterant: qd quid ē p̄mū alterans est obiectū: qd nō p̄rio causat sc̄ias: nec cōsiderationem: sed sensationem: et sp̄s sensibiles: ideo restat soluere rōnes. ¶ Ad primā cōcedit q̄ est bene cōtrarietas. s̄ hoc non sufficit. sed requirit q̄ in inceptioe eius non necessario requiritur alteratio: alteratio. Ad sc̄dam dicitur q̄ non sequitur: sicut nō sequitur. omnis homo est per se animal: album est homo. & album est p̄ se animal. Ad aliā d̄ q̄ tales termini sunt bene relatiua sc̄dm dicit: quod forte sufficit ad aristotelem.

Dubitarur tertio: vtrum cuiuslibet forme irēssibilis sit dare primū irēssū. R̄ndet breuiter supponēdo qd sit primū irēssū. q̄ primū irēssū est istas i quo vix est dicere. hec forma nūc primo est irēssa in hoc subto. vel hoc subm nunc primo factum ē magis intensum. hoc supposito: ponunt aliq̄ p̄p̄os. ¶ P̄riā: n̄ i quibus irēssū ē dare primū irēssū eē. p̄t q̄ videm q̄ aliqua ps aeris remisse continue lucida fit magis lucida ad p̄tinuā approximationē corporis lumbosū. s̄ in tali irēssione p̄tinuā irēssibile ē dare primū intensū eēssit irēssibile est dare nūc primo illū in q̄ corpus lumbosum factū est magis p̄p̄inquit huc p̄t aeris. ¶ Sc̄da p̄p̄os: i quibus remissione ē dare primū remissū eē. q̄ videm q̄ aliqua p̄t lucida p̄tinuā elongationē corporis lumbosū p̄tinuā fieri minus lucida: in q̄ remissione irēssibile ē dare primū remissū eēssit in motu corporis illuuantio: irēssibile est dare primū mutatu eē. ¶ Tertia conclusio: in aliqua irēssione cōtingit dare primū intensum esse: et aliqua remissione primū remissum eē. p̄t ps p̄t q̄ in subiecto h̄tē aliqua formā non i summo: possit deus in instāti causare aliquā partē forme eiusdē sp̄i. immediate in t̄pe sequente p̄tibiliter cōtinue creare in eodē subiecto aliquā p̄tē. quo posito: totalis irēssio huius forme p̄prehendēs illam subitanēam et successiuā: haberet primū intensum eē. instāti enī dato: illa forma eēt primo intensa: quis illa p̄talis irēssio q̄ ponit tota p̄tinue nō haberet primū intensum esse. Sc̄da ps p̄t q̄ deus possit aliqua p̄tē forme corrūpere in instantia in t̄pe imediato reliquā successiue: tunc s̄m intellectū p̄missum: instāti dato: illa forma esset primo remissa. Et hec de secundo articulo.

Quantum ad tertium sit conclusio responsalis. mouens est simū cum motu vel s̄m cōractorum mathematicum q̄n p̄rio mouet. vel virtutem quādo primo non motum. ¶ Ad rationes ante oppositum patet solutio in articulis.

Dubitarit autēz vtrū aliquis vtrū omnis motus omni comparabilis sit aut non.

in quibus intensio ē. p̄rio intensum

in quibus remissio ē. dare p̄rio remissum

1. plures naturae

sic est secundus tractatus huius libri in quo de
 terminat de comparatione motuum adinuicem et diuisi-
 dit in tria capitula. In primo mouet vna questionem
 scilicet vtrius ois motus sit omni motui comparabilis in velo-
 citate et tarditate. Et probat primo quod non omnibus et omni-
 bus. ¶ Primaque tunc sequitur quod motus rectus motui
 circulari esset comparabilis. scilicet hoc est falsum. quia si essent
 comparabiles adinuicem tunc spaciis circulari et spaciis
 recti essent comparabiles adinuicem quod est falsum. ¶
 Secunda ratio. quia tunc sequitur quod motus localis esset co-
 parabilis motui alterationis: et per hunc qualitas
 peues quam attenditur velocitas in motu altera-
 tionis esset equalis magnitudinis cum spacio. Pe-
 nes quod attenditur velocitas in motu locali. hunc est
 falsum. ¶ Deinde arguit ad partes affirmati-
 uas duobus rationibus. Prima. tam motus circula-
 ris quam rectus est velox vel tardus. ergo motus rectus
 vel circularis sunt equaliter veloces vel iniqua-
 ri. et per hunc sunt comparabiles adinuicem. Secunda
 ratio. motus rectus et circularis possunt fieri in equi-
 tempore: ergo possunt esse eque veloces: et per conse-
 quens comparabiles adinuicem. Et sequenter ponit
 conditiones comparabilium adinuicem. Prima est:
 illud in quo debet fieri comparatio aliquo adiu-
 uem non debet eis competere equinoce et syonioco. quod probat
 exemplariter. nam si acutus ueniat in illo uino et uoc-
 quatu ueniat in eis equinoce. id talia non comparatur
 in acuitate adinuicem. Et subdit quod si aliquid equinoce
 de aliquo dicatur diffinitio illius dicitur equinoce
 de illis. ¶ Secunda additur quod comparabiles habeant idem
 susceptiuum primitiuum quod illa que comparant adinuicem
 ueniant in aliquo susceptiuo: defectu cuius uox non est
 comparabilis meli in dulcedine. Tertia additur quod pa-
 tibilis debet adinuicem comparari secundum speciem spatiosam
 et non secundum generem: ut non dicimus propter quod una res est ma-
 gis colorata quam alia.

Sic et circa motum eque velox quod in
 equali tempore mouetur equalis et tantum
 longitudinis in tali.

stud est secundum capitulum in quo philosophus determinat
 de comparatione motuum in spaciis supponendo quod il-
 la equaliter mouentur in equali tempore secundum equalis moue-
 tur eadem specie motus. Deinde ponit tres regulas. ¶ Prima
 manilla alteratio est comparabilis seu eque velox
 cum mutatione locali: quia talia non sunt eiusdem spe-
 ciei neque eiusdem generis: igitur. ¶ Secunda regula. motus cir-
 cularis non est comparabilis motui recto. quia linea
 circularis non est comensurabilis linee recte igitur. ¶
 Et si quis querat quare et quod isti motus non sunt
 comparabiles. Respondet quod maxime est quia sunt per dispo-
 sitiones seu magnitudines quod dicitur specie. ¶ Contra ex-
 cludit aliam questionem: queret enim aliquis. verum quia
 aliquid motus sunt per diuersa instrumenta: id dicitur
 non esse comparabile sicut motus volandi et motus
 ambulandi. Respondet quod instrumentorum diuersitas
 non impedit. Et istis insertis vna correlatiu dicens.
 quod illi motus qui non sunt eiusdem speciei non sunt
 comparabiles adinuicem. saltem si fiant secundum dispo-
 siones dicitur specie: quia ubi est equiuocatio ibi non est co-
 paratio. scilicet in dicitur specie est equiuocatio: quia in ge-

nere latent equiuocationes. Et subdit quod triplices
 sunt equiuocationes. quodam sunt multi dicitur sicut est
 in equiuocatione a casu. quodam sunt per quodam simi-
 tudinem. sicut in equiuocatione a consilio. et quodam sunt
 prime sicut spes in genere. ¶ Tertia ratio. possibile est
 alterationes inter se esse comparabiles. quia possibile est
 quod aliqua duo simul sanentur: et sic ille sanationes erant
 eque veloces. Et si quis dicat: sicut secundum quantitate
 aliquid dicitur equalis: ita secundum qualitate aliquid dicitur
 simile: ergo vna alteratio non debet dici equalis neque
 eque velox alteri. Respondet quod alteratio dicitur eque
 velox que est secundum eandem qualitate in equali tem-
 pore: quod tempus est quantitas. Et dicitur quod ad hoc quod
 aliquo alteratione comparantur adinuicem reguli-
 ritur quod sint ad qualitates eiusdem speciei. et secundum
 equales gradus. Et subdit quod ad hoc quod alterationes
 dicantur omnino eque veloces oportet aspicere ad
 qualitates et subiecta. Nam propter qualitate
 et subiecta vna alteratio est velocior altera. ¶ Fi-
 naliter ostendit quomodo generationes et corrupti-
 ones sunt eque veloces: et ponit talem conclusionem.
 Generationes et corruptiones dicantur eque velo-
 ces: que sic se habent quod per eas in equali tempore ge-
 nerantur res eiusdem speciei. et si in equali tempo-
 re generantur duo homines: generationes eorum di-
 cuntur eque veloces. Et ex hoc videtur sequi quod ali-
 qua generatio sit successiuam cum fiat in tempore. et
 hoc potest esse verum de generationibus formarum cor-
 poralium et materialium.

Quoniam autem mouens mouet semper ali-
 quid in aliquo et usque ad aliquid. Dico
 autem in aliquo: quia ad quantam aliquam
 longitudinem. semper enim simul mouet et
 mouetur quare quantum aliquid erit quod
 motum est: est etiam in quanto.

stud est tertium et vltimum capitulum huius libri in quo
 philosophus ponit septem regulas de comparatione mo-
 tuum ad mouentia. ¶ Prima. si aliquid sit moueretur mo-
 bile maius per aliquod spaciis in aliquo tempore eadem vel equi-
 lis mouebit medietate illius mobilis per duplex spaciis
 in eodem tempore. ¶ Secunda regula. si aliqua virtus moueretur
 aliquid mobile per aliquod spaciis in aliquo tempore eadem vel equi-
 lis virtus mouebit medietate illius mobilis per idem
 spaciis in medietate illius temporis. Et istas duas regulas pro-
 bat simul. quia motus velocitatur secundum proportionem
 mouentis ad resistentiam mobilis. ¶ Tertia regula:
 si aliqua virtus moueret aliquid mobile per spaciis ali-
 quod in aliquo tempore eadem vel equalis mouebit idem mo-
 bile per medietate spaciis in medietate temporis. ¶ Quarta.
 si aliqua virtus moueat aliquid mobile per spaciis ali-
 quod in aliquo tempore. media virtus mouebit in equali tempore
 medietate illius per idem spaciis. ¶ Quinta ratio. si ali-
 qua virtus moueret aliquid mobile per aliquod spaciis
 in aliquo tempore: ovis illa virtus mouere duplex mo-
 bile in duplici tempore per idem spaciis: quia forte nullo modo
 poterit ipsum mouere. motor enim non potest aliquid mo-
 uere nisi virtus eius excedat resistentiam mobilis. ¶
 Sexta ratio. si aliqua virtus moueat aliquid mobile
 per aliquod spaciis in aliquo tempore: est necesse. medietate

si ois motus sit omni-
tray comparabilis.

conditiones comparabilium
mynam prima

secunda

tertia

si aliquid motus sunt per
ista instrumenta.

illi? ut utis mouere idē mobile in eodē tpe p medi
 erat illius spacij: q; forte nō poterit mouere. ¶ Se
 prima regula. si vna virtus mouet qñs mobile: r al
 tera alter p aliqd spaciu in aliquo tpe: aggregatū
 ex illis virtutibus mouebit aggregatū ex illis mo
 bilibus in eodē vel equali tpe. r p idem spaciu: quia
 semper manebit eadem proportio. ¶ Et aduertet q;
 sicut predictae regule tenent de motu locali: ita pro
 portio abriter tenent de motu alterationis et au
 gmentacionis. Circa tertium.

Queritur vtrum ois motus sit omni
 motui cōpabilis. Et aī primo q; sic. q; ois
 motus ē velox vel tardus. vel q; est eq; velox vel
 velocior: aut minus velox est alio. r sic est cōpabilis.
 ¶ Sedo aī sic scdm phm octauo huius. motus celi est
 primus et velocissimus oim motus: q; est compabi
 lis oī motui alteri a seipso. ¶ Tertio aī. oēs motus
 eadē mensura mēsurant scz tpe. sed oīa q; eadē mē
 sura mēsurant vident adinuicē cōpabilia. q; ois motus
 est alteri motui compabilis. Quarto aī
 sic. motus sursum et motus deorsum q; dicit spēs possunt
 cōparari in velocitate et tarditate. agit ois motus est
 oī motui compabilis. Quinto aī sic. si nō ois
 motus esset comparabilis oī motui. hoc esset q; nō
 ois motus est eiusdē spēs solissime cū oī motui. hoc
 ē falsū. q; motus diurnus solis ē velocior alteratione:
 r tñ non sunt eiusdē speciei genit. ¶ In oppō sit
 phūs in textu. ¶ In questione erunt tres articuli.
 Quantum ad primum.

Sciendum est primo q; comparatio ē dua
 rum rerum vel vnus vt duarū in aliq; tertio colla
 tio scdm equale vel in eqle magis vel minus. ¶ Ex
 quo sequitur q; ad cōparationē tria requiruntur. scilz
 duo q; cōparant. r tertius in quo cōparant. Et si di
 catur q; requiritur aīa r etiā receptus p quos aīa cō
 parat. Rñ dicitur q; ad actuale cōparationē certe aīa
 requiritur tanq; principale cōparās. r etiā cōceptus
 cōparabilis tanq; instrumenta quibus aīa cōparat.
 Et notanter dicitur in diffinitione vnus vt duor:
 quia vnus ad se potest esse cōparatio. vt dicendo
 fortis est albius nunc q; heri. ¶ Et si quis dicat
 hīl dicitur esse in duobus. ergo nulla potest esse cō
 paratio propria. sed ois abusua que fit qñ compa
 rabilia non cōueniunt in tertio in quo cōparātur
 vt deus est melior diabolo: de quo alias visum est
 in summulis. Rñ dicitur q; licet idē nsero nō sit ī di
 uersis: n̄ hñ idem qñe vlt spēs. ¶ Et si qñ iterū dicat.
 plura pluribus possunt cōparari. ergo male dicitur.
 q; cōparatio est vni ad aliū. Rñ dicitur q; licet plura
 pluribus cōparentur pluribus cōparationibus. tñ
 vna cōparatio est vni tantum vni comparatur. ¶ Et
 aduertet q; quandoq; aliqua comparantur imme
 diate in vno vt homo r almus in albedine. qñq; in
 mediate in vno r mediate in alio. vt dicēdo q;
 fortis est ita albus sicut plato ē niger. Et sic patet.
 quomodo ista comparatio est in tribus. r immedia
 te in duobus: sicut albedine r nigredine. r media
 te in vno scilicet rubedine. ¶ Aduertet vltimū q; ad
 hoc quod aliqua in aliquo comparantur: oportet
 q; illud suscipiat magis et minus. ideo fortis et

plato nō cōparātur in hōie: q; hō n̄ suscipit magis
 neq; min⁹ vt alias visū est in logica. ¶ Sedo requirit.
 q; cōparatio pprie fiat in aliquo vniuerso: q; suscipiat
 magis r minus. ¶ Aduertet tñ q; cōparatio minus pro
 prie fit in equiuoce a cōsilio. Itā qñq; dicimus hōies
 puerū ē pulchriorē hōie vniuerso. mō cōstat q; pulchritu
 do dī equiuoce de vno r picto. s; in equiuoce a ca
 su nuūq; sit cōparatio. etiā in genere nō ita pprie
 fit comparatio sicut ī spēs specialissima: s; vt ī plib⁹
 fit comparatio in forma specifica.

Sciendū ē secundo q; circa terrum incidit
 vna difficultas. vtrū quelibet res sit cōpabilis alte
 ri rei in perfectione. Pro cuius solutione ē aduer
 tendū: q; rei duplex attribuitur perfectio. vna cō
 natiua: q; nō est aliud q; ipamet res in tali vel in ta
 li gradu perfectionali. Alia est accidentalis: quā ha
 bet res per qualitates vel p aliquod accidens ipāz
 perficiens: vt homo qui melioris r perfectioris ha
 bet qualitates: perfectior est perfectione accidenta
 li: q; alius homo n̄ habens ita perfectas qualitates.
 ¶ Et si quis querat: vtrū vna res sit perfectior alia
 perfectione essentiali: vna perfectione entitativa.
 Respondetur q; sic. imo impossibile ē duas species vlt
 duo differentia spēs esse equalis perfectionis esse
 tialis. imo vna est spēs perfectior alia. ¶ Et si quis ar
 guat. omnia equaliter videntur a perfectione primi seu
 deo: ideo q; perfectio primi ē infinita. r omniū aliorū
 finita. modo a perfectione infinita omniū perfectio
 finita equaliter distat. sicut si esset magnitudo infinita
 tantūc magnitudo bipedalis nō magis attingeret
 eam q; magnitudo pedalis quod est falsū. Rñ dicitur
 detur q; entia equaliter distare a perfectione primi
 potest dupliciter intelligi. Vno modo scilz quocunq;
 gradu perfectionis addito vni: nunq; posset attingere
 perfectionem primi r sic bene verū est. Alio
 modo q; vna nō magis appropinquet deo quo ad
 perfectionem atiquā: sic nō est verū. imo dico q;
 vt dicit scotus libro quarto: distictione duodecima.
 questione secunda. q; in deo sunt multe pfectiones
 simpliciter. ideo illud est simpliciter perfectius: q; est
 sibi propinquius fm illam rationem perfectiorem.
 Vnde vt dicit phūs in tertio thopico: non sequit
 sumā esse meliorem equo: lz ipa sit similior homi
 ni: quia nō est similior homini in cōditionibus nobili
 oribus simpliciter. ideo illud qd est similior deo in
 cōditione nobilitatis: illud est perfectius. ¶ Et aduertet
 q; conditio simpliciter in deo nobilitas ē intellectualis:
 ideo homo est simpliciter nobilitior celo: q; magis
 appropinquet deo in cōditione nobilitatis q; celum.
 ¶ Aduertet finaliter: q; sicut in deo sunt multe pfe
 ctiones simpliciter: ita possunt ē tot ordinis pfectio
 nis ī entibus. Vnde est vna pfectio simpliciter in
 deo: que est necesse ē. r sic quanto aliqd est magis
 necessarium: tanto illud est ppinquius deo: quo ad illā
 perfectionē seu in illo ordine. r sic celi est deo ppi
 quius quocunq; corruptibili. r sic pfectius ē musca
 r hōie: tñ homo simpliciter ē pfectior. quia magis
 appropinquet deo quo ad additionē simpliciter pfectio
 nis. s. intellectualitatis. r postea sensitiuum: r postea
 vegetatiuum: ideo musca simpliciter est perfectior
 celo: licet celum secundum quid sit perfectius.

Rci duplex attrib
 perfectio

entia equalis distan
 perfectione primo
 tūp intelligi duplici

+ qñq; in imediate in duob; r mediate in vno: ut fortis
 est ita albus ē niger sicut plato est ruber.

Sciendum est tertio: quantum ad presens
sufficit dicere aliqua pnt compari adinuicē dupl.
vno mō ppria. puta fm, et rā quātitatē excessus vnt
us supra aliud. sic dico q̄ due res sp̄e differen-
tes sic cōparant adinuicē in entitate vel in cēntia. tō
h̄ quis q̄reret: homo ē pfectior asino. vel h̄ in vno gra-
du vel in duob. R̄spondet q̄ nō est dabilis certa quā-
titas excessus eius ad equū. ideo videt sequi corre-
lariū pbabile: q̄ pfectio individui superioris sp̄is in
infinītū excedit individū de sp̄e inferiori. q̄ q̄rū
cunq; multiplicet pfectio individui inferioris: non
attingeret individū sp̄is superioris. vt quātūcunq;
multiplicet pfectio asini. etiā si fm imaginatione
possi intēdi & remittit unūq; attingeret pfectione
hoīs. Et si quis arguat q̄ homo est in infinītū perfe-
ctior asino. q̄ in infinītū est perfectus. Secūdo. quia
si esset vnus asin⁹ ita pfectus sicut oēs asini: ille est
in infinītū pfectus: q̄ aliqua pfectionē finitā datā
infinities p̄tineret. R̄spondet ad primā negādo p̄nam.
q̄ ibi arguit a dicto scdm quidiā dicitur simpliciter.
Nam esse in infinītū pfecti⁹ illo. nō ē cē pfectus
nisi in respectu. Ad scdā pōt dicitur q̄ vn⁹ asin⁹
est ita pfectus sicut oēs asini q̄ sūt vel pnt ēē: nō tñ
est in finitē pfectus: imo forte ita pfectus est vnus
sicut oēs simul capri. & etiā h̄ vna perfectio aliā in
finites excederet: nō tñ ppter hoc est infinita: cum
sint diuersarū rōnū. Alio mō aliqua possunt cōpa-
ri pp̄tēque fm certam quantitatem excessus vnus
excedit aliud: quāadmodū dicimus q̄ albedo quat-
tuor graduū excedit albedinem duorū graduū. Et
ex isto sequitur: q̄ aliqua duo solū numero differē-
tia possunt cōparari adinuicē in entitate scdm cer-
tam quantitatem excessus. vt albedo trium gradu-
um & albedo duorum.

Sciendum est quarto: pro solutione ali-
quarū difficultatū ponit aliq̄ propōnes probabiles
¶ Prima. oēs mot⁹ locales sunt adinuicē cōparabi-
les: quorū velocitas attendit penes lineā. q̄ qb⁹ eorū
tpe equales linee p̄transseunt sūt eā veloces. & qb⁹
inequales: dicit in velocitate & tarditate. Ex quo se-
quit: q̄ motus circularis ē cōparabilis motui recto:
immo multi p̄t voluerunt demonstrare lineā circula-
rem ēē equalem linee recte: sicut alchimidēs voluit
hoc pbare. Et si quis dicat: dicit aristō. in textu: q̄
illi motus nō sūt cōparabiles in velocitate & tardita-
te. R̄spondet q̄ aristō. de hoc nō voluit dicere: ostē-
dendo q̄ motus circularis & rectus differant specie:
neq; linea recta & circularis. h̄ solum volebat dice-
re: q̄ velocitas & tarditas nō sunt sp̄es sp̄alissime:
sed ḡnā p̄tinentia multas sp̄es q̄ nō habet nota im-
posita. velocitas em̄ motus alterationis est alteri⁹
sp̄e in velocitate motus localis. & q̄ dixit: q̄ in ḡnē
pp̄tē nō est comparatio: tō hoc volebat manifestare
cū dicebat q̄ motus circularis & rectus non compa-
rantur adinuicē in velocitate & tarditate. tñ sim-
pliciter comparantur in velocitate & tarditate: vt
velocitas & tarditas determinantur ad motus lo-
cales. Ex quo sequit scda pp̄tē. q̄ motus sursum & mo-
tus deorsū sunt cōparabiles adinuicē. Sequit etiā
alia pp̄tē: q̄ om̄s motus locales q̄ fiunt scdm lineas

cōparabiles: sicut sunt oēs linee recte inter se. & linee
circulares: sūt cōparabiles adinuicē in velocitate
et tarditate. ¶ Quarta pp̄tē: oēs augmentationes
sunt cōparabiles adinuicē: q̄ attendunt penes si-
mila spacia. & etiā oēs diminutiones. sed de altera-
tionibus dico: q̄ oēs alterationes q̄ sunt ad qualita-
tes eiūsdē sp̄is pnt cōpari adinuicē. vt due calefa-
ctiones. Dico etiā q̄ oēs alterationes q̄ pnt attendi pe-
nes similia spacia pnt pp̄tē cōpari adinuicē. ideo p̄t
pbabiliter dicit q̄ alterationes facte fm eandē cō-
trarietate vt calefactio & frigidificatio pnt compari
adinuicē. Et hec de p̄tō articulo. Quātū ad scdā.

Subitur primo: penes quid attenditur
velocitas & tarditas i motu. pro cui⁹ solutio de sup-
ponit primo: q̄ velocitatem attendi penes aliqd: nō
est aliud quā velocitatem cognosci p̄ illud. Secūdo
supponit. q̄ in velocitate duo sunt p̄sideranda: scilicet
spacium p̄transitū: & illud a quo p̄cedit. scilicet causa.
Tertio supponit: q̄ velocitas cōter sequitur illud
ad cuius multitudinem multiplicat. & ad cui⁹ me-
diationē media. Quarto supponitur. q̄ si debeat
fieri motus oportet q̄ sit excessus motus sup mo-
bile. i. q̄ motor sit maioris virtutis in mouendo q̄
mobile in resistendo. ¶ His suppositis ponunt aliq̄
pp̄tē. ¶ Prima: velocitas non sequitur potentiam
motoris: sic vel q̄ proportionabiliter intendatur.
sicut virtus motoris. & remittatur sicut virt⁹ mo-
toris: q̄ non oportet q̄ si virtus motoris in duplo
remittatur: q̄ velocitas motus in duplo remittat.
p̄ q̄ virtus subdupla motoris: forte nullō mō po-
terit mouere mobile. Et si quis arguat. motus scdē
potentiam motoris: sicut effectus causā: igit ad ma-
iorationē cause augebit. proportionabiliter effect⁹. &
ecōtra ad diminutionem cause diminuetur effect⁹.
R̄spondet q̄ effectus ad causā est bona pp̄tō: tōque nō
est nisi pp̄tō p̄ducti ad producēs. Sed non op̄t
q̄ sit pp̄tō in effectibus ad pp̄tōnem causam.
¶ Secūda pp̄tē: velocitas non sequitur resistantiam.
sic q̄ sit eadem pp̄tō velocitatis qualis ē pp̄tō
resistentie. q̄ si motor vt sex moueat quattuor:
nō oportet q̄ dupl am resistantiam que esset octo
moueat tardius in duplo: imo nō mouebit. ¶ Et si
quis arguat. q̄ quanto resistantia est minor: tanto
velocitas est maior. h̄ velocitas motus sequit resis-
tentia. aīs p̄ experimentā: & etiā hoc videt velle
aristō. in textu. R̄spondet q̄ si ty quanto denoret solā
augmentationē: aīs est verum. sed nō valet p̄na. si
aūt denoret pp̄tōnem velocitatis: aīs est falsum.
¶ Tertia pp̄tō. velocitas nō sequitur excessus
seu augmentationem excessus potentie mouentis.
sic q̄ pp̄tō velocitatis sit sicut pp̄tō excessus.
quia sequeretur: q̄ duodecim velocis mouerēt de-
cem q̄ duo vnū: qd est falsum. Et si quis arguat.
fm diminutionem excessus diminuitur velocitas.
igitur. Aīs patet: q̄ si in infinītū diminiatur ex-
cessus: in infinītū diminuetur velocitas: igitur.
Respondetur q̄ bene diminuetur velocitas ad di-
minutionem excessus: sed non proportionabiliter.
¶ Quarta pp̄tō. velocitas motuum in po-
tentijs naturaliter agentibus cum resistantia se-
quitur proportionem potentie motoris ad resis-

tiā: sic videlicet q̄ quāto p̄portio est maior: tāto sit motus velocior. sed p̄ hoc arguitur: q̄ tunc sequeretur q̄ ois motor equalis moueret equalē resistētiā equaliter. qd̄ est falsum. q̄ fortius mouet a p̄p̄e q̄ a longē: igit̄. R̄ndetur q̄ debet intelligi: d̄iū: modo sit equalis applicatio. qd̄ nō est hic. Sc̄do sic: q̄ sequeret q̄ fortes in infinitū posset velociter mouere lapidē. q̄ sc̄dm̄ diminutionē lapidis p̄or̄ auge-ri p̄portio potentie motiue sup̄ resistētiā: sed lapis p̄or̄ diminiui in infinitū: igit̄. R̄ndetur negādo p̄iaz. q̄ seruata eadē potētia motoris: nō potest resistētia in infinitū minui naturaliter: nō enim solus resistit grauitas lapidis forti p̄uicētiā: sed grauitas membrorum impetum impimentum/mediū diuidentium. vnde p̄or̄ lapis t̄m̄ diminiui: q̄ nō erit receptiuus illius impetus.

Quābitur secundopenes quid attenditur velocitas mor? localis ex p̄e effectus. ¶ P̄o cui? solutione sup̄: m̄i: q̄ velocitas mor? put̄ n̄ic ad p̄positū est. p̄or̄ attendi ex p̄e duoz. s̄. ex p̄e cause et ex parte effectus. dubium p̄cedens querebat ex p̄e cause. et istud querit ex parte effectus. ¶ Hoc sup̄posito ponuntur alique p̄positioes. P̄ima velocitas motus localis recti non attenditur penes spacium corporale pertransitum in tanto vel tāto tpe: q̄ sequeret q̄ totū velocitū motu moueretur q̄ ps. quia maius spacium corporale p̄transit q̄ medietas. quia totum maius spacium in duplo describeret q̄ medietas in equali tpe. et similit̄ nō posset fieri de spacio superficiali. ¶ Secūda p̄p̄o: in motu locali recto attenditur velocitas penes spacium lineale descriptū ab ipso mobili in tanto vel tāto tpe. quod p̄batur: quia velocitas attenditur penes spacium et nō corporale nec superficiali. igitur attenditur penes spacium lineale. ¶ Tertia p̄positio: velocitas motus localis recti non attenditur penes spacium lineale totale existēs in terminū a quo et terim ad quē. q̄ tunc sequeret q̄ tardius motū eō velocius moueret s̄m̄ mobile velocius motū. et ponendo casum q̄ sint due linee inter duos parietes. vna magna que quasi attingat duos parietes: et alia p̄ua. et volo iterum q̄ incipiant simul moueri: et similtangant altum parietē. tunc ille due linee in equali tempore transcunt equale spacium: et t̄m̄ vna velociori motu mouetur. puta parua q̄ alia. ¶ Quarta p̄positio: velocitas motus localis recti attenditur penes spacium lineale verum vel ymaginariū: de scriptum a puncto medio vel equalenti corporis moti in tāto vel in tāto tpe. Et notāter d̄: equalēti: q̄ si fieret ad p̄spatio ipsius mobilis: non maneret idem punctus medius nisi s̄m̄ equalentiā. ¶ Sz de motu circulari ponit talis p̄s̄o. velocitas motus circularis attenditur penes spacium p̄transitum in tanto vel in tanto tpe. ¶ Sc̄da p̄s̄o. dicta velocitas attenditur penes spacium lineale verum vel ymaginariū descriptus a puncto velocissime motu ipsius mobilis in tanto vel in tanto tempore. Et notāter dicitur verum vel ymaginariū propter ultimam speranz que non descriptū spacium verum sed ymaginariū.

Quābitur tertio: penes quid attenditur

velocitas in motu augmentationis. ¶ P̄o cui? solutione ponunt alii p̄p̄oes. P̄ima: velocitas augmentationis non attenditur penes quantitatem acquisitam in tanto vel in tanto tempore. quod p̄batur. et ponatur q̄ in aliquo tpe vni p̄ue herbe acquiratur quāritas digitalis p̄ cōuersionem alimēti. et etiā vni magne arbori acquiratur equal quāritas in equali tpe: tunc cōstat q̄ cuiuslibet aduentū equalis quantitas in equali tpe. et si nō iudicatur equaliter esse augmentata. nam augmentatio herbe sensibiliter percipitur. et non augmentatio arboris. igitur. ¶ Sc̄da p̄p̄o. velocitas augmentatiōis non attenditur penes p̄portioem quāritatis acquisite ad quantitatem p̄existētem. nā si sc̄sequeretur q̄ essent due augmentationes: quarū vna non esset velocior alia neq̄ tardior neq̄ equalis. nā ponendo q̄ a. sit corpus pedale: et augeatur in hora acquirendo sibi quāritatem pedale: sic q̄ fiat bipedale. a. b. sit corpus pedale. et augeatur in eadem hora acquirendo quāritatem bipedale: sic q̄ b. in fine sit tripedale. tunc quantitatis acquisite primi scilz a. ad quantitatem p̄existētem est p̄portio equalitatis. et respectu ipsius. b. est p̄portio inequalitatis: et neq̄ comparantur ad inuicē. igitur nec augmentationes ille. ¶ Tertia p̄positio: velocitas augmentationis attenditur penes p̄portioem compositi ex quantitate p̄existente et quantitate acquisita ad p̄existētem solum in ordine ad tempus. vt si a pedale acquirat sibi in hora quantitatem pedalem. et b. quantitatem bipedale: tunc in augmentatione ipsius a. p̄portio compositi ex p̄existente et acquisita ad p̄existens: solum est dupla. et in augmentatione. b. est tripla. modo in quali p̄portione se habet dupla ad triplam: tali p̄portione se habet. b. ad augmentationem a. Sed de motu alterationis ponitur vna sup̄positio: et vna conclusio. Sup̄positio est hec: q̄ in alteratione inuenitur duplex successio. scilz icet s̄m̄ intensiōem et secundum extensiōem. Tunc sit hec conclusio. velocitas alterationis attenditur penes qualitates acquisite in tanto vel tanto tempore absolute. vrbigratia. vt si duobus subiectis siue equalibus siue inequalibus in eadem hora acquirantur qualitates equalēs: ista erunt eque velociter alterata. Et hec de secundo articulo.

Quantum ad tertium sit cōclusio responsal. non omnis motus est omni motu comparabilis comparatione proprie dicta. Ad rationes ante p̄positum. Ad primam dicitur. q̄ velox non dicitur de motibus sicut species specialissime. ideo non oportet q̄ omnis motus sit comparabilis omni motu in velox vel tarditate immo dicunt multi: q̄ velox et tardum dicuntur equiuoce de motibus differentibus specie. ¶ Ad sc̄dam dicitur. q̄ talis motus bene est comparabilis omni motu locali: sed non cuiuslibet alteri motu comparatur. Et similt̄ ad alias rōnes patet quid sit dicendum in articulo.

¶ Incipit octauus liber philosophorum.

1126

Trum at fact? sit aliquado motus: cu no esset prius. et corrumpitur iterum sic q moveri nihil sit: aut neq fact? e neqz corrumpitur: sed erat sp et erit. Et hoc immortale et sine qui ere existit in his que sunt: vt vita. quoddam eius per naturam omnibus subsistentibus

Sic est octauus liber phis. corium q phis inquit qd sit prim? mor? prim? motor. r prim? mobile. Et diuidit in quatuor tractat?

In prio detersat d. ppetuitate motus. r cotinet quatuor ca. In prio ponit opinionem antiquorum de ppetuitate motus: moues prio hac qstionem. vtz mor? aliqui st fact? sic q an nichil mouetur. r vtru aliqui desinet ee: sic q an nichil mouebitur. vel vtru nungq inceperit ee r desinet. ee. Et de hoc recitat tres opiniones antiquorum. Prima fuit democriti dicentis: q semp fuit mor?. r hec fuit opinio eoz qui dixerunt mndos ee infinitos. dixerunt ei sp ee gnatione r corruptione aliquoz mndorum: sed necesse est gnatione r corruptione esse cum motu: ideo dicebant: semp esse motu. Secda opinio fuit anaxagore dicentis: no semp fuisse motum. sed aliqui ipsum incepisse: sic q nunq pri? fuit ser. dixit eni mndu semel esse genitu: r nunq post debere corrumpi. na fm cum an mndi stitutes res p infinitu tps quienerunt in vno cofuso chaos: et postea ab intellectu diuino seqstrate sunt: r sic constitutus est mndus. r tuc inceperit mot? q nunq desinet. Tertia opinio fuit empedoclesteponens motum no sp fuisse: r aliqui incepisse r aliqui desinere ee. s. aduentere amicitia rez. r itez adueniente lite constituit mndus r inceperit motus. Et subdit phis: q diligenter inqredum est de hac questione: necuz sit difficilis. r de ea sunt multe opiniones.

Incipiemus at primu ex diffinitis a nobis in phisicis: prius dicimus autem motum esse eudelicam mobilis scdm mobile.

stud est scdm ca. in quo phis ponit rones ad probandum sempiternitate motus: r intendit aliquas rones. Prima est p modum suppositionis. s. q si debeat motus ee oportet q prius sit mobile. r motuum. quod pbat ratione r inductoe. ratione sic. motus est actus mobilis. ergo mot? no potest ee quin prius sit motus. inductione sic: quia vbi est alteratio: oportet q alterabile precedat: r vbi est combustio: oportet q combustibile precedat. r sic de alijs motibus: igitur. Secunda conclusio. semp fuit mor?. qd pbat duabus rōnib. Pria: nam si aliqui incepisset: q aliqui fuisset. vtru dicere motus no est: tunc mobile et motuum pcessissent motum. vel ergo fuisset ab eterno. a sic motus no incepisset: r fuisset ab eterno: cu motus r mobile sint cause sufficientes motus. v. aliqui fuissent facta: r sic an motu fuisset motus: cu no potuissent fieri

sine motu. r dicit q prima fuisset irrationabile dictum. An dicit q sine rone d: tanq ab incipient dictum est. Deinde remouet vna cauillatōez. Ha diceret aliqd: q lz agente naturalia no possunt agere sine mutatoe: r n bñ agētia libera. Hñ dicit q sicut naturalium nunq agit vtrūqz cōtrariorū nisi rōne diuersarum dispositionū vel intrinsecarū vel extrinsecarum. ita etiā agens liberū non agit rtraria nisi fm diuersas dispositiones intrinsecas vel extrinsecas. r ita no possunt fieri sine motu. igit. Secunda ratio. tps est eternū. ergo r motus. pbat. qd tps vel est mor? vel no est sine motu. anis pbat auctoritate antiquoz. oēs em antiqui pter Platonem dixerunt tēpus no esse factū. pbat etiā rōne. qd qd sit de nouo: necesse est aliquid ee prius ipso. r ipsum ee posterius: quia necesse e q factis pcedat factuz: sed prius r posterius non possunt esse sine tempore. igitur tempus fuisset ante tempus. Tertia rōne: sp erit motus: qd pbat: qz si aliqui non sit mor?: tuc motuum r mobile erunt semp. r sic semp erit motus: cum corrumpitur non sit sine motu. Et quo infert q motus est perpetuus: quia non potest incipere ee neqz desinere esse. v. post vltimū motū. v. in ca. rō. ca. 2. q. 1. v. 1.

Et vero nihil inordinatum eorum que natura et secundum naturam sunt. Natura enim omnibus causa ordinationis est: infinitum at ad infinitum nulla ordinationem rationis hz ordinatio autem ois ratio est

stud est tertiu ca. huius tractat? in quo phis reprobat opiniones empedoclis r anaxagore negantium sempiternitate motus. Et intendit tres rones. Primam opinio anaxagore q empedoclis e irrationabilis: qz illi irrationabiliter loquitur. qui de naturalibus aliqua asserit que nec sunt p se nota nec ex p se notis v. probabilibus deducta: imo q non sunt magis apparētia q sua opposita: r constat q non e p se notum nec ex p se notis magis deduci potest. q mundus aliqui non fuit q oppositum eius. igitur isti irrationabiliter loquuntur. Secda rōne: ppositio anaxagore e irrationabilior positione empedoclis. qz in natura debet poni gradia tū. h. inter infinitum tps in quo anaxagoras dicit res in infinitum quiescere. r tempus finitu in quo dicit res moueremur inter illa null? sit ordo. quia finiti ad infinitum nulla est portio. Tertia rōne: empedocles no bñ dixit motu no sp ee: r multoties mndum incepe ee desinere. qz no sufficit aliquid asserere: r opz assignare rationē r causas rationabilem sui dicti pura inductionem vel demonstrationem. sed hoc non fecit empedocles igit. Et si dicatur q no opz istorum assignare aliqua cām: qz de sempiternis non opz qzere cām ee no habeant. Respondet philosophus: q licz in aliquib? hoc sit verum. hoc tñ no est v. rō. qz hoc r angulū habere tres angulos equales duobus re rctis est sempiternum. r tamen habet aliquā causam: scz principia per q demōstratur: igit. Et subdit q sicut pīcipia sunt necessaria: r conclusiones principiorum: pncipiorum autem non est causa: quia bene conclusionum. v. in 2. phi. ca. 2. 2. tractatū. v. in 2. phi. ca. 2. 2. tractatū.

mi motu sit ppetuus

democritus

anaxagoras

empedocles

si sufficientia dicere. sed nec rationem. ut assignare

Contraria autem his non difficile est sol- uere videbitur aute ex huiusmodi considera- tibus contingere maxime motum esse ali- quando cum non est omnino

Stud est quartu capitulu in quo phis narrat r soluit rones que solent fieri ad probandu q motus no erat ppetuus. ¶ P riaz s'is motus est de aliquo termino ad aliquem terminum: sed omne habens terminum est finitum: igitur. ¶ Secunda ratio: si motus non potuisset fieri de nouo: sequeret quod vniuersum semper moueret vel sp d'elceret: s' hoc e' s'f'm: igit. videm' eni q in vno mobili q'ns est mor' r q'ns no. ¶ Tertia ro: sicut e' in m'iori m'ido ita videt e' in m'iori. sed m'ior m'odus: puta ho vel aial: debet h're p' i' capis sui mor': q' et m'ior m'odus. ¶ Ad p riaz dicit phis: q' deo s' q' ois mor' s'it finit' et nullus infinit' no p'pter hoc seq' q' n' ista s'it vera: sp e' mor'. ¶ Ad sc'baz dicit q' no h'z difficultat' e' nec facit aliqd' d'icta. q' postq' aliqd' d'elcebat moueba- tur de nouo p nouu motu. an t'n istu' finit' fuit ali' motus. ¶ Ad tertia d'r. videt h're m'ioze dubitati on' q' videt h're q' motus inceptit in aial' p': et an n' fuit ali' motus in t'ps. qd' est falsu: q'z mot' local' e' aialis p'cessit alter motus s'z alteratio corporis.

Veritur vtru' motus sit eternus vel aliqu' factus. Et af' prio q' sit eternus: q'z deus ab eterno produxit motu: aut non. si primu' sic est eternus. si non: ergo de non agente factus est agens de nouo: et de no' producente producens. ergo est aliquado mutatus: quia non videtur possibile de'u fieri agere et no' agentez sine mutatione. et tamen est in mutabilis omnino: igit' ¶ Secundo sic: quia aut deus ab eterno produxit mundu: et sic habet intentuz. aut no: q' no' potestis dicere. quia vel hoc esset co' q' no' voluit aut quia non potuit. no' quia no' potuit: quia semper equal' potentia' habuit. no' q'z n' voluit: q'z t'ne fuisset iudis: et fuisset mutat' de no' volente in vol' q'. ¶ Tertio sic. q' impossibile e' aliqua volutate antiqua d' nouo aliqd' p'ducere sine mutatioe sui. ergo i' possibile est volutate diuina mundu' p'duxisse sine sui mutatioe. an' p'z articulu' p'sensile dicent' e' q' impossibile e' tra'sire de contradictorio in contradic'io: in quoq' alter e' reale sine mutatioe. ¶ Quarto sic: mutari e' aliter se h're n'ic q' pri'. s'z si de' p'duxisset mundu' d' nouo se habuisset aliq'ni aliter q' pri': ergo aliq'ni fuisset mutat'. ¶ Quinto sic: t'ps e' eternu: ergo r mot'. q'na p'z q'z t'ps n' fuit sine motu: nec h'z. an' p'z: q'z pri' et posteri' s'it t'ps vel p'tes t'ps. ergo si t'ps inceptit e' pri' habuit no' e' q' e' ergo i' illo p'tio fuit. q' ip'i cat. vel n' fuit: ergo no' fuit pri' r posteri'. q' falsu e' igit'. In oppositu' arguit auctoritate fidei tenet' solui e' vni' eternum s'z deus: per quem oia facta sunt. ¶ In questione erit tres articuli. Quantu' ad p riaz Sciendum est p riaz: q' no' est ide' loqui de eter- nitate motus r de eius entitate. nam ista accipit tanq' p se nota r manifesta in phi' motus e'. s'z ista mor' est eternus no' ab oib'us d'elcebat r d'icebat fides q' philosophu' est ip'a sit simpliciter falsa: tam e'

phis c'cedit ea ee vera. Secundo supponit q' illud aduerbium semp potest capi dupliciter. vno mo' vt t'ntu' valet sicut in oi t'pe. r sic ista est pcedenda. s'z fiat motus id est in omni tempore fuit motus. s'z ista no' conceditur: motus semp fuit. nisi diceretur q' ex omibus motib' celi c'poneretur vn' totalis motus. Alio mo' vt tantu' valet sicut ab eterno: qd' c'oter tantu' valet sicut ante omne tempus. et sic no' conceditur ista: semper fuit motus id est ab eterno fuit motus: licet aristoteles eam concessisset non tamen sic exponeret illud c'plexum ab eterno. Et isto sequitur q' qualitercuq' capiatur semp: sp ter- miu' sequens distribubilis no' impeditus su' p'oit' s'fuse t'ntu'. vnde q' dicitur ab eterno fuit motus: ly motus supponit c'ofuse tantu'. s'z hoc complexu' ab eterno exponatur p hoc q' est ante omne t'ps. Et isto videtur sequi d'ria inter ab eterno r ppetuu' na' ab eterno dicit anterioritate. sed ppetuo dicit p' s'terioritatem. vt de anima nunc creata dicitur q' p petuo viuet. r ppetuo erit sed no' dicimus illam ab eterno esse. ¶ Et si quis c'otra dicta arguat. nam ista est vera ante omne t'ps fuit motus igitur vi- detur q' motus fuit ab eterno r q' nunq' sit dabilis prim' motus. ¶ Auerte aut' q' ista e' vera an' oem motu' fuit motus quo ad des'ioez no' aut' quod ad inceptioe. s'z aristoteles d'iceret q' ante omne mo- tu' fuit mot' q' ad inceptioe e'. Diceret etiam q' post oem motu' esset motus quo ad des'ioez: q'z dice- ret munduz esse ppetuo r nunq' des'ineret esse.

Secundo sciendum est q' circa tertium in- cidit talis difficultas an ad phisicu' p'tineat veteria re de prio motore. Et q' no' na' dicit phis i' scdo hu- ius: q' mouetia no' mota. s'it phice consideratio. sed prim' motor e' moues no' motu. igit'. ¶ It' e' d' substia- tiuz separ' sicut est primu' moues p'tinet ad metha- phisicu' considerare ergo no' ad phisicu'. ¶ In oppo'm est phis in hoc octauo i' textu dices determinandu' est de prio motore r prio mobili. ¶ Pro cui' solutioe supponit vt v'isu' e' in prio hu' q' phi'a natural' h'z veteriare de oib' e' t'p' cu' ip'a h'eat fo'are demon- stratioes ex t'ris supponetib' p oib'us reb'. s'z non h'eat d'ld' rare de aliquo simplr q'ditarue. s' ostiden- do qd' ip'm sit. Secdo supponit q' methaphisic' c'oll- derat de causis in q'tum causata dependet ab eis in- essendo. r phicus habet considerare de eis in q'tu' cau- sata dependent ab illis in mouendo r transmuran- do tam ac'riue q' passue. Ex quo sequitur q' si pos- sit demonstrari prim' iam esse p ce' alteri'. tunc tal' demonstratio p'tinet ad methaphisicu'. si no' possit demonstrari p mouere vel moueri. t'nc talis demon- stratio p'tinet ad phicu'. Et ex isto sc'dur q' phicus no' h'z considerare de mouet' no' mota quo ad ei' q' d'itatem. s'z bene quo ad rone' mouetis. r in q'tu' alia dependet ab eo i' mouendo vel tra'smutado. r p hoc soluit ro' an' oppositu'. ¶ Et si q's dicat et phis no' h'z considerare de mouctibus r motis quo ad qui- ditatem s'z solu' scdm illas rationes secunduz quas diffinit mouetia non mota igit' no' magis o'bebat dicere q' mouentia mota sunt phisice consideratio- nis q' mouentia non mota. Respon'detur negando p'nam. cuius ratio est quia dicebat h'ic phis scil'z q'

¶ ad aduerbium semp q' cap' dupliciter

¶ no' deiaz m'ior omnino et ppetuum.

tractatu' p'ter. fo. 25

v'it in p' d' aia. no. 4. 1

dubio 3. q'ne p'ma

q'nto methaphisice

mouentia mota sunt physice considerationis tanq̄
per se inferiora ad subiectū phisic non autem mouē
tia non mota.

Sciendus est tertio q̄ circa tertū incidit
ta: is difficultas vtrū necessaria et p̄etua possunt
habere causam sui esse. ¶ Pro cui⁹ solutione sup
ponitur q̄ duplicata sunt necessaria scz cōplexa et in
cōplexa. cōplexa sicut sunt ppōnes necessarite. et sic
dico de istis q̄ oē necessaritis creatū cōplexū seu oīs
ppōsitio necessaria creata hz cāmsui esse et pōt eē et
nō esse. Ex quo sequitur q̄ ipse nō dicitur necessarite
eo q̄ sint necessario. sed q̄ q̄ltercūq̄ p̄ ipsas signi
ficatur necesse est: ita esse. Alia sunt necessaria in
cōplexa. et de istis pōt dupliciter r̄nderi. vno mō fm
q̄ritatē et fide sic videt q̄ est t̄m vniū necesse esse in
cōplexū scz deus. Dico scdo q̄ tale nō hz cām sui eē
quia est imp̄ductū et increatū. Vto mō pōt r̄nde
ri fm mentē phozuz et p̄cipue auicenne q̄ posuit ca
thēnā aureā. Et dicit fm est q̄ plura sunt necesse esse
incōplexa q̄ impossibille est nō esse vñ ymaginatur
auicenna q̄ prima intelligētia intelligendo se p̄
ducit scbam intelligētiā q̄ regit orbē. et est mou⁹s
extrinsecū. Et ista scba intelligētia intelligendo
primā a qua fuit p̄ducta causat tertiā et intelligē
do se: causat aiām sui orbis qz iste auicenna pone
bat orbē esse aiātos. et illa aiā erat mouens intri
secū. et tertiū illa intelligētia intelligendo possibi
litatē et depēdētiā suā a prima intelligētia cau
sat suū orbē et sic p̄ q̄ ipse ponebat tot esse intelli
gētiā quot orbē. Scdo p̄ q̄ cuiuslibet orbis
ponebat duo mouentia scz extrinsecū qd est intelli
gētia et intrinsecū qd est aiā illi. Ex quo sequitur
q̄ ipse ponebat celos esse aiātos. Dicebat em̄ quali
bet talē intelligētiā excepta prima esse ab alio
causatā vel productā. ¶ Pro quo est aduertendū
q̄ ad hoc q̄ effectus sit necessarius op̄z q̄ causa ei⁹
sit necessaria dupliciter. scz in essendo et in causan
do. quia altera deficiente pōt effectus nō esse: et p̄
cōsequens nō esset effectus necessarius.

Sciendum est quarto q̄ incidit alia diffi
cultas vtrū deus seu prima causa causat aliqd
necessario ad extra. Et videtur q̄ sic: nam p̄ducto
corpore et aiā informate corp⁹ nō pōt deus nō cau
sare humanitate: igitur. Itē p̄ductis duab⁹ albe
dimbus: non pōt nō causare similitudinē: igitur.
Item causa prima causat eodē modo sicut secūda
causa: scz causa aliqua scba causat aliqd necessario
quia naturaliter causat et nō libere: igitur. ¶ Pro
solutione supponit q̄ deū causare seu p̄ducere ali
quid ad extra: nō est aliud q̄ deū causare aliqd in
v̄ro esse: v̄tūto realiter ab ipso. Ex quo sequitur
q̄ illud qd rea⁹ iter distinguit ab ipso deo: dicitur
esse extra deū. ¶ Scdo supponit q̄ opa trinitatis
ad extra sunt indiuisa. i. q̄ nihil pōt p̄duci ab vna
p̄sona diuina ad extra qn̄ p̄ducatur ab alia. v̄t pater
nō pōt p̄ducere aliqd ad extra: qn̄ fil⁹ p̄ducit
et sp̄s sc̄s. qz deū p̄ducere aliqd ad extra: nō est
aliud q̄ deū effici: velle illud. sed in trib⁹ p̄so
nis diuinis t̄m est vñ velle: vna voluntas igitur.
¶ Supponit tertio q̄ deū p̄ducere aliqd ad extra

necessario pōt intelligi dupliciter. vno modo neces
sitate simpliciter dicta: alio modo necessitate cōdi
tionata: et fm hoc ponitur atque ppōnes. ¶ Pri
ma deus nihil p̄ducit ad extra necessitate simpli
citer dicta imo mere cōtingenter et libere: sic q̄ sim
pliciter pōt nō p̄ducere. ¶ Secūda. ppōsitio: deus
multa ad extra p̄ducit necessario necessitate cōdi
tionata. i. p̄supposita causatione alicui⁹ vel ali
quoz. et per hoc soluitur due prime rōnes. ¶ Ter
tia ppōsitio: nulla causa scba causat aliqd necessa
rio sed mere cōtingenter. quia tunc sequeretur q̄
etiā causa prima aliquid necessario causaret cū
causa secūda nō possit causare aliquid nisi causan
te prima causa: imo causante secūda causa impossi
bile est primam non causare. ¶ Quarta ppōsitio:
causa secūda mere naturalis pōt dici causare ali
quid necessario necessitate fm quid: seu necessitate
naturali. quia posito passo debite approximato et
non impedito q̄tum est de se non pōt nō agere. vt
ignis q̄tum est de se approximato cōbustibilis: non
pōt non cōburere: licet tamen simpliciter pōt nō
comburare. Nam deus pōt eius causationē suspē
dere. ¶ Et hoc de p̄rio articulo. Quantū ad scdm.

Dubitatur p̄mo vtrū deus sic potuerit
facere motū de nouo q̄ ante eū null⁹ p̄fuerit. Et
arguitur q̄ sic. quia aliter deus non esset omnipō
tens. quod est falsum: igitur. In oppositū videtur
esse aristoteles in t̄ptu. ¶ Pro cui⁹ solutione sup
ponitur p̄mo q̄ ibi tenendū est quod fides tenet
scz q̄ deus creauit motū et angelū de nouo et non
ab eterno. Unde magis credendū est vni articulo
fidei q̄ oībuz auctoritatib⁹ philosophi. sed hoc te
nendo restat solvere rationes philosophi quas fa
cit ad probandū motū esse ab eterno. ¶ Ad primā
cum arguat si motus non fuerit ab eterno et. Dico
q̄ motor p̄cessit et etiā mobile natura p̄cessit
motum et motus fuit factus et etiā mobile non
tamen mediante alio motu. sed bñ mediante mu
tatione. scz reatione. et sic non est incōueniens q̄
ante oēm motū p̄cesserit mutatio saltem natura
Et si quis inferat ergo sequitur q̄ deus esset muta
tus quia prius non fuit p̄ducens motuz et postea
fuit producens. si concedas q̄ prius non erat p̄du
cens et postea factus est producens. sed p̄pter hoc
non est mutatus ergo sequitur q̄ erit transitus de
contradictorio in contradictoriū absq̄ mutatio
ne. quod videtur contra articulū parisiē. Respon
detur ibi per aliquas ppōsitiones. ¶ Prima: est
vera deus ab eterno voluit p̄ducere motuz si ly
ab eterno determinet ly voluit. si vero determinet ly
producere ipsa est falsa. et sic dicit q̄ deus de nouo
producat lapidem non tamen p̄pter hoc mutatus
est in sua voluntate sicut si velles cras ire ad foruz et
cōtinuare tūc velle. tunc cras ire ad foruz et tūc
non esset mutata tua voluntas. et hoc est qd dicit
alij sub alijs verbis pura q̄ deus voluit creare mū
dum ab eterno. sed non pro eterno. vñ dicit scotuz
in primo distinetione. 30. q̄ nulla pōt esse relatio
noua in deo per actū intellectus sui. quia tūc mu
taretur ergo ab eterno cōpauit oēs res adinuicē
ergo cognouit relationē actualē ipsius ad tē quā d

phica sunt mota

*in 2° de celo ca. 22. p̄m
et ibi sic soluit alia rō*

q̄ sit effectus mouens

*na ē necessitate q̄ deū
ita sit soluit alia rō*

hoc

nouo nō pduct. ¶ Et si qd dicat ergo deus nō posset cognoscere creaturē lapidē de nouo, dico qd cognoscit se creaturē lapidē p a. s3 nō de nouo cognoscit se creaturē lapidē. s3 in eternitate cognoscit se p aliq tpe creaturē lapidē. hoc est dictu in eternitate cognoscit relationē aeternā ei? a3 illud qd pro a. in instāti erit. ¶ Et si quis iterū dicat deus cognoscit se ab eterno creaturē lapidē p a. qd de? ab eterno creat lapidē, dico qd ab eterno creat lapidē p tali instāti. r sic iste mod? nō vñ pcedere qd de deo possunt successiue dictionaria significat saltē p aliquā mutationē in ipso factā. ¶ Et si qd dicat. de? dñs ex tpe. qd sedē qd de deo dicitur dictionaria successiue dicit ibidē scotus qd deus dicit dñs sola relatione noua in creatura r nō in ipso deo. Et qd videt haberi qd contradictoria verē successiue possunt dici de dō nō tñ ppter mutatiōem sui: puta qd aliqd de nouo intrinsece sibi adueniat: sed solum ppter mutatiōnem obiecti vel obiectoꝝ scō darioꝝ. de ista autem propōne qd sumit nō pōt esse trāsitus de vno dñi etioꝝ in aliud sine aliqua mutatiōe. Dicit scotus qd est simplr vera. non videt enī qd si res oīno eadez maneat r nullo modo mutatur qd modo ver: sicet vnum contradictoꝝ r postea reliquum. Multi tamen dicunt qd sufficit successio tpe: r de hoc tñ alias magis diceretur. ¶ Ad scōdam rōnē phi quā facit de tpe negat qd tps est eternū. r pcedit qd est p ducrum cum celo: r pcedit qd prius eo aliquid fuit non pꝛioꝝ tate temporis. sed eternitate. scilz deus oipotēs qui r dedit ei esse.

Dubitarur secundo: vtrū implicet cōtradictionē aliqd creabile fuisse ab eterno. ¶ Rñdēt aliqui qd sic: r pbant multiplr. pꝛio sic: si de? posset facere aliquid ab eterno sequeretur qd aliqua creatura adequaref deo saltē in eternitate: sed hoc est falsum. igit. ¶ Secdo sic: si deus fecisset aliquā creaturam ab eterno: sequerēf qd necessario eam feciss3 quod est falsum. qñ patet: qz vel potuit eam non creare qñ creauit: vel ante vel post. nō qñ creauit. qd omne qd est qñ est necesse est esse. nec añ. qñ añ est: num nō ē añ. nec p? qz tñc non creasset ab eterno. ¶ Tertio sic. alud qd necessario habuit prius nō eē qd esse nō potest fieri ab eterno. sed qud3 aliud a dō prius habuit necessario nō esse qd esse. cum creatio sit de nō eē ad eē. ergo nihil potuit esse ab eterno pductum. ¶ Itē qꝛto sic pbādo qd tempus nō potuit esse ab eterno. qz infinitū tps esset pꝛitū. qñ est impossibile: qz de rōe pꝛiteri est qd sit totuz acceptum r nihil eius sit in potentia ad accipiendum. ¶ De rōne autē infiniti est qd non sit totum acceptuz de pꝛi r diffinitio ē ei? in tertio. ¶ Secdo sequitur qd infinito posset fieri additio: qd est impossibile: pꝛi qñ qz infiniti dies pꝛcesserāt hodiernū diē r oib? potest addi dies crastina. igit. ¶ Tertio sequitur qd aliquid esset maius infinito: vel qd pars eius nō esset minor toto. vtrūqz est impossibile. igit. qñ pbat: nam dies pꝛecedentes diem crastinam sunt partes ipsius temporis quod est vsq ad hodiernam diem inclusiue. aut ergo omnes illi simul. cum hodierna

die essent plures qd illi ante hodiernam diem. si plures. tunc infinito erit aliquid maius. si non plures ergo hodierna dies nō faciet maiorē numerū cum illis diebus. ¶ Quarto sequitur qd vnum infinitū esset multiplex ad aliud. scilz duplum vel triplum. qñ patet. Nam si mundus fuisset ab eterno. infiniti numeri senarij fuissent ab eterno: etiā infiniti numeri ternarij et cū numeri se narij sint in duplo plures qd tenarij cū pꝛineat duos numeros ternarios igit. ¶ Quinto sic. sequitur qd actualr esset multitudo aliarum rōnabilium infinita. cū in finiti hoīes pꝛcessissent. sed hoc videtur esse falsum. igit. Alia ē opinio dicens qd non implicat dictionē aliquod creabile fuisse ab eterno. qd quicūqz aliqd de h3 pꝛingēter ad vtrūqz extremū dictionis nō implicat dictionem ipm esse diuisim sub vno qñ est sub alio. s3 quodlibet creabile pꝛingenter se h3 ad esse r nō esse in instāti eternitatis. ergo non implicat dictionē ipm esse pro illo instāti. ¶ Et p ista opinione que est vera. ponunt aliquē pꝛlones. pꝛia. vñ pduxisse aliquid ab eterno nō tollit libertatē voluntatis diuīe qd est libera libertate dñi et dñs. nā posita eternitate effectus stat adhuc libertas dictionis in deo. nō qd in instāti eternitatis crearet r non crearet: s3 qz iste due simul starēt. deus ab eterno creat. r de? ab eterno potuit nō creare. illa enī de inesse r negatiua de possibili de edentuli nō repugnāt. ¶ Secda cōclō. motus r tempus r quelibet alia successiua entitas potuit esse ab eterno. qz de rōne successiuoz nō est h3e pꝛim instās sui esse ex tpe. imo successiua nec habēt pꝛim nec vltimū. oē qd mouetur i tpe potuit ante moueri. r sic procedendo in infinitum. ¶ Tertia cōclō. si successiua fuisset ab eterno. pro pꝛlōdes de incipit in ipis nō exponerent: sicut cōter nūc de facto exponitur. r ponunt ei sic. motus incipit esse. mor? nūc nō est. r imediate post hoc erit. Sed talis expō nō potuit verificari de motu ab eo nō. qz ista fuisset falsa mor? nūc nō est cū tempus motus fuisset. ¶ Quarta cōclō. si creatura fuisset pducta ab eterno adhuc prius habuisset non esse qd esse pꝛioꝝ tate nature. qz illud natura pꝛedit i aliquo qd hēret ipm nisi p aliquod alterū hēret aliud vt si creatura p alterū nō hēret esse hēret simpliciter nō esse qd tñ est de se. s3 nō eē dī pꝛecedere eē natura ¶ Sz restat pꝛū dubiū. si asina pgnās fuisset pducta ab eterno vtrū potuisset gñari in instāti eternitatis. Rñdēt scotus libro scōo distinctōe pꝛia qd ditione tertia qd nō qz gñatio pꝛedit de nō eē ad eē s3 mīstrāti eternitatē idē nō pōt fil esse r nō eē igit. Et sic dicit qd illa asina qeuisset p tps infinitū ymaginariū añ qd gñasset. qz gñatio habet pꝛimū istās sui esse. ideo illa sic exponitur. hoc gēnerat hoc nūc est r imediate ante hoc non fuit. ita qd ly imediate debet stare pro tempore infinito ymaginario. Similiter soluit dubium de angelo. in quo querit vtrū si angelus creatus ab eterno fuisset. vtrū post mediam horam ab instanti eterpꝛitatis potuisset aliquid operari pura intelligere. velle. Respondet qd casus implicat qd inter tempus r eternitatem est distantia infinita. ideo queuisset per tempus infinitum. ideo restat soluere rationes alte-

Indic solus. in 3. dicit que vltima.

Indic in pmo quod ab no. 3. que vltima.

Indic in 3. huius. que vltima. no. 3. quasi in fine.

rius opiniohis. Ad primā dī q̄ nō est incōnueniens creaturā adequari deo in duratōe. Unde aliter diceretur eternitas de ipso deo & de creatura si pduceretur ab eterno. Itā de deo dicitur intrinsece et de creatura extrinsece p̄ q̄to coexistit tali duratōi.

¶ Ad scđam dī q̄ deus potuisset nō pducere creaturā in instāti quo pducebat eā. De i. la. anit̄ ppōne oī qd̄ est qm̄ est r. satis vñ est in logica.

¶ Ad tertīā dī q̄ nūll̄ a creatura habet necessario prius nō esse tpe q̄ esse licet bene nō esse natura & adhuc priuatiue & nō possitue. ¶ Ad alias rōnes que pbant de tpe pōt dupl̄ r̄ideri s. dīm q̄ dupl̄ est modus dicēdi de infinito: vñ illi q̄ dicūt q̄ impossibile ē esse infinitū in actu sicut videt̄ tenere scōr̄ in passu p̄allegato nūq̄ cōceder̄ ē q̄ tps̄ p̄teritū esset in s̄ h̄ritū neq̄ q̄ dies p̄teriti essent infiniti neq̄ hore neq̄ hoīes neq̄ aīe illor̄ hoīz qd̄ qd̄ iplicat̄ p̄d̄i cōtōnē s̄ magis pōt fieri in magno tpe q̄ in q̄no die vel i hoīa: sed in hoīa nō possit̄ deus producere infinitas aīas. igit̄. Et p̄ hoc soluerentur oēs rōnes seq̄ntes. Sed alij q̄ tenent q̄ potest̄ esse infinitum actu: sicut gregorius de arimūo aliter haberent soluere rōes.

¶ Ad primā dicunt q̄ de rōne infiniti nō est q̄ nō sit totum acceptum: cōpletū nisi forte de rōne infiniti in potentia.

¶ Ad scđam dicunt q̄ nō est in conueniens infinito in actu aliqd̄ addi vt q̄ sum est in terro. etiam tenendo istum modū. Et si multer dicatur ad tertīā.

¶ Ad quartā negatur cōsequētia. dicitur enim q̄ essent infiniti ternarij in finiti senarij: immo etiam infiniti centenarij. p̄p̄ta h̄ finiti senarij essent multiplices ad infinitos ternarios. nec p̄batio val̄et: nam licet talis multiplicitas sit inter finitas multitudines p̄portionabiles nō tñ seq̄tur q̄ sit inter infinitas inter quas nulla est p̄portio numeralis.

¶ Ad q̄ntā dicitur q̄ nō est incōueniēs multitudinem infinitam esse actus: et sic soluitur totum dubium.

actu multitudinis cognitor respectu quoz dī scia. Alio mō pōt sumi spāl̄iter. & hoc dupl̄. s. complexe & incomplexe. incomplexe s̄m q̄ per ipsam vna res simplex cognoscitur. complexe s̄m q̄ per ipsam aliqd̄ significabile p̄pōtionale cognoscitur. seu secundum q̄ per ipsam vna res cognoscitur in ordine ad aliā: seu complexe. & scđm hoc ponuntur aliq̄ p̄pōsitiones.

¶ Prima est. oēm rem actualement aut possibilem. p̄teritam vel presentē deus actu cognoscit & scit scientia simplici.

¶ Secda p̄pōsitiō: quālibet rem actualement vel possibilem. p̄teritā: p̄sentēs aut futurā deus necessario cognoscit.

¶ Et quo in feruntur aliqua. p̄ri mo: q̄ nullā rē quā de? nescit potest scire. qz nullā deus nescit. Sed o inf̄rō: q̄ n̄ lam quā scit potest nescire: qz quāz scit necessario.

¶ Tertio seq̄tur: q̄ nō plura q̄ deus scit. ipse pōt scire. & etiā p̄uictora q̄ scit ipse pōt scire.

¶ Et quo in ferro quarto: q̄ nullā pōt incipere scire vel nō: q̄l̄t̄tercijs exponat̄. Sed de scia cōplexe capta ponit̄ vna cōcl̄o. Aliquā rem quā deus nō scit pōt scire: qz possibile est aliqua rē q̄ nō est futura esse futurā: igit̄. In sensu tñ cōpōsitiō est falsa: pura deus potest scire aliq̄ rē quā nescit. & etiā ista: pōt deus scire plura quā scit. Et hoc de scdo articulo.

Quantum ad tertium sit cōclusio r̄salis:
 Morus nō sit ab eterno. q̄ cōcl̄o satis p̄x̄ dictis.

¶ Ad rōnes ante p̄pōsitiō. Ad primā dī: q̄ deus sine fūi mutar̄e de nō p̄uictē sit producens: nec est incōueniēs aut impossibile. & licet omnis actio naturalis vel p̄dicamentalis in motu firmetur. sic q̄ nō possit̄ esse sine motu: tñ hoc nō est vt̄ de actōe dei.

¶ Ad scđam tertīā & quartā patet solutio in articulis prius habitis.

¶ Ad quintam posset dīcī etiam: q̄ patet solutioque videtur probare q̄ tēpus sit eternum.

¶ Principium at cōsiderationis est quod q̄ dem et dicte dubitationis quare quedam eozum q̄ sunt et aliquādo quidem mouētur aliquando autem quiescunt

ste est scđs tractatus hui' libris quo phis oñdit prim mouēs & p̄t̄z mobile eē sempiterna Et diuidit i septē ca. In p̄io oñdit quot modis contingit aliqd̄ moueri dīcēs: q̄ tribus modis pōt ymaginari aliqd̄ moueri. p̄io: q̄ oīa moueantur & nulla quiescant. Sed oīa oīa quiescāt & nulla moueantur. Tertio: q̄ aliqua quiescāt & aliqua moueantur. & hoc dupl̄ s̄mo mō q̄ illa q̄ quiescūt semp quiescant. & illa que mouētur semp moueantur: vel q̄ illa que quiescūt aliq̄n̄ quiescant & aliq̄n̄ mouētur: & q̄ illa que mouētur aliq̄n̄ quiescāt & aliq̄n̄ do moueantur. Et ponit̄ aliquas cōclōnes. p̄ria: incōueniens est dicere oīa semp quiescere. quod p̄batur quadrupliciter. p̄ri mo: q̄ sensus percipit̄ aliqua aliquādo moueri et aliq̄n̄ quiescere: ergo incōueniens est dicere q̄ oīa semp quiescāt. qz querere rōnem & dimittere sensum est infirmitas intellect̄.

¶ Scđo: q̄ t̄z possit̄ eē dubiū d̄ corporib' supiorib' t̄atem de primo corpore: vtrum semp quiescat: tamen nō est dubiū de istis corporib' inferiorib'.

Inclusio s̄m p̄ p̄uictē

regula p̄uictē

no. 5.

no. 5.

si scia dei possit augeri aut minui.

des pot̄ capi dupl̄

Actus sup̄natural̄ q̄ fit a deo nō ē in p̄p̄tione sc̄i nec ip̄e dīus

Tertio: qz diceret oia quiescere est destruere sciam: cum scia acquirat per discursum pmissar ad dclu- sionem que dicit quidam motus. Quarto: qz phi⁹ supponit motum esse cum supponat natura esse prin- cipiu motus. ¶ **Secunda** dclussio conueniens est dicere oia sp moueri. qd pbat dupliciter. Primo: qz natura est principium motus r quietis. g necesse est aliquid quiescere. Scdo pbatr iductiue primo de augmentacione r diminutione. qz non oportet q illud qd augetur vel diminiatur semper continue augetur vel diminiatur. vt si aliquid auget fm quantitatem digitali in vno anno. non opz q in qualibet parte illius anni augetur. vt probatur p simile. Nam lz omnes gutte cadunt super lapidem. non tñ pcauant lapidem. Scdo pbatr de alterati- one. nam si quis infirmetur. non semper sanabitur. Tertio pbat de loci mutatione qz corpora natura lia sunt in suis locis naturalibus: ergo ibi quiescunt. ¶ **Tertia** conclusio. inconueniens est dicere q oia q mouent semp moueantur: r oia q quiescunt semp quiescant. qd pbatr qz in eisdem successiue vide- mus motum r quietez. videmus eni q aliquid idē aliqñ augetur r aliqñ non: igit. ¶ **Ex** istis g pmit- tit phi⁹ eoz qd dicunt moueri qdā sp mouentur. r qdam semper quiescunt: r qdam aliquando quie- scunt. et aliquando mouentur.

Mouentium aut et eorum q mouetur alia qdē p accidēs mouetur: alia aut per seipsa.

Stud est scdm caplm in quo ondit phis q in oī motu mouens r motū distinguunt: r ponit aliquas diuisiones. ¶ **Prima** ē qz eoz q mouent r eoz q mouent: qdam p se mouent r qdam p se mo- uent: r qdam p accidēs mouent r qdam p accidēs mo- uent. ¶ **Scda** diuissio. eoz q p se mouent qdā mouē- tur a seipsis. i. a principio intrinseco: r qdā ab alio. i. a principio extrinseco. ¶ **Tertia** diuissio. eoz q p se mouent qdam naturaliter mouent: r qdā vio- lente mouent. Et subdit ad sciendū a quo mouēt graua r leuia qd aliquid dē eē in potentia dupliciter. vno mō ad actū primū. i. ad formā substantialem qd sit qñ aliqd gñatur. Alio mō ad actū scdm. i. ad al- terationem siue opationem psequentiē. talez formā Tunc ponit ealem dclonem. graua r leuia inaiata mouentur a gñante vel remouente phibens. qd p- batur. qz ad hoc qz graue incipiat moueri deorsū in diget motore extrinseco scz generante in eo graui- tatem. si sit in potentia ad actum primū. vel idē- get remouente prohibens si sit in potentia ad actū scdm. Ex quo infert qz graue r leue existens in potē- tia ad actum primū. si moueatur mouetur ab ex- trinseco puta a generante. Sed si sit in potentia ad actum scdm mouetur a seipso. quod probat p exem- plum. nam sciens seu habens scientiam considerat statim: nisi quis impaliat. ¶ **Ex** predictis infert duo correlaria seu duas cōclusiones. Prima qz om- ne quod mouetur ab alio mouetur. quia omne qd mouetur aut mouetur violente. r tunc manifestum est qm in quolibet aliud est mouens r aliud quod mo- uetur. ¶ **Secunda** conclusio. graua r leuia nō mo- uentur a seipsis. quod probat. quia mouere seipsuz

Ab alio mouetur. aut mouet naturalit. r tūc dicitur q

est proprium animatorum. quia quod a seipso mo- uetur diuiditur in partem per se motam r partem per se mouentem. Secundo: quia quecumq sunt si- bi causa mouendi. sunt etiā sibiipsis causa non mo- uendi: sed graua r leuia nō sunt sibiipsis cā nō mo- uendi: sed aliqd phibens: igitur.

Hoc autem dupliciter: aut enim non ppter seipm est mouens sed propter al terum qd mouet mouens: aut propter ipsum.

Stud est tertium capitulum in quo phs ostē- dit q sit deueniendum ad vnum primum mo- uens. Et ponit primo aliquas diuisiones: quarum ¶ **Prima** est. mouentū qdā mouet per seipm. ali- ud vero per alter. vt baculus mouet lapidem: eo q mouetur a manu. ¶ **Secunda** diuissio. mouentium p se qdam mouent p snū instrumentū. alia vero p plura. vt homo mouens lapidem baculo r manu. ¶ **Et** subdit qz primum mouens magis mouet q scdm. qd pbatr dupliciter. Primo: qz primum mouēs pot mouere sine scdo: sed scdm nō pot mouere sine primo. vt baculus nō pot mouere nisi mouere manu. Ex hoc habet ista auctoritas. quicqd potest prima cā agere cū scda: illud pot agere sine secda.

¶ **Consequenter** ponit dclusiones principaliter in- tentā q ē hec. in mouentibz cōtialiter ordinatis deueniendum ē ad aliqd primū mouens qd nō mo- uetur ab alia. qz in mouentibz cōtialiter subordi- natis non est pcessus in infinitū: aliter non estz de- re primū mouens nec scdm. *vide 2° p^o q^o dē 2° nō p^o mo.*

Addita autem et sic intendētibz contin- geret eadem hec si enim ab eo quod moue- tur mouetur omne quod mouetur.

Stud est quartum capitulum: in quo phs itēdit talē dclonē. nō ē necesse oē mouēs mo- ueri: s; deueniendū ē ad vnu mouēs qd nō mouet. s; se nec ab alio. qd pbatr: qz si nullū mouēs possz mo- uere nisi moueret: vel g moueret p se vel p accidēs. nō p accidēs. qz tūc sequer qz posset nō mouere: r tūc nihil moueret: qz primo motore nō moueret nulluz aliud mouet: r sic oia quiescerent qd est superius res- probatum. nec mouetur p se: qz vel moueretur fm eandē spēm motus qua mouetur illud qd mouere vel scdm aliam. non scdm eandē. qz tūc sequeret qz oē qd sanaret sanaret: r qz oē docens doceret. qd est falsum. nec scdm alia: qz spēs mot⁹ sunt finite r motores sunt finiti. ergo tandem deueniendum est ad aliqd mouens qd non mouetur. ¶ **Probat** etiam istam conclusionem. quia vabile est motum: qd nō mouet scz materia prima. ergo vabile est. mouens quod non mouetur.

Necesse est autem omne quod mouetur eē diuisibile in semper diuisibilia

Stud est quintū caplm in quo phs itēdit ta- lem dclonē. omne mouens seipz diuidit m- pte p se motā r pte p se mouentē. qd probat. qz in mouētē se vel totum mouet se primo: vel vtraz ps mouet gtraz pte reciprose: vel quibet pars mouet

stud est dclonē dē 2° nō

vide infra. qz dē dclonē no. 2°. in per libro.

vide in 2° hunc. du. r. qz. p. ma.

Inde de motu graui & leui in 2° de celo. q. 1. & de motu graui & leui in 2° de celo. q. 1. & de motu graui & leui in 2° de celo. q. 1.

istis sensu qz aut qz
oblati rapti in motu.

seipam vel vna pars mouet & nō mouetur. sed nul-
lam triuz primoz mēbrozum potest dici: igitur quar-
tum est dicenduz. minorē probat quo ad primā prē-
para qz totū nō mouet totū per se primo. quia cum
sit vnus & idem actus mouentis & mobilis. tūc idē
fin cundē motū numero moueret & moueret. et sic
idem scdm eandem sanitatam numero sanaret et
sanaret quod est falsum. Probatur secundo: qz tunc
idem esset in potentia ad illud sub quo est in actu:
qd est falsum igitur. Secūdam prē minoris pbat:
puta qz nō quilibet pars moueat vtrāqz ptem reci-
proce. qz tunc nullū esset primū mouens. qz nihil
qd mouetur ab alio est priuim mouens sed tūc qd
libet moueretur ab alio igitur. Tertiam partem
minoris pbat scz qz nō quilibet pars moueat seipam
qz tūc primū mouens moueret seipam p se pzo. vlti-
mū aliqua pars eius moueret seipam. si scdz tūc
ipm nō erit primū mouens seipam. sz magis illa ps
erit primū mouens. Si primū tūc nulli pri cōuenit
mouere se nisi p accidens qd ē cōtra positū igitur.
Relinquitur ergo quartum mēbrū: puta qz vna ps
mouet & non mouetur.

Quoniam autem mouet aliud quidem qd
mouetur ab alio aliud autem cum sit imo-
bile et mouetur hoc quidem mouens aliud
autem nihil mouens ipsū seipsum mouens
necesse est ex immobili esse mouenti aut et
adhuc ex eo qd mouetur nō mouere aut ex
necessitate sed qualiter euenit

scd est sextū caplm in quo phis intendit pzi-
cipaliter pbare vnā cōclusionem scz qz necesse
est esse vnum primū mouens immobile & ppetuū. Pro-
bat pbatōne ponit duas supposnes. Prima omne
illud qd aliquando est et aliqñ nō est habet causaz
quare aliquando est & quare aliqñ nō est. Secda est
qz licet omne mouens seipm sit diuisibile in ptem
per se motā & pte qz semouentem. non tñ oportet qz
omne mouens sit diuisibile cū possit esse aliqd mo-
uens indiuisibile. tunc pbat cōclusionem suā que-
tam pbatā est quo ad duas partes scz quo ad hoc
qd sit primū mouens sed restat probare qz sit vnus
& ppetuum. & primo pbat qz sit vnum. quia ratio
nabilis est mouentia esse finita qz infinita. Etiam
rationabilis est esse vnum primū mouens qz plu-
ra igitur. qz sit ppetuum probat. quia primus mo-
tus est ppetuus: & non est possibile motum esse si-
ne motore: igitur.

immobile

qz pbatū in 2° de celo. p
vtrāqz huz ad motū.

Et iterum considerans in principia mouē-
rium esse quā igitur quedam eorum qz sunt
aliquando mouentur aliquando autē qui
escunt manifestum est

scd est septimū caplm in quo phis intendit
ostēdere qz aliqd sp ē immobile & aliqd sp motū
& aliqd qz semper mouent et aliqd qz semper quiescunt
quiere opposita motū locali sicut est de tota terra
Sicut qz aliqua sunt qz aliqñ mouent & aliqñ quiescunt

sicut sunt a alia. Et primopbat qz sit aliqd sp imo-
bile qz omne qd mouetur. mouentur ab alio. qz deue-
niendū est ad vniū primū mouens immobile. Deinde
pbat qz sit vniū sp motū qz ē vniū primū mouens et
perpetuū. & motus est ppetuū: igitur erit vniū sp motū
& ppetuū. Alias pres relinquit satis esse pbatas &
manifestas. Finaliter ostendit motū localem in aīa: si
semper precedere alios motus. nam si non precede-
ret alius motus maxime esset post dormitionē qñ
aīa surgit: sed hoc nō. nā illū motū pcessit ali^o mo-
tus. nam aīa dicitur surgere post qz facta est digestio qz
non sit sine motu igitur.

Præ textum queritur scdo vtrum
grauia & leuia & iafara moueant localiter
et in gñe cause efficiētis a seipsis. Primo
af qz nō. qz nihil pōt moueri a seipso. g nec grauia
& leuia aīs p. qz si idē moueret a seipso idē est in
actu & in potētia respectu sui p. qd est falsū igitur
Secdo sic. grauia & leuia mouent a sua grauitate et
leuitate: g nō a seipsis. Tertio sic. omne qd mouetur
ab alio mouet. g grauia & leuia nō mouent a seipsis
aīs p. qz auctoritate pbi in septimo huius. Quarto
sic. fin phis qnto methaphisice. potentia actiua est
principiū trāsmutādi aliud in quātū aliud. & potētia
passiua ē principiū trāsmutādi ab alio in quātū
alio. g impossibile ē aliqd trāsmutare seipm. Quarto
af. si grauia & leuia mouerent a seipsis: scqz qz rō
qua phis demōstrat eē vniū primū mouens oīs im-
mobile: esset sophistica. qz totū fundamētū eius est
per qd probat qz omne qd mouetur ab alio mouet
Et in oppositum est phis in textu: & etiam in scdo
huius vbi ponēz dīstīctiōnem inter naturalia & artificia-
lia. dicit qz naturalia hnt principiū sui motū. sz non
artificialia. In ista questione erunt tres articuli.

Quantum ad primum
Sciendum est primo qz duplex est graue
quodam est graue in potentia essentiali seu in potē-
tia ad actū primū. vt ad formā subalem grauer:
vel ipammet grauitatē. & sic oī illud ex quo graue
ne pōt gñari. vel ei materia pōt informari forā gra-
uis dicitur graue in potētia prima seu in potētia cōntia-
li. & sic ignis dicitur graue in potētia cōntiali. qz ex ipso
pōt gñari graue. Aliud ē graue in potētia scda ad
actū scdm: scz ad motū deorsū sicut ē illud qd actu
habet grauitatē. vñ esse deorsū est actus grauis seu mo-
ueri deorsū sicut moueri sursum ē p. oprius actus leuis
vñ sicut ignis hnt calorē in actu primo vere & effe-
ctiue se habet ad calefactionem que est opatio ei^o
ita graue existens actu graue se habet vere et effe-
ctiue ad esse deorsū seu ad operationem secūda-
dam. Et illud graue est duplex & quiddam est
simplex sicut aqua et terra. Aliud est mixtum sicut
lapis. & tale est duplex. qz quoddam est aīatum: ali-
ud est ināiatū. & sic etiam possit distingui de leui.
hec est questio mouetur de grauibz & leuibz ināia-
tis. Et aduerte qz de motu grauiū multe fuerunt
opinionēs antiquo & phōrum. Prima fuit aliquo-
rū dicentū grauia et leuia moueri a gñante vlt. s. a
celo: sic qz grauia mouebant pexpulsionē & leuia
p attractionē qz opinio falsa: qz tūc scqz qz pte

habet

habet

habet

habet

grauē plus distaret a celo. tanto tardius moueretur deorsus. ¶ Sequitur etiā q̄ motus grauiū deorsum et leuiū sursum essent violenti cū expulsiō et tractus ut plurimū sūt motus violenti. Alia opinio fuit dicentū quia et leuia moueri effectiue a suis locis naturalib⁹. Dicebant em̄ q̄ in loco naturali aliquid est x̄tus cōseruantia eiusdē. et illa mouet et attrahit illud qd̄ natū est esse in loco. Sed ista opinio est falsa sicut p̄cedens. Ponit̄ ergo opinio q̄ videtur esse aristotelis puta q̄ grauiā et leuia effectiue mouētur a seipsis ad actū sc̄dm. Pro cuius declaratione.

Secūdo sciendū est q̄ videlicet scotus libro sc̄do distin. iij. q. x. qñ aliqd̄ est in potentia passiuā ad aliqd̄ acquirēdū vel habēdū p̄ motū nō ē imperfectiois i eo q̄ habeat potentia actiuā p̄ quā possit illud acquirere. sed est p̄fectionis. Et aī atar̄ data est potentia actiuā respectu q̄ritatis ad quā sūt in potētia passiuā qñ generātur. ita q̄ vult ibi habere q̄ qñ aīata generātur ip̄amet in illo instāti p̄ducit suā q̄ritatē sc̄dm exigētia eorū vel forme subālis. ita q̄ in illo instāti in quo sortes p̄ducitur in illo instāti sortes p̄ducit suā q̄ritatē et nō p̄ducitur a ḡnante sorte ut de hoc iā alius visus ē. Si iter applicando ad p̄positū grauiā sunt in potentia passiuā ad motū deorsus. ergo p̄fectionis ē in ip̄is h̄re potentia actiuā p̄ quā possunt illud habere. Et natura dignificanda est tñ q̄ritatē p̄t nō si manifeste appareat de opposito. Et iā aīalia habent potentia actiuā respectu sensationis ad quā sunt in potētia passiuā. Ex q̄bus vult h̄re p̄dictus doctor q̄ grauiā ip̄a et leuia mouētur a seipsis. vñ moueri a seipso nō est aliud q̄ h̄re principii in se intrinseci sui motus sicut grauiā h̄nt grauitatē et leuia leuitatē. Et posset etiā sic p̄bari. qz qñ aliqd̄ h̄z potentia actiuā respectu alicui⁹ forme p̄t causare in quocūq̄ passo p̄portionato. r̄ debite applicato h̄z graue h̄z potentia actiuā respectu vbi deorsum et ip̄m est passum p̄portionatū respectu talis vbi et em̄arie sibi app̄oximatū. ideo nō solū causabit ip̄m actus in ip̄so im̄o sūme causabit. Et aduertere q̄ licz graue habeat principii actiuū sui motus tñ p̄pter hoc motus eius nō est naturalis: sed quia h̄z principii passiuus p̄ qd̄ inclinatur ad tale vbi. r̄ de hoc iā alius visum est. vñ si q̄rat̄ quare grauiā et leuia mouētur ad sua loca. ¶ R̄ndetur quia nata sūt esse vbi et h̄nt inclinationē ad illud vbi. ideo dicit p̄bs q̄ q̄ue h̄z principii tñ patiendi et nō faciēdi respectu morus: qd̄ d̄z intelligi respectu motus natural. i. q̄ in q̄tū talis motus ē naturalis d̄z ēē principii passiuū et nō optz q̄ sit actiuū

Sciendum est tertio q̄ si quis instet cōtra p̄dicta d̄ces q̄ grauiā nō mouētur a seipsis sed a remouente p̄hibens. R̄ndetur breuiter q̄ verū ē p̄ accidens. i. q̄ remouens p̄hibens mouet graue p̄ accidens et nō p̄ se. sed ip̄met q̄ue mouet seipm̄ p̄ se. et hoc tam inchoatiue q̄ cōtinuatiue im̄o etiā ip̄met graue remouet p̄hibens. puta qñ vincit virtutē impediētis. Et sic patz q̄ grauiā se mouēt effectiue sicut sciens mouet se effectiue ad actū sc̄dm

al. ¶ Et si quis dicat aristoteles expresse videtur p̄bare q̄ nō mouētur a seipsis. sed necessario ab alto. R̄ndetur sc̄dm ibidē dupliciter. Uno mō q̄ nō mouētur a seipsis sicut agens p̄ cognitionē mouet se qz nō possunt se s̄stere circa centrū. nec moueri diuersis motib⁹ sicut aīalia: q̄ p̄t se s̄stere circa terminū et moueri diuersis motib⁹ qz mouēt p̄ cognitionē. Et ex isto p̄t h̄ri q̄ graue nō p̄t esse primū mouēs: qz optz primū mouēs mouere p̄ cognitionē. Dicit sc̄do q̄ necessario mouētur ab alto quo ad actū primū. i. ad grauitatē vel formā substantiā. vñ ip̄a nō reducit se de potētia sc̄da ad actū sc̄dm nisi prius reducta fuerint de potētia p̄ia ad actū primū. ¶ Ex quo sc̄ditur q̄ licz oē graue et leue moueat se effectiue de potentia sc̄da ad actū sc̄dm. mouetur tamen ab aliquo extrinsecō de potentia p̄ia ad actū primū. et hoc sc̄ditur p̄bs. ¶ Et si q̄s dicat q̄rū mouēatur p̄ se p̄io a seipsis. R̄ndetur q̄ de hoc fuit visus in septimo quō ut dicit ibi scotus q̄ ly p̄io p̄t dicere duplicē primitatē. sc̄z adaequationis et totalitatis. et sic dicebatur q̄ nihil mouetur p̄ se p̄io a seipso illa duplici primitate. Aduertere tamen q̄ vltra illa q̄ ibi fuerūt dicta q̄ ut dicit scotus ibidem triplex est moueri deorsus. sc̄z in cōmuni moueri singulare: totale qd̄ cōuenit vni toti graui. et p̄iale qd̄ cōuenit p̄ti illi⁹ grauis. Et moueri deorsum in cōi cōuenit adaequatei graui in cōi. et moueri deorsus singulare totale cōuenit adaequatei huic totali graui. et moueri deorsum p̄iale cōuenit adaequatei parti ip̄i⁹ grauis. Ex quo sc̄ditur q̄ licet hoc graue moueatur hoc motu singulare primo primitate adaequationis. nō tñ p̄io primitate totalitatis est tale moueri singulare nō p̄uat partibus: quia nulla pars est q̄ mouetur illo totali moueri. sed bene primo primitate totalitatis moueri deorsus in cōi: et p̄portionabilē dicat de alijs.

Sciendū est quarto q̄ circa tertū incidūt alique difficultates. Prima quō intelligitur q̄ oē p̄ se mouēs diuiditur in p̄tē per se mouentē: et p̄tē per se motā cū multa sint q̄ mouent q̄ nō h̄nt illas duas p̄tes ut angeli et aīe sepa rate. R̄spndet scotus loco p̄allegato q̄ d̄z intelligi de mouente aīa to per cognitionē qd̄ diuiditur in duo. quoz vñū est primū mouens et aliud est primū motū. Cuius ratio est. qz potentia motiua talis mouētis est potentia organica. ita q̄ illa req̄rit nō im̄o distinctiōnē inter corpus et aīam sicut inter mouens et motū sed in ip̄so corpore in quo est x̄tus organica requirit partē corporis mouentē distinctā a parte motā ¶ Alia difficultas v̄rū illa regula q̄ cōiter dicit et que elicitur ex tertū q̄ quicqd̄ p̄t causa p̄imā cū causa sc̄da p̄t causa p̄ia se sola. sit vera. Et videtur q̄ nō. nā deus cū corpore et aīa causat hoīem: et tamen deus nō p̄t se solo causare hoīem sine materia et forma igr̄. R̄ndetur breuiter q̄ illa regula d̄z intelligi in genere cause efficiētis et finalis: sed nō in ḡne cause materialis et formalis. impossibile ē em̄ q̄ deus faciat hoīem sine forma et materia. Et ex hoc habetur q̄ deus nō p̄t supplere causalitatē cause materialis et formalis: licz bñ possit supplere

in fine textus ad 2.
du. p̄mo. q̄ue p̄ma
triplex in moueri deors.
h̄z 2° de aīa nō. 2°
q̄ue 2°. fo. 110
h̄ u

re causalitate cause efficiētis et finalis. ¶ Tertia
 difficultas vtrū illa sit vera quicquid potest causa se-
 cūda cū causa p̄ia potest causa p̄ia se sola. Et vide-
 tur q̄ nō q̄ causa sc̄da vt homo mediante deo potest
 dicere falsum: ergo deus potest dicere falsum. Itē
 causa sc̄da mediante causa p̄ia potest peccare: ergo
 causa p̄ia puta deus potest peccare. R̄ndetur bre-
 uiter q̄ talis p̄positio sup̄plenda est dēterminādo
 illud verbū potest p̄ aliquē infinitiū: et sc̄dm aliū et
 aliū infinitiū qui potest addi neganda vel cōceden-
 da est p̄positio. Et cōstat q̄ si dicatur quicquid crea-
 tura potest parte mediante causa p̄ia hoc potest causa
 p̄ia se sola. tūc manifestū est q̄ ē falsa. sed sic di-
 cendo quicquid potest facere causa sc̄da cū causa p̄i-
 ma potest causa p̄ia se sola facere tūc potest esse vera.
 Sed cauendū est q̄ tūc minor debet subsumatur.
 puta ponendo terminos ante copulam. vt sic dicen-
 do. sed falsum causa sc̄da cū p̄ia potest facere. et tūc
 debet esse deus vel causa p̄ia falsum potest facere: et
 hec de p̄io articulo. Quantū ad sc̄dm.

Dubitarur primo vtrum aialia moueant
 seipsa. Et videtur q̄ nō q̄ aialia mouentur ab alto
 ergo nō mouentur a seipsis. aīis p̄ de motu augmē-
 tationis et diminutionis q̄bus aīal nō mouetur a
 seipso sed ab alio. ¶ Itē aīal mouet ab appetibili
 seu ab obiecto q̄d appetitur igitur. Itē sit aīa aliqua
 aīalia q̄ nō mouet a seipso vt aīalia petris affixa.
 ergo aīal nō mouetur a seipso. Itē hō est aīal et tū
 nō mouetur a seipso s̄z ab aīa sua igitur. In oppo-
 sitū videtur esse p̄bs in textu. Pro cui⁹ solutione

supponitur p̄io q̄ aliqd̄ dicit moueri a se multis
 modis. P̄io quia sc̄dm se totū mouetur aliquo
 motu. et sc̄dm se totū mouetur illo motu et illo mō
 aīal nō mouetur a se. Sc̄do mō aliquid d̄z moue-
 ria se quia nō indiget aliquo motore ex intrinseco
 nec aliquo motore extrinseco. et isto mō nichil mo-
 uetur a se nisi celsū capiēdo ad hūccelsū p̄io aggre-
 gato ex intelligentia et orbe. ¶ Tercio mō aliqd̄ d̄z
 moueri a se q̄ cōponitur ex motore et moto tanq̄
 ex partibus. quaz vna ē mouēs aīa vero mota et isto
 mō aīalia graua et leuia aīata bñ mouetur a se.
 ¶ Quarto mō aliqd̄ d̄z moueri a se q̄ potest in cipe-
 re motū suū postq̄ quēuit nullo motore extrinseco
 et particulari mouente cōcurrente. et s̄litter potest ter-
 minare motū nullo extrinseco sup̄ueniēte hoc mō
 aīal mouetur a se localiter: ambulando volando
 notando. Nam post eius quietē vt post sūmū vide-
 mus aīalia ambulare nō apparente nobis aliquo
 extrinseco particulari mouente. Et ex isto videtur ha-
 beri dup̄ ex d̄ritia motus localis aīalis ad motū
 localem in aīaloz. Itā aīal quō mouet saltē p̄ cog-
 nitionē mouetur diuersis motib⁹ et potest s̄istere aī ter-
 minū motus q̄d nō cōuenit in aīaloz. ¶ Sc̄do sup-
 ponitur q̄ duplex potest esse mouēs in aīal. et etiā in
 aīaloz mouēs quo: q̄d in aīalibus est ip̄a aīa: sed
 in aliis est forma subalis vel aliqua q̄litas motina
 sicut in grauī grauitas de quo alius magis dicitur.
 Aliud est mouēs quōdēt ip̄m totū cōpositū q̄d mo-
 uet. vt dicitur q̄ graue mouet se tanq̄ mouēs q̄d et
 grauitas sua mouet ip̄m tanq̄ mouēs quo. S̄litter
 videretur in aīal: q̄ aīal mouet se tanq̄ mouēs q̄d

et aīa mouet aīal tanq̄ mouēs quo. Et ex istis potest
 faciliter r̄nderi ad rōnes. ¶ Ad primam potest dici q̄
 aīal nō mouetur a seipso motu augmētationis vel
 alterationis. Itē tū bñ motu locali de quo ē hic ad
 p̄positū. ¶ Ad sc̄dam d̄z q̄ licet aīal moueat ab ap-
 petibili in genere cause finalis nō tū in genere effi-
 cientis. ¶ Ad tertiā dicitur q̄ dubiū d̄z intelligi d̄
 aīalibus q̄ mouētur sc̄dm diuersas d̄ritas positionū
 sc̄dm se tota. Ad illa aīalia petris affixa nō s̄nt
 h̄m d̄i igitur. ¶ Ad quartā partē solutio. nā aīal bñ
 mouetur ab aīa tanq̄ a mouēte quo. sed mouetur
 a seipso tanq̄ a mouente quod.

Dubitarur secundo vtrum motus aialis
 sit naturalis vel violentus. Et videtur q̄ nō sit na-
 turalis q̄ motus naturalis velocior ē in fine q̄ in
 principio vel medio. Itē autē motus aialis. sed ve-
 locior est in medio. Nec violentus: q̄ nō videtur q̄
 talis motus fiat contra inclinationē et ipsū aīalis.
 ¶ Pro solutione est aduertendū q̄ vt dicit scotus
 libro quarto distinctiōe. xlii. q̄. iiii. vbi q̄rit de agi-
 litate b̄roz q̄ in hōie et etiā in q̄libet aīato ē du-
 plex motus: vn⁹ sc̄dm exigentiā elementi p̄domi-
 nantis: sc̄dm quāritatē sicut motus deorsūz p̄pter
 d̄ritā terre in corpore humano sc̄dm q̄tiratē. Alius ē
 motus nō ratiōe talis elementi. sed rōne qua aīa-
 tum est vt est motus p̄gressiuis in hōie: r̄ differēt
 ist motus sc̄dm tria. ¶ Primo ex pte principioz
 quia principū vn⁹ motus est mixtū p̄ naturā ele-
 menti p̄dominantis. et ideo post motū q̄si marie
 illud elementū p̄dominatur red d̄itur corp⁹ gra-
 uis. sed principū alterius motus ē in aīa. Sc̄do
 differēt: q̄ motus q̄ cōsequitur aīatuz ratione cor-
 poris nō sc̄ditur cognitionē sed appetitū naturalē
 ipsius corporis q̄ nō est nisi inclinatio naturalis illi⁹
 corporis ad vbi deorsūz. et ideo iste motus solū est
 ad vnū. et ad vnū vbi: puta ad vbi deorsūz: sicut ap-
 petitus naturalis ad vnū determinatur. ¶ Alius
 autē motus q̄ est ratione aīe sc̄ditur apprehensionē
 que nō est semp̄ respectu vni⁹ loci et situs: sed nō
 respectu vni⁹ nūc respectu aīterias. ideo appetitus
 aialis sequens cognitionē non est respectu vni⁹ si-
 tus. p̄pter q̄ talis motus nō est semp̄ ad vndē si-
 tum. ¶ Tercio differēt q̄ aīalia in illo motu cui⁹
 aīa est principū possunt se s̄istere p̄ intrinsecū. q̄n
 q̄tis brutū nō mouetur libere: potest tamē cū alio
 occurrente apprehensio se s̄istere. s̄z in alio motu nō
 potest se s̄istere. sicut elementū p̄dominans nō potest
 se s̄istere. Et dicit scotus ibidē q̄ natura: est cor-
 poris perfici ab aīa et q̄ fiat p̄fectibile et q̄ mo-
 ueatur motu cōpetenti aīe q̄ moueatur motu p̄
 p̄io ad centrū. ¶ Et aduerte vlteri⁹ q̄ motus aīa-
 lis inquantū est ab aīa sc̄dm cognitionē nō est p̄-
 prie naturalis neq̄ violentus: nisi capiēdo naturale
 vt distinguitur contra violentūz. q̄ talis semp̄ p̄
 sc̄dm cognitionē obiecti. et aīal mouetur ad illud
 sc̄dm illā apprehensionē et appetitū q̄ ē habet ad
 illud obiectū. Posset etiā dici naturalis p̄io quā-
 to diceretur cōseruatiuis ipsius aīalis. sed motus
 aialis qui sit sc̄dm exigentiā elementi potest dici na-
 turalis si moueatur sc̄dm exigentiā illi⁹ elementū

causa sc̄da potest agere p̄
 sola. q̄d potest cū causa
 p̄ia.

q̄d d̄z moueri a se p̄ mō

de mō h̄m no. 2. fo. 4.

plex ē mouēs in aīal

de mō de colo. q̄e p̄ma. d̄z
 quod

de mō

puta ad vbi deorsum. Si aut moueatur contra eius inclinationem naturalē dicitur violentus: ideo ois motus aialis qui nō sit deorsum dicitur violentus attendendo ipsiū motum scdm exigentia elementi predominantis.

Dubitatur tertio vtruz oē corpus moueatur. Pro cuius solutione ponitur aique ppositio- nes. **¶ Prima.** tota terra mouetur cōtinue motu locali descensu. qd probatur: qz cōtinue centrū grauitatis terre est extra centrū mundi. ergo cōtinue descendit. patz cōsequētia. qz cū terra naturaliter moueatur ad mediū simpliciter. ipsa appetit vt ex of latere mediū sit equalis grauitas. ideo qn sic nō est. et nō est impedimentū terra mouet se vt mediū grauitatis sit mediū mūdi. **¶ Modo cōstat qz respectu tante grauitatis quāta est grauitas terre nō pōt p natura esse impedimentū.** Assumptū patz: qz cōtinue pars terre discoopta sit leuior qz centrū grauitatis terre sit extra centrū mūdi. qz si tam eēt eqūis grauitatis ex of latere centrū si ab aliqua pre auferretur aliqua grauitas: nō ab alia medietate: tūc fieret ineqūalis. aīis p3 de se. qz radij sol oēs pūne leuificant ptes terre discooptas. **¶ Et si qd arguat dicit qz licz vna pars fiat leuior et alia grauior. tū talis pūis excessus qui addit appetit mouere terras. sed tota terra appetit ita locari.** Ex quo pōt inferri qz tota terra mouet turres et castra. s3 nō p apim. ppter tarditatem motus ppter qd multi dixerūt terrā nō moueri. **¶ Secūda ppo tota aqua mouetur localiter.** qz tota terra illo motu cōtinue mouetur. ergo oīa ab ea sustentata cōmō est aqua. **¶ Tertia ppo infima regio aeris cōtinue mouet.** quia insequitur motū aque ne fiat vacuus. **¶ Quarta ppositio.** non videtur esse manifestū aliquid corp⁹ quiescere localiter ppter medietatem regionē aeris qz corpora celestia et ignis: et suprema regio aeris mouetur circularit. sed qz media regio aeris quiescat pbatur. quia ē in loco naturali. nec videtur aliqua ratio quare debeat moueri: igit. **¶ Et si arguatur media regio aeris ē grauior aere inferiori: ergo descendit.** Itē multe exal. ationes sicce descendūt per eam. ergo diuidit eam. et p hīs sue ptes mouētur. **¶ Ad primā dicit qz modica grauitas aeris nō sufficit mouere illū aerē.** **¶ Ad scdam dicit qz multe partes ipsius medie regionis p quas fit ascensus et descensus exal. ationū localiter mouētur. tū maior partes nō mouētur.** Ex quo sequitur qz tota media regio quiescit capiēdo totū cathegorematicē et nō sīncathegorematicē. **¶ Ex quo sequitur qz si aliquid corpus continue quiescat est regio media aeris que tamen media regio aeris cōtinue mouetur motu alterationis qz cōtinue illuminatur.** Ex quo sequitur qz oē corpus mouetur saltē alicui motu. et illud videtur sufficere pho. videtur etiā dicere scotus libro quar. o. distinc. xli. de agilitate corp⁹ scotus qz nō solū omē corpus mouet. sed oē corp⁹ pōt moueri et moueri pōt sic pbatur traqz pars. oē agens ipse alicuē terminū in virtute sua pōt illū ha-

bere: saltē si sit susceptibile illi. s3 oē corp⁹ videtur hēre terminū motus localis in virtute sua actiua qz vt ipse dicit termin⁹ motus est vbi qd est imperfectio termino cuius scilicet alterius mot⁹. ideo dicit qz nullū est corp⁹ ita imperfectū qd nō hēat in sua virtute istū terminū et etiā ad mouendū aliud ad istū terminū vt lapis trahit ad locū suū aliud si sibi cōiungatur. **¶ Ex qz pōt inferri qz oē corp⁹ a seipso pōt moueri.** Et si qd dicit nihil agit in seipm. qz videt qz nihil mouet seipm. qz tūc idē siml esset in actu et in potētia respectu eiusdē. **¶ Hider scotus libro pmo. distinc. iij. q. septim. qz illa ppo nō ē vera nisi de agente vnioco nec il. a. pbatio cōcludit qz tūc idē siml esset i actu et in potētia nisi qn agens agit vnioco qd sit nū agens inducit in passivū formā eiusdē rōnis cū illa p quā agit. **¶ Si si aliquid sic egeret in se sequitur qz siml hēret formā eiusdē rōnis sū quā mouet et duz mouetur ad illā cōter illa. igit siml hēret et nō hēret illā: in agentib⁹ aut equocis. a. qz non agit p formā eiusdē rōnis cū illa ad quā agit: ppo illa sez qz nihil mouet se nō h3 necessitatē: nec etiā ei pbatio videt qz idē esset in actu et in potētia respectu eiusdē cū agens est vtrualiter in actu tale et formaliter tale i potētia formali. Et subdit ibidē scotus qz ista glosa de agentib⁹ vniocis et equocis necessaria est qz phīs ponit motū non solū in genere qz tratis sed vtrualitatis et vbi: in vtrualitatis aut ē et vbi nullū est agens vnioco: qz in genere vtrualitatis et vbi nulla est forma qz sit principii inducendi siml ē formā. Ex quo inferit qz oīs motus qui nō est ad formā actiuanō est ab agente vnioco. cū talis forma terminans nō sit actiua: nulla eiusdē rōnis est principii agendi. Et hec de secdo articulo.****

Quantū ad tertiu sit cōclusio responsalis ad questū. grauior leuiā mouetur a seipis in genere cause efficientis. vt pter primo articulo. **¶ Ad rationes ante oppositū patent solutiones ex dictis.** **¶ Ad vero aliud faciendū principii magis erit de his manifestū. cōsiderandū enī est vtrum aliquem motuz cōtingit esse cōtinuū. aut non.**

Iste est tertius tractatus huius libri in quo phīs ostendit quis motus sit ppetuus. Et trahitur in quatuor capitula. In prio ponit sex cōclusiones. Quarū prima est. alteratio est prio: augmentatiōe et diminutione: qz augmentatiō fit p cōuersionē mtrimenti in substantia alit: qd alimentuz est prio vtilitate: et postea simile ipsi nutritio qd nō fit nisi p alterationē: igitur. Secda pars pbatur. qz diminutio psupponit augmentatiōe. **¶ Secda cōclusio alteratio nō est prim⁹ motus qz oēm alterationes precessit alterans: qd quidem alterans opz prius appproximari passo per motū localez anteqz alteret ipsuz. ergo motus localis precessit illam alterationē. **¶ Tertia cōclusio. motus localis est prim⁹ motus: quia tū sunt tres spēs motus. scdm qz tratur qualitatē et vbi: s3 motus localis ē prio alteratiōe: qz est prio augmentatiōe. igitur. **¶ Quarta cōclusio. motus localis est prio natura alijs motib⁹******

omne corpus a seipso pot moueri

in qz qd h3 alt. a. v. qz qz qz augm. d. h. d. m. m. v. in qz v. et m. v. m. v.

hu. omni qz motus sit ppetuus.

tres sunt spēs motus

et diminutiōe

quia motus localis potest esse non existentibus alijs motibus. sed alij non possunt esse sine ipso. ergo maior pars: quia non est necesse illud quod movetur localiter generari vel corrumpi. et per hunc nec alterari vel augmentari. ¶ Quinta conclusio. motus localis est prior alijs: quod perpetuus est prius non perpetuus: sed motus localis est perpetuus: alij vero non igitur: et licet in vno et eodem generatio precedat omnibus alijs motibus: tamen motus localis est simpliciter prior. ¶ Sexta conclusio. motus localis est prior alijs motibus sed per perfectionem. Pars tripliciter. primo quia in vno et eodem motus localis est posterior generatione. ergo est prior perfectio nec tenet consequentia. quod sunt posteriora via generationis sunt priora via perfectionis. generationem autem posterius natura prius est. secundo quia motus localis solum concenit perfectionem. igitur est perfectior alijs antecedens partem. quia propter indigentiam organorum: multa viventia sunt imobilia motu per se sicut et piante. et quedam genera animalium fertio secundum motum localem nihil mutatur de esse rei sicut secundum alios igitur est perfectior alijs.

Que autem loci mutatio prima sit nunc motus strandum est

Stud est secundum capitulum in quo philosophus ostendit quod solus motus localis est perpetuus. Et intendit talem conclusionem. Nullus alius motus a motu locali vno et idem existens potest esse continuus et perpetuus. probatur de tribus rationibus. ¶ Prima nulla mutatio inter terminos huius vel oppositos potest esse continua et perpetua naturaliter. Sed omnis mutatio alia a mutatio locali est huiusmodi. ¶ Et si quis dicat motus localis etiam inter terminos huius. quod omnis motus est de huius in contrarium. ut patet in quanto huius. ¶ Sed quod licet huius aliqua in se est motus impediatur perpetuitate motus. aliqua sunt tamen que non impediunt perpetuitatem motus. Et si quis dicat quod licet de vno huius in aliud huius non sit mutatio perpetua absque reflexione. tamen mutatio illa per reflexionem potest perpetuari. Si videtur quod talis mutatio non est vna et eodem mutatio ante reflexionem et post. quia tales mutationes sunt contrarie et sic non possunt adinvicem continuari. Et si quis dicat quod motus contrariatur quieti. ergo non contrariabitur motui. et per hunc illi motus possunt continuari. Si videtur philosophus quod vniuersum opponit diuersis secundum diuersa genera oppositionis. ¶ Secunda ratio sicut est in generatione et corruptione. ita etiam in alijs motibus: sed sic est in generatione et corruptione: quod inter generationem et corruptionem sibi oppositas est aliquod medium sibi oppositum. ergo ita est in alijs motibus. et per consequens non possunt esse continuari. Ex illo passu elicitur quod nihil generatur vel rapitur transire: huiusmodi hic aristoteles quod instans attribuit posteriori passioni: et non prime passioni.

Alquadam autem contingit esse quedam motum infinitum vniuersum existentem et continuum et hic est circularis nunc dicemus.

Stud est tertium capitulum in quo philosophus ostendit quod nullus motus potest esse perpetuus preter motum circulari. Et intendit quatuor conclusiones. ¶ Prima: nec

cessit: et in omni motu reflexo mobile quiescere in tercio reflexionis: quod probatur: quia mobile non simul accedit ad terminum et recedit ab eodem: nec simul accedit et recedit: sed est in ipso. et in alio tempore accedit et alio recedit et per hunc est signabile tempus in quo non accedit nec recedit a termino magnitudinis. et oportet esse ipsum quiescere re igitur. ¶ Secunda conclusio: motus reflexus non est vniuersus. quod probatur sex rationibus. ¶ Prima: omnia tempora non possunt adinvicem continuari. sed motus rectus et reflexus differunt: tempus enim sunt igitur. ¶ Secunda ratio: ille motus non est vniuersus quod est per quietem interruptum. sed sic est in motu reflexo igitur. ¶ Tertia ratio: quod si esset vniuersus motus et continuus. tunc mobile in tercio reflexionis moueretur. huius est falsum. igitur. falsitas huius patet quia tunc moueretur motibus huius. quia tunc moueretur. et non est maior ratio quare moueretur motu. accessus quod recessus vel e contra: igitur moueretur ambobus motibus. ¶ Quarta ratio: illi motus non sunt vniuersus cum quorum vno stat quies apposita alteri. sed sic est de moto ante reflexionem et post reflexionem. igitur minor pars: quod si aliquod mobile moueat a loco sursum ad locum deorsum et e contra. tunc motus ante reflexionem dicitur motus deorsum cum quo stat quies opposita motui sursum igitur. ¶ Quinta ratio: quia tunc sequitur quod in eodem instanti simul et semel fieret albi et non albi. sed in instanti terminare dealbationem in quo incipit denigratio. sed hoc est falsum igitur. Secunda ratio: ille motus non sunt vniuersus quod sunt huius sed sic est de motu ante reflexionem et post reflexionem igitur. ¶ Tertia conclusio: impossibile est motum rectum esse vniuersum perpetuum: quia motus rectus fit supra spatium finitum supra quod non potest fieri reiteratio nisi per reflexionem et interueniente reflexione non est vnus motus et continuus. Quarta conclusio: motus mixtus ex recto et circulari non contingit esse vniuersus et perpetuum quia nullum mixtum contingit esse perpetuum cuius aliquod mixtum nullum contingit esse perpetuum: sed motus rectus non contingit esse perpetuum igitur. Quinta conclusio. nullus motus localis preter circulari potest esse vnus et perpetuus: quia omnis motus localis est circularis vel rectus vel mixtus ex utroque: sed nec rectus nec mixtus potest esse perpetuus igitur.

Quod autem omnino infinita magnitudine non contingit infinitam esse potentiam ex his manifestum est.

stud est quartum capitulum in quo philosophus ostendit quod motus circularis est perpetuus et vniuersus. et intendit duas conclusiones. Quarta prima est motus circularis est perpetuus. Quod probatur: quod ille motus quod est ab eodem in eodem sine reflexione potest perpetuari: sed motus circularis est huiusmodi igitur. Ex hoc inferuntur tria correlaria. Primum nullus motus quod fit secundum semetipsum aut alteram partem non est circulari: est perpetuus quia ibi non potest fieri regressus ab eodem in eodem nisi per reflexionem igitur. Secundum correlarium: nullus motus alius a motu locali circulari potest esse perpetuus quia omnis alius est de contrario in contrarium. modo talis non potest esse perpetuus igitur. ¶ Tertium correlarium: falsum est omnia semper moueri et omnia esse in continuo motu: quia oportet omnia moueri mo

et conditio marinis sine et simpliciter

de motu huius du. 1. no ultima.

et 3. per motum

est

AD STOLIEM
AIAATIEBVKU
APNAKVAE

in circulari cum omnes alij motus sint finiti & termini-
nabiles ad quietem. **Secunda** conclusio: inter motus
locales motus circularis est primus. Quod probat
quattuor rationib⁹ & tribus auctoritatib⁹. **Prima**
ratio est: omnis motus localis vel est circularis vel
rectus vel mixtus ex circulari & recto. s; inter omnes
illos motus: motus circularis est primus. Quod p
bat: primo est prior motu mixto: q; simplex est prius
composito: q; sit prior recto probat. q; perfectius est
prius minus perfecto: sed motus circularis est per
fectior motu recto: quia est incorruptibilis & motus
rectus est corruptibilis igit. **Secunda** ratio: motus
perpetuus est prior motu non perpetuo: sed motus
circularis est huiusmodi: et alij non sunt perpetui
igitur. **Tertia** ratio mensura est prior mensura:
to. sed motus circularis est mensura altiori motu
igitur minorem probat: quia omnia mensurantur
primo et primum est mensura altiorum. **Quarta**
ratio. motus regularis est prior motu irregulari. **De**
regularis. alij vero no: igit motus circularis e prior
alijs. minorem pbat: q; motus circularis non e ve
locior in principio q; in medio vel fine nec e contra: s; **motus**
recti saltem si sint violenti: s; sunt velociores
in principio q; in fine igit. **Consequenter** pbat au
toritatibus. **Prima** auctoritas e Empedoclis dicentis
solum et amicitia esse principia motuum p segreg
ationem: & aggregationem que s; motus locales.
igitur scdm ipsius motus localis est prior alijs. **Se**
cunda auctoritas est anaxagore dicentis: omnia fuisse
in uno confuso chaos & per intellectum diuinum se
gregata fuerunt: q; segregatio est motus localis. igit
dicebat motum localem ee primum. **Tertia** au
toritas est democriti ponentis principia rerum ee
quedam corpora atomata que segregantur & coge
gantur & fiebant generationes & segregatio & aggregatio
sunt motus locales. igitur motus localis est prim⁹
et non nisi circularis igitur.

Non igitur neq; in finito et tamen contin
git in minori magnitudine ampliore po
tentiam esse sed adhuc magis in maiori
plurima.

Sec⁹ est vltim⁹ tractat⁹ hui⁹ libri videlicet octa
ui philosophorum in quo ostendit quale est primum mouens
Et dividitur in tria capitula. **In** primo ostendit
q; ad motum infinitum requiritur potentia finita ponendo
tres conclusiones. **Prima** impossibile est mouens finitum
mouere per tempus infinitum. **Pro** cui⁹ pbat
ne supponit q; mouens finitum sit a mobile finitum: sit
b. tempus vero infinitum sic e. **Secunda** supponit q; ps
mouentis sit d. & ps mobilis sit. e. et ps temporis inhi
nti sit z. tunc sic arguit. si a. mouebat b. in c. d. moue
bit. e in z. sed d. potest toties sumi q; finiet totum a.
& c. sic q; consumet totum b. cum ista sint finita. s; z. nu
q; potest consumere c. cum z. sit infinitum. ergo c. non
erat ad eam usq; tempus in quo a. mouebat b. **Secunda**
conclusio. in magnitudine finita non potest esse virtus i
finita. **Pro** quo supponit primo q; maior potentia
mouet in minori tempore. & minor in maiori. **Secunda**
q; ois mot⁹ sit in tempore tunc sic arguit. si in magni
tudine finita sit virt⁹ infinita: tunc sequeretur q; virt⁹

finita & infinita possent mouere in equali tpe idem
mobile. pns est falsum igit. pna pz q; cu vtraq; ma
gnitudo sit finita: vtraq; mouebit in tpe finito: sed
vna in maiori & alia vero in maiori augca: s; x⁹ fi
nita scdm pportionem fm qua vnu tps excedebat a
liud. tunc x⁹ finita & infinita mouebit in equali tpe.
Tertia conclusio. in magnitudine infinita no pot ee
virtus finita. q; pbat duab⁹ rationibus. **Prima**. si
in magnitudine infinita esset virtus finita: sequeretur
q; virtus finita q; esset in magnitudine: ne eeet infinita:
q; illa virtus est infinita q; mouet aliquid mobile velo
cius q; possit aliqua virtus finita mouere: s; sic est z
de virtute q; esset in magnitudine infinita: quacuis vir
tute data in magnitudine infinita esset dare maio
rem: & per pns erat infinita. **Secunda** ratio. si in ma
gnitudine infinita esset virtus finita moueret p tps
finitum: & sic moueret in equali tpe cu magnitudine
finita. pns est falsum igit.

De his autem que feruntur bene se habet dubi
tare quada dubitatione primum hoc enim
esse quod mouetur: mouetur ab aliquo

stud est scdm caplm in quo pns mouet que
dam questionem. puta a quo mouetur prote
cta qm sunt extra pnciens. **Primo** solutione ponit
tur quattuor conclusiones. **Prima**. plecta non mouen
tur a pte medij ppinqua proiectenti. quia similiter
esset questio de ista parte medij a quo moueretur si
de proiecto. **Secunda** conclusio. proiecta non mo
uentur a medio sequente q; admodum dixerit. ali
qui antiqui q; sic mouebant ne fieret vacuum. s; hoc
non est verum quia oporteret in motu vacui omnia
posteriora moueri. **Tertia** conclusio. plecta vi
dentur moueri a medio & a partibus medij finitum:
cem mouentib⁹. ita q; pnciens simul cum sic lapide mo
uet aerem ppinquum & ille aer alium. & sic psequenter
vsq; ad finem mot⁹. Unde pnciens simul cum proie
cto no solum mouet aerem ppinquum immo cum hoc
imprimis sibi virtutem mouendi aerem sequentem.
Quarta conclusio. motus proiectorum no est ppassi
me vn⁹ & continuus q; ad perfectam continuationem ex
vnitate mot⁹ requiritur vnitas motorum q; no est in mo
tibus proiectorum.

Quonia aut in his que sunt necesse e sem
per esse motum continuum hic at vnus est ne
cesse autem vnus magnitudinis alicuius
esse no enim mouetur impartibile

stud est tertium & vltim⁹ ca. in quo pns ostendit
vnitate & imobilitatem primi motoris ponens
quattuor conclusiones. **Prima** est vnus primus mo
uens. quia alias esset processus in infinitum quod
prius reprobatur est igit. **Secunda** conclusio. primum mo
uens est immobile: probat duab⁹ rationibus. **Prima**
ma. q; si moueret moueret ab alio. & sic non esset
primum mouens igit. **Secunda** ratio. si esset mobile seque
retur q; no semp moueret. q; eeet fatigabile. vel sal
tem q; no moueret regulariter. q; est falsum igit.
Tertia conclusio. primum mouens est in circumferentia
ipsius celli. q; primum mouens debet poni vbi veloci
or est motus. sed in circumferentia spera velocior e

ex quo

videt in 4 huius in 3
ca. 2 tractatib⁹.

videt in 5 phi. no. 2
fo. 44

videt simple qm in 4 huius ca. 5. 2. tractatib⁹.

motus q̄ in centro igitur. Quarta conclusio: primum mouens est indiuisibile nullā habēs magnitudinē q̄ pbatur: q̄ vel haberet magnitudinem finitā v̄ infinitā. non in finitā quia nullā est talis v̄ pbaturum est tertio huius. nec finitā q̄ potētia infinita nō potest esse in magnitudine finitā. Primum autē motor est potentie infinite cum moueat per tempus infinitum igitur. *ista pbatur p̄ rōnes 21 capli.*

Intra hunc textum queritur vtrū primum motor sit immobilis vnus infinite impartiibilis et nullā habēs magnitudinem: vā sit mouens naturale aut violentum. **P**rimo autē extra suppositum. q̄ implicat contradictionem aliquid esse infinitum et nullā habere magnitudinē igitur. **S**ecundo autē sic. primum motor non potest nobis innotescere nisi per suos effectus: sed nullus effectus eius est infinitus v̄ p̄ se. ergo non possumus scire q̄ talis sit infinitus igitur. **T**ertio autē sic implicat contradictionem esse aliquid infinitū actu et nulla est virtus infinita. et p̄ hōs primum motor nō est infinite virtus. **Q**uarto arguitur sic. impossibile est primum motorem esse et non mouere vel moueri et locitate infinita. sed si primum motor sit infinite virtutis atq̄ illorum necessario sequitur s̄m p̄ hōs naturalem. ergo non debet concedi in philosophia naturali q̄ sit infinite virtutis. antecedens paret pro prima parte in primo tractatu huius v̄ b̄ dicitur p̄ hōs motum necessario esse p̄petuū. s̄ quo ad scōdas p̄tem p̄ q̄ si moueret infinita vel octate tūc dabilis esset motor velo cillim: q̄ d̄ manifeste falsum igitur. **Q**uinto arguitur. quicquid est a primo motore est infinite virtus. et non ipse solus est infinite virtutis. Hōs p̄ q̄ materia prima habet virtutē substantiā infinite formis: et ignis habet virtutem comburendi infinita combustibilia. Similiter potentia v̄ illa habet virtutē imitandi ab infinitis obiectis igitur. **I**n oppositum est p̄ hōs in textu. In ista questione erunt tres articuli.

Quantum ad primum primo sciendū est q̄ p̄ declaratione prime p̄tionis. supponit primo q̄ nec moueri nec mouere se dicunt p̄fectionem simpliciter. s̄ b̄ mouere. id non oportet q̄ sit mouens secundaria s̄t mobilis et primum mouens v̄ b̄ p̄ se. **A**dverte t̄m v̄ dicitur scorus quolibet: quanta questio: q̄ oīs p̄fectio simpliciter attribuit deo. q̄ aliter nō esset summe p̄fectus. nō t̄m op̄ q̄ omne illud q̄ attribuitur sibi sit p̄fectio simpliciter nam generare et generari attribuitur sibi: et hōs nō sunt p̄fectiones simpliciter. nam v̄ ipse dicitur ibi: t̄m: nulla p̄fectio simpliciter est impossibilis alteri p̄fectioni: sed generari et generari in diuinis seu paternitas et filiationis sunt incoōpossibiles igitur. dicit etiam ibi q̄ p̄fectio simpliciter est et icabilis tribus suppositis in diuinis. **M**odo notū est q̄ generare non attribuitur filio. et dicit ibidem q̄ p̄fectio simpliciter est que est

melior in quolibet supposito absolute accepto s̄m rationem suppositi nō determinando naturā in qua cuius est suppositū q̄ nō ip̄a. q̄ quilibet sibi se op̄t sibi. v̄ canis in quatuor est in natura canina nō est melior sibi habere sciam q̄ incoōpossibile sibi. q̄ t̄m nō remaneret canis. t̄m est sibi melior s̄m q̄ d̄ est suppositū. **S**ecundo supponit q̄ p̄ hōs dicit primum motorem esse immobilem. **P**ro cuius p̄batione assumit q̄ nō est necesse oē mouēs moueri ad hoc q̄ moueat. **H**ōs em̄ ō q̄ si q̄ calefaciat aliquem q̄ ille calefiat. et sic de multis alijs. **A**ccepit etiā q̄ op̄ esse statum in mouētib: ita q̄ d̄ deuenire ad v̄nū primum in essentiali subordinaria q̄ nō mouet ab alio. q̄ tā nō est primum nisi dicat q̄ moueret a seipso: q̄ d̄ falsū igitur. nā si moueret a seipso vel moueret ad aliquid formā quā h̄z vel quā nō h̄z. nō primum q̄ frustat moueret. nec scōm q̄ caretet aliquid p̄fectione. **S**upponit et p̄ hōs primum motorem esse indiuisibilem. et ita nō h̄z p̄ se mouentē et p̄ se morā q̄ nō mouebit. **S**upponit etiā p̄ hōs mouēs nō habere magnitudinē q̄ s̄formet et cui inhereat ad cuius motū ip̄m mouet per accidens quādam modū mouet aīa ad motū corporis. **E**t t̄m aduertendū q̄ h̄z primum motor nō h̄et magnitudinem que sit quātitas in oīs habet tamen magnitudinem virtutis infinitā. **A**ult etiā h̄c p̄ hōs q̄ primum motor est simplex et nō compositus. q̄ si esset compositus nō esset primum. q̄ cuiuslibet compositi p̄tes eius p̄cedunt. **E**t ex quo sequitur quid sit dicendum ad primam p̄tem questionis q̄ primum motor est immobilis non habens magnitudinem summe perfectus et summe simplex. **E**t h̄z primum mouēs aliter et aliter se habeat per denominationē extrinsecam non tamen intrinsecam nec mutatur de nō velle in velle aut e contra nec de non intelligere ad intelligere. *vidē in primo. diu. p̄ hōs q̄ h̄z p̄ hōs octauus.*

Sciendum est secundo q̄ mens aristotelis fuit in isto octauo q̄ q̄ d̄ quid deus immediate causat necessario causat. et q̄ d̄ immediate potest causare q̄ non videt p̄ntingentia ad causandū nisi propter aliquā mutabilitatē in agente q̄ nō potest esse in agente primo cui sit imutabile. et in agente secundo. et sic videt habere aristoteli q̄ nō quōcumq̄ creabile deus potest immediate et se solo creare qui tunc posset facere q̄ nulla causa secunda haberet et rationem p̄p̄iam. **S**ed istud videt esse cōtra p̄ hōs et cōmētatorē. **I**mo videt dicere cōmētatorē q̄ si entia non haberent suas essentias et entitates. **M**ō s̄m p̄ hōs inconueniens est deum posse entitates oīm aliorum destruere. probat etiam: q̄ si deus posset immediate omne creabile causare. sequeretur q̄ ordo causalitatis in causis essentialiter subordinatis nō esset simpliciter necessarius nec essentialis q̄ d̄ est inconueniens apud philosophum. istius tamen assumpti oppositum tenent theologū. **D**eū t̄m posse immediate creare aliquid creabile potest intelligi dupliciter. **A**no modo immediatione cause sic q̄ non mediat aliqua causa et sic potest. **A**lio modo immediatione tam cause q̄ effectus primi et sic nō potest cum nō possit p̄ducere relationē nisi concurrentibus extremis suo modo. et oīa ista sunt de mente scōri quolibet questione se prima et etiā illa q̄ cōsequenter dicuntur. **E**t si sit

in 3 cap 21 tractatū.

in 2 passio in recipi mō. nō est actus.

de 7 hōis. nō. 2. fo. 53.

de 7 hōis. nō. 2. q̄ b̄ h̄z

diffinitio p̄ hōis.

V̄ actiones. q̄ nō h̄erent s̄m

quas ptra aristo. pbando q prima ca possit imedi
 ste omne creabile causare: ois causa virtualiter et
 eminenter habes virtute actiua cause proxime pot
 immediate effectum illius cause causare. dixit sco-
 tus ibidem q illam maiorem negaret. philosopho
 diceret ei q emineiori modo habes tale virtutes
 potest quide in suo ordine in effecta. sed ordo suus
 est q sic causa superior et remotior. Et si dicat ptra
 eum: qz tunc sequeret q imperfecto referretur in pria
 causa ad causandū qā mediantē causa scda diceret
 q cum dico imediate causaret duo dico .i. causa-
 tionem et illud dicit pfectionem. et dico modū siue
 immediationē causandi. et ille requit imperfectoēz
 annexaret go ad mediate causandū requit imperfe-
 ctio nō sicut ratio causandi. sed sicut cōditio neces-
 saria in agente. ¶ Ex quo sequit q phis negaret
 istam q pfectior causa imediat^o causet. ¶ Aliter
 te tñ q nō ponit iste medie cae vt addatur pfectio
 causalitatis qā tota pfectissime est in prima. sed vt
 habetur ordinata pfectio descendens ad vlt. mū
 imperfectū que non sit sine diminutōe pfectionis.
 Et ad rationes aristotelis dicit q deus potest facere
 causas secundarias sine suis actionibus et vere re-
 manebunt entia. Dicitur etiā q ordo causarum nō
 est sic necessarius quin deus possit illum destrueret
 causare sine aliqua causa secunda. ^{si fuerit tñ ptra ptra}

Sciendum est tertio q circa textum inci-
 dit talis difficultas vtz tñ sit vñ prim^o motor. Et
 q nō. qz sunt tot quot sunt orbes et quibet est for-
 maliter necessarius. ag. Rñ dicitur breuiter q licet
 plures sint eterni motores formaliter necessarii tñ
 q: est prim^o a quo oēs alij dependent siue mediate
 siue imediate qd notanter dicit. Nam dicunt aliq
 fuit mens aristo. q prima intelligentia imediate
 causabat alias intelligentias. et hoc sit pex dicit
 par ab auicēna qui tenet q prima intelligentia cau-
 sat si dicitur secunda tertiā: vt superius visum est.
 Et aduerte q mens aristo. fuit q prima intelligen-
 tia non mouet orbem: qz cum sit virtus infinite in
 instanti moueret et necessario cū imediate moue-
 ret sed alie intelligentie a prima mouent orbem. Et
 ex isto potest haberi q nō fuit mens aristo. ponere ali-
 as intelligentias a prima esse virtutis infinite: sed
 finite. qz nullum infinitum depēdet ab alio: s; iste
 intelligentie depēdet a prima: etiam mouerent or-
 bes suos in instanti et non in tempore cuius opposi-
 tum est vtz. pponit tamē vñ ipas eē infinite dura-
 tionis. Et ex isto sequitur q aristo. non posuit ista
 repugnare causati et formaliter necessarii. Nam s-
 mē oēs intelligentie sunt formaliter necessarie et tñ
 causant a prima. ¶ Aduerte vterius q fuit mens
 aristo. q prim^o motor nullā habet magnitudinem
 siue extensionem: licet bene magnitudinē virtutis.
 Et dicit scotus ibidem q non habere magnitudinē
 potest concludi ex infinita potentia et potest concludi
 ex immaterialitate cum intellectualitate ita q be-
 ne sequitur hoc est in finite potentie: ergo non habet
 magnitudinem. Et ex istis etiam sequitur q mens
 fuit aristo. ponere celos esse formaliter necessarios
 sicut intelligentias qz vult oēs subam sempiternā
 esse formaliter necessariam.

Quarto sciendum est quod. circa textum inci-
 dit alia difficultas a quo mouetur plecta cū sit ex-
 tra pñiciens. Respōdet breuiter q dimissis multis
 opinionibus q fuerunt tace in textu q plecta mo-
 uentur a virtute ipsius impressa a pñiciente quā aliqui
 cōmuniter vocant impetum: quia sic non videtur a
 quo alias moueantur et in isto mō concordant fere
 oēs philosophi. Sed qñeres qd est iste impetus. Rñ
 deo q est quiddā qualitas impressa mobilitatis vel
 motum et potest poni de prima spē quali tatis vel
 tertia que acquiritur per actum proiectantis. Ex q
 potest sequi: quod talis impetus est reatit distinctus
 a motu in mo sequitur ipsius motū proiectantis. Et
 si queras vtrum sit qualitas permanens vel successi-
 ua. Respondetur quod est qualitas permanens
 Nam manet pilla descendere. ¶ Et si queras tertio
 vtrū oēs impetus sint eiusdem speciei specialissime.
 Rñ: etur per aliquas pñiciones. ¶ Prima nō oēs
 impetus sunt eiusdem spē specialissime. Quod pñ qz
 forma substantialis grauis cū ipagranitate cōtrū-
 impetum lapidis sursum et tamen eadem forma cū
 grauitate conseruat impetum lapidis deorsum et p-
 ducit. Ex quo sequitur quod illi duo impetus non
 sunt eiusdem speciei. etiam potest probari quia isti
 impetus non habent limitem effectum. Nam vnus
 mouet sursum. Alius deorsum. Alius retro. Alius
 ante. Et si dicas impetus pille cadentis deorsum:
 etiam mouetur sursum. ergo ista possunt fieri ab vno
 ipetu. Respondet q hoc est per accidens. qz talis is-
 petus natus est semper mouere deorsum si posset. id
 est propter impedimentū prohibeatur mouere deorsum
 mouebit sursum per accidens: sicut est de radio inci-
 dente vel reflexo. ¶ Secūda ppositio impetus est
 duplex. quidā est naturalis quando scdm eū mobi-
 le mouetur scdm eius inclinationem. Alius est vio-
 lentus quo mobile mouetur contra eius inclinationem.
 ¶ Tertia ppositio impetus cōmuniter di-
 uersificatur propter diuersum modū imprimendi et
 causandi vt patet. Nam si pñicias trochū in reatuz
 mouebit in reatuz si pñicias in giratiue giratiue
 mouebit. ¶ Quarta ppositio per istū impetū pos-
 sunt seruari oēs apparentie propter eū pilla resilet
 cadens supra terrā. etiā per eūz mouet mola fabri
 postqz faber dimisit mola. Et tūc huius pueri post-
 qz est extra manū pueri. etiam manus et mura alia fi-
 unt propter istum impetū et propter defectū istius
 impetus faba non ita longe proiectur sicut plūbz
 quia illis non potest imprimi ita magnus impetus.
 Et si quis querat quare illud quod sic mouet ab is-
 petu: volucius mouetur aliqui in medio vel in fine q
 in principio. vt pñ de sagitta. Respondetur q ratio
 est quia ille impetus in principio non impingitur oī-
 bus partibus mobilis. sed solum partibus propinquis et
 mediāribus illis partibus impingitur partibus remotis
 donec q ipet^o est q totū mobile et tūc velocior mo-
 tu mouetur. Et hec de pñio articulo.

Quantum ad secundum dubitatur primo:
 vtrū opinio aristotelis fuerit primū motorē eē in-
 finitū intelluctum: dimissis multis modis dīcēdi. Rñ
 datur per duo dicta sūmentem scoti in quolibeto

aq mouet plecta

duplices et impatiz.

hūc in dñy hūc q vltima. dicitur pñia

qz pñia vltorū vtrū imedio. qz pñia pñia in fine

ubi quidam argumtorum
intentionis

questione septima. Primum dicitur opinio aristote-
lis fuit qd primus motor est infinite virtutis et non
tantum scdm durationem. patet quis in hoc octa-
uo sic arguit. primus motor mouit a se tpe pote in-
finito; qd est infinite potentie. vel qd est infinite potentie
scdm durationem tantum vel scdm intentionem seu entita-
tem. no primu sicut dicitur exponitur qd patet. qd ex
hoc qd primus motor est infinite potentie infert qd
est sine magnitudine; ergo no intelligit de infinita-
te duratonis; qd cu tali infinitate duratonis bn pt
stare magnitudo igit. Scdm dicitur ad hoc qd mo-
uens arguat esse virtutis infinite no oportet qd actu
moueat motu vel tpe infinito ta a pte ante qd a pte
post. sed sufficit qd possit mouere a se tpe infinito. i.
p temp' infinito; et aristoteles hoc no concederet; id
dato qd deas scdm theologos non moueat motu in-
finito. multu tñ eoru dicitur qd potest mouere motu
infinito t tpe infinito tam a pte ante qd a pte post;
puta oēs qui cōcedunt qd mundus potuisset esse ab
eterno. differunt tamen a pbo. qd p hūc ponit istā po-
tentia eē necessario conuincta actu. qd inter extre-
ma imutabilia cōdi est deus et celum est habitudo
necessaria necessitate imutabilitatis que negat op-
positū posse succedere opposito ad quā sequitur mo-
tū esse necessariū nō necitate que repugnat motui
sed necessitate incurabilitatis ideo nō potest cessa-
re a motu. ista tñ negant theologū. Et si arguat in-
telligit alie a prima mouēt etiā tpe infinito sicut
pria intelligentia. ergo erunt oēs infinite. Dico qd
hūc moueant tempore infinito non tamen a se mouēt
se. l virtute prime intelligentie a qua dependēt non
solū in eē s; etiā in mouendo. modo ad hoc qd aliqd
inferatur esse virtutis infinite oportet qd moueat a
se tempore infinito. Ex quo sequitur qd p hūc pte-
tise arguit de potentia primi mouentis qui nō mo-
uet virtute alterius sed a se. Et quo pōt inferri qd
ipā sit infinita itensiuē qd qd hūc a se potētiā actiua
et qd hūc aliqd a se hūc in tota plenitudine q potest
sibi competere. nihil cū habeatur limitate i aliquo
nisi habeatur ab aliquo agēte determinante illud
ad certum gradum. Ex quo sequitur qd primū mo-
uet a se t per consequens est a se. Et cum tota ple-
nitudine potentie actiue t entitatis non possit esse si-
ne infinitate intentionis; sequit qd ipsa sit infinite
potentie intensiue.

oppositi non potest mouere

in mouere

Dubitarur secundo vtrum aliquid possit
generari t solum durare per instans. Et videtur qd
no vt h; aristo. in textu. qd inter gñationem t cor-
ruptionē est semp mediu. In oppositū tñ argui-
tur. qd aliqd est in rerum natura. vel salte alicui?
aliquid qd solum durat per instans sicut ipsūmet
instans t ipm mutari eē in motu. pto solutione
huius supponit qd vt h; scorus quolibeto questioe
duodecima q mens ipi pbi fuit q gñatio sit in in-
stanti t corruptio nō quidem simul in eodē instāri
q; impossibile est idem mutari simul in abus mutari
onibus oppositis. ē in alio t alio instāri sit gñatio
t corruptio. sed nō sunt duo instāria sibi inuicem
imediata. s; inter qmūq; mediat tps. id gñationes
qm nō p; immediate sequi corruptio illi. t p; p hūc

oppositi videtur mouere de
tot. ut in pmo de gñatione
pma. notabile pmo

id in pmo de gñatione.
no. 22. pmo.

illud qd gñatur opz plus durare q p instans. et sic
fuit mens aristo. qd nihil generaretur qd solum du-
ret p instans. t hoc capiēdo gñationem p pte. qd si
capet gñaliter p oī pductione vel inceptioe alicui-
us falsa eēt. cū instans daret solum p instans etiā
mutatū eē. Et si quis dicat mutari eē t etiā istās
h; duo instāria scz primū istās eē sui vltimum in-
stans eē sui vt h; ibidē scorus. q durat plus q p in-
stans. Rūdet q ista ppo istās h; duo instāria: h;
duplicem sensum. vnus est q instans daret per duo
instāria vel q componat ex duob; instāribus. et sic
ille sensus est falsus. Alius sensus est q inceptio
eius cognoscit p primū instās t desinit p vltimum
instans. nō q in tpe corrūdeant sibi duo instāria.
s; tñ vni in quo incept eē t desinit eē. s; de hoc ali-
as magis visū est. Et aduerte q tota rō pbi qre
res nō gñat vt solū daret per instās fuit q natura
pducēs sic influit ad pseruationē qd possit p aliqd
tps manere. ita q corruptiua vel nō sunt appropria-
ta vel nō vni eēt virtutē generantis pseruantis gene-
rationis: q tunc gñans impeditur. Supponit
vlteri q pater ponunt quattuor instāria qbus ice-
ptiones rez t desitiones mensurari seu cognoscē
scz p r; istās nō est rei: primū instās nō eē rei. vltimū
instās eē rei: vltimū istās nō eē rei. t de hoc mul-
toties visū ē. Aduerte tñ q primū istās eē rei acci-
pit dupl. vno mō p instāri in quo rez ē dicere. hec
res nūc est t immediate an hoc nō fuit: aliqd eius
p fuerit. t sic forme q successiue t p vltimū acquirē
hnt bn primū instās sui eē sicut caliditas successi-
ue acquisita. Alio mō accipit p instāri in quo vtrūq;
ē dicere: hec res nūc est t immediate ante illud nihil
eius fuit. t sic dico q nulle forme nō rez q succē-
siue t p vltimū acquirunt habent sic primū istās
sui eē: s; bn primo mō possint habere. s; solum rez
q indiuisibiliter t ipartibiliter acquirunt hnt p r;
istās sui eē. imo etiā nihil qd gñat h; primū istās
sui eē q cuiuslibet talis materia eius pcessit. Sicut
pōt distinguere de vltimo instāri scz q in instanti ali-
quo est t nihil eius erit post illud instans: vel quia
ipsum non erit post illud instans qm erit aliquid
eius: t sic forma q successiue t p vltimū de p dicit h;
vltimū instans sui esse: s; nō primo mō.

Dubitarur tertio vtrum possit aliqd pducere
qd daret solum per instans. Respondetur vtrūq;
ter q sic virtute diuina potest aliqd creati t solū
durare per instans. potest cū deus pducere vel cre-
are angelum in instāri t solum durare per illud in-
stans. Et videt istud esse de mente sc ori quolibeto:
questione. xij. etiā in tertio vbi videtur habere q
deus potuit facere virginē mariaz esse tñ p instās
in peccato originali. Sed contra istud arguitur sic:
si aliquid possit creati t durare solum per instans:
sequeretur qd aliquid crearetur t nunq; cōseruaret.
h; hoc videtur esse falsum. oīa patet: quia res in in-
stanti creationis non cōseruatur. q; non indiget
pseruatione nisi qn potest nō esse. s; qn creatur nō
potest nō esse igit. Item sequeretur qd deus non
posset vnā rem immediate creare post aliam: qd
pbo: t solo q pducatur angelū qui solum daret per

in d.

in d.

in d.

in d.

in d.

in d.

in d.

in d.

in d.

in d.

instans: tunc non posset immediate creare alium angelum
 quod vel crearet in tempore immediato vel in instanti. non in
 instanti: quia tunc non crearet immediate. vel oporteret
 duo instantia esse immediata: nec in tempore immediato quia
 nullum est tempus immediatum in instanti: cum quolibet dato
 adhuc illud est indivisibile. **¶** Item sequeret etiam quod
 angelus esset indivisibilis: quia postquam producit in tempore
 vel producat totus simul in illo tempore et non pars
 post partem quod videtur esse inconveniens. cum illud quod pro-
 ducit in tempore videatur ac tempore esse sicut tempus in quo pro-
 ducitur. **¶** Item sequeret quod esset aliquid res permanens et indit
 sibilis quod non habet primum instans sui esse pura illa quod in
 mediate produceretur post aliam. quia de ipsa nunquam ve-
 rum esset dicere: hec res nunc est immediate ante hoc
 non fuit. **¶** Item ille angelus secundum se totum et impri-
 biliter produceret. et instanti: cum sit id est simul produci et
 finem se totum et in instanti produci. **¶** Item sequeret quod ali-
 quid a deo produceret: et tamen nec sciret de quo dicitur illa res
 produceretur in eadem tota simul. quia deus nescit: et est rez
 prior esse in instanti immediato. quia nullum tale est. nec
 mediator: quia non esset immediate post aliam. ergo in tempore
 primo sciret illam rem esse. si ergo in quolibet particula il-
 lius temporis tota simul illa res videri ponatur: et deus non
 videat aliquam particulam temporis quoniam in antea videat par-
 tem illius. **¶** Item solutio solutio supponitur quod si aliquid res
 solam duraret per instans simul inciperet esse et de
 finiret esse exponendo desinit per affirmativam de
 presenti et negativam de futuro. ideo dicit scotus in
 libro preallegato quod propositio de incipit et desinit ex-
 ponuntur dupliciter. **¶** Supponitur ulterius quod illo ca-
 su admirabilis sequeretur creationem. non quod fieret
 ex ipsis una mutatio per continuationem. quia tunc vix
 esset dicere quod simul crearetur admirabilis. **¶** Sup-
 ponitur tertius quod tam creatio quam admirabilis pos-
 sunt fieri in instanti et etiam in tempore. ideo in illo casu
 admirabilis in tempore immediato. capiendo imme-
 diatum vel idem est quod inter quod secundum se totum et a iure non
 est medium. Supponit ulterius quod vix videtur dicit scotus
 quod si succederet ibi videtur esse lineam opposita privative
 dare dicitur sine nisi dicitur: quod abo positum nunquam est
 tunc duo opposita essent in eodem instanti vel duo in-
 stantia immediata: si tamen alter est dare. s. vel ultimum
 prioris vel primum posterioris. **¶** Ex quo seditur quod si
 due res immediate producerent una post aliam. scda non
 habet primum instans in tempore. sed potest habere in euo suo
 et per hoc soluitur omne argumentum. Alterius dico
 quod non esset adequate dare tempore in quo crearetur: et sic
 deus crearet aliquid et tamen non cognosceret quod cre-
 retur id est tempus in quo primo idem adequate crearetur.
 et per hoc soluitur omne argumentum. **¶** Ad aliam ad pri-
 mum dicit ibi scotus quod aliquid potest creari et nunquam co-
 servari. nisi creari importat respectum rationis ad non esse
 procedens et conservari respectum rationis ipsius esse ad
 ipsum esse esse habitum. **¶** Ad secundum dico quod crearet
 in tempore immediato capiendo immediatum vel idem expositum
 est. Dico etiam quod immediate in tempore sequenti crearet. et
 tamen in tempore sequenti immediate non crearet quod nullus ta-
 le est tempus. **¶** Ad aliud dico quod totum simul crearetur
 et non in instanti sed in tempore: vix sit id est simul creari et
 non creari per partem post partem: tamen non est idem simul cre-

ari vel indivisibiliter creati et in instanti creati. **¶**
 hec de secundo articulo.
¶ Quantum ad tertium sit conclusio respo-
 salis ad questum: primus motor est immobilis et non
 in finitum simplex imparabilis et nullam habet ma-
 gnitudinem. quod conclusio satis probata est in articulis.
¶ Ad rationes ante oppositas. **¶** Ad primam negatur
 ante. et hoc si fiat sermo de magnitudine motus et in
 finite virtutis. **¶** Ad secundam dicitur quod deus per suos effe-
 ctus a nobis cognoscitur quo ad acceptum ordinem.
¶ Ad tertiam dicitur quod licet implicet contradictionem
 instanti actu secundum extrinsecum vel multitudinem. non
 tamen instanti in entitate et virtute. **¶** Ad quartam patet
 solutio et etiam a quintam.

Et sic est finis octavi libri phisicorum

¶ Natura scia fere plurima vi-
 dentur circa corpora et magni-
 tudinis et horum existens pas-
 siones et motus adque autez
 circa principia quecumque ta-
 lis substantie sunt **¶**
 ste est liber de celo et mundo
 in quo phisic detriat de corpore natu-
 rali in ordine ad vbi. Et dividit in quatuor
 partes principales librorum. In primo dicitur
 de toto vniuerso et dividit in quatuor
 tractat. In primo dicitur de perfectione vniuersi. Et
 dividit in quatuor ca. In primo ostendit totum vniuersum
 esse perfectum ponens quatuor rationes. Prima
 ma scia naturalis fere tota versat circa corpora et
 magnitudines et circa eorum passiones et motus. probat quia
 scia naturalis considerat res naturales: sed rerum na-
 turalium quedam sunt corpora et magnitudines. et quedam
 passiones et motus ipsorum. Secunda dicitur est diuisibi-
 le secundum omnes dimensiones. pro quo supponit diffini-
 tionem continui. dicens quod continuum est quod est diuisi-
 bile in se per diuisibilia. Secundo ponit definitionem cor-
 poris. Corpore est continuum vniuersum diuisibile. i. scilicet in
 omni dimensione. Et subdit quod tres sunt dimensiones
 una que est diuisibilis secundum longitudinem vel lineam. alia
 que est diuisibilis secundum longitudinem et latitudinem
 vel superficies. quedam secundum tres vel corpus. Deinde co-
 firmando dicit quod numerus ternarius est numerus
 omnis totus et perfectus. probat tribus signis. Pri-
 mum est ex auctoritate pythagoricorum. dixerunt enim
 pythagorici vniuersa esse tribus determinata. scilicet prin-
 cipio. medio et fine. per principium intellexerunt sub-
 stantiam. per medium virtutem. et per finem operationem rei
 ergo signum est quod numerus ternarius est numerus omnis totus et
 perfectus. Secundum signum. antiqui quasi a natura inclinati
 cultui diuiso stuerunt sacrificare diis in numero ter-
 nario. scilicet in thure. igne. et ordine. Tertium signum est ex
 modo dicens quod ex duobus non dicitur esse. sed ab eo. sed de tri-
 bus dicitur esse. Tercia dicitur esse corpus est magnitudo
 perfecta. probat quod corpus est diuisibile secundum omnes dimen-
 siones. et omne totum et perfectum sunt idem secundum idem rem et dicitur

videt in v. h. mag. no. 4 folio 4. b.

di. fere. q. no. oia q. tu-
datur sunt corpora. /
p. m. mouit et alia / z c

definitio continui

definitio corporis

numerus ternarius e no-
mery ois totus / p. f. mag

videt in 5. phis. no. 2. et tra

... fm rōem. igit. Quarta cōclo totū vniuersū est pfectū. ubi p vniuersū itel ligit aggregatū ex oibus corpib' tā superiorib' q' inferiorib' : r pmitit duo di. tā. p adū vniūq' piculariū corporū ē ter minatū ad primū. ilc q' ex ipō r corpe pxiō sitōnī vnitare p'nutat. S'cōm dicitū: oia corpa p' tractū p'ponunt totū vniuersum qd est vni vnitare conti nūtatū. i. p'guitatū r ordinū. ¶ Hoc supposito pbat q' cōm ē duabus rōnibus. p'ia. oē corpus est pfectū: s'z totū vniuersū est corpus: ergo totū vniuer sum est perfectū. S'cōm rō: totū vniuersum p'inet oia r a nullā p'inet: ergo est perfectum.

De his at que scōm specie ipsius partib' nunc dicemus principium facientes hic omnia enim p'p'ica corpora et magnitu dinēs. scōm seipsa mobilia dicuntur esse se cundum locum. naturam enim principiu motus esse dicimus in ipsis

¶ Iud est scōm ca. in quo p'p'is d'et'at de disti ctione partū principalū vniuersū q' sunt qn- q's. r intendit p'bare q' p'ter q'rtuor elemēta ponē dum est q'ntū corpus simplex natū moueri motu circulari qd vocat celiū. ¶ p'ro cui' p'batōne ponit q' ip' sup'pōes. p'ia: oia corpa naturalia sunt fm se mobilia local' r q' in se h'nt naturā q' ē p'cipiu' motus localis. ¶ S'cōm ois mot' fm locū aut ē re ctus aut circulari' aut mixt'. Ex quo p'z q' corpa aliu' est simplex: r aliud mixtū. ¶ Tertia sup'pō tū mot' circulari' r rect' est simplex. q' solum sunt due magnitudines simplices s'z recta r circularis ¶ Quarta sup'pō: necesse est o' m motū simplicē ē: aut ad m' distū: aut a medio. aut circā mediū. mot' rectus sursum ē a medio: r deorsum est ad mediu: s'z circularis circā mediū. ¶ Quia sup'pō. necesse est quosdā mot' esse simplices r quosdā mixtos: quia corpa q'dā sunt simplicia q'dā mixta q' mouentur fm elem' tū p'diāns i ipsis: r simplicia fm suā natu ram mouētur. hoc supposito pbat suā p'clonem q'z rōnibus. p'ro prima ponit duas suppositiones p'ia mot' simplex est corpus simplicis. si sit ali- cius mixti hoc est scōm elemētū p'diāns in ipō S'cōm: vnus corpus simplicis est tū vni motū sim- plex scōm naturā. r tūc format p'ia rō motus cir- cularis est simplex. ergo est alicuius corpus simpli- cis r nō quattuor elementoz q' ipsoz est ali' mo- tus simplex: ergo alicui' alteri' corpus r nō nisi ce- li igitur. p'ro scōm rōne ponit duas sup'pōes. p'ia motus p'ter naturā p'ratat ei q' est scōm natu ram. S'cōm sup'pō. tū vni est vni cōtrariū. Ex his format scōm rōnem motus circularis simplex cō- uenit alicui corpon aut alicui quattuor elementoz aut alteri' si primuz aut ergo scōm naturā aut p' ter naturam: nō scōm naturā q' a eis cōuenit alius motus scōm naturam nec p'ter naturā q' a tunc con- trariaretur motū q' est a natura: r tunc vni essent plura contraria. Si dicatur q' p'uenit alteri aut cō uenit p'ter naturā aut scōm naturā. si scōm natu ram habetur interum. si p'ter naturā tunc sibi con- uenit alius mot' simplex qd est falsum. ¶ p'ro ter

tia rōne ponit tres sup'pōes. p'ia. mot' rect' est alicuius quattuor elemētōz. scōm est motus circu- laris esse corporis simplicis. tertia mixta mouētur scōm elemētū p'dominās. tūc sic format tertia rō motus circularis est p'ior motu recto. ergo est p'io ris corpus q' mouetur qd est q'rtuor elemētōz r nō nisi celi. igit. ¶ p'ro q'rtā rōne ponit duas sup'pō nes. p'ima necesse est o' m motū simplici ē inesse alicui scōm naturā aut p'ter naturā. scōm mot' cō- ueniens alicui p'ter naturā puenit alteri' scōm natu ram. tunc sic arguit motus circularis puenit ele- mento p'ter naturā. ergo cōuenit alicui alteri' scōm naturā r illud est celiū. igit. p'ro quita rōne ponit duas sup'pōes. p'ima. s'z mot' circularis inest ali- cui scōm naturā erit corpus simplicis. scōm sicut est aliquod corp' qd natū est ferri deorsum r aliquod sursum. ita est aliquod corpus quod natū est ferri circulariter: tunc arguit sic motus circularis ē con- tinuus r perpetuus: ergo puenit alicui scōm natu ram r non alicui quattuor elemētōz. p'ima p'tem pbat quia si solum conueniret mobili p'ter natu ram irrationabile esset ipsum esse p'petuum. q'z nul- lum violentum est perpetuū. ¶ Ex oibus istis con- cludit p'his q' p'ter quattuor elementa est vnuz cor- pus simplex quod vocatur celiū.

Quonia autē hec quidem supponuntur hec autem ex dictis ostēsa sunt manifestū q' neq' leuitarem nec grauitatē habet corpus totum oportet autem supponere quiddidicendum grane et quid leue

¶ Iud est tertū ca. in quo p'p'is ponit differen- tiā inter q'ntū corpus simplex r q'rtuor elemē ta. Ex intēdit q'rtuor p'clones. p'ro p'ia supponit quid sit graue r quid leue. Si graue est qd ē aptuz natū ferri ad mediū. s'z leue est qd est aptū natū fer ri a medio. sed leuissimū est qd oibus sursum latū supfertur. grauisimū est qd oibus latis deorsum substat. ¶ Hoc supposito ponit p'iam conclusionē impositibile est corpus quod mouetur circulariter vt est celum esse graue aut leue. pbat duab' rōnibus p'ima. celum nec mouetur a medio nec ad mediū nec scōm naturam nec p'ter naturā. ergo non est graue aut leue: q' non moueatur scōm naturā patz q' mouetur circulari' scōm naturam. ergo nō mo- uetur motu recto scōm naturā. q' vniuscui' s'z cor- poz celestiu' est tū vnus mot' fm naturā nec p'ter naturā: q' si moueretur sursum p'ter naturam mo- ueretur deorsum scōm naturam. qd est falsuz. S'cōm rario. in idem f'ert totum r ps vt puta tota terra r paruus globus. sed nulla p'cellit f'ert ad me- dium nec a medio: nec ipm celiū. ¶ S'cōm cōclo. ce- lum est ingenerabile incorruptibile. inaugmenta- bile r inalterabile. p'iam p'z p'bat q' a omē qd ge- nerat' sit excōtrario. r qd cōtrariū. cōtrariū p'f' ibi vni- g'ratū. sed celiū nō habet p'trarium. q' corpa con- trarioz p'trariū sunt motus. s'z motū celi nō p'traria- tur ali' motus: igit. S'cōm p'z p'bat q'z oē augmēta- bile est generabile. sed celiū nō est g'abile. igitur. Tertia p'te pbat q'z alteratio h'z fieri s'z qualitate

i p'p'is ad est vniuersū
a. r p'p'is ad est vniuersū
quod si se de a h'p'p
totū vniuersū itel ligit
aggregatū ex oibus corpib' r
necesse est

de simili p'p'is q'ntū in p'
rōne p'p'is. ca. p. p. tractat.

totū est natū in 2. p'p'is. rō.
vni. p'p'is tractat.

de m. s. p'p'is. de. 2. fo. 3.

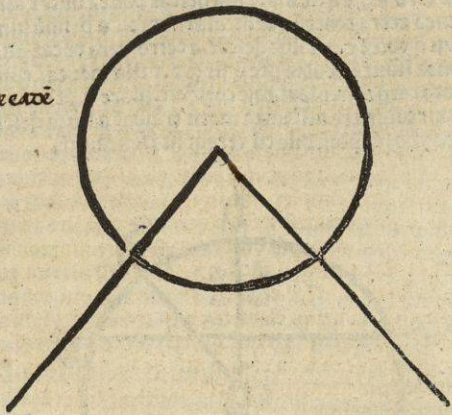
de m. s. p'p'is. de. 2. fo. 3.
rōne p'p'is. ca. p. p. tractat.

sensibilis est in passionibus passibilibus quantitates: scilicet omnes illas passiones alteras etiam augmētatas: scilicet non est augmētabile: igitur probatur adhuc tribus signis celum esse ingnabile et incorruptibile. ¶ Primum: omnes homines etiam greci et barbari et quicunque alij putant deos esse incorruptibiles. quia dixerunt antiqui quod locus deorum est celum. ergo attribuitur ipsi locum incorruptibilem. et ille est celum: igitur. ¶ Secundum signum: quia non est in memoria alicuius quicunque sensus quod celum secundum partem aut secundum totum sit transformatum: igitur. ¶ Tertium signum: omnes autem qui appellant ipsum celum ethera quasi sempiterno tempore duras igitur celum dicitur esse perpetuum per se incorruptibile. ¶ Ex his patet quod antiqui habuerunt eandem opinionem de celo sicut nos supple philosophi dicentes ipsum esse incorruptibile et sempiternum. neque est mirandum: quod non semel nec bis sed infinites eorum opiniones redierit. Quod autem non est circulationi alia contraria ratio ex multis vniuersis quis accipiet fidem primum quidem: quod circulari rectum opponi non maxime dicimus.

Secundum quartum caput. si in quo philosophus ostendit quod motus circulari celi non est alius motus per se: et ostendit tres conclusiones. ¶ Prima: motui circulari celi non contrariatur motus rectus quod probatur quod motus rectus alteri motui recto. et motus circularis non contrariatur motui recto. tenet consequentia quod tunc vniuersum est contrarium. ¶ Secunda: vna pars motus circularis non contrariatur alteri parti motus circularis. probatur tripliciter secundum quod tribus modis: igitur vna pars contrariatur alteri. ¶ Et primo potest imaginari quod motus qui est ab oriente in occidente per vnum semicirculum contrariatur motui qui est e conuerso per alium semicirculum. scilicet isti non contrariantur: quia infiniti sunt ibi trahi semicirculi per rectam diametri. contrarietas autem non est inter infinita: igitur. ¶ Secundo potest imaginari quod motus celi qui est ab oriente in occidente per meridiem contrariatur motui qui est e conuerso supra eundem semicirculum. sed isti non sunt contrarii quia motus contrarii debent esse inter terminos contrarios et multum distantes secundum lineam rectam. scilicet tertio istorum non maxime distantes secundum lineam rectam: igitur. ¶ Tertio potest imaginari quod motus qui est ab oriente in occidente per meridiem contrariatur motui qui est ab oriente in occidente per septentrionem. sed tales non sunt contrarii: quod simul faciunt vnum motum circularem: igitur. ¶ Tertia conclusio: vniuersi motui circulari non est alius motus totalis contrarius. probatur tripliciter. Primum: sic motus contrarii sunt inter terminos: scilicet isti motus circulares non sunt inter terminos: quod quilibet eorum est ab eodem puncto in idem punctum: igitur. ¶ Secunda: motus contrarii debent esse in contraria loca: scilicet motus circulares non sunt in contrariis locis: igitur. ¶ Tertia ratio: si motus circulares totales in celo essent contrarii tunc haberet a virtutibus contrariis. vel si ille virtutes essent equales vel non equales quod tunc vna impediret aliam et sic essent frustra. Ita frustra est calamentum cui non est calciatio. non potest etiam dici quod vna vincat aliam quod tunc illa quod vinceret eam perducta frustra. nam deus et natura nihil faciunt frustra.

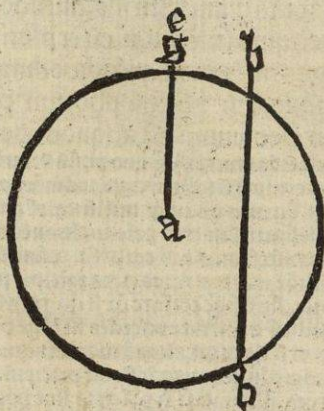
Sed quoniam manifestum magnitudo est de his et reliquis intrandum est et primo vnum est corpus infinitum quemadmodum pluri antiquorum philosophorum putauerunt aut hoc vnum est aliquid impossibile

Ita est sed tractatur in quo philosophus dicitur de si mutatur vniuersum secundum magnitudinem: et dicitur quod tunc maior ca. ¶ In primo ostendit quod nullum corpus circulariter motum sit infinitum prout dicitur in ratione sua dicitur quod dicitur etiam dicitur an aliquid corpus sit infinitum. Nam de hac questione multi errores circa principia philosophi orti sunt. ad necesse est hanc tractare quod si quis transgressus fuerit modicum a veritate discedens sit longe per multas decies. et si quis dicat aliquam magnitudinem esse minimam quodammodo demoretur: ostendit principia mathematicorum: et rationes assignat: quod principia sunt quae in quatuor sunt tamen magna in virtute. a quod sumit quod prout error in principio maxime est in fine. ¶ In his suppositis probatur per se quod dicitur de rationibus. per se probatur quod dicitur de rationibus. prout si corpus circulariter motum sit infinitum linee pertractae a centro ad circumferentiam erit infinita. ¶ Secunda: si per se linee sint infinite distantes erit infinita: tunc sic formatur prout si corpus circulariter motum sit infinitum. tunc impossibile est ipsum circulariter moueri. sed manifestum est ipsum circulariter moueri. Maior est probatur. quod si corpus circulare sit actu infinitum oporteret in infinita distantia per se: puta distantia illarum duarum linearum pertractarum a centro ad circumferentiam. sed hoc est impossibile: igitur.

¶ Pro secunda ratione supponitur quod motus. tempus. et magnitudo equaliter se habent ad esse finitum et infinitum: tunc sic arguitur. si corpus circulare esset infinitum: sequeret quod infinitum per se tempore finito. quod est falsum: igitur. vna pars quod trahat vna linea infinita ex vtraque parte per se vocetur b. ha circumferentia circuli ad aliam circumferentiam extra centrum quod quiescat. et pertrahat alia a centro ad circumferentiam aliam que moueatur: et vocetur a. g. e. tunc ipsa pertransisset aliam que est infinita in tempore finito. cum celi voluisset in viginti quatuor horis.

Ziber primus

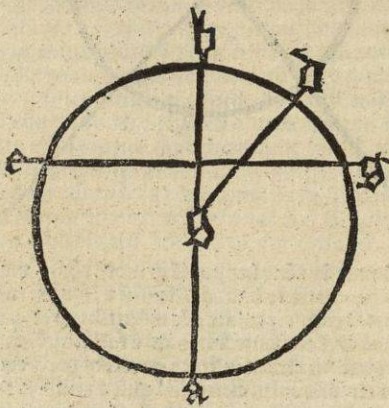

sibi spacium in finitum tempore finito hoc est im-
possibile quod probatum est octavo philozorum.
Sequitur textus. ¶ Sed neq; recte mouetur.

Stud est secundum capitulum in quo
philosophus ostendit nuluz corpus
recte motum esse infinitum. Et in-
tendit tales co: lusionem: nuluz cor-
pus notum a medio aut ad medium
est infinitum: probat duabus ratio-

nibus: ¶ Prima sumitur ex parte locorum pro
qua ponit aliquas suppositiones. ¶ Prima motus
sursum et deorsum sunt contrarij. Secunda contra-
rij motus sunt ad contraria loca. ¶ Tunc sic arguit
omnia loca corporum motorum a medio vel ad me-
dium sunt finita: ergo omne corpus recte motuz est
finitu: patet consequentia: quia locus debet esse e-
qualis locato: ergo si loca sint determinata ita et lo-
cata. ¶ Secunda ratio sumitur ex parte leuitatis et
grauitatis. et est talis si esset aliquod tale corpus in
finitu vel haberet grauitates infinita vel finitam.
non finitam quia sequeretur qd aliquod corpus fini-
tum haberet maior grauitates qd infinitum vel ha-
bere posset. ¶ Haec accipiatur aliqua pars finita il-
lius grauitatis corporis infiniti tunc per replicatio-
nez grauitatis in corpore finito grauitas corporis
finiti poterit esse tanta quanta est corporis infiniti
cum talis sit finita et adhuc potest replicari igitur.
q; autem non habeat infinitam grauitates probat
quia tunc grauitas infinita moueret per equele spa-
cium cu3 grauitate finita. etiam sequeretur qd non pos-
set mouere in tempore. hoc implicat igitur. patet co-
sequentia quantum ad primam partem grauitas finita
potest mouere per aliquod spacium. et infinita p-
tantu spaciu potest mouere: s; quo ad aliam patet
quia talis est proportio grauitatis in incremento et p-
portio temporis in decremento. sed grauitatis fini-
te ad infinitam nulla est proportio: nulla enim est
proportio finiti ad infinitum ergo temporis in quo
mouebit grauitas finita ad tempus in quo moue-
bit grauitas finita nulla erit proportio sed cuiusli-
bet temporis finiti ad aliud finiti est aliqua propor-
tio: ergo grauitas infinita non mouet in tempore i-
mo si moueat mouebit in instanti quod est impossi-
bile igitur ipsa non mouet.

¶ Pro tertia rōe ponit vna suppos. si vna magni-
tudo iuxta alia moueat vel q; abe moueant iuxta se
inuice. ille due magnitudines eq; cito se ptraferat iux-
ta tūc sic arguit. tpe finito celi ptraferat circuli dēcri-
pti circa cētru mōdi. q; i eod tpe celi ab eod ptraferat
s; impossibile ē corp^o circulariter motū ē infinitū. ¶ Quar-
ta rō: nullū corp^o figuratū ē infinitū: sed celi est
corpus figuratū: igit. maior p; q; linea hūis termin-
nec similiter superficies ē infinita. q; nec corp^o clausuz
teris cōdi ē corp^o figuratū: igit nō ē infinitū. Quarta
rō. si p cētru circuli qd ē g. ducat vna linea infinita
ex vtraq; pte q; sit a. b. et illa dēscat postea ducat alia
linea infinita ex alia pte q; sit g. d. et illa moueat cum
toto corp^o circulariter. tale corp^o circulariter nō pōt moueri
circulariter nisi linea motu trāseat a linea dēscē-
te. s; hoc ē impossibile cū vtraq; sit infinita. igit.

Post hoc aut̄ intendendum est vtrū si nō
infinitū quidem corp^o qd omne Sed tamē
adhuc tantū quidē vt possint et ē plures celi
forte ei vtiq; q; hoc dubitabit quē admodū
qui circa nos mūd^o cōstitur? ē nihil phibet
et alios ē plures quid vno nō tamē infinitos
¶ Stud est tertiu capitulu in quo ostendit pbs per
rōes ppuas nō ē aliqd corpus infinitū. Et ostē-
ditur in duas ptes. In pta hoc ostēdit sic arguēdo
si ēēt aliqd corpus infinitū aut ēēt anōmōmē aut
omōmōmē: s; nullū est dicēdu: igit. ¶ In ore p-
bat quo ad pta ptem. q; illud ēēt ex pte finitis
ppositū: aut infinitis. nō infinitū q; corpa simpliciā
sūt finita: nec finitis: q; tūc oporteret alterā partē
ēē infinitā. Haec ex finitū magnitudine nō resultat nisi

¶ Sexta ratio. si corpus circulariter motū esset
infinitū ipsuz pertransiret spaciu infinitū et spaciu
sibi equale et cu3 moueatur tempore finito pertran-

finitū: s; nō ē necesse aliq̄ p̄tē eē p̄ponēte eē infinitā
 s; magnitudiez. q; p̄bat p̄rio q; ita p̄s h̄ret gra
 uitatē infinitā vel finitā: sed nullū istoz ē dicendū
 q; p̄batū est in p̄cedenti caplo: igit. sc̄do q; tunc
 locus illi^o p̄tē eēt infinit^o: r; p̄nōs mor^o ei^o. qd̄ est
 ip̄sibile. nā impossibile est plura eē infinita. quia
 corpus infinitū est vndiq; extēsi. q; nō sūt omniō
 m̄x p̄bat: q; vel ille p̄s moueret circulariter
 aut recte r; circulariter q; p̄batū ē p̄ius. neq; recte
 q; vel i. lud esset graue vel leue: r; sic h̄ret grauitatē
 vel leuitatē infinitā: qd̄ est reprobātū. ¶ In sc̄da p
 te. p̄bat nullū corp^o sensibile eē infinitū ex p̄e actō
 nis r; passionis: ponens tres p̄clones. ¶ P̄ria: infi
 nitū nō p̄t pati a finito: q; tūc in q̄li tpe agēs fini
 tum ageret in corpus finitū: r; in corpus infinitum
 qd̄ est ip̄sibile. tenet p̄nā: nā sūt a corpus partēs in
 finitū b. s; agēs finitū c. s; tps in quo a. patitur ab
 ip̄o b. r; vltra sit v. agēs finitū in dup^o min^o q; b.
 r; sit e. mobile finitū motū ab ip̄o d. in tpe c. f. vero
 sic mobile finitū in d. plomatus q; sit e. tūc arguit
 sic: qualis est p̄p̄oz. o maioris mouētis b. ad d. mi
 nus mouētis: talis p̄portio ē f. maioris mobilis ad
 e. minus mobile. sed d. mouet e. in tpe c. h. b. mouet
 f. in tpe c. tenet p̄nā p̄ locū a. trāsmutata. p̄portio ē
 b. a. s; in tpe c. mouet a. infinitū: ergo b. in eq̄li tpe
 mouet mobile finitū r; infinitū. ¶ Sc̄da p̄clō: cor
 pus finitū nō p̄t pati ab infinito. probat. quia tūc
 virtus sic infinita destrueret virtutē corporis fini
 ti in inf̄at: ergo corpus finitū nō potest pati a cor
 pore infinito: cum actio r; passio debeant fieri in tē
 pore. ¶ Tercia conclusio: infinitum non potest pati
 ab infinito. quia si sic sequeretur q; infinitum in
 equali tempore moueretur finitum r; infinitum:
 consequens est falsum r; impossibile. ergo r; illd̄ ex
 quo sequitur. consequentia patet quia si infinitū
 pareret ab infinito hō: esset in tempore r; simili
 ter finitum ab illo patitur licet in minori tempore
 angeatur tunc virtus resistua corporis finiti in ta
 li proportione quā habet minus tempus ad mai^o
 tempus. hoc facto corpus finitum mouebitur ineq̄
 li tempore a corpore infinito sicut corpus infinitū
 ¶ Ex p̄ditis infert p̄rio q; ip̄sibile est corpus in
 finitū esse sensibile. Sc̄do infert q; nullū corpus ex
 tra celū est infinitū. q; extra celū nō est corpus: eo
 q; omne corpus est in loco s; extra celū nō est locus
 extra em̄ r; intra locū significant.

Rationalius autem est conari et sic neq;
 enim in circuitu possibile est moueri in in
 finitum omniomerum ens mediū quidem
 enim infinitū non est.

stud est quartū ca. in quo ostendit p̄h̄s per rō
 nes logicas nullū corpus eē infinitum. Et vidē
 tur i. duas p̄s. In p̄ria ostendit nullū corp^o eē infini
 tū hac rō: q; nullū corp^o circulare ē infinitū. s; nū
 llū corpus recte motū: igit asis p̄ria p̄e p̄z q; nul
 lū infinitū mouet circa mediū: s; oē corp^o circularit
 motū mouetur circa mediū: igit. Sc̄da p̄tem p̄bat
 trib^o rōib^o. P̄ria si eēt aliq; corp^o infinitū recte mo
 tum ip̄m h̄ret vñā locū finitū ad quē moueret na

turā r; v̄lo. ēte. qd̄ ē flūi. nā tūc eēt plura infini
 ta. Sc̄da rō. si aliq; corp^o recte motū eēt finitū tūc
 h̄ret mouēs infinitū r; sic eēt plura infinita: igit
 ¶ Cōsequēter remouet p̄s vñā caulationē: possz
 ei aliq; dicere: infinitū mouet aseip̄o. hōc excludit
 dicēs q; tūc oportet eē aiatū: r; v̄o aiatū h̄z deteria
 tam formā r; virtutē r; p̄nōs est infinitum ¶ In se
 cunda parte ponit talē cōclationē: non est ponēdū
 aliquod corpus infinitū p̄p̄tū ex infinitis corpo
 ribus eiusdē rōis distātib^o p̄ v̄o aiatūes q; ad modū
 posuit democrit^o r; leucippus. p̄bat d. v. b^o rōibus
 p̄ria q; tūc oim corpoz eēt vñus mot^o vbi est ferē
 tota terra r; vñ^o globus r; vbi ferē totus ignis ibi r;
 vñā scintilla. Sc̄da rō. si illa corpora sint eiusdē
 rōis tūc aut qd̄ h̄z erit graue tūc nihil erit leue aut
 quodlibet erit leue r; sic nihil erit graue. quod ē fal
 sum. igitur.

Verū vtrū cuius corpis simplicis infir
 tū vñ^o mot^o. ar. p̄rio q; nō q; nō cuiusq; corpis
 simplicis ē mot^o. igit: asis p̄z q; celū ē corp^o simplex
 r; tū nō mouet saltē localr q; manet sp̄ i eod̄ loco.
 nec valet dicere q; mouet s; m̄ suas p̄s. q; v̄traq;
 medietas ei^o ita bñ manet in eodē loco sic ut totūz
 celum. Sc̄do sic. null^o est mot^o simplex: igit q; est to
 p̄supponit f. m̄. asis p̄z q; oīs motus est diuisibilis
 in p̄s sc̄dm diuisionē. tps in quo sit. Itē oīs mo
 tus vel est naturalis vel violētus. si naturalis veto
 cior est in fine q; in principio. si violēt^o est velocior i
 principio q; in fine r; sic oīs mot^o cōpōnet ex veloci
 ori r; tardiori. Tercio sic. q;libz orbis planete est cor
 pus simplex r; tū ei naturaliter s; sunt plures mot^o
 quoz vñ^o est ab oriētē in occidentē s; meridē sc̄dm
 metum primi mobilis. aliter ab occidente in oriētē
 etiā p̄ meridē sup polos zodiaci q; d̄r esse mot^o p̄
 prius illius orbis. r; illr dicere de igne q; mouet na
 turaliter surū r; etiā circulariter ad motū celū lune
 nec valet dicere q; mouet circularit^o violētē q; nū
 lum violētū est p̄petuū. igit. Quarto sic. motus sur
 sum r; mor^o deorsū sunt mot^o naturales simplices
 r; abobus illis motibus aer q; ponit corpus simplex
 successiue p̄t moueri naturalr. nā si aer ponat i lo
 co q; mouebit naturalr surū. r; si i loco ignis mo
 uebitur deorsū ad sūū p̄p̄riū locū. igit. Quinto sic
 vñ^o mot^o simplex s; m̄ spēm p̄t v̄enire plurib^o corp
 bus mixtis sp̄e disticti. q; magis p̄t v̄enire pluri
 bus corpibus simplicibus. asis p̄z. q; auz r; plūbū
 q; differūt sp̄e mouētur deorsum. ¶ In oppositū est
 p̄h̄s in textu. In questione erunt tres articuli.

Quantum ad primum sciendum est primo
 q; circa textū incidunt aliq; difficultates. P̄ria v̄z
 celū sit corpus naturale. r; v̄z q; nō: q; oē corp^o na
 turale est mobile aliquo motu naturali. sed celū nō
 mouetur motu naturali: q; motus naturalis velo
 cior est in fine q; in principio: cuiusmōdī nō est mo
 tus celū. ¶ R̄sides breuit^o q; capiēdo corpus natura
 le p̄ corpe cōposito ex materia r; forā: celū est ens
 naturale: r; de hoc a. ias visum est: sed capiēdo cor
 pus naturale quod potest per naturā p̄duci vel cor
 r̄sp̄i: q; ex natura iclinat ad talē motum r; non
 oppositum: sic dico q; celum nō est ens naturale Et

si querat utz motus celi quo mouet sit naturalis vs
 violentus. **R**ñder scōr libro. iij. dist. xlvij. qstione
 scda qz mēa autēne fuit qz talis motus nō est natu-
 ralis nec violentus. hz ex pte agētis est volūtariū
 r ex pte passi seu mobilis ē neuter. sicut sup̄dictes
 est in potētia neutra ad albedinē. **E**t si qz dicat
 celi hz hitudinē ad illū motū. qz hz figurā rotūdā.
Rñder ibidē scōr qz talis hitualis nō sufficit ad
 naturalitā: hz tūmō ad si violētiā. **E**t aduerte
 qz mobilis quod mouent naturalr: sicut graue dor-
 sum quedā violētē: sicut graue sursum. qdā neutra-
 liter sicut angel⁹ r aīa post separationē a corpore q-
 dā nec naturalr nec violētē: hz pter naturā: vt ignis
 in sua sphaera qz mouet ibi circularit ad motum celi.
Et si qz dicat: nō inclinā ad talē motū: qz moue-
 tur violentē. negat p̄na. r rō est qz mouet scdm sc̄i
 nationē seu naturalitātē nature vltis qz maior qz
 naturalitas alitū: p̄ticularis. vicit em̄ scōr i iij.
 qstione de agilitate drōz qz naturalitas potētie su-
 perioris ē maior qz naturalitas potētie inferioris.
 etiā naturalitas nature superioris pura vltis ē ma-
 ior qz naturalitas nature inferioris: sicut est cum
 graue ascēdit ne fiat vacuū. **Q**uedā mouetur mo-
 tu mixto ex volūtario r violētō: sicut fore est mor⁹
 aialit⁹: r de hoc alias tā ysum est. **Q**uedā mouetur
 motu mixto ex recto r circulari: sicut si aliqd moue-
 retur p arcum vtriusqz semidiameter mūdi est corda.
Et ex isto patet qz nō opz qz oē corpus possit moue-
 ri motu naturalr. r hoc volebat forte h̄c aristō. si
 sufficiat qz aliqd corp⁹ sit mobile aliqd mota loc. li.
Pro quo est aduertendū qz motus localis dicit
 quo aliquid mutat locum scdm se totum vel scdm
 partē: ut mutaret si esset in loco quod additur p̄p̄
 speram nonam qz mouet r non mutat locū saltem
 quo ad locari: cum non sit in loco.

Sciendum est secundo qz sunt adhuc alie
 di ficultates. **P**riā vtrū possibile sit aliqd cor-
 pus esse r nunqz moueri localit. r videt qz nō: qz
 tunc sequeret qz nō esset mobile: cū nō posset moue-
 ri cū illa potētia qz nūqz reducit ad actū sit frustra
 dico qz possibile est esse aliqd corpus qd nunqz mo-
 uebitur loc: aliter dico vltērius qz nō est inōueniē
 potētiā aliquā frustrari scdm aliqd indiuiduum
 licet sit inōueniē potētiā frustrari tā scdm spe-
 ciem qz scdm indiuiduū. **E**t quo sequitur qz de r na-
 tura nihil faciunt frustra scdm sp̄m r indiuiduū
 simul: licet bene scdm vnū indiuiduū vel plura so-
 lum. **S**cda di ficultas. quare aliquis mot⁹ dicit
 esse simplex. **R**ñdetur p aliquas p̄pōnes. **P**riā:
 motus non dicit simplex quin nō cōponat ex p̄tib⁹
 qz titat nis. qz oīs mot⁹ ex talibus cōponitur. **S**e-
 cūda motus nō dicit simplex eo qz nō cōponatur ex
 parte velociori r tardiori. qz tunc motus naturalr
 vel violentus nō est simplex. **T**ertia motus nō
 dicit simplex eo qz vna pars mobilis nō moueat ve-
 lociori modo qz alta qz tūc motus celi nō esset sim-
 plex. **Q**uarta mot⁹ nō dicit simplex eo qz mobi-
 le sit simplex vel spaciū supra qd mouetur. **Q**uinta
 p̄pō: mot⁹ nō dicit simplex eo qz sit p lineā breuiorem
 p quā pōt fieri ad mediū mūdi vel a medio scdōz se-
 midiameterū mūdi vel p̄tē eius absqz eo qz p̄ticipet

aliqd de circuitōe vel circa mediū mūdi fm lineas
 circularē vel p̄tē ei⁹ absqz hoc qz p̄ticipet aliqd de
 descensu ad mediū vel ascēsu a medio. **E**t quo sequi-
 tur qz vtriusqz mobilis equaliter descēderēt
 vno tñ descēdente p dyametru r alio p arcū. prim
 mouetur motu simplici. scdōz aut nō: quia nō descē-
 dit p lineā breuiorem. r vno qz illo casu quodlibet
 eque cito descēderet cū equaliter appropinquant
 centrū mundi. sed nō eque cito mouentur deorsum
 qz illud quod mouetur per arcū citius mouetur cū
 spaciū minus p̄tāseat. **E**t si qz dicat tūc sequere-
 retur qz aliqd totū posset moueri motu simplici tu-
 ius tñ quelz medietas mouet motu cōposito. nā si
 sit vna terra vniformis in grauitate que descēdat
 ad centrū mundi sic qz eius centrū sit dyametrum
 mūdi nisi in ei⁹ descēsu illa terra cōdempletur tunc
 tota terra mouet motu descēsus r vtrāqz medietas
 motu cōposito ex descēsu r circuitōe: qz nulla
 medietas descēdit p semidiameterū mūdi. **R**ñdet
 qz hoc nō est inōueniens immo de facto est vtrūqz.

Sciendum est tertio qz incidit talis di-
 ficultas vtrū aliqd possit moueri sibi plurib⁹ motib⁹
 simplicibus: r videt qz sic nā celi alij ab vltimo mo-
 uentur pluribus motib⁹ simplicibus. s. ab oriēte in
 occid⁹s ad motū celi superioris r ab occidente in
 oriēte motu suo pprio. **P**ro solntōe supponitur
 qz aliqd p̄t ymaginari moueri motib⁹ plurib⁹ sim-
 plicibus duplr. vno mō sibi: alio mō successiue. si tñ
 hoc est triplr. vno mō qz eq̄ prio r eq̄ velociter mo-
 ueatur illis motib⁹ simplicib⁹. r sic dico qz ip̄sibi
 le est aliqd moueri sibi plurib⁹ motib⁹ simplicibus
 eque prio r eque velociter qz aliter oporteret qz idē
 simul r semel eēt in diuersis locis. postqz mot⁹ sim-
 plices sūt ad diuersa loca r illud mot⁹ localis dif-
 fert a motu alterationis: nā possibile ē motu altera-
 tionis aliqd simul alterari diuersis alterationib⁹
 vñ possibile est qz aliqd simul ita velociter a be-
 fiat sicut calescit. **S**cdo mō pōt ymaginari aliqd
 moueri motib⁹ simplicib⁹ sic vtrūqz moueat plurib⁹
 motib⁹ simplicib⁹ nō eque prio sed moueāt vno ex se
 r alio ad motū alterius iunctū cū eo. r sic dico qz
 aliqd pōt bene moueri simul plurib⁹ motib⁹ vt p̄t
 spera solis qz mouet motu pprio r motu circulari
 diurno quorū vtrūqz est mot⁹ simplr: hz non mouet
 ibi eque primo cum vnus ip̄soz insit sibi preter na-
 turam. **T**ertio mō pōt ymaginari aliqd sibi mo-
 ueri pluribus motibus sic qz moueatur motu mix-
 to ex duobus simplicibus sicut ex motu recto r cir-
 culari. r sic idē simplex bñ pōt moueri simul pluri-
 bus motibus simplicibus qz aliqua terra pura pōt
 simul descendere r equaliter centrū circuire si ne-
 si esset terra supra tabulā transversam qz descēdēdo
 eaderet ad vniū latas. **D**ico vltērius qz possibile
 est aliqd moueri simul pluribus motibus scdōz et
 tertio modis vt si aliqua terra pura descēderet
 supra aliquā tabulā r rāsuersaliter positrā r illa ta-
 bulā moueretur in tali descēsu ad alia p̄tē puta ad
 latas tūc illa terra moueret plurib⁹ motibus sim-
 plicib⁹ scdōz r tertio modis. **D**ico scdōz qz ip̄sibi
 est idē corpus simplex sibi moueri naturalr plurib⁹
 motib⁹: eo qz corp⁹ nō hz se nisi vnā formā simpli

nem q̄ nata est illud inclinare ad vñi locū solū: et p̄
 p̄ductiua solū in ip̄o vñi mor̄. et hoc max̄ in e
 bz̄ vey in nō aīatis vbi tñ est vna forma. etiā vnus
 corp̄is simplicis sc̄d̄z sp̄z nō ē naturaliter nulli vñi
 loc̄: s̄m sp̄m̄ et ita nulli vñi mor̄: localis specificus
 ē naturalis. et p̄ idē q̄z ip̄osibile ē idē corp̄is simplicis
 naturalis moueri p̄ vñi mor̄ vñi simplicis succēssive
 s̄m ip̄m. nec valet arguere de aqua q̄ mouetur sur
 sum et deorsū succēssive. nā q̄ sursum moueat nō est
 naturalis s̄z p̄ter naturā: vt iā vñi ē. Ex quo se. i
 tur q̄ vñi mor̄ simplicis sc̄d̄z sp̄z nō ē nulli vnus cor
 poris simplicis sc̄d̄z sp̄m̄. Sequitur sc̄do q̄ nō oīs
 motus sursum et oīs mor̄ deorsū dñt sp̄z q̄ aer exi
 stens in loco aq̄ naturalis moueret sursum ad locū p̄
 p̄m̄. et existit in loco ignis naturaliter moueret de
 orsum ad locū eius naturalis. id ē isti duo mor̄ differēt
 sp̄z: tñ euisdē corp̄is simplicis et nō p̄les motus na
 turales q̄d̄ ē falsū. ¶ Dico vltimū q̄ ad hoc q̄ mor̄
 sursum et mor̄ deorsū distinguant sp̄z op̄z q̄ sint ad
 terminos distinctos sp̄z vltimos quales s̄nt motus
 deorsū terre et motus sursum ignis. et d̄z notāter
 p̄tatos. q̄z dato q̄ aqua et terra moueant deorsum
 tñ illi duo motus nō s̄nt euisdē sp̄z: tñ nō s̄nt ad
 distinctos terminos vltimos. etiā dato q̄ aqua et
 terra mouerentur deorsum a loco ignis et tenderēt
 ad euisdē locū nō vltimatis: si mor̄ nō eēt euī ē
 sp̄z. Et ex isto p̄t dicit p̄bā vñi q̄ si ponamus oz̄ ea
 distinguat sp̄z abū. ē nō oīs mor̄ circū aris oī mo
 tu circūlari est euī ē sp̄z. aliter idē motus s̄ ē cō
 pe. et naturaliter pluribus corp̄ibus simplicibus
 et sc̄dm̄ hoc oportet ponere et loca naturalia ip̄o
 rum orbū distinguantur ip̄z.

Sciendum est quarto quincidit alia diffi
 cultas vtrū in mundo sint tñ q̄q̄z corpa simplicia
 sp̄z distincta. Et videt q̄ nō. et nō videt eē q̄
 teri nature ab elementis. q̄z. aīis p̄z primo q̄ ad q̄
 litates motu et sc̄z gravitate et leuitate. nā si esset
 vna p̄z celi in aere moueret sursum vel deorsū: et sic
 haberet gravitate et leuitate. vel maneret quiescens
 q̄d̄ est falsū cū nō sit in loco p̄z. nō corp̄ natura
 et extris extra p̄z locū mouet. It̄z planete q̄ s̄nt
 p̄z celi aliq̄n̄ ascēdunt aliq̄n̄ descēdunt: igit̄ habēt
 gravitate et leuitate. ¶ Sc̄do videt q̄ conueniant in
 qualitatib̄ p̄z celi aliq̄na p̄z celi sit calida et ali
 qua frigida. etiā. et s̄ sup̄ oīb̄ latis stat: igit̄ videt
 eē leuissimū. ¶ Respondeat breuiter q̄ p̄ter celi sunt
 duo corpa simplicia gñe distincta. sc̄z graue et le
 ue. q̄: tot sunt motus naturales simplices in gñe.
 sc̄z motus sursum et deorsū. Sc̄do dico q̄ p̄ter celum
 quattuor s̄nt corpa simplicia sp̄z sp̄alissima distin
 cta. sc̄z aer. aqua. terra. et ignis. idē sc̄dm̄ mentē p̄b̄i
 quattuor erūt motus recti sp̄z sp̄alissima distincti
 Dico tertio q̄ p̄ter illa quattuor corpa simplicia
 ponēdū ē q̄ntū corp̄is simplicis q̄d̄ non est neq̄ graue
 neq̄ leue: q̄d̄ circūlari mouet. ¶ Et si q̄dicat q̄
 sunt plures celi. Dico q̄ vey est: sed q̄ dubium est
 vtrum differant specie vel non: vocabant tñ vnū
 ¶ Ad rationes dico primo q̄ ista massa celi nō mo
 ueretur cum non haberet principium motus: neq̄
 sursum neq̄ deorsum neq̄ circūlari: et sic oportet
 q̄ haberet intelligētiā p̄z mouentem. Dico

vltimū q̄ nō quiesceret nec naturaliter nec violēter
 s̄z p̄ter naturā oīco etiā q̄z oī corp̄ naturale mo
 tū motu recto extra suū p̄z locū moueat ad suū
 locū si tñ hot opozz de corpe naturali moto motu
 circūlari ad aliud dico q̄ p̄z celi p̄z nō ascēdūt
 neq̄ descēdunt: licet efficiantur. centro propinquo
 res vey longiores. idē non omne appropinquare
 centro ē ascēdere: sed solum infra speram lune.
 ¶ Ad aliaz dico q̄ alique partes celi sunt bene s̄li
 de vel frigidē virtualiter: sed nō formaliter. ¶ Ad
 vltiaz dico q̄ illa distinctio leuissimū debet intelligi
 de illis q̄ sunt infra sperā lune. ¶ Et hec de primo
 articulo. Quamū ad sc̄dm̄.

Dubitatur primo vtrū mixtum moueatur
 ad motū elementi p̄dñantis. ¶ p̄z cui? solutio de
 est aduertendū q̄ elementū non d̄ p̄dñari i aliquo
 mixto: et eo q̄ elementū formaliter et realiter maneat
 in mixto. neq̄ qualitates elementi transeant in
 mixtum neq̄ forma substantialis elementi transe
 vel maneat in mixto. Dico ergo vt dicit sc̄dm̄ libro
 secundo distinctione. xv. q̄ primum dominium ele
 menti in mixto attenditur s̄m conuenientiaz i qua
 litate naturali motua. que qualitas est principuz
 motus. vt grauitas est principium moueri deorsum
 Ande sc̄dm̄ diuersam mixturem elem̄tozū cōcurrē
 tium in gñatione illa aliq̄n̄ mixti magis p̄uenit in
 forma in vno elemento q̄ cū alio. et p̄ p̄z in qualitate
 simili sp̄z est qualitas mixti et nō elementi. idē
 habēt simile motū p̄sequētem. Et ex isto sequitur q̄
 vñi elementū in mixto non attendit sc̄dm̄ quali
 tates alteratiuas: se. sc̄z qualitates motuas que
 sunt grauitas et leuitas. ¶ Supponitur sc̄do q̄ qua
 litas motus a icutus grauis vel leuis naturaliter
 s̄nt non trahit sursum nec deorsum: q̄d̄ patet. Nam
 si aliquis esset in fundo maris et haberet centū vo
 lia aque sup̄ eū nō p̄pter hoc sentiret pondus. Ter
 tio supponit q̄ graue et leue est natura iter locū
 q̄ est sub leuiori ip̄o et sup̄ graui ip̄o. q̄ si in sp̄z
 ignis esset vas plenus aqua lignū natās sup̄
 ip̄z eēt locatū naturalis. Si s̄ aer eēt in vna forca
 bñ p̄ funda i terra vñi tñ nō esset sup̄ ip̄m aliq̄d̄ gra
 uis ip̄o eēt naturaliter sit. vñ naturalis oīco gra
 uis et leuis est grauiora esse subleuiorib̄ et leuicia
 eē sup̄ grauiora. ¶ Supponit vltimū q̄ qualitas
 motua graue vel leuis tñ trahit sursum vel deorsū
 q̄ nō ē naturalis s̄nti puta q̄z que ē sup̄ leuiori co
 leue sub grauiori ip̄o. ¶ Adis suppositis ponunt aī
 q̄ conclusōes p̄z ip̄osibile ē q̄ i aliquo mixto sit eā
 liter de grauitate et leuitate. q̄ illi non possēt assi
 gnari locū naturalis q̄ si aliquis locū naturalis
 illi assignari ille maxie videret inter duo elementa
 graua et leua: s̄z hoc nō. nā sit vñi tale corp̄ et sit si
 gure q̄drate vna medietas ei⁹ sit grauis et alia leuis
 et sint distincte ille medietas admittē p̄ lineā rectā
 tñ oporteret q̄ medietas ei⁹ puta grauis eēt in lo
 co elemēti grauis et alia i loco elemēti leuis vt i lo
 co aeris. s̄z hoc nō videt vey igit̄. Et si q̄s dicat volo
 q̄ sit vñi mixti i spera aeris. i quo sint duo grad⁹ de
 grauitate terre et duo de grauitate aq̄ et duo de leui
 tate aeris et tres de leuitate ignis clarū est q̄ in hoc
 mixto dominatur leuitas. et tamen non propter hoc

mouet sursum sed deorsum & ex eo q̄ in casu dicto solum tres gradus leuitatis ignis trahit sursum p̄ tertiam supponem postq̄ ipsi sūt non naturalr̄ sicut sed duo gradus grauitatis aeris nec trahit sursum nec deorsum. Ideo nō est attendendus motus simplr̄ s̄m pl̄uralitatē graduum qualitatis in motu: s̄z etia aspici qualiter est sicut illud mixtum. secūdo etiā oleū ē vniū mixtur̄ in quo dicitur aer: tū non mouet nec quiescit sicut aer: nam descendit in aerē: vt p̄ per experientia. Et quo sequit̄ q̄ possibile ē motus naturalr̄ mixti in sine esse tardiorē q̄ in principio. vt si esset vniū mixtum in quo ēnt tres gradus grauitatis terre: tres gradus grauitatis aque & duo leuitatis aeris: tū duo leuitatis ignis. & sit illud mixtum in sphaera ignis in descensu talis mixti potētia motus se habz vt octo. q̄ tam terra q̄ aqua q̄ aer trahit deorsū: & resistentia ē sicut vniū. q̄ pono q̄ mediū extrinsecū resistat sicut vnū: tū illud mouetur vsq̄ ad cōnexum aeris exclusiue a proportione octo ad vniū. & quando peruenit ad aerem tunc resistentia efficit̄ maior. q̄ illi duo gradus leuitatis ignis resistunt cū non sint naturaliter sicut: & potentia motus efficit̄ maior. & etiā q̄ puenit ad aquā: igit̄. ¶ Et q̄ dicitur ponit̄ talis p̄lo. mixtum mouet s̄m qualitatem vel qualitates elemētū vel elemētōrum habentis vel habentium vniū in trahendo sursum vel deorsum. Et hoc vult habere aristoteles quando dicit mixtum moueri s̄m naturam elemētū predominantis in ipso.

Dubitarur secundo vtrum preter quattuor elemēta & celum sit ponendum sextū corp̄ simplex. Et ar̄ primo q̄ sic. q̄ sicut ponit̄ vniū corp̄ q̄ mouet̄ motu recto sursum. & vniū q̄ mouet̄ motu simplici opposito deorsū: sic dicitur poni vniū corp̄ s̄m p̄ter q̄ mouet̄ motu opposito circulari. ¶ Pro r̄sōe supponit̄ primo q̄ hic nos nō volum̄ loqui de quacunq̄ strarietate s̄z solū de strarietate locorum. a qua strarietate locorum recte maxime distātia non simplr̄ sed in ḡne s̄m differentias loci q̄ sūt sursum et deorsū. ¶ Si magis distāt extrema toti⁹ dyametri s̄pere corrotibilis q̄ centrū & circūferētia & tū ista extrema nō sunt loca straria. id talis distātia non est accipienda s̄m totalē dyametri. s̄z s̄m semidyametri s̄pere corrotibilis. Secūdo requirit̄ q̄ hēant strarias virtutes. Et quo p̄ q̄ nō capis̄ ibi loc⁹ formaliter p̄ resu. nec etiā p̄ superficie t̄m: s̄z magis p̄ qualitatē p̄seruatiuis seu p̄ aggregatōis p̄fectioe corp̄s stinentis & q̄litateb⁹ influxis a corp̄ibus superiorib⁹. ¶ Supponit̄ secūdo q̄ ad strarietates motus quattuor p̄prie requirunt̄. ¶ Pro q̄ s̄m de locis strariis a loca straria. Et quo sequit̄ q̄ motus ad lat⁹ nō sūt p̄prie strarij. q̄ possibile est talia loca nō ēē p̄prie straria. Secūdo requirit̄ q̄ s̄m per lineā breuissimā s̄z rectam. Et quo sequit̄ q̄ motus rect⁹ & mot⁹ circularis nō strariant̄. q̄ mot⁹ circularis nō sit p̄ lineā breuissimā. Sequitur secundo q̄ nullus motus factus per lineam curuā strariatur motu facto per lineā rectam. Et tunc vniū essent̄ plura contraria q̄ ē falsū. Tertio requirit̄ q̄ s̄m per eandem lineam vel equivalentē. Et quo sequit̄ q̄ possibile est aliqua duo moueri motibus con-

trarijs. & tū continue equaliter distabunt. sicut si a sphaera ignis descēderet aliqua terra p̄ semidyametriū. & ex alia p̄te ascēderet aliqua alia terra p̄ aliam semidyametriū tū mouentur motibus strarijs: et tū sp̄ aliqua equaliter distāt. ¶ Quarto requirit̄ q̄ s̄m sit naturalis alicui q̄ alter sit violentus eidē. Et q̄ sequitur q̄ motus terre deorsū nō est strarius motui ignis deorsū. Et ex eo q̄ vterq̄ s̄m sp̄ in est naturalis terre. Et ex oib⁹ istis sequit̄ q̄ nullus motus est strarius motui circulari celi. q̄d pōt̄ satis probari ex strarietate locorū. vnde oriens & occidens ad que s̄m tales motus non sunt straria. q̄ sunt eq̄ sursum & eque naturalia cuiuslibz parti celū: ita p̄ eque naturaliter ē sol in oriente sicut in occidente. ¶ Dicunt tū aliqui q̄ motui circulari potest esse alius motus strarius: puta qui fieret ab occidente in orientē supra etia ēdē arcem strariaret̄ alteri qui fieret supra eundem arcem ab oriente in occidentem. q̄d p̄bant. q̄ illi temp̄ se īpediant & nō p̄nt simul eidem inesse: s̄z bene successiue. quicquid tū sit de hoc credo q̄ illi motus nō sunt strarij. q̄ illi motus qui p̄nt adiuuam p̄tinuari nō sūt strarij. vt habet. q̄ philosophorū. sed illi sunt h̄mō: igit̄. minorē p̄bo ponēdo q̄ aliquis corpus orbiculariter moueat̄ ab oriente in occidentem p̄ meridiū sup̄ polos a. & b. & in mouendo vertat̄ sic q̄ a. sit polus b. & eōuerso: quo facto eadem p̄s q̄ p̄t̄ mouebat̄ ab oriente in occidentē p̄ meridiū mouet̄ ab occidente in orientem p̄ septētrionē. Et ad rōnes respōdet̄ q̄ illud nō sufficit ad strarietates motus. ¶ Et si alter⁹ dicat. mot⁹ rectus & mot⁹ circularis magis distāt q̄ motus rectus & motus rect⁹ q̄ magis strariant̄. R̄sōdetur q̄ nō valet p̄na. licet etiā albedo & superficies magis distāt q̄ albedo nigredo nō tū magis strariant̄. Et quo sequit̄ q̄ motus circularis nō h̄ est violentus. ¶ Sequit̄ secūdo q̄ cuiuslibet motui s̄m p̄nt fieri: puta tam motui sursum q̄ motui deorsum. si terra aliqua descēderet p̄ arcū & illi motu sursum sit ignis ascēderet p̄ talē arcū. Et ex oib⁹ istis inferit̄ aliquid p̄ celi non vniū sp̄ q̄ deberent h̄ēē diuersos et strarios motus: q̄d tū nō videtur. s̄z istud non p̄cludit: nam mot⁹ celi visum est ex parte mobilis nō est naturalis nec violentus sed neutralis. ideo problema est si celi differant specie vel nō. & per hoc satis patet quid sit dicendum ad rationem.

Dubitarur tertio vtrum mundus sit perfectus. Arguit̄ q̄ non. q̄ sibi pōt̄ fieri additio. nā de⁹ p̄t de nouo creare vniū orbē igit̄. etiā p̄ potentia naturalē ē p̄t̄ ḡnari vn⁹ homo quo facto m̄dus erit p̄fectior q̄ sit. ¶ Itē mundus includit multas īp̄fectiones. q̄ includit multa monstra q̄ dicunt̄ esse īp̄fectiones mundi. ¶ In oppositum est p̄h̄s in terris. ¶ Pro cuius solutione supponit̄ q̄ m̄dus potest tripliciter accipi. vno mō p̄ aggregatōe ex oib⁹ entibus excepto deo q̄ admodum dicimus mundum fuisse creatum. Secūdo mō p̄ aggregatōe ex omnibus entibus seculis omnibus intelligentis: vt puta p̄ oib⁹ celis & corporibus inclusis in ipsis elementis et etiā p̄ ipsis elemētis. Tertio mō capis̄ aggregatōe ex oib⁹ elementis et corporibus in ipsis inclusis q̄ admodum capis̄ philosophus in p̄sō metho-

AD TONICUM
ANATHEMIVKUM
ANATHEMIVKUM

forum est dicitur mūdus esse eōdem signū corpūbus supio
ribus. Et ex isto sequitur q̄ ipse deus pprie nō dicitur
pars mūdi. q̄ pars dicitur imperfectione pura q̄ possit
excedi ab illo. mō imperfectione nō est deo attribuēda
ideo pprie nō dicitur esse pars mūdi. Secūdo supponit q̄
perfectū dupliciter dicitur scilicet simpliciter et cōm qd̄ vñ
perfectū simpliciter dicitur de quo hoc nomē perfectū
est verificabile affirmatiue sine addito vt dicendo
hic est perfectus et istud vocatur perfectū extra gen^o
et ad ipsū requiritur q̄ nihil possit sibi addi. nec sibi
aliquid deficere nec q̄ aliqd̄ sit perfectius nec possit
esse. Quādo dicitur deus dicitur esse perfectū simpliciter: et
ex isto sequitur q̄ mūdus nō est perfectus simpliciter
cum ipse deus sit perfectior. nisi forte caperetur mū-
dus pro aggregato ex oibus entib⁹ nō secludendo
deū: sed hoc nō est pprie capere mūdus: si ita dicitur
sit q̄ deus nō est pars mūdi. Perfectū scōm quid
seu in genere est de quo hoc nomē perfectū est verifi-
cabile affirmatiue cū additione vt hic est perfectus
homo. si additū sit de p̄dicamento sube dicitur perfectū
substantiale. si vero sit accis dicitur perfectū accidentale
vt hic est perfectus logicus. et isto mō mūdus dicitur
esse perfectus pura scōm quid. qualiter scōm illis tri-
bus modis capiatur mūdus. ¶ Et aduertit vltim⁹
q̄ de perfectione essentiali vniuersi sunt corpora simpli-
cia pura spere celestes et quatuor elementa: et scōm ali-
quos corpora mixta scōm esse specificū sunt tamē
duplices species quēdā pfecte quarū indiuidua nō
possunt generari nullā similit⁹ suis vt hō equus: et
nūerus istarū sp̄erū est semper equalis in mūdo qz
semp̄ est aliqua sp̄es talis in mūdo. Alie sunt spe-
cies quarū indiuidua possunt generari equoē siue a
sibi dissimili scōm sp̄em vt mus et rane et myta ta-
lia. Et dicitur aliqui q̄ tales non sunt de perfectione
essentiali vniuersi cui⁹ tñ oppositū pōt dici: cū pfe-
ctio mūdi videatur esse in mltiplici diuersitate in
mō perfectio vniuersi requirit vniuersitatem partū
cū varietas faciat ad decorē sicut solet ex p̄plicari
de pictura diuersorū colorū et de armoniis diuersarū
vo. ū. ¶ Ex quo patz q̄ monstra dicitur esse de pfe-
ctione diuersi. naz sicut vñū oppositū positū iuxta
religū si facit ipm magis apparere pulcrū. ita mō-
stra faciūt apparere nō monstra pulciora. ideo vi-
cūtur esse de perfectione vniuersi. Sed restat dubiū
quō mūdus dicitur esse vñ⁹. ¶ Pro cui⁹ solutione sup-
ponitur q̄ mūdus nō dicitur esse vñ⁹ simpliciter seu p
se. sed solū vñ⁹ vnitare aggregationis ord̄inis vel
contiguitatis. Ex quo sequitur q̄ corpora mūdus cō-
stituentia sicut sunt orbes et elementa nō cōtinuā-
tur adinuicē. sed solū cōtinuātur. Et si quis dicat
mūdus est corpus perfectū vt dicit aristoteles in re-
teru. igitur est vñū simpliciter et p se. Rñdeo q̄ dicitur
corpus capiente corpus large pro o illo qd̄ est
diuisibile in longitudinē p̄funditatē et latitudinē
et non capiebat corpus p̄ p̄te. ¶ Et si quis dicat
postq̄ mūdus est diuisibilis scōm oēm dimensionē
ex parte cui⁹ dicitur attendi diametrum ei⁹. Rñdetur q̄
in corpore sp̄erico pōt attendi scōm placitū mensu-
rantis. qz oēs diametri corporis sp̄erici sunt equa-
les. sed in alijs corporibus nō sp̄erici aliter dicitur atten-
di. puta scōm conos lineaz longiorē facientes. Et

hec de secūdo articulo.

Quantū ad tertium sit cōclusio responsalis
vnius corporis simplicis tñ est vnus motus sim-
plex naturalis que cōclusio relinquitur pbata ex di-
ctis in articulo. Et ad rationes ante oppositū ad
oēs patent solutiones in articulis.

Quia autem neq̄ plures possibiles est ce-
los esse dicamus.

Itē est tertius tractatus hui⁹ libri in quo p̄s
determinat de vnitare mūdi et cōtinet duo ca-
pitula. In primo intendit talē cōclusionē tñ est vn⁹
mūdus. Pro pbatione supponit aliqua ¶ Primo
q̄ oia corpora inferiora mouentur et mouentur et etiā
quiescūt. Secūdo supponit q̄ corp⁹ mouet naturalit⁹
ad locū in quo quiescit naturalit⁹. et mouet violentē
ad locū in quo violentē quiescit. Tertio supponit
q̄ motus naturalis est h̄ius motus violentis.
Quarto q̄ si essent plures mūdi et terra vñ⁹ moue-
retur naturalit⁹ ad terrā: tertius tñ ipsa in vno
mūdo quiesceret violentē. Quinto q̄ si essent plures
mūdi oia corpora celestia illoz mūdorū eēt eiūsdē
sp̄is. qd̄ pbatur dupliciter. Primo qz nisi sic mūdus
diceretur de illis equoē. q̄ nō deberent dici plures
mūdi. Et quia ei nullo mō cōtingerent in nose. Secūdo
patz qz motus corporū hui⁹ mūdi et alterius essent
eiūsdē sp̄is. ergo corpora eorū essent eiūsdē sp̄is. His
suppositis pbatur suaz cōclusionē tribus rōnibus
¶ Prima si essent plures mūdi tñ terra alterius
mūdi naturalit⁹ moueret ad terrā istius qz sunt
eiūsdē sp̄is: sed istud ē falsū. qz sic p̄tingeret terrā
ascendere et ignē descendere q̄ sunt pura natura cor-
porū igitur. Et oia hęc rationē ponit oēs tres instā-
tias. Prima qz licet essent plures mūdi tñ p̄pter nō
mā distantia nō cōtingeret vñū corpus moueri ad
aliū mūdus. Rñdet p̄s q̄ irrōnabile ē dicere di-
stantia corporū simpliciter variare naturā eorū. Secūda
instantia posset aliquis dicere q̄ licet corpora sim-
plicia alterius mūdi et istius mouerentur ad eūdem
locū in sp̄e nō tñ ad eūdem locū in nūero. Solutio est
cens q̄ oēs p̄tes terre differūt nūero. et tñ mouerentur
ad eundem locū nūero. Tertia instantia diceret ali-
quis q̄ motus elementorū est infinitus licet essent
plures mūdi tñ terra alterius mūdi p̄ totū suū mo-
tum nunq̄ attingeret terrā istius mūdi. Dicit p̄s
q̄ null⁹ est motus infinitus. qd̄ pbatur tripliciter. qz
oīs motus est ex quodā in quodā. q̄ null⁹ motus est
infinitus. Secūdo sic motus naturalis est velocior in
fine q̄ in principio. si q̄ motus naturalis eēt infini-
tus tñ velocitas ei⁹ intendere in infinitū p̄ p̄s
grauitas et leuitas eius qd̄ est falsū igitur. Tertio
sic motus naturalis sit a natura. h̄ oīs natura est
determinata et finita. q̄ oīs motus naturalis ē fini-
tus. Secūda rō cōclusionis principalis mot⁹ celi ē sem-
pitern⁹. q̄ est tñ vñū celi prin⁹ ū et p̄ p̄s est tñ vn⁹
mūdus. Tertia rō. tñ sunt tria corpora. scilicet celi terra
et corpora intermedia. q̄ etiā loca in quibus sunt illa cor-
pora sunt tñ tria. scilicet locos sup̄ior⁹ in que est celi
locus medius et locus infim⁹. et omnia ista corpora
et loca sunt in isto mundo: igitur tantū est vnus
mundus.

Quod autem non solum vnus est sed et impossibile fieri plures adhuc aut q' semipitern' incorruptibilis existens et ingentus dicimus p' vnu dubitantes de ipso

Id isto capitulo ostendit aristoteles q' impossibile est esse plures mundos. Et primo ponit rōnes antiquoz ad partē oppositā. Et primo ponit vnā suppositionē ipsoz q' celū et hoc celū differūt. quia celū est forma et hoc celū est forma in materia tūc sic formāt suā rationē in oibus habentib' formā differt forma scdm se accepta. i. vt significatur p' terminū vlem. Et forma in materia quā dicit si significari per in diuidū. Sed hoc celū h' formā in materia: ergo differit celū et hoc celū. maiorē probant sic singulare includit materiā: q' oīs circulus singularis est de ligno vel de ere vl' hmōi. Sed v'le nō includit materiā q' in diffinitōe circuli in cōtū nō ponitur es neq' lignū. Et si esset vnus circulus sicut est vnus mūdus. et esset ligneus adhuc lignū nō poneret in diffinitōe circuli. ergo in h'itib' materiā vlem et singulare differūt ex eo q' v'le dicit formā tūc et singulare formā in materia seu totū cōpositū. minorē pbant q' omē sensibile ē singulare h'ns formā in materia. s'z celū est hmōi igitur. Tūc arguitur. si vnicūq' est v'le dist' nctū ab in diuiduo mō p'dictio tibi ē possibile esse plura in diuidua sub vna sp'et' i. lā maiorē tenebāt antiqui verā. s'z mūdus est hmōi igitur. Istā rationē soluit aristoteles dicens. q' dato q' concedam' antiquis q' hoc nomē celum significet formā tūc: et hoc celū significet formā in materia: tamen nō sequitur q' sit possibile esse plures celos q' dixerem' q' hoc celū seu mūdus est cōstitutus ex oī materia in qua pōt esse forma celū et q' illa materia nō pōt separt ab hac forma. ideo celū ē incorruptibile. Et tūc vnu dat exemplū vt si dicam' formā cymi ē curuitatē materiā nasus et carnē et ponam' vnu nasus curuū cōstitutū ex oī carne siue ex oī materia ex qua pōt esse ille nasus et nō posse materiā esse sine illa forma. tūc tūc ē vn' nasus et incorruptibilis. Et ad pbandū illā cōclusionē dicit q' celū capitur tripliciter. Primo p' vltima spera. Secūdo p' aggregato ex oibus corpi b' celestibus. Tertio p' aggregato ex oibus corpi b' celestibus q' inferiorib': tam simplicib' q' mixtis. Quo supposito pbat suā cōclusionē. s. q' iste mūdus est cōstitutus ex oī naturali et sensibilit' corpore. Et dicit p'io q' extra celū nūq' est corp' sensibile. qd' pbat q' vel esset simplex vel mixtur. nō simplex quia corpus simplex est tūc triplex scz celū corpus grane et corpus leue. et qd' libet h'z suū propriū locū nō extra celū igitur. nec est dicendū q' tibi sint p'fer naturā: q' locus auentens alicui p'eter naturā cōuenit altari scdm naturā. mō ille locus nō pōt cōpetere alicui corpi scdm naturā igit' q' nō sit mixtus pars q' necesse est esse simplicia vbi sunt mixta sed extra celū nulla sunt simplicia. nec mixta. Et p' predictis infert p'io q' celū. i. mūdus cōstat ex tota sua materia hoc est ex oī corpore naturali sensibili. Secūdo infert q' nō contingit fieri plures mūdus. Tertio q' extra celū nō est locus neq' vacuū neq' tē

pus. Et cōsequenter ostendit q' et qualia sint illa q' sunt extra celū ponens primo p'prietates ipsoz dicens: manifestū est ex dictis q' extra celū nō est locus: neq' tēpus: neq' motus: ergo entia q' sūt extra celū: neq' sunt in loco: neq' tēpus facit ea senescere neq' ipsoz est aliqua transmutatio. sed sunt inalterabilia impassibilia optimā vitā ducentia. Et subdit q' in eis illa entia vnu est sapientū virtutē infinitam h'ns quo nihil ē diuin' vel melius nullo bono indigens a quo oīa accipit esse et vtvere nō tū equaliter. sed h'z quidē clarius his vero obscurus

Iste est quart' tractatus hui' primi libri de celo et mūdo i quo p'hs determinat de p'petuitate mūdi. et cōtinet tria capitula. In primo p'ratat opinioēs antiquoz et eas resp'ndet et q're eas recitat dat rationē nō videatur gratis et sine ratione p'denare eas. optz em' inquisitores h'itatis iudicatōres sufficiēter nō cē inimicos. Et dicit q' tres fuerūt opinioēs antiquoz de p'petuitate mūdi v' generatione. Prima fuit platonis q' posuit mūdum esse genitū et postea nūq' corrūpti. Secūda fuit anaxagore dicens ipm' semel genitū et semel corruptibile et postea nūq' plus reuerti. Tertia fuit empedocles et democriti dicentū mūdum pluries generari et pluries corrūpti p' amicitia et p' litē. Cōtra has opinioēs ponit tres cōclusiones. Prima cōtra opinioē platonis irrationabile est mūdum dicere esse genitū semel et incorruptibile. q' illud irrationabile ēz cui' oppositū oibus manifeste apparet. sed oibus apparet q' quicqd' est genitū est corruptibile igitur. Secūda cōclusio q' est cōtra opinioē empedocles et democriti dicentū mūdum infinitis generari et corrūpti sic q' p' amicitia oīa corpora cōgregat' ūr et fiebat vnu cōfusū chaos. i. sine p'parenti distinctione entū et hoc vocabant mūdum corrūpti. postea redire lite disgregat' ūr et apparerebāt distinctio eoz et hoc vocabant mūdum generari. Cōtra eos dicit aristoteles q' sic dicere est cōcedere q' mūdus ip' maneat h'z sub alia et alia dispōne q' manebāt sube elemētoz et ayoz corpoz siml in vno. Tertia cōclusio est cōtra opinioē anaxagore dicens mūdum semel genitū et q' semel corrūptetur et q' postea nūq' redibit et supponit aristoteles q' mūdus nō fiebat ex nihilo. ideo infinito tēpore illud ex quo fiebat pura materiā erat anteq' mūdus fieret et illud adhuc manet post corruptioē. ideo qua rōne prius fiebat et illo eadē rōne fiet postq' corrūptetur cū remaneat semp' idē principū.

Prinus autem diuidendus est quomō ingenerabilia et generabilia dicimus et corruptibilia et incorruptibilia

Istud est scdm capitulū hui' tractatus in quo distinguit quedā noīa. s. g'nabile ing'nabile corruptibile et incorruptibile. et ratio ē q' in triplex mūdus scilicet parit' p'fusionē. et ponit q'nc' distinctiones. Prima ingenitū ēz tripliciter. p'io mō ēz ingenitū qd' prius nō est et postea ē. et tū nō incipit esse p' g'nationē. et istud maxime inuenit' in rebus relativis. vt dixit cōmentator. scdo modo ēz ingenitū qd' nō

est sed possibile est generari. tertio dicitur quod non potest generari ex hoc dupliciter uno modo simpliciter quod nullo modo potest generari. Alio modo secundum quod non facit necque bene potest fieri. **¶ Secunda distinctio generis etiam dicitur tribus modis. Primo modo dicitur genus quod prius non est et postea est. Secundo modo dicitur quod possibile est generari et facilius. Tertio modo dicitur cuius generatio est mutatio de non ente in ens. **¶ Tertia distinctio corruptibile dicitur tribus modis. Primo modo dicitur esse corruptibile quod prius habet esse et postea non esse siue sit per verum et propriam corruptionem siue non. Secundo modo dicitur quod propria et vera corruptione potest corrumpi. Tertio modo dicitur quod bene et facilius est corruptibile. **¶ Quarta distinctio in corruptibile accipitur tribus modis. Primo dicitur in corruptibile quod non potest desinere esse vera et propria corruptione licet aliter de se possit non esse. Secundo modo dicitur quod propria corruptione corrumpitur non potest. Tertio modo dicitur quod non facilius corrumpitur. Et in istis distinctiombus utitur istis terminis possibile et impossibile adeo subiungit quintam distinctionem dicens quod possibile et impossibile dicitur dupliciter uno modo absolute et sic illud quod possibile quod potest esse verum. Alio modo dicitur possibile et impossibile secundum potentiam actuam aut passivam. unum potentia a causa quod possibile denominatur a maximo in quo potest terminus ut si quis possit ire per centum stadia potentia est denominatur a centum et non a duobus. sed impotentia qua dicitur impossibile denominatur a minimo in quo non potest ut si quis possit ire per centum stadia et non per centum et unum quia non potest ire per centum et duo terminus eius impotentia denominatur a centum et unum. Et si arguat quod non oportet quod si quis vadat maius corpus quod propter ea videatur minus. Respondet quod aliud potest dicitur maius vel minus dupliciter. uno modo secundum rem. a toto modo secundum virtutem. quod minus aut videtur parvis corporibus sit minus secundum rem: siue ex parte rei tunc est maius ex parte virtutis.******

De determinatis autem his dicendum quidam deinceps. si itaque sunt quedam possibilita et esse et non esse

Illud est tertium capitulum huius tractatus in quo dicitur in duas partes. In prima ponit aliquas suppositiones. **¶ Prima:** potentia ad esse et non esse determinatur tunc non tamen sic quod idem sit et non sit in eodem tempore quia hoc est impossibile: sed per diversitas idem est et non est. Secunda suppositio impossibile et falsum non idem significant quia bene aliquid est falsum quod non est impossibile. Tertia suppositio non est idem supponere falsum et supponere impossibile: quod ad suppositionem falsi bene potest sequi verum. sed ad impossibile non videtur sequi nisi impossibile. Quarta suppositio unum et idem numero habet potentiam ad opposita etiam per eodem tempore ut unum idem habet numero. per eodem tempore ad sedendum et non sedendum. **¶ In secunda parte ponit quatuor conclusiones. **¶ Prima.** nulli sempiterni est generi vel corruptibile: probatur tribus rationibus. **¶ Prima:** si sempiterni esset corruptibile vel geni-**

tum idem simul esset et non esset quod est impossibile. nam sempiterni est spiritus ens generi et corruptibile aliqui non ens. **¶ Secunda ratio:** nulli sempiterni potest aliquid non esse ergo nulli sempiterni potest esse generi aut corruptibile est quilibet eorum possit non esse. **¶ Proterea ratio:** supponitur quod sempiterni et non sempiterni contradietur. et sempiterni et sempiterni non ens contrarietur. et sempiterni non ens et non sempiterni non ens contradietur. et non sempiterni non ens et non sempiterni non ens contradietur. et non sempiterni non ens et non sempiterni non ens contradietur. **¶ Tercia ratio:** nec generabile nec corruptibile est sempiterni aut sempiterni non ens. ergo virtus est medium sempiterni et sempiterni non ens. et illud medium est generabile et corruptibile cum idem sit quod aliquid erit et aliquid quando non erit. Tertia ratio in generi et in corruptibile convertitur. ergo generi et corruptibile antecedens probatur quod vel in generi est in corruptibile et sic habetur intentum. vel corruptibile quod est falsum. Et si quis dicat quod generi et in corruptibile convertitur quia sic ut in corruptibile dicitur potentia ad non fore respectu futuri ita generi dicitur potentia ad non fuisse respectu preteriti. Respondet aristoteles negando assumptum de generi quod ad preteritum nulla est potentia. sed solum ad presens et futurum. Quarta conclusio necesse est quod corruptibile aliquid corrumpatur: probatur tribus rationibus. **¶ Prima:** quod tunc idem sempiterni esset et aliquid non esse quod est falsum. Secunda ratio: necesse est compositum ex duobus aliquid corrumpi: sed corruptibile est compositum ex duobus igitur. Tertia ratio: corruptibile habet materiam: materia est causa que aliquid potest non esse igitur.

Veritum utrum possint esse plures mundi. Et arguitur quod sic: quod iste terminus mundus est terminus communis: igitur vel actu vel potentia potest supponere per pluribus quod per se distinctio non termini communis. **¶ Secunda:** sic: melius est boni et perfecti multiplicari quam non multiplicari: sed mundus est quoddam boni et perfecti: igitur melius est ipsum esse multiplicari quam non esse multiplicari: igitur melius est esse plures mundos quam unum solum. **¶ Tercia:** sic: mundus potest generare a se ipsum mundus sibi simile: ergo potest esse plures mundus: antequam probatur quod quoddam perfectum et non orbatum. sed tale potest generare ut habeatur secundum de aia igitur. Quarto sic aia sunt mixta in numero que fuerint sunt centum anni: ergo videtur quod successive possint esse plures mundi cum ita non sint corpora nec partes mundi que fuerint sunt centum anni. **¶ Quinto:** sic variata una parte principali aliquid cuius totius variatur ipsum totum. sed sic est quod possibile est quod unum totum elementum fuerit corruptum. **¶ Puta quod**

ger sic q nulla pars eius sic q erat sunt centū anni
In oppositū est pbs in textu. In questione erunt
tres articuli.

Quantū ad primū sciendū est primo q p
deklaratione prime particule questionis supponit
primo q posse esse plures mūdus pōt dupliciter in
tel ligi. vno mō sic q possint esse siml. Alio mō q si
li sint cōcentrici sic q mediū vni⁹ sit cū medio alte
rius vt si supra vltimā sperā vni⁹ mūdū esset spera
terre terminans ipsūz et supra illā sperā terre vna
spera aque. et sic de alijs. Alio mō q sint ecentrici
et sic pōt ymaginari dupliciter. vno mō q vnus sit
totaliter extra aliū. Et hoc dupliciter. vno mō q
tangant se ad inuicē sicut essent plures globi terre
positi in vno sacco. Alio mō q nō tangant se. Alio
mō q vn⁹ nō sit totaliter extra aliū. sed q i aliqua
parte nfi mūdū sit alius mūdus. Tūc possunt ali-
que cōclusiones. Prima cōclusio si essent plures
mūdū cōcentrici nō opteret q terra vni⁹ moueret
ad terrā alterius q cuiuslibet mūdū terra quiete
ret naturaliter. ppter hoc q oīuz illarū terrarū
vni⁹ esset centrū seu mediū. An ymaginandū est q
si terra esset cōcaua et in medio scānitatis esset me
diū mūdū: ita quiesceret terra sicut mō quiete sit.
De istis nō valent rōnes aristotelis quib⁹ probat
q terra vni⁹ moueret ad terrā alterius. **S**ecūda cō
clusio impossibile est naturaliter eē plures mūdū of
eentricos qd satis pbant rōnes aristotelis in
textu. Tertia cōclusio impossibile est naturalit esse
plures mūdū successiue. qz tūc iste mūdus esset cor
ruptibilis scdm se totū qd nunq cōceleret pbs. Et
si dicatur q aliqui pbi concesserūt mūdūz plures
cōrūpti sicut empedocles et democritus. Dicitur q
isti nō dicebāt mūdūz cōrūpti nisi qz illa corpora
erant sine ordine in vno confuso quo facto nō erat
mūdus. et sic scdm istos opteret dicere mūdūz esse
terminū cōnotatiū morantē ordine illoz corpoz
ad inuicē. qd tamē multi nolūt cōcedere: s; dicūt q
mūdus est termin⁹ absolutus. Quarta cōclusio im
possibile est esse plures mūdūz sic q opteat esse plu
res primos motores. Quinta cōclusio possibile est
supnaturaliter esse plures mūdūz siue simul siue
successiue siue ecentricos siue cōcentricos cum tale
nō implicet dictionē. igitur ille deus pōt facere.

Sciendū est secūdo q circa terrū incidit
talis difficultas vtrū extra celū sit aliqd puta spa
ciū vel vacuitatē videtur q sic aliqd qz nō videtur
qualiter vltima spera moueretur. Item deus pōt
creare vni⁹ aliū mūdūz extra celū. igitur extra celū
videtur esse spaciū. Item deus extra celū pōt crea
re vni⁹ lapidē et talis nō eēt ibi indiuisibilis. s; a
quod spaciū videret occupare igit⁹. Itē deus extra
celū pōt creare duos lapides quoz vn⁹ esset extra
alterū. ergo videt q extra celū sit locus: cū extra sit
differtia loci vel spaciū. Itēz illi lapides nō essent
in ed iat: ergo distarent ad inuicē: sed distantia nō
est sine loco igitur. Item vbi non est corpus et pōt
esse corpus ibi est vacui: sed extra celū nō est corp⁹
et pōt esse ibi corpus igitur. ibi est vacui. Item. di-

cit aristoteles in textu q extra celū sunt entia inal
terabilia optimā vitaz ducentia. ergo extra celū est
aliquid. ppo responsiue ponitur alique pponēs
Prima extra celū nō est corpus neq locus neq
tempus neq motus. vt satis pbat pbs in textu.
Secūda ppositio: extra celū naturaliter nō pōt eē
corpus cū nō sit locus. **T**ertia ppositio extra ce
lum naturaliter nō est nec pōt esse vacui qz vacui
est locus vbi nō est corpus. sed extra celū nō est lo
cus igitur. Quarta ppositio. neq deus neq intelli
gentie sunt in celo neq extra celū: cū cū riptiue qz
carent situ et magnitudine. Ex quo pōt concludi
ista ppositio q deus et intelligentie sunt extra mū
dū capiēdo ly extra priuatiue. i. non hīs sitū in
mūdo. Et si dicatur intelligentie sunt ptes mūdū.
ergo sunt in mūdo. Dico q sunt ptes mūdū. sed tū
non sunt in mūdo circūscriptiue. Ex isto pōt sequi
q cū aristoteles dicit q extra celū sunt entia q ipse
capit ibi ly extra priuatiue. i. entia q nō hnt sitū in
celo. Quinta ppositio ad saluandū q deus extra
celū pōt creare vni⁹ lapidē vel quoz ponere se fa
cto q extra celū sit spaciū vel vacui vl distantia vl
aliquid tale. quia quocūqz illo positoz iterū anhi
lato adhuc deus pōt creare lapidē extra celū si
cur illo positoz. **S**exta ppositio: dato q deus ant
hilaret oē corpus inter latera celi distarent. pōt dici
extrema nō essent imediata qz adhuc pōt esse me
diū. Dico vtra q ibi pōt aīqd moueri si ponere
tur et motu eiusdē spaciū cū motu qui pōt nūc fieri.
Et si queratur vtrū extrema celi distarent. pōt dici
scdm fecit in quo libeto questione vndecima q dis
stantia pōt capi dupliciter. vno mō formaliter sic
nō est nisi respectus vni⁹ extremi ad aliud. et sic eēt
ibi distantia. Alio mō pōt capi p medio positio
inter extrema: tūc dico q ibi nō esset distantia. i. nō
esset aliquod mediū positū. **A**d rōnes. Ad pri
mā dico q mouetur quo ad locare. sed nō quo ad
locari. Dico etiā q nō mouetur quo ad locari: q ad
suas ptes vt iā vltuz est. **A**d scdm dico q si deus
crearet aliqē lapidē vel aliqd aliū extra celū etiā
sibi pōt ibi creare locū et spaciū. Sed dubiū est
vtrū pōt ibi creare lapidē nō creando locū vel
spaciū. **A**d aliā dico q si crearet duos lapides vn⁹
esset extra aliū: capiēdo ly extra priuatiue. i. vn⁹ nō
esset in alio qadmodū dicim⁹ q vna intel igit⁹ na ē
extra aliā. i. non est in alia et ex hoc pōt solui dubiū
prius motū. **A**d alias patz quid sit dicendū ex
propositionibus.

Sciendū est tertio q circa textū incidit ta
lis difficultas vtrū oē corruptibile necessario cor
rūptatur. Et arguitur q nō. nā ptes centrales terre
sunt corruptibiles. et tamē nunq corrūptur cū nō
videatur qualiter cū nō possit sibi applicari corru
pens. Item ignis in cōcauo orbis lune est corrupti
bilis cū cōponatur ex materia et tū nunq corrūpe
tur. Item dicit arqumiste q aurū nō pōt corrūpi et
tamen est corruptibile cū cōponatur ex materia et
forma. In oppositū videt esse aristoteles in textu
pzo cui⁹ solutiōe ponitur alique cōclusiones. pzia
refert dicere. omē corruptibile necessario corrūptur

cor: & videri omne corruptibile corrupti est necesse. p̄ta em̄ est diuisa. sc̄da cōposita. vnde corruptibile vno mō d̄r de oīo qd̄ p̄t cor̄rūpi siue sit siue non sit & sic dicerem̄ ant̄ip̄m eē corruptibile. Al̄to mō de oīo illo qd̄ est & p̄t cor̄rūpi & sic capitur in p̄posito ab aristotele. Aduerte vltra q̄ corruptibile p̄t cor̄rūpi dupl̄r. vno mō sc̄d̄ potētā naturalē. & sic capitur hic. Al̄to mō sc̄d̄m potētā sup̄naturalē. & sic nō op̄z q̄ omne corruptibile cor̄rūpatur. imo poss̄z deus aliquā rem corruptibilez p̄petuare: tñ p̄stare: & q̄ eēt corruptibilis eadē em̄ res q̄p̄t p̄petuari. p̄t cor̄rūpi & eōuerso. vnde illa est vera a quod cor̄rum p̄etur p̄t eē p̄petuū & p̄petuū p̄t cor̄rūpi. illa tñ est falsa possibilis est qd̄ cor̄rūpetur. eē p̄petuū. ¶ Sc̄da p̄lo sc̄d̄m p̄h̄m videtur ista eē p̄cedenda. oīs sub̄a corruptibilis cor̄rūpetur: cū oīs talis h̄at materiā qua s̄q̄ est in potentia ad essendum sub̄ alia & alia forma & cū talis potētā nō sit oīno frustrata videtur q̄ sic cessare sit sub̄ alia forma. Et ex isto videtur sequi q̄ fuerit mens p̄hi celū nō habere materiā cui tñ op̄positi multi vidētur dicere. ¶ Tertia conclusio nulla substantia corruptibilis necessario cor̄rūpetur qz oīs talis p̄tingent cor̄rūpetur cū cor̄rūpens possit impediri siue sit cor̄rūpens intrinsecū siue extrinsecum. nā intrinsecuz p̄t impediri p̄ medicinā: extrinsecū vero multis modis p̄t impediri p̄ medicinā. extrinsecū vero multis modis p̄t impediri. Quarta conclusio de mente aristotelis h̄evidetur eē necessaria q̄ oīs sub̄a corruptibilis cor̄rūpetur. qz necesse est ita eē sicut ipsa significat aliter eius oppositum sc̄z aliqua substantia corruptibilis nō cor̄rūpet̄ stabit qd̄ videtur esse falsū sc̄d̄m eum. Et ex isto videtur q̄ ipse sciuerit istā cō corruptibile necessario cor̄rūpet̄ in sensu cōposito. s. loco ist̄ h̄ec est necessaria omne corruptibile cor̄rūpet̄. ideo multi cōcedunt istā. oēm substantiā corruptibilem cor̄rūpi est necēssariū. & tñ simpl̄r negat istā oēm substantiā necesse est eē corruptibile cū multe singulares et sint falsae. & cū ita sit dictū q̄ nulla substantia corruptibilis necessario cor̄rūpet̄. ideo p̄cedunt cōpositā ubi negat simpl̄r diuisam. ¶ Ad rōnes. Ad primā dicit q̄ p̄es centrales terre & p̄es ipsi ignis aliquid cor̄rūpetur qz nō habēt infinitā potētiam s̄c̄d̄ durationis. ¶ Ad aliā de auro d̄r q̄ aurū est corruptibile & cor̄rūpet̄ lz arq̄miste nō experiat̄ multa enī p̄t natura que non potest ars.

Sciendum est quarto q̄ adhuc incidit alia difficultas vtrum sc̄d̄m mentē p̄hi mund̄ sit eternus & p̄petuus: & videtur q̄ non quia mundus est generabilis et corruptibilis. igitur non est perpetuus. añs patet. quia ad corruptionē partis salte principalis nō manet idē totū qd̄ añ erat. ergo ad corruptionē alicui p̄is mūdi nō manet idem mūdius. s̄z multe p̄es mūdi cor̄rūpūnt vt notū est. igit̄. Itē mūdius est augmētabilis igit̄ est corruptibilis: añs p̄z qz multe p̄es mūdi augmētant vt p̄z de luna & sole que in ortu et occasu apparent maiora q̄ in meridie. ¶ In oppositū videt̄ esse p̄his in textu & etiā in viū phisicor̄. Sed p̄ solutiōe supponitur p̄rio q̄ ad videndū vtrū mūdius sit alterabilis duplex est alteratio: quedā est cū abiectiōe contra r̄ij dispoñes ad generationē & cor̄ruptionē sicut ca-

lesactio & frigeactio & b̄vnter alteratio q̄ sit sc̄d̄m q̄litates primas. Alia est q̄ non fit cū obiectiōe h̄ij sicut est illuatiō que sc̄d̄z se nō est dispositiua ad generationē neqz corruptionē nisi forte p̄ accidēs. Sc̄cūdo supponit̄ q̄ ḡnabile & creabile differit: nā ḡnabile ad suā inceptionē p̄supponit materiā: sed n̄ creabile etiā: corruptibile requirit materiā remanere post eius desitionē sed annihilabile nihil reliq̄t q̄ fuerit p̄s ei⁹. ¶ Tertia sup̄ aliqd̄ d̄r p̄petuū dupl̄r vno mō qz q̄libet p̄s eius est p̄petuus. Sc̄do qz p̄ncipalior pars eius est p̄petua et cū hoc p̄tinet p̄similē figurā & dispōez. qd̄ notanter d̄r q̄ licet p̄ncipalior pars hoīs sit p̄petua tñ homo nō d̄r p̄petuus qz nō manet sc̄d̄m eandem dispōem & figurā. Tunc ponit̄ alique p̄positiones. Prima d̄us potest mundus annihilare et etiam cor̄rumpere. Prima est ex fide. et de sc̄cūda discrepāt inter se multi doctores: nam illi qui dicunt quod celum non habet materiā nō concederent mundum seu celum esse corruptibilem cum corruptibile relinquat s̄q̄ materiā. ¶ Sc̄cūda p̄positio videt̄ esse mens p̄hi celū esse ingenerabile & incorruptibile nō h̄as materiā nec h̄ij. nec sc̄d̄m sub̄am. nec sc̄d̄m suas naturales dispōes. Dicit̄ tñ aliqui q̄ fuerit mens aristotelis: celum habere materiā & q̄ numq̄ cor̄rūpatur eo q̄ nullū agēs naturale potest vincere eius formā. & de hoc ita alias visum est eē falsū vt ostēdit scotus libro sc̄do. ¶ Tertia p̄pō celū nō est alterabile alteratione dispositiua ad corruptionē qz nō est receptiuis qualitatis q̄bus fit talis alteratio. licet tamē bene sit alterabile alteratione cor̄ruptiua. qz aliqua pars celi illuminat̄ que prius nō illuminabatur vt p̄z de luna. ¶ Quarta p̄pō: eis nō est augmentabile per rarefactionem nec diminuit̄ per cōdemp̄sationē cū tales mutationes fiant vt in plurimū mediāte alteratione qualitatus primariū nec est etiā augmentabile p̄ appōem̄ alicuius p̄is eius d̄ rōnis nec etiā diminuit̄ p̄ re motionē vnus p̄is: nec etiā p̄ nutritionē: qz talis requirit̄ qd̄ā ḡnationē que nō fit in celo. Et q̄ ifer̄ q̄ celum est perpetuū. Sc̄do q̄ mundus est p̄petuus qz p̄ncipalior p̄s eius est p̄petuus: sed n̄ p̄rio modo cū multe p̄es eius sint corruptibiles. Et ex istis p̄z quid sit dicendum ad primā rationem añ oppositū ¶ Ad aliā negat̄ añs: & rō ē qz luna & sol apparet̄ maiora ortu & occasu q̄ in meridie ē qz tñc videtur p̄ fumos grossos eleuatos a terra q̄ s̄nt cā reflexionis radior̄ que quidā reflexio est cā quare visibiles apparet̄ maius vt p̄z de denario visio in aq̄ q̄ apparet̄ maior q̄ extra aquā. s̄z qñ sol & luna vidēt̄ in meridie nō eleuāt̄ sic tales grossi fumi vel salte n̄ sit reflexio illoz radior̄. Et hec de primo articulo.

Quantum ad secūdum dubitatur p̄rio vtr̄ generabile & corruptibile p̄uertat̄ adinuicē. & similiter ingnabile & incorruptibile. Et arguit̄ q̄ nō qz omē corruptibile cor̄rūpetur: s̄z nō omē ḡnabile cor̄rūpetur. q̄ patet qz nō omē ḡnabile generabilis. s̄z nō omē generabile cor̄rūpet̄. añs p̄z qz ex hoc vno est generabile actū & tamē numq̄ forte ḡnabitur. igit̄ Itē ex ista muliere possunt generari filii q̄ forte nō q̄ ḡnabitur igit̄. Itē si sit necessariū qd̄ ḡnabile generet̄: seq̄ret̄ q̄ q̄ euenit̄ necessario euenit̄: qd̄ est

falsi. Item fortes qui est iam genitus est corrupti-
 bilis et tñ nō est gñabile igr. Adior p̄ q̄ q̄d semel
 genitū est amplius gñari nō p̄t. Itē sicut se habet
 gñabile ad genitum: ita se h̄z corruptibile ad corru-
 ptibile p̄ locū a trāsmutata p̄portione sicut se h̄z
 gñabile ad corruptibile genitū ad corruptū: s̄z
 nō dñne genitū ē corruptū. igr nec omne gñabile
 ē corruptibile. In oppositū est p̄b̄s in textu. p̄ro-
 solutione hui⁹ dubij supponit q̄ si velimus tenere
 cōclusiones istius p̄b̄i op̄z distinguere de gñabile et
 corruptibile. nā gñabile vno mō est idē q̄d p̄t gñari
 et corruptibile q̄d p̄t corrūpti: sic certe nō quer-
 tant. nam petrus genitus ē corruptibilis: et tñ non
 est gñabilis. Imo etiā multa p̄t gñari q̄ nunq̄ ge-
 nerabunt. et tñ istam acceptionē bñ p̄bat rōnes q̄
 gñabile et corruptibile non iverunt s̄z tamen illa
 sitiens p̄pria acceptio et de rigore sermonis. Alio
 mō accipitur gñabile p̄ eo q̄d potest et corrupti-
 bile p̄ eo quod potest potuit poterit non esse et sic
 bene convertuntur ad invicem. Et adverte q̄ q̄d
 dicit aristoteles in textu q̄ generabile et corrupti-
 bile convertuntur cum illo copulato aliquando ens
 et aliquando non ens non capitur ibi generabile et
 corruptibile primo mō s̄z secundo mō. Et debet
 accipi aliquando ens et aliquando nō ens nō s̄z actu-
 alem existentiam vel nō existentiam. s̄z p̄ illo quod
 potest esse et potest nō esse. oportet etiā vti isto ter-
 mino p̄t nō p̄t cōnotat carentiam actus s̄z p̄ nō
 repugnantia essendi vel nō essendi. et simili mō dic-
 catur de generabili et corruptibili. S̄z restat ibi vna
 difficultas: vtrum ista sit cōcedenda. omne gñabile
 gñabitur vnde q̄ sic. q̄z volo q̄ a sit gñabile quod
 non gñabitur: tunc arguit sic a non gñabitur et ideo
 a gñabitur ergo q̄d gñabitur nō gñabit. vñ. utrus
 bonus et conclusio est impossibilis: et aliqua p̄e-
 missarū. non min⁹: et maior: puta a non gñabitur.
 R̄ndet q̄ discursus est possibilis. et p̄ discursus est
 bonus. s̄z non sequit. et aliqua p̄missarū est ip̄si-
 bilis. s̄z v̄z inferri cōclusio est impossibilis. et aliqua
 p̄missarū est impossibilis. vel aīs est impossibile. modo
 dico q̄ aīs est. ibi impossibile cum sit vna copulati-
 va et p̄positiōibus incōpossibilibus ad invicem q̄
 faciunt p̄pōnem copulatiā impossibile. Secūdo si ge-
 nabile non generatur. sequit q̄ ista copulatiua
 esset vera. a est gñabile et non generabit. q̄d ē falsus
 cum ista. a nō generabitur inferat oppositum ist⁹
 a. et gñabile s̄z a nō est gñabile. R̄ndet q̄ non se-
 quit q̄ cum ista a nō generabitur stat ista a p̄t gene-
 rari. vnde cum p̄pōne de possibili vel equivalente
 stat categorica negatiua vt est ista petrum ē possi-
 bile currere stat ista petrum nō currer. Tertio sic
 sequeret q̄ ista esset falsa a. est gñabile cum subie-
 et n̄ p̄ nullo supponat cum non supponat p̄ p̄tū
 p̄terito neq̄ futuro. Respondet q̄ talis p̄pō ē vera
 et concedit q̄ subiectū non supponit p̄ p̄tū p̄terito
 neq̄ futuro. sed tantū supponit p̄ possibili q̄d suffi-
 cit ad veritatem talis p̄pōnis. Quarto sic. volo
 q̄ aliquis p̄tulerit heri ista p̄pōnem a non genera-
 bitur iste viris: et quo a nō generabit. et si fue-
 rit vera impossibile est tñ non viris verū. q̄z q̄d
 fuit impossibile est nō fuisse. et sua cōtradictoria erit

impossibilis s̄z ista a generabilē. Respondet p̄ dñe
 q̄ postq̄ illa a p̄pō fuerit plata impossibile est istas nō
 fuisse: s̄z forte non sequit: et impossibile est ipsam nō
 fuisse verā. s̄z cōmittit fallā figure dictionis muta-
 do quid in qualequid.

Dubitarur secundovtruz potentia activa
 teriet ad mariz i qd pot. et videt q sic p phi. i textu
 et Secūdo sic: si nō sequeret q̄ nō esset dare maximā
 pondus qd potet portare. Et sic quocunq̄ da-
 to fortes posset portare maius est falsum: gigitur
 Item volo q̄ sic fortes cui⁹ potentia activa portati-
 va. et decē. et lapis qui ponit supra caput suū vt de
 cen. vel et fortes sustinebit lapides vel nō. si sustine-
 at sequit q̄ si sustinet illū q̄ nō maiorē posset susti-
 nere. p̄ q̄ si maiorē tñ virtus illius excederet po-
 tentiā fortis et sic deprimeret fortē. Et sic quocunq̄
 addito lapide sequeret q̄ fortis illud nō possz su-
 stinere. Si nō possit sustineretū sequitur q̄ a p̄o-
 portione equatatis fieret actio. Itē nō ē dare mi-
 nimā distantia p̄ quā nō. et est dare maximā. s̄z cō-
 munitur cōceditur. et aīs p̄bat q̄ si esset dare mi-
 nimā p̄ quā nō: sic p̄ illā nō et p̄ quālibet minorem
 visibile p̄t agere in visum. sed hoc nō: q̄z posset po-
 ni ita prope oculū q̄ nō videretur. Itē ideo est indi-
 cium de oibus agētibz mere naturalibus. s̄z est
 aliq̄d q̄d agit fm̄ maximā distantia. nam corp⁹ lu-
 minosum illuminat mediū sedz maximā distantia
 a sequā p̄t illuminare q̄ nō maiorē: q̄ tunc face-
 ret cum sit agens pure naturale. et etiā visibile cau-
 sabilis visum sedz maximā distantia. In oppo-
 sitū arguit q̄z si potentia activa terminaretur mar-
 z in qd pot. vel ergo ista excederet vel nō. nō est dicen-
 dum q̄ nō. q̄z ab equali p̄portione vel minori nō fit
 actio. si aut excedat vel et excessu dimissibili vel indi-
 visibili non indivisibili. q̄z cōter talis non datur.
 quia tunc hoc non esset excedere. si divisibilis ergo p̄
 medietatem illius excessus in maius posset cū qui-
 libet excessus sufficit ad motum. et per cōsequens
 illud non erat maximū: per qd illa potentia activa
 potuit. Et p̄ro solutione supponitur q̄ potentia
 quedam est activa: quedam passiva. Passiva que-
 dam est receptiva tantum. et de tali non est hic ad
 p̄positum. quedam passiva et receptiva simul. Itē
 potentiarum activarum quedam est finita et qdaz
 infinita. Item finitarum quedaz est motiva et que-
 dam p̄ductiva. Et adverte q̄ potētia activa potest
 cōparari ad distantia. resistentia. vel effectū. vel tē-
 pus. vel ad velocitatē. vel ad spaciū in motu locali.
 Et supponit sedz q̄ quattuor modis potest ymagi-
 nari potentiam activam esse. terminatā s̄z nō mō
 q̄ sit terminata ad maximū in quod p̄t. qd est il-
 lud in quod p̄t. et in nullū maius p̄t. Sedz q̄ sit
 terminata ad minimū in qd potest. et est illud in qd
 potētia p̄t. et in nullū min⁹ p̄t. Tertio q̄ sit deter-
 miata ad maximū in qd nō p̄t. et est illud in qd nō
 p̄t potentia. sed in qdlibet maius p̄t. Quarto q̄
 sit terminata ad minimū in qd nō p̄t qd est illud
 in quod potētia nō p̄t. et in quodlibet minus p̄t.
 Et in istis duobus vtris discrepāt aliqui doctores
 de quo magis videbit. Et sic ponunt aliqui p̄pōes.

Nota habet quatuor suppones qz qz h̄z p̄nt tota p̄mo q̄stionis.

Potētia in finita nō terminat maxima distan-
tia in quā pot vel in quā nō nec minima in quā pot
nec in quā nō potētia infinita nō est terminata
quia in aliquā distantia posset et in aliquā nō possz.
Secūda ppōsi quibet excessus sufficit ad primum ad
motū quibet sufficit ad inchoandū. **T**er-
tium dicitur qz qz si nō potēsser qz inchoare est dif-
ficilius qz primum. et nō difficilius infinite. ergo si
nō potēsser qz in duplo finitertone capto illū ex-
cessum qui sufficit ad primum dū qz est in duplo minor
tunc minor in duplo potēssare. qz quilibet ex-
cessus potēsser potēssare. Tunc primus potēsser
arctum sit maior in duplo illo qui cōtinuat. **T**er-
tia ppō nō est dare maximā resistētia in quā ali-
qua potētia actiua potēsser nā sit potētia actiua a re
sistētia b. vel ergo a. excedit b. vel nō. si nō tunc non
agit. si excedit. vel ergo excessus diuisibili vel indi-
uisibili. si diuisibili qz nō est excessus. si diuisibili. si
gnetur ille excessus in c. et b. augeat pportionabl
ad unā illaz ptiā: adhuc a. agit in b. et p ptiā si erat
ibi maxima resistētia. **Q**uarta ppō nō est dare
minimā resistētia in quā potētia actiua potēsser. qz si
potētia actiua posset in illā: poterit in ei^o medietatē
et p ptiā illa nō erat minima in quā poterat. **Q**uin-
ta ppō nō est dare maximā resistētia in quā potē-
tia actiua potēsser. qz nō potēsser in illā et posset in maiorez.
Sexta ppō est dare minimā resistētia in quāz
potētia actiua nō potēsser qz sufficēti diuisiōe. quia
nō est dare maximā in quā potēsser. nec maximā in quā
nō nec minimā i quā potēsser. et dare minimā i quā nō potēsser.
Et aduerte qz debet intelli ista conclusio de po-
tentia propinqua a resistētia intensiua et nō extēss-
ua: qz aliter esset falsa. **I**ta quo ad ptiā virtus for-
tis potēsser augeri. **Q**uo ad scdm pater: si esset spaciuz
infinitum descenderet lapis. et tamen ibi esset resi-
stētia infinita in finita supple scdm extensionem.
Et ex isto sequitur qz potētia actiua terminatur per
minimū in qd non potēsser est nos cognoscim⁹ quan-
ta est potētia actiua scdm fortitudinē sciendo mi-
nimū in qd nō potēsser. **E**t ad aristotelē qui dicit qz po-
tentia actiua teriatur per maximū. dico qz verū est:
sed non per maximū in quod: nec in quod nō. s; p
maximū infra quod potēsser qd nō est nisi minimū in
quod non potēsser. **Q**uertē tamen: bene potēsser dari
maxima resistētia in quā potēsser cum aliquib⁹ cir-
cūstantiis: puta cū velocitate vel tarditate v^l me-
dia. et dato qz non sit dare maximū pondus simplr
quod fortes potēsser portare: tamen bene est dare ma-
ximū pondus cū tali velocitate vel tarditate vel ta-
li distantia. **E**t similiter dicas de distantia: vltra
quā sit actioz fiant quattuor conclusiones. s. qz nō
est dare maximā vltra quā nec vltra quā non: nec
minimā vltra quā. sed minimā vltra quā nō. **P**ro-
tius declaratiōe est aduertendū: qz differentia est
inter distantiam per quam vel in qua sit actioz di-
stantia vltra quā sit actio. quia in illa distantia v^l
in qua sit actio: qd iū passum est in aliquo puncto
intrinsicō illius distantie. qd iū agens agit in
ipso. Sed illa distantia dicit esse vltra quā sit actio:
que sic se habet qz passio existēte non in aliquo pti-
cto intrinsicō ei^o. sed extrinsicō agēs agit in ipsuz

Tūc ponitur talis conclusio est dare maximā distan-
tiaz per quā agēs potēsser agere in passum: qz talis nō est
nisi minima distantia vltra quā agēs nō potēsser agere
qz ē dabilis. **E**t aduerte: qz quoddā ē agēs: qz si possit
vltra aliquā distantia: potēsser vltra quālibz minorē: vt
ignis calor. **A**liud est: qz si possit vltra aliquā potēsser
vltra quālibz minorē. vt visibile. **E**t p istas conclusiōes
soluunt rōnes ante oppositum.

Dubitatū tertio: vtrum quilibet potētia
passiua terminet p minimū a quo potēsser pati. **E**t videt⁹
qz sic per aristotelem in textu. **P**ro cuius solutio-
ne supponitur qz potēsser actiua passiua quedā est re-
ceptiua tūc sicut materia ptiā quedā dicitur recepti-
ua et cum hoc resistētia sicut est aqua respectu ignis
Item potēsser actiua passiua: quedā ē passiua tūc
quedā cū hoc actiua. exemplū primi sicut ē vni⁹ par-
uuz frigidū qz patitur ab vno magno calido i quod
calidum tale frigidū nō potēsser pati. **E**t hoc re-
agit i ipsum. **I**tem potēsser actiua passiua quedā ē cognitiua
sicut est potēsser visiva. quedam dicit non cognitiua
sicut frigidū. **I**tem potēsser actiua passiua: quedaz
patuntur p abiectiōne contrarij sicut calidū cū pa-
titur a frigido vel econtraria: quedā sine abiectiōe cō-
trarij sicut mediū cū illuminat. **E**t aduerte qz po-
tentia passiua potēsser comparari ad potentiam acti-
uam a qua potēsser pati. vel ad distantiam in quā vel
vltra quā potēsser pati vel ad effectum quem potēsser
recipere: vel ad tempus: vel ad velocitatem vel ad
spacium quo potēsser moueri. Tunc ponuntur aliquę
conclusiones. **P**rima: potēsser actiua passiua resistētia
non terminatur minimā potēsser actiua a qua pe-
tēsser pati. **I**tem sit a potēsser actiua et b. passiua
si b. patitur ab a. ergo a. excedit b. et non in indi-
uisibilitate: tūc in diuisibilitate. et diuidatur ille excess⁹
et remoueat⁹ vna pars adhuc b. patitur ab a. et
esset minus qz anteigitur. **S**ecunda conclusio.
potēsser actiua talis nō terminatur maxima potēsser
actiua a qua potēsser pati. qz quicquid potēsser pati a
magno potēsser pati a maiore. **T**ertia conclusio. po-
tentia passiua talis nō terminat⁹ minima potēsser acti-
ua qua nō potēsser pati: quia tunc tali nō posset pa-
ti: sed bene a minore: quod est falsum: agit. **Q**uar-
ta conclusio: potēsser actiua passiua tal⁹ terminat⁹ maxima
potēsser actiua a qua nō potēsser pati. quod probat⁹
a sufficienti diuisiōe. quia non terminatur a maxi-
ma a qua potēsser: nec minima a qua potēsser: nec mini-
ma a qua non potēsser: ergo maxima a qua non potēsser.
et volo. qd potēsser actiua leuatiua fortis et resistētia vni⁹
lapidis sint eque. tūc sequitur qd potēsser fortis ē
maxima inter omnes que non possunt leuari et que
libet maior potēsser leuari: tūc agit. **E**t sic vide quomō-
omnes iste conclusiones videntur semper tenere:
quod quilibet excessus est sufficiens ad agendum
vel resistendum. **E**t si quis arguat: volo quod
potēsser actiua fortis que est equalis resistētia vni⁹
libre augeatur insensibiliter: tūc sequitur quod ex-
cederet et tamē nō leuabit quia nō percipiet se leua-
re. Dico pbabiliter qz sicut potēsser actiua est aucta insen-
sibiliter ita leuabit insensibiliter: ita qz nō deridet se
leuari. **E**t istud argumētū magis pertinet ad aliud

distantia in qua:

hor solutio vltra rō a
opofung.
prima dūmfo
2^a dūmfo
3^a dūmfo
4^a dūmfo
prima 2^a

resistentia
sua intentionale in po
ntia cognitivam

doublem. & debent intelligi ista dicta de terminati-
one potentie actiue & passiue. puta de potentia acti-
ua agere in passum non qua agens agit qz aliter se-
queretur qz visibile aliqd nō posset causare visionem
in aliqua potentia visiva: tñ posset in minore seu
debiliorē poteriā visivā qd est falsū: igitur ¶ Quinta
conclusio. omnis potentia passiva mere recepti-
ua potest pati saltem quantum est ex se a quocunqz
magno vel puo agente sine termino. ¶ Sexta con-
clusio: potentia passiva non cognitiva quantum est
ex se potest pati a qualibet distantia quāvis ma-
gna vel puā. qz quacunqz distantia agens potest agere
a tali potentia passiva potest pati: s; illa agētia pos-
sunt multum diversificari: igitur. ¶ Septima con-
clusio. potentia passiva respectu actiue date termi-
natur minima distantia: vltra quā nō potest pati
hoc a tali agente. qz agens terminatur minima di-
stantia vltra quam nō potest agere: igitur. ¶ Octava
conclusio. potentia passiva cognitiva vel que req-
rit determinatam distantiam terminatur: & mini-
ma in qua nō: et maxima in qua non. v; prope visū
est maxima distantia oīm illorum in quibus nō po-
test & longe a visū est vna minima distantia omni-
um illorū in quibus nō potest. ¶ Nonā celo & vltima:
quolibet effectū quē potest potentia actiua pducere:
potest passiva recipere. Ad aristotelē dicitur: qz potentia pas-
siva nō terminatur ad minimum in quō potest: nec i quō
nō potest. s; ad minimum infra maximum in quō non potest.
Et hec de secundo articulo.

Quantum ad tertium sit conclusio rñsalis:
impossibile ē naturā esse plures mundos siue similes
siue successiue siue eccentricos siue concōcentricos. Et
hec celo relinquatur satis probata in articulis in
quibus sufficienter patet quid sit dicēdū ad rōnes.

¶ Et sic est finis primi libri de celo.

Quod quidem igitur neqz fa-
ctum est omne celum neqz
contingit corrumpi. quem
admodum quidam dicunt.
ipsum sed est vnum et sem-

piternum principium quidem et cōsumma-
tionem nō habens totius eterni: habēs au-
tem et continens in seipso infinitū tēpus.

Iste est secundus liber de celo & mū-
do: in quo phis determinat de princi-
paliori pte totius vniuersi. s. de cor-
pore celesti & proprietatibus eius. Et
diuiditur in quattuor tractatus. In
primo determinat de sempiternitate
tece. & diuiditur in quattuor capitula. In primo
determinat de duratione celū: intendens talem con-
clusionē: celū est vnu & sempiternū principium. & cō-
summationem non habens. & pbat sex rationibus.
Primatē tempus est sempiternū. ergo & celum: p;
pñā: qz tempus nō est sine motu. & motus non est sine
celo. ergo si tempus est eternū: celū est eternum. Se-
cunda ratio ad opinionem dicentium celum esse for-

matum & aliquando corrumpi sequunt multa sed
uententia. sed qz sit sempiternū nullū sequit inco-
uenientia igitur. Tertia rō: omnes antiqui dixerunt ce-
lum immutabile & diuinum. ergo hoc est credendū.
tenet consequentia: qz oportet vniūquē se exhibere
re persuasionebus antiquorū: & maxime credere ser-
mones iporum esse veros: igitur. Quarta ratio: om-
nes antiqui attribuerunt celum vni loco: sed
dij sunt perpergergo & celum. Quinta ratio: celū
mouetur sine fatigatione. eo qz in motu celi nulla ē
violētia: neqz est ibi aliqd phibens: quin celū pos-
sit moueri: igitur. Sexta ratio: oportet illos sermo-
nes dicere qui concordāt rationi & dictis antiquo-
rum. sed dicentes celum esse sempiternū. concor-
dant rationi & dictis antiquorū: igitur. ¶ Et se-
quenter tangit tres opinionones antiquorū de mo-
tu celi. Prima est antiquorum dicentium celū fer-
ri sursum: et sustineri a quodam gigante qui voca-
tur athlascuius caput est in vno polo. et pedes in
alio: manūs dextra in oriente: sinistra in occidente.
Hanc opinionem nō reprobat phis: sed reputat eaz
esse fabulosam et fictam a poetis. Secunda est pla-
tonicorū: qui dixerūt celum continue moueri a qua-
dam animā: ab eadē retineri sursum. Hoc repro-
bat. qz nō est possibile qz illa aia tāto tpe moueret
celum sine fatigatione & tristitia: & sic illa aia est
infelicitior: qz aia existens in corpore animalis. Ter-
tia opinio est empedocleis: dicentis celū detineri sur-
sum propter velocem motum eius. s; hoc nō est verū:
qz non est possibile celū tanto tempore detine-
ri sursum propter eius velocitē circulationem: quo-
niam tandem caderet.

Quoniam autem quidam sunt qui dicunt
esse aliquid dextrū et sinistrū celi. quē ad mo-
dum picrogonici: illorum enim iste sermo
est: considerandum vtrū hoc se habet mo-
do: v; illi dicunt aut magis aliter

stud est scdm capm in quo phis ostendit quō-
modo in celo regunt differentie positionum
Et diuidit in duas ptes. In prima reprobat opinio-
nem picrogonicorū dicentium in celo esse tantum vna-
as differentias positionis: s; dextrum et sinistrum
Et ponit phis talē conclusionē. Si i celo sint dextrū
& sinistrū. tunc ibi est sursum & deorsum: ante et re-
tro: qd probat quinqz rationibus. Prima. animal
h; omnes differentias positionum: v; dicitur in li-
bro de motu animalis: qz & celum: cum sit corp⁹ per-
fectissimū. Secunda ratio: vbi cuius reperitur pos-
teriorius ibi reperitur prius. sed dextrum & sinistrū
reperiuntur in celo: qz sunt posteriora alijs differētijs
positionum: qz sursum & deorsum sunt principia lō-
gitudinis. dextrū & sinistrum principia latitudinis.
sed longū pcedit latitudi: sursum & deorsum pcedūt
dextrum & sinistrū. Tertia rō: inducens est dice-
re in celo esse differentias positionū minus princi-
pales: & nō principales qz sunt sursum deorsum. ante
et retro. Quarta ratio. sursum et deorsum sunt in
plantis: et non dextrum et sinistrum. s; inducens
est ponere dextrū et sinistrū: et nō ponere sursum &

deor: sursum. Quinta ratio. sursum est prius dextro cui
 sic principium longitudinis: ergo si in celo est dex-
 trorientiam erit sursum et deorsum. In secunda p-
 te determinat de differentijs positionu in celu / scdm
 opinionem phi. Et intendit tres coclones. ¶ Prima:
 in celo sunt sex differentie positionu ex natura rei.
 probat quia in omni animato habent intra se pri-
 cipiu sui motus est unum tales differentie. sed celus est
 animatum habens intra se principium sui motus.
 ergo in celo sunt ille differentie positionu. ¶ Cir-
 ca hanc conclusionem mouet aliqua dubia. ¶ Prim-
 o quomodo in celo possunt reperiri ille sex differentie
 positionu distincte ex natura rei: cum celu sit spheri-
 ce figure et omnino simile in omnibus suis partib?
 Respondet q in aliquibus corporibus ille differē-
 tie positionu reperuntur distincte non solum virtu-
 te sed etiam figuris. vt patet in animalibus pfectis
 in aliquibus vero solū reperunt distincte virtute et
 non figuris. Scdm dubium. quomodo in celum po-
 test reperiri dextram quod sit principiu motus lo-
 calis: cum motus celi non habuerit principiu. Res-
 pondet q id of: qz si celi cepisset moueri icepisset ab il-
 lo qd dicitur esse dextrum. ¶ Secunda conclusio. lo-
 gitudiō celi idest sursum et deorsum debent sumi se-
 cundum distantiam polorum. quod probat duabus
 rationibus. ¶ Prima: quia propter immobilitatem
 polorum apparet distinctio emispheroy cui eedes p-
 tes celi semper appareāt i polis. Secunda ratio: est
 q occidens sunt latera mundi: igitur poli sunt lon-
 gitudiō celi. Tercia conclusio: polus q apparet su-
 perius scz polus arcticus est deorsu: ille qui ē no-
 bis immanifestus. s. polus antarcticus est sursum. Pro-
 cuius probatione supponit q dextrū est oriens sibi
 sursum vero occidens: ante est meridies: et angulus
 noctis est retro. quod pz qz celū debet moueri a de-
 pro in sinistram per ante: modo celū mouetur ab
 oriente in occidentem per meridiem. Tunc sic arguit.
 si polus arcticus esset sursum: sequeretur q celum
 moueret a sinistro ad dextrum: consequens est in-
 conueniens: igitur. Ex hoc inferit q polus nobis im-
 manifestus est sursum. et habitantes in eo sunt sur-
 sum. et nos sumus in emispherio deorsum. ¶ Finali-
 ter ostendit q qualiter differentie pōnum sunt in ce-
 lo scdm motum planetarum in obliquo circulo di-
 cens: q opposito modo sumende sunt differentie pō-
 num in celo: qz motus eorum sit pōratio mō ad
 motum diurnu: puta ab occidente in oriens.

Quoniam autem nō est cōtrarius motus
 qui circum ei qui circūqz: considerandum
 propter quid plures sunt latones: et qui
 dem a longe temptantibus facere

¶ Sed est tertium capitulum huius tractatus: in
 quo phijs determinat de diuersitate priu circu-
 lariter motarum: dicens q difficile est determinare
 numerū corporū celestiu ppter nimiam distantiam:
 ratione cuius accidentia ipsorum non bene cadūt
 sub sensu nostro. Et intendit talem coclusionem:
 necessario sunt ponende plures circulationes ppter
 generationes et corruptiones. et per consequens ne-

cesse est esse plura corpora celestia. Hanc coclusionē
 probat sex consequentijs. ¶ Prima. si celum est ali-
 quid diuinum et sempiternum: necesse est motū ei
 esse sempiternum et circularē. patet qz vnumquodqz
 cuius est aliquod opus proprium: est gratia illius
 operis: sed ipsius celi est aliquod opus proprium. et
 nihil destituit a sua ppria operatione. et talis ope-
 ratio est motus. ergo si celum sit sempiternum: ne-
 cesse est motum eius esse sempiternum. et per conse-
 quens circularē: cum solus motus circularis sit
 sempiternus. ¶ Secda pñ: si motus celi sit sempi-
 ternus et circularis: necesse est terram quiescere in
 medio mundi. quod probat. quia motus circularis
 est circa medium quiescens: et illud non potest esse
 aliqua pars celi. quia vel quiesceret ibi scdm natu-
 ram: et sic naturaliter moueretur ad medium. vel p-
 ter naturam. et sic semper non quiesceret. Relinquit
 ergo qz illud est terra. ¶ Tercia consequētia. si ter-
 ra est. necesse est ignem esse. quia ignis et terra con-
 trariantur. modo si vnum contra riorum sit in
 natura: necesse est reliquum esse. quia contrariorū
 eadem est materia. ¶ Quarta consequētia. si ter-
 ra et ignis sunt: necesse est media elementa esse.
 ¶ Probat. qz vnumquodqz elementorum habet con-
 trarietatem ad vnumquodqz: igitur si vnum est. opz
 reliquum esse. ¶ Quinta consequētia. si elementa
 sunt: necesse est generationes et corruptiones esse:
 quod probat dupliciter. primo quia elementa sunt
 adinuicem contraria. ergo agunt et patiuntur ad-
 inuicem. contraria enim sunt adinuicem corrupti-
 ua: secundo: non est rationale aliquod mobile e
 sempiternum. cuius secundum naturam motus non
 est sempiternus. sed motus elementorum non est
 sempiternus. ergo nec elementa: et per consequens
 generantur. ¶ Sexta consequētia. si generationes
 et corruptiones sunt. necesse est pter primum mo-
 tum circularē esse alium motum aut plures illi
 celi. quod probat. quia secundum primum motum
 similiter se habent elementa adinuicem. ergo opz
 esse alium motum si elementa debeant generari et
 corrumpi adinuicem.

qz phi. ca. 3. 3. tract.

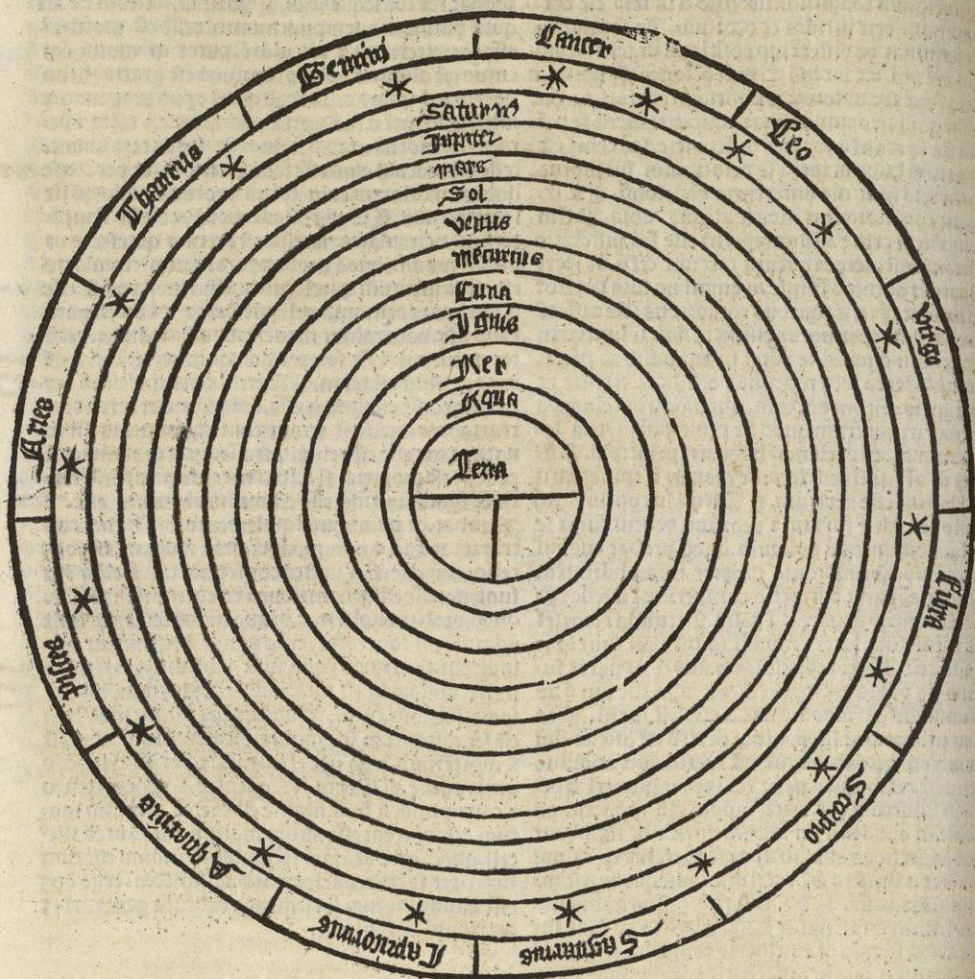
qz naturale inest motus ipis ex

qz nulli haberi e ppter in. ca. 2. ppter hunc ppter dicitur.

qz corruptio huius generatur. dicitur. et corruptio eandem generatur. dicitur.

f. 70. dicitur

necesse est ponere plures circulationes

Figuram autem sphericam necesse est habere
 celum: hec enim propriissima et subaltera natura
 prima: dicam autem et vniuersaliter de figura
 ris que est prima et in planis et in solidis.
Istud est quartum casus in quo philosophus ostendit celum
 esse sphericum figure: intendens primo tale rationem. **I**n
 ter planas figuras figura circularis est prior: probat
 duabus rationibus. **¶** Prima ratio est prima: multum est
 simplex et opposito. sed figura circularis se habet ut
 vnum et simplex. eo quod ipsa continet vnam lineam: figu-
 ra vero recta pluribus continetur. **¶** Secunda ratio. perfectus
 est prius imperfecto. sed figura circularis est perfecta:
 cum sibi nulla possit fieri additio: per quam fiat per-

fectior. sed figura recta est imperfecta. cum possit
 recipere additionem. ergo figura circularis est prior.
¶ Secunda conclusio: inter figuras solidas figura
 spherica est prior. probat consimili ratione: qua pro-
 bavit conclusionem precedentem. **¶** Tertia conclusio
 sicut celum est sphericum figure quatuor rationibus.
¶ Prima. prima figura debet esse primi corporis:
 sed figura spherica est figura prima: et celum est pri-
 mum corpus. igitur. et hoc etiam posset concludi de
 septem sphericis planetarum. **¶** Secunda ratio. celum
 non est recte figure: nec ovalis. nec lenticularis. nec
 collinaris: nec alterius figure a figura spherica: ergo
 est sphericum figure. **¶** Ans. patet: quod si esset alterius figure.
 tunc aliquis eius partes magis distaret a centro quam alie.
 et cum illud corpus se moueret sequeret: et ille partes

clui sic spheric figure pbat
 multis modis.

aliqui essent sine loco et loco sine corpore. quod postquam per magis distans a medio eius moueretur. tunc alie partes aliqui essent sine loco. quod postquam magis distans a medio mouetur. tunc ibi prius erat postea nihil est: et ubi iam est prius nihil erat. ¶ Tertia ratio. motus celi est omnium aliorum motuum minimus. cum sit velocissimus et secundum lineam minimam in minimo tempore: quod inter figuras in idem punctum redeuntibus figura spherica est minima. ergo celum est spherice figure. ¶ Quarta ratio qua est spherice figure: quod aer est spherice figure. sicut aer premeat aquam. et sic aer est spherice figure: ignis est spherice figure. et sic necesse est celum esse spherice figure: cum contineat ignem et quod sit spherice figure secundum simpliciter conueniam. probatur: quod aqua semper nata est fluere super terram ad locum decliuorem et non cessabit donec omnes partes equaliter distent a centro: sed cuius partes equaliter distant a centro est spherice figure.

Quonia autem est dupliciter in circulo moueri: puta ab a. hunc quidem ad b. hunc autem ad g. quod quidem igitur non sunt contrarium istiprius dictum est

¶ Ste est scdm tractat: in quo phis determinat de motu celi et dicitur duo capla. In primo ostendit quare celum magis mouet ad unam partem quam ad aliam: requirens talem questionem. Antrum celum debeat moueri ab una parte determinata. ad unam partem determinatam: puta ab oriente ad occidentes. Querit etiam quare celum se mouet ad unam partem. non enim potest dici quod hoc sit a casu. quia celum et motus celi sunt sempiterna. in sempiternis autem nihil contingit a casu. ¶ Respondet quod forte uelle sic inquirere de omnibus a assignare eam: et nihil premittere: uide est magis esse signum magnae stultitie aut magne presumptiois quam sapie. Dicit tamen quod hoc potest fieri dupliciter. Aliquid enim hoc faciunt pro uana gloria: et tales sunt increpandi. Alii faciunt pro ueritate: et tales sunt laudandi. ¶ Finaliter soluit predictam questionem dicens: quod natura facit de possibilibus quod melius est. sed melius est celum se moueri ex contrario. igitur sicut enim in motibus elementorum honorabilis est et melius moueri sursum quam deorsum: nam locus sursum est dignior loco deorsum. ita melius est celum moueri ab una parte determinata puta ab oriente in occidentes: igitur.

De motu autem ipsius quod regularis est et non irregularis: deinceps unquam dictis erit pertransire: dico autem hoc de primo celo et de prima latatione in his enim que de subius plures iam latationes sunt

stud est scdm ca. in quo phis dederat de motu celi et de eius regularitate: intendens talem questionem. motus celi est regularis. probatur quattuor rationibus. ¶ Prima: si motus celi esset irregularis. in eo esset intentio et remissio uel ocitatis. sed hoc est falsum. quia hoc esset in principio medio uel fine. quod est falsum: quod motus celi caret principio medio et fine cum sit perpetuus. Secundo si motus celi esset irregularis. irregularitas ueniret ex parte mouentis

aut ex parte mobilis aut ambobus. non potest: quod primus mouens se mouet eadem uirtute. hinc scdm: quod primus mobile non alterat: nec ex parte mouentis ex parte abouit: igitur. Tertia ratio. si motus celi esset irregularis. uel illa irregularitas fieri in partibus celi uel in toto. hinc primus: quia si fuisset facta distantia infinita astrorum adinuicem per tempus in finitum quod est falsum. cum illud nullo modo percipiamus: nec in toto celo: quod remissio est per se ipotetiam: ipotetia preter naturam. sed in celo non est aliquid preter naturam: cum sit corpus simplex: igitur. Quarta ratio. si motus celi esset irregularis. uel intendere in infinito tempore. aut postea remitteretur in tempore infinito. aut e contrario: aut se intendere et aut remitteretur. uel uicissim intendere et remitteretur. sed quodlibet est impossibile: quod patet primo quo ad primam disunctionem: quia nihil existens preter naturam uidetur existere in tempore infinito. quo ad secundam disunctionem patet. quod tunc motus celi esset infinitus et indeterminatus: quod est falsum. quia ceterus motus est ex determinato in determinatum terminum. quo ad tertiam disunctionem patet: quia hoc est penitus irrationabile: quod tanta uicissitas non posset latere sensum nostrum. imo hoc percipimus: eo quod opposita iuxta se posita sunt sensibilibus.

¶ Queritur utrum in celo moto sine fatigatioe et pena reperiantur sex differentie positionum ex natura rei distincte: ita quod sursum sit in polo antractico: deorsum in polo arctico: asi in meridie: retro in parte opposita. quod est angulus noctis: deorsum in oriente. et sinistra in occidente. Arguitur primo contra suppositum: quod celum mouetur cum resisteria: alias non moueretur successiue. cum omnis successio in motu naturali ueniat ex aliqua resisteria. ut uidetur habere phis in quarto physico: sed omnis resisteria nata est causare fatigationem. Sed sic in eodem celo sunt reperibiles duo motus: quorum unus rapit speras inferiores. et spera lune rapit speram ignis: quod ignis habet naturalem inclinationem ad descendendum in suo loco naturali: ergo resisteri cui libet moueri ipsum: similiter orbis planetarum habent inclinationem ad motum in zodiaco qui est ab occidente in orientem. ergo resisterunt primo mobili quod mouet eos ab oriente in occidentem: et per consequens ibi erit fatigatio. ¶ Tertio sic probando quod in celo non sint differentie positionum nisi in ordine ad nos: primo quod celum est in aeternum. modo in rebus solis animatis reperunt differentie positionum. Item celum est omogeneum aut saltem eiusdem figure. et equalis distantie sunt omnes partes a centro mundi: ergo in ipso non sunt deorsum nec sursum ex natura rei distincta. ¶ Quarto sic: in celo non est motus augmentationis nec sensationis nec principium motus localis. cum motus localis celi sit sempiternus. ergo in celo non sunt differentie positionum ex natura rei. tamen scdm: quod sursum et deorsum sunt principia motus augmentatis. Quinto sic. duo poli non sunt in celo extrema longitudinis: nec habent diuersas uirtutes eadem una sit nobilitas: altera igitur. Item in celo eadem pars successiue est in oriente et in occidente. Item scdm: quod orientemius regionis attenditur. unum oriens. et scdm: quod orientem

vide simile primo de motu capitulo vltimo

soluitur in primo articulo

soluitur in 2o articulo

Liber primus

alterius attenditur aliud. ergo in predictis partibus
celi non sunt differentie positionum, ex natura rei. In
opposito est phisica in textu. In quibus erit tres articuli.

Quantum ad primum sciendum est primo:

quod pro declaratione prime partis questionis supponitur primo: quod fatigatio est diminutio potentie, con-

guntur propter diurnam eius actionem restaurabilis

per quietes. Et ex quo sequitur primo: quod nulla potentia pure passiva est fatigabilis. Ideo materia non fatigatur in recipiendo formam. Secundo sequitur: quod virtus indivisibilis est infatigabilis et etiam virtus infinita: quia nulla talis est diminibilis. Tertio sequitur: quod nulla virtus pure naturalis est fatigabilis. Unde ignis incomburendo non fatigatur. Sequitur quarto: quod homo proprie non fatigatur si sit factus impotens ex senectute vel egritudine vel ex defectu alicuius membri: quia fatigatio fit propter diurnam actionem. Et supponitur secundo: quod fatigatio sic est nam natura emittit ad singula membra laborantia quosdam spiritus et humores disponentes membra ad operationem: qui spiritus et humores propter longam actionem corrumpuntur: et tunc corpus de fatigatio nec erit sine fatigatione donec per quietem vel requiem fuerit recuperati tales humores et spiritus. Ex quo sequitur quod fatigatio non fit sine actione dispositiva ad corruptionem. quia fatigatio fit cum tales spiritus vel humores corrumpuntur. Et quod videtur sequi per causam principalem fatigationis esse contrarietas. Et si quis dicat: sensus fatigatur tamen non agit cum aliqua contrarietas. Respondetur quod in sensu concurrunt plures actus. Una est actio obiectiva: quia scilicet obiectum partialiter cum sensu causat cognitionem. et secundum istam sensus non corrumpitur: imo magis perficitur. Alie sunt ibi actiones alterative dispositivae ad corruptionem organi: et per consequens ad corruptionem potentie. Sequitur etiam ex predictis: quod intellectus per se non fatigatur licet bene per accidens pro quanto non potest intelligere sine ministracione sibi facta a sensu: qui sensus potest fatigari. Ex istis de primo: quod celi non est fatigabile. quia non habet tales spiritus et humores: ratione quorum virtus eius fatigaretur. Dicitur secundo quod intelligenti mouenti celi nihil resistit. etiam in celo non est contrarium. aut aliquid dispositio habens contrarium. Dicitur tertio: quod in motu celi successio non provenit ex resistantia: sed ex determinatione intelligentie que est sic determinata ad mouendum orbem tanta vel tanta velocitate. Quarto dicitur. quod licet vnus orbis moueatur velociter et alius tardius: hoc non est quia virtus motiva sit aliquando fatigata: sed quia non moueretur a beatitudine virtute sed a diuersis quarum vna est maior alia. Dicitur quinto: quod licet vnus et idem planeta in vno tempore citius pertranseat vnum et tunc signum

in alio: hoc tamen non est propter velocitatem vel tarditatem vnus et eiusdem motus: sed propter pluralitatem talium motuum.

Sciendum est secundo: quod circa tertium incidunt aliquae difficultates. Prima. vtrum in celo

ex natura rei sint ponende sex differentie positionum. puta sursum. deorsum. ante. retro. dextrum. et sinistrum.

Procuratur solutio supponitur primo: quod iste vnde dicitur sursum et deorsum non dicitur proprie attribui alicui

ex natura rei nisi secundum diuersas partes habentes diuersas potentias et virtutes: sicut in nobis sursum est principium augmentationis et nutritionis. et sic caput deorsum radices in arboribus dicuntur sursum

ex natura rei: tamen in respectu ad loca elementorum dicuntur deorsum. alijs autem corporibus inanimatis attribuitur iste vnde differentie solum respectu ad loca elementorum. vnde in lapide illa pars dicitur sursum que est versus locum leuissimi elementorum: et alia deorsum que est versus locum grauium. Et vnde dicitur sursum in celo ex natura rei inuenitur ille vnde differentie sic quod polus antarcticus dicitur sursum. et polus arcticus deorsum. Et dicitur per aliquid quas propones. Quia propter non apparet ex parte motus celi quare vnus polus magis debet dici sursum et alter deorsum: quia non apparet qualiter illi poli differenter faciant vel deseruiant ad motum celi.

Secunda propositio: propter motum sensus vel nutritionis non debet dici vnus polus magis sursum et alter ex eo quod tales motus non inueniuntur in celo. Tercia propositio: in celo inuenitur sursum et deorsum: hoc debet esse propter nobilitatem partium sic quod nobilior pars vocetur sursum. et minor nobilior deorsum. vnde dicunt astrologi: quod circa polum antarcticum sunt nobiliores stelle que circa polum arcticum: ideo vocantur illam partem sursum. Supponitur secundo quod dextrum et sinistrum inueniuntur etiam in aliquibus dupliciter scilicet et simpliciter et respectu. vnde de illa pars dicitur ex natura rei a qua incipit motus: et pars sibi opposita dicitur sinistra: in alijs autem in animatis solum reperiuntur respectu et quo ad nos vnde dicitur scotus libro secundo. distinctione secunda. questione quinta: quod si primum celum ponatur mobile et non quietens: nullus punctus est in celo magis oriens que alius. sed quilibet punctus est oriens sui cessante. nullus etiam punctus est magis capax motus que alius. ideo in celo ex natura rei non est dextrum et sinistrum sicut in animali. vbi pars que est magis capax virtutis anime dicitur dextra: et alia opposita sinistra. Supponitur tertio: quod iste vnde differentie ante et retro in aliquibus corporibus reperiuntur simpliciter et in aliquibus respectu: vnde in animalibus illa pars dicitur ante in qua magis vigent virtutes sensitivae. et pars sibi opposita dicitur retro. sed in animatis ille differentie solum reperiuntur respectu: quod cum iste virtutes non reperiuntur proprie in celo. ideo proprie non est ante nec retro.

Sciendum est tertio: quod incidit alia difficultas vtrum philosophi fuerit ponere celum formaliter animatum. Respondet scotus libro secundo distinctione decimaquarta. quod non videtur se mens philosophi ponere celum formaliter animatum: et hoc anima intellectiva. cum non aliter poneret. et hoc probatur. quia vel esset anima tantum quod non est dicendum. quia tunc intellectus esset

no ad sit fatigatio actiue

fatigatio sic causatur.

in quo ab obiecto se potentia actiue notatur.

in alio: hoc tamen non est propter velocitatem vel tarditatem vnus et eiusdem motus: sed propter pluralitatem talium motuum.

Sciendum est secundo: quod circa tertium incidunt aliquae difficultates. Prima. vtrum in celo

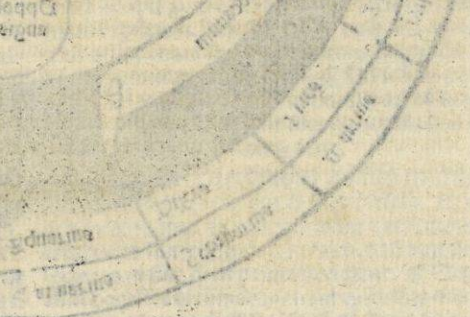
Sciendum est tertio: quod incidit alia difficultas vtrum philosophi fuerit ponere celum formaliter animatum. Respondet scotus libro secundo distinctione decimaquarta. quod non videtur se mens philosophi ponere celum formaliter animatum: et hoc anima intellectiva. cum non aliter poneret. et hoc probatur. quia vel esset anima tantum quod non est dicendum. quia tunc intellectus esset

formaliter quatuor. et ipm celi sit formaliter quatuor. stella a stella. sequit qd celi illius difformiter mo-
 uetur a celo alterius. Unde septem stelle difformi-
 ter mouent. sic qd non semp eque distant. a stellis il-
 lis fixis: que ideo dicuntur fixe quia inter se semper
 sunt eque distantes. Et si quis dicat: nos nesci-
 mus neq sumus certi de loco illarum stellarum fixarum: qd
 radius visualis propter diuersitatem mediorum
 refrangitur. ergo de ipsis non possumus bene iudic-
 care. Respondet qd sumus certi de loco visuali:
 et si secundum locum visuale equaliter distent: p-
 portionaliter distabunt secundum verum locum.
 Et ex istis sequitur: qd saltes preter septem celos
 planetarum ponendum est aliud celum: scilicet stella-
 tum. Conceditur vltimus communiter nonum ce-
 lum superius celo stellato. quia vnus corporis ce-
 lestis est tantum vnus motus p-
 prius: sed illud celi
 stellati mouet duobus modis. vnus motus diurnus non est
 p-
 prius motus celi stellati: sed illud celi moueat alio mo-
 tu. etiam quocumqz stella fixa non eque distat a polis
 immobilibus: neqz a capite arietis vel librie: ergo
 iste motus diurnus est proprius altius alicuius
 corporis et non nisi superioris. non enim mouetur
 aliquod celum motu alterius: nisi illud sit altero su-
 perius. Et si quis querat vtrum preter nonum celum
 sit aliud celum mobile. dico qd de hoc discrepant
 astrologi inter se. dicunt enim aliqui qd non: docti
 tamen et experti dicunt: qd inmo est aliud celum qd
 mouetur motu diurno. vnde dicunt qd octauum ce-
 lum mouetur tribus modis: scilicet motu primo
 mobilis: qui est diurnus: et motu tunc spera: qui est
 secundum successionem signorum. contra motum
 primo super polos zodiacatis qd in ducentis annis
 per vnum gradum et vngint octo minutata fere: p-
 greditur. tertius est sibi proprius qui vocatur mo-
 tus tripudationis sive accessus et recessus: et de hoc
 magis spectat ad astrologos qd ad philosophos. Et
 hec de primo articulo. Quantu ad secundum.

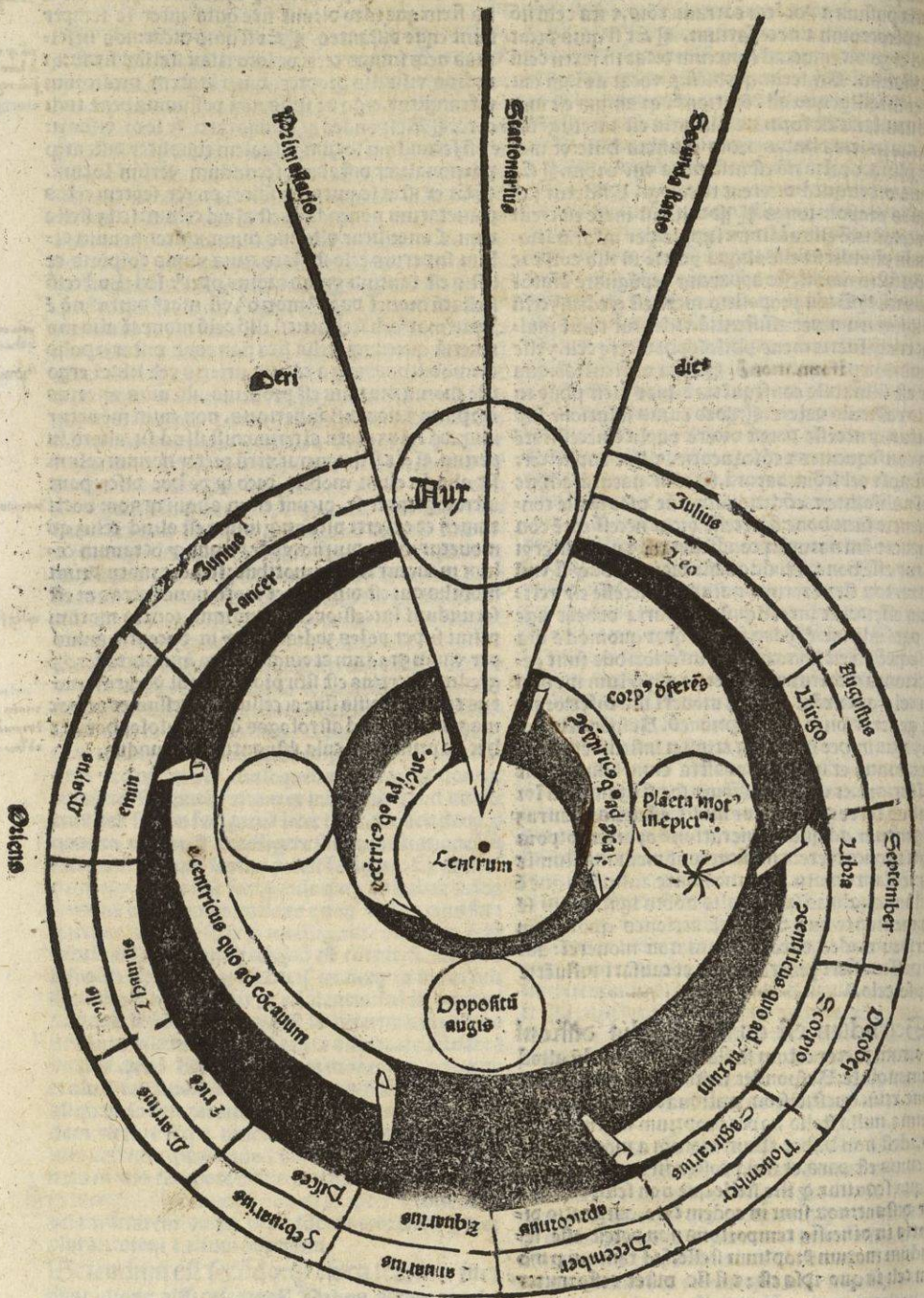
formaliter quatuor. et ipm celi sit formaliter quatuor. stella a stella. sequit qd celi illius difformiter mo-
 uetur a celo alterius. Unde septem stelle difformi-
 ter mouent. sic qd non semp eque distant. a stellis il-
 lis fixis: que ideo dicuntur fixe quia inter se semper
 sunt eque distantes. Et si quis dicat: nos nesci-
 mus neq sumus certi de loco illarum stellarum fixarum: qd
 radius visualis propter diuersitatem mediorum
 refrangitur. ergo de ipsis non possumus bene iudic-
 care. Respondet qd sumus certi de loco visuali:
 et si secundum locum visuale equaliter distent: p-
 portionaliter distabunt secundum verum locum.
 Et ex istis sequitur: qd saltes preter septem celos
 planetarum ponendum est aliud celum: scilicet stella-
 tum. Conceditur vltimus communiter nonum ce-
 lum superius celo stellato. quia vnus corporis ce-
 lestis est tantum vnus motus p-
 prius: sed illud celi
 stellati mouet duobus modis. vnus motus diurnus non est
 p-
 prius motus celi stellati: sed illud celi moueat alio mo-
 tu. etiam quocumqz stella fixa non eque distat a polis
 immobilibus: neqz a capite arietis vel librie: ergo
 iste motus diurnus est proprius altius alicuius
 corporis et non nisi superioris. non enim mouetur
 aliquod celum motu alterius: nisi illud sit altero su-
 perius. Et si quis querat vtrum preter nonum celum
 sit aliud celum mobile. dico qd de hoc discrepant
 astrologi inter se. dicunt enim aliqui qd non: docti
 tamen et experti dicunt: qd inmo est aliud celum qd
 mouetur motu diurno. vnde dicunt qd octauum ce-
 lum mouetur tribus modis: scilicet motu primo
 mobilis: qui est diurnus: et motu tunc spera: qui est
 secundum successionem signorum. contra motum
 primo super polos zodiacatis qd in ducentis annis
 per vnum gradum et vngint octo minutata fere: p-
 greditur. tertius est sibi proprius qui vocatur mo-
 tus tripudationis sive accessus et recessus: et de hoc
 magis spectat ad astrologos qd ad philosophos. Et
 hec de primo articulo. Quantu ad secundum.

neqz a seipis neqz
 no qd impossibile e certissime
 de loco vel fixe p radius fixe
 de loco reguli p pfecte dicit
 poli cele fixe immobilis. s; poli
 globus sunt mobilis.
 hpm mobilis
 ut ptolemus e rap ad formis
 poli fixe s; h; eoe s; vado
 motu accessus et recessus sive
 tripudationis e qd fit sup ebor
 ab vno polo ad alteru.

Sciendum est quarto qd alia difficul-
 tas vtrum preter celum stellatum sit ponendu aliud
 celum mobile. Respondet scoru libro s; do distin-
 ctione. xliij. questi cseba. p aliquas propositiones.
 Prima. nulla stella habet proprium motum loca-
 lem. id est non habet alium motum a motu sui or-
 bis cuius est pars. et istud postea in textu probabit.
 Et quo sequitur qd ille stelle que non semper equa-
 liter distant: non sunt in eodem celo. quia talis di-
 stantia in diuersis temporibus non potest esse se-
 cundum motum proprium stelle. sed tantum p mo-
 tum celi in quo ipsa est: et si sic distet difformiter

Sciendum est quarto qd alia difficul-
 tas vtrum preter celum stellatum sit ponendu aliud
 celum mobile. Respondet scoru libro s; do distin-
 ctione. xliij. questi cseba. p aliquas propositiones.
 Prima. nulla stella habet proprium motum loca-
 lem. id est non habet alium motum a motu sui or-
 bis cuius est pars. et istud postea in textu probabit.
 Et quo sequitur qd ille stelle que non semper equa-
 liter distant: non sunt in eodem celo. quia talis di-
 stantia in diuersis temporibus non potest esse se-
 cundum motum proprium stelle. sed tantum p mo-
 tum celi in quo ipsa est: et si sic distet difformiter

Septentrio

BIBLIOTHECA
UNIVERSITARIA
SALAMANICA

Dubitat^{ur} utrum ad saluandū ea q̄ apparet
 in motibus planetarū sint ponēdi circuli eccentrici:
 cōcentrici & epicicli. **N**ō videt̄ breuiter q̄ sic. quia
 planete q̄ regulariter mouēt̄. aliq̄n̄ citi^{us} p̄transe
 unt vnū signū q̄ aliud. Sicut aliq̄n̄ transeunt vnū
 signū i vno tpe citius q̄ illud idē signū in alio tpe.
 Sed videt̄ q̄ ista nō possūt saluari sine circulis eccē
 tricis. cōcentricis. & epiciclis. idē tales sunt ponendi.
 Ande circulo^{rum} cōcentricus dīr circulus hñs idē cen
 truz cum centro mundi. sed circulus eccentricus dīr
 qui continet centrum mundi: & habet centrū extra
 centrum mundi. Et tales circuli eccentrici sunt du
 plices: quia quidam sunt eccentrici s̄m duplicem su
 perficiem. scz cōnerā & cōcauā. Alii s̄m superficiē con
 uexam vel cōcauā tantū. Ande s̄m astrologos
 quolibet planeta imaginantur tres circulos eccētri
 cos: scz duos eccentricos s̄m quid/quo ad vnā sup̄fi
 ctiem t̄m. alius vocatur circulus dēferēs et est eccē
 tricuz quo ad vtranz superficiem. & in illo imagi
 nant̄ quattuor puncta. vnū qd̄ est maxime p̄pin
 quū centro terre. & vocatur oppositū augis. Sed s̄m
 sibi oppositum quod maxime distat a centro mun
 di: et vocat̄ aux/qd̄ idem est q̄ eleuatio: qz qñ plane
 ta est in illa parte dīr eē in maxima eleuatiōe. & s̄m
 alia duo puncta sibi inuicem opposita q̄ imaginant̄
 equaliter distare ab aux/qz oppositū augis: & dicūt̄
 eē medie latitudines. Et aduerte q̄ p̄ quolibet pla
 neta excepto sole: p̄ter circulos eccentricos imagi
 nant̄ circulum epicicli s̄m quo planeta est fixa. &
 ad eius motum mouetur. Ande epiciclus est quidā
 paruus circulus non continens centrum mundū: s̄z
 est in circūferentia circuli dēferētis. & ibi habz cen
 trum suum. & dīr ab epī qd̄ est supra. et ciclus qd̄ est
 circulus: quasi circulus existens supra circulum de
 ferentem. Et in h̄mōi epicicli quattuor sunt p̄icta
 imaginanda. primū qd̄ est magis p̄pinquū centro
 terre: vocatur oppositum augis. scdm̄ est sibi oppo
 situm. & vocat̄ aux epicicli. tertiu^m est qd̄ equaliter di
 stat a duobus primis: s̄z orientis: vocat̄ statio pri
 ma: & sibi oppositū vocat̄ statio scda. vñ planeta rō
 ne sui epicicli dīr qñs stationari: qñs dīrct̄. & qñ
 qz retrogradus. vñ qñ planeta ē in aliqua stationū
 dīr stationari. qz tunc apparet stare: & non apparet
 velocitari: p̄pter motū epicicli. s̄z qñ ē in opposito
 augis epicicli tunc dicitur retrogradus: s̄o q̄ moue
 tur contra motū eccentrici. & qñ est in auge epicic
 cli dicitur directus: qz motus eius apparet vel occi
 dari: nā tunc motus eius inuat̄ p̄ motū epicicli. Et
 si queratur: cum luna ponat̄ epiciclus: quō pōt salu
 uari q̄ ipsa moueat̄ in eo sine diuisione. s̄z dē platiōe
 vel penetratione. **N**ō videtur q̄ bene saluatur. qz
 non est imaginandum q̄ epiciclus lune exeat conca
 uum vel conuexam eccentrici. Similiter luna non
 erit superficiem conuexam epicicli: ideo non oportet
 fieri diuisionem: cōndemplationem vel penetra
 tionem orbis. **S**z s̄m motus s̄m fiḡ dēstrant̄ ad s̄m fiḡ

ali que ptes celi nō sunt sperice figure: vt pz de or
 bibus eccentricis qui claudunt intra se orbem cōte
 rentem planetam. tales em̄ in vna parte sūt sp̄ssio
 res: & in alia pte sūt magis tenues. **I**n opposituz
 est ph̄s in tertio. **I**n p̄mo cuius solutione ponuntur
 aliq̄e p̄pōnes. p̄tima. non est demonstrabile celū
 vltimū quātum ad eius superficiem conuexā esse spe
 rice figure. qz posito q̄ quo ad illam superficiē est
 figure ovalis vel colūnaris: nullū sequeret̄ inconue
 niens contra principia naturalia: igit̄. tñ nō pōt s̄e
 figure angularis: posito q̄ moueatur. qz tñc aliquo
 tali angulo moto extra spacium imaginariū qd̄
 occuparet relinquere vacuum. **S**eda p̄positio.
 non est demonstrabile celum/quantū ad eius sup̄fi
 ctiem cōcauā infimā. nō esse angularis figure. qz ad
 motū talis anguli aliud corp^{us} sicut ignis succede
 ret & repleret locū: p̄pter qd̄ nō sequeret̄ vacuum. **T**er
 tia p̄pō. necesse est s̄m principia naturalia orbem
 inter medios inter primū & infimū. eē spericos quo
 ad vtrāz superficiem. & hoc supposito q̄ orbēs mediū
 moueant̄ super alijs p̄pō motu proprio & primū
 mobile. & supposito etiā q̄ celū nō sit frangibile nec
 dēp̄sabile nec rarefactibile. & tunc facilius posset
 p̄bari p̄pō: qz illis suppositis oporteret aliqd̄ celū
 esse dēmp̄sabile vel rarefactibile: vel oporteret fie
 ri penetrationē dimensionum. **Q**uarta p̄positio:
 rōnabilis est ponere celum quo ad oēs superficies
 eē sperice figure q̄ alicuius alteri. p̄imo qz illa fi
 gura est pulchrior & celum pulchrius corpus. sed qz
 illa figura est simplicissima: & celum est corpus sim
 plex. tertio qz celū est p̄fectū. & illa figura p̄fectissi
 ma. quarto qz celū d̄z h̄re figurā q̄ est magis apta
 ad motū circularē. quinto qz celū cōtinet oīa. ideo
 rōnabile est ip̄m h̄re figurā capacissimā / vñ dē figu
 ra sperica est maxima quo ad p̄tinere: s̄z quo ad oc
 cupationē loci dicit̄ minima. **E**t si quis arguat
 si celum esset sperice figure: sequeret̄ q̄ oēs partes
 equaliter distarent a terra: qd̄ nō videt̄: cum sol. no
 bis appareat maior: in oriente vel in occidente q̄ in
 meridie. **N**ō videt̄ concedendo q̄ partes equaliter
 distāt a cētro. & ad improbatōē dico: q̄ sol nobis
 apparet maior: in oriente q̄ in meridie. nō propter
 p̄pinquitatē: sed qz inter nos & solem sunt quidā
 vapores per quos videt̄ sol p̄ refractionē: idē appa
 ret maior. **A**d rōnes. **A**d primā dicit̄ q̄ illa noīa
 quo ad p̄p̄tas eoz significatiōnes differūt: tñ vnū
 cōter accipit̄ p̄ alio vñ dē spericū dicit̄ qd̄ habz t̄m
 vnam superficiem: sicut stophus & bula. sed orbicula
 re est qd̄ h̄z vnam superficiem conuexam sive h̄eat
 aliquam concauam sine non. **A**d scdam p̄z solutio
 tio. **A**d tertiam dicit̄ q̄ adhuc illi orbēs sunt spe
 rice figure: dato q̄ non sit idem centrum. quo ad su
 perficiē concauam & conuexam.

infimū

qz hoc plus p̄t̄ & rōne

qd̄ dicitur spericum
et quod orbiculare.

Dubitat^{ur} secundum utrum celū sit sperice
 figure. Et af̄ p̄mo q̄ nō: qz est orbiculare: q̄ nō est
 sperice figure. **I**tem figura sperica est minima si
 gura oīm figurarū & supermetraz. igit̄ t̄c. **I**tem

fiḡ orbicularē ē que h̄t duos superficies. vñā quēzā ē alia gēniam.
 sperica figura est que habet tantū superficiē quēzā ut bola s̄da.

¶ Si graue distaret distantia infinita: q̄ in descendēdo moueret velocitate infinita: in quā rangeret centum: sed istud est falsum: q̄ r̄. Item q̄ motus naturalis in fine nō est: q̄ tunc desinit cōtigit r̄. ¶ In oppositum videt eē phis. r̄ posset etiam ratione p̄bari: quia in fine graue magis ledit q̄ in principio: igit r̄. ¶ Pro solutione supponitur: q̄ illud dicitur commune: motus naturalis est velocior in fine q̄ in principio: debet intelligi de motu naturali locali recto et nō de alijs motibus: etiam facto p̄ idem medium. ¶ Supponitur secundo: q̄ motum naturalem intendi in fine pōt dupliciter intelligi. vno mō propter accipiēdo ly in fine q̄ talis motus desinit eē et sic motus naturalis nō intenditur in fine: q̄ tūc non est. Alio mō capis in fine: id est vsus finem. et sic capis in posito. ¶ Tertio supponitur: q̄ motum intendi pōt intelligi dupl̄. vno mō p̄ dupl̄z. tripl̄z. quadrupl̄z. r̄ sic deinceps. Alio mō q̄ primo sit aliquantus. r̄ sc̄do addatur sibi aliquis gradus velocitatis. r̄ tertio medietas illius gradus velocitatis. r̄ quarto quarta pars illius gradus velocitatis: et sic deinceps. ¶ Tunc est prima sc̄o. si motus itēde ret: primo modofieret infinitus: ex quo primo esset aliquantus. r̄ deinde in duplo. in tripl̄o: r̄ sic deinceps. Sc̄da p̄posito. si intendere sc̄do modo non oporteret ip̄m fieri in infinitum velociorem im̄mo in casu posset in infinitum intendi. r̄ adhuc nunq̄ fieri tripl̄us ad seip̄m: sicut si esset aliquid lignum pedale. r̄ adderet sibi primo medietas semipedalis. et deinde medietas residua sic deinceps. tūc lignū q̄d prius erat pedale in infinitum augetur sc̄oz infinitas p̄tes proportionabiles ligni sibi additas. et tamen non esset sic auctum: q̄ fieret duplum aut tripl̄um ad seip̄m. Tertia p̄pō. motus naturalis in fine hoc est cundo versus finem: et statim q̄ inceptū vel saltē q̄ vadit vsus finē bene intendit sc̄do mō. Ex quo sequitur: q̄ motus naturalis nō intenditur p̄ duplum tripl̄um r̄ sic de alijs: sic q̄ in p̄m̄ta parte proportionabili hore sit aliquantus: r̄ in sc̄da p̄te in duplo velocior r̄ sic deinceps: q̄ tunc sequeretur q̄ quilibet motus naturalis qui per quōcūq̄ tempus paruum duraret: vel qui quātūcūq̄ paruum spaciū transiret quēcūq̄ gradū velocitatis perringeret q̄ talis mor̄ fieret p̄ aliquō t̄pō: in cuius p̄ia p̄te proportionabili eēt aliquantus: r̄ in sc̄da duplus. r̄ sic deinceps. pōt tñ dici q̄ intenditur p̄ dupl̄z. tripl̄z. ad bonū sensū. q̄ q̄n̄ ip̄o p̄transitū ē aliq̄d spaciū: r̄ aliquantus. r̄ q̄n̄ ip̄o est p̄transitū dupl̄z spaciū est in duplo velocior. r̄ q̄n̄ ip̄o p̄transitū est tripl̄z spaciū ē in tripl̄o velocior: et sic deinceps. Qualiter autē canet velocitas r̄ tarditas in motu: alias vñ est: r̄ quōd etiā ibi putā in motu continue intendit r̄ p̄tus seu qualitas motu: etiā vñ ē alias. ¶ Ad r̄ōes. ad vnam p̄z solūto. ¶ Ad sc̄daz negat̄. n̄a. nam posset mediū sic disponi: q̄ mor̄ in ip̄o maneret p̄ totum regularis: dato etiā q̄ cederet nō est: magnum incōnueniens. Ad alias p̄z quid sit dicitur. ¶ Et hec de primo articulo.

Quantū ad tertium sit cōclusio responsa
 l̄a: celum mouet sine fatigatione. in quo ex natura

rei nō iuenit̄ verit̄ r̄ in istis sc̄dm̄ virtutes diuersas possit sibi attribui sursum r̄ deorsum. ¶ Quid sit dicendum ad r̄ōes p̄z in q̄st̄ōe. nā multe magis p̄bant r̄clonem q̄ cōtra eam arguant.

De vocatis autē astris cōsequēs vtr̄q̄berit dicere: ex quibus constant. et in quibus figuris: et qui motus eorum

sc̄o ē t̄m̄ tractatus huius lib̄m̄ quo phis de terminat de p̄tibus integralib̄: celli: et cōtinet sex capitula. In primo ponit tres r̄clones. ¶ Prima: astra sunt de natura corporū in quibus sūt. q̄d probat dupliciter. primo q̄ astra mouent̄ circulariter sicut orbis in quibus sunt: q̄ sunt de natura eorum. p̄bat sc̄do op̄ione antiquoz dicens: astra sūt ignea sicut celis: ac si diceret q̄ q̄n̄ q̄d est de natura ei in quo est. ¶ Sc̄da r̄clō. ab istis astris causatur calor r̄ lumen in istis inferioribus. q̄ motus localis est calefactiuus. nā calefacit r̄ ligna r̄ lapides. sed aer est magis dispositus ad calozē: q̄ sit p̄p̄n̄quior: igit. q̄ calefit p̄ motū astroz. p̄z etiā q̄ sagitta pl̄sibeat p̄t cum tanta velocitate moueri q̄ liquefit: r̄ hoc nō est nisi ab aere calefacto per eius morionem: igitur. ¶ Tertia r̄clō. a sole magis causatur calor: q̄ ab alijs astris: vt patet per experientiam. Hā sole appropinquāte ad nos sine per motum p̄p̄uū eius sine nō sit apud nos calidius. r̄ p̄pter hoc dies est calidior nocte: r̄ estas hyeme.

Quoniā autē videtur et astra trāsfata et totum celum necessarium aut q̄sc̄cennibus vtr̄q̄ fieri trāsfationē aut motus aut hoc quidem quiescente hoc autem moro.

Sc̄d est sc̄dm̄ cap̄m̄ huius tractatus: in quo phis determinat de motu astroz: intendens talem conclusionem. Astra non mouentur motu p̄prio: s̄z solū ad motū suoz orbium. p̄bat tribus r̄ōnibus. ¶ Prima. q̄ vel astrum et orbis simul quiescerent: vel ambo mouerentur motibus diuersis sc̄dm̄ sp̄m̄. vel astrum moueretur r̄ orbis quiesceret. vel orbis moueretur et astrū moueret ad motū sui orbis. nō primū vt notum est. neq̄ sc̄dm̄. q̄ cum astrum et orbis simul compleant suas circulations. non apparet q̄ moueantur motibus diuersis. neq̄ potest dici tertium. s̄z q̄ astrum moueatur et orbis quiescat. quia tunc sequeretur q̄ astrum diuideret orbem. q̄d ē falsū. Relinquit̄ q̄ quartū mēbrū. s̄z astrū mouet̄ ad motum sui orbis. ¶ Sc̄da r̄ō. astra sūt sp̄erica. s̄z corp̄is sp̄erici nō sūt nisi duo. motus circa medium m̄di. s̄z solutio et circūgiratio. q̄ si astra motu p̄prio moueant: hoc erit aliquo istoz motū: q̄d tñ est falsū: igit. et q̄ nō moueant motu circūgiratiois. p̄z: q̄ luna nō sic mouet̄. q̄ nec etiā alia. aq̄z p̄z. q̄ tunc sequeretur q̄ facies sine macula appareret in luna r̄ t̄ret: q̄d ē falsū et p̄z p̄ exp̄t̄n̄. et n̄a. p̄z: q̄ nō maior videtur r̄ō de vno astro q̄ nō sic moueat q̄ de alio. et q̄ nō moueant motu volutionis. p̄z: q̄ tñ etiā oporteret maculā lune vtr̄q̄ q̄d tñ ē falsū: igit. ¶ Tertia r̄ō. si astra mouerentur motu p̄prio r̄ nō ad motum sui orbis. nā non mouentur motu circūgiratiois nec volutionis: seq̄s

hor solut̄ p̄ma r̄atio

hor solut̄ 3 r̄atio

ab
 ab

5 p̄m̄. nō. 3. fo. 49.
 8 p̄m̄. nō. 7. fo. 62.

retur q moueretur motu pgressiuo. qd falluz est qz illa q dicitur moueri tali motu debet hfe instrumta et figura aptam ad tale motu. sed astra no habent instrumta nec figura aptam ad tale motu. cu habeant figura spherica q est ineptissima ad motu pgressiuu. qz astra non mouetur motu pgressiuo.

Manifestuz aut ex his qm et dicere fieri lato:um armonia tanq consonatibus fa cris sonis leuiter quide dicit est et super siue a dicentibus non etiam sic hz veritas

stud est tertiu capitulu: in quo pbs ondit q ex motu astroz no catur soni armonicus. Et pu mo narrat opinionem pythagoricoz: dicentiu ex motibus astroz causari sonos armonicos: qd pbant duabus ronibus. Prima est. na ex motibz corporum apud nos fit sonus. q magis v3 fieri ex moribz corporum celestiu: illa corpora sunt maiora et velocius moueantur. Secda ratio. corpora celestia sunt ad inuicem huius pportionata in magnitudinibz. distantijs et velocitatibz motu. et talibz puenit armonia in sonis agitur. Et si qrat aliqs quare q no per cipim? tales sonos: respondet q e ppter consuetudinem: quia consueti sum? illos audire a natiuitate. Et hoc declarat p vnu simile. na videm? q assueti audire magnos sonos sicut malleatores: ppter consuetudinem audire dicit sonos suoz malleoz: mo iudicat audire illos sonos: hoc destruit pbs: qz videm? ex magnis sonis magnas violentias fieri in plantis. hz ex talibus motibz no sicut iste violentia agitur. Etia si malleatores sonos suoz malleoz non sentiunt. ita nec alios sentient: qd tñ est frangit. Deinde ponit conclusionem qua intedit in hoc capitulo. orbes astra sui motibz no causant sonos armonicos: qd pbat: quia qscunqz corpa causant soni armonici sui motibus: et iudicet frangit aliqd mediū citi? q frangi debet: sed orbes vel astra no diuidit ali quod mediū: hinc p mediū no mouentur. Et si qd qrat quare hic pbs determinat de sonis armonicis. Respondet q hoc facit ad ostendendū: q astra no mouetur motu ppro: distincto a motu sui orbis.

De ordine astroz aut ipsoz quoquidem mo singula ponantur: et hec quid esse prio ra. hec autem posteriora et quo se habent ad inuicem eloga rionibz ex his q circa astrologiam consideretur dicitur em sufficietur

stud est quartu capitulu: in quo pbs determinat de velocitate et tarditate i motibz astroz dices prio: q d ppingrater distaria orbium ad inuicem pmet deteriare ad astrologia. sed de differētia velocitatis et tarditatis suoz motu p hia hz determinare. et ponit hanc conclusionem: quāto orbes sunt p pingiores prio orbis: tanto velocius mouetur motu diurno. qd pbat: qz orbes mouetur motu diurno ad motu orbis primi. q quāto aliqs orbis erit p pingior illi orbis: tāto velociori mo tali motu mouebitur. Ex quo infert: q quāto orbes sūt ppingiores primo orbis: tāto tardius mouetur motu ppro: cū tales motus aliquatit se se impediunt ad inuicē.

Figuram autē vniuscuiusqz astozum sphericam maxime vtiqz quis rationabiliter existimabit. quoniam eni ostensum est q no nata sunt moueri p seipsa natura aut nihil irrationabiliter neqz frustra facit palam quia et figuram talem dedit immobilibus que minime est motua

stud est quintu capitulu: in quo pbs dederat de figuris astroz: et intendit hac conclusionem: astra sunt spherica. et pbat duabz ronibus. Prima: illa q no sūt mobilia motu pgressiuo et hnt figura ineptissima ad illu motu sūt spherice figure. s3 astra sunt hmōi: igitur. Secda ratio: sicut e de vno astroz ita debet esse de alijs. sed luna e spherica. h alia astra sunt spherice figure. minor patz duplici signo. Primo est q: luna crescit et decrescit fm portiones arcuales. ita q qñ primo auget fit primo arcuosa: et nec appareat semicirculus: et donec auget in tāto q appareat circularis figure. scdm signū est quādo fit eclipsis solis propter interpositionē lune fit circularis ppter sphericitatē lune ergo signū est q luna est spherice figure.

Duabus autem dubitationibus entibus de quibus merito vtiqz quilibet dubitabit. temptandum est dicere: qd videri dignū esse: repurantes poptitudinem magis imputari verecūdie q audacie

stud est sextu capitulu: huius tractatus i quo pbs mouet duas dubitationes. Prima dubitatio est an si primū mobile solū moueatur vno motu. et scdm duobus quare est q alij orbes plus vel stantes a primo mobili no mouetur pluribz motibus: puta tertius tribz et quartus quatuor. Secda dubitatio: ppter quaz cam in primo celo est tanta multitudo astroz: cū in quolibet alioz est tñ vnu. Soluit p̄ctas dubitationes. Et primo primaz dicens: q sicut in aialibz quedā hnt sanitatē et s3 sui mutationē: quedā p vnica mutationē et quedā p plures. Sic celū primū vnico motu attingit suū finē p̄tū: et planete mediū pluribz motibz attingit suū finē. Deinde soluit scdam dubitationē: assignādo tres causas. Prima: qz primū celū est excellētissimū et p̄ctissimū eo q est ppingius prio mouētū et alios orbes reuoluit et p̄tincta mouet motu simplicissimo et velocissimo. Secda causa: qz alij orbes excedūt primū i motibz. ideo natura ordinauit vt in prio celo eēt plura astra: cū no sūt nisi vñ motus. Tertia causa e qz primū celū mouet oēs orbes inferiores: ideo optz ipm habere plures et diuersas virtutes: quas possit influere in orbes inferiores. Reliquas autem de terra dicere vbi existat positae: et vtrum quiescentiū aut motozum et de figura ipsius

stud est vltimus tractatus huius libit: qui dicitur in duo capitula. In prio dēterminat de situ: motu et quiete: et figura terre fm opinionē ari

d. figuris astroz

q causa e q i firmo sit p̄ctissimū et celestis solamob vnu

K 4

13 moueri

et quoz. et dicit primo qd ptagotici posuerunt igne esse in medio mundi et etia terra p modu vni astrici circa igne. Et ex motu suo causare nobis diem et nocte. et isti adhuc posuerunt altam terra opposita illi terre qua vocabant antistona. i. contra terra. sed isti deficiebant qd no querebant rones concordates apparenstis nris. sed intendebat hse apparstias ad suas rones. et ista positione pbabant duab rōnib⁹.
¶ Prima: honorabiliori corpore debetur honorabiliori motu: s; ignis e honorabilior corpore inf elementa. ergo o; hse loci honorabilior e cmo est locus medius. Secda rō: ignis in medio mundi valde bn cōseruatur: igitur ignis o; esse in medio mundi.
¶ Soluit pbs istas rōnes dicens. qd duplex est mediu s; magnitudinis qd est centrū et illud nō est nobilitas. Aliud e mediu virtutis qd est celo ppinquius: et aliud o; hse ignis.
¶ Cōsequēter determinat de motu terre et dicit: qd aliqui ymaginati sunt terras circūferri circa mediu. et etia alia terra antistona ppter qd dicebat luna eclipsari: et isti fuerūt ptagotici. Alii dixerūt terra esse in centro. et dixerūt eaz moueri circulariter scdm polos mōtū: qd admodum fuit plato.
¶ Cōsequēter determinat de figura terre dicens qd aliqui antiquoz dixerūt terra esse recti lineā et nō circularē ppter duas causas. **¶** Prima: sol oriens et sol occidens videtur hse decisionē scd; lineā rectā. sed talis decisio fit a terra: igitur terra est recte figure. Soluit hanc rōnem pbs dupl. pmo quia a longe videm⁹ soles. sed multa a longe visa nō bn distinguim⁹. Secdo quia terra est valde magna. mod o portio magni circuli videtur esse recta. Secda causa. terra sp quiete sit. qd est late figure: qz si gira sperica non bn quiete sit. **¶** Cōsequēter pbs narrat opinione antiquoz. et dicit qd oibus fuit dubiu quō to ta terra existens grauisissima nō cadit: en; videam⁹ quālibet parte terre descendere si nō detineatur. et narrat quoz opinioes. **¶** Prima fuit zenonis dicētis terra quiete ppter eius infinitā pfunditatē deorsum. et hāc opinionē non reprobata pbs. Secda fuit melissi dicētis terra supnatara: quis vt lignū descendens p aerē quiete sit sup aquā. Et hāc opinionē reprobata pbs trib⁹ rōnibus. **¶** Prima qz similiter dubitatur de aqua a quo sustentaretur sicut de terra. Secda ratio. qz si cut aer est lentior aqua. ita aqua est lentior terra. Ergo magis debet esse sup terrā qd eōtra. Tertia ratio. quia si tota terra nataret supra aquā. ita et ps eius cuius oppositū vide⁹. **¶** Tertia opinio fuit anaximendros anaxagore et democriti dicentis: qd terra ppter sui latitudinē nō distat aerē: s; multū aerē sub se cōtinet qui multū cōpressus sustinet terrā ne cadat. **¶** Quarta opinio fuit empedoclis dicentis: qd vel ocitas motus celi prohibet terrā descendere. et dat exemplū de aqua in vase. qz si vas pleni aqua velociter circūferretur: aqua nō cadet. Hanc reprobata pbs tripliciter. **¶** Primo. qz sic terra violente quietesceret in medio. et p oīs violente moueretur ad ipm: qd est falsū. Secdo. qz scdm empedocle elementa aliquid fuerūt cōgregata. et p litē inceperūt disgregari: tūc nō erat giratio. Tercio: qz giratio celi nō impedit ptes terre ferrē ad mediu.

¶ Quinta opinio fuit anaximelis dicētis: qd terra similiter se h; ad oēs ptes celi. ipsa em equaliter distat ab oī parte celi: ideo ipsa quiete. **¶** Hanc reprobata quātripliciter. **¶** Primo: qd eadē cām quod cūq; corpus poneret in medio o; pteret ipm quietesce: ret et ita si ignis ibi poneret quietesceret. Secdo qz si pars terre sit elongata a terra naturaliter mouebitur ad mediu. qd etia tota terra. Tercio sic: incōueniens est qd terre ppter qd terra manet i medio: et nō querere quare ignis quiete sit in supmo. Quarto sic: intrabile est quare isti querūt de causa quietis terre et nō de causa motus. Quinto sic: sicut terra similiter se h; ad oēm partē circūferentie celi ita et ignis: et tamen si ignis nō esset in extremā natura liter moueretur ad extremū naturaliter.

¶ Nos autem dicamus primū vtrum habet motum aut manet quemadmodū enim diximus h; quidem ipsam vni astrozum esse faciunt h; autem in medio ponētes reuolui et moueri dicunt circa polū medium

¶ Istud est scdm capitulū hui⁹ tractatus: in q pbs determinat de sita. motu quiete et figura terre scdm ppta opinionē. et diuiditur in duas ptes. In prima intendit talē conclusionē. terra nō mouet circulariter sicut dixerūt plato et ptagotas. pbat qd tuoz rōnibus. **¶** Prima: qz vel hoc eēt scd; natura vel pter natura. nō primū qz terra scd; natura mouetur motu recto deorsus. nec pter natura: qz nō videt qd sempiterno sic moueret neq; a q sic moueretur. Secda rō: qz sic sequeretur q moueret plurib⁹ motibus: qz omē corpus circularē pter primū celū mouet plurib⁹ motib⁹. Tercia rō: quēlibz ps terre naturaliter mouet ad mediu mundi. qd et tota terra. Quarra rō. illud qd est mediu mundi nō mouet circa mediu mūdī. sed terra e mediu mūdī tigr. Et subdit qd ptes terre mouēt ad mediu mūdī vt e mediu mūdī: et nō vt e centrū terre. **¶** In scda pte probat qd terra sit spice figure: duab⁹ rōnibus et duob⁹ signis. **¶** Prima rō: quēlibz pars terre h; gūtatē p quā recedit a circūferētijs celi et accedit ad mediu: sic q maior pars pellit mīnorē quon scq equalitē distet a medio: s; omē tale e spericiū gr. Secda rō: oēs ptes terre a quacūq; pte celi descendunt mouēt scdm angulōs rectos. qd terra e sperice figure. **¶** Primo signū: qd eclipsis lune fit scdm lineā circularē p hoc q luna subintrat vmbra terre. q signū est q terra est spica. **¶** Secdm signū: pcedētū a septētrione ad meridiē varia e circūl⁹ orizōtis. et alie stelle icipiūt appere: s; hoc nō fieret nisi tra eēt spice figure. **¶** Ex istis infert vna conclusionē: qd terra nō est solū spica: mo: etiam est pua in ordine ad celsiōē p parā viam appet nobis tanta vā situs astroz. Et ex istis infert viciū quozdā hse pabilitate: puta q in fine terre habitabilis xsus orientē et in fine terre habitabilis xsus occidentē vbi hercules posuit colinas: qdantur elephantes. Ex quo videtur: q illa loca sint similis pplexionis. et p dūs nō multum distantia: cum regiones similis complexionis vidētur esse ppinquē. **¶** Finaliter infert: q quidā

mpo antiquoz de gete

motu

mathematicorum dixerunt rotunditate terre habere quadrata ginta milia decem stadiorum. i. quadragesima decem milia: sed secundum astronomos modernos totus ambitus terre dicitur continere ducenta quadraginta milia stadiorum.

Meritur scđovtrū quodlibz aliud

astrū a sole habeat lumē suū a sole. **¶** Arguitur primo qđ nō. qđ luna hz lumē suū a sephā aere exñte sereno et luna exñte in priā qđra videtur totale corpus lune. licz illa pars qđ est versa vsus solē videtur lucidior qđ alia pars. i. cū illa pars nō est versa versus solē videatur tñ nō p colorē. igitur p lumē a nō p lumē solis. qđ radij nō p tendūtur ad illā partē igitur. **¶** Scđo sic: si alia astra a sole haberent lumē: sequeretur qđ p accessum solis ad ipsa vel ipsorū ad solē deberent appere cornuta sicut ipsa luna. sed hoc est falsū igitur. **¶** Tertio sic: inferiora corpa non illuminant superiora: sed multū plānere sunt supra solē igitur. **¶** Quarto sic: luna astrorū appent diversā. nā lumē vni tendit ad rē beatatē tñ nō aliud. igitur nō sūt oīa causata a sole. **¶** Quinto sic: si oīa astra tam superiora qđ inferiora haberent lumē a sole: tūc sequeretur qđ p interpositio nē aut cut? illoz puta superiorū inter nos tñ solē heret eclipsis solis: sicut qđ inter nos tñ solē interponitur luna. **¶** In oppositū videtur esse pphs in textū. In questione erūt tres articuli. **¶** Quanto ad primū

Sciendum est primo: qđ pō declaratione questionis supponit qđ ad hoc qđ aliqd corpus luceat requiritur duos qđ habeat i se lumē. Scđo qđ lumē in tali corpore sit bñ vniū. ideo aer qđ est rarus nō lucet. hz habeat lumē qđ ibi tale lumē nō est cōpactū tñ vniū. **¶** Supponit scđo qđ oēs fere astrologi concedūt istā conclusionē: qđ luna recipit lumē suū a sole quo ipsa nos notabiliter illuminat. tñ istud factū parz ex augmento tñ decremento p accessū tñ recessū a sole. parz etiā p eius eclipsim. nā qñ terra interponit dyametraliter inter solē tñ nos tñc luna deficit. parz etiā. nāz qñ luna est crescens vel decrescens nō illuminat nos nisi scđm partē illā ad quā attingunt radij solaris. **¶** Sed dubiū est quō luna recipit lumē suū a sole. **¶** Respondetur qđ est opinio aliquorū dicentū qđ hoc ideo est qđ superficies lune est multū lenis sine aliqua aspitate sic qđ ab ea bñ reflectitur lumē solis ad nos sicut a speculo bñ ter so tñ posteo reflectitur spēs solis tñ p talē reflectio nē solis super lunā ipsa luna videtur lucere. **¶** Sed istud nō videtur esse verū qđ licz a corpore leni. et bñ pollito reflectitur radij ad visum. tñ hoc nō est ab oī parte illius corporis lenis sicut parz de speculo. nam cū facies vestra vel mea est obiecta speculo licet ab aliqđ parte speculi reflectatur radius vel species cuiuslibet ptis faciei vestre vel mee. nō tñ a qualibet parte speculi sit reflectio cuiuslibet partē faciei radij ad oculū vestrū vel meū. qđ radius non reflectitur ad visum nfm ab illa parte speculi in qua radius a facie nostra cadens super speculū et radius veniens ad oculū rursus angulos equales ad superficiē speculi. ideo moto speculo vel moto facie ad laus apparet pars faciei in alijs tñ alijs p-

tibus speculi. ideo dicit aliter qđ lumē solis incorporatur in lunā. ita qđ luna est corpus p spicū et transparentes saltem circa superficiem eius et forte p totū. licz ppter magnitudinē corporis lunaris lumen solis non possit totū corpus lunare penetrare sic qđ equē intente appareat lumē in parte lune versa ad solem. tñ hoc lumen lune quōd videmus est imbitum in corpore lune.

Sciendum est scđo qđ restat alia difficul tas vtrū alia astra a luna accipiāt lumē suū a sole sicut ipsa luna. **¶** Respondetur qđ de hoc multū doctorū discrepant. puta aristote es tñ auerroy s cōtra multos astrologos: et cōtra auerroy. vñ aristoteles in libro de proprietatibz elementorū vult dicere qđ oēs stelle habēt lumē suū a sole sicut luna tñ qđ de se nō sunt notabiliter lucide. qđ apparet sibi qđ cōsimilitudo debeat esse de alijs astris sicut de luna. auerroy tamē et multū alij dicūt qđ hz luna habeat lumē suū a sole. tñ alia astra hñc lumē suū p priū a se. tñ istud pbat qđ tñ sequeretur qđ p accessū tñ recessū eorū a sole deberent crescere tñ decrescere p figuras arcuales sicut luna cuius tamen oppositū videm. **¶** Item nō videtur quō stelle superiores et planete habeant suū lumē a sole ex eo qđ corpora qđo sunt superiora tāto videtur esse nobilitiora tñ multas alias rōnes faciūt qđ sunt facte in qđstione ante oppositū.

¶ Pro solūtionē est aduertendū qđ istud videtur esse pblema neutrū inter doctoros pura vtrū omēs stelle capiant lumē suū a sole sic. qđ p vtrāqđ parte possunt fieri rōnes tñ solū. tñ ideo solummodo aristoteles solū rōnes alioz. **¶** Ad primā dz qđ nō est simile de luna et alijs stellis qđ alie stelle sunt tantē perspicuitatis tñ transparentie qđ lumē imbitur in eis scđm oēs suas ptas: nō aut sic est de luna. et ppter hoc etiā nō pñt facere eclipsim solis dato qđ interponerētur inter nos tñ solē. **¶** Aduerte etiā qđ terra nunqđ pōt poni dyametraliter inter solē et aliud astrū a luna: ideo nō pñt alia astra eclipsari sicut est mercurius vel ven' ppter hoc qđ hz sūt ppe solem. **¶** Ad aliā rōndetur qđ sicz alia astra superiora sūt nobilitiora quo ad sētū tñ motū tñ qđ sol est i medio sicut cor in hōie ideo primus motor magis influat in ipm sicut aīa ipt cordi. ppter quā influētia pōt agere in corpa superiora. **¶** Dico vltimus qđ lumen eius est eiusdē rōnis. tñ vniū. apparet rubet tñ aliud alterius coloris hoc nō est ex parte luminis sed ppter aliquas reflectiones radiorū existentū inter nos tñ ipa. **¶** Aduerte tñ vltē qđ luna tñ qđlibz aliud astrū ex se hz lumē debet tñ remissū. hz qđ habeat lumē notabile a qđ noa illuminet hoc ē a sole.

Sciendum est tercio: qđ incidit alia diffi cultas vtrū oīa astra sint gñatiua caliditatis p lumen in istis inferioribz videtur qđ nō. qđ tñc nulla essent astra frigefactiua: qđ est p astrologos: qui dicūt aliqua astra esse gñatiua frigiditatis. aliqua humilitatis. aliqua serenitatis: qđis pbatur. qđ astra nō agūt in istis inferioribz nisi iū lumine et suis motibus igitur si sint aliqua qđ agant frigiditates in istis inferioribus: hoc erit per lumē vel p motus. non videtur p motū motus sit califectiu'. **¶** Item

ab hoc qđ aliqd magis lucet requiritur duo.

requeretur q magis calefacerent montes altos q valles: magis mediā regione in acrio q inferio: & quia lumen eoz pmo illaz attingit. sed cōsequens est falsum: et videtur in libro methéoroz. ¶ In oppositum est pbs in textu. unde dicit q noctes in plenilunio sunt calidiores q in alio tēpore: et hoc nō est nisi ppter lumē igitur. pmo solstione ponitur alique cōclusiones. ¶ Prima: sol p suū lumen causat calorem: nam existens in radijs solaribus ista tūm calefit. ¶ Secūda cōclusio: oīa alia astra p sua lumina calefaciūt. nam scdm mentē aristotelis: lumen altoz astroz est eiusdē rōnis cū lumine solis: & causatur ab ipso sole. ¶ Tercia cōclusio: hoc nō obstat aliqua astra sunt causatiua frigiditatis. nam sola remoria calōris nō sufficeret ad frigiditatem ita intensā causandā: sicut tamē multotiens pty q emittit. Et ideo talis frigiditas videtur causari ab aliquib⁹ astris. Quarta cōclusio: optz stelleas habere alias xtures a suis lumibus. nā alique stelle frige faciūt. & nō p earū lumē debent calefacere. ideo optz ponere in ipsis alias xtures. Sed restat dubiū: quō lumē causat calorem in istis inferioribus. Rūdetur breuiter. q sicut naturaliter pprietas grauis est mouere deorsū: ita naturalis pprietas luminis est calefacere subiectū in quo recipit. sicut calefacibile. & resistentia nō sit fortior q actiuitas luminis: ita sicut nō optz q̄rere quare grauitas mouet deorsū: nisi qz eius natura ē talis. ¶ Militet optz respon. de re de lumine. ¶ Aduerte tñ: q lumē nō est calefaciūtū quālibet rōnis. sed solus p reflexiōnē. ideo si non esset aliqua reflexiō luminis lumen non calefaceret nos. Tūc rūdetur ad rōnes. ¶ Ad primā dico q multe stelle frige faciūt. s; hoc nō est p lumē sed p alias xtures. ¶ Ad scdm dico q lumen non magis calefaciūt montes q valles: quia per reflexiōnē luminis in vallibus sic maior cōgregatio radiōrum q in montibus.

Sciendū est quarto q circa tertū incidit talis difficultas. quid sit illa macula q apparet in luna & quō causetur vtrū ex diuersitate suarū partū: v; ab aliquo extrinsecō. ¶ Et arguitur q nō ex diuersitate partū lune qz ipsa luna est corpus simplex sed corpis simplicis ptes sunt similes & eiusdē rōnis igitur. Sed sic partes solis & alioz astroz sunt similes et vniformes in raritate & densitate: ergo similiter ptes ipsius lune debent esse similes. Tercio sic luna ē corpus tersū & politū: ergo terra sibi opposita v; ibi causare suā similitudinē sicut facies hoīs in speculo. ¶ pmo respon. sione supponitur q multe fuerūt opinionēs de illā macula. dicebant enim aliqui q erat vapor ibi eleuatus ab ipsa luna interpositus inter nos & lunā & iste probant ppter hoc q luna habz magnā virtutē sup aquas. ideo ab ipsis videtur attrahere vaporem. Alij dicit q est ymagō aliquoz corporū sicut terre vel montū. sed iste due opinionēs sunt falsē. ideo alter d; euz cōmentatores q talis macula puenit ex diuersitate partū lune scd raritatem & densitatem maiorē & minorē. nam ptes in quib⁹ apparet macula sunt rariores. ideo minus bñ pnt lucere. ptes autē iuxta illas sunt densiores & magis pnt lucere.

¶ Et si qratur quā figure est talis macula. dicit albertus q est ibi qsi figura leonis cui⁹ caput ē & superiorientē & sup d; qz qz corp⁹ lune ē corp⁹ similer sita & sicut ymagō hoīs latera iter appositae cuius pedes sunt d; sup posteriora leonis et dicit q talis figura multū bñ pōt appere post p̄milunio. ¶ Ad rōnes. ad primū d; qz corp⁹ lune ē corp⁹ simplex subalter cū hoc est stat q pōt hēre diuersitate in suis partibus q̄tum ad raritatem & densitatem. Ad scdm dico q nō optz assignare aliquā cām nisi qz sic est de natura istoz astroz. Luna enim magis habet illam maculā q alia astra qz luna est talis nature. Et hec de primo argu.

Quantū ad scdm dubitatur primo vtrum totalis terra sit spherica. ¶ Arguit q non qz sequeretur q oculus eleuatus super superficie terre sicut est oculus alicui⁹ hoīs stantis sup terrā videret plus q medicatē celi qd est cōtra astrologos. p̄na partz qz si oculus esset directē in centro terre & vna medietas terre esset amota. tūc videret p̄cise medietatem celi ergo oculus existens sup superficie terre videret plus q medicatē. ¶ Item sequitur q terra esset totaliter cooperta a aquis cui⁹ sillas pty ad sensū sed pro probatiōne p̄ne supponatur q aqua sit spherica vel tendens ad sphericitatem. ¶ Secūdo supponatur q terra & aqua tendant ad idem centrum. tūc impossibile est ambo esse spherica nisi vnū circūdet aliud.

¶ Item terra apparent multe gibbositates cōcauitates montū & vallū et vbi non sunt montes et valles apparet esse plana qd nō esset si esset spherica.

¶ In oppositū est pbs in textu. ¶ Pro cui⁹ solutiōne ponitur alique cōclusiones. ¶ Prima: terra non est p̄cise spherica sed tendens ad sphericitatem qz multos hz montes & valles & p hoc soluitur tertiaratio. ¶ Secūda cōclusio: terra est rotunda inter orientē & occidentē qz alias eadem stelle que cito occurrūt & occiderent habitantib⁹ versus occidentē sicut habitantib⁹ in orientē qd est falsum cui⁹ totalis causa non videtur esse alia nisi tumor terre. Tercia conclusio: terra habet rotunditatem a septentrione ad meridiē. nam aliquis pōt a meridie procedere tantū versus septentrionē qz polus sibi sensibilibiter magis eleuatur qd non videtur p̄ouenire nisi ppter qz tā tumorē terre existens inter meridiem & septentrionē. ¶ Quarta cōclusio: terra vnicūqz est rotunda sic qz eleuationes montū ppter paritatem non faciūt quin terra sit rotunda. probatur ista conclusio quia ptes terre equaliter tendunt ad mediū mūdi & descendunt loca decliniora nisi vna aliam sustineat nihilomin⁹ tñ p̄ lapsum tēporis quolibet descendet versus mediū qd videtur esse causa rotunditatis terre. vñ si terra esset spherica sicut aqua p̄ta q vna pars nō sustineret aliam fluere ad oīmodam rotunditatem. ¶ Quinta cōclusio: totalis mediū est spherica: ideo rationaliter videtur elementa esse spherica. Et ex istis sequitur aliqua pmo q linee erectes directe de superficie terre exteriori versus centrum cōtinue vādunt appropinquando sic q in centro cōcurrūt ad inuicē. ¶ Secūdo sequitur q si fierent due turres ad perpendiculariū p̄o trent alt⁹ tanto elongarent & q

fol et omnia astra per lu
in sui existunt calore. h
si hanc aliqua astra cau
a frigiditate.

amā. ruz

quid sit macula lune

proposito venoz

to trent bassus tanto plus appropinquaret adiu-
 cem. ¶ Ex quo sequitur qd si fieret aliquis puteus ad
 ppendiculū sferi eēt strictior: & supius esset latioz.
 Sequitur etiā qd ambulātium sup terrā caput moue-
 tur velocius pedib⁹ nā caput in aere describit ma-
 iorē circumferentiam q̄ pedes, unde homo possz cē-
 tra magnus q̄ caput moueret in duplo velocius q̄
 pedes, quia in duplo maiorē arcū inferentiam de-
 scriberet. ¶ Ad rōnes. Ad primam dico qd oculus
 sic etis in centro videret medietatem celi, & potest
 in tali pportione esse eleuatus sup superficiem terre
 qd videret se esse medietatem, potest etiam eē tantū ele-
 uatus qd plus videret de medietate. ¶ Ad scđam bz
 qd bene procederet si centrum magnitudinis terre
 esset centrum mundi, sed quia sic non est sed multū
 est eleuatum super centrum mundi: non oꝝ qd terra
 sit totaliter cooperta aquis.

Dubitarur secundo vtrum spere celestes
 sicut spere planetarū moueant pluribus moribus, s.
 ab oriente in occidentem motu diurno, & ab occide-
 te in orientē motu pprio. Et videt qd nō. impossibile
 est idem simul moueri pluribus moribus localib⁹
 qz impossibile est idē corpus simul esse in diuersis
 locis, & qd diuersi motus locales sunt ad diuersa lo-
 ca viderit qd impossibile sit idem corpus simul et
 eque primo moueri ad diuersa loca. Item sequeret
 qd vnus illorū motuum esset talis orbi naturalis & al-
 ter violentus, & sic ille alter nō diu duraret in tali
 orbe. ¶ In oppositū videt esse aris. in tertū. Pro
 cuius solatione supponitur qd omnes orbes ad mo-
 tum primi mouentur ab oriente in occi-tes, s. cum
 hoc orbes planetarū habent ppriū motū qui est ab
 occidente in orientē. Sed de talib⁹ motib⁹ orbū pla-
 netarū est difficultas, vtrum quilibet orbis totalis
 alicuius planetę habeat vnum totalem motū ppri-
 um quo moueatur ab occidente in orientē vel vtrū
 tantum hēat deferens quo moueatur ad cui⁹ motū
 moueat luna q̄ est in deferente. Dicunt aliqui qd hz
 totalē motū ppriū quo mouetur tota sfera ab oc-
 cidente in orientē. Et dicit qd nō oꝝ qd si prima spe-
 ra moueatur vno motu & scđa duobus, & tertia tri-
 bus, & quarta quattuor, & quinta quinq; motib⁹ moue-
 at. Et dicit qd tot motibus moueri debet orbis
 quibus indiget ad attingendū finem. ¶ Et de vi-
 cunt qd sfera saturni iouis & martis habent pprie-
 tatem sup eē & durationē rex & oꝝm habitudinem
 earū, & ad istud psequendū sfera stellata ppter eius
 nobilitatem p̄ficit suum officium vno motu: & alij
 tres scđ saturnus iupiter & mars indigent plurib⁹
 motibus. S. sol venus & mercurij intendūt alium
 finem scđ motus & mutationes rerū illū finem
 pauca actione attingit sol. S. venus et mercurius
 qui nō sunt ita nobiles indigent maiorē actione,
 luna intendit alij finē scđ ad disponendū materiā
 in istis inferiorib⁹ ad bñ recipiendū insu etiā stel-
 larum & ad illū finem attingendū nō indiget mul-
 ta actione. Et ex istis sequit qd sol & luna paucior-
 bus motibus mouēt qd orbes aliorū planetarū. Et ex
 istis si sequit p̄ia sfera mouet vno motu, scđa duo-
 bus tertia tribus, & quarta quattuor, qz mot⁹ attri-
 buunt celi s̄m qd p̄t attingere fines suos. Alij vō

dicunt qd orbes planetarū nō mouent motu pprio
 totali ab occidente in orientē, s. solū in ipsis sunt qd
 dam circuli deferentes qd mouent ad quorū motum
 mouet planeta, & isti faciliter solunt rōes & multū
 pbabiliter dicit. ¶ Supponit scđo qd aliqd moue-
 ri simul plib⁹ moribus circularib⁹ p̄t intelligi duo-
 bus modis, vno mō sup eisdē polis, alio mō sup di-
 uersis polis sic qd vno motu mobile moueat sup ali-
 quib⁹ polis, iusto motu sup alijs. Sic sit prima cō-
 clusio, impossibile ē eundē orbē moueri ab oriente in
 occidēs: & cū hoc ab occidente in orientē sup eisdem
 polis. Scđa conclusio, orbes planetarū mouēt ab ori-
 ente in occidēs sup polos mundi ad motum primi
 motus, s. cū hoc mouent ab occidente in orientē su-
 per alijs polis. P̄tia ps conclusio est nota & scđa ps
 pbat qd nos videmus qd alij planeta sit mō in ari-
 ete postea in tauro: & postea in signo geminarū et sic
 de alijs signis zodiaci, s. hoc nō p̄t saluari nisi per
 motum planetarū ab occidente in orientē. ¶ Et ad-
 uerte qd isti motus nō pueniūt ab eadē intelligē-
 tia: s. imaginādū est qd orbes planetarū mouent
 ab oriente in occidēs ex influentia quā recipiunt
 a p̄io mobili, & cū hoc quilibet orbis planetę habz
 intelligentiā sibi appropriatā qd mouet ipm ab oc-
 cidente in orientē, & ille mot⁹ est illi orbi pprius, et
 per hoc satis, p̄z quid sit dicēdū ad rōnes. Ad scđaz
 tū p̄t dici qd non oportet qd si altent mobili insint
 plures motus locales qd si vnus illorum sit ei natu-
 ralis qd alter sit ei violentus. Sed sufficit qd ei in-
 sit p̄ter naturam.

Dubitarur tertio vtrum oia astra sint eius dē
 sp̄i, & videt qd sic, qz oēs orbes celestes sūt eiusdem
 sp̄i, & et oia astra, p̄z p̄ia: qz astra sunt eiusdē sp̄i
 cū orbū quorū sunt astra, & si orbes sūt eiusdē sp̄i
 ita & astra, et qd astrū sit eiusdē sp̄i cū orbe cuius
 est astrū, p̄z qd videt dicere aristo, qd astrū ē dē p̄ior
 ps sūt orbis, inō rari et densum nō diuersificant
 sp̄m, sed astrū et orbis eodē motu mouentur, qz
 orbes sūt eiusdem sp̄i, p̄z: qz magis pueniūt or-
 bes inter se qd orbis et astrū eius, s. orbis & astrum
 sūt eiusdē sp̄i, p̄z etiā qz mot⁹ simplices orbū
 sunt eiusdē sp̄i, & illi orbes sūt eiusdem sp̄i. Scđo
 sic ois ignis est eiusdē sp̄i cū quob⁹ alio igne, Et si
 militer est de alijs elementis, & qd simili quolibz por-
 tio celest eiusdem sp̄i cum quolibz alia parte ce-
 li. Item si orbes & astra differant specie abinuem:
 sequeret qd eēt plura corpora distincta sp̄e qd dnos,
 qd est p̄ra aristotelem in primo hui⁹ igit. ¶ In op-
 positum arguit qd vnus sunt eiusdē sp̄i sp̄alissime
 debent habere consimiles pprietates naturales: s.
 sic nō ē de stellis, qz qdam stelle influunt in ista ipe-
 riora caliditate: qdam frigiditatem: quedā humi-
 ditatem: quedam siccitatem, quedam inimicitias:
 et quedam amicitias, et sic de diuersis pprietatib⁹
 que in istis inferioribus inueniuntur. Item natu-
 ra non facit sub vna specie plura individua: nisi p̄-
 pter corruptibilitatem individuoꝝ, sed orbes nō
 sunt corruptibiles, igit. ¶ Pro solutione ponit-
 tur alique conclusiones, orbes celestes et stelle seu
 astra non sunt eiusdem speciei specialissime: quod
 satis probat ratio post oppositū, et quādo dicit aris

nō qd sit astrum

videt in p̄ methoꝝo
du. p̄mo. q. vltimū

storeles stellā eē de natura sut orbis: trellexit q̄ eēt
 secum eiusdem nature: nō scōz spēm spālissimā: s; scōm
 spēm subalternā. Scōz p̄o: pbabile ē itellit-
 gētiās mouentes orbē esse diuersā spēm spā-
 listimā: q̄ si essent eiusdem spēm spālissimā: omnes
 essent ites scōm virtutes et operationes quascūq; qd
 non videtur verum: igitur. Tertia conclusio: orbē
 moti a diuersis intelligentiis sunt adinuitēz diuer-
 sas spēm spālissimā: q̄ non oēs orbē hāt consi-
 miles pprietates mat̄iales: vt parer de primo mobi-
 li et de spēs planetarum: et de celo signorum. Itēz
 si orbē non differēt abinuitē specie: tunc non
 eēt ordiat̄ adinuitē nll accitalliteron⁹ supra aliū.
 Itēz si essent eiusdem specie: non videretur qua-
 re non essent continut adinuitē. Et ex istis sequi-
 tar: q̄ sol est alterius specie a luna et ab alijs stel-
 lis: scōm q̄ oēs planete et omnes stelle fixe adinuitē
 sunt diuersarum specie: cum habeant pprieta-
 tes et virtutes naturales valde diuersas et actiones
 effectuum specie diuersorū. ¶ Sequitur scōdū q̄
 orbē sunt alterius spēm ab astris, et ita omnia vi-
 detur dicere aristoteles: et pbare in libro de pprieta-
 tibus elementorum. ¶ Ad rōnes scōdū primā negat̄
 aī: scōz q̄ omnes orbē sint inter se eiusdem specie: et
 negatur etiā q̄ astrū sit eiusdē spēm cū suo orbe: et
 q̄ nō d̄ q̄ astrū est demp̄sor ps sui orbis. Dico q̄ ve-
 rum est: sed dico q̄ plus d̄nt abinuitē scōz scōm vir-
 tutes suas naturales. Dico vlt̄: q̄ dato q̄ moue-
 rentur vno mō nō tñ ppter hoc sequitur q̄ sint al-
 teri nature: s; etiā negari q̄ mot⁹ simplices ipōzū
 orbū sint eiusdē spēm spālissimā. q̄ sicut dicitur est
 in primo nō oīs motus deorsum: omni motui deor-
 sum est eiusdē spēm spālissimā: licet bene subalter-
 neita nec oīs motus circularis omni motui circu-
 lari est eiusdem spēm spālissimā. posset etiā dici q̄
 licet diuersitas motuum arguat diuersas naturas
 corporum simplicium: nō tamē oportet q̄ similes
 motus arguant eandē naturā saltem fm spēm. Et
 ex istis sequitur: q̄ celum non est omogeneum sicut
 sunt elementa. Dico vlt̄: q̄ plura sunt corpora
 simplicia fm spēm spālissimā q̄ quinq; eum quo
 stat: q̄ nō sunt nisi quinq; corpora simplicia scōm
 spēm subalternā. Et quo sequit̄ q̄ celū nō est spēs
 spālissima s; subalternā: Et hec de scōdō articulo.

Quantū ad tertium sit cōclusio respon-
 lis: alia astra a sole hāt lumen suum: quo notabili-
 ter illuminat̄ ista sferiora a sole: et hec p̄o: relīq̄t
 pbata in argumētis. Ad rōnes p̄z quid sit dicendū:

¶ Sequit̄ quartus liber de celo et mūdo.

¶ E graui autem et leui quid est
 verum: et que natura ipsorūz
 consideranduz: et ppter quam
 causam habent virtutes has: e
 enim que de ipsis contemplatio: his qui de
 motu feruonibus propria

¶ Ste est quartus liber de celo et mūdo:
 in quo p̄hūs itē dicit de terminare de na-
 tura grauis et leuis: et diuidit in duos
 tractat⁹. In primo determinat de graui
 et leui fm opionē antiquorū. Et p̄o re-
 citat opionē platonis dicens: q̄ opio platonis erat q̄
 illud ē graui⁹ q̄ cōponit̄ ex plurib⁹ partib⁹ eiusdē spēm
 et illud ē leui⁹ q̄ cōponit̄ ex pauciorib⁹ partib⁹ eiusdē
 spēm: et dicit plarū q̄ oīa corpora sūt cōposita ex oībus
 partib⁹ similibus et vno elemento: et dicit p̄hū q̄ hec
 opio est insufficientis: p̄o q̄ nō determinat̄ q̄ graui⁹
 et leui⁹ simplr. Scōdū sequit̄ q̄ magnus ignis eēt gra-
 uior tota terra: q̄ cōponit̄ ex plurib⁹ partib⁹ eiusdē
 spēm. Scōdū opinio est democriti et suoz sequatū di-
 centiū: q̄ illud est leuius q̄ est minus in quantita-
 te: sed hec opio est falsā: q̄ videmus multa entia ē
 quantitate minorā: alius esse grauiora. Tertia opio
 est dicentium illud esse grauius: q̄ est interceptū
 pauciorib⁹ vacuitatib⁹: et illud leui⁹ q̄ est insertū
 pluribus vacuitatib⁹. S; hāc opionē reprobat p̄o:
 q̄ tūc mult⁹ aer eēt leuior multo igne: et in eo sint
 plures vacuitates. Et hāc sequit̄ q̄ vacuū esset sim-
 pliciter leue: et pleni⁹ esset simplr graui⁹: q̄ est falsū:
 q̄ vacuū nō mouet sursum. Quarta opinio fuit dice-
 tiū illud ē grauius q̄ plus h; de materia: et illud
 leuius q̄ minus h;. hāc sequit̄ q̄ vacuū esset
 ter. p̄o q̄ isti nō determinat̄ de graui et leui sim-
 pliciter. Scōdū q̄ sequit̄ q̄ multus aer et mult⁹ ignis
 essent grauiora modica terra: q̄ plus hāt de mate-
 ria: sed hoc est falsum: igit̄.

¶ Hos autē dicamus primum determinan-
 tes de quo maxime dubitat̄ quidam: ppter
 quid hec quidem sursum feruntur: hec autē
 deorsū corporūz semper scōm naturam.

¶ Ste est scōdū tractatus hui⁹ libri: in quo p̄hūs de-
 terminat de graui et leui fm suā ppriā opionē:
 et diuidit in quinq; capla. ¶ In primo ponit̄ tātē p̄o:
 nem: nō oīz qdlibet qd mouet̄: supple naturaliter: mou-
 ueri a quolibet neq; ad qdlibet: sed a determinato
 mouēte mouetur: et ad determinatū locū mouet̄: pu-
 ta ad naturā: vñ dicit q̄ grauiā feruntur ad pro-
 pria loca et etiā leuiā: ppter hoc q̄ sunt pfectiones
 naturales ipoz. Et quo infert̄ q̄ nō est q̄rēda cā q̄re
 graue mouetur deorsū et leue sursum: sicut nō ē q̄rē-
 da cā quare sanabile mouet̄ ad sanitatē: et alterabi-
 le ad qualitatem: et augmētabile ad quantitatem.
 Et quo infert̄ tres differentias inter motū grauiū
 et leuiū et alios motus. q̄ grauiā et leuiā hāt in se
 principū sui mot⁹: nō autē alterabile nec augmēta-
 bile: s; mouetur ab extrinsecō. Scōdū differentia: q̄
 idē ē suppositū qd pri⁹ est sanabile postea egrotabi-
 le: nō autē idē est prius graue et leue. Tertia differen-
 tia: q̄ mot⁹ localis ē posterior alijs fm gñationem:
 prius est oīz esse factū graue et gñationem: et altera-
 tionem q̄ q̄ moueatur.

Differentias autē et accidentia circa ip-
 sa nunc dicamus
 stud est scōm caplm: in quo ostendit̄ qd sit gra-
 ue et qd leue: et dicit̄ duplex est graue: scōz sim-

et alterius spēm a luna

et spēm alterius spēm ab alijs

73.4.1.

et alios elementa p̄ reli

locali

postea

Placiter et in respectu et etiam duplex est leue. scz sim
 Placiter et in respectu graue simplr ead oib' alijs na
 turalr substat: sz leue simplr ead oib' alijs natura
 liter superminet. sz graua et leuia in respectu dnt: q
 nec oibus alijs substat nec oibus alijs supstant: sz
 in medio sunt. Et subdit q' mixta dnt grauiora q'
 leuioza sedm q' plus vel minus precipant de istis ele
 mentis grauibz et leuibz. Subdit scdo q' ppter
 dnt elementoz ead mixta apparent ee aduicem
 grauiora et leuiozaz: magnu lignu sentit ee graui
 us in aere q' puu plumbaz: in aqua eedrtario mo.
 et hntis dat ead q' oia elementa pter ignem hnt
 de grauitate de terra et aqua manifestu e. de aere
 pbat. nam ipe obiqz hz grauitate dnt q' in terra et
 aqua. etia vesica plena aere plus ponderat q' si est
 vacua. si ueritas ergo illorum mobilitum accidit p
 pter diam corporoz simplicituz. nam si aliquid habz
 plus aeris q' terre et aque. illud crit leuius in aqua
 et grauius in aere.

Quod autem est simpliciter leue et simpli
 citer graue ex his est manifestum: dico au
 tem simpliciter leue quod semper sursum
 graue autem quod semper deorsum natu
 est ferri non prohibetur

stud est tertiu capitulum quo intendit tale con
 clusionem aliqd e simplr leue et aliquid simpli
 citer graue. An que simplr e qd natu e sp ferri de
 orsum vt terra. sz leue simplr est qd natu est sp ferri
 sursum vt ignis. Et infert primo q' certu est termi
 nus ad que mouentur graua: et terminu quo mo
 uentur leuia. Ex quo infert scdo q' graua et leuia fe
 runtur ad loca tria. Tertio infert q' nihil mouet
 in ista natura cuiuslibz motu sit terminu vltra que no
 sit motus. Quarto infert q' sint ponenda graua
 et leuia in respectu cum graue et leue simpliciter no
 sint immediate conuictra.

Quonia autem est vnum solam quod oibus
 superferitur et vnu quod oibus substat. ne
 cesse duo alia esse qer substat cuidam et su
 perferuntur cuida quare necesse est materi
 as esse tatas quantas quide hec quattuor.

stud est quartu ca. in quo phas ondit nuxem
 elementoz ex numero motuum dicens: q' opz
 esse vnu quod omnibus superferatur vt ignis. et vnu z
 quod omnib' substat vt terra. et ista sunt e dtraria i
 ter que oportet esse alia duo media. scz aer: et aquam:
 igit sunt quattuor elemeta. Ex quo infert q' motu
 um naturalium sursum et deorsum necesse est esse
 quattuor natur as p dntas. I quattuor corpora sim
 plicita que determinantur ad sua loca per suas gra
 uitates et leuitates. Et sic ar. scilicet sunt elemeta q'
 motus naturales grauium et leuium. sed quattuor
 sunt tales motus. igit quattuor sunt elementa. Ex
 quo infert vltimus q' necesse est esse quattuor vni
 tes naturas q' bus determinatur grauiar leuia ad
 suos motus naturales et ad sua loca naturalia.
 Ex quo infert q' non sufficit vna natura pro omni
 bus grauibz vt dicebant aliqui antiqui. nec vna

natura pro omnibus leuibz:
 Figura autem no causa eius quod est ferri
 simpliciter aut deorsum aut sursum: sed
 eius quod velocius aut tardius propter q's
 autem causas non difficile videre.

stud est quintu et vltimu capitulum in quo phas
 ondit q' figura no est sufficiens causa mot' sur
 sum et deorsuz dicens q' figure no sunt ea huius q' e
 ferri sursum aut deorsum: sz hnt eius q' e velocius aut
 tardius q' velocitatis aut tarditatis. Et mouet vnu
 dubiu: q' e q' ista corpora latz supnarrant alia
 vero minus q' tatis descendit. Scilicet phas dicit:
 q' ea om istozum est q' quanto corpus motu fuerit
 maioris virtutis in diuidedo mediu: sz istu mediu
 fuerit virtutis resistenti: tato corpus citius diuidit
 mediu et descendit si sit graue. et ascendit si sit le
 ue. Si r cu fuerit debilioris virtutis sic graue sup
 nabit. vnde corpus latu multu apprehendit de cor
 porz subiecto: no non potest diuidere illud faciliter.
 sz corpus rotundum non rudi comprehendit sicut cor
 pus latum. ideo facilius modo diuidit mediu.

Veritur vtrum aliquod elementum
 sit simplr leue et aliqd simplr graue: et aliqd
 graue et leue in respectu. Arguitur primo q' no: qz
 si terra maxime esset graue simpliciter: ignis le
 ue simpliciter. alia aut in respectu: sed hoc non qz
 qualibet terra data maior terra est grauior. Et sic
 militer patet de igne. q' illa terra non erit grauiissi
 ma. Secdo sic qz de aere et aqua vicinu sine addi
 to: q' aer est leuis et aqua grauior: q' sunt graua et le
 uia simpliciter. nam nisi aqua esset simpliciter gra
 uis et aer simpliciter leuis: oporteret q' grauita
 tra que esset aliquid leuitatis ad mirum: et leuita
 ti aeris aliquid grauitatis: qd est falsu: igit. Tertio
 sic: scilicet q' qdlibet elemetu pter igne hberet gra
 uitate. et qdlibet pter terra leuitate: qd e falsum: qz
 p traria no pnt ee similia. Quarto sic: nullum
 elemetu i pprio loco hz grauitate cu ibi no mouea
 tur: igit nullu elemetu e graue simplr. Quinto sic: si
 eet aliqd elemetu graue et leue in respectu: scilicet q'
 vbi citius poneret ascenderet et descenderet: sz hoc e flm:
 igit. In oppositu est phas in tertu. In questione
 erunt tres articuli. Quatum ad primum.

Sciendum est primo q' circa tertum inci
 dit aliq' difficultates. Primum qd intelligedi est p
 graue simplr et graue in respectu p leue simplr et
 leue in respectu. Pro cui' solutione supponit q'
 quattuor modis aliqd pot dici graue simplr. Ano
 mo qz ipm est graue et nihil est eo grauius: et sic so
 li illud qd est aggregatu ex oibus grauibz dicit
 graue simplr. Secudo mo dicit graue simplr: qz nihil
 hz leuitatis ad mixtu. et sic quelibet pars terre e gra
 uis simplr. Tertio mo dicit graue simplr: de quo gra
 ue simplr id est sine addito pot verficari. Quarto
 mo dicit graue simplr: qz natum est descendere p tria
 elementa. et sic quelibet pars terre est grauis simplr.
 tunc dicit q' nulla pars terre q'libet citius bene disposita
 e grauis simplr p' motu: q' data quacunq' parte terre e
 aliquid grauius puta tota terra. De scdo q' quel

et si sint maior q' ant

vnu aliqd elementu / graue aut leue simplr

in p' notabili / dicitur

in 2o notabili

in 4o notabili

quattuor modis de al / graue simpliciter

bet pars terre bene disposita est grauis simpliciter
 tribus ultimis modis. De tertio qz tota terra e elemē
 tu graue simplr primo mōfalte ad hanc sensuz qz
 e omni elemēto grauior: lz forte nō sit of graui gra
 uior. Et si dicat aliq ptcule terre nō descendunt per
 aerē: imo ascēdit. vt pz de pulueribus visis p radi
 os solares. Rñdef: qz lz aliq ptcule terre nō descen
 dāt p aerē qz nō sufficit ipm diuidere. tñ qlibz ta
 lis nata e p ipm descendere. ¶ Aduerte rñ: qz nulla
 ps terre qz rñctioz pua ascēdit p aerē nisi ab extrin
 seco moueat pura a vento vel ab aliqua qlitate. vñ
 ppter alterationē factā in eis p calozes solis indu
 centē in eiscentrat tales ptcule terre dñr moueri
 farsū. Supponit scdo: qz sicut graue simplr dñr quat
 tuor modis. ita leue simplr. nō distinguatur de leui
 simplr qd est ignis sicut de graui simplr. et de ipso
 ponuntur aliqz conclusiones. pñia. nulla particu
 lula ignis dñr leuis simplr primo mō. qz nō est omni
 leui leuior. Scda. nōnulla qlibet ptcula ignis est le
 uis simplr scdo tertio r quarto modis.

Sciendū est secundo qz graue in respectu
 dicitur duobus modis. vno mō qz sue grauitati e ali
 quos gradus leuitatis admittit. scdo mō qz in aliq
 elemēto natiē descendere r in aliquo natiē ascē
 dere. Tñc ponit aliqz conclusiones. ¶ pñia. aer et
 aqua nō sunt graua r leuia in respectu primo mō:
 qz tñc in aqua esset aliqz gradus leuitatis et in aere
 aliquis gradus grauitatis qd tñc e falsū. qz tunc se
 queret qz aqua nō esset elemētū sim plex: qz sua qua
 litas motiua nō esset simplex: et sñr oi ceref d aere.
 Et si quis dicat dicit aristoteles in tertio qz quodli
 bet elemētū aliud ab igne hz aliqz gradū graui
 tatis. et hoc pbat de aere. Rñdef: qz pñia nō intel
 ligebat de aere puro et in sua ppta dispōe. lz d aere
 re idisposito. ¶ Scda. pñia aqua e grauis i respec
 tu scdo mō: qz posita in aliquo elemēto ascēderet
 et posita in aliquo descēderet. Et similiter dicat de
 aere. qz ipso posito in aliquo elemēto ascendere et
 posito in alio descēderet: ideo dicitur graua et le
 uia in respectu scdo mō. ¶ Tertia. pñia est or
 do entium naturalium: qz grauiora appetūt esse sub
 leuioribus et leuiora appetunt esse sup grauiora. Scñ
 dum patet de ligno quod ascendit in paquā r etiā
 oleum. siml: si aqua haberet supra se ferrā ascēder
 ret supra eaz nisi impediretur. pñia pñia aqua habe
 ret sub se ignē vel aerem descenderet nisi impedi
 retur: vbi cūqz etiā poneretur. Et similiter si aer
 haberet sub se ignē descenderet: et si haberet supra
 se aquam vel terram ascenderet. Ex quo concludi
 tur: qz aqua et aer sunt graua et leuia in respectu.
 Concluditur etiā qz in eis non est duplex quali
 tas motiua: cuius tamen oppositum multi tenent.
 sed in ipsis est vna qualitas simplex que facit ascē
 dere quando sub eis est aliquod leuius: et ascēde
 re qñ ipsa supra est aliquod grauius. Ex quo pōt
 inferri: qz graue et leue in respectu potest vbi cūqz
 ascendere naturaliter: vbi cūqz descendere natu
 raliter. nam vbi cūqz ponatur aqua. vñ mō aer sit
 sub ipsa. ipsa descenderet nisi haberet impedimē
 tū. etiā vbi cūqz aqua ponere: vñ mō supra ipsam
 sit terra ipsa nata est ascēdere r descēdere: nisi iue

niret impedimētū. r hoc idēo: qz semp min⁹ graue
 appetit eē sup magis graue. et ex isto pz dñr iter gra
 ue simplr r in respectu: qz graue simplr nullibi ascē
 dit. r leue simplr iter nullibi descendit.

Sciendū est tertio qz circa textum incidit
 talis difficultas. vñ videlz qdlibz corp⁹ qd est alio
 graui⁹ in aere esse eodem grauius in aqua. Et videt
 qz sic. nā si bñst grauius a. in aere et a grauius b. in
 aqua tunc non possit scrii quod qd illoz est grauius.
 In oppositū videt eē pñia i tertio. nam dicit ibi qz
 magnū lignū est graui⁹ pno plūbo i aere. r ecōtra i
 aqua. pñia solutio ponunt aliqz conclusiones. ¶ pñia. nō
 qdlibz corp⁹ qd est graui⁹ alio i aere est eodē graui⁹
 in aq. vt pz de magnoligno r pno plūbo. ¶ Scda.
 cōclusio nō qdlibet corpus est eque graue in aere r
 in aqua. pz de ligno qd descendit p aerē et natat su
 per aquā: qd nō videt fieri nisi qz est grauius in aere
 qz in aqua. ¶ Tertia conclusio. non quodlibet corp⁹
 est eque graue in aqua r in oleo. vt patet de ligno qz
 non ita profunde descendit in aqua sicut in oleo. Et
 si quis arguat eandem grauitatem habet corp⁹ vel
 saltē nō maiorē in aere r in aqua. r vbi cūqz sit. qz
 quitur qz nō est grauius in vno loco qz in alio. Rñ
 detur qz aliquid dicit graue a grauitate que e qdaz
 qualitas inherens graui. Et sic dicitur tale corpus
 non dicit grauius in vno loco qz in alio nisi talis
 grauitas auget. Alio mō b: aliquid graue ab actu ip
 sius grauis: vel illius qualitatis que vocatur graui
 tas: qui quide m aere est descendere. et sic quāto ali
 quid velocior mō descendit: tāto dñr esse grauius. et
 sic videt ibi accipere graue vel graui⁹. ¶ Et si quis
 dicat qualiter debeo cognoscere qz aliqua sunt equa
 liter graua saltem in spēm. Respondez breuiter:
 qz illa dicuntur equaliter graua scdm speciem que
 sic se habent. qz euales portiones eorū in magnitudi
 dine equaliter ponderāt. et illa dicuntur inequali
 ter graua scdm spēm sic se habent. qz euales por
 tiones eorū inequaliter ponderāt. et proportiōabiliter di
 catur de duobus corporibus solidis: puta si capiant
 duo solida et a quolibet capiantur euales portio
 nes in magnitudine: si equaliter descēdit tunc sunt
 eiusdem grauitatis scdm spēm: si autē non equaliter
 descēdit. tñc non sunt eiusdem grauitatis in spēm.
 Et ex istis videt habere: qz non ois grauitas est oī
 grauitati eiusdem speciei. sed de hoc magis alias
 debetur. ¶ Sed restat alia pua difficultas: vñ qñ
 cūqz aer ascēdit r ascēdat violētē. dico qz non nisi ascē
 deret supra leui⁹ se. Et sñr dicat de aqz nō qñ cūqz
 descēdit: descēdit naturalē. nisi qñ sub ea e corp⁹ leui⁹

Sciendum est quarto qz incidit alia diffi
 cultas. vñ aliquid elemētū in suo ppio loco ha
 beat grauitatem. Et videt qz non: qz tñc sequerē qz
 homo existens in fundo maris: pperet illam ma
 gnam grauitatē a que existit supra eū. cuius tamen
 oppositū videt. ¶ In oppositū arguitur. qz elemen
 tum in suo ppio loco habet qualitates naturaliter
 cōsequētes formā eius subalem grauitatis: qz qua
 litas cōsequēs formā subalem grauitatis: qz de
 spondetur breuiter: qz elemētū habere grauita
 tem in suo ppio loco pōt intelligi dupliciter. Quo

atque modis pñia
 aliqz leue simplr

me in respectu dñ
 obz modis

ordine autuz

terra

A DETOIBIS
 AIRATIEREVIKU
 AOKARVAE

modo qd hbat formā accidentale seu q̄litate p quā
 natuſ est moueri deorsum seu p quā si eēt extra p
 p̄tū locū moueret. Et sic dico q illā h̄ q̄ vocat gra-
 uitas. Illio mō p̄ intelligi q̄ elementū graue i suo
 p̄tuo loco actuali trahat deorsus seu moueat. Et sic
 v̄p̄ est q̄ nō h̄z sic grauitatē in suo p̄tuo loco. id ē
 grauitas in suo p̄tuo loco nō trahit deorsū nec le-
 uitas sursum. Et si q̄s arguat. nā posito q̄ aqua
 sic in suo loco p̄tuo dimittat i aq̄na ps terre. al-
 la aq̄ al̄t̄er sursum nō nisi p suā grauitatē agit
 Itē si sup ignē remoueat vna ps ipsi ignis. tūc ip̄e
 ignis ascendet. alias eēt dare vacuū nō nisi p le-
 uitate. igit leuitas in suo p̄tuo loco trahit seu mo-
 uebit sursum. Et ad primā p̄cedo q̄ tūc aqua al̄t̄e
 det sursum. Et dico q̄ p eandē q̄litate p quā descen-
 dert naturalr ad suū p̄tū locū si eēt extra ip̄m:
 p eandē ascēderet supra terrā dimissā in ea. Unde
 nō est imaginandū q̄ in aqua s̄yua q̄litas q̄ sit le-
 uitas p quā ascēdit sup terrā: q̄ tūc aqua eēt sim-
 p̄ter elementū cū h̄eret duas primas q̄litas moti-
 uas. Et ad uerte q̄ tamēto q̄ terra pōnit supra
 aqua q̄ descendit in suo p̄tuo loco naturali. ad tūc
 incipit trahere et moueri. Et ad scđam b̄: q̄ tunc
 ignis moueret sursum hoc a natura v̄tine eēt dare
 vacuū. Et hoc de primo articulo.

Quantū ad secundū dubitatur p̄tuo r̄tūz
 grauitas et leuitas sint forme subales grauis et le-
 uis. v̄t solū sint q̄litates motie. v̄t q̄ sint fore s̄ba
 les q̄ sunt natura et nō materia ergo s̄ba. p̄ p̄tū a
 sufficiētē diuisione natura nō dicat nisi de materia
 et s̄ba. et q̄ sint natura p̄ q̄s diuisione nature p̄uen-
 nit grauitati et leuitati: q̄ grauitas ē p̄cipuum
 mouendi et q̄scēdit ei? in q̄ est: nā grauitas est p̄in-
 cipiu motus localis deorsū: leuitas p̄cipiu motus
 localis sursum. Sed sic ponat terra in aere et ac-
 cidēte circūscripto. q̄rit v̄tū descēderet vel st̄z.
 s̄taret: ergo tūc eēt locus naturalr ei? ibi resiste-
 ret alteri corpi. nō descēderet. hoc eēt a grauitate q̄
 nō eēt actus p casuz positū. q̄ s̄ba et nō materia. q̄
 s̄ba. et p̄ h̄z illā grauitas erit s̄ba. et nō nisi s̄ba.
 igit. Itē aq̄ aliq̄ ascēdit et aliq̄ descēdit sine aliq̄
 mutatioe in suis accētibus? et hoc nō ē nisi p formam
 s̄bale ei? q̄ est grauitas: igit. In oppositū arguitas
 et leuitas sunt q̄litas p se sensibiles. s̄t sentu-
 tate? nā aliq̄s s̄m tactū sentit grauitatē lapidis. s̄z
 nullā s̄ba s̄bal nec aliq̄ s̄ba est. p se sensibile: igit.
 Itē s̄ba nō est s̄ria s̄ba. sed leuitas s̄ria grauita-
 t̄ ergo scđm q̄ nō sunt s̄ba. Itē s̄ba nō suscipit
 magis et min⁹. s̄z grauitas et leuitas suscipiūt ma-
 gis et min⁹ p̄z q̄ aliq̄ graue est altero graui gra-
 uis: sicut terra est grauior aq̄. Itē manēre eadem
 s̄ba s̄bali variat grauitas et leuitas: igit grauitas
 et leuitas nō sunt fore s̄bales. P̄tuo solutioe
 ponunt aliq̄ r̄tiones. Et prima. grauitas non est
 s̄ba s̄baltalis grauis nec leuitas. q̄ p̄z p̄ r̄ones
 post oppositū. Et scđa. deorsū. grauitas et leuitas s̄nt
 qualitates secūde natura: posteriores caliditate
 et frigiditate humiditate et siccitate. nā calefaciens i-
 tendit p̄tuo pducere caliditate et ad quā sequit gra-
 uitas // leuitas scđm exigentiā forme s̄baltalis:

vel etiā potest dici q̄ tales qualitates p̄sequuntur
 formas s̄baltales illor quoz sunt qualitates se-
 cundū exigentiā talis forme. Et ad r̄oclad primā
 dico q̄ illud argumentū p̄cedit ex vna falsa ima-
 ginatioe. nā imaginat q̄ principiu in diffinitione
 nature dicat de principio a ctuo: q̄ nō est verū. sed
 de principio passiuo: quod nō est aliud q̄ illud p qd
 graue natū est. Et moueri: quod nō est nisi forma
 s̄baltis. et s̄m grauitatē graue natū eēt sic mo-
 ueritū nō eēt p̄tuo. sed solū iquātū scđm talem
 formā s̄baltale. Et ad scđam. v̄t cū ip̄o adā i q̄r-
 to sententiariū in materia de coope x̄p̄i: q̄ terra in
 illo casu nō resisteret pellēdo magis q̄ corpus neu-
 trum: nec q̄ vna particula eēt. ibi poneret. Et si vi-
 cas remeāt ibi deus illā particula i mobilitate: tūc uel
 resisteret manui mee vel nō: ut q̄ mat⁹ uentis ad
 talem terrā nō p̄cederet nec illā subintraret. s̄z ibi
 resisteret ip̄edita. et nō acciperet nec tangeret tactu
 sensationis: sed solū tactu applicatiois. Ad aliud sa-
 tis patet solutio in articulo p̄cedenti.

Dubitatur secūdo: v̄t unū grauias et leuitas
 moueantur actiue a grauitate et leuitate v̄t a suis
 formis s̄baltis. i. v̄t mot⁹ deorsū vel sursum grauis
 vel leuis sit a grauitate vel leuitate vel a suis foris
 s̄baltis. Et ar. p̄tuo q̄ a foris s̄baltis? q̄ mot⁹ gra-
 uis et leuis sunt naturalis. ergo s̄t a natura et nō
 a materia. ergo a s̄ba. mō grauitas et leuitas nō s̄nt
 nature cū natū dicat nisi de materia et s̄ba. Itē si
 graue moueret a grauitate. et cū ad motū grauis ōz
 mouere grauitatē: scđm q̄ grauitas moueret a
 grauitate: sic idē moueret a seipso: q̄d v̄t eēt falsū.
 In oppositū arguit ab illo mouet graue q̄ inten-
 so intēdit mot⁹ ceteris p̄tuo q̄ remisso remittit
 mot⁹. s̄z sic est de grauitate. Cū videm⁹ q̄ ceteris pa-
 ribus grauis veloci⁹ descēdit. et min⁹ graue min⁹.
 Itē sicut se h̄nt caliditas et frigiditas ad alteratō
 nemata leuitas et grauitas ad motū localem. s̄z ca-
 liditas et frigiditas sunt principia alteratiois. ergo
 grauitas et leuitas sunt principia motus localis.
 P̄tuo solutioe supponitur: q̄ de hoc sunt multī
 modi dicendi. Dicunt enim aliqui q̄ quādō aliq̄d
 corpus agit scđm q̄ natū est naturaliter agere: tūc
 illi actōis forma s̄baltalis est p̄cipalius agēis:
 et qualitas instrumentale agens. v̄t aqua frige facit:
 forma s̄baltalis aque est principale principium
 illi frige factiois: et frigiditas min⁹ principale seu
 instrumentale. sed quādō aqua calefacit per calidi-
 tatem quā habet: tunc caliditas est torale agens et
 non forma s̄baltalis. Similiter dicere q̄ quan-
 do aqua habet leuitatē. v̄t putā quādō est vapo: v̄t
 fumus: tunc mouetur ab illa leuitate: et nō forma
 s̄baltali. Dicunt tūc alter aliqui ponendo duas
 cōclusiones. Et prima. motus grauis et leuis na-
 turales nullo modo p̄ouentunt a grauitate et le-
 uitate tanq̄ a principis actiuis principib⁹. Se-
 cūda. deorsū: motus p̄ueniūt a foris s̄baltis
 talib⁹ grauis et leuis tanq̄ ab agētibus principali-
 bus et a grauitate et leuitate tanq̄ ab agētibus in-
 strumentalibus. ita q̄ isti volūt q̄ nunq̄ ille qual-
 itates actiue sint agētia principia sed solū instrumē-
 talia. et tūc eēt mod⁹ q̄ cōiter tenebret satis est proba-

magis

quod

aut

ditis. Possent aliter pbabiliter dici qd ille qd itates sunt agētia pncipalia t nō fore substantiales. quod pbabiliter atqđ sic se hz qd posito pōnt actio: rēoro remouet actio: sicut qd illud est agēs pncipale: sed sic est de istis formis seu qd itatibz. naz remota grauitate a forma nō plus mouet deorsū. Itē hostia in sacramēto ita mouet deorsū sicut si ēēt forma substantialis t in ibi nō est forma substantialis s; grauitas in qd itate: qđ. Itē si caliditas ignis separet ab ipso formam auēte eadē qd itate: destructa suba ipsius ignis nō min⁹ calefaceret t cāret caliditate in alio t alteraret aliud. et sic vñ qd quo ad istas actiones transientes vel quasi transientes ille qd itates actiue sint pncipalia agētia. Et vñ notāter quo ad actiones transientes: qđ quo ad actiōes immanentes forma subaltis est pncipale agēs: vt qđ ignis causat caliditate in ipso met. certe talis caliditas est ab ipsa forma substantiata. sed qđ calefacit extrinsecū pncipale est ab ipsa caliditate. vnde si ignis nō haberet caliditate nunq̄ posset calefacere aliquod extrinsecū. Nec valet dicere caliditas est pncipale agēs: ergo p̄ cāre ignē vel ignē. Dico qd nō valet p̄nā: et de hoc mag⁹ alias videbit. quōd nullum accēs pōt cāre subam neq; hēre actionē attinēdo subam. Dico etiā qd nō sequit̄ qd talis qualitas sit natura: nisi capiendo naturā large p̄ illo qd est principium actiū alicui⁹ actiōis naturalis. sed scdm illū sententiam nō capitur principium in diffinitōne nature: vt alias visum est.

Dubitarur tertio: vtrum grauiā appetat descendere p̄ lineas breuissimas. t leuiā ascendere p̄ lineas etiā breuissimas. t vñ qd nō: qđ tūc sequē qd terra nō velociorimō moueret p̄ ignē qđ p̄ aerez qđ est saluum: cū ignis sit rarior aere. p̄nāz p̄bo: qđ sicut terra appetit esse sub ignē descendere. p̄ ignē scdm lineā rectā ita ignis appetit esse supra terraz scdm lineā rectā sic impeditur se adingē vñ in ascendendo t reliquū in descendendo. In op̄ postū arguitur. quia grauiā appetit descendere p̄ illas lineas p̄ quas descendit si nō sunt impedita. sed hoc est p̄ lineas breuissimas que possunt p̄trahē: qđ. Pro solutiōe dī breuiter qđ graue nō appetit descendere plus p̄ vnam lineā qđ per alia: sed qđ descendat p̄ vñ t nō p̄ alia: hoc est scdm qđ applicatur tali vel tali resistentia: ita qđ finalē ex applicatiōe alia t alia ipsius grauis ad mediū extrinsecū determinatur qđ descendat p̄ talem vel tale lineam. ita qđ bene ex se appetit descendere: sed modus descendendi determinatur scdm alia t alia applicatiōe ei⁹ ad mediū extrinsecū. Et si quis arguat. qđ quādo graue descendit p̄ lineā rectā difficultus arrestat̄ qđ qđ descendit per lineā obliquā. sed hoc nō est nisi qđ magis inclinā ad descendendū p̄ illam lineam: qđ per lineā obliquā. Dicitur ad hoc qđ bene vñ est qđ qđ graue descendit p̄ lineam rectā difficultus arrestatur. qđ qđ descendit p̄ lineā obliquam: sed hoc nō est quia magis inclinatur descendere per illā lineam qđ per lineam obliquā. sed hoc est p̄pter hoc qđ qđ descendit p̄ lineā rectā: minores hz resistentia qđ qđ descendit p̄ lineam obliquā. Propter illud talē idem t multas alias dicunt aliqui: qđ

graue appetit magis descendere. p̄ lineam rectam qđ per lineā obliquā: nam si lapis poneret i vacuo: vbi nulla esset resistentia: adhuc descenderet per lineam rectam et non obliquam: hoc non est nisi qđ appetit descendere per talem lineam: adeo quilibet modus multum videtur esse probabilis. Et hec de secundo articulo.

Quantus ad tertium: sit conclusio responsalis: aliquod elementū est simplr graue. t aliquod simplr leue: t aliquod graue t leue in respectu. que celo relinquitur satis esse pbata in p̄rio articulo. Ad rationes patet quid sit dicendum etiā in p̄rio articulo.

Et sic est finis quarti de celo t mundo
Incipit liber de gñatione t corruptione.

Generatio et corruptio et natura generatorū et corruptorū vniuersaliter de oibus et causis diuidenduz et

rationes ipsorum determinandū. ampli⁹ de alteratione et augmentatione quid vñ qđ sit: et vtrum existimandum sit eandem naturam alterationis et generationis aut se motam vt distincta sunt ex nominibus

Sic est liber de gñatiōe t corruptione qđ dividit in duos p̄tiales libros. In p̄rio dēteriat de gñatiōe t corruptione t de alijs mutatiōibz eis annexis In scdo dēteriat de gñatiōibz t corrupti-

ptilibus t pncipijs gñatiū t corruptibilium. Primus diuiditur in quattuor tractatus. primus continet quattuor capitula. In primo dēterminat de generatione scdm opinionem antiquiorū t p̄mo narrat opinionēs antiquorū in generali. dicit qđ quidam antiquiorū dixerūt generationem esse alterationem. aliq̄ vero dixerūt gñatiōē nō ēē alterationem. vnde qui posuerūt t̄m vñ p̄ncipiū materialē nō potuerūt saluare differentia inter gñatiōē t alterationē. sed qđ posuerunt p̄ncipia: habuerunt ponere ea differre: deo anaxagoras qđ posuit plura p̄ncipia materialia nō posuit differentiam inter gñatiōē t alterationē: vnde ignorauit quid nō ēē gñatiōis. Differenter tamē posuē erūt antiqui plura p̄ncipia materialia: qđ empēdoles posuit quattuor elementa. Anaxagoras. democrit⁹. t eleucip⁹ posuerūt infinita p̄ncipia materialia. s; differē: qđ anaxagoras posuit omogenea t os car nē ēē p̄ncipia etherogenea. s; democrit⁹ t leucip⁹ posuerūt omogenea cē ab etherogeneis. Et sic qđ p̄parat p̄his opinionē anaxagore opinionē empēdoles. dicit enī empēdoles quattuor elementa esse corpora simplicia t os et carnem componi ex ipsis. Sed anaxagoras dicit ista nō esse magis simplicia qđ alia. sed omnia que apparent dicit esse cōposita ex infinitis t diuersaz rationum. et ista infinita vocabat esse pauisperma. id est vniuersale semen aliorū. Dicit cōsequenter: qđ illi qui dicebant tantū esse vñ p̄ncipiū materialē habebat dicere: qđ gñatiō

n 2^a d gñatiōe. du. 2°
ho 37.
2° p̄br. du. p. p̄ncipiū

no differt ab alteratione. qz illud principiu dicebat esse hoc aliqd in actu ipsum semp manere: sed qn manet hoc aliqd in actu no potest fieri nisi alteratio. Sed dicentes plura esse principia hebant dicere q gna no r alteratione r gnatone dicebant fieri per se gnatone et pgregatione illorum principiorum. Sed alteratione dicebant fieri manentibus eis de pncipijs. ¶ Consequenter dicit: q ponetes plura principia no poterit saluare alteratione. qz alteratio est mutatio qualitatum eode subiecto: actu manente. r hoc erat impossibile apud eos q dicebat elementa no posse adinu se transmutari substantia liter: neq p se qnes fm qitates. qz dicebat elementa veteriare sibi pprias qualitates: s. si no poterat esse mutato in qualitativus. ¶ Finaliter ostendit: q ad positionem impedictis sequit duo icouentia. p. unu qz ptradiebat apparetijs: qz dicebat nullu quattuor elementu fieri ex altero. r oia fieri ex ipis. r ista sunt ptraria sensu. Sed qz incouentens equa contradiebat sibi ipsiqz dicebat nullu elementum fieri ex altero: r tamen ponebat ipa esse generabilia r corruptibilia. quia dicebat ipa ee aliquado facta ex uno confuso chaos.

Uniuersaliter itaqz de generatione et corruptione simplicium elementorum dicendum: vtrum est aut non est: et quomodo est et de alijs simplicibus moribus: puta de augmentate et alteratione

Stud est scdz cap tulin: quo phis veteriat de generatione r corruptione fm opinionones anti quoz: ponendo aliquas pclusiones. ¶ Prima: plato insufficieter loquutus est de mutatiobus scdm sofaz: qz ipse solli loquit? de gnatone r corruptione ptermittes angmertatione r alterationem. ¶ Secda pclusio: oes antiq pter democritu insufficienter loquuti sunt de pdictis mutatiob: qz ipi no pfunde inquisierit: sed solum dixerit ea que vulgares dicunt. puta q augmentatio fit p additionem similis similit. ¶ Tertia conclusio: democritus videt sufficiter fuisse loquutus de mutatiobibus fm forma: qz de oib? talib? maxie cura habuit. ¶ Quarta pclusio: de pdictis mutatiob? fm forma ad philosophi naturalem pmet determinare: nam de ipis multe fiunt dubitationes. ¶ Quinta pclusio: opinio platons de gnatone rex est irrationabilior q opinio democriti. qd pbat quadruplf. p. primo sc: quia ratio nabilis est corpora coponi ex corporibus sicut dicit democritus: qz ex no corporib?: sicut dicit plato. qui posuit res naturales pponi ex triangulis: superficiebus r lineis. ¶ Secdo sc: plato ex dictis suis no poterat saluare gnatone et corruptionem: quas intendebat saluare democritus agit. ¶ Tertio sc: democrit? erat ex pta circa nafalia. quia multum eis insudauerat. plato no insudauerat circa diuina r vlia: pp? qd platonici ex multis fmonibus imbutum multa falsia dixerat: ad pauca em respicetes: facile falsuz ensciant. ¶ Quarto sc: quia democritus pferit rones nafales r pprias. plato no rationes rones r logicas. vnde democritus ponebat duplices

rones: quas volebat ostendere corpora no coponi ex no corporib?: s. principales r min? principales. Principales tm ponit vna. r est hec: si corpus ponat esse diuisum: qz tunc sit diuisibile: sicut sequit impossibile. sed oē corp? e diuisibile in indiuisibilia: ergo posito in ee nullu sequit impossibile. minor pbat: qz facta diuisione oimoda aliuus corpus fm qdlibz signis: vel remanet corpora indiuisibilia vel magnitudines diuisibiles vel pcta. vel nihil. vel superficies vel qualitates sine magnitudine. sed qdlibz istoru est impossibile pter prim. qz se dm sit ipossibile: p. qz no est diuisum fm qdlibz sui signu: qz tertium sit ipossibile. s. q remanet pcta: pbat qz uoz r oib? ¶ Prima qz vnicuiqz illoz oporteret assignare locu propriu quod est impossibile: argitur. ¶ Secda r oib? qz tunc ista pcta non essent imobilia: qz mouerentur ad motu corporis. nec mobilia cu indiuisibile si moueat. ¶ Tertia r oib? qz tunc sequeret q ipsa puncta in corpore se tageret: qd est impossibile. ¶ Quarta r oib? qz tunc sequeret q corpus no esset magni neq pui. qz indiuisibile ad diuisibile no facit ipm matus. qz quartum sit impossibile. s. q nihil remaneat pbat. qz tunc corp? qd esset copositu ex trihilo. qz aut quintu sit impossibile. scz q remaneant superficie: pater quia tales non sunt pofunde. r sic corpus no haberet in se omnes dimensiones: qz aut no remaneat qualitates sine magnitudine. pbat. qz accnta possent separi a suo subiecto: quod est impossibile. Solut phis ista rone m dicis: q si ponat corpus esse diuisum scdm qdlibet signu: sequeretur ipossibile. qz ista no est possibilis corpus est diuisuz fm qdlibet signu. r tm hoc e vera: corpus fm qdlibz eius signum est diuisibile. ¶ Finaliter ponit duas rones minus pnticipales. Prima. corp? no est diuisibile oino r scdm qdlibet sui. q est stare ad ptes in diuisibiles. scda ratio. qz sunt debiles ptes minime ipsius corporis que non appareat: argitur. Ad primam dicit arist. q non vbiqz corpus est diuisibile. qz in punctis. tamen in alijs est diuisibile. Ad scdam dicit. q licet sit dare ptes minimas scdm sensu. no tamen simpliciter.

determinatis autem his prio videndum: vtrum generatur quid simpliciter et corruptur aut pprie quidem nihil

In hoc tertio capto determinat phis de gnatone r corruptione scdm ppria ei? opinionem: sol uendo sex questiones. Prima: vtru possibile sit q aliqd simplf gnetur aut corruptur: r arguit q no. qz tunc illud fieret ex nihilo. sed gns est ipossibile vt pcedunt omnes naturales. gna pbat. qz generatio simpliciter est ex non ente simpliciter: sicut generatio scdm quid est ex non ente scdm quid: scz ex non ente tali vel tali. Rndet qz ex non ente in actu: qd tm est ens in potentia: cuiusmodi est materia: aliquid bene generatur. ¶ Secda questio est ca ppetuitatis gnatonum r corruptionum. ¶ Rndet q duplex pter ee ca ppetuitatis gnatonum r corruptionum. s. efficit qd e moues imobile vel moues motu de qua vili e in. viij. phis. r materia sed q materia no possit ee ca pbat qz qdlibz genit? caput aliquam

impossibile addit idem in non sunt mag

de hoc huius in p phis. pmo. fo. r p pter

m b. ca. 2. tracto

portionē materie a materia: et cū materia sit finita
 tandē est sumel. ¶ Rñdet q̄ ex quo gñatio vni⁹ ē cor-
 ruptio alteri⁹? et cō. id quācūq; portionē materie ca-
 pit genitū illā dimitte corruptū. id materia dī esse
 cā p̄p̄tuitatis gñationū r̄ corruptionū. ¶ Tertia q̄
 stio: p̄pter qd̄ aliqua dñr̄ simplf̄ gñari aut simplf̄
 corrupti: et aliqua dicūt gñari r̄ corrupti fm̄ qd̄. Rñ-
 det q̄ d̄uersitas gñationū est scđm d̄uersitatē p̄dic-
 amentoz. si em̄ fiat mutatio scđm p̄dicamentum
 subē dī gñatio vel corruptio simplf̄. si x̄o fiat scđm
 p̄dicamentū quātitatis vel vbi vel qualitatis v̄l ali-
 cur⁹ alteri⁹ p̄dicamentoz gñatio vel corruptio scđz
 qd̄. ¶ Quarta q̄stio: p̄pter qd̄ sp̄ ita dīq̄ illud qd̄ ge-
 nerat: ex aliquo corrupto gñat. ¶ Rñdet q̄ hoc est
 qd̄ gñatio d̄er nō entet corruptio in nō ens: illud tñ
 nō ens nō dī: nō ens qz nullomō sit ens: s̄z qz non est
 illud ens quod gñat q̄uis sit aliud ens. ¶ Quinta
 q̄stio: cū gñatio sit inter d̄ia: vtrū illud non ens sit
 aliq̄ illonū cōtrarioz. Rñdet q̄ nō ens ex q̄ substā-
 tialit̄ aliq̄ gñat: est materia q̄ dī: nō ens in actu.
 ¶ Sexta q̄stio: vtr̄ eadem materia nūero sit in geni-
 to r̄ corrupto. Rñdet q̄ sic aliter illa non haberent
 adinvice transmutationem.

Degeneratione autem et alteratione quid
 differunt dicamus: dicimus enī alteras
 et alteras transmutationes has adinvice.
 quoniam igitur est aliquid subiectum: et
 aliud est passio que de subiecto imata est
 dicitur est r̄ transmutatio alia vtriusq; horū

¶ H̄ hoc q̄rto capitulo determinat p̄his de d̄ia
 inter gñationē r̄ alterationē. r̄ diuidit i duas
 p̄tes. In prima ponit duas d̄ias inter gñationem
 r̄ alterationem: quaz p̄ia est. Subm̄ gñationis est
 ens in potentia: sed subm̄ alterationis ē ens i actu.
 Secda d̄ia que sumit ex p̄te d̄imentionum. quia al-
 teratio ē qñ subiecto sensibili manēre eodē sit trās-
 mutatio in passionib⁹: etus: aut a p̄trariis aut a me-
 dīs. gñatio x̄o ē trāsmutatio hui⁹: totū in hoc totū
 nullo sensibili manēre eodē vt subo. vt si ex semine
 fiat sanquis: aut ex tota aq̄ fiat aer vel cōtra. Et
 subdit q̄ subm̄ gñationis qd̄ manet idem r̄ mutat
 de vna foa a subali in aliā: dī. yle. i. materia p̄ia q̄
 in illi actū subale habz ex se seu ex natura sui s̄z sub-
 iectum alterationis qd̄ dī: trāsmutari de vna quali-
 tate in aliam: vni⁹ r̄ idē manēst est suba p̄ se existens
 que de hoc aliquid. ¶ In secda p̄te ponit d̄ias altera-
 tionis ab alijs motibus: dicens q̄ si manente eodez
 subo fiat mutatio scđm quātitatem t̄ aliis dī: augmē-
 tatio vel diminutio. si vero scđm quale est alteratio.
 si scđm vbi est locumutatio.

De augmentatione autē reliquum est di-
 cere quid differat a gēn̄ratione et altera-
 tione: et quomodo augmentatur vni⁹ quod
 qz quod augmentatur. et diminuitur quod
 cumq; diminuitur

Sic est scđs tractatus in quo p̄his d̄eriat de
 augmētatiōe r̄ diminutione. Et diuidit i tria

capitula. ¶ In primo ponit differentia augmēta-
 tionis ab alijs motibus vel mutationibus: mouēda
 duas q̄stiones. P̄ria: cū sit notū augmentatiōem
 differre ab alijs mutationib⁹: penes terminos. vtr̄
 ēt differat ad ipsas penes modū trāsmutatiōis. Rñd̄z
 p̄his q̄ sic. qz qd̄ alterat vel gñat: nō opz mutare lo-
 cū: s̄z bñ qd̄ augmētāt. Differt etiā a mutatiōe loca-
 li. qz qd̄ mouet saltē motu recto: opz totū locū mu-
 tare: nō aut opz q̄ illud qd̄ auget scđz se totum mu-
 tet locū. Differt etiā a motu circulari. qz qd̄ mouet
 circulariter retinet eundē locū: nō accipit̄ es maiorē
 vel minorē: nō sic aut ē de eo qd̄ auget. ¶ Secūda
 q̄stio: vtr̄ augmētatio fiat ex corpore vel solum
 in potētia corpore et nō aēu. et p̄bat trib⁹ rōib⁹ q̄
 nō fiat ex incorporeo. p̄rio: qz si materia ex qua fit
 augmentatio est incorporea: tñ sc̄q̄ret q̄ ip̄a essz in
 diuisibilitis scđz p̄ficiet. et sic ex ip̄a nihil fieret mai⁹.
 scđo sc̄q̄ret. q̄ ip̄a nō ēēt in loco nec p̄ se nec p̄ acci-
 dens. qd̄ est incōuentens. cum illud qd̄ gñat vel au-
 gmentat sit in loco. et q̄ sequeretur p̄bat: qz v̄l ēēt
 in vacuo vel in pleno. nō in vacuo: qz vacuū non est.
 nec in pleno qz esset penetratio d̄imētionū cū nō sit
 loc⁹ sine corpore. scđa rō. qz qd̄ gñat et augmentatur.
 gñatur et augmētatur ex aliquo r̄ ab aliquo. r̄ nul-
 lū illoz ē incorporeū: igitur. tertia rō. qz si augmē-
 tatio fieret ex aliquo incorporeo nō fieret per addita-
 mentū magnitudinis ad magnitudinē. qd̄ ē falsū.
 qz per hoc differt a gñatione simplf̄. Et ostēdit
 qd̄ fiat ex aliquo corpore ponēdo talē d̄clonē. au-
 gmentatio fit ex aliquo actu corpore. qz nō ex aliquo
 incorporeo: q̄ ex aliquo actu corpore. Et subdit q̄ eadē
 est materia nūero gñationis r̄ augmētatiōis: eo q̄
 augmentatio non fit sine quadā generatione.

Suscipiendum itaq; magis quasi tangē-
 tes questionem a principio qualis alicui⁹
 in aēris augmentari et diminui causas
 querimus

¶ H̄ hoc scđo ca. mouet p̄his duas q̄stiones. p̄i
 maxz sit possibile x̄p̄te aliq̄d augeri. Et ar-
 guit p̄rio q̄ nō q̄ si aliq̄d augetur hoc ēēt adueniē-
 te aliq̄ extrinseco vel q̄ corporeo vel incorporeo: nō
 incorporeo qz p̄ talē nihil augetur: nec corporeo quia
 tñ ē duo corpa cōtēt eod̄ loco vel fieret penetratio
 d̄imētionū. s̄z qd̄libz ē possibile: igit. Secda q̄stio ē
 qd̄ auget vtr̄ sit cib⁹ adueniēs vel corp⁹ cui aduenit
 vel mēbrū: vel totū aggregatū ex his. r̄ q̄ d̄et q̄ to-
 tū aggregatū qz ip̄m efficiat mai⁹: licet sit de aequali
 vino qñ miscēt̄ adinvice. Rñdet p̄his ponēdo ta-
 lē d̄clonē: corp⁹ aiatū cui addit̄ cib⁹ auget. Et p̄bat
 q̄tūoz rōibus. P̄ria illū qd̄ auget manet idē: an
 trāsmutatiōē r̄ post. si em̄ vna gutta aq̄ ponat̄ in
 se vni⁹ nō d̄icit̄ a quā augeri cū ip̄a corrip̄at̄: s̄z
 dicit̄ vni⁹ augeri qd̄ manet idē: an trāsmutatiōē
 r̄ p̄. Secda rō. qz si caro cal. fiat aut frige. fiat dicit̄
 manēre aliarū q̄ manet. si fr̄ d̄icendū est de illo qd̄
 auget. Tertia ratio illud auget in quo est primum
 mouēs s̄z in corpore: ita r̄ nō in cibo ē primum mouēs
 sc̄z aia. Quarta rō. illū qd̄ aduenit alicui nō ē cib⁹
 s̄z magis illū: cui aduenit cū augmētatio fiat alicui
 quo aduenit. sed cib⁹ aduenit corpori igitur

via fit qd̄ nō entet a corrupto
 tuo in non ens: h̄c q̄stio

qd̄ sit generatio

Quomodo autem quantum est de his sufficienter oportet questionis temprare solutionem in nemine saluante manere id quod augetur et aduementa aliquo augeri recedente autem diminui

In hoc tertio ca. ostendit phis quod fit augmentatio. supponens prius qd sic sunt aditiones augmentatiois. tres affirmatiue et tres negatiue. Primum manifestus quod augetur quelibz pars auget. Secunda est actum an augmentatio est et post manet id est numero. Tertia augmentatio fit aliq extrinseco aduementa. Quarta ad hoc qd fiat augmentatio no o3 ponere va suu in corpe qd auget. Quinta augmentatio si fit ad ueni ete ad iu incorporeo. Sexta pp augmentatio no o3 ponere duo corpa in eodē loco. Hoc supposito declarat modū p quē fit augmentatio ex pte illius qd auget dices qd ptes etherogenee augmentat p hoc qd ptes omogenee augmentant. cū ex iphis pponant etherogenee. Et subdit qd ptes omogenee sūt duplices qd a sunt forales et qda materiales. Deinde ponit tale rationē. illi qd auget quelz po fm forma seu foralis auget et no quelz scdm materialem: probat duobus exēplis. prīm vt si p aliquā mensurā: puta p doliū trāsfear aliqua aq sp manet eadē sim spēm et figurā. sed no est eadē scdm materialem: hoc est scdm identitatē nūmerale. scdm exēplū est de ethero geneis. quilla sp manet eadē h3 spēs et figurā. l3 ali quid aduientat et aliqd desinat. Deinde ostendit quod sc h3 nutrimentū ad illud quod auget. dices qd cor pus aiatū fit mai⁹ aduētere nutrimento p rario vt dissimili qd p digestionē alterat et tandē in subam viū trās mutat. Ex quo p3 qd illud qd auget: augetur a quod aliquomō similit et aliquomō dissimilit. In principio enī est dissimilit et postea factū est simile. Et subdit qd aūq aliquod corpu augetur cibus est in potētia illud et actū aliud materia enī nutriti prius stat subvota forma substantiali. postea sub forma nutriti. Deinde ostendit quod fit augmentatio ex pte illi qd auget et ex pte cibi. hoc p duo exēpla prīm qd cibus digestus miscet corpi qd auget: sicut modica aqua posita cū multo vino qd auget in substantiā et naturā vini. sic etiā corpus aiatū in sui naturā auertit nutrimentū. scdm exēplū: qd ignis o uertit ligna sibi opposita ignē et fit maior: sic corpus aiatū auertit cibū in substantiā suā. Deinde ppar augmentatio ad alias mutatioes: dicit qd sic no gnat oler: puta hō vt aial l3 singule. ita no auget vte sed singule. Deinde ponit ofiaz inter nutritionē et augmentatioē: dicit qd qn materia cibi est in potētia caro vel os of fieri nutrītio. sed qn est in potētia caro ofia of augmentatio. Ex qd p3 qd nutritio est pueris nutrīti in subam nutriti siue p hoc nutritū fiat mai⁹ siue no. sed augmentatio est pueris nutrīti in subam nutriti sic q nutritio fit mai⁹. ex quo p3 qd ofis augmentatio est nutritio l3 no est. Deinde infert vniū correlatiū qd aiatū nutrit qd diu uiuit: ita qd no longo et notabil tpe durat sine nutrimento: l3 no tū sp auget vt dimi nut. p3a p3 qd qd diu aiatū uiuit vt sumere alia

mentū. et cū vita pssit in calido et hūido. o3 qd diu uiuēs uiuit. q calor et hūidū remaneat. sed hoc non pssit nisi p rime restaret. igit. scda pars p3: qd aiatū pōt uiuere p longū tps: et tū no plus puerit de cibo in sui subaz qd depditū sit. qd diu ergo forma pōt conuētere cibū: tādū corpu nutritur. similr quādū pōt puertere plus qd depditū sit tādū auget et non vltā: hoc est qd diu est in vita. qd in fine ppter impuritātē materie virtus debilitat et non possit tū puertere quātū est depditū: tūc hū fit nutritio l3 no fiat augmentatio sed potius: dicitio et dicit qd est sile de vino cui opposita est tanta aqua qd vini est valde modice actiuatatis: et tandem non potest plus conuētere aquam

(h3c est qd diu est in vita)

ueritur vtrum aliquid possit simpliciter gnari. Pr. prius qd no quia maxie esset forā. h3 hoc no. qd forma pducit de nihilo. ergo no gnat. p3a pbat qd ex nihilo nihil fit. Secdo sic sequitur qd aliqd possit gnari ex simplr no ente p batur. qd sicut se h3 gnatio scdm qd ad no ens fm qd. ita se h3 gnatio simplr ad no ens simplr. l3 generatio scdm qd ad no ens scdm qd. qd gnatio simplr fiet ex no ente simplr. Tertio sic. nihil qd est p gnari. oē ens est ens quod ē. q nullū ens pōt gnari. p3a p3 in celaret. maior est nota et sū mior. Quarto sic. nullū accētū est gnatio simplr. oē quod gnat in materia est accidēs. qd oē quod gnat in materia ad est abest pter subī corruptionē. ergo est accidēs. Quinto sic: corruptio no est possibilis. ergo nec gnatio. His parer. qd si esset possibilis vel esset naturalis. hoc no quia nulla corruptio ē naturalis cum omne ens diligit se pmanere. nec vlt esset naturalis. hoc no quia nulla corruptio ē naturalis cum omne ens diligit se pmanere. nec vlt essent corruptiones. In oppositum est phis i textu In questione erunt tres articuli.

Aliter in p. no.

Quantum ad p rino sciendū est p rino: qd pter ea qd dicta sunt alias de gnatioē et corruptioē duplex est gnatio. s. simplr et scd3 qd gnatio simplr est qd aliqd accipit et simplr et cognoscit qn acquirtur aliq suba seu qn terminat ad quē est suba. Ex qd sequitur qd no of ideo gnatio simplr eo qd no fiat ex no ente simplr. sed qd aliqd simplr p ipsam accipit esse. vel vt dicit scorus in q rto distinctōe. xi. qd gnatio simplr of iō simplr qd est ad formā. puta substantialem qd dat esse simplr sed gnatio scdm qd est quia a: iqd accipit et scdm qd ad est accidentale vt esse album esse nigrū et cognoscit qn acquirat aliquod accidens seu aliqua forma accidentalis. Et aduerte qd terminat gnationis of est duplex. s. roris et est totum ppositū ex materia et forma. s. terminat p riat est ipsa forma substantialis qd informat materiam vnde in eodē instanti temporis aliquid corrūpt et aliquid generat et forma informat ipsam materiam vt qn ex aere fit aqua in eodē instanti in q gnatur aq corrūptur aer et est eadē materia nfero qd erat sub forma aeris saltē scdm p rē et a est sub forma aq. iō materia of esse subiectū gnatiois qd recipit formā et manet sp eadē vel scdm totum vel scd3 p rē. qd notatē of qd aliq diuiditur. materia corrūpti in duas ptes q informatur duabus formis

omnino gnatio est duplex
vnde et phis dicit qd

substantialibus. Et ex isto sequitur. qd omne qd generatur simpliciter ex aliquo subiecto. s. materia et illi subiecto addit forma substantialis de nouo. qd forma substantialis nihil profuerat in materia. sed ex hoc non sequitur. qd forma generetur ex nihilo. qd non dicitur aliquid generari ex nihilo. qd ex eo qd nihil ei profuerit. nec qd non generatur ex alio. qd si generatur ex nihilo. tunc est ex opposito. sed quia generatur sine subiecto. supponitur. de cuius potentia ipsa forma inducit. et quia forma generatur semper supponitur materia de cuius potentia educitur ipsa forma. ideo non dicitur generari ex nihilo. Et aduerte. qd ipsa materia dicitur ens in pura potentia. supple subiecti. s. sic ens in actu existens. sed non in actu formalis. non quidem non habeat formam. quia nunquam est materia sine forma. sed quia ex se non habet formam. sed sit informata. sed ab alio puta a creatore vel generante. ideo dicitur scotus in secunda distinctione prima. questione tertia. qd materia prius natura est priuata. qd informata. quia ex se habet formam. sed sit informata. unde ipsa sola sine alia causa potest tunc sufficere ad hoc. qd ipsa sit priuata. scilicet et semper priuata. nisi esset aliqua causa positiua impediens eius priuationem. puta dando sibi formam. Et si quis arguat contra predicta. quia quod alteratur. aliquid accipit esse simpliciter. quia aliqua qualitas qua subiecti dicitur alterari. quia alteratio erit generatio. Et si dicitur. qd veritas est. quia aliquid alteratur. aliquid accipit esse simpliciter. sed non illud quod alteratur. sed in generatione aliquid accipit esse simpliciter. scilicet illud quod generatur.

Sciendum est secundo. qd circa textum incidunt aliquae difficultates. Prima. utrum ista sit concedenda. generatio unius est corruptio alterius. et videtur qd non. quia ista est falsa. generatio est corruptio. ergo ista est falsa. generatio unius est corruptio alterius. Pro solutione est aduertendum. qd ut dicit scotus libro secundo. distinctio prima. questione tertia. qd iste dicitur ponere sunt. scilicet corruptio unius est generatio alterius. et etiam ista. generatio unius est corruptio alterius. prima tamen est magis propria. qd secunda. quia nullum agens naturale per se intendit corrumpere aliquid. sed per accidens corrumpit illud quod est incompensabile generatio. Accidit enim qd generans corrumpat. corrumpit enim solum propter incompensabilitatem termini corrumpendi cum termino seu forma generanda. unde generans aquam et aere corrumpit aere de per accidens. quia forma aquae est incompensabilis cum forma ignis. supple in eadem materia. Et aduerte ulterius. qd quod dicitur corruptio unius est generatio alterius. ibi est predicatio communitatis. quia si esset predicatio formalis illa esset falsa. ut bene probat argumentum prius factum. et est sensus. generacionem unius sequitur seu committitur corruptio alterius. et corruptionem unius committitur generatio alterius supple vel mediate vel immediate. quod neciter dicitur propter corruptionem aiam seu viuentium. in quibus in ediate non sequitur generatio alterius. ut postea magis videbitur. Et si quis querat utrum ille probet sint vltimae. Et si dicitur bene utrum scilicet mentem aristoteli. sunt vltimae. quia aristoteles qui ponebat eternitatem mundi dixisset ante omnem generacionem fuisse corruptionem. et ante omnem cor-

ruptionem fuisse generacionem. et post omnem corruptionem fuisse generacionem. Sed si dicitur dabilis est vltima corruptio vel saltim vltime corruptiones et vltimae generaciones. puta quia mixta in die iudicii resoluentur in elementa. Ex quo sequitur aristoteles qd erit aliquid corruptibile vel corruptibilia que nunquam corrumpentur. sed si se totum neque si per partem. quia post diem iudicii remanebunt elementa que sunt corruptibilia. tamen nunquam corrumpentur. Et secunda difficultas vtrum generacionem sine quid seu in generacionibus accidentium. corruptio unius sit generatio alterius. Et si dicitur pro qd in accidentibus specialibus non oportet. non enim oportet qd si generatur noticia alterius. qd corrumpatur noticia alterius. Dico secundo qd in accidentibus corporalibus non semper oportet nisi illa accidentia sint propria materia. in alia autem forte non oportet.

Sciendum est tertio. qd circa textum incidunt aliae difficultates. vix generatio sit alteratio. Et aduerte. qd sic. quia omnis motus quo aliquid aliter se habet nunc. qd prius se habuerit est alteratio. vel saltim aliquid motus. sed generatio est huiusmodi in generacione materia. alteratur se habet qd prius se habuerit. Item omnis motus successiuus qui non est augmentatio vel diminutio. et locumutatio est alteratio. generatio est huiusmodi cum multa successiue generentur. Etiam multe sunt fore substantiales diuisibiles que successiue acquiruntur et non nisi per generacionem. Et si oppositum est probatum in textu. Pro solutione est aduertendum. qd generatio quae capit pro dispo[n]e priuata dispo[n]ere materia ad informationem fore substantialis. et sic non dicitur ab alteratione. alio modo capit per introductionem fore substantialis. et sic dicitur generatio simpliciter que non est alteratio. Et aduerte ulterius. qd dicitur in textu generacionem sine quid et alterationem. quia generatio huiusmodi dicitur simpliciter perductionem secundum aliquid predicamentum alterum a predicamento subiecti quodcumque fuerit illud. sed alterationem dicitur simpliciter perductionem secundum predicamentum alterum. Et si dicitur suppositio ponit talis conclusio. generatio simpliciter non est alteratio. que potest probari per multas differentias inter generacionem et alterationem. vix qd generacionem generatur accipit esse simpliciter. sed quod alteratur accipit solum esse quale. Item generatio non est mutatio ad differentiam. sed ad substantiam. vix illud dicitur proprie generari quod est et ante non fuit. sed illud dicitur proprie generari quod nunc est quale. et ante erat. et non sic fuit quale. Item subiectum alterationis dicitur alterari. subiectum vero generacionis quod est materia non dicitur proprie generari. ut alias videtur sumi. et istiusmodi potest esse aliqua ratio. quia vulgares materiam primam que est vere subiectum generacionis non percipiunt. ideo sibi generari non attribuant. Item illud quod per generacionem generatur semper est perfectus. qd subiectum generacionis. sed contra est in alteratione quia illud quod acquiritur per alterationem semper est perfectus. qd sit subiectum alterationis. Aduerte etiam qd in generacione nunquam est successio secundum intentionem et remissionem gradualiter. alteratione vero est successio saltim ut in plurimum secundum intentionem et remissionem gradualiter. causa huius est quia subiecta non suscipiunt magis et minus sicut qualitas. Et aduerte etiam qd non est possibile aliquam rem totalem generari in aliquo toto tempore et in qualibet eius parte sed bene alterari. unde dicitur

videtur in p. p. n. n. 4. fol. 24

in p. p. du. 2. q. 1. de materia

in q. 4. notabile

aliquo igne in aliquo tpe pt alterari. sz gnatus in vna medietate: tps no pt gnari in alia. Aduerte si maliter q oem gnatione pcedit aliqua alteratio di spones subz ad gnatione. etia ad vni forme gnatio nem sequit alterius forme corruptio. ¶ Ad rones ad prima dr q pcedit ex insufficienti assignatione ¶ Ad scdaz pt dicit q motus pt capi duplr. vno mo large p oi mutatione successiua: et sic bn ad subaz pced. mot? et gnatio pot ee mot?. Alio mo accipitur stricte p mutatione successiua facta in subo exite hoc aliquid in actu. et sic ad substantia non est mot? neq gnatio est motus. ¶ *Sue instantanea*

Sciendū ē quarto: q incidit talis difficul tas vtri in corruptione rei naturalis fiat resolutio vsq ad materia primā. pzo cuius solutiōe supponit q resolutionē fieri vsq ad materia primā pot duplr itelligi. vno mo q in corruptiōe substantiā fiat tāta resolutio q materia maneat absq oi forma. et sic nō est intelligendū. Alio mo pt itelligi q nihil illi. Corrupti remaneat genito nisi sola materia sic q nulla forma nec substantiā nec accidētālis maneat et sic ad istū sensū mouet difficul tas. ita q sic sensus vtrq qñ res naturalis corrupit maneat aliq foa corrupti siue subālis siue accidē talis. Suppōit scdo q ad huc resolutionē fieri vsq ad materia primā duplr pt itelligi. vno mo statim sic q in eodē istā in quo foa corrupit: nulla foa substantiālis neq accidētālis maneat in materia per aliq tps. Alio mo nō statim: sic q post corruptionē vel separationē forme specificē corrupti materia ma neat p atiq tps sub aliquib? formis anteq genere tur ex ea non esse cras. ¶ Tertio supponit q dupli cia sunt genita et corrupta. qdam hnt vna formam substantiāle tñ: sicut sunt elementa mixta inaiata. Alia hnt plures formas substantiales ordinatas ad truce mē: sicut sunt aiata et huc magis videbit in se cundo de aia. ¶ Quarto suppositis of primo q in hnti bus tñ vna formā substantiālem sit resolutio statim vsq ad materia primā qñ corrupit. i. in talibus nihil remanet ipsius corrupti nisi materia primay qñ ignis corrupit ipsius ignis nihil remanet nisi materia prima. Dē scdo q in hntibus plēs formas substantiales sicut sunt aiata et viuētia nō sit reso lutiō statim vsq ad materia primā. qz corrupta v? separata forma specificā. materia adhuc manet sub aliqua forma vel sub aliquibus formis substantiāli bus. vñ qñ iterficiē bos. adhuc manet materia ei? sub forma carnis v? sub multis alijs formis seu sub forma corp? itatis. qz adhuc manet corp? qd nō est p se materia prima. Ex istis vtrq in corruptione rei naturalis sit resolutio vsq ad materia primam statim vel non statim. Et hec de primo articulo.

Quantum ad secundum dubitatur primo vtri in genito et corrupto maneat aliqua foa sub stantialis v? accidentalis. ¶ pzo cui? solutiōe re spondet fm scoti libro iij. dist. xi. et etiā in multis alijs passibus q duplex est corruptiō et genitū. qd dā est viuens seu aiati. aliud est inaiatum: sicut la pis ignis et aqua. Tunc respōdetur q in corruptio ne aiati manet eadē forma substantiālis in eadē acci

dētia. v? qñ corrupit bos. adhuc manet sua accidē tia et manet suū corp? qd nō ē p se materia prima sz aliq dōpositum ex materia et forma substantiāli seu corporeitatis. et in eo manet accidentia eadē q prius erant. v? videmus ad sensū q in hoc corrup to et mortuo manet eadē albedo et eadē cicatrice q pri? fuerant in ipso. et nō pot dicit q de nouo talia gnent: qz nō videt modus p quē talia gnarent: cū iterficiens vel pcutiens non est per se natus gnare colorē seu talē figurā neq talia accidētia q ibi rema nēt. ¶ Et si dicas quō pot g saluari diffinitio gñati onis in qua d? q est mutatio huius totius in hoc totū: nullo sensibili manēre eodē. et tñ dicit nūq? manēt eadē accidētia sensibilia et eadē forma mixta: et tñ mixtū ē subiectū sensibile. ¶ Ad dē q diffini tio sz sic itelligi. ē mutatio hui? totū in hoc totū nullo sensibili supple specifico manēre eodē. ita q nō maneat aliq dō totum sensibile v? subiectū qd sit cōpositū ex materia et forma specifica seu q non sit in potentia ad aliquā formam. sz ibi possit manere aliq dō sensibile v? accidētia. et etiā aliq dō sensibile v? subiectū cōpositū ex materia et forma gñica seu cor poreitatis. Alia sūt cōposita inaiata: de istis dicit in corruptiōe alicuius talis nō manet neq forma substantiālis neq accidētālis. Et qñ ex aere generat aqua: nihil ipsius aeris manet nisi ipsa materia. Et militer dicatur de mixtis inaiatis. v? si ex lapide gñic? terra nihil ipsius lapidis manet nisi materia: vñ imaginor sicut alias visum est q ipsa forma sub stantialis in talibus inaiatis informat materiam nudā. nō hnt aliq dō accidētia absolutū neq aliquā formā substantiāle. ymaginor etiā q nulli accidēs abso utū immediate inhereat ipi materie. sz quādo destruitur forma substantiālis in talibus destruit totū cōpositum et oia accidētia absolutū q ibi pfue rant. Ex quo sequit q lz materia sit subiectum vni cuius primū. i. principale: nō tñ immediate. ymaginor etiā q in nullo inaiato ponēde sūt plēs forme sub stantiales: sed p se ponit forme specificā q? actual ter pmet formā mixti vel corporeitatis: de qua a se videbim?. In aiatis autē ponēde sunt plures forme substantiales. ¶ Et si quis qrat vñ puenit hoc q in ipsis aiatis ponatur plures forme et nō in alijs. Re spōdet ibidē scotus q est ppter contradictionē. nam forma aiati nō manēt manet corpus ad in quolibz aiato nec esse est ponere illā formā qua corpus ē cor pus aliā ab illa qua est aiati. ¶ Et aduerte q per talē formā corporeitatis corp? nō est indiuiduū ne qz spēs in gñe corpis nec in genere substantie sz tñ per reductionē. vñ corpus qd est altera ps manens in suo ee pprio sine aia hz formā qua est corp? isto mo et nō hz aiaz: ideo illa necessario est alia ab aia sed hoc corpus v? est indiuiduū corpis qd est genus v? ee corpus ab eadē forma a qua est hō vel equus. Ex q sequit q nō qz ponere tot formas substantia les in aliq aiato quot sūt p dicitā dicta q dicitur de illo qd tñ multi antiqui asseruerunt.

Secundo dubitatur vtri eius quod auge tur qlibet ps auget. pzo cuius solutiōe suppo nit q ibi qrit de augmentatione pprie dicta q fit p cōuersionē nutrimentū in substantiā aliti pluri? fue

in 2. p. du. 1. p.

in 2. de aia. du. 2. q. 2. p. 1. p.

in 2. de aia. no. 4. q. 2. de aia. fo. c. q.

est de p[er]ditu[m] de ei[us] substantia facta ab aia & calore naturalis. ut viues sua debita q[ui]tate attingat. Et adverte q[uo]d isti augmentatiōi annectit g[er]atio. corruptio: alteratio: locumotio: g[er]atio quidē p[er]ialis qua materia nutrimenti de nouo informat. forma nutriti: & corruptio qua corrumpitur nutrimentuz: & alteratio qua alteratur cibus seu nutrimentuz: sicut in prima d[is]p[os]itōe: ut p[er]tra[ct]at in substantia alit: loci mutatio p[er] qua nutrimentum mittit ad singula mēbra. Et ista materiam tractat scorus l[ib]ro 20. iij. dist. xliij. sicut em̄ primo: q[uo]d in nutritione est aliqua g[er]atio extendēdo g[er]ationem ad inductionem forme substantialis in materia post p[er]tuationē. q[uo]d materia nutrimenti nō manet ibi sub forma alimenti. nec sub aliqua alia forma q[uam] sub forma nutriti. Et si q[uo]s dicat v[er]s[us] ibi sit g[er]atio simplr. R[ati]o d[icit] q[uo]d sic. q[uo]d ē ad formā q[uam] dat eē simplr. scz ad formā substantiale: s; nō simplr. sic q[uo]d illud q[uo]d g[er]at nō sit p[er] aliteri. & iō p[er] ibi dicit g[er]atio: q[uo]d illud q[uo]d generatur sit idē: suple in sp[irit]u alit p[er]t[er]it cur adiungit. vel p[er]t[er]it dicit ing[er]atio: q[uo]d g[er]atio partis in toto. & q[uo]d n[on] p[er]t[er]it fieri g[er]atio n[on] terminus ad quē seu forma de nouo accipiat eē: t[er]m[in]us forma carnis q[uam] introducit in materia nutrimenti noua est. ¶ Dicit ibidez scōs: q[uo]d p[er] adueniens per nutritionē est aliquid modo similis parti p[er]eexistenti: que fuit p[er] generationē: et aliquid nō dissimilis. similis in forma specifica non tantum intellectiua sed corporeitatis. dissimilis in hoc: q[uo]d est impuri[us] q[uam] p[er]eexistens fuerat: quia quāto agens naturaliter magis p[er]tinet actionem in p[er]trahendo magis debilitat eius virtus: quia tale reparat in agendo: quanto ergo caro p[ri]us habita ex g[er]atione agit in nutrimentū ut in p[er]trahendo magis debilitatur eius virtus. & ex hoc efficit impuri[us]. & cū genitū nō possit eē p[er]fectius generatella caro genita erit impuri[us] carni p[er]eexistenti. simile p[er] de vino. vnde quanto vinum magis agit in aquam mixtam: tanto est impuri[us]: ita q[uo]d p[er]ter eius impuritatem quasi totum sit aqua. & talis impuritas in carne est p[er]ter imperfectionē qualitati naturalium consequentium formaz: que sunt principium alterandi nutrimentuz. & nō ideo q[uo]d forma carnis intendat & remittat. ut volunt aliqui dicere. vnde pars cōseruat se in toto tantum/ quantum p[er] suas qualitates resistit corrūp[er]i. Et ex istis sequit. q[uo]d maior periodus est in parte primo genita q[uam] posteriori genita: ceteris p[ar]tib[us]. hoc ē si pars carnis genita fuerit ex tali alimento: q[uo]d natum fuerit p[er]t[er]it in carnem eque puram: sicut illud ex quo generata est illa caro: vnde alteratiōe p[ro]portionata. alimēto: caro nata est generari purior q[uam] ex alio. Dicit solterius q[uo]d duplices sunt partes in illo q[uo]d augmētat vel nutrit. scz p[er] fm formā & p[er] fm materiam. Et dicit q[uo]d pars fm formam p[er]t[er]it dicit dupl[ic]i. vno mō q[uo]d h[ab]et formā: & sic q[ui]bet p[er] quādā est in toto d[icit] pars fm formā alio mō q[uo]d cōp[er]it sibi actio fm formaz: puta p[er]t[er]it nutrimentū in substantia alit. Dicit vteriq[ue] q[uo]d p[er] p[er]t[er]it intelligi h[ab]ere actionem dupl[ic]iter. vno mō q[uo]d p[er]t[er]it ad actionē totū: sic q[uo]d si separata eēt nō p[er]t[er]it sibi actio. alio mō q[uo]d in toto h[ab]et p[er]t[er]it ut eē ad agendū & ad p[er]t[er]endū nutrimentū

in substantia alit. & dicit q[uo]d ad hoc q[uo]d aliq[ui] p[er] h[ab]et talē virtutē dicit q[uo]d sit sub deteriorata int[er]sione & ext[er]sione. q[uo]d nō q[ui]bet p[er] modica in toto poss[et] ibi habere actionē p[er]t[er]it: s; em̄ p[er]currere ad actionē totū. Et p[er] oppositū p[er] fm materiam. q[uo]d in toto nō habet suā p[er]t[er]it actionē ad p[er]t[er]endū nutrimentū in substantia alit. s; ibi p[er]currat ad actionē totū. ¶ Scz q[uo]d ret aliq[ui] v[er]s[us] q[uo]d nutrimentū p[er]t[er]it in substantia alit: q[uo]d de nouo aliq[ui] forma vel nō. Dico q[uo]d duplex ē forma: q[uam] dā ē q[uam] mō inextensibili & nō ext[er]sibiliter respicit materiā sicut aia intellectiua. & talis nullaz p[er]t[er]it nouā h[ab]et p[er] hoc q[uo]d ip[s]a informat aliā p[er]t[er]it materie. Alia est ext[er]sibilis in materia. sicut forma carnis: & talis nō informat aliā p[er]t[er]it materie seu materiaz nutrimenti sine noua p[er]t[er]it forme. Ex quo sequit: q[uo]d illud p[er]t[er]it q[uo]d aliquid immedie auge[re]t tal[em] augmentatiōem est aliq[ui]d mixtū & quantū. sicut caro vel os: q[uo]d efficit p[er]t[er]it integralis totū. sicut p[er]t[er]it p[er]t[er]it forma dicit eē p[er]t[er]it integralis totū. h[ab]et actionē p[er]t[er]it in toto. & t[er]t[er]it p[er] fm materiam d[icit] p[er]t[er]it integralis. sed non h[ab]et virtutem p[er]t[er]it in toto. Ex quo sequitur q[uo]d pars formati seu scdm formā nō dicit ideo formalis: q[uo]d sit p[er]t[er]it pars forme: nec pars materialis: q[uo]d sit p[er]t[er]it materie. quia quilibet est q[uo]dam compositū ex materia & forma: sed videndum que pars dicitur augeri: & que pars dicitur fluere in illo q[uo]d augetur: et quomodo sunt ibi p[er]t[er]it.

Dubita tur tertio: vtrum aliquid augeatur. & videtur q[uo]d non: q[uo]d tunc sequer[et] q[uo]d sp[irit]u in duplo augetur. vel salte scdm quantitatem notabilē cuius tamen oppositū videmus. & n[on] p[er]t[er]it illius q[uo]d augetur: quilibet pars augetur: q[uo]d in duplo debet eē maius. ¶ Pro solutione istius dubij et etiam dubij p[re]cedentis supponitur: q[uo]d p[er]t[er]it scdm materiam sūt ille p[er]t[er]it dicit fluere. i. sunt in proxima d[is]p[os]itōe ad fluendū p[er]t[er]it defectum q[ui]tatis v[er]tutis. q[uo]d nō habent virtutem conuertendi nutrimentum in substantiam alit. & tales non dicuntur p[er]t[er]it augeri. sed partes scdm formam dicuntur augeri: quia tales non fluunt. quia habent virtutem conseruandi se in toto: cum habeant quantitatem virtutis sufficientem. et aliqua pars ad sui conseruationem sibi aggeneretur. sed de modo augmentatiōis & nutritionis dicitur. q[uo]d in tali augmentatiōe est quedā iurta p[er]t[er]it. ¶ Pro cuius declaratiōe accipitur aliqua pars scdm formam que sita. ista habet multas partes. & ponatur q[uo]d habeat decem: scz b. c. tunc supponatur. q[uo]d quando nutrimentuz est sub forma proxima forme nutriēde: sicut hoc fuerit anteq[uam] mutetur localiter ad partes nutriēdas: sicut postq[uam] missum fuerit per quasdam vias subtiliores: cuiusmodi sunt vene approximatiua parti nutriēde & recepitū in quibusdā p[er]t[er]it qui ibi sūt ex fluxu aliquarum partū scdm materiam plenis humore subtili: p[er]t[er]it tunc nutrimentū in ip[s]am p[er]t[er]it. & sicut ante p[er]t[er]tionem iurta ponebatur p[er]t[er]it p[er]t[er]it nutriendis: ita post cōuersionē iurta ponit continue aliquib[us] p[er]t[er]it manētib[us]. Ex quo sequit q[uo]d nutrimentū nō iurta ponit toti nutriēdo. q[uo]d sūt iurta ip[s]am totum. i. in illa p[er]t[er]it de nouo genita sit aliq[ui]d iurta aliā p[er]t[er]it illi p[er]t[er]it nutrite. Et sic p[er]t[er]it quomō in nutritione

109

agens nutritur p[er]t[er]it. ut h[ab]et p[er]t[er]it. q[uo]d p[er]t[er]it.

auri duratio

vita ead[em]

in medi[um] d[icit]ur simile p[er]t[er]it. du. j. folio. 12.

est iuxta positio alicubi. i. p[er]tibus q[ue] proprie non nu-
 tritur. sed non est iuxta positio illi q[ui] proprie nu-
 tritur: ut vna pars fluit. alia pars noua restaurat.
 Ex quo sequitur. q[uo]d non quilibet pars aucti augetur: q[uo]d
 tunc necesse esset: q[uo]d auctu[m] sp[iritus] augetur in duplo vel sal-
 te in notabili p[ro]portione. ¶ Ex istis potest colligi: q[uo]d au-
 ctio viu[er]is est duplex. quedam est p[er] iuxta successionem
 nutrimenti in p[ar]tibus porosis et formalibus: solum
 ille p[ar]te augetur. Alia fit p[er] iuxta positionem: sicut
 in p[ar]tibus non porosis: non quidem p[er] sola iuxta positio-
 nem nutrimenti: sed p[er] conversionem nutrimenti in subas-
 tiam. Sequitur etiam q[uo]d quilibet pars porosa
 secundum formam augetur: debet intelligi in corpore sano. et
 omnino illa pars sit sana: si esset egra: posset dimi-
 nuti. Ex istis etiam sequitur. q[uo]d partes secundum materiam non
 proprie augetur: sed fit ipsa quedam iuxta positio nu-
 trimenti conversionem in subam aliam. ¶ Sed restat p[ar]-
 ticularis difficultas: quilibet est saluabile: et viuens quodiu vi-
 uit nutritur. et sunt multa animalia que tota reme nulli
 sumunt alimentum. ¶ Pro solutione supponitur q[uo]d nu-
 tritio potest dupliciter capi. vno modo p[ro] conversione
 nutrimenti in subam aliam. et sic non oportet omne vi-
 uens quodiu viuere nutriri. alio modo capitur p[ro] actione
 caloris naturalis in humidam radicalem vel cibalem. et
 sic bene oportet omne viuens quodiu viuere nutriri. Et si quis
 arguat: q[uo]d non quilibet p[ar]te instans mortis humores ha-
 bent tunc omnino supra calorem naturalem: non potest p[ar]-
 tis calorem: sed extinguunt ipsum calorem. et talis actio calo-
 ris naturalis non potest erit quodiu viuens viuere. R[ati]o-
 nantur. q[uo]d hoc argumentum videtur concludere. ideo aliter
 posset dici: q[uo]d aristoteles voluit dicere: quod viuens quodiu
 viuere nutritur. sic non potest multo notabili tempore viuere si
 ne nutrimento. et hoc de secundo articulo. ¶ Quantum ad ter-
 tium sit conclusio rationalis. aliquid potest simpliciter generari. que
 conclusio relinquitur satis p[ro]bat in primo articulo. Ad
 rationes autem oppositas. ad duas p[ar]tes p[ro] solutione. Ad
 tertiam negatur p[ro]bat: arguit enim ibi a minore amplo ad
 magis amplum cum distributio de magis amplum. Ad quod
 tam patuit alias solutio logica. Ad quartam dicitur
 ex parte materie nulla dicitur generatio neque corruptio
 violenta: tunc habet respectu illius quod corruptio: et hoc
 comparando ad principium actus corruptio.

Quonia[m] autem oportet primum de materia
 et de notatis elementis dicere. siue sint si-
 ue non: et vtrum sempiternum vnumquodque gene-
 ratur aut qualiter. si generatur. vtrum ex
 inuicem generetur omnia eodem modo: aut
 aliquid eorum est vnum.

Sic est tertius tractatus in quo p[ro]bat determinat
 de tactu: actione: et passione. et continet quatuor
 capitula. In primo determinat de tactu: et dicitur
 in duas p[ar]tes. ¶ In prima tangit intentum suum
 ponendo duas conclusiones. ¶ Prima: in hoc libro
 determinandum est de actione: passione: mixtione: et ra-
 ctu. q[uo]d in isto libro determinandum est de generatione
 et corruptione. sed generatio et corruptio non potest fieri
 sine actione et passione: nec actio et passio sine tactu:
 igitur. ¶ Secunda conclusio: inter p[ro]dicta primo deter-
 minandum est de tactu que de actione et passione. q[uo]d

quicquid proprie agunt et patiuntur tangunt se inuicem: et
 non e contra. q[uo]d tactus est color: que sit actio et passio: et
 per omnes prius dicendum est de tactu que de actione et
 passione. In secunda parte ponit conditiones requisitas
 ad tactum seu ad simul tangentem: et sunt tres. Prima:
 que illa que se tangunt habeat extensionem. Ex quo
 patet: q[uo]d tactus proprie non est nisi habentium magni-
 tudinem. Secunda conditio: q[uo]d simul tangentia habeat vlti-
 ma simul. Tertia: q[uo]d sint adinuicem actiua et passi-
 ua. Ex quibus elicitur diffinitio simul tangentium: vi-
 centium simul tangentium sunt quorum diuersi existen-
 tibus magnitudinibus: vltima sunt simul actiua et
 passiuua: motiua et mobilia. Deinde ponit p[ro]uenien-
 tiam et differentiam inter agere et mouere. p[ro]uenit enim
 in hoc: q[uo]d sicut est aliquid mouens immobile: et aliquid mo-
 uens motum: ita est aliquid agens impassibile: puta
 celum. et aliquid agens passibile: puta terra et aqua. sed
 differunt: q[uo]d mouens est in plus que agens. et hoc p[ro]-
 prie capiendo agens. q[uo]d agens dicitur respectu patien-
 tis. sed patiens non dicitur proprie nisi secundum passionem et
 passibiles qualitates. ideo illud quod solum mouetur lo-
 caliter non dicitur pati. Finaliter dicitur q[uo]d simul tangen-
 tia capiuntur tripliciter. vno modo proprie que habet diuer-
 sas magnitudines: et vltima sunt similia agunt et pa-
 tiuntur adinuicem. Alio modo large que habet vltima simi-
 lue agunt et patiuntur adinuicem siue non. Alio modo
 largissime quorum vnum est mouens et alio motum: siue illa
 habeant magnitudinem: vltima sunt similia siue non.

De facere et pati dicendum deinceps: susce-
 ptimus autem a prioribus subcontrarios
 sermones adinuicem: multi quidem dixerunt
 hoc concorditer. quod simile quidem a si-
 mili: omne impassibile est propter non ma-
 gis actiuum que passiuum esse alterius ab altero.
 omnia enim similiter existunt

In hoc secundo capitulo determinat p[ro]bat de actio-
 ne et passione: et qualitate agentis et patientis. et
 distinditur in duas p[ar]tes. ¶ In prima tangit duas opi-
 niones antiquorum. ¶ Prima fuit quosdam dixe-
 runt: q[uo]d simile non potest agere in sibi simile. q[uo]d non vide-
 retur ratio quare vnum magis ageret in aliud que e con-
 tra. Secunda opinio fuit democriti dicitis: q[uo]d simile a-
 git in oino simile: et patitur a simili: vni dicitur q[uo]d
 que sunt sic diuersa que non habent similitudinem in aliquo:
 non possunt agere vel pati adinuicem. ¶ In secunda
 parte ponit p[ro]bat propria eius opinionem p[ro]hendendo
 quatuor conclusiones. ¶ Prima: nihil patitur ab
 oino sibi simili: p[ro]bat duabus rationibus. ¶ Prima: q[uo]d
 qua ratione hoc pateretur ab alio: eadem ratione agitur
 teretur ab ipso. Secunda ratio: q[uo]d tunc sequitur q[uo]d id
 ageret in se et pateretur a se. cum non esset diuersa ratio
 agendi et patiendi. ¶ Secunda conclusio: nihil patitur ab
 oino sibi dissimili: p[ro]bat dupliciter. primo q[uo]d linea
 non patitur ab albedine: nec e contra: q[uo]d nisi forte
 secundum accidens: puta si accidat linea esse albam aut
 nigram. Secunda ratio: q[uo]d patitur: patitur a suo
 contrario. modo contrario: et quod dicitur in genere. ergo ni-
 hil patitur ab alio: nisi cum eo alio modo p[ro]ueniat.
 ¶ Tertia conclusio: agens et patiens sunt similia
 genere: et dissimilia specie: q[uo]d non agunt nec patiuntur

diffini simul tangentia

simil tangentes capiuntur tripliciter

Vide 2^a de anima in 2° articulo primo capitulo que dicitur quod intellectus sit per partem suam in se

ad invicem nisi sita q sunt eade genere et dixerat p^rterea
 Quarta conclusio: agere est assimilare sibi passum.
 et pati est assimilari agenti. qd pbat qz passum in
 principio est simiam agenti. sed in fine transmuta-
 tionis passum est simile agenti. Deinde ostendit
 que agentia et passia repatiuntur ad invicem: dicens qz
 quedaz agentia in agendo repatiuntur. et quedaz no:
 pbat p simile de motore. nam sicut motor se habet
 ad mobile. ita actiuu ad passum. sed est dare mo-
 torem motu et motore immobilem. q est dare agens
 passum et agens impassibile. Et subdit q in agenti-
 bus ordinatis primu est impassibile et vltimu pas-
 sibile. Deinde ponit tale conclusionem: agens coicans
 in materia cuz passio repatiatur ab eo. sed agens no
 coicans in materia cu passio no optz qz repatiatur
 ab eo. Prima pars patz qz quecuqz coicans in ma-
 teria sic se hnt qz materia vni⁹ est in potetia ad for-
 ma alterius et e contra. q pntibus agente et patiente
 sufficienter appoximantur ab alio transmuta-
 tor. Secda pars patz qz illa q no coicans in materia
 non sunt disposita vt vnu recipiat forma alterius:
 igitur. Et subdit q agens agit p forma et no p sua
 materia qz materie est pati et no agere. agens est
 est in actu tale qle patiens e in potetia. agens est
 agit ppter fine actionis q est forma qua pducit qz
 habito fine cessat motus. Agens agit p sua forma
 siue substantiali siue accidentali. Et ex isto textu
 elicitur hec auctoritas. Habitibus pntibus in mate-
 ria cessat motus. Et subdit finaliter q passus pati-
 tur: qz hz materia et non qz hz forma. ignis est cal-
 dus. ideo patitur a frigiditate q est potetia ad frigid-
 itate. et hoc est per sua materia et no p sua forma. et si
 caliditas esset separata a materia ipsa esset impass-
 bilis a frigiditate qz pbs reputavit impossibile q
 aliqua qualitas sit separata.

Quomodo autem coningat hoc accidere
 rursus dicamus: his quidem videtur pa-
 ti vnumquodqz per quosdam poros ingre-
 diente faciente vltimo et principali hoc mo-
 do videre et audire nos inquit: et scdm
 alios sensus est sentire omnes

Stud est tertiu capitulu i quo pbs determinat
 de modo agendi et patiendi ponendo tres opinio-
 nes. Prima fuit empedoclis dicens actionem et pas-
 sionem fieri p poros vacuos p quos dicebat agens p-
 ximu intrare passus. Secda fuit democriti et leucipi
 qui dixerunt actionem et passionem fieri per athomias
 siue per pteritum corporum indiuisibilibus. Tertia fuit p
 mendicis mellissi negantium multitudinem entium et p
 pns actionem et passionem. ponebat enim triu vni ens im-
 mobile qd dicebant esse infinitu. Deinde pparat
 illas opiniones ad invicem ponendo duas conclusiones
 Prima opinio leucipi et democriti e rationabilior opti-
 none aliorum qz leucipi et democriti fundauerunt su-
 as opiniones et apparatus ipsius sensus non negado
 multitudinem entium sicut pmenides et mellissus Secda
 conclusio postio empedocle. Ita e min⁹ sufficiens possi-
 sione democriti et leucipi. qz fm empedocle no est
 manifestu a quo res fiant: cu ipse poneret oia entia

in vno confuso chads. sed fm democriti res snt et
 athomias seu corporibus indiuisibilibus tanq ex prin-
 cipis principis et irresolubilibus. Et consequenter re-
 probat illas opiniones ponendo duas conclusiones.
 Prima: leucipi irrationabilis ponit corpora indi-
 uisibilia esse actiua et passiva ad invicem. qd pbat tri-
 bus rationibus. Prima: qz accepto aliquo indiuisi-
 bili vel ipm est susceptible vni⁹ solius qntitatis vel
 qualitatibus contrariarum. si primu no erit alterabile:
 cuz alteratio fiat per qntitates trias. si scdm tunc
 erit diuisibile. Secda ratio. qz indiuisibile et diuisibile
 hz democriti. huc ipm no differit nisi sicut magnu
 et paru. ideo no est ratio quare paru est indiuisibile
 magis q magnu. Tertia ratio: si corpora indiuisi-
 bilia snt actiua et passiva ad invicem. aut ergo alter
 patitur ab altero aut vnu a se. si primu tunc optz qz
 ipsa conueniant in materia et differant in formis: et
 sic no erit indiuisibilia. si scdm hoc esset scdm idem
 et sic contraria essent in eodem. vel fm aliud et aliud: et
 sic indiuisibile erit diuisibile. Et Secda conclusio: no
 sunt ponendi pori p quos fiat actio et passio: sicut
 dicit empedocles. qz no est ponenda pluralitas rez
 siue necessitate. sed sine poris pot fieri actio et pas-
 sio: quia vel illi pori sunt pleni vel vacui. si pleni:
 tunc agens no poterit eos subintrare. si vacui hoc
 erit vt per ipos agens tangat passus sed tactus cor-
 porum potest fieri sine poris: igitur.

Quomodo autem existat generare entium
 et facere et pati dicamus accipientes prin-
 cipium dictum multotiens.

Stud est quartu capitulu in quo pbs deter-
 minat de modo agendi et patiendi fm eius pro-
 pria opinio: ponens quinqs conditiones actionis
 et passionis proprie dicere. Prima: passum vs esse
 in potentia tale quale est agens i actu. Secda
 conditio est qz passum patitur fm qualibet eius par-
 tem qntitativam: supposito qz fm qualibet talem p-
 tem sit infra speram sui agentis. Tertia condi-
 tio est qd illud magis patitur qd est magis disposi-
 tum: supposita equali actiuitate agentis. Quarta
 conditio: totaliter simile non patitur a totaliter si-
 mili. Quinta: vnu corpus non agit in alteru nisi
 si tangat ipm vel corpus mediu qd agit. Et ex
 istis inferit tria correlaria. Primum: si corpus debe-
 at pati reditit q fuerit vndiqua qz diuisibile: sic qz
 eius nulla pars sit indiuisibilis: qz aliter esset im-
 passibile: cu indiuisibile sit impassibile. Scdm cor-
 relariu qz actio et passio no snt p diuisionem passiu-
 rum et introitu aliorum corporum. qz videmus idem cor-
 pus manens continuu et no diuisum esse modo hu-
 midum. postea siccum. postea calidum. postea frigidu si-
 ne introductione corporum exteriorum. Tertiu correla-
 rium: augmentatio no fit p solis introitu corporum si-
 milium et iuxta positionem sine transmutatide subali
 vt aliqui crediderunt. qz tunc no quelz pars aucti fm
 forma esset aucta. cui⁹ oppositu videtur hfe aristoteli-
 teles in qstione precedenti. qia patz qz fm istos ista
 corpora athomalia no essent aucta. sed solis essent
 iuxta postea alijs corporibus: et tñ fm istos: ista cor-
 pora athomalia debent dici ptes fm forma.

primus ut lapsus fecerit ut dicit.

primus in materia

primus philosophus cu p. p. p. p.

Reliquū autem videndū de mixtione scdm eundem modū methodi: hoc enī erat factū propositum a principio. scrutandū autem est quid est mixtio et quid miscibile et quibus existit entium et quomodo.

Decerniat de mixtione et omnes vnicū capitulū qd dicitur in duas pres. In p̄sa mouet quāsdā q̄stiones. Quax̄ prima ē quid sit mixtū. Sc̄da qd sit miscibile. Tertia quib⁹ entib⁹ cōueniat mixtio. Quarta quō sit mixtio. Quia vtrū sit possibilis vlt̄ nō. Et r̄ndet p̄sio ad vltimā scdm antiquos. Dixerūt enī antiqui qd nō erat possibilis qz vel fieret ābobus miscibilib⁹ manētibus vel corruptis vlt̄ nō manēte r̄ alio corrupto nō p̄mū qz illa q̄ oīno eodē mō se h̄nt: r̄ nullo mō sunt trāsmutata nō debēt dici mutata. nec scdm qz illa q̄ nō sūt nō p̄nt miseri. nec tertiū qz mixtio est cor̄ q̄ s̄lter se h̄nt. p̄sio solutione q̄stionis ostēditur vtrū mixtio differat a ḡhatione alteratiōe r̄ augmētatione. p̄sio q̄ ponit talē cōclusionē. mixtio nec est ḡhatio nec alteratio nec augmētatio. Prima pars patz qz in ḡhatione solū cōcurrūt māter a r̄ forma sed nō viciū? for mā misceri māterie igitur. Sc̄da pars patz qz in augmētatione cōcurrūt alimentū. pura cib⁹. et cor̄p̄ s̄ctū. s̄z r̄ibus nō miscetur cor̄p̄ aucto cōs̄p̄atur igitur. Tertia pars patz qz in alteratiōe solū cōcurrūt subiectū r̄ qualitas. s̄z illa nō miscetur adinucē igitur. Et hoc infert q̄ aliqui antiqui pura anaragoras male dixerūt oīa esse mixta in vno cōfuso ep̄aos qz nō oē ens pōt misceri oī entī. illa eī nō p̄nt misceri adinucē q̄ nō p̄nt existere vt accidētia. ¶ Dis̄similis soluit predictā quēstionē dicēs qd mixtio ē possibilis. Ad argumētū r̄ndet qd miscibilia aliquomō manēt aliquomō nō manēt i mixtis. manent enī potētia r̄ virtute. actu vero nō manent. sed ex his actu ḡnatur aliqd̄ aliud sc̄z mixtū in quo sunt in virtute. ¶ In sc̄da p̄sio soluit quartā quēstionē in qua querebatur quō sit mixtio narrādo aliquas op̄niones. Prima fuit illoz̄ qui dixerūt mixtionē fieri p̄ iuxta positionē minimoz̄ sc̄bz sensum. Sc̄da fuit qd mixtio sit p̄ iuxta positionē minimoz̄ sc̄bz formā. Tertia fuit qd mixtio sit p̄ iuxta positionē indiuisibilit̄. Has op̄niones reprobat p̄sio sc̄dam dicēs qd ad eā sequitur vno incōuenientia. Prima qd in mixtiōe miscibilia nullo mō trāsmutantur. Scdm qd quibet pars mixti nō esset mixta qz miscibilia solū essent iuxta posita s̄b̄iuncticē. Sc̄do reprobat primā op̄nionē dicēs qd ad eā eadez sequitur incōuenientia sicut ad sc̄dam. Tertiū reprobat tertiā dicēs qd nō sūt vabilia talia indiuisibilia eoq̄ oē cor̄p̄ ē diuisibile i sp̄ diuisibilia r̄ nō in aliqua minima. Deinde ponit modū mixtionis supponens primo qd entīū quedā sunt actiua r̄ passiua adinucem vt que h̄nt eandē māteriā. alia vero nō sunt actiua r̄ passiua vt illa q̄ nō h̄nt eandē māteriā et istoz̄ nō est mixtio vt ars medendi nō miscetur sanitati. ¶ Sc̄do supponit qd actiuz̄ et passiuoz̄ adinucē quedā de facili sunt diuisibilia

quedā vero nō. T̄s̄ edicit p̄sio qd actiua r̄ passiuorum adinucē ē que facilius diuiditur si plura vni⁹ ponatur cū pauco alterius nō sit mixtio. sed pot⁹ augmētatio. ideo vna gutta vini nō miscetur mille anforis aque quia sp̄s vini dissoluitur r̄ cōuertitur in aquā. ¶ In tertia parte soluit alias tres quēstiones. Primo tertiā dicēs qd ex dictis factis patz qd mixtio solū cōuenit entib⁹ actiuis et passiuis adinucē. sola enī entia actiua r̄ passiuā adinucē ē contrarietate habentia sunt adinucē miscibilia. ¶ Sc̄do soluit sc̄dam dicēs qd humida bene sunt mixtura quia sunt de facili diuisibilia mō actiua et passiuā sunt maxime mixtura bene fuerunt lubrica vel viscosa quia talia nō bene possunt misceri cū alijs quia nō facilius diuiduntur vt oleum nō miscetur aque sed sup̄nat et r̄ magis facit enī ea alterationē. Dicit vlt̄erius qd si miscibilia ponatur in paratib⁹ p̄ticiū facilius miscēt⁹ qd si ponatur in magnis qz tūc melius possunt agere et pati adinucē. ¶ Tertiū soluit primā quēstionē dicēs qd mixtio est mixtura alteratiōis vni⁹.

Veritur vtrū elementa manent formaliter in mixto. Et arguit primo qd sic: quia vniq̄d̄ cōponitur ex his in q̄ re soluitur: sed vniq̄d̄ mixtus resoluitur in q̄tuor elementa. igitur vniq̄d̄ elementoz̄ est in mixto. ¶ Sc̄do sic: si elementa nō manerent formaliter in mixto segrēt⁹ qd mixtū cēt ita simplex sicut elementū qd est fallum. patz p̄na quia sicut elementū habet solā formā in māteria ita et mixtū. Tertiū si elementa non manerent hoc esset qz corrūp̄tur qd ex ip̄is ḡnatur mixtū. sed hoc nō q̄rit nō esset mixtio vt h̄z p̄sio in textu. ¶ Quarto sic: p̄ quāsdā experientias. ¶ Prima: videm⁹ enī ex lignis positis in igne exire aquā r̄ cū ignis nō sit naturaliter ḡnaturus aque sed potius corruptius optz dicere qd in ligno subalter erat aqua. videm⁹ etiā exire fumū loco aeris. videm⁹ etiā de rosis r̄ alijs floribus extrahi aquā. etiā qd lapis cōfricatur ferro erit ignis quod nō esset nisi ignis fuisset in aliquo illoz̄. videm⁹ etiā quosdā lapides ex quib⁹ h̄nt vitra r̄ ex illis extrahitur aqua. ¶ Quinto sic auctoritatibus. ¶ Prima est cōmentatoris dicentis ipsa elementa formaliter manent in mixto. Sc̄da est phi quīro metaphisice capitulo de elementis vbi dicit qd elementū est quo existente sit aliquid. ¶ In oppositū videtur esse p̄sio in textu. ¶ In quēstione erūt tres articuli. Quorū ad primū.

Scienduz̄ est primū qd de p̄posita quēstione multe fuerūt op̄niones. vt narrat sc̄otus libro sc̄do. distinctione quita decia. ¶ Prima fuit quicē nequā recitat cōmentator tertiū cetero cōmento septuagesimo dicētis qd forme substantiales elementorum nullo mō possunt intendi r̄ remitti: qz substantia nō suscipit magis r̄ min⁹. Sed qualitates eoz̄ possunt intendi et remitti quia h̄nt contrariū. Ex quo infert auctenna: qd elementa manent in mixto scdm suas formas nō mixtas nec remissas bene tū qualitativ⁹ eoz̄ remissis existib⁹. Sed vtrū hoc arguit cōmentator: si q̄litates eoz̄ p̄nt remitti sub-

mixtio quomodo dicitur
mixtio possibilis r̄ actiua
mixtio sit vniq̄d̄. r̄ lib.

distincho mixti q̄ cōponitur
in notabile p̄sio sequitur

capitolo qd fuit
capitolo qd fuit

stantia eorum non remissa: sed retinetur per forme substantia
les possent totaliter denudari a suis qualitatibus.
Idem enim est iudicium totius et partium. ergo si aliqua pars
qualitatis est separabilis tota qualitas est separabilis quod
est falsum. Ex quo infert contra auicennam quod in exerci-
tatio et inesperienza auicenne in naturalibus et ho-
na confidentia in proprio ingenio induxit auicennam
ad istos errores. **S**ecunda opinio fuit commentatoris
dicentis quod forme subales elementorum sunt realiter
intensibiles et remissibiles sicut qualitates ipsorum.
Ideo primum remittitur de qualitate elementi tamen re-
mittitur de sua forma subali. Dicit ulterius quod ele-
menta manent in mixto formaliter secundum esse remis-
sum et secundum qualitates remissas nec est in convenientis
formas diminitas: cum di sunt forme elementorum que
sunt medie inter formas subales perfectas et accidē-
tia: suscipit magis et minus. Sed habet opinionem argu-
itur tunc quod secundum philosophum in predicamentis nulla suba
suscipit magis et minus. Imo quod si res audit de for-
mis subalibus elementorum: etiam audit de forma mix-
ti. Item non est ponenda pluralitas sine necessitate: sed
nulla necessitas cogit ponere plures elementorum in
mixto. Et si quod nulla operatio mixti est eiusdem speciei cum
operatio elementorum: etiam forma mixti et forma elemē-
ti habent sufficientes entitates ut sint termini diversarum
generationum. Item forma elementorum est nata constituere
suppositum per se existens in genere substantie. si si sunt plures
forme subales in mixto quilibet constituit suppositum. prout
est impossibile igitur. Item omnis forma subale conse-
quitur sua propria quantitas et si in mixto sine forme
substantiales elementorum ibi erit diuersa quantitates
quod tamen apparet esse falsum igitur.

Sciendum est secundo quod dimissis illis opinio-
nibus aliter respondet scotus in loco allegato. Pro-
cuius declaratione supponit primum quod elementa non ma-
nent in mixto secundum subas siue remissas sicut dixit
commentator siue non remissas sicut dixit auicenna.
Et si quis dicat quod aristoteles videtur dicere quod ele-
menta manent in mixto. Respondet quod in quolibet gene-
re et inuenire medium eiusdem rationis cum extremis et ta-
le medium dicitur coponi extremis ut rubor ex albo et ni-
gro. talis tamen copositio non est extremi unius cum alio sed
est convenientia naturalis medium cum extremis que non est
extremi ad extremum: non quod media qualitas habeat pro-
prios suos extrema. sed est ita simplex sicut extre-
mum. et ita sicut qualitates extreme dicuntur manere in
medio ita dicitur quod in mixto dicitur manere forme suba-
les elementorum propter naturalem convenientiam que est for-
me mixti cum elementis qualis non est unius elementum
ad aliud elementum. **S**upponit secundo quod secundum ari-
stotelē forma mixti est actualior et perfectior forma elemē-
ti. Ideo dicitur elementa virtualiter manere in mi-
xto sicut imperfectum manet in perfecto. nec est etiam intel-
ligendum quod maneat in mixto secundum suas qualitates licet
in mixto sint qualitates similes qualitatibus elementorum.
Et istis dicitur prout quod elementa non manent secundum subas
et entitates in mixto. Dicit secundo quod in mixto manent
qualitates similes qualitatibus elementorum. Dicit tertio quod
elementa manent in mixto virtualiter quod potest intelligi
explicitur. **N**omine quod siue qualitates remisse manent.

et sic non est intelligendum. Alio modo quod mixti sunt alle-
tariis similibus calefactis. Infrigidat hinc et exsiccat
et similes operationes operationibus elementorum producte
mixti. ideo elementa dicuntur manere virtualiter in
mixto. Dicit quarto quod quatuor elementa manent in
vno mixto virtualiter habent formam substantialem et conti-
nentem in virtute formas elementorum non tamen secundum
subam ut partes sui. sed propter predictam convenientiam et
continentiam virtualē. et hoc videtur habere philosophus in textu
cum dicitur quod elementa manent in potentia et virtute.

Videtur in primo de sensu et sensibilibus capitulo tertio
Sciendum est tertio quod circa textum incidit
alique difficultates. Primum quod debemus intelligere per
mixtiones. **P**ro cuius solutione supponit primum quod
mixtio tripliciter capitur. Primum modo per aggregationem et
iuxta positionem mixtibilium ad invicem secundum duas par-
tes suas: sicut est mixtio vini et lane cum alia lana. Secundo
modo capitur per alterationem mixtibilium cum remotioe for-
marum subalium et prout dicitur materiae cordis.
Tertio modo per generationem mixti supponit de mixtio-
nes predictas et hoc modo capiendum mixtionem omnis mixtio
est generatio: cum omnis talis sit productio forme subalis in
materia: tamen non omnis generatio est mixtio quia non omnis gene-
ratio supponit tales mixtiones. nec hoc est etiam de ratione
generationis: nam ad generationem sufficit quod materia reci-
piat formam subalem que prius carebat: hoc autem non suf-
ficit ad mixtionem: sed cum hoc requiritur quod materia in qua
introducitur forma mixti habeat diuersas partes que
prius stabant sub diuersis formis elementorum: que ele-
menta prius fuerunt congregata ad invicem et alterata
et tandem corrupta. et ex materiis eorum ad invicem con-
iunctis fit vna materia in qua introducitur forma mix-
ti. **S**upponit ulterius quod mixti tripliciter capitur.
Vno modo pro mixtibilium ad invicem congregatis et sic
mixti non est aliquid unius simpliciter sed solum aggrega-
tione. Secundo modo capitur per totam materia cuius vna
pars fuit materia unius elementum et alia materia alte-
rius elementum. Tertio modo capitur per eo quod generatur
ex illa materia: et illud dicitur proprie mixti. **E**t si quis
querat quod generatur mixti ex talibus elementis. Re-
spondet scotus ibidem quod non oportet necessario quatuor
elementa concurrere ad positionem mixti. aliqui enim
mixti sunt facti ex vno elemento: ut habet in genesi quod
pisces fuerunt producti ex aqua. **E**t si quis iterum querat
quid quando ex elementis generatur mixti elementa
concurrant ad generationem mixti. Respondetur breui-
ter quod non quia in illo instanti in quo existit gene-
ratur mixti illa elementa non sunt sed sunt corru-
pta: nec est dicendum quod corripant se ad invicem quia
oportet unum illorum formaliter remanere quia alias
non videtur quomodo corripet aliud: sed illud conse-
quens est falsum igitur.

Sciendum est quarto quod adhuc incidit alia
difficultas quomodo intelligitur definitio mixtio-
nis ubi dicitur quod mixtio est mixtibilium alteratorum
vno ubi videtur haberi quod in mixtione mixtibilium
alterantur et non corripuntur ad invicem. **R**e-
spondetur breuius quod talis definitio debet capi in
sensu improposito. id est materiae mixtibilium.

de 5 p. b. q. i. d. p. m.

de materia in post. p. d. m. s. folio 37.

plus alteratur vno. nā mixtibilis corrumpit et materia eorū continuatur et informatur vna forma mixti. vel pōt dici qd mixtio est mixtibilis alterato rum et nō tñ alterator: s; pū corrūptor vno. v; iō s; mixtibilis vno nō q; mixtibilis maneat forma liter et real: s; q; dicitur manere fm xcutē lz nō scēz subam. ita q; aliqua forma pducitur ex illis q; sunt vnitue q̄itates eorū in xducte nō subas.

¶ Et si q̄s arguat q; ibi elemēta maneat scēz sub stāntias q; si elemēta nō manerēt in mixto segrēz q; nullus esset ordo formaz. q; q̄libet imediate pfice ret materiā. dicit ibidē scōr. q; nihil p̄hibet formā mixti eā imediate pficere materiā primā sicut for mā elemēti. et hoc loquēdo de imediate pfectio nis scēz q; pficit materiā nō mediāte alia forma: s; nō pficit imediate imediatione transmutationis. natura em̄ seruat ordinē in transmutando. q; vna forma pcedit aliā i materiā quātū ad fieri et trans mutari id est quādo ex aliquo generatur aliquid mixtū pfectū nō primo mutat illud ad formā illi. mixti: s; ad aliquā aliā. vt p̄z in gnatione homis. pū em̄ pducitur semen. et ex semine sanguis. et ex sanguine caro. et sic de alijs. Et sic dicō q; feruatur ordo in transmutando s; non in perficiendo. et ita vult habere q; q̄n gnatur mixtum est ordo forma rum in transmutādo. q; materia prius transmuta ta in formā elemēti q; mixti. ita q; n̄ inducit sofa mixti. nisi p̄cesserit sofa elemēti. Et si quis itēz ar guat animata et viuētia habent corruptionē in trinsecā et nō nisi ppter elementa cōtraria que sūt in ipsis. R̄spondet ibidē scōtus q; viuētia hnt corru ptionē intrinsecā q; nutriant ppter restaurationē depārit: sed hoc nō est idē q; ibi sint elementa. Et si quis querat quomō ergo fit talis corruptio. Di cō q; aiata hnt multas ptes organicas et diuersas: et in istis p̄tib; nihil p̄hibet eē qualitates p̄trarias alterantes seinuicē. cor em̄ est calidū. cerebrum fri gidū. et etiā ep̄ar. q̄n autē debita p̄portione excedit q; litas vni. sup̄ra qualitatez et xcutē alteri. accidit ihsitas i aīali si sit ps min. p̄ncipalis. et erit mors si sit ps principalis nisi apponāt medicina iuuans p̄tē debilitatē. Et si q̄s dicat videt q; solū ille par tes organice et diuerse debet et fluere et restituere cū solū ille dicant se alterare. R̄spondeo negando q̄nam et rō est q; in eadem pte nō organica p̄t eē diuerse qualitates ppter quas fiet alteratio et tandem cor ruptio illius p̄tis. Et hec de primo articulo.

Quantum ad secundum dubitatur primo: vix simile possit agere in sibi sile. Pro cui' soluti one supponit: q; hic est sermo de actioe pprie dicta: q̄ iter qualitates p̄rias p̄trarias: et non de actione sp̄iali vel aliaz qualitatū. Secōdo supponit: q; cum similitudo sit p̄ncipētia aliquoz in qualitate: nullū ē icōueniēte aliqua eē silia in vna qualitate. et dissimi lia in aliaz: ignis est silis aeri in caliditate: et dissimilis aeri in siccitate. et sic dubiū pōt itelligi: veruz ille fm illā qualitatē fm quā est ille possit agere in sibi sile. Et af q; sic q; sile fortificat suam sibi sile: g agit in sp̄m. h̄na tenet. q; fortificat eā agere. ¶ Se cūdo sic vni p̄trariū fortificat aliū. g a fortiori vni

similiū fortificabit reliquū. Itē magis calidū agit in min. calidū. igit sile agit in minus sile: q; duo ca lida sūt similia. Itē vni oculus agit in aliu oculum: s; sic agit in sile. Itē ignis et aer sūt silia: et ignis agit in aerē. et sic viderent pcludere ista argumēta: q; sile fm illam qualitatē fm quam est sile: possit agere in sibi simile. cuius tñ oppositum videt dice re p̄bs in textu. nullus em̄ dubitat quin sile possit agere in suum simile: fm illam qualitatē. s; quā est sibi dissimile. ¶ Tertio supponitur: q; aliq̄d pos test dici simile alteri tripli. ceter. vno modo. q; con uenit cum eo in qualitate soluz. Alio modo magis pprie: q; est simile in qualitate et gradu. Tertio mō: q; conuenit cum eo in qualitate et gradu et in agen do per illam qualitatē: q; ad modū dicimus: q; ille ignis similiter calefacit sicut iste. ¶ Quarto suppo nitur: q; caliditas nunq; generat frigiditatem. qua litates em̄ cōtrarię nunq; sunt ḡnatiue qualitatuz p̄trarię: lz bene vni p̄trariū circūstās possit eē cā fortificationis alterius p̄trarij. q; eē cā coadunatio nis et vniōnis alterius p̄trarij. vt q̄n circa aliq̄d cor pus frigidū stat caliditas. ipsa caliditas non patit transtū graduum frigiditatis in suū subm. sed re flectit eos in subm frigidum: ibi magis vniuntur et multiplicant. q; de nouo aliū pducuntur a corpore frigidiorē fortificant dupl. vno mō: q; vniunt. virtus em̄ vniūta est fortior: seipsa dispersa. q; verisimile est. et credo q; similiter sit verū q; in aere sit in tensior caliditas q; in manu hominis: quia ppter eius intensam caliditatem aer est leuis: tamen ca liditas manus sensu magis percipit. Fortificat se dō q; multiplicat. Similiter posset dici de frigiditate: q; ipsa nō patit caliditate rāssire in suū subm: ipsa etiā dēmpsat suū subm: ppter cuius dēp̄sationē caliditas nō pōt trāssire. iō p̄ antip̄stasim et p̄ turra pōnem sui p̄trarij reflectit ad suum subiectuz ibi magis vniuntur et multiplicatur ppter qd fortior agit. ¶ Supponit quintoz q; eadē caliditas numero sine eius intensione vel remissione pōt q̄nq; eē in mate ria rara et dēmp̄sati p̄r solā cōp̄sionē possit fieri dēmp̄satio. et tñ p̄ talē cōp̄sionē nulla portio materie acquirit plures gradus forme q; ante ha buerit: tamen fortius agit q; prius. ¶ His suppo sitis p̄ponuntur alique cōclusiones. ¶ Prima. simile alteri in qualitate bene agit in simile: quia magis calidum sua caliditate bene calefacit minus cali dum. et per hoc soluitur vnum argumētuz. ¶ Se cūda conclusio: actione reflexa eadē caliditas bene intendit seipsam. vt patet de caliditate in puteo: q; p̄ antip̄stasim in hyeme intendit seipsam vel sal tem fortificat seipsam. ¶ Tertia prop̄: actione reflexa simile alteri in qualitate et gradu pōt agere in sibi simile: q; tali actione reflexa potest agere in seipsum vt dicebat p̄cedens p̄positio: ergo pōt age re in sibi simile. ¶ Quarta p̄p̄: actione directa si mile alteri in qualitate et gradu potest agere in sibi simile. nam caliditas existens in materia dēmp sa potest producere caliditatem intensiorem q; ipsa mer: s; sit in materia rara. ergo pōt agere in sibi simile in gradu. ¶ Quinta propositio: simile alteri in qualitate. gradu: raritate et dēmp̄satione et in mō

aliq̄d pōt dici aliū p̄m tripliciter

antip̄stasim est i p̄posito cōtraria

do agendi actione reali & hō reflexiō agit in sibi
sicc. & illam p̄cones volebat hēre p̄his in textu. qz
ois actio naturalis ē p̄pter aliquē finem. & marie
agēs agit vt assimilet sibi passū. si ē passus sit oīno
simile non videtur rō neqz causa quare debeat age
re in ip̄m. Per istas p̄pōes & sup̄pōes facilliter sol
uuntur rationes.

Dubitatur secundo: vtrum a proportione
qualitatis vel minoris equalitatis fiat actio: id ē
posteo q̄ a. & b. sint virtutū eqliū. vtrum vnus possit
agere in aliud. vel si vnū sit minoris virtutis q̄ ali
ud. vtrum possit agere in aliud qd̄ est maioris virtu
tis. Arguit p̄rio p̄ puma p̄e. qz si aqua p̄cipiat in
igne: vtrūqz videt agere in reliquū & corrūpere reli
quū. ē videt q̄ sint equalium virtutū. p̄o sc̄da p̄e
p̄paratur. qz qñ gutta aque ponitur in dolio vinū gut
ta agit in vniū: debeat agere in ip̄m vinum: tñ est mi
noris virtutis q̄ ip̄m vinum. ¶ p̄o solutione sup
ponit̄ q̄ triplex est potentia: vt ad p̄positū. suffici
scz actiua passiuā & resistiua. sic dico q̄ nō oportet
riam actiuam esse maiorem potētia passiuā seu re
ceptiua. ita q̄ virtus actiua potentie actiue sit ma
ior q̄ virtus passiuā potētie passiuē: tñ q̄ virtus po
tentie passiuē est maior: tanto magis pot̄ recipere.
oportet ergo intelligere de potentia resistiua: id est
q̄ si potentia actiua agentis sit equalis potētie re
sistiue passi vel minor: vtrū tunc fiet actio: hoc sp̄
intelligēdo de agente naturali & nō libero qd̄ agit
quantum vult & non quantum potest. ¶ Supponit̄
ur vterius q̄ l. 3. a. & b. sint equalium virtutū acti
uarum in agendo: adhuc possunt agere adinuicem
immo licet b. sit minoris virtutis in agendo q̄ a. ad
huc tamen possit agere in a. et hoc patet per experi
entiam de igne & aqua que agunt adinuicem. et tñ
aqua est minoris virtutis in agendo. ¶ Supponit̄
vterius: qz si debeat esse actio oportet q̄ potentia
actiua sit maior in agendo q̄ potentia resistiua in
resistendo: quia alias non possit dari: vnde ventret
maior vel minor velocitas in agēdo. ¶ Et si quis
querat quomodo ergo vnum agat in aliud et econ
tra. Respondet q̄ quāto aliqua qualitas est maio
ris virtutis in agendo tanto est minoris virtutis
in resistendo tāto est minoris virtutis in agē
do. Unde caliditas est maioris virtutis in agendo:
ideo est minoris virtutis in resistendo. et siccitas est
maioris virtutis in resistendo: ideo est minoris vir
tutis in agendo. Et quo sequit̄ qz ignis sit maioris
virtutis in agendo q̄ aqua tamen est minoris res
sistētie. ideo vnum bene pot̄ agere in aliud & eōtra
Et ex isto sc̄q̄ q̄ aliqua q̄ sunt equalis virtutis acti
ua vel resistiue p̄nt agere adinuicem: sed nō sicut
actiua sit equalis virtutis vel minoris q̄ sit virtus
resistiua et p̄ hoc solum rōne qz talia p̄nt eē equa
lia in agendo vel in resistendo l. 3. nō equalia in agē
do et resistendo. ¶ Et si quis dicat de gutta aque q̄
agit in dolio vinū: qz virtus resistiua dolij vini ē maior
q̄ virtus actiua gutte: aq̄ qñ videt q̄no ager. R̄spon
det q̄ virtus resistiua totū dolij vini ē maior q̄ virtus
actiua gutte: q̄ non tñ p̄ vini seu portio vini cui
apponitur. Illa gutta aque.

Dubitatur tertio vtrum agens et patiens
debeat cōiccare in materia. & videt q̄ nō q̄si actio
puta q̄litas esset separata a subiecto ageret in pas
sum q̄ nō cōiccar in materia cū passio igit̄. Item
deus agit in ista inferiora: tñ non cōiccat in mate
ria cū istis inferioribus igit̄. R̄spondet sc̄dm mentem
scoti libro. iij. distin. xij. q̄stione tertia q̄ talis p̄pō
agens & patiens debeat cōiccare in materia. d. 3. intelli
gi de communi caride apritudinali vel actuali: mo
do accidentia separata nata sunt cōiccare cū passio
in materia sui subiecti. vel q̄ non est vera nisi de a
gente vniuerso. nam deus & celum non communi
cant in materia cum istis inferioribus et tñ agunt
in ista inferiora.

Dubitatur vterius vtrum omne agens in
agendo repatiat: & videt q̄ nō qz celū & corpora supe
riora agunt in ista inferiora: et tñ nō repatiunt ab
ipsis. Item sequit̄ q̄ qñ agens ageret in passum q̄
ibi essent infinite actiōes & passiones vel quia actio
esset infinita. nā h. a. agat in b. & b. in a. iterum a. in
b. et sic in infinitum. ¶ In oppositum est p̄his in
textu. p̄o cuius solutiōe supponitur q̄ hic loquit̄
mur de actione proprie dicta que est iter quattuor
qualitates primas. Supponitur secundo q̄ a pro
portione maioris inequalitatis sit actio. vt iam fa
ctis visum est in precedenti dubio. Tertio supponit̄
q̄ ordo in qualitatibus primis in agendo est talis
q̄ caliditas est maioris actiuitatis: postea frigiditas
postea humiditas: & finaliter siccitas. Et q̄ ca
liditas sit maioris actiuitatis q̄ frigiditas p̄z per
experiētia. nam quis aquā frigidā pot̄ pati supra ma
nū suā & tñ nō calidā. & hoc nō est nisi qz caliditas
est maioris actiuitatis. Et q̄ humiditas sit maio
ris actiuitatis q̄ siccitas p̄z. nā experimur corpora
hūida magis humectare q̄ sicca desiccare. sed ordo
taliū q̄litarū in resistēdo est euerfus: nā siccitas ē
maioris resistētie: postea humiditas: postea frigi
ditas. & finaliter caliditas. ¶ His suppositis ponit̄
tur alique p̄cones. Prima aliqd̄ agens in agēdo
repatit. vt p̄z si q̄s hēat manū & recipiat pomū fr
gidū in manu ex p̄t q̄ frigiditas pomū remittit ca
liditātē manus. p̄z etiā nam cibus alterat̄ a calore
naturali & eundē calorem naturalē alterat cibus:
imo si cibus sit multus frigidus remittit. norabili
ter in aliquo corpore calorem naturalē: tñ nō est dubi
um quin etiā ei frigiditas a calore suo remittatur
¶ Secūda p̄co. si virtus actiua fuerit fortior in res
sistendo q̄ virtus passiuā in agendo vel eque fortis
tūc agēs in agēdo nō repatiat. ¶ Tertia p̄co. si a
gens nō fuerit infra spherā actiuitatis passi in agē
do nō repatiat. R̄spondet: si agēs sufficiat agere p̄ de
cem pedalia & passū solū p̄ q̄nos tūc agens non repa
tiat. ¶ Quarta p̄co. si virtus resistiua agēris sit de
bilior q̄ virtus actiua passi aliūde tñ fortificet non
oz q̄ in agendo repatiat. ¶ Quinta p̄co. si agens
fuerit infra spherā actiuitatis passi & eius virtus
resistiua non sit maior neqz equalis virtute actiua
passi & non fortificetur aliūde agens in agendo re
patiatur. & de hoc iam alias fuit visū in tertio p̄bi
scoo. Et ad rōnes. Ad primā p̄z solutio. ¶ Ad

Complexio potentia

in leboris qd̄ d̄ h̄o s̄ angly

et si ponat̄ aliq̄ gradū igit̄ q̄
ne maiorē virtutē in agendo
ad gradū aque. tñ illi q̄
e possit eē calidior virtutē in re
sistendo oī p̄o igne.

eadem flectat hinc de inferet q̄ tales actiones essent infinite vel una actu infinita. Ad probationem de q̄ agens agit in passiv̄ una actioe finita continua. et passivum reagit actione finita continua. id nō fit reactio eo q̄ agens in passiv̄ agit. sed ut agens ē passiv̄ contra rium. Et hoc de secō articulo.

Quantum ad tertium sit cōclusio responsio. elementa nō manēt formalr in mixto. s̄ tū dī aliter q̄ solo relinquit p̄bata in primo articulo. Ad rōnes. Ad primā rōne q̄ aliqua dī resoluit in aliud dupl̄. Uno mō tanq̄ in p̄ces suas. et sic non est intelligendū q̄ mixtū resoluit in quattuor elementa. Alio mō tanq̄ in aliq̄d vel aliq̄d q̄ et ip̄o generant et sic bene dico q̄ mixtū p̄t̄ resoluit in quattuor elementa. et mixto possunt generari quattuor elementa. Ad secundam respondetur q̄ elementa et celi non dicunt ideo corpora simplicia q̄ non componuntur ex materia et forma. s̄ dicuntur simplici a propter negationem mixtionis quattuor qualitatum primarum. Ad tertiam p̄t̄ solutio in primo articulo. Ad quartam negatur q̄ ex p̄t̄ siml̄ formas elementorū manere in mixto. ad probationē dī q̄ cineres remanentes ḡnant in ligno nec erant ante ibi. Sic r̄ dicit de fumo qui ḡnatur actione ignis ab humoribus ligni. et sic dicitur de h̄ma q̄ generatur ex lignis corruptis. sed de aqua exente dī q̄ in poris ligni includebat quedam humiditas nutriens lignū. et quia frigiditas in ligno posito ad ignem fugit suū p̄rarrū sc̄ calorē ignis ideo erit per poros. Ad quintam dī q̄ negandus est cōmentator. et ad aristotele dicit q̄ capit elementum p̄ materia prima.

Sequit̄ sc̄dus liber de ḡnatione.

De mixtionē quidē igitur et tactū et de facere et pari dictū est quomodo existunt in reb̄ et inmutantibus secundū naturā ampl̄ ar̄ et de generatōne et corruptione aliqua. et simpliciter quōd est et propter quā causam. et similiter ar̄ et de alteratione.

Sic est secūdus liber de generatione et corruptione in quo phis dēterat de ḡnatōe et corruptōe elementorū et mixtorū. et p̄tinet tres tractatus. Prim⁹ p̄tinet tria cap̄. In primo inquit de principio materia elementorū circa quod primo tangit intentiones suam dicens. q̄ postq̄ determinatum est de mixtionē tactu agere et pari generatione et corruptione elementorum in communē. Consequenter determinandū est in sp̄ali de ḡnatōe et corruptōe elementorū et narrat aliquas opiniones antiquorum dicens q̄ quidam antiquorum dixerunt materiā omnīū ḡnabilem et corruptibilem esse unā que erat hoc aliq̄d i actu. et horum quidam dixerunt ignem alij aerem alij aquam alijq̄ medium. Alij vero posuerunt plura principia materialia pura ipsa quattuor

elementa et ex eorū actionibus et passionibus fieri ḡnationes et corruptōes. Deinde reprobat ipsos in generali dices q̄ ponētes principia materiale ḡnationis et corruptōis eē ens in actu sine plura principia per se existentia peccant quia quodlibet ens per se existens determinat sibi aliquas qualitates. sed principium materiale generationis et corruptionis nō determinat sibi aliquas qualitates ergo tale non potest esse ens per se existens. Preterea reprobat opinionem platonis ponentis unum principium materiale quod vocabatur receptaculum omnium formarum. et ostendit ipsum defecisse in tribus. Primo quia non determinat in thimoe ubi loquitur de tali principio utrum ipsum sit distinctum ab elementis aut non. Secundo quia dicit tale se habere ad formas naturales sicut aurum se habet ad figuras: sed hoc est inconueniens. Tertio quia dicebat materiam primam esse planiciem id est superflatam eo q̄ sc̄dm ip̄m corpora ultimare resolutū in superficiem. Consequenter determinat de principio materiā ali ḡnabilem et corruptibilem sc̄dm veritates dices q̄ materia corporū sensibilium est una nō separabilis a contrariis: sed cū contrarietate existit ex qua ḡnant dicta elementa. Et subdit q̄ ipsa materia est primū principium materiale. Secō qualitates p̄rarrē sicut caliditas frigiditas. Tertio quattuor elementa que licet sint posteriora materia et forma: precedunt t̄m corpora mixta.

Sed non minus et ut corporis qualia et quanta dicens principia aliter enim supponētes videntur et non dicunt quare hec aut tanta. quoniam igitur querimus sensibilis corporis principia hoc eāit t̄gibile: t̄gibile autem cui⁹ est sensus tactus manifestus quoniā nō oēs p̄rarrētares corporis sp̄s et principia: sed solum q̄ secundum tactum

Istud est secūdū capitulū in q̄ phis inquit p̄ncipales quas qualitates sumitur numerus elementorū ponens talē conclusionem. penes qualitates tangibiles debet sumi numerus elementorum. quod probat quia penes illa sumendus est numerus elementorū q̄ conueniūt oib⁹ generabilibus et corruptibilib⁹ sc̄dm que generabilia et corruptibilia agunt et patiuntur admittentem. sed illa sunt qualitates prime tangibiles et non alie: q̄ alie qualitates ut sunt saporēz colores et sic de alijs nō conueniunt omnibus generabilibus igitur. Sed contra hoc obicitur quia visus est prior tactu. ergo qualitates visibiles sunt priores q̄tatib⁹ t̄gibilibus et p̄ his ab ipsis d̄ sumi numer⁹ elementorū. Respondet q̄ licet vis⁹ sit prior tactu obiecto t̄m tactus est prior subiecto q̄ subiectū oib⁹ sensibilium et sue qualitates sunt cause aliarū qualitatum. Deū ostēdit sc̄dus quas qualitates t̄gibiles d̄ sumi n̄merus elementorū. et enūerat septē p̄rarrētares q̄ litatus tangibilium. sc̄z caliditas: frigiditas. humiditas sicū grauiditas: molle: iubicū: ariditas: asperitas: lene. grosūm et subtile. Deū ponit talē cōclusionē sc̄dus grauiditas et leuitas nō est sumendus n̄merus elementorū q̄ grauiditas et leuitas nō sunt qualitates actiue

videt̄ in p̄ phis. d̄. et. fo.

nō t̄p̄t̄ ḡnatus quales tangibiles.
leue

Liber secundus

et passivae alterationum requisitarum ad generationes et corruptiones. Deinde ponit aliam conclusionem solum penes ista quattuor que sunt frigiditas caliditas humiditas et siccitas sumitur numerus elementorum: quod probat ex dictis antiquorum probat etiam quia secundum illas qualitates sume dicitur numerus elementorum secundum quarum actiones et passionem sunt generationes et corruptiones iste sunt huiusmodi. quod probat quia secundum caliditatem fit segregatio secundum frigiditatem fit congregatio. Deinde dicit quod humiditas est male terminatum termino proprio: est tamen bene terminabile termino alieno. siccum vero e contrario se habet probat secundo predicta conclusionem quod secundum qualitates puriores sunt minus elementorum. sed quattuor qualitates proprie dicuntur huiusmodi quod alie reducuntur ad ipsas nam subtile reducitur ad humidum: grossum reducitur ad siccum: male terribile termino alieno. licet bene terro proprio sicut siccum: lubricum reducitur ad humidum. non quidem ad humidum aquosum sed ad humidum aereum quod est bene inflammabile. Similiter aridum: reducitur ad siccum quod aridum fit per compressionem humidum. similiter molle reducitur ad humidum. durum reducitur ad siccum. Et dicit quod aliquid de humidum duplum. Alio modo humiditas intrinseca que provenit ex natura ipsius humidum. Alio modo humiditate extrinseca. et similiter siccum de duobus modis.

Quoniam autem quattuor elementa sunt eorum autem quattuor sex coniunctiones contraria autem non innata sunt coniungi calidum et frigidum esse idem et rursus humidum et siccum impossibile

stud est tertium capitulum in quo philosophus primo inquit numerum elementorum. ponens tale conclusio nem. quattuor sunt elementa et non plura. quod probat dupliciter scilicet ratione et auctoritate antiquorum. ratione probat quod tot finalitatem quot sunt coniunctiones utiles quattuor qualitates primarum: solum sunt quattuor coniunctiones utiles quattuor qualitates primarum. quod solum sunt quattuor elementa. maiore probat dicens primo quod caliditas et frigiditas nunquam simul sunt. similiter nec humiditas et siccitas quod ille huiusmodi vel quod in uno elemento est caliditas cum siccitate. et sic est ignis. vel caliditas cum humiditate et sic est aer. vel frigiditas cum siccitate et sic est terra. vel frigiditas cum humiditate et sic est aqua. Probat secundo auctoritate quia nullus antiquorum posuit elementa in maiori numero quam in quaternario. Finaliter ponit quinque proprietates elementorum. prima: licet unum quodque elementum quandoque reperitur simplex non tamen semper immo aliquando reperitur mixtum ut aer cui sepe miscetur vapores et aque terrestres et ita et illa tota proprie non debent dici aer aut aqua sed plus habens de aere dicitur aereus et de aqua aquosus de terra terreus de igne igneus. secunda: proprietates ignis est insuper abundantia caliditatis aer humiditas aqua frigiditatis et terra siccitatis tertia proprietates loca naturalia ignis et aeris sunt sursum aque vero et terre deorsum. et subdit quod ignis habet locum sursum sincere et pure: et terra ha-

bet locum deorsum sincere et pure. sed aer impure et demixte habet locum sursum et aqua locum deorsum. quarta proprietates. igni contraria aqua et aeri terra quod huiusmodi qualitates contrarias quinta aliquid qualitates prime proveniunt elementis in summo. ut caliditas igni: humiditas aeri: frigiditas aque et siccitas terre.

Veritur utrum sint quattuor qualitates prime: quarum due sunt caliditas et frigiditas sunt actives humiditas et siccitas passive: et sic habent quattuor elementa. Ad primum contra primam preterquam non est nisi una qualitas prima: igitur. ante probat quod illud quod per se abundantiā dicitur vel non provenit: modo prima dicitur per se abundantiā: quod est superlativus gradus igitur. Secundo sicut et lumē sunt qualitates prime prioribus istis: cum videantur esse eterne. igitur sunt plures quam quattuor: vel ille quattuor non erit prime. Tertio autem contra secundam preterquam illas qualitates sunt magis passive quam magis et facilius patiuntur: scilicet caliditas et frigiditas magis et facilius patiuntur: quod sunt minoris resistētię igitur. Quarto sic. omne elementum est principium intrinsecum: solum sunt nisi duo principia intrinseca rebus naturalibus. igitur solum erunt duo elementa. Quinto sic: aqua non est elementum. quod non sunt quattuor elementa. ante probat quod elementum dicitur esse simplex et purum. sed non reperitur aliqua aqua pura. quod maxime reperitur in mari. ille locus maris sit locus naturalis talis aquosus sed hoc non: quod ibi non est aliqua pars aquae purae aqua sit ibi salta. In oppositum est philosophus intertextum. In questione erunt tres articuli.

Quartum ad primum sciendum est primo: quod de numero qualitatum quedam sunt qualitates sensibiles: quedam insensibiles. sensibiles que ab aliquid sensu percipi possunt omnes colores. lux: lumē. omnes soni et voces. omnes odores: omnes saporos: et quattuor qualitates tangibiles. Alie sunt qualitates insensibiles. ut omnes qualitates que recipiunt in anima. influentis celestibus sunt quedam qualitates causate in istis inferioribus a corporibus superioribus. quedam sunt virtuales: de quibus est dubium. utrum sint alique res distincte a rebus que dicuntur habere tales qualitates virtuales. Tres qualitatum sensibilibus: quedam generantur sine actione: huiusmodi de per se corrente. scilicet ex solo motu ut sonus. Alie generantur mediante actione: huiusmodi de per se corrente: ut odor. color. et sapor. Item quedam sunt de per se active actione corruptiva: sicut sunt caliditas: frigiditas: humiditas: siccitas. Alie sunt que non sunt de per se corruptive. sicut saporos: odores et colorum. unde licet odor: sapor et color agant multiplicando suam speciem in medio: vel organo sensus: hoc tamen non est agere corruptive. quod actio corruptiva non fit sine abiectione alicuius huiusmodi. etiam licet gravitas et levitās agant: quod vere producit motum: tamen non sunt active actione corruptiva. Alterius est aduertendum quod qualitatum sensibilibus quedam sequuntur qualitates primas non coniunctas in aliqua contrarietate. ut raritas sequitur caliditatem et siccitatem vel humiditatem. densitas sequitur frigiditatem et siccitatem vel humiditatem. utrum tamen densitas et raritas sint qualitates: vel utrum solum sint species situs. de hoc alias visum fuit in quarto philosophorum. Alie sunt que sequuntur qualitates primas

caliditas causat raritatem frigiditas densitatem

ne auctoritate probat de ista et quattuor non plura

quattuor proprietates elementorum prima

secunda tertia

In aliqua mixtione tripartita. sicut sunt colores odor et saporis qui sequuntur mixtionem qualitatum primarum in aliqua contrarietate: sicut in diuersas mixtiones illarum qualitatum in tripartita sunt diuersitates colorum. Et ex isto potest sequi quod est in elementis non inueniantur tales mixtiones contrarietatis saltem si sint in naturali dispositione elementa non sunt alicuius coloris nec odoris nec saporis. Et si quis arguat contra quod videmus aquam et terram ergo habent colorem. Respondetur quod ista non videntur nisi per reflexionem radiorum solis quodammodo versus speculum. Et si quis dicat dixit aristoteles quod omnes colores est coloratus. igitur quattuor elementa sunt colorata. Dico quod aristoteles capiebat eum coloratum large ut se extendit ad omnem qualitatem visibilem sicut sunt colores lux et lumen. modo dico quod quattuor elementa habent lumen non quod est inherens sed per reflexionem. Et si quis videri dicat aliqua aqua est dulcis et etiam aliquid amara. Respondetur quod non est verum de aqua in sua propria natura existente.

Sciendum est secundum quod circa textum incidunt alique que difficultates. Prima: quare iste quattuor qualitates. scilicet caliditas, frigiditas, humiditas et siccitas dicuntur qualitates primarie: cum multe alie precedant eas: sicut est lux et lumen. Respondetur quod non dicuntur id primo quia sunt vel possunt esse aliquid alie primarie ipsas. sed quia naturali generatione sunt cause aliarum qualitatum sensibilium sicut sapor color et odor: et non eorum. Secunda difficultas: quomodo intelligitur unum diuersis aristotelis in quo videtur habere humiditas et siccitas sunt qualitates passiuere dicuntur dicitur quod sunt quattuor qualitates primarie. et etiam cum tales qualitates sint maioris resistentie quam alie. Respondetur breviter: dimittendo multas rationes: quod non dicuntur passiuere quin agant et corrumpant se ad invicem. sed quia non sunt tate actuatae sicut alie due.

Tertia difficultas. verum lux quod inuenitur in istis inferioribus consequatur mixtionem qualitatum primarum contrariarum. Respondetur quod lux que inuenitur in istis inferioribus sicut est lux ipsius ignis: sequitur mixtionem qualitatum primarum contrariarum. Et quo sequitur quod cum in nullo elemento existeret in propria naturali dispositione est talis comixtio quod nullum elementum in sua propria dispositione licet. id est ignis in suo proprio loco non lucet. et quod iste ignis inferior lucet. ideo sequitur quod non est in sua propria dispositione. Sequitur ulterius quod lux quod inuenitur in istis inferioribus non est qualitas prima cum sequatur mixtionem qualitatum primarum. Sequitur ulterius quod lux corporum superiorum et inferiorum non sunt eiusdem speciei: quia lux corporum superiorum non sequitur mixtionem qualitatum primarum. tamen habet lux corporum superiorum. Item lux superiorum est calefactiva non tamen lux corporum inferiorum. Hinc difficultas versus que libet qualitas prima agat in aliam. Respondetur quod solum qualitates tripartite dicuntur agere ad invicem quod actio solum fit ratione contrarietatis. Et quod sequitur quod caliditas non agit de se in siccitatem nec humiditatem: tamen tales qualitates sunt possibilis in eodem. Et si quis arguat calor solis vel ignis videntur multum desiccare. ut patet per experientiam: id hoc non nisi quia caliditas agit in humiditatem. Item frigiditas videtur corrumpere siccitatem: ut patet de frigiditate no-

ctis. Respondetur quod caliditas solis vel ignis de per se agit in frigiditatem: quia corrupta generatur leuitas quia pres humide et subtilis euaporatur et manet pres grosse sicce et terrestres. et sic de per accidens desiccatur. et hoc maxime in mixtis quod in elementis nunquam caliditas desiccatur nisi siccitas coagat. unde radij solares nunquam desiccarent nisi concurrerent siccitate sicut frigiditas noctis nunquam humectat de per se nisi coagetur influentibus humiditatis vel rarefactibus.

Sciendum est tertio: quod incidit talis difficultas: versus sunt ponende qualitates virtuales in elementis distincte ab actualibus qualitatum et a formis subalibus eorum. Et ad hoc quod sicque tales qualitates virtuales inueniuntur in mixtis. ergo etiam in elementis. Hinc patet: piper quod est actualiter frigidum: adhuc est virtualiter calidum. Item in aqua calefacta generatur frigiditas. et non potest esse nisi a frigiditate virtuali: igitur. Item elementa in suis propriis locis naturalibus conservantur. et non videntur a quo nisi a suis qualitatibus virtualibus igitur. In oppositum ad hoc quod si tales qualitates essent ponende in elementis. sequeret quod octo essent qualitates: scilicet quattuor actuales et quattuor virtuales: sed istud est falsum: igitur. Pro solutione supponitur quod de hac difficultate sunt duo modi dicendi: dicuntur aliquid quod in elementis ponende qualitates virtuales. puta in igne una caliditas virtualis. et una siccitas virtualis. et similiter dicatur in aliis elementis. et isti mouentur propter rationes factas. Mouetur secundo: quod non videtur a quo corrumpatur caliditas aqua calefacta nisi a frigiditate virtuali. Et dicitur istud: quod iste qualitates virtuales non possunt intendi nec remitti. Dicuntur ulterius: quod iste qualitates inueniuntur per modum: sequitur ad generationem forme subalibus. Dicitur ulterius: quod iste qualitates agunt principaliter in materiam seruando in ea qualitates actuales. sed iste modus non multum videtur esse probabilis. Ideo pro alio modo ponuntur alique conclusiones. In nullo elemento ponenda est qualitas virtualis distincta ab actuali: forma subali ipsius elementum. Probatur: quia hoc maxime esset eo quod aqua calefacta reducit se ad priorum frigiditatem: sed propter hoc non oportet ponere. quia vinum calefactum reducit se ad frigiditatem. et tamen in eo non ponitur qualitas virtualis frigefactiva: nam si vinum haberet talem frigiditatem virtuale: non plus deberet calefacere corpus quam frigefacere. Immo etiam sequeretur quod in vino essent qualitates virtuales opposite. scilicet caliditas virtualis et frigiditas virtualis. Et si quis querat quomodo ergo aqua reducit se ad frigiditatem: et quomodo ibi corrumpitur caliditas.

Respondetur breviter: quod posset dici probabilitate quod non est inconueniens quod aliquid corrumpatur. et tamen a nullo effectiue corrumpitur. ut scilicet in anima intellectiva que corrumpitur propter defectum conferentiam. Sed tamen in oppositum talis caliditas corrumpitur a forma substantiali aqua cui est discorreniens. Dicitur ulterius quod forma substantialis aque contrariatur virtualiter ipsi caliditati aque: sicut lux frigiditati. Posset etiam dici quod talis caliditas corrumpatur a frigiditate aqua de nouo producit a forma substantia ipsius aque. Secunda conclusio. quam maxime videntur tenere medici. in mixtis diuersarum spe-

no a hoc duos modos dicitur

aliquid modo

videtur in quod philosophi dicuntur

sum sunt ponēde qualitates virtuales distincte ab actualib⁹. sicut p^o de vino et pipe. que lz sunt. actua-
 liter frigidatamen sunt virtualiter calida: ideo su-
 cepta in corpus humanum calefaciunt ipm corp⁹.
Tertia conclusio. tales qualitates virtuales susci-
 piunt magis et minus. et hoc patet per medicos:
Quarta conclusio. tales qualitates virtuales susci-
 piunt realiter a formis substantialibus illorū in
 quibus sunt. **Quinta conclusio.** qualitates virtua-
 les sunt qualitates scōde totā p^oportionē qualitatū
 primarum psequētes. et ista vident p^obare p^o vnam
 rōnem: puta q^o agens naturale non agit in materiā
 extrinsecā nisi mediāte aliquo instrumēto. id est ni-
 si mediantē aliqua qualitate. aliqui tamē nolūt po-
 nere istas qualitates virtuales in mixtis. immo di-
 cunt q^o forma substantialis eorum est causa talis
 effectuum. dicunt etiā q^o dicunt virtuales qualita-
 tes cum ibi realiter inhēreant. Sed rōnes p^oie opi-
 monis facte sunt. sicut nō vna que p^obat de locis
 naturalibus. Ad quā respondet. vt alias vsum est.
 q^o talia elementa conseruant a qualitatib⁹ in flu-
 xis a corporibus superioribus.

4 p^oly. no. 3. q. p^orima
 p^orimo modo dicendi

Sciendum est quarto: q^o adhuc incidit
 alia difficultas. vtrū caliditas ignis et aeris sint
 eiusdē spēi spālissime. p^oro cur solutio supponit. q^o
 de hoc sunt duo modi dicēdi. p^obabiles. p^orimo dicitur
 caliditas ignis et aeris vnt. spē. q^o p^obat. q^o si eēt
 eiusdē spēi. tūc caliditas aeris eēt remissa respectu
 caliditatis ignis: q^o est falsum. q^o tūc oporteret in
 aere esse aliquos gradus frigiditatis q^o remitterent
 caliditatē eius. et sic aer nō esset simplex in qualita-
 tibus: vel oporteret q^o ignis apporxiatus. aer sub-
 to faceret eum esse summe caliditū: aer respectu ica-
 liditatis ignis nullā habeat resistentiā. Itē calidi-
 tas ignis p^otrariatur hūiditati aeris. et nō ipsa cali-
 ditas aeris p^otrariat hūiditatem ignis. Itē hūi-
 ditas aeris et aque vnt spē. vna est extincti-
 ua ignis pura hūiditas aque nō hūiditas aeris. Igitur
 p^orima ps p^obat aqua vehēter calida corrūpit
 ignē nō p^o frigiditatē suā: q^o tūc nō h^o p^o hūi-
 miditatē ei⁹. Secūda ps p^obat hūiditas olei que ē a-
 erea nutrit ignē. ergo v^o q^o tales hūiditates vnt
 specie: q^o naturalit^o agentū eiusdē speciei nō sunt
 contrarij actus et operatōes. Posset etiā idē proba-
 ri de siccitate ignis: que deteriat sibi summā rari-
 tatem et summā caliditatē: et tūc siccitas terre determi-
 nat sibi summā frigiditatē et summā dēp^ostare. ergo
 videt q^o tales siccitates vnt specie. Et sic sūm-
 istos calor si eēt spēs spālissima. An calor
 est nutrire et augere sūm figurā aialis nō autē calor
 ignis. calor etiā vni referuat a putrefactione:
 sed calor mortui disponit ad putrefactionē: nā quā
 to cadaver est calidus tanto citius tendit ad pu-
 trefactionē. et dicit istiq^o nō est incoeniens vni et
 idē p^otrariari p^oibus sūm spēm spālissimā: tū bene
 sūm spēm subalternā. iō qū dicit p^oibus: tū vni vni
 est p^otrariū. hoc est intelligēdū de vno sūm spēm sub-
 alternā. ideo frigiditas aque cōtrariat tā calidita-
 ti aeris q^o ignis: que sūm eos vnt spē. Dicitur etiā
 q^o caliditas ignis nō intēdit caliditatē aeris p^o se-
 s^olō si per accidens: q^o corrūpēdo hūiditatem

fortificatur caliditas aeris: vel dicit^o q^o sibi intro-
 ducit calor p^ois spē a caliditate aeris. Ali^o est mo-
 dus dicēdū dicit q^o caliditas ignis et aeris sunt
 eiusdē spēi specialissime q^o probat. quia alias vnt
 et eudē essent plura p^otraria: q^o est falsum. Itē scō-
 retur q^o eēt plures qualitates prime q^o quatuor:
 q^o est falsum. Itē illa nō differūt spē: quoz vnum
 intendit aliud. sed caliditas ignis intendit calidi-
 tatē aeris: q^o Itē oia albēdo oī albedini est eiusdē
 spēi. ergo ois caliditas omni caliditati est eiusdē
 speciei. Item illa sunt eiusdē speciei specialissime:
 quoz effectus sunt immediati sunt eiusdē speciei spe-
 cialissime: sed effectus caliditatis aeris et ignis
 sunt huiusmodi. nam caliditas causata in manu
 mea a caliditate aeris est eiusdē speciei cum cali-
 ditate causata in alia manu mea a caliditate ignis:
 et iste modus videt esse probabilior et cōmuni^o q^o
 mod^o p^ocedēs. Ideo rōndēdū est ad rōes alter^o modi.
Ad primā d^o. q^o caliditas aeris est bene remissa
 respectu caliditatis ignis. et potest intēdi a calidi-
 tate ignis. dicit etiā negādo q^o in aere sint gradus
 frigiditatis. negat etiā q^o subito et in instanti ignis
 intēderet caliditatē aeris. nā repugnat latitudinē
 graduali subito generari. **Ad aliā dicitur:** q^o hu-
 miditas aeris et aque nō differunt specie. Dicit v-
 terius q^o aqua nō extinguit ignē: rōne frigiditatis:
 cuz aq^o calida ita bñ extinguit sicut aqua frigida.
 Alterius d^o q^o extinguit principalit^o rōne hūi-
 ditatis: eū etiā aer rōne hūmiditatis nō extinguit.
 Alterius d^o q^o extinguit p^omodū suffocationis p^o
 p^oter eius dēp^ostare. vnde ignis resoluit a lignis: cō-
 tinue quēdā fumū subtilē p^our. p^otinuationē con-
 tinuatur. ideo aqua sup^ofusā claudit poros et p^ostrin-
 git fumū sub tāta dēp^ostare: q^o nō pōt sub tāta ma-
 nere. dicit vterius q^o hūmiditas aeris non nutrit
 ignem. dicit vter^o q^o oleū nutrit ignē nō q^o sua
 hūmiditas differat specie ab hūmiditate aque: sed
 p^opter sic citatē sibi admittā est multū ignibile.
Ad aliud d^o negādo: q^o siccitas ignis determinat si
 bi summā caliditatē: vel summā raritatem. Alterius d^o
 q^o tales effectus nō pueniūt solū ex p^ote caliditatis:
 sed aliunde veniūt. Et hec de p^oimo articulo.

Quantum ad secundum dubitatur p^orimo:
 vtrū q^olibet el emētū dēteriet sibi vna q^oitate in sū-
 mo sic q^o ignis sit p^oio calidus: aer p^oio hūmidus.
 aqua p^oio frigida. et terra p^oio siccā. **Ad p^oio aut^o**
 solutione d^o p^orimo: q^o igni cōuenit summā calidi-
 tas possibilis p^o naturā sic q^o p^o naturam eius calidi-
 tas non possit intēdi. Et quo sequit^o q^o ignis non
 habet siccitatē in summo. **Dicitur scōdo:** q^o ignis
 est p^oio calidus: et non p^oio siccus. Dicitur tertio:
 ignis existens in sua naturali d^o p^ossitōe dēteriat si-
 bi maximā raritatem per naturā possibile: quia dēter-
 minat sibi maximā causam raritatis. puta calidi-
 tatē. Et si quis contra ista arguat. q^o si ignis nō ha-
 beret siccitatē in summo vt ibi d^o sequeret q^o possit
 magis dēficari. sed hoc est falsum: igitur. dicit q^o
 ignis existens in sua naturali d^o p^ossitōe nō pōt
 magis dēficari: quia hoc repugnat sue nature: et
 maxie sue forme substantiali. puta q^o informet ma-

omni sensu p^o p^o p^o d^o d^o
 vno. quæstione vna.

ABSTOLGIB
 APTANEREMV
 LOMVXKJE

teriam magis furas. Dicitur quarto qd aeri existenti in naturali dispositione conuenit summa humiditasque p natura potest esse. Et si quis arguat ptra hoc qd aqua magis humectat qd aer. igitur aer non est maxime humidus. antecedens apparet esse notum per experientiam. Respondetur qd hoc qd aqua magis humectat qd aer est propter dempsitatez sue materie. ratione cuius dempsitatis fortificatur eius actio. Et si dicatur ulterius: sensus iudicat aqua esse magis hūidaz qd aer. Respondetur qd hoc est ppter eandem cam: puta propter eius dempsitatem. Quinto dicitur qd aque existit in naturali sua dispoñe conuenit summa frigiditas: qd p natura potest esse. Et si quis arguat ptra hoc qd aqua est magis hūidaz qd frigida: qd eius humiditas difficilius remouet ab aq qd eius frigiditas: igitur magis videtur esse hūida. Respondetur qd non sequitur hoc: difficilius remouetur ab hoc ergo intensiori modo sibi conuenit. Tandem qd frigiditas facilius modo separet ab aqua qd humiditas puenit ex eo qd frigiditas est minoris resistētie qd sit hūiditas: licet sit maioris actiuitatis. Sexto dicitur qd terra existēs in sua naturali dispoñe hz summā siccitatem que p natura potest inesse. Et si quis arguat qd terra est maxime frigida: qd maxime distat a fonte calous puta ab igne: qd non erit summe sicca. qd vni elementozū non conuenit due qualitates in summo: supple prime. Item in terra apparet maximus effectus frigiditatis: qd dempsitas est effectus frigiditatis: qd terra est maxime dep̄sa inter omnia elementa: igitur non erit summe sicca. Ad primā rāde. qd pcedit ex s̄a p̄maginatiōe: pura qd quicqd hz caliditate heat ab igne: qd hz frigiditate sit ppter remotōez illius ab igne: quod est falsum. nā qualitates naturales quas hz aqua vel aliquod elementum habet a sua natura: cōsequitur em̄ tales qualitates formā substantialē talis elementi. et quasi sic posset argui de igne: puta qd posset magis calefieri ab influentijs corporū superiorū. Respondetur qd nō: qd nō est susceptius maioris caliditatis. Ad s̄c̄dam dicitur qd summa dempsitas non cōsequit̄ p̄cise frigiditatis: s̄ frigiditate et siccitate. alias oportet aquā que est summe frigida habere summā dempsitatem. Ad tertiā dicitur quādo terra est hūida: hoc nō est ipsa existente in sua naturali dispositione. Sed restat vna parua difficultas. vtrum qualitates elementozū agant et paciantur adinuicem: sicut caliditas et siccitas ignis. Respondetur breuiter qd non. qz actio maxime fit rōne contrarietatis. s̄ tales qualitates non contrariantur adinuicem: igitur. Dico ulterius: qd si in aliquo subiecto qualitates contrarie inueniantur: qd tales bene agunt et patiuntur adinuicem: supple terminatiue.

Dubitantur secundo vtrum accidens possit esse p̄cipiū effectiui gñandi subam. Ne videt̄ qd eius actiōe attingat substantiā. Et arguit̄ primo qd sic qd si nō: hoc maxime esset: qd causans non potest esse imperfectus causato. s̄ hoc non: qd albedo est imperfectior sua specie sensibilis et intelligibilis: tamen est causa eius: igitur. Item natura dignificanda est tantus sicut potest: nisi a ppareat de opposito. sed videmus qd po

stis accitib' aliq' gñatur substantia: et nō possit non gñatur. igitur. Item si tota caliditas ignis separet ab ipso igne: et in ipsa ponatur vna gutta aq: illa caliditas corrūperet illam guttam aque: et cum corruptio vnius sit gñatio alterius: sequitur qd illa accidentia generarent substantiam: igitur. Item accit̄a p̄t agere in substantiā: sed qd quilibet gradus existens in substantia. p̄t corrumpere oēs quosq: litatem sibi p̄trāā existens in passio: sed quilibet gradus. sed ad corruptionē vltimi gradus sequitur corruptio substantie: igitur. Itē accit̄a p̄t inducere gradū in cōpossibile ipsi passio: igitur p̄t corrumpere passū. p̄to r̄sione huiusmodi supponitur qd vt dicit scotus libro. iij. dist. xij. circa sc̄m articulo: qd triplex p̄t imaginari actio conuenire ipsi accit̄e. i. prima respectu substantie generāde. et de tali ponitur talis conclusio. Accidens nō potest esse principium effectiui generandi substantiam: nō probat. qz omne agens vel est vniocum vel equicocum. si vniocum: est eque perfectum sicut productum. si equicocum: est perfectius. et hoc si sit totale agēs. mō si accidens esset principium effectiui generandi substantiā: et totale agens equicocum: saltem in suo ordine. qz nullum est ibi aliud agēs equicocum p̄ticularē. Et per hoc potest solui primum argumentum **et de alteratōez.** vñ duplex sūt accit̄es respectu accidentiū causandoz. vna est respectu sensatiōis. et alia realis in passum reali habēs p̄trariū. Et de istis duabus ponitur talis conclusio: accidētia possunt esse principia illaz duarū actiōis. s. r. sensatiōis et sp̄rum sensibilibus intellectiōis et specierum intelligibilis. possunt etiā esse principia actiōis realis: cōsūpendo sibi p̄trariū in passum caliditas p̄t frigiditate corrūpere inducēdo in passū caliditate. Alia p̄t alteratōez igitur alteratōez: nūq̄ p̄t inducere gradū in cōpossibile alterabilis: qd mouēdo non p̄t inducere gradū in cōpossibile mobili: quia mobile manet in toto motu. s̄ hūiditas sibi aliquis gradus in cōpossibilis: qd tūc nō maneret ip̄s mobile. et hoc soluit vñs argumentū. Et qd sequit̄ qd alterans nūq̄ p̄t alteratōez corrūpere alteratū. Sequitur vltimū qd nulla suba corrūpi p̄t nisi a substantia: sic p̄t p̄t substantie corrūpende non p̄t induci nisi a substantia. Et quo sequit̄ qd si oīa accit̄e ignis essent separata ab igne: nō possent corrūpere vnam guttam aque: tōsi poneret gutta ad in medio illoz accidentiū nūq̄ corrūperet ab illis accidentibus. qz ab ip̄s nō p̄t substantia generari. et si talis gutta aque ibi corrūperet. hoc non esset ab illis accidentibus. sed tunc op̄z ad primā causam: qd induceret ibi formā ad quā agens naturale dispoñit. Sequit̄ vltimū qd nullus est gradus in alteratōe ad quē necessario sequat corruptio sofe substantie alterabilis. sed talis vltimus gradus quē dēterminat sibi alteratū corrūpiē a forma substantiali ipsiusmet alteratū. Et si quis arguat. quare accidentia nō p̄t ita bñ corrūpere illū vltimū gradū: sicut alios p̄cedentes: s̄ sine eiusdē rōnis. Respondetur qd ratio est qz substantia alterati resistit actioni accidentis. qñ venit ad illū gradū quē dēterminat sibi. s̄ substantia p̄t resistit qd accit̄is possit agere. ideo accit̄es se solo

qu. 3.

duplex sit natura respectu entitatis causandoz

p hoc p̄t p̄t r̄sione

occurrere

p hoc p̄t p̄t p̄t p̄t

videtur aucto physico. no. 2. fo. l. vñ. et in 2o d. a. fo. no. 2o

non potest corrumpere illi gradus, sed si corrumpat, opus est
 corrupta a substantia que corrumpit substantiam alteratam. Et
 si quis dicat, substantia soluta corrumpit substantiam, respondeo quod substantia
 de se non corrumpit nisi substantiam de se accedens, tunc corrumpit
 accedens. Et si quis querat, quid est ille gradus? incommensurabilis
 alteratio. Respondeo quod est gradus seu qualitas generata
 quae determinat sibi illi gradus ad hoc quod ipsa informet materiam et
 maneat in materia primo quolibet forma substantialis determinat sibi
 illi gradus ad hoc quod ipsa informet materiam et producantur tales gradus ab
 ipsa forma substantiali generata nunquam possunt corrumpi nisi a forma
 substantiali alterantis vel corruptentis. Et per hoc soluitur omnia argumenta
 nisi unum pura secundum ad quod dicitur, quod natura dignificanda est
 tantum quantum potest, nisi appareat oppositum: vel sit aliqua ratio
 in oppositum. Modo dico, quod multe sunt rationes ostendentes
 substantiam non posse corrumpi neque generari ab accidente
Debitur tertio: utrum sit dare aliquod elementum purum. Et arguitur quod non, quia non est aliqua
 aqua pura: igitur nulli elementum est purum, patet prima, quia non videtur
 maior ratio de alijs quod de aqua. Sed quod aqua non sit pura, patet
 quia aqua maris, salis, igitur non est pura. Et quod nulla alia aqua ab aqua
 maris sit pura, patet quia quilibet alia ab aqua maris est sapida, igitur
 non est pura. Item nullus aer est purus, quia vel est aer supremae
 regionis, quod non, quod ille est nimis calidus propter caliditatem
 ignis circumstantis, vel est aer medietatis regionis, quod non, quia ille
 est frigidus, nec in fine regionis, quia talis est commixtus vaporibus
 igitur non est purus, nec videtur aliqua ratio quare aliquod aliud
 elementum sit purum: igitur in oppositum est philosophus in textu
 ubi ponit quatuor elementa esse corpora simplicia quod non esset
 verum, nisi essent pura. **Pro solutione** supponitur quod elementum potest
 dici purum dupliciter, uno modo substantialiter, quia siue substantie nihil
 substantie est admixtum, secundo modo qualitativum, quia habet suas
 qualitates tam primam quam secundam in naturalissima dispositione.
 Ex quo sequitur, quod voco ignem purum qualitativum, quia habet
 maximam caliditatem in tenuitate eius, sicut est proportionata illi
 caliditati. Ex quo videtur sequi, quod omne illud elementum dicitur
 purum qualitativum, quando habet suas qualitates in sua naturali
 dispositione, siue habeat alias qualitates siue si et sic diceretur, quod non
 sequitur, aer habet aliquos gradus frigiditatis, ergo non est purus.
 Dicunt tamen aliqui, quod elementum dicitur purum qualitativum, quia non est
 mixtum, quod dicitur prius alia a duobus qualitativis sibi naturalibus, et
 iste modus videtur esse color, tunc si aer habeat aliquos gradus
 frigiditatis, non est purus qualitativum. **Tunc ponuntur conclusiones.**
 Prima, quod quilibet elementum dicitur esse purum, siue totale siue
 partiale, quod quilibet tale habet formam subalem simplicem, igitur
 quilibet tale est substantialiter purum. **Secunda conclusio:** nullum
 totale elementum est purum qualitativum, de terra patet, quia vel
 plurimum est humidum, de aqua etiam satis patet, tunc alia aqua sit
 salis et alia sapida, etiam de aere

patet multe et partes sunt nimis calide: et partes frigide
 ipsi igni, multe etiam eius partes sunt frigide. **De igne** patet
 quod quo ad partes eius si fuerit alterata ab aere, igitur non
 sic siccatur, et quo ad suam naturam est dispositio, non
 est purus qualitativum. **Secunda queritur** aliquid utrum sit
 aliquid ignis purus qualitativum. Dicitur quod sic, quia in ali
 qua parte ignis dicitur influentia calefactione et desiccatione, igitur
 etiam possit probari de terra, sed de aqua et aere est dubium, patet
 tamen dicitur probabiliter, quod aliquid aer et etiam aliqua aqua
 est pura qualitativum: quod probatur, quia in aliqua parte aqua
 et aeris sunt esse influentia secundum naturam, et alia secundum
 naturam dispositionem aque, et sic dicitur quod probabiliter est aliqua
 pars sine aliquo sapore, et etiam aliqua pars aeris sine frigiditate
 et in sua propria naturali dispositione. **Per hoc** possunt solvi
 argumenta facilliter. **Sed restat** aliud dubium: utrum gravitas terre
 et aque sint eiusdem rationis: et etiam levitas aeris et ignis. **Ad
 quod** breviter respondetur, ut iam visum est in libris de celo, quod non.
 Ex quo sequitur, quod gravitas et levitas sunt species subalterne,
 et istud probatur, quia nulli locum cum essent eiusdem rationis, igitur.
 Recogit dicitur quod levitas aeris in suo loco naturali non trahit
 propter formam substantialem aeris prohibentem: eo quod ipsa est in
 suo loco naturali. Dicitur quod hoc non valet, quia gravitas et levitas
 moventur secundum suum impetum et inclinationem naturalem: siue
 conveniat forme siue non: ut patet de vapore ascendentem, qui est
 de natura aque, imo forte ipsa aqua. **Et hoc** de secundo articulo.
in methaphysica, fo. 93. v. 17.

Quatuor ad tertium sit conclusio responsalis quod tamen sunt quatuor
 qualitates prime, que contra satis patet ex dictis in primo articulo.
Ad rationes etiam satis patet quid sit dicendum.

Quonia quidem igitur omnia innata sunt ad invicem transmutari
 manifestum generatio quidem in contraria ex his contrariis
 elementis autem omnia habent contrarietatem ad invicem
 quia differentie contrarie sunt.

Ita est secundum tractatum huius libri in quo philosophus de terminat
 de transmutatione elementorum admittit et dividit in quatuor
 capitula. **In primo** intendit quod tuorum conclusiones, scilicet omnia
 elementa possunt ad invicem transmutari ita quod quilibet potest
 generari ex quolibet, quod patet quod quilibet potest generari
 cum omni transmutatione sit de contrario in contrarium, sed
 quodlibet elementum habet cum quo
 libet contrarietatem, igitur quilibet potest ab alio transmutari.
Secunda conclusio: elementum habetia symbolum id est
 convenientiam in aliqua qualitate facillius transmutatur
 ut puta aer et ignis terra et aqua, quod patet quod illa
 elementa facillius transmutantur in quibus una sola
 qualitas transmutatur quod illa in quibus oportet plures
 transmutari, sed in habentibus symbolum transmutatur
 una qualitas, et in non habentibus symbolum transmutantur
 plures, igitur. **Tertia conclusio:** ex duobus elementis non
 symbolis factis potest fieri tertium elementum ab utroque
 distinctum, et unum quod patet, quia ex

si sit dandi aliquod de contrariis puris.

mentum de puris dupliciter alteris

igne et aqua corrupta siccitate ignis et manente caliditate et corrupta frigiditate aque remanente eius humiditate fit aer. Niter corrupta caliditate ignis remanente eius siccitate et corrupta humiditate aque remanente eius frigiditate fit terra. et etiam ex terra et aere fiat ignis pbat p quoddam signu qz fumus videtur picipare aere in p hoc qz hz subtilitate et terram p hoc qz habet grossitudinem et tñ ex fumo facillime generatur ignis per inflamatōez ergo signum est qz ex aere et terra pōt fieri ignis, et quo habet hęc auctoritas. Flāma est fumus ardens ¶ Quarta p. lo. ex duobz elemētis simbolis natus non pōt fieri elementū tertiū distinctum ab eis. qz tñc vñū ageret in reliquū. et tñc vel soluz remaneret vna qualitas et alie due corrūperentur vel corrūperetur q̄litas simbolis et alie due manerent sed neutru p̄ fieri qz in vno elemēto nō est nullona qualitas vni sp̄i etiā in vno elemēto nō p̄t esse due q̄litates h̄re iḡf. Ex quo sequit qz in trāsmutatione vnius elementū h̄ntis simbolū fit trāsmutatio de vno in alterū vna qualitate corrupta. h̄ in non habētū? simbolū fit trāstus duabz qualitibus corruptis.

Sed tamen adhuc sic inspiciemus de eis si enim naturalium est corporum materia vt videtur quibusdam aqua et aer et que talia necesse aut vnum esse aut duo hec aut plura vñū quidē vtiqz oia non possibile eē.

stud est scdm cap. in quo phis pbat quattuor elementa esse p̄ia generabilia et corruptibilia. et mouet hęc questionē: vñū vñū dīctor elemētōz sit materia alteri? elemētū. ¶ Pro cuius solutione ponit sex p̄lones. p̄ima nullū dīctor elemētōz est materia alteri. qd pbat sex rōnibus. p̄ia. subiectum trāsmutationis manet idēz sub vtroqz termino. sed eū ex vno elemēto fit aliud ipsum nō manet. iḡf. Scda ratio. aer determinat sibi aliquas q̄litates contrarias alijs. ideo nō pōt naturaliter manere sub alijs p̄rarijs. Tertia rāō qz cum ex aere fieret ignis aut aqua. semper maneret ratio aeris: et sic aer esset aqua. Quarta rō. qd tunc p̄raria essent simul et semel in eodē. qd nō v̄f possibile iḡf. Quinta ratio. quattuor elemēta h̄nt adinuicē cōtrarietates quas sibi determināt. ergo naturaliter vñū nō pōt esse materia alteri? Sexta ratio. quocūcūqz est vna materia cōis. vñū nō est materia alteri? sed oim elemētōz est vna materia cōis iḡf. ¶ Scda conclusio. materia q̄ttuor elemētōz non est corpus mediū qd fit hoc aliqd et in actu. qz om̄e qd est hoc aliqd determinat sibi aliq̄ qualitati p̄rariū qd nō facit materia iḡf. ¶ Tertia conclusio. materia est p̄uatio. i. materia est carens actu subali. i. quātum est de se esset carēs forma substantiali. ¶ Quarta conclusio materia elemētōz nō potest p se subsistere: qz oē qd p se subsistit est hoc aliqd. iḡf. ¶ Quinta conclusio. quattuor elementa sunt inter corpora generabilia et corruptibilia p̄ima. qz nulla alia videntur eis p̄iora. iḡf sunt p̄ia ¶ Sexta conclusio. oia elementa sunt trāsmutabilia

adinuicē. qd pbat qz medijs existentibz finitis et trāsmutabilibus adinuicē necesse est extrema eē finita et adinuicē trāsmutabilia. sed elementa media sunt hmōi. qd pbat qz aer et aqua que sunt elementa media sibi vñū contrariant ¶ Sed qz sint finita. pbat tribz rōnibus. p̄ima. qz si essent infinita sequerēt qz infinite essent qualitates. qz quodlibet elemētum habet propria qualitate per quam distinguit ab alijs. Scda ratio. qz si essent infinita sequeretur qz nō oia essent adinuicē trāsmutabilia. qd est falsum. iḡf. Tertia rō. si elementa eēnt infinita sequerēt qz nullū elementum posset trāsmutari in aliud. quia in quolibet elemēto essent infinite qualitates: sed infinite qualitates nō possunt trāsmutari: iḡf.

Admirabitur autem aliquis dicentes corporum elementa plura vno vt non trāsmutent adinuicem quemadmodum impedites inquit quomodo erit dicere eis comparabilia elementa sed tamen dixit sic hec eni equalia esse omnia

stud est tertiū capm in quo phis reprobat sex errores p̄ped oculis. ¶ p̄im⁹ error est qz nūca elementa erāt adinuicē trāsmutabilia. Contra quē arguit phis qz quęctiqz habent eandē materiā sūt adinuicē trāsmutabilia: h̄ elemēta sunt hmōi. iḡf minor patet qz vñū elemētū ḡnatur ex alio. nā ex vno pugillo terre sūt decē pugilli aque. et ex vno pugillo aq̄ sūt decē aēris. et ex vno aeri decē ignis ¶ Scda error. fuit qz ḡnatio rex naturalis est a fortuna. Sed h̄ hoc arguit phis qz ḡnatio rex naturalis vt in plurimū fit eodē mō. sed fortuna est cor que sunt extra sp̄ et fręquēter. iḡf. ¶ Tertius error fuit qz corpus celeste est mixtū. et qz mixtio ei⁹ erat facta p̄mittitā. ideo erat laudabilissima. Sed h̄ hoc arguit phis qz tñc seq̄ret qz celū esset dissolubile et corruptibile. qd falsū est. iḡf. ¶ Quart⁹ error fuit qz lis et amicitia sunt cause motus. videlz amicitia cā p̄gregatiōis elemētōz. lis vero cā disgregatiōis. Contra hoc dicit phis qz oia ista sunt falsa. et impediocles dicit illa. sed non demonstrat ea. ¶ Quintus error. lis et amicitia sunt cause vniuersales motus. Sed contra hoc dicit phis qz hoc est cōtra eum. qz ipse posuit fortunā esse causā motus. ergo ista duo non sunt cause v̄nes cuiuslibz motus. ¶ Sextus error. fuit qz omnia ex elemētis cōponuntur. Contra hoc dicit phis qz per ista p̄incipia solum potuit saluare alterationes corpales et non spirituales puta de non sciente sciens et de nō memorante memorans.

De elemētis autē ex quibus corpora cōstituta sūt qbus qdē videtur materia eē aliqd cōe aut trāsmutari iuicē necesse si alteruz horum et alterum contingere

stud est quartū capm in quo phis dēteriat d ḡnatiōe mixtoz ex elemētis. Et diuidit i tres ptes. In p̄ia ponit duas p̄lones. Quaz p̄ia est ponentes elementa esse in trāsmutabilia adinuicē

ph̄a qz elemēta sint finita

vid in p̄ methozoz in p̄m p̄m trāstus.

vid ibidem cā 22. p̄m trāstus.

vid vñū p̄m cā 22. p̄m trāstus.

non potest esse saluare veram generationem mixtorum ex elementis quia tunc sequerentur duo in convenientia primum quod mixtio non esset aliud quam iuxta positio elementorum ad invicem secundum quod non quilibet pars mixti esset mixta quod est falsum. Secunda pro ponentes omni elementorum esse eandem materiam eodem et omnia elementa esse transmutabilia ad invicem bene possunt saluare generationem in mixtorum ex elementis hoc sit difficile quod vel elementa ponunt in mixto et tunc sequitur eadem in convenientia quam prius vel non ponunt materiam et corruptum et tunc est corruptio non sit aliud quam corruptio elementorum vel unum manet et aliud corruptum et tunc non erit mixtio sed generatio vel iuxta positio. In secunda parte datur unus modus generationis mixti quod est mixtum generatur ex elementis. Et dicitur primo quod primum aliquid esse magis et minus calidius si ergo unum mixtibilium sit in actu simpliciter et aliud in potentia hoc est si unum omnino dicitur supra aliud tunc non sit mixtio ex eis sed si neutrum mixtibilium dicitur supra aliud hoc medio modo se habeant ita videlicet quod quilibet alioquin sit aliquid non in potentia et aliquo modo in actu ita quod quodlibet potest agere in aliud et e contra tunc generatur ex eis tertium quod vocatur mixtum. In tertia parte ponitur tale dicitur quod quodlibet corpus mixtum perfectum naturaliter existit circa locum terre ergo quodlibet tale ponitur ex terra et ultra ponitur ex terra ergo et aqua prima pars patet quod quicquid est circa locum terre in eo dicitur terra secundam partem ponitur quod quodlibet mixtum perfectum esse bene terminatur et dicitur habere partes ad invicem bene componitur sed hoc fit per humidum aquam igitur. Signo patet scilicet quod quodlibet mixtum perfectum existens naturaliter circa locum terre nutritur ex quattuor elementis ergo etiam componitur ex quattuor elementis tenet partem quam unum quod ponitur ex his ex quibus nutritur ex eisdem enim sumus et nutritur. An patet primo de terra et aqua si enim essent aliqua mixta que non nutritur ex terra et aqua maxime essent plante quod est falsum nutritur enim ex aqua et terra quod patet quod rustici quod lentes irrigare plantas miscent aliquid cum aqua. Secundo patet de aere et igne quod in nutritor oportet nutritur in substantia nutriti hoc autem fit per calorem calor est ipsius ignis et aeris ergo in nutritione concurrunt ignis et aer.

Quia vero sunt quedam generabilia et corruptibilia generatio contingit eis que sunt circa medium locum dicendum de omni generatione simpliciter quot et que eorum principia.

Est tertius tractatus huius libri in quo philosophus determinat de causis transmutationis generabilium et corruptibilium. Et continet duo capitula. Primum est de causa efficiente secundum opinionem antiquorum. Et dividitur in duas partes. In prima narrat duas opiniones de causa efficiente generationis et corruptionis. Prima sunt platonis ponentis solum duo principia res scilicet materiam et formam. Alia sunt leucippi et democriti ponentium solum

principium materiale. scilicet materiam et dicit eam esse inefficientem principium generationis et corruptiois. Et preter materiam non ponunt aliam causam efficientem. Deinde reprobat varias opiniones ponendo tres conclusiones. Prima ad generationem res non sufficit fore id est ydea cum materia quod si sequeretur quod res semper generaretur non esset falsum et partem probat quia huiusmodi forma id est ydea et materia semper sunt. Secunda dicitur quod ponentes materiam esse causam efficientem melius loquatur quam ponentes formam id est ydeam tamen irrationabiliter loquuntur quod materie est partem ergo eius non est agere et per partem non efficit generationem. Tertia dicitur tres sunt principia generalium et corruptibilium scilicet forma materia et efficiens quod patet quod principia debent esse in eodem numero in corporibus superioribus et inferioribus sed in superioribus sunt tria principia sine causa motus scilicet materia et forma et efficiens ergo et in inferioribus. In secunda parte determinat philosophus de causa efficiente generationis et corruptionis secundum opinionem propriam et intendit aliquas conclusiones. Prima motus celi est causa generationis et corruptionis in istis inferioribus patet duabus rationibus. Prima illud quod adducit et abducit generatur est causa generationis et corruptionis in istis inferioribus sed motus celi est huiusmodi agens. Secunda ratio rationabilis est quod illud quod semper sit causa illi quod aliquid est et aliquando non est quod est ergo motus celi quod semper est magis ponitur causa generationis aliorum quod est. Secunda pro ad salutem perpetuam generationis et corruptionis in istis inferioribus preter motum celi requiritur motus celi factus in obliquo circulo. Pro cuius probatione supponit duo primum quod id est similiter se habet ad suum passum sicut natum est facere id est secundum est quod prior prior sunt cause ergo preter motum primum ponendus est alius motus. Et quibus sequuntur duo correlaria primum est tempus generationis est equale tempori corruptionis quod tempus generationis est tempus accessus solis ad nos et tempus corruptionis est ipse recessus solis a nobis. Correlarium secundum omne vivens habet determinatam periodum sive mensuram sive durationem. Tertia pro generationis et corruptionis sunt perpetue quod patet duabus rationibus. Prima sumitur ex parte cause finalis quod in omnibus videtur appetere et desiderare quod melius est sed melius est esse quam non esse ergo natura appetit semper esse sed non potest esse secundum naturam ergo semper. Secunda ratio sumitur ex parte cause efficientis si motus celi sit primum et perpetuum et ista motor erit perpetuum quod generationis et corruptionis esse perpetuas in istis inferioribus cum hoc sufficit ad perpetuam generationis et corruptionis sed motus celi est perpetuum et similiter motor eius igitur generationis et corruptiones erunt perpetue.

Quonia autem in continue motis sive generationem aut alterationem aut vel transmutationem huiusmodi videmus quod deinde ens et generatur hoc post hoc ut non deficiat videndum est quod ex necessitate erit aut nihil sive omnia contingunt non fieri.

Ubi dicitur in primo de generatione et corruptione primo tractatus

lib. 2. ca. 6. fo. 29.

Ad e scdm capitulu hui' tractat' in quo pbs
 soluit qnos qstioes. ¶ Prima vtrū de necessitate
 gñabilia gñabūt. Soluit pbs dicens q aliqua
 de necessitate gñabūt & aliq nō qd pbat qz sicut ē de
 fore & nō fore. ita ē de gñari & nō gñari in futuro. s; z
 aliq nccio erūt vt cōuertio solis ad tropicos. & aliq
 nō nccio erūt vt icasso vestia. ¶ Secda qstio vtrū illō
 qd gñat pri' de necessitate iferat illud qd ē posterius
 Ad hoc rñdet pmit' dō tal' ē supponē q in cēntia
 liter ordinatis si posteri' ē prius ē vel fuit. Hoc sup
 posto rñdet pbs dicens q in illis in qb' nccim est po
 steri' eē vt eūbre tūc ad eē prius seqt eē posterius
 s; in illis in qb' posteri' nō de necessitate ponit inesse
 sic ad eē prius nō seqt eē posterius. ¶ Tertia
 qstio vtrū gñationes p̄teruent fm reuiz aut scdm
 circuli. Rñdet q nō p̄teruat scdm rectū s; scdm
 circuli. ¶ Primi p̄ q nō forme substantiales gñan
 de sūt finite scd; spēm vel infīnīte. nō infīnīte qz ibi
 ē status. si vero dicatur q sūt finite: ḡ poterunt p̄
 gñari. & p̄ p̄ns aliqñ cessante gñatione nō fiet
 circulus: ḡ oz ipas gñationes p̄teruat scd; circuli.
 ¶ Quarta qstio an idē corruptū numero possit re
 produci. Ad hoc rñdet pbs q nō s; bene in specie
 ¶ Quinta qstio vtrū eadē gñabilia eodē mō re
 uertant. Rñdet pbs q non. & dicit q aliqua eadē
 numero reuertunt sicut sol & ceteri planete q mouē
 tur ab occidente in oriens & reuertunt de vno in ali
 ud idē numero. nā idē ē sol numero qui orit' & q oc
 cidit. s; de isto reducti nō est hic principaliter sermo
 s; de reducti illoz q sūt p̄ gñationem et in illis nō
 rēdūt eadē numero: s; solū in specie.

Vtrū vtrum quodlibet elementum
 potest immediate in quodlibet elementum
 potest immediate in quodlibet elementum. Et ar
 guttur primo q non. qz nullum elementum potest
 transmutari in ignem: igitur non quodlibet elemētū
 potest transmutari in aliud. Antecedens patet. qz
 in illis qd actu est nihil potest transmutari. s; oīs
 ignis actu est ergo sequit' q nullum elementum po
 test in ignē transmutari. ¶ Secundo sic. si vnū ele
 mentum transmutaret in aliud. seqret' q in aliquo
 instanti vel in aliquo tempore non essent quattuor
 elementa: sed p̄ns est falsum: igitur & alicedēs. p̄ns
 p̄batur: quia illud qd transmutat in aliud: in illo
 instanti in quo transmutatur non est. ergo si vnum
 elementum transmutetur in aliud: in illo instanti
 non erit: & per consequens non erunt quattuor ele
 menta. ¶ Tercio sic: ignis non potest immediate
 trāsmutari in terram: igitur non quodlibet elemē
 tum potest transmutari in aliud. p̄ns patet: & ante
 cedens p̄batur: quia nūmis distans. modo agens et
 patiens debent esse proxima: cuiusmodi nō sūt ignis
 & terra. igitur. ¶ Quarto sic. ignis non potest trā
 smutari in aerem: igitur consequentia tenet: & ante
 cedens p̄batur. quia si ignis in aerem debeat trā
 smutari: oportet eius caliditatem corrumpi vel re
 mitti: cum aer nō sit ita calidus sicut ignis. s; hoc
 non est possibile. quia vel remitteretur a caliditate
 aeris. quod est falsum: qz nō traria caliditatis ig
 nis. vel ab humiditate aeris: & hoc non. s; eadem
 rōne. qz caliditas & humiditas nō habent contrarie
 tatem. ¶ Quinto sic. quodlibet mixtū nō potest imme

diatē transmutari in quodlibet mixtum: igitur nec quod
 libet elementum. consequentia tenet. quia elemen
 ta sunt magis contraria inter se in qualitatibus q
 mixta. qz mixta non sunt contraria nisi per traria
 etatem elementoz. igitur si mixta que minus sunt
 contraria ad invicem transire non possunt: neq; ele
 menta poterunt. In oppositum est philosophus in
 textu. In qstioe erunt tres articuli. Quārti primi.
Sciendum ē primo q questio non querit
 de transmutatione qualitativa vnus elementi in
 aliud. sed de trāsmutatione qualitativa vnus ele
 menti in aliud: sed de transmutatione substantiati
 ita q sit sensus vtrū vnū elementū substantiat
 ter transmutetur in aliud. ¶ Et p̄ declaratioe hui'
 supponit primo q elementa cōdicant in materia: &
 sunt traria in qualitatibus. ¶ Secundo supponit
 q dupl'r pōt intelligi ex quolibet elemento fieri quod
 libet. vno mō ex totali totale. alio mō ex partiali p
 tiale. ¶ His suppositis dicit primo q per potētā na
 turalem non pōt ex quolibet totali elemēto fieri quod
 libet: neq; mediate neq; immediate. qz tunc deficeret
 vnum elementū in vniuerso & destrueret ordo vni
 uersū. qd nō p̄mittit natura. dicit scdo q ex aliqua
 pte vnus elementi scdm naturā nō potest immedia
 te fieri quodlibet aliud elementum. qd p̄ qz ps ignis
 ex nō in sua sp̄ra non potest immediate cōuerti in
 terrā. qz vel hoc esset p̄ actionē terre. & hoc nō cum
 ipsa terra nō possit naturaliter talē ignē: nec
 per influentiam celi cū nō possit talē ptem ignis
 ad terram approximare. dicitur tertio q vnūq; de
 pedale cuiuslibet elementi quārtū est ex se & ex na
 tura sua pōt immediate transmutari in quodlibet aliud
 elementū. qz quodlibet cū quolibet h; trariaietatē: et
 quodlibet cōdicat in materia cū alio. Ex quo sequit' q
 distantia ignis & terre nō impedit quin vnū q̄rum
 est de se possit immediate conuerti in alterz vbi ap
 proximare. ¶ S; restat alia difficultas: an elemē
 ta simbolisantia facilius transmutent' q nō simbo
 lisantia. ¶ Pro cuius solutione supponit primo q
 illa elementa dicuntur simbolisantia que vniuersit'
 in aliqua qualitate prima vt aer et ignis. ¶ Secdo
 supponitur q ex vno elemento facilius fieri alterz
 potest intelligi tripl'iter. vno mō ex pte potentie
 actiue vel resistiue elementoz. scdo ex parte p̄ditio
 nis quā alitarum primarum. tertio ex pte conditio
 nis qualitatū scd; daz. sicut sunt dempsitas. raritas.
 durities & molities. ¶ Primo mō ad huc multiplici
 pōt intelligi. vno mō ex pte potētie actiue. nō ha
 bēdo respectū ad resistētā. alio mō ex pte resistētie
 trū nō hñdo respectū ad potētā actiua: alio mō ex
 pte tritūsc. ¶ His suppositis ponunt aliq p̄pōes.
 Prima ex parte actiuitatis trū ceteris partibus in
 non habentibus simbolū non est facilior transi
 tus. qz in non habentibus due qualitates agunt. in
 aliis vero trū vna. Scda p̄pō ex pte resistētie trū in
 habentibus simbolū est facilior transitus: qz in il
 lis est minor resistētia. cum vna sola qualitas re
 sistat. Tercia p̄pō: q̄rum est ex pte actiuitatis & re
 sistētie simul ceteris parib' in habentibus simbo
 lum & in non habentibus est eque facilis transitus
 quia in non habentibus duo agunt & duo resistunt

vtrū est p̄ p̄ totum. nō aut
 p̄ p̄ partē

Symbolisare est quicquid
 quilibet aliquid elemētū
 alio alioz elemētū

In habentibus autem unum agit et unum resistit. mo qualis est proportio duorum agentium ad duo passiva vel resistentia talis est unum agentis ad unum passivum vel resistentis ceteris paribus. Quarta propositio inter elementa habentia similitudinem facilius et transmutatio. ad usum sensum. i. pauciora agunt et pauciora resistunt: scilicet ex parte qualitatis scilicet de profunditate et raritatis: duricietatis et mollietatis et terra sunt difficillime ad invicem transmutabilia: quod difficile est ignis vel materia ipsius ignis tamen de se ipsa sicut terra. et terra tamen rare fieri sicut ignis. Ex quo sequitur quod ex parte illarum qualitatum elementa magis convenientia in raritate/facilius transmutantur quam discorventia. Ex quo potest concludi probabiliter quod omnibus attritionibus frequenter elementa non habentia similitudinem sic citius nata sunt transmutari ad invicem: quam que dantur habentia similitudinem multo citius et aqua sunt transmutabilia quam ignis et terra.

Sciendum est secundo quod incidit alia difficultas: videlicet quod quibuslibet duobus elementis non habentibus similitudinem possit tertium elementum generari. Idcirco cuius solutio de se supponit quod ex duobus elementis possit fieri tertium potest dupliciter intelligi. uno modo quod hoc fiat per actionem propriam ipsorum. alio modo virtute alterius agentis. Hoc supposito ponunt alii propositiones. Prima: ex duobus elementis siue symbolis tantum siue non potest fieri tertium elementum distinctum ab eis specie virtute alicuius agentis corruptivis. Et enim intensus ignis generare ignem et pedem alterius et pedali aere. Secunda propositio: ex tribus elementis virtute alterius coactis potest tertium generari a quolibet eorum specie distinctum: potest enim fortis ignis ex uno pugillo terre et uno aque et uno aeris. sibi sufficienter approximatis generare ignem. Tertia propositio: ex duobus elementis habentibus similitudinem per actionem propriam non potest generari tertium a quolibet eorum specie distinctum. et hoc sufficienter fuit probatum in textu. Sed restat alia difficultas: videlicet quod ex uno elemento generat aliud: remaneat aliud accidens absolutum. ut puta: quod ex aere sit ignis: videlicet in materia aeris remaneat aliud accidens absolute. videlicet quod sicque caliditas aeris remanet: cum non videat a quo possit corrumpi. et hoc si ignis sit generans. Et hoc videtur velle aristoteles. cum dicit quod elementa similitudinantia facilius transmutantur. quod est una qualitas que non corrumpitur cum in tali non habeant contrarietatem. In oppositum tamen arguitur quod ex aere generat ignis: vel oportet ponere illa accidentia immediate inherere ipsi materie prime. et quod forma non informaret materiam nudam. cuius tamen oppositum alias dicitur esse. Respondeatur probabiliter: quod quando ex aere generat ignis. nullum accidens absolutum aeris manet: sed forma ignis informat materiam nudam. producendo accidentia secundum suam propriam exigentiam. Dicitur secundum quod ipsa caliditas aeris ex quo aere generat ignis corrumpitur vel directe. si generans habeat qualitatem sibi contrariam. vel indirecte seu mediate: puta a corrumpente ipsam aerem. Dicitur tertio: quod forma ignis et aeris quodammodo virtualiter contrariantur: quia producant effectus qui formaliter contrariantur: sicut siccitas et humiditas. ideo una potest corrumpere et aliam: ad cuius corruptionem corrumpuntur

accidentia ipsarum consequentia. Sciendum est tertio: quod circa textum incidit talis difficultas: videlicet quod si essent infinita elementa: essent infinite contrarietates qualitatum. Et ad primum quod non. quod hoc maxime est: quod numerus contrarietatum sequitur numerum elementorum. sed hoc non: quod quatuor sunt elementa: et tamen non sunt nisi due contrarietates: videlicet ignis et terra. Item sequeret unum infinitum esse magis alio. quod non est falsum. quod probatur. quod quilibet due contrarietates faciunt quatuor combinationes. sed esse plures combinationes quam contrarietates: et contrarietates sunt unum infinitum: igitur. Item si essent infinita mixta: non oporteret esse infinitas contrarietates. cum due sufficerent pro omnibus. nec pro elementis infinitis. per se non est sibi. In oppositum est primum in textu. Pro ratione ponunt alique propositiones. Prima propositio: nullum elementum sequitur duobus elementis diversis in specie eque primo seu totaliter eiusdem contrarietatis: quod tamen oporteret quod illa duo elementa quibus contrarietur essent eiusdem specie spatiosissime. quod est contra suppositum. Et si dicatur: aer contrariatur igni et terre humiditate. Dicitur quod hoc non est eque primo et totaliter. quod principaliter contrariatur terre. quod ambobus qualitatis: et minus principaliter contrariatur igni sed in una qualitate. Et ex istis sequitur quod unum elementum medium contrarietur duobus extremis: oportet illa extrema contrariari inter se. quod si essent sibi omnino: tunc non esset medium inter illa: cum medium proprie differat specie: et est dissimile cum extremis: hoc patet etiam de aere quod contrariatur aque et igni et est medium. et ignis et aqua contrariantur ad invicem. Secunda propositio: omnia elementa habent contrarietatem: quod omnia elementa sunt proxima vel distantia. sed proxima habent contrarietatem: igitur et distantia. Et tertia propositio: si infinita essent elementa: infinite essent contrarietates. quod quilibet est quilibet habet contrarietatem. et nullum contrariatur pluribus eadem contrarietate eque primo: quod oportet quod quodlibet elementum contrarietur cuilibet secundum aliam et aliam contrarietatem. Tunc respondetur ad rationes. Ad primam dicitur quod numerus contrarietatum non sequitur numerum elementorum: quod quatuor elementa sunt finita: semper sunt pauciores contrarietates: sed si elementa essent infinita: etiam essent infinite contrarietates: et tamen non essent plura elementa. quod infinito non est plus nec minus: nisi accipere minus improprie: quo aliter visum est: quod ad modum conceditur: quod unum infinitum est magis alio. et continet totum et aliud et cum hoc aliqua. et per hoc soluitur secunda ratio. Ad aliam dicitur quod non est sibi. quod mixta non determinat contrarietates simplices sicut elementa. sed sufficienter mixta distinguunt easdem qualitates secundum magis et minus. Sed restat alia difficultas: videlicet si essent infinita elementa: quilibet haberet infinitas qualitates. Respondetur breviter. quod sic secundum mentem philosophi. in textu: quod quilibet elementum erit cuilibet aliorum contrarietur per unam qualitatem. sed nullum contrariatur pluribus eque primo quod unam qualitatem: sed oportet existibus infinitis elementis: quod quodlibet habeat infinitas qualitates.

Sciendum est quarto: quod circa textum incidit talis difficultas: videlicet quod quodlibet mixtum est

duobus elementis possit fieri tertium potest intelligi dupliciter.

ad hunc no. 20. et per no. 4. septimam.

ad hunc no. 20. et per no. 4. septimam.

ta medii seu circa terra: componatur ex quatuor elementis. Et arguitur quod non quia multa sunt mixta in fundo maris et talia non componuntur ex igne. quia si ibi dem esset ignis: statim corrumpetur propter nimiam virtutem aque sibi frie. Item multa sunt mixta in quibus non sunt elementa leuia: quia multa sunt mixta quia terra: quod esse non posset si in his essent elementa leuia. Item aurum est unum mixtum. et tamen in ipso nihil est aque: quia aurum durat longissimo tempore in igne. quod esse non posset si in eo esset aliquid aque. quia ignis fortissimus propter frietatem resolveret et corrumpere illud aque. In oppositum est probatum in textu. Et propter solutio de supponit: quod non oportet quod elementa manent in mixto. quia hoc iam alias declaratum est puta quod manent in mixto virtualiter et non formaliter. quod tamen potest intelligi vel virtualiter quod ad virtutes alterationis vel quo ad virtutes motivas. Et nota quod nullus potest habere illas virtutes naturaliter: quia si haberet eas naturaliter diceretur mixtum solum qualiter virtutes non substantialiter. imo dico: quod elementa sunt virtutes qualitates. sicut non substantialiter. Et istis et alias dicitur sequitur pro: quod si mixtum debeat dici compositum ex quatuor elementis: hoc potest intelligi virtualiter et non formaliter. Et sequitur ulterius quod mixtum compositum ex quatuor elementis nihil aliud est quam ad eius generationem virtualiter vel actualiter elementa concurrerent in eo virtualiter manere. Et si elementa dicerentur concurrere virtualiter ad generationem mixti: quia qualitates illorum elementorum vel similes concurrunt ad generationem talis mixti. Et sequitur tertio: quod ex uno elemento per actionem non potest generari mixtum. quia ad mixtum generationem et elementum sequitur corruptio ipsiusmet elementum. ideo non potest generari mixtum. Quarto sequitur: quod ex duobus elementis non simbolisantibus non concurrente aliquo extrinseco. non potest generari mixtum: vel unum superat aliud in virtute qualitate. et sic conueniret aliud in sua natura. vel superat aliud in una qualitate et superatur ab eo in alia. et tunc magis generatur tertium elementum quam mixtum: vel superat aliud solum in una qualitate et in neutra superatur. sic adhuc generatur tertium elementum. vel neutrum eorum superat aliud. et sic neutrum corrumpitur: et per consequens non fieret mixtum. Et sicut potest dici de elementis simbolisantibus: puta quod ex duobus elementis simbolisantibus non concurrente alio extrinseco non potest generari mixtum. Alterius sequitur probabile: quod ex tribus elementis non concurrente extrinseco disponente materia: non potest fieri mixtum: ibi oportet esse duo elementa simbolisantia. et sic superabit aliud et inuertent in sui naturam: et per consequens non generatur mixtum. Et quo sequitur: quod mixtum potest generari ex elementis alteratione propria et non concurrente extrinseco: potest esse concursus quatuor elementorum. Dico tamen quod his non obstantibus: ex uno solo elemento sicut ex terra deurante influxu calidi potest generari mixtum. et si ad tale generationem concurrat caliditas et siccitas: ignis dicitur concurrere virtualiter. si humiditas et caliditas: tunc aer dicitur concurrere virtualiter. et similiter dicat de alijs. Dico ulterius: quod mixtum residens circa terram est compositum virtualiter ex quatuor elementis: quia ad eius generationem virtualiter concurrunt quatuor elementa. Et ad rationes ad primam dicitur: quod mixta in fundo maris adhuc videntur

componi ex igne virtualiter: quia in eo est aliquid caliditas et siccitas. Ad secundam dicitur: quod nulla sunt mixta ita quia sicut terra: inueniuntur in sua propria natura et dispositione. Ad tertiam negatur: quia in auro non sunt virtualiter aqua. et ad probationem dicitur: quod verum est quod durat multum in igne propter temperatam eius mixtionem et conservationem forme substantialis. Et hec de primo articulo.

Quantum ad secundum dubitatur primo: utrum sit possibile aliquid mixtum esse simpliciter perfecte temperatum in quantitatibus. Respondetur quod de hoc dubio discutauerunt commentatores et athenienses. unde athenienses tenent partem affirmatiuam: puta quod arguitur quod sic debeat mixtum in temperatum. et mixtum temperatum. nam si unum trium est in natura: possibile est reliqua esse. Secundo siccitas consistit in debito temperamento qualitatum. sicut siccitas est possibilis. igitur. Sed in ipso arguitur contra. quia tale mixtum non haberet locum naturalem. quia quod ratione locus sursum esset sibi naturalis. eadem ratione locus deorsum et sic non haberet locum naturalem. et per consequens nec quietem. Secundo sic quod tale corpus quod est de se esse perpetuum. quia nec caliditas vinceret frigiditatem nec eorum et sic esset de alijs quantitatibus. et sic non alteraret illud mixtum et per consequens non corrumpetur. pro solutio de aduersariis tendit quod temperamentum secundum medicos est duplex. unum est ad iusticiam quod consistit in debita proportione qualitatum que est inuenientissima illi mixto ad eius substantiam et eius operationes exercendas. et tale temperamentum aliud est in homine equo: et boue. Et per maiorem declarationem supponit quod duplex est proplexio. scilicet radicalis qua dicitur minatur sibi forma substantialis eius. alia est accidentalis qua mixtum habet ab extrinseco sicut a sole vel nutrimento. Et ad mutationem proplexionis accidentalis sequitur variatio proplexionis substantialis: sicut non totalis. Nota ulterius quod mixtum certe spiritus stat naturaliter sub aliquo disponere sub aliquo violenter. sub propria dicitur esse sanum. sub secula dicitur esse egrum. Et sic ponitur aliquo proplexione. proplexio: cuiuslibet spiritus inuenit aliquam latitudinem proportionis qualitatum primarum sub qua nullum mixtum alterius spiritus natura licet potest esse: cum talia dederant sibi diuersas proplexiones. Secunda proplexio: unaqueque spiritus dederat sibi maiorem latitudinem sub qua potest stare violenter quam sub qua potest stare naturaliter. quia maior est latitudo sub qua potest stare homo infirmus quam sub qua potest stare homo sanus. Et certia proplexio: non est possibile mixtum diu permanere sub optima dispositione: cum continue fiat alteratio a medio et a partibus inter se. Quarta proplexio: possibile est mixtum stare aliquo tempore proplexione temperata ad iusticiam. quia dabile est mixtum distemperatum sicut matricum: igitur est dabile mixtum temperatum ad iusticiam quia ubi contingit repire posteriorius: contingit repire priorius. modo proplexio temperata procedit in temperata: igitur una proplexio: sicut mixtum dederat sibi complexione nemine essentiali seu radicali: ita accidentaliter sibi congrua et proportionata essentiali. quia mixtum saltem quod est in una regione quam in alia: melius in uno tempore quam in alio. quod non esset nisi quia complexio eius accidentaliter est sibi conuenientior. Aliud est temperamentum ad pondus. ubi non est plus de gradibus unius qualitatis quam alterius: ut frigiditatis quam caliditatis. et de isto dicitur

videt in de longi. et de mixto. dicitur primo de mixto quod est duplex

duplex est proplexio: scilicet radicalis et accidentalis.

Virtus alterationis sunt caliditas, siccitas, humiditas, frigiditas. Virtus motus sunt graue et leue.

q̄ temperamentū ad pondus est possibile q̄ tuz ad
duas q̄litates cōtrarias. p̄t em̄ aqua cōtinue mo-
ueri de intensa caliditate ad intensā frigiditatē:
in qua mutatione stabit h̄ere tot gradus calidita-
tis sicut ⁊ frigiditate. ⁊ simuliter posset dici de a-
lijs q̄litatibus. ¶ Et q̄bus cōcludi p̄t q̄ tempera-
mentū quo ad pondus est possibile quo ad omēs
qualitates primas.

Dubitat̄ur secūdo: virū oē viuens habeat
determinatā periodū sue durationis. ⁊ videt̄ q̄ nō:
q̄ tunc segetur q̄ vita nō posset plōngari. s̄ p̄ns
reputatur fallus: igitur ⁊ aīns. Itē ignis in sua spe-
re exns est corruptibilis: ⁊ tñ non h̄z determinatā
periodū. q̄ q̄tūcūq̄z durat adhuc diutius p̄t du-
rare. Itē possibile est vitā hoīs p̄petuari: igitur nō
h̄z determinatā periodū. aīns p̄batur: q̄ possibile
est humidū radicale continue partē medicine tñ
restaura r̄q̄ tuz fuerit deperditū p̄ actionē caloris
naturalis. In oppositū est p̄bs in textu. ¶ Pro
cuius solutiōe supponit̄ p̄rio: q̄ in p̄posito: periodus
est tēpus determinatū s̄m reuolutiōes corp̄oz cele-
stij: vltra q̄d res nō p̄t esse naturaliter. Supponit̄
tur sc̄do:q̄ entij corruptibilij: quedā sunt simpli-
cia: quedā mixta. Itē mixtoz: quedā sunt omoge-
nea: quedā etherogena. Supponit̄ tertio: q̄ qlibet
res diligit se p̄manere: q̄z quelibz res resistit corrū-
penti. quod non faceret nisi diligeret se p̄manere.
¶ Itis suppositis: ponit̄ur alique p̄pōnes. P̄ria:
ois corruptio substantie fit a suo p̄rio: q̄z ois corrup-
tio substantie fit p̄ alterationē discōueniēte rei q̄
corruptur: hoc maxie loquēdo de corruptione na-
turali et nō violēta extrinsece exhibitā. ¶ Et si q̄s
dicat substantie nihil ē cōtrariū. igit nō corruptitur
a suo p̄rio. R̄ndetur q̄ p̄rietās p̄prie dicta et for-
malis solū est inter q̄tuoz q̄litates primas. P̄rietās
x̄tialis p̄t esse inter duas subāz. ⁊ etiā inter
substantiā ⁊ accidētia: vt alias visus est. Et v̄z notā-
tur substantia: q̄z accidētia frequēter corrūpūt̄ nō
a suo p̄rio: sed defectu cōseruantis vt lumē ⁊ scien-
tia. Et de hoc dicūt aliqui: q̄ substantiā nō p̄t sic
corrūpi. puta p̄pter defectū sui cōseruantis: cui⁹ tñ
oppositū dicūt aliqui. Dicūt em̄ q̄ celū p̄t desine-
re esse p̄ defectū cōseruantis: cū tale nō habeat de-
terminatā periodū: cū ex sua natura nō habeat p̄ri-
um formaliter vel x̄tialiter. Ex istis sequitur: q̄ si
fit aliqua substantiā q̄ nō habeat p̄riū: ipsa nō est
corruptibilis. Sequitur sc̄do: q̄ p̄to aliqd̄ h̄z min⁹
de p̄rietate: ceteris parib⁹ tanto magis durat. Se-
cūda p̄positio: nihil d̄z alterare seipm̄ alteratione
corruptiua: vt p̄z inductiue. p̄io ī simplicib⁹. sc̄do
in mixtis: in q̄bus pars alterat partē. ⁊ nō eadē ps
ipsam partē nec totū totū. p̄z etiā rōne: q̄z qlibz
ens diligit seipm̄ esse. ⁊ nō alterat se alteratōe cor-
ruptiua: ad quā sequitur corruptio substantie. ¶ Ter-
tia p̄positio: nullū simplex vel mixtū omogeneū h̄z
in se principij actiui sue corruptionis: q̄ nō h̄z p̄-
rius. ⁊ hoc si sit naturalit̄ dispositū. Et ex isto sequi-
tur: q̄ talia nō p̄t corrūpi nisi ab extrinseco a quo
disponit̄ur ad sui corruptionē. Ex quo sequitur: q̄
p̄to aliqua sunt magis omogeneatāto sunt: maio-
ris duratiōis ceteris parib⁹. Et aduerte q̄ sex p̄t:

assignari cause duratiōis corruptibilij. Prima est
similitudo partū in q̄litate. ¶ Secūda est debilitas
corp̄is cōinēntis in p̄rietate. Tertia est durities: p̄
quā aliqd̄ est difficilius ad viuendū. Quarta est
mixtio humidū cū calido ⁊ secco terrestri. Quinta
est latitudo p̄portions qualitatis primaz. Sexta
est temperamētū calidi ⁊ humidū. Ex quo sequitur
sc̄dm̄ diuersitatē istaz causaz aliqua magis p̄ma-
nent ⁊ aliqua min⁹. ¶ Itis suppositis d̄z p̄rio: q̄ nō
est dare maximū tēp̄: q̄d hō p̄t viuere naturalit̄.
qua quocūq̄z dato: q̄d p̄t viuere: est dare maius
vltra q̄d p̄t viuere: nec est dare minimū. q̄d p̄t
nec maximū. q̄d nō p̄t esse tñ est dare minimū
in q̄d nō p̄t. ¶ Ex quo p̄z q̄ periodū in p̄posito
nō inteligitur maximū tēp̄: q̄d p̄t esse. nec ma-
ximū p̄ q̄d res p̄t nō esse: nec minimū p̄ q̄d res p̄t
testē. sed minimū vltra q̄d res p̄t hō eē. Et quo
homo s̄m e miraculo nō p̄t p̄petuari. ideo ē aliqd̄
tēp̄ determinatū sp̄i humane. vltra q̄d nullū tñ d̄z
uiduū talis sp̄i p̄ natura viuere p̄t: nec vltra illū
terminū p̄t plōngari partē. ⁊ illud tēp̄ vocat̄ pe-
riodus sp̄i humane. q̄libet tñ induidū sp̄i hu-
mane h̄z determinatā periodū s̄m cōplexionē suaz
naturalē. ⁊ talis h̄z p̄t plōngari p̄ artē medicine.
Ex quo sequitur: q̄ quelibet substantia viuēs h̄z deter-
minatā periodū sue durationis ex natura sua. Dicit̄
tur sc̄do: q̄ quelibet subā corruptibilis alia a subā
viuente: h̄z determinatā periodū ex natura sua ex
reuolutiōib⁹ celi. cū nulla talis semp̄ maneat vna
⁊ eadē. Dicit̄ tertio: q̄ accidētia q̄ nō sunt nata esse
nisi in subjectis corruptibilibus: h̄nt p̄riū p̄ se
vel p̄ accidētia: h̄nt determinatā periodū ex natu-
ra sua: sed accidētia q̄ sunt in subjecto incorrupti-
bili ex sua natura: nō h̄nt determinatā: cū talia pos-
sunt semp̄ manere. ¶ Ad rōnes. Ad primā p̄z solu-
tio. ¶ Ad sc̄dam d̄z q̄ ignis in sua sp̄e nō h̄z de-
terminatā periodū: cū op̄reat ip̄m semp̄ maneret̄
q̄libet pedale eius h̄z. ¶ Ad tertiā d̄z q̄ vita hoīs
nō p̄t p̄petuari. Ad p̄bationē d̄z q̄ impossibile ē
q̄tūcūq̄z fuerit bon⁹ medicus restaurare humidū
post tēp̄ status vitæ: quin cōtinue desicretur. q̄ hu-
midū q̄d ip̄s apponit nō est ita purū sicut humidū
precedens. *videt̄ in p̄p̄. du. 2. quasi. si sine folio. 3.*

Dubitat̄ur tertio: vtrū corruptū possit redi-
re idē in n̄sro. ¶ Et arguit̄ q̄ sic: q̄ hō corruptus
idē n̄sro redibit: igitur. Sc̄do sic: illa sunt eadēz
n̄sro quoz materia est vna. sed corrupti et genti
materia est vna. ergo genti et corrupti sunt idēz
n̄sro. ¶ Tertio sic: materia ē in potētia ad formā
corruptā: igitur illa p̄t reuertī. aīns p̄z q̄ materia
est in potētia ad formā generandā. ⁊ nō est d̄ria in-
ter generandā ⁊ corruptā cū ille sint nihil: igitur.
Quarto sic: materia exite vna: agente exite eob-
erit vnū. sed post corruptionē rei materia manet
vna ⁊ agens est idē: igitur. In oppositū est p̄bs in
textu. ¶ Pro cui⁹ solutiōne est aduertendū: q̄ de
hoc dubio possum⁹ loqui duplicit̄. ¶ Alio mō supra-
naturaliter: sic dico breuiter: q̄ idē n̄sro p̄t redire
seu generari. nā fide tenem⁹ oēs hoīes in die iudi-
cij redire. Alio mō possum⁹ loqui naturaliter: ⁊ ad

si a vnicū habeat det̄m
tam durationē.

q̄d est periodus

p̄p̄. du. p̄. fo. 3. et in p̄mo
q̄. fo. 16. notat̄. 3.

huc dico q̄ due fuerit opiniones. Sicut enim opinio
 quorundam p̄horuz q̄ oīa redibūt. r̄ videt esse opinio
 plarōisq̄ d̄ d̄ere q̄ post magnū ānū. i. post trigē
 ta sex milia annoy eadē nūero redibūt. q̄ redēte
 eadē causā redibūt idē effectus. s̄z in illo anno redi
 būt oīa corpa ad eīdem s̄tū. igit̄. Sed hec opinio
 nō est vera: imo ad eaz sequitur multa incōueniē
 tia. ¶ **P**rimū q̄ n̄m addicere nō est nisi quoddā
 remittit. Sequitur etiā q̄ actus liberi arbitrii sub
 essent causalitati celi. qd̄ tñ est falsuz. nā actus vo
 luntatis nostre nō subsunt alicui causalitati vel in
 fluentie corporū superiorū salte p̄ se. Alia ē opinio
 aristotelis: q̄ impossibile est ḡnabile pluries ḡnari
 siue simul siue successiue. q̄ corruptū nō p̄t idē
 in nūero redire: igit̄ nō p̄t idē nūero bis ḡnari.
 aūis p̄batur: q̄ si corruptū possit redire idē in nūe
 ro: hoc maxime esset p̄pter identitatē causarū cō
 currentiū ad suā ḡnationē. sed hoc nō: q̄ nō videt̄
 p̄pter qd̄ redire: nisi forte q̄ p̄t oīs causē eedē
 reuertī. sed hoc nō cōstat: q̄ possunt oēs eedē causē
 redire r̄ esse. eo q̄ influentia r̄ motus celestes eedēz
 in nūero nō possunt redire p̄ naturā. Item mate
 ria non plus est in potentia ad formā corruptā: q̄
 nulla est potentia ad preteritū. Item maior est in
 interruptio in esse q̄ in magnitudine. s̄z interruptio
 in magnitudine facit q̄ magnitudo nō est vna. er
 go etiā interruptio in esse facit q̄ rediens non erit
 oīs numero. r̄ p̄ hoc facilliter possunt solui rōnes.
 ¶ **E**t si quis dicat: idē in q̄tūz idē semp̄ est nati
 facere idē. ergo idē redēte eedē causē redibūt idē
 effectus. ¶ **R**ōndetur: q̄ idē in q̄tūz idē semp̄ est
 natū facere idē in spē et nō in numero: quīs est
 primus motor: s̄z semp̄ idē et similiter se habet
 ad idē mobile: tamē nō p̄dat idē semp̄ eīdem mō
 tum: sed bene similit̄. ¶ **S**ed restat adhuc p̄ua diffi
 cultas: vtrum in ḡnationibus sit p̄cessus in infini
 tum. ¶ **R**ōndetur videnter: q̄ difficultas nihil aliū
 querit nisi vtrum non sit deuenire ad vltimā gene
 rationē: post q̄ nō erit vltior. r̄ aduerse p̄ solutio
 neq̄ in ḡnationibus p̄cedere in infinitū p̄t intel
 ligi dupliciter. vno mō scdm̄ rectuz. alio mō scdm̄
 circuli. Unde ḡnatio d̄r p̄cedere scdm̄ rectuz: q̄ nō
 redit idē sicut in circulo redit idē. sed ḡnatio p̄
 cedit in infinitū scdm̄ circuli q̄n redit idē: sicut in
 circulo redit idē. Tūc ponit talis cōclusio: ḡnatio
 nō vadit in infinitū scdm̄ rectū in spē: itēz b̄n i nūe
 ro: ḡnatio etiā p̄cedit b̄n in infinitū scdm̄ circuli
 in spē. sed nō in nūero. Et hec de scdo articulo.

Quantū ad tertū sit cōclusio responsalis:
 quolibet elementū q̄tum est de se p̄t immediate
 transmutari in quodlibet elementū: q̄ cōclusio sa
 tis patz in primo articulo. Patz etiā quid sit dicen
 dum ad rationes.

Et sic est finis scđi de generatione.
Incipit primus liber meteororum.

E primis quidez igitur causis
 nature et de oī motu naturali
 et adhuc aurem de scđm supe
 riorē rationē per ornatis astris

et de elementis corporalibus quor et q̄ et de
 ea que inuicem p̄mutatione r̄ de ḡnatione
 et corruptione cōi dictū est p̄: reliqua autē
 pars hui⁹ in methodi est adhuc cōsiderā
 da quā oēs pores meteorologia vocabār.

Sic est liber meteoroy aristotelis
 in quo ipse determinat de impressio
 nibus meteoroy. Et diuiditur i
 q̄tuoꝝ libros. In primo determinat
 de impressionibus ignitis r̄ diuidit
 in q̄tuoꝝ tractatus. Prīm⁹ diuidi
 tur in tria capitula. In p̄mo deter
 minat de causa materiali r̄ efficiente ip̄az impres
 sionū. r̄ diuiditur i duas p̄tes. In p̄ia recapitulat
 ea que dicta sunt: dicit̄ primo q̄ dictū est p̄ius de
 principijs r̄ causis nature seu entis naturalis. r̄ de
 oī motu naturali r̄ de astris r̄ q̄tuoꝝ elementis r̄
 de ḡnatione r̄ corruptione in cōi. p̄sequēter ostēdit
 de quibus dicendū est in istis libris dicens. q̄ hic
 dicit̄ dū est de hoc qd̄ antiqui vocabant meteor
 logiā qd̄ idē est q̄ sermo sciētificus de eleuatione. r̄
 dicit̄ q̄ illa sūt p̄ naturā inordinatio: ē q̄ sit natu
 ra primi elementis. celi. s̄ impressiones sūt magis
 inordinate q̄ sit natura s̄m quā sūt motus celi. et
 dicit̄ q̄ impressionū quedā sūt circa locū p̄tinquā
 astris sicut patebit de galaxia r̄ de cometis r̄ de a
 lijs impressionibus ignitis motis r̄ apparitibus sa
 perius. quedā sūt in medio aeris vt nubes et vena
 ti. et quedā in aqua sicut fallēdo maris. quedā in
 terra sicut terremotus. Et de oīm⁹ istis cōsidera
 bitur cause. Determinabitur etiā de circularibus
 p̄ressionibus q̄ sūt p̄ coagulationē. i. inspersiones
 cōi: sunt halo r̄ yris. Determinabitur etiā de plan
 tis r̄ de animalibus: r̄ in hoc cōprehendit libri de aīa
 r̄ puos libros naturales. ¶ In scđda parte ponit
 quāz sup̄pōnes. Prīma: p̄ter q̄tuoꝝ elementa po
 nendū est vñ corpus simplex qd̄ est causa efficiēs
 oīuz impressionū. p̄neda sunt q̄tuoꝝ elementa q̄
 sūt cause materiales istaz impressionū. Scđa sup
 positio: necesse est hūc mūdūz inferiorē esse p̄tinuū
 lationibus superioribus vt oīs virtus eius inde gu
 bernetur. ¶ Tertia sup̄pō. ignis. terra. aqua r̄ aer
 sunt p̄incipia materialia oīuz impressionū. Quar
 ta sup̄pō: in isto libro determinandū est de circulo
 lateo. i. de galaxia cometaz alijs h̄mōi impressioni
 bus. Quinta sup̄pō. oīa elementa sunt adinuicem
 transmutabilia. r̄ vñiqd̄q̄ est in potentia ad aliud
 sic q̄ materia q̄ nūc stat sub forma vñ⁹ elementi.
 p̄t postea stare sub forma alterius elementi.

Primū quidē igitur dubitabit vñqz quis
 circa vocatū aerem quam oportet accipe
 re ipsius naturam in mūdo ambiētē ter
 ram et quomodo se ha bet ordine ad alia
 dicta elementa corporozum

Istud est scđm capitulū hui⁹ tractatus in quo
 p̄s determinat de q̄tate elementoy adinuicē
 Et diuiditur in duas p̄tes. In prima mouet vñā

dubitatiohē de aere querendo q̄ta sit moles ipsius aeris. In sc̄da pte mittit solvere h̄ac dubitationē. Et p̄io ponit opinionē anaxagore dicēs q̄ vt pu⁹ dictū est p̄ter q̄tuor elementa optz ponere quintū corpus simplex: puta celū: qd̄ est alterius nature ab ipsis: cū sit in ḡnabile & incorruptibile. vt pz p̄ anti quos appellātes ip̄m ethera: q̄si eterno tpe currēs. Et si q̄s q̄rat q̄re h̄ic narrat h̄ac opinionē: cū alias fuerit narrata. — Rūder: q̄ nō optz tm̄ semel neq̄ bis eadē opinionēs rediret sed infinites. In sc̄da pte ponit tres conclusōes. Prima: celū terra nō sūt de natura ignis: q̄ tūc oīa ista inferiora fuisset totaliter destructa: cū corpa celestia sint valde maḡ. Sc̄da conclusio: spaciū intermediū inter celū et terrā nō est pleniū solo aere: q̄ tūc aer multū excederet quātitatē alioz elementoz. Tertia conclusio: spaciū intermediū inter celū et terrā nō est pleniū duobus elementis tm̄: scz igne & aere. qd̄ pbat duab⁹ rōnibus. Prima: terra non p̄t attingere: aquā fm̄ oēs ptes sui: imo videmus q̄ multe ptes aque sunt extra terrā. ergo spaciū inter celū & terrā nō ē solū pleniū aere & igne: scz etiā aqua. Sc̄da rō: qualis est p̄portio p̄tis ad p̄tem: talis est p̄portio totius ad totū. sed ptes aeris habent p̄portionē decuplā ad ptes aque. q̄ ex vna pte aque sūt decē aeris. ergo totus aer excedit aquā in eadē p̄portione: qd̄ non faceret si tm̄ inter celū & terrā esset ignis & aer. Ex quo infert q̄ elementa non solū sunt p̄portionata ad inuicem in virtute: sed etiā in magnitudine.

Reliquū autē p̄scrutātes dicere quō ordi nara sunt duo ad primi corporis positionē

Sc̄da est tertia capitulū in quo p̄bs determi nat de ordine elementoz ad inuicē: mouendo tres questionēs. Prima: q̄liter ignis & aqua sint ordinata respectu celū. Sc̄da: quō a celo & ab astror: puta a sole inferius causatur caliditas: cū celū et astrū nō sint formaliter calida. Tertia: quare nubes nō generātur in sup̄ma regione aeris: cū su p̄ma regio aeris sit calidior. Ad primā q̄stio nē dicit p̄bs: q̄ sūt duo elementa inter cōcauū orbis lune & aquā. scz aer & ignis: & q̄ ignis ē magis pu rus. ideo est supra aerē & p̄tigitur celo lune: ideo ignis in sua sphaera mouet circulariter. aer etiā quo ad p̄tem superiorē mouet circulariter ad motū ip sūs. cui cōtiguatur. Ostendit vltterius qd̄ est va poris quid exalatio dicēs: q̄ vapor est corp⁹ subtile h̄m̄idū & calidū. & est materia oīuz impressiōnū hu miliaz: sed exalatio ē corpus calidū et siccū cū sic citate terrestri. Cōsequēter soluit tertiā questio nē: dicens triplices cām quare in sup̄ma regione aeris nō ḡnātur nubes. Prima: quia illa regio est ve lū ignis rōne excessive caliditatis: p̄ quā p̄hibet vaporē cōdemp̄ari & cōverti in nubē. Sc̄da causa: quia aer sup̄me regionis mouet circulariter. ideo dato q̄ vaporēs illi ascenderent: p̄pter vel cōtarrē motus difgregarētur sic q̄ nō possent cōdemp̄ari nec cōstituerē nubē. Tertia causa: q̄ in sup̄ma regione aeris nō possunt fieri venti. ergo neq̄ nubes. In a p̄tz locū a maiorib⁹ venti sunt exalationes valide et sicce: que nate sunt magis ascendere q̄ va

por ē est calidus et humidus: et ahs pbat signa q̄ sacrificātes in altis mōtib⁹ anno reuoluto q̄n̄ uty ibat ad faciendū sacrificia: inueniebāt cineres āni p̄cedentis: qd̄ non fecissent si illic flasset ventus. Ad sc̄daz questionē dicit p̄bs q̄ nō ē incōueniēs h̄ec inferioza calefieri a sup̄ioribus nō habentib⁹ caliditate: q̄ celū suo motu trahit secū quedā infe riora. scz ignē & sup̄iorē prem aeris p̄ motū suū. & motus localis de sua natura natus est calefacere. ideo sol et celū calēfaciūt ista inferiora. Similiter pbat q̄ celū et astrū nō sint calida. & hoc duob⁹ signis. Prima: quia talia velocissime mouētur & tm̄ nō ignātur: nec videm⁹ ibi ḡnari aliquas im pressiones ignitatis: sicut in istis inferiorib⁹ igitur. Secūda signū q̄ sol apparet albus & nō rubens. ergo signū est q̄ nō est formaliter calidus.

His autē determinatis dicam⁹ propter quaz causas flāme accense apparent circa celū et discurrentia sydera et vocati a q̄si busdam dali et eges h̄ec enī oīa sunt idē & p̄pter eandē cām d̄m̄t aut p̄ magis & min⁹

Sc̄da est sc̄da tractatus hui⁹ libri: quo p̄bs de terminat de impressiōnib⁹ ignis: dicēs q̄ mate ria remota impressiōnū ignitarū est corp⁹ terrestre h̄m̄ aliqd̄ de corpe igne pingui. & facilliter inflā mabili. sed materia p̄p̄ria: est exalatio calida & sicca. causa x̄o efficiens est calefactō h̄m̄i corpa h̄m̄i. sicut sol et astrā. finis autē istaz impressiōnū ē ḡnatio ignis. finis autē remotus est salus aiantiaz h̄m̄i impressiōnes sic generātur: nā a calore solis eleuatur exalatio calida et sicca: postea p̄ calozz ignis inflāmatur. & sc̄dm̄ p̄meritatē exalationis caliditate & siccitate. raritate & demp̄sitate: ḡnate & leuare: & diuersificatū h̄m̄i impressiōnes sc̄daz diuersas figuras. nō em̄ generātur oēs iste impres siōnes in eodē loco: nā quedā ḡnāntur infra terrā: quedā in infima regione aeris: quedā in mediā: & quedā in sup̄ma. Om̄is enī impressio ignita fit ex exalatione calida & sicca. v̄l ergo illa exalatio ē mul tum calida. et p̄ oīs leuare: ita q̄ sufficit ascendere vsq̄ ad sup̄mā regionē aeris: & talis exalatio aut est equaliter subtilis in oībus suis p̄tib⁹: aut me qualiter. si inequalit: aut magis h̄z de grosso q̄ de subtili: tūc q̄n̄ inflāmatur apparet p̄ modū figu re pyramidalis. si vero tm̄ h̄z de grosso q̄ de sub tili: tūc apparet p̄ modū lancee ardentis. si x̄o ta lis exalatio sit equaliter subtilis in oībus suis p̄ tib⁹: aut est p̄tinua aut discōtinua. si discōtinua ap paret p̄ modū stipularū ardentis. si x̄o sit cōtinua et p̄na et sit accensa in vna pte & nō in alia: tūc ap paret p̄ modū candelę ardentis: & h̄m̄i impressiō nes ḡnāntur in sup̄ma pte aeris. scz si talis exala tio sit mediocriter calida: sic q̄ non moueatur nisi ad mediā regionē aeris: aut ergo est cōtinua vel non cōtinua. si sc̄dm̄ tūc apparet p̄ modū stipula rum ardentis. si p̄mixta materia est cōglobata sic q̄ vnus globus primo inflāmatur postea alius: tunc vocatur capze saltantes quas vocat aristote les eges. Cōtingit etiā q̄ talis exalatio n̄r̄de

ignis
no quid e vapor
nota qd su exalatio

tur in nube frigida: et cum inflammabitur p' antipustulim
 frangat nubes: et tunc apparent scintille ardentes. si ta-
 lus no sit globata: vel e' compacta vel no. si scdm: tunc
 cadele apparent ardentes. si vero sit compacta et sibi
 accadat aliqd frigidu: inflamat: tunc solet vocari ig-
 nis fatu: si vero occurrat aliqd frigidu: aut sic i'fe-
 rius aut super: si scdm:et ppter impedimentum ta-
 lus exalatio no possit ascendere: sed moueat laterali-
 ter. tunc vocat sydus volas: et qnq' ptingit q' tale fri-
 gidu' pcurrat an' inflamatione: et tunc talis exalatio i-
 flamat inferi: apparet p' modu' oracionis exustila-
 tis igne. Si vero tale frigidu' obtinet inferi: tunc exala-
 tio ascendit: apparet ignis ascendens: si vero exalatio
 sit debilis eal' tda: moueat in infima regione aeris:
 tunc materia sit simul continua et simul accesa: appa-
 ret p' modu' stipule ardētis. Si aut materia sit sub-
 tilitis et leuis: ita q' p' moueri facili: ad modu' aeris:
 tunc apparet ipressione ignite p' modu' cadelarum.
 vñ cadele ardentes gñant ex fumo pingui: aliqui etiā
 ex sudore equi: et hmoi ipsiōdes aliqui apparēt mio-
 res et aliqui maiores fm magnitudinē exalationis.

Apparent aut aliquando nocte serenitate
 existente cōsistentia multa flamma in celo:
 pura hyarus et bochini et sanguinei colo-
 res: causa autem et in his eadem

stud est scdm caplm: in quo p'his determinat
 de hyatu et volagme q' apparet per colorem
 et illuminationē exalationis: et de alta ipressione q'
 vocat sanguinei colores: et hñt p' materia p'pinqua
 exalationē calidā et sicca: et cā efficiens est planeta
 vel astrum lumine suo sic mouens et inflamas tales
 exalationes. et sic gñant. nā p' calores solis vel astru
 eleuat exalatio calida et sicca a terra: q' ppter fragi-
 ditatem inspissatur: et q' diuersimode lumen in
 aere respicit: apparet diuersi colores. vñ aliqui par-
 tes extremales apparent ab eis: media nigra: et cum
 nigrum minus inueter visum q' album vel sangui-
 neum. nō illa ps nigra apparet magis distans q' ps
 extremitas: deo apparet quedam ruptura siue fe-
 nestra in celo: que si sit magna vocat vorago. si pua
 vocat hyar. Ex quo ps: q' hyar et vorago differunt
 sicut magni et puz. sanguinei aut colores causāt
 ex lumine transeunte exalationē opacā. nā albū vi-
 sū p' nigru' apparet rubeū: et quanto lumen magis
 dñat supra exalatione: tanto apparet illa exalatio
 magis alba: q' pro vero min: minus apper alba. vñ
 qñ lumen medio modo dñat: tunc apparet rubedo.
 qñ vero totaliter tunc apparet albedo: qñ vero re-
 missa: apparet nigredo. Et si iste ipressione sūt in
 aere: et ppter distantiam videant esse in celo: et ap-
 parent magis de nocte q' de die. quia lumen solis
 impedit ne videatur minus lumē. et sicut tempe se-
 reno: q' tpe obscuro venti et nubes impediunt visio-
 nem istaz ipressionum.

De cometis auter vocato lacte dicamus:
 Dubitantes ad dicta ab alijs primo.

stud est tertiu' caplm: in quo p'his dēteriat d' co-
 metis. et diuidit in duas pres. In prima dēter

minat de cometis fm opinionē antiquoz: et narrat
 tres opiones. Prima fuit anaragore et democriti:
 dicentium cometa e' apparitionē pluriū stellarū
 errantium. Dicebāt enim q' cū stelle errantes appropin-
 quabantur ad iunctā: apparebant facere cometam.
 Alia fuit opinio pithagoricoz dicentiu' cometam
 esse vnam de stellis errantibus: q' multo tpe latuerat
 sub radijs solis apparet p' modū comete. Alia fuit
 opinio p'ocratis dicentis q' cometa quantū ad cor-
 pus erat stella erratica et de natura celis: q' quantū ad
 caudā erat de natura elementoz. Ista opinionē res
 probat duab' rōnibus. Prima: q' tūc aliqui appare-
 ret sine cauda: q' e' cōtra experientia. Secūda rō: q' tūc
 eēt plures planete q' septem q' factū ē. Secūda opini-
 onē reprobāt duab' rōnib'. prima: q' oēs stelle er-
 ratice videntur sub zodiaco. sed multi comete appa-
 rent extra illū circulu' i' q'f. Secūda rō. q' si sic eēt: tūc
 non possent apparere p' ses comete. ¶ Prima opio-
 nē i'probat trib' rōnib'. prima: q' tūc seqret q' dis-
 soluto cometa: p' ses deberēt apparere planete: q' d' ē
 falsum. Secūda rō: q' planete aliqui coniunguntur as-
 lijs stellis: et tūc ppter illam coniunctionem non ap-
 parēt cometa: sicutur. Tertia ratio: que t'bet stella p'
 se videtur indiuisibilis. ergo plures stelle cōiuncte
 nō possunt facere tantam apparentiaz. ¶ In scda
 pre dēterminat de cometa fm opinionem p'p'iam
 dicens: q' cometa sic gñat. nam p' calozē solis et alto-
 rum astrorū a corpibus terrestrib' existentibus hic
 inferus rotiscolis eleuatur exalatio terrestris calida
 et sicca: vsq' ad supremā regionem aeris: et ibi ppter
 vicinitatem ignis inflama: et h' diuersam dispo-
 nem materie diuersimode apparet. Et qñ illa ma-
 teria extenditur in longum: vocatur stella caudata:
 quando enim in medio est grossior: et in extremit
 subtilior: tunc in medio apparet lumen et in extre-
 mis magis clarum: tunc vocatur stella comata: et
 qñ inferius h' pres p'pinuas et subtiles: tunc vocat
 stella barbata. ¶ T'osequenter dēterminat de mo-
 tu cometis: dicens q' qñ cometa insequit vñ stellam
 vel planetā celis: tūc mouet ad motū ipsius: h' qñ per
 se mouet: tūc nō mouetur ita velociter: immo retar-
 dat multuz: ita q' si hodie sit cū vna stella celis: tra-
 stina die tardius ibit ad occasum. Deinde dēteriat
 de signis comete seu quid significat cometa: dicens:
 q' est signū magne caliditatis et multoz ventozum.
 ¶ Secūdo est signū traditionis. mortalitatis bello: uz
 et magne pestis. q' tpe gñationis comete videt cali-
 ditas ignea: ita q' calor multum auget in hoibus et
 etiam colera: et tūc incitant hoies ad iurgia et bel-
 la. ¶ Tertio est signū mortalitatis principuz: quia
 principes sūt subtilioris complexionis ppter muri-
 mentiū subtili' et magie delicatū: d' factū in inflama-
 tur et irascunt. ¶ Quarto est signū magnoz v'ctor
 nam exp'it est sepe: q' qñ fuerit multi comete tunc
 fuerunt anni multi si ceteri multi ventosi: vñ dicit
 q' quodā tpe fuit vent' ita ipetuosus: q' lapis eleua-
 tus est a vento et deponat' p' magnū iteret in iudic
 te apparuit magnis cometa. ¶ Tertus.

¶ Circulus est lacteus.
 ¶ stud est quartum capitulum in quo p'his

probat q'ia. q' qñ
 siml cū planetis q'
 nec cometa.

quo gñat cometa

signis comete

veterat de galaxia seu de via lactea. Et primo nar-
rat tres opiniones antiquorum. Prima fuit aliquorum
dicentium quod sol semel ducit a phetonte et iuit via sua
et tunc combustit illam partem celi quam nunc appellat alba. Et ista
opinio est fatua et improbat philosophi. quia tunc zodiacus sub
quo mouet sol esset iam combustus. Secunda opinio fuit
anaxagore et democriti dicentium galaxiam esse lumem quem
vident astrorum aggregatorum. Hanc opinionem improbat phi-
losophus quia tunc galaxia aliquid apperet propter tunc quas stellas et
aliquid propter alias: sed hoc est falsum. Tertia opinio fuit
aliquorum dicentium quod lumem astrorum immiscet vaporum huius-
modi et hinc celi stellati. Hanc opinionem reprobat philosophus.
quia tunc sequeret quod galaxia sine deberet appere in alto et
alio loco: cuius tamen oppositum videtur. Finaliter determinat
naturam de galaxia secundum propriam opinionem dicentem: quod ab istis
inferioribus per calorem solis et aliorum astrorum eleuatur multa
exalationes calide et sicce usque ad supremam regionem
nom aeris: in quibus re capit lumem astrorum. id apparet
claritas magna sine albedo quod vocatur galaxia. et quod
sic gignit propter philosophum rationem et signum. Ratione scilicet quia
virtute virtus astra eleuatur materia ex qua genera-
tur cometa. et virtute multorum astrorum potest eleuari
multa materia: ex qua potest gigni galaxia. Signo:
probat scilicet quod galaxia non apparet inter tropicos pro-
pter nimiam caliditatem: igitur.

quod refertur.

infinitos modos in
munda zona

Veritur utrum de impressionibus
metheoricis sit scia. Et ante primo quod non.
quia de impressionibus solus est opinio: igitur de istis
non est scia. Quia nota: quod scia et opinio sunt habitus
distincti ab invicem. et animus probat inductive de omnibus quod sunt
et tradunt in istis libris quod videntur esse conclusiones certigentes.
et sic non videntur valere: ut non sequitur tonitruum
est: et extinctio ignis in nube est: quod tonitruum potest aliter
fieri sine his. Secundo sic: impressiones metheorice
non sunt termini neque conclusiones: et de istis non est scia.
per philosophum. Quia omnis scia est de actione vel de termino illius
us conclusionis: nec est dicendum: quod sit de rebus signifi-
ficatis per terminos: cum illi res sint mutabiles et
possunt aliter esse. Tercio impressiones autem plu-
rimum non sunt. ergo de istis non est scia. per philosophum. Quia
destructio scilicet destruit scia per philosophum in predicamentis.
Quarto sic: scia proprie dicta est de significato et
tali conclusionis scite. sed nulla impressio est signifi-
ficatum totale conclusionis scite. Quinto sic:
omnis scia est verorum. sed nulla impressio est vera: cum
sola propositio dicat vera. igitur de impressione non est
scia. In oppositum videtur esse philosophus in textu: tra-
dens nobis scientiam et huiusmodi impressionibus. In
questione erant tres articuli. Quamvis ad primus.

Sciendum est primo quod per declarationem huius
termini scia: supponitur quod de aliquo potest haberi
scia. tripliciter. Primo modo tanquam de conclusione demost-
strata vel demonstrabili. et sic de impressionibus demost-
stratis alius rebus est scia. et de hoc intelligebatur primo pos-
teriorum: cum dicebat quod scia erat verorum et certorum. id est
conclusionum verarum et necessariorum. et non quidem
necessariorum quod non possunt non esse: sed necessa-
riarum quod non possunt esse falsas: tamen terminis sup-
ponentibus. Secundo modo scia est de aliquo tan-
quam de termino vel terminis ex quibus componitur
conclusio demonstrata vel demonstrabilis. et sic etiam

de impressionibus non est scia cum impressiones non sunt
termini. Tercio modo scia est de aliquo vel aliquo
bus tanquam de rebus significatis per terminos conclusio-
nis demonstrata. et sic scia potest esse de omnibus rebus
sive sint proprie sive corruptibiles sive casuales. sive
sive fortuitae: quod omnia res potest significari per termi-
nos conclusionis. et sic de impressionibus est bene scia. Et
de hoc satis alias visum est in primo posteriorum. Et
si quis querat utrum notitia quam habet de conclusionibus dem-
onstratis in hac scia sit certa et euidens: respondeo quod
aliquae conclusiones huius libri sunt ita certe et ve-
re sicut geometricae vel prospectu debet parere in tertio
ubi determinabitur de alone et yride. Alie sunt con-
clusiones huius scientie certe certitudine naturali:
ad quas sufficiunt rationes probabiles et persuasiones na-
turales: sicut patet in primo huius de stellis. cadentibus
et de capris saltantibus et in secundo de fluxu et
refluxu maris. Sed per declarationem huius termini
impressio supponitur quod impressio tripliciter accipitur. Primo
modo dicitur per quod dicitur de relicto ex coniunctione vel con-
mixture duorum corporum: sicut dicitur quod in cera res
manet impressio sigilli. Secundo modo capit per quod dicitur
alteratione qualitatis primarum sive etiam per quibus
et qualitatibus delectis et alteratione qualitatum
primarum. Tertio modo capit per quod dicitur naturaliter mixto im-
perfecto composito ex materia et forma: cuiusmodi
sunt pluvie grandines. impressiones ignis: et sic de
alijs. et dicunt talia mixta imperfecta propter eorum
subitaneam mixturem et generationem: non propter eorum bre-
uem corruptionem: quod in mari est aliquis piscis qui
quod de mane gignit de sero corrumpitur: et tamen non dicitur
corpus mixtum imperfectum. vel dicunt mixta imperfecta
quod talis mixturem videtur solus esse secundum qualitates: non
secundum substantiam pluvia sit substantia aqua. Et
adierte ut dicitur est in textu: quod ille impressioes sunt
super terram in media regione aeris et in suprema: tamen
illa scia magis denotatur ab impressionibus que sunt
supra. id est de scia de impressione metheorice. quod de istis
fuit maior difficultas inter philosophos. vel dicitur quis
sunt perfectiores alius impressionibus. et dicitur a metha-
quod est trans et theoros quod est apparitio: quasi appar-
itio ultra naturalem habitationem: ut dicitur a metheo-
res quod est eleuatio quasi impressio eleuata.

Sciendum est secundo: quod circa terram inci-
dit talis diffinitio. utrum sit necesse hinc mundum inferiorem
esse continui latitudinis superioribus: ut etiam? Respondeo
inde gubernetur. et videtur quod non: quia actus huiusmodi
non reguntur latitudinis superioribus: sed factis probat:
quia tunc non esset libertas. Item multe sunt actiones in
istis inferioribus que non reguntur illis superioribus: ut
combustio stuppe. nam dato quod celum non moueret: non
minus ignis applicato stuppe combureret stuppam. Respondeo
hoc maxime videtur fieri mediante lumine. sed hoc
non: quia multe sunt in profundo maris: ad quam non attingit
lumem. In oppositum est philosophus in textu. Pro cuius solutione
supponitur primo: de intellectu illius dicitur necesse
est hinc mundum esse per se necesse non dicitur necitate sim-
pliciter. nam per se iste mundus inferior sine modo
superiori. sed dicitur necitate secundum quod pura naturales et
seruato ordine in potentibus naturalibus. et adhuc
forte simpliciter non esset vera: ut statim dicitur. Et de secundo

quod inferior est aggregatum ex quattuor elemē-
tis et corpib⁹ p̄tētis in ipis. ¶ Dicitur tertio q̄ ly conti-
nuū capiti p̄ triguo. ¶ Dicitur quarto q̄ p̄ latitōes itelligi
tur mot⁹ corporū supiorū: vel ipamet corpa supiora.
¶ Dicitur quinto q̄ p̄ x̄tū itelligit potētia siue actia si-
ue p̄tētis: hoc potētia naturalis et nō liberat q̄
ly gubernet itelligit agat vel patiat: ita q̄ sit sen-
sus: cū ē h̄ic m̄dū inferiorē ē cōtinuū. i. cōtinuū
lationibus supiorib⁹. i. corpib⁹ supiorib⁹ seu moti-
b⁹: ex v̄t x̄tū. i. potētia naturalis gubernet. i. agat
vel patiat. ¶ Supponit viteri q̄ celum agit in ista
inferiora tripliciter. scilicet p̄ motū lumē et influentiā. p̄ mo-
tū nō q̄ mot⁹ sit cū effectiua: s̄ p̄ motū adductū
generans et agens: ita q̄ illud dicit fieri a motib⁹ supio-
ribus q̄ sit a celo. et ab itelligentiis mouētib⁹. ce-
li. q̄ agat p̄ lumē notū ē. et q̄ agat p̄ influentiā p̄-
nā in p̄fundo terre multa mineralia gubant x̄tū
planetarū. ¶ Et si q̄s q̄rat q̄ res est illa influentiā.
R̄spondet q̄ est q̄dam qualitas diffusa p̄ totū medium:
quod modus multiplicat sp̄s colorū vel lucis. et hoc
visum est in libro de ḡnatiōe. Et aduertit q̄ mul-
ti s̄nt lumen et influentiā. nam lumen est q̄litas
sensibilis sed nō ille influentiā. ¶ Secundo. q̄
talis influentiā nō impeditur saltes totaliter si ali-
quod corpus interponat. s̄ transit p̄ corpora opaca q̄
nō p̄t p̄transire lumen. ¶ Tertio differt. q̄ lumē
solum generatur a corpore luminoso. sed influentiā
bene causantur ab alijs p̄tibus celi. ¶ Ex omnib⁹
istis sic conclusio responsalis. Omnis virtus na-
turalis huius mundi inferioris gubernatur a celo.
i. agit vel patitur virtute celi. q̄ celum agit ali-
qua hic inferius. ergo x̄currit ad actōem istoz inferio-
roz: nō t̄i ē imaginandū q̄ ista inferiora et motus
istoz inferioroz habeat dependentiā essentialē a mo-
tu et corpore supioribus: sic q̄ nō possit fieri mot⁹
in istis inferiorib⁹ sine motu superioroz: nā dato q̄
celum nō moueret et stupe appropinquarent igni:
ignis adhuc x̄bureret: sed hoc forte nō cōcederet
aristoteles. Est istud v̄t h̄ic scot⁹ libro quarto
distinctione quadragesima octaua. Et ita celo nō obstat
istis: ac x̄tū q̄ s̄nt libere sicut velle/nolle nō re-
gunt a celo. id est in p̄sone p̄cedēt oīs x̄tus natu-
ralis excludēdo x̄tus rōnales vt intellect⁹ et vo-
luntas. Et ex istis facilius respondet ad rōes

Sciendum est tertio: q̄ adhuc de actione
corporū supiorū in ista inferiora ponunt alique
p̄sones de mente scotil libro secundo. distinctione decima
quarta. q̄stione tertia. ¶ Prima p̄pō. corpora superio-
ria habēt actionē in elemētā hoc dupliciter. scilicet quo
ad alteratiōem. et quo ad ḡnatiōem. accēdēt enī
sole et alijs stellis calidis ad x̄tū altius regiōis:
elemētā superiora. s. ignis et aer augmentant: et in-
feriora. s. terra et aqua minuantur et conuertuntur
in superiora: et cōuerso recedente sole et accedenti-
bus stellis seu planetis effectus frigidis. vt est sa-
turn⁹ et mercuri⁹: accidit ḡnatio elemētū aq̄ et ter-
re. Et si dicatur. si hoc esset v̄rum: sequeretur q̄
spera aque aliquando esset maior et aliquando mi-
nor. videtur etiam q̄ esset dabile v̄rum: nisi vni
proportio abeliter tantū augeret: quantū aliud
diminuitur. Respondetur q̄ quando sol ardeat ad

zēnt: alius regionis: tunc recedit ab alia regiō-
ne: et tunc sicut diminuitur in vna parte: proportio
nabiliter augmentatur in alia. ¶ Secunda p̄pōsitiō:
stelle habent actionē in ista inferiora quo ad loci
mutationem. superior enim pars aeris mouet cir-
culariter ad motum celi: patet quia impressiones
ignite et comete que ibi generantur: apparent mo-
ueri circulariter. et multo magis spera ignis: cui sit
propinquior celo: causat etiam motum in istis infe-
rioribus: vt in aqua: de quo magis postea videbitur.
¶ Tertia p̄pōsitiō. planete habent actionē super
mixta imperfecta. nā impressiones quedā generantur
ab ipsis. nam materia illarū impressionū cuius
modi est vapor: nō eleuatur nisi per calorem sibi scō-
poratum: vel virtute altius stelle: vt pars de come
ta: qui nō solus mouetur ad motum celi. sed insequē-
do motū altius planete. ¶ Et si quis querat: q̄re
ergo astrologi nō bene iudicat de istis effectibus: q̄
causantur ab illis corporib⁹ supioribus. ¶ Respon-
detur: q̄ ratio est: q̄ non cognoscūt perfecte qualita-
tes et virtutes celoz et stellarū cōcurrentiū ad talē
effectū: q̄ il cognoscerēt: possēt d̄ ipis bene iudicare:
quod modū āgeli qui p̄fecte cognoscūt illas virtutes.
¶ Quarta p̄pō. stelle h̄nt actionē in mixta p̄fecta in
aīata: vt sunt metalla: de quib⁹ alias magis dicitur.
¶ Quinta p̄pō. stelle habent actionē sup aīata al-
teratiōe scilicet corpora mixta ad qualitatem cōueniētem
vel disconueniētem aīe p̄ficiētī rale corp⁹: et ita p̄nt
agere ad generationē et corruptionē: possunt etiā
sensitiis: nā organa sensuum q̄ s̄nt corpa mixta p̄nt
alterari ad aliquē gradū cōueniētem illis: vt nata s̄nt
esse organa sensuum: et etiā ad gradū disconueniētem
sensui. et ita possēt organa corumpi et ledi. ¶ Et
q̄ inferitur: q̄ possunt habere actionē supra intel-
lectus: vt in freneticis et lunaticis possunt etiā esse cā-
deordinatiōis in voluntate. possunt enī appetitū
sensitiuū alterare: magis inclinēt ad hoc q̄ illud.
et voluntas nostra inclinatur ad illud q̄ efficaciter
appetit ab appetitu sensitiuo. ideo isto modo
planete inclinant voluntatem.

Sciendum est quarto: q̄ circa tertiū incidit
aliqui difficultates. Prima: vt mot⁹ calefacit. hoc inferio-
ria. Ad q̄ r̄spondet: q̄ mot⁹ calefacere hoc infe-
riora: p̄t intelligi dupliciter. vno modo q̄ sit causa
tius et productius caliditatis in hęc inferiora:
et sic nō est calefactus: cū nō sit nisi q̄ritas. succē-
sua: que nō est p̄ductiuā caliditatis. Alio modo potest
intelligi: q̄ sit calefactus. i. q̄ mediāte eo tanq̄ in-
strumento mobile calefaciat. et sic bene motus est cale-
factus. Dicit enim commentator q̄ motus localis dis-
gregat rarefacit. ideo motus est calefactus ad istā
sensū: mediāte motu adductū calefactū: et ca-
lescentē mediāte motu calefacti. ¶ Alta difficultas:
quō ē possibile cū impressiones ḡnant valde remete a
celo: nos credere ipas ēē in celo. R̄spondet q̄ p̄pter ni-
mitā distātiā visus iudicat visibile est vbi nō ē: et iu-
dicat interdū visibile esse: q̄ nō ē: vt q̄ a longe vide-
mus aīal q̄ equū iudicam⁹ ē leonē v̄t hoīes. Alta
difficultas: vt vapor et exalatio sint corpa mixta i
p̄fecta: a scituē et a quib⁹ elemento specificē distincta

nō q̄ impressiones celestis
possunt h̄re actionē sup
intellectū et voluntatē

ad

nō quō mot⁹
calefacit

Respondetur breuiter q̄ relictis multis opinionibus: vapor et exalatio sunt mixta imperfecta a seinuicē specificē distincta. ¶ Dicitur scđo q̄ exalatio distinguit specificē a quolibet elemento: r̄ q̄ dicitur est substantia ī ignis. Dicit q̄ falsus est: immo ex ipa genera tur ignis. Imo in exalatione sensibilibiter videmus pprietates vporum elementoy. est enim exalatio scca terrellris calida. ideo videt virtualē continere formas substantiales terre r̄ ignis. Dicit tertio pbabiliter q̄ vapor specificē distinguit a quolibet elemento. ¶ Et si dicatur q̄ vapor est substantia ī aqua. Respondet q̄ non est verū sed bene ex ipō generatur aqua. ¶ Alia difficultas: quare est q̄ media regio aeris d̄ ē frigidatū aer ex nasa sua debeat ēē calidus r̄ humidus. R̄ndet breuiter ponēdo aliquas occlusiones. ¶ Prima: media regio aeris r̄ frigidatū: semp̄ cōuertit vapores in aquā: pura ī pluuia nibe r̄ grādines. r̄ hoc in omī tpe anni: q̄ nō facerz nisi esset frigida. ¶ Secda occlusio: media regio aeris nō est summe frigida: quia hoc puenit a quēgitur. Tertia occlusio: quoniam cā frigiditatis medietatis aeris assigne fuita videtur ēē melior. scz qd̄ est ppter influētia celestē r̄ aspectus astroz: q̄ frigidatū naturalē illā regionē: vt h̄at gñationes mixtoz q̄ si possunt alibi generari. Et h̄c de p̄io articulo

Quantum ad scđm dubitatur p̄io: vtrum materia oīz īp̄sionū sit vapor v̄ exalatio. r̄ videt q̄ nō: q̄ vapor r̄ exalatio nihil sunt: q̄ nō sūt materia īp̄sionū s̄ns pbatur. q̄ vapor nec est elementū nec elementarū nec ē accidēs. P̄io nō est elementū: q̄ marie esset aqua: r̄ tanī nō est: q̄ h̄ caliditate r̄ humiditate et nō aqua. nec est elementarū: quia non videtur causari nec cōponi ex his. ¶ In oppositum est philophs in tertia. P̄io cuius solutione est aduertendum: q̄ terra hic apud nos est porosa. r̄ habens foramina: ex talibus foraminibus terre p̄pter calorem solis exeunt aliq̄ duplices sunt: quidam calidus et sccus: r̄ vocat̄ exalatio. quidam hūidus r̄ calidus. r̄ vocat̄ vapor: ista q̄nc̄ videm̄ ad sensū. ¶ Supponit vltēr: q̄ cū terra calefit a sole r̄ corpibus sup̄ioribus: aliq̄ p̄es eius calefit r̄ rarefuit: exquit̄ exit quid̄ fumus calidus r̄ sccus. r̄ p̄ngit q̄ talis fumus aliq̄ includit̄ ī terra r̄ am̄r p̄pter frigiditatem r̄ pluuia claudis̄ p̄ter p̄pter hoc q̄nc̄ causat̄ terremot̄: de quo postea videbitur. ¶ Supponit vltēr: q̄ in tali p̄ductōe exalatiois ex terra est vna gñatio subalis: et vna corruptio terre v̄ aliquay p̄tū terre. Et q̄ p̄ qd̄ sit materia talis exalationis: nō q̄nc̄ exalatio d̄ d̄ natura terre: q̄ gñatur a terra: vel q̄ h̄ sccitazē terrā r̄ nō ignēa.

¶ Et si querat̄: nōne possunt gñari exa q̄ sicut ex terra. R̄ndet q̄ sic q̄ hoc falsū: si aqua nō sit pura sed mixta ex aliquo terreo. T̄ sic sit ista occlusio: oīm īp̄sionū ignitay exalatio ē materia: capiēdo materia p̄ illo q̄ transit in alud: manētē tñ materia in gñatioe alterius. Aduerte vltēr: q̄ vapor p̄p̄t fit ex aq̄ vel corpore hūidū: h̄ humiditate r̄ caliditate r̄ nō est aqua: s̄ vniū mixturam. q̄nc̄ cū 3 s̄pō eleuat̄. quēd̄ p̄tūe aq̄ sicut cū exalatioe eleuat̄ quēd̄ p̄es terre. Et t̄nc̄ sit scđa occlusio: q̄ oīm īp̄sionū humiday vapor ē materia transiens.

¶ Sed queret aliq̄: vtrū īp̄sionēs ignite d̄nt̄ multiplic̄. ¶ P̄mo. magnitudine r̄ p̄tate. ¶ Secdo. m̄titudine r̄ p̄tate. differētia figuray: aliq̄ sunt sicut capre saltrēs. aliq̄ sicut lancee. aliq̄ sicut candele. aliq̄ sicut stelle cadentes. Differūt etiā in raritate: et d̄p̄sitate. nā aliq̄ sūt rariores alijs. Differūt etiā in caliditate: q̄ alique sunt calidiores alijs. r̄ etiā in leuitate. differunt etiā in motu. nā alique sūt facilliter mobiles. ita q̄ q̄ hō vult ipas capere: videt q̄ fugiat̄ p̄pter mobilitatem materie: q̄ mouet̄ p̄ aerē motum p̄ magnitudinem aer pellit̄ ipas. differunt etiā: q̄ alq̄ sūt et materia viscosa. iō dicit Albertus: q̄ alq̄ sunt multū venenose: et q̄nc̄ hoies ledunt̄ ab eis. r̄ q̄nc̄ decipiunt̄ ab ipsis. q̄ quando q̄ sequuntur eas: si essent candele: tanq̄ inspicunt eas: q̄ tandem obliuiscuntur viam et veniunt ad aquas. Differunt etiā quia quedam mouent̄ sursum. quedam deorsum: quedam ad latus: r̄ q̄nc̄ quasi saltando. differunt etiā duratione: q̄ quedam diu durant: et quedam pauco durant. Et aduerte q̄ magis gñant̄ in vere et in autūpno: q̄ in aliquo alio tempore. Differunt etiā loco: q̄ q̄das sūt in locis calidis et humidis humiditate aerea et pinguet̄ maxime vbi fuerunt caduera: et q̄nc̄ super naues: et maxime super malum nauis. et q̄nc̄ q̄ super comam equorum: quādo q̄ in suprema regione aeris: q̄nc̄ in media et q̄nc̄ in infima. s̄ q̄ istotum exalatio est causa p̄p̄inqua. s̄ cā forma: is est q̄dam forma substantialis mixti imperfecti: cui non est nomē īpositū. Et aduerte q̄ oēs īp̄sionēs ignite sunt vniū d̄ sp̄s. s̄ vniū accidētā r̄ p̄ sua accidētia v̄ p̄ cās extrinsecas: cā efficiēs q̄nc̄ ē caliditas: sicut q̄ gñant̄ ī sup̄ma p̄te aeris: q̄nc̄ frigus circūstā: sicut q̄nc̄ gñant̄ in media vel in infima regione fugiūt ei frigus tanq̄ v̄rit̄: r̄ mouēdo inflam mant̄. Ex q̄ p̄ponit̄ p̄to r̄ h̄ sal. oēs īp̄sionēs ignite vbiq̄ sūt sūt natura fr. q̄ oēs eaz̄ cāc̄ sunt naturales. ideo sūt natura fr.

Dubitatur secundū: vtrū de nocte existere serenitate / appareat h̄ar̄ voragine. Et v̄ q̄ sic: q̄ illa apparēt exite aliq̄ vapore r̄ nube. q̄ nō apparent in serenitate. h̄nc̄ p̄ q̄ serenitas dicit p̄uinationē nubis. ¶ In oppositū ē h̄i. ī textū. P̄io cuius solutione supponit̄ q̄ serenitas ī p̄posito denotat p̄uinationē nubis: nō simplr̄ oīz. tñ mixtū et gros sar sicut trā q̄litas nō significat p̄uinationē oīm ventoy sed magnoy. Supponit̄ vltēr: q̄ hyatus vel vorago nō gñantur p̄ corruptionē vaporis vel exalatiois: sicut alie īp̄sionēs: sed solū p̄ illuminationē et pluuia cadentē supra illū vaporem: tñ m̄lē in raritate et d̄p̄sitate. nā mediū d̄ ē d̄p̄sitiō apparēt tñ nigri. et hoc fact̄ visus ē in textū. Et p̄ qd̄ sit d̄cē d̄ ad rōem. Sed de cometa q̄nc̄ vtrū sit de natura elementarū: puta exalatio ignita: v̄ d̄ natura celi. ¶ Et af. p̄io q̄ nō sit de natura elementarū: q̄ nulla exalatio elementarū durat ī n̄griū durat cometay. Itē cometa mouet̄ creulā: s̄ ī p̄sio ignita mouet̄ sursum. In oppositū ē h̄i. ī textū. P̄io cuius solutione supponit̄ q̄ d̄ isto dubio m̄lē.

diu regio aeris d̄ frigidatū. sup̄ma r̄ regio d̄ d̄natur ēē calida p̄mo.

lato ē calida r̄ siccā. v̄ h̄umidū p̄ calidū.

ī īp̄sionū v̄tray. aliat̄ est materia.

ī īp̄sionū h̄umiday. v̄ d̄ materia transiens.

LIBER PRIMUS
CAPITULUM
DE VAPORIBUS

fuerunt opinioes q̄ sat̄ patet in textu. id̄ p̄ n̄c̄ po-
 nunt aliq̄ p̄ conu. q̄ dicitur. cometa nō est aliq̄ stella:
 neq̄ de natura celestiu. q̄ t̄nc̄ sp̄ apparerz. q̄ d̄ falli:
 igr̄. ¶ Sed̄ p̄ d̄o. cometa est de natura elementari
 puta exalatio: vt̄ sat̄ p̄ in textu. Et aduerte q̄ come-
 te multu. fr̄ d̄nt̄ adinuicē. q̄d̄ marie. p̄bat̄ p̄ expe-
 rientias. s̄nt̄ tales diuersitates s̄m̄ diuersitate ex-
 alationū. ¶ P̄ d̄o d̄nt̄ magnitudie: nā aliq̄ sunt̄ ita
 magne q̄ appent̄ q̄ sit sol. aliq̄ ita pue: q̄ sit nō v̄n̄:
 d̄nt̄ sc̄do multitudine: q̄ aliq̄ appent̄ multe. aliq̄
 vna. d̄nt̄ ēē figura: q̄ aliq̄ h̄nt̄ caudā. aliq̄ nō. Dif-
 ferunt ēē colore. nā aliq̄ sunt̄ cādide: r̄ aliq̄ rubicū-
 de. Diff̄rūt ēē motu: q̄ aliq̄ sunt̄ q̄ nō mouent̄ sicut
 ille q̄ nō h̄nt̄ caudā sed comā. r̄ q̄dā diuersimode
 mouent̄: q̄ n̄p̄ v̄sus orientē. t̄nc̄ p̄ plurimū mouē-
 tur v̄sus occasu: r̄ sepe trāsuersa fr̄. Diff̄rūt ēē loco:
 appent̄ ei aliq̄n̄ alze aliq̄n̄ p̄e nos. Diff̄rūt etiam
 duratōe: q̄ aliq̄ multū durāt: aliq̄ paucū. debet̄ tam̄
 durare ad min⁹ p̄ septē dies. ¶ Ad rōnes. ad p̄iaz
 dico: q̄ comete diu durāt: nō q̄dem in eadē materia.
 sed p̄tinne eleuat̄ alia r̄ alia materia. ¶ Ad sc̄dam
 d̄nq̄ mouet̄ circulariter p̄ motū aeris: r̄ aliq̄n̄ ad
 motū vnus planete dominantis supra eū. ¶ Sed
 q̄reret aliq̄s de signis cometarū significēt̄ morē
 principū r̄ sc̄citātē. r̄ af̄. q̄ nō: q̄ marie ēē q̄o q̄ est
 ser̄ cā oīm̄ illoz. sed hoc est s̄m̄. igr̄. ¶ In oppositū
 est phi. in textu. ¶ Pro cur̄ declarat̄ de supponitur: q̄
 cometa significat̄ futurū malū: hoc in aliq̄b⁹ par-
 tibus: q̄ non sp̄ oꝝ q̄ sit in oībus p̄ibus. ¶ Sc̄do si
 significat̄ sc̄citates r̄ ventos: q̄ aliq̄ p̄es materie ex
 qua ḡnatur cometa sp̄ remanent̄ in aere: ex quibus
 causantur vēt̄. ¶ Tertio significat̄ terremotū. q̄
 dicit̄ seneca: q̄ semel post apparitōem cometę ter-
 remotū fuerunt due insule submersę. ¶ Quarto
 significat̄ destructionē fructuū: q̄ significat̄ sc̄cit-
 atem: sed q̄ est magna sc̄citās: non bene possunt
 augeri fructe. ¶ Quinto significat̄ mutationē legū
 r̄ plurimū sectarū. Legit̄ etiā: t̄pe neronis visi f̄neft̄
 tres comete: r̄ post apparitōem illoz immediate se-
 quebatur mutatio legū r̄ plurimū sectarū. ¶ Et ad-
 uerte q̄ cometa non est causa illoz effectuum. sed
 aspectus planetarū tunc v̄gentū. ¶ Sexto signifi-
 cat̄ mutationem regum: r̄ trāslatiōē regnorū.
 vt̄ p̄ p̄ hystorias anglicanas: vbi dicit̄: q̄ post appa-
 rationem vnus cometę: puta anno d̄ni millesimo se-
 tenuerunt. ideo dicitur in textu: q̄ cometa signifi-
 cat̄ magnas guerras

Dubitat̄ tertio: vtrū gallaria sit de natu-
 ra celesti vel de natura elem̄tar: puta exalatio vel
 vapor. de hoc dubio diuersi diuersimode loquuntur
 dicunt̄ aliqui sicut albert⁹ r̄ multū aliq̄ q̄ galaxia ē
 de natura celesti. nam in illa parte celi in qua appa-
 ret galaxia est magna multitudo stellarū. ideo illa
 est dempsio: q̄ alie partes. ideo lumen solis magis
 refrangitur in illa parte celi: q̄ in alia. ideo lumen
 astrozū magis apparet̄ in illa p̄e q̄ in alia: v̄ d̄
 spaciū vocatur galaxia. Alij dicunt̄ q̄ est de natu-
 ra elementari et generatur sc̄dm̄ modum expositus
 in textu: r̄ isti fundant̄ se in textu. nā dicit̄ aristote.

in textu: q̄ est de eadē natura sicut cometa: p̄bant̄
 etiā: q̄ vna stella p̄t̄ eleuare tantā materiā. q̄ appa-
 rebit̄ cometa. ergo plures stelle potuerunt t̄m̄ eleua-
 re q̄ apparebit galaxia. Sed cōtra istā v̄iā arguit̄:
 q̄ si galaxia esset de natura elem̄tar: possem⁹ aliq̄n̄
 sensibili p̄cipere exalationem. aliq̄n̄ maiorem: ali-
 quando minorem. q̄ t̄m̄ non apparet. igr̄. ¶ Itē nun-
 q̄ possum⁹ sensibili p̄cipere talē exalationē ē confu-
 mt̄: q̄ t̄m̄ fieret si esset de natura elem̄tar. ¶ Itē v̄f̄
 q̄ aliq̄n̄ deberet appere in diuersis locis: q̄ t̄m̄ non
 fit. ideo p̄pter istas rōnes r̄ multas alias: prim⁹ mo-
 dus: videt̄ esse verior. puta q̄ sit de natura celi. Et
 ad rationes istoz. ad p̄iam dicit̄: q̄ aristoteles in
 textu loq̄batur p̄nabili et diuinitate. ¶ Ad sc̄dā
 dam p̄cedit̄ aīst̄ negat̄ p̄ia r̄ p̄is. sed t̄m̄ plures
 stelle p̄pter lumē r̄ d̄spiratē faciunt apparere gala-
 xiam. Et hec de secundo articulo.

Quartū ad tertiu. sit cōcl̄sio r̄ respōsalis de
 impressionib⁹ meteoricis est sc̄iatarū: q̄ sc̄ibit̄
 remotissimo. q̄ p̄lo relinq̄tur p̄bata ex dicti i p̄io
 articulo. p̄z etiā q̄d̄ sit dicendū ad rōne.

De loco autē et tēpore ponere post hunc:
 primo autē circa terram dicamus

Itē est: terr⁹ tractat⁹ in quo phi. vult deteriorare
 de impressionib⁹ hūidit̄ q̄ ḡnantur ex vapore. r̄
 p̄inet duo ca. In p̄io deteriorat̄ d̄ ḡnatōe pluuie v̄l
 cens: q̄ materia ei⁹ est vapor calidus et humidus.
 cā x̄o efficiēs est sol r̄ alia astra et media regio aeris
 p̄ suā frigiditatē. Sed finis ei⁹ est bonū v̄n̄uersū.
 Et ḡnatur sic. nā p̄ calore solis r̄ alioz astrozū a
 corpōib⁹ humidis aquet̄ ex̄itit⁹ hic inferi⁹ eleua-
 tur vapor vsq̄ ad mediā regionē aeris: vbi p̄pter lo-
 ei frigiditatē d̄m̄psat̄ r̄ p̄uertit̄ in nubē r̄ nubes
 in pluuia descendēt̄ p̄ guttulas p̄ talatē aiantis:
 et si ille guttule sint p̄uocatur pluuia. si sint
 medicę vocatur pluuia. si magne vocant̄ abrotres.

Deinde deteriorat̄ de roze. v̄n̄ sic ḡnatur. nam p̄
 calore solis r̄ alioz astrozū a corpōib⁹ hūidit̄ ele-
 uatur vapor subtilis vsq̄ ad infimā regionē aeris
 qui p̄pter frigiditatē noctis temperat̄ a cōdem
 p̄satur et cōuertitur in aquā: descendēt̄ p̄ gut-
 tulas: et adheret herbis et folijs arborū. et d̄nt̄
 ros et pluuia. q̄ ros ḡnatur ex vapore magis cali-
 do q̄ pluuia: et ille vapor ex quo fit pluuia eleuat̄
 magis q̄ ille ex quo fit ros. ideo pluuia fit in me-
 dia regione aeris et ros in infima. ¶ Deinde deter-
 minat̄ de generatione p̄ vine dicens: q̄ pluuia sic
 generatur. nam de die per calorem solis eleuatur
 vapor subtilis habens debile calozē: vsq̄ ad infimā
 regionē aeris: q̄ adueniēte frigiditate noctis igros-
 satur r̄ cōgelat̄: et descendens adheret folijs herbaz
 et arborū. et dicit̄ q̄ ros et pluuia conueniunt et dif-
 ferunt. primo cōueniunt quia ḡnantur ex vapore
 subtili. sc̄do q̄ sunt̄ t̄pe sereno: tertio q̄ sunt̄ in i-
 fima regione aeris. Sed d̄nt̄ p̄t̄ioz vapor ex quo
 generat̄ pluuia: p̄uertit̄ in aquā r̄ postea d̄gelat̄. s̄z
 vapor ex quo generat̄ ros: p̄uertit̄ in aquā et nō cō-
 gelatur. ¶ Sc̄do differunt q̄ ros generatur tēpo-

quo ḡnat̄ pluuia

quo ḡnat̄ ros

quo ḡnat̄ ros

re tempore. sed priua gñat in locis frigidis & tpe frigidis. Tertio dicitur: ros gñat flante vento australi. priua vō gñat flante vento boreali vt plurimū. ¶ Deinde dicitur de gñatōe niuis. vnde nix sic gñatur. nā p calorē solis & alioꝝ astroꝝ eleuatur vapor calidus & hūidus vsq; ad mediā regionem aeris: vbi ppter magnā frigiditatē aeris conuertit̃ in nubē. & nubes in niuē p grossas ptes descendēt: & motus gñationis talis p̃tium puerit̃ niuē in aquā. vnde nix & priua conueniūt: quia strūg̃ fit p gñationē. s; dicitur: gñant in diuersis locis. & nix gñatur ex vapore grossiori q̃ priua: de accidentibus autem & signis harum impressionū videbitur in questione.

Grando aut̃ ibi quidem fit in propinquo autem terre vaporante hoc deficit

stud est scdm ca. in q̃ phi. dicitur de gradine: mouēs p̃tio duas q̃des. **P**riua. vtz grado debet magi apparere in estate q̃ in hyeme. ¶ Scda vtz sursum possit gñari grado. & af. q̃ nō: qz vel vapor gñaret aiquā ex ipso fieret aqua vel post. p̃tium nō fō possibile: qz t̃nc nō descēderet p partes rotūdas. nec scdm q̃ possibile: qz aq̃ pp sui grauitatem d; descēderet. ¶ Ad hāc gñationē r̃debat̃ antiq; q̃ vapor anteq̃ gñelef. ouertebat̃ in minutissimas ptes: q̃ pp puritatē suā nō pellebant̃ deorsum: sed remanebant in aere. & ille pue gutte gñellate gregabantur in vni globū. S; hāc op̃tionē reprobat phi. qz nūq̃ videm̃ gñelata gregari. Deinde r̃ndet ad primā gñationē s̃m antiquos. dicebat̃ enī q̃ grado gñatur ex grosso vapore eleuato vsq; ad mediā regionē aeris: q̃ ibi gñelat̃. Hanc op̃tionē reprobat trib; rōnibus. **P**riua gradines non inueniunt̃ in altis montib;: ergo nō gñant̃ in media regione aeris. ¶ Scda rō. qz qñ gñant̃ gradines appent̃ quādoq; nubes nigre & spisse ppe terrā in q̃bus fit magn; & terribilis tonus. Sed hoc nō ptingeret: si grandio gñaret̃ in media regione aeris qz t̃nc nō possent̃ ibi audiri illi toni. Tertio rō. si grado gñaret̃ in media regione aeris: t̃nc p motū suū fieret rotūde figure. sed aliqñ videm̃ gradinē esse figure angularis sive late figure. ergo nō gñatur in media regione aeris. Ad videndū ergo quomō gñatur: supponit̃ phis qz in estate media regio aeris est frigidior q̃ in hyeme: qz in estate suprema regio est multum calida: & similit̃ maior caliditate erit multū frigidior q̃ in alio tpe. et signum hui; assignat̃ qz in estate fontes & putei sunt frigidiores q̃ in hyeme. qz in hyeme calor est ad interiora terre. in estate aut̃ frigiditas. vnde est: qz pluuia descendit̃ in diebus calidis p grossiores guttas: q̃ in frigidis: inde est etiā qz in arabia sunt multe pluuie & vehementes in estate: non in hyeme. ¶ Dicit̃ p̃t̃: qz grado sic generatur: nam per calorem solis a corporibus humidis eleuatur vapor calidus & humidus vsq; ad mediā regionem aeris. & ppter frigiditatē loci cōuertitur in nubē: nubes in aquam descendēt̃ per guttulas: que guttule p anticipatissim̃ infrigidant̃ ppter caliditatem infime regionis aeris: & congelantur.

et quanto congelatio illa fit magis prope terram: tanto magis subito siccet gradines sunt maiores. Ideo respondet ad questionem: qz gradines magi sunt in vere et autūno q̃ in estate et hyeme: quia in vere et autūno est maior abundantia vaporis q̃ in estate: et magis adhuc sunt in estate q̃ in hyeme: qz non est sufficiens calor ad eleuandum vaporem sursum: nec est tanta frigiditas in media regione aeris per anticipatissim̃ sicut in estate de accidentibus vero eius videbitur in questione.

De fontibus aut̃ diximus prius: quod op̃ intelligere non tanq̃ ex vase deriuatū principium esse fontem. sed ad vnum semper factū et confluentem cōcurrere primum

Iste est quartus tractatus huius libri in quo phis determinat de impressionib; generis sub terra. et continet duo capitula. In primo determinat de fontibus et fluuijs. In scdo de ouratōe eoz. Et p̃tio narrat op̃tionē antiquoz q̃ talis est: quidam enī antiquoz dicebat̃ qz aque fontales et fluuiales erant aque pluuiales recepte in fontaminibus terre. et hoc confirmabant duob; signis. **P**riimum: qz aque fontales et fluuiales sunt maiores in hyeme q̃ in estate. qz t̃nc magis pluit. igit. Scd; signum est: quidā fluuij sunt ppetui et etiā quidā fontes: eo qz eoz receptacula sufficiūt ad recipientium aquā pluuiale p tota estate vsq; ad aliā hyemem sequētē. Alie sunt aque fontales et fluuiales nō ppetue: eo qz nō hnt receptacula sufficientia ad recipientiū aquā p tota estate vsq; ad hyemem sequentem. ¶ Sed hanc op̃tionē arguit phis: qz multitudo aquaz fontaliū sive fluuialiū decurrētium p totū annum: est maior tota terra. ergo nō pōt esse sufficiens receptaculi ad recipientiū hmoi aquas: s; dicit̃ qz fontes et fluuij sic gñant̃. nā in vni scribit̃ et cōcauitatib; terre includit̃ aer. qz pp frigiditatē terre inspissat̃ et puerit̃ in guttulas descendentes p poros terre ad vni locum quo conueniūt: quo fons et fluuij hnt ortū. Istud declarat̃ duob; signis. **P**rimū: nā foliores terre non reperiunt̃ aquā in vno loco gregatā: sed eam vident̃ guttatim p diuersos poros terre descēdere acsi trahere. Scdm signū est. qz a maximis montib; marini oriunt̃ fluuij: eo qz in illis montib; magne sunt cavitates: in q̃bus est magna frigiditas sufficiens ad cōuertendū aquā aerē existētem in illis montib;: etiaz ppe montes inueniunt̃ fontes. in locis aut̃ planis raro inueniunt̃. Et qz in terra sint cavitates patet: nā p calorē solis et alioꝝ astroꝝ eleuat̃ multuz de humido a terra: et multi vapores in terra existēt. Dicit̃ etiā qz sub vno mōte est vni stanticiui; nullus vnquam potuit terminos inuenire: et ingredietur multi fluuij. ergo signum est qz in montib; sūt cōcauitates: et etiam in terra.

Non aut̃ semper eadem loca terre neq; a quosa sunt neq; arida: s; permūtatur scd; dū fluuiorū generationes et defectus,

de niue

quō gñat̃ grandio

vare fontes & priua sunt frigidiores in estate qz in hyeme

vando fit generatur

Istud e secundū capitulū r ultimū quo phis de
 terminat de duratiōe fontis. r ondit qd aliqn
 eadē loca terre sūt arida r hūida: sc ca r aquosa. qz
 sicut ē in plantis et animalibus quantum ad statū
 senectutem et iuuentutem. ita videtur esse in terra.
 sed sic est quod videmus aliquas plantas r aialia
 aliquādo habere humiditatem: aliqn sic citarem si
 cut in senectute. ergo etiā ita ē in terrā: qz ipsa aliqn
 ē arida r aliqn hūida. Et hūi tē aliq tpe adducit ali
 quos planetas qd hnt virtutē desiccādē aliquos qd
 hnt virtutē humectādī eā. nō enī sp viget eadē in
 flūētia sup eādē regionē terre. s3 in diuersis partibus
 terre vigēt diuerse influētiae: aliqn supra eadē suc
 cessiue vigēt diuerse. Et subdit: qz dīa est inter aug
 mētationē r defectū aialis r plātarū r ipsius terre:
 qz aial r plāte sctm q̄libz sūt prē augmētant v̄l di
 minūtur. sed nō sic est d terra. imo vna ps post ali
 qz siccat vel humectat. Et si dicat q nulla ē memo
 ria quod vbi nūc habitamus fuerit mare. ergo pars
 terre que nunc est sicca et aquis cooperta: nunq̄
 fuit cooperta aquis. Respondet quod talis transmu
 tatio fit per longam successionem temporis: idē
 talis transmutatio latet homines. Dixerunt tamē
 aliqui: qz tales translationes terre nō possēt fieri nī
 si per nouam generationem totius vniuersi vel mī
 di hoc reprobat phis dicens: quod magnitudo to
 rris terre nihil est in ordine ad rotum celum. vnde
 in qualibet hērie viget influentia humefa ctua:
 factens augere fluitos per aliqua tempora: r līa
 parte viget influentia desiccatiua: sufficiens vimi
 nuere aquas. Et q terra sit aliqn arida scd3 aliqnā
 fut p̄tea r postea hūida siue cooperta aquis: p̄bat
 duab⁹ experientis. prima: qz terra ex p̄t fuit coop
 ta aquis r inhabitabilis: r postmodū facta ē sicca r
 inhabitabilis. scda experientia de duab⁹ regionibus:
 quarū vna erat tēperare hūida r multū v̄l p̄habi
 tātibz: r alia erat multū aquosa inutilis p̄ hītan
 tibz: s3 p̄ successiōnē t̄pis oppositū euentū. Et q̄ p̄ q
 aq̄ fluit et refluit: hoc p̄pter diuersas influētias
 corporū celestiu: p̄pter diuersas cōcavitates exites
 i terrā: q̄ aer ingrossatur: et continue in aquā cō
 uertitur. et continue generatur aer ad fugiendum
 vacuū: adeo hoc mō continue gñant aq̄.

Verū vtrum pluuia ros et pruina
 generētur in media regiōe aeris r aq̄ fon
 tales i cōcavitatibus terre. ¶ Arguit p̄
 mo cōtra primā p̄tē p̄bando q pluuia nō
 gñat i media regiōe aeris qz aqua r pluuia sūt idē
 substantiā: s3 loc⁹ gñationis naturalis aque ē i ter
 ra: ergo nō erit media regio aeris. ¶ Scdo sic. i me
 dia regione aeris gñat̄ impulsionis ignis. q̄ vbi non
 gñant pluuie: cū talia hēat virtutes hīas. ¶ Tertio
 sic. si ros gñaret i feri? sc̄ q̄ nubes nō impediret
 eius gñationē: cū ibi i ferū? nō generent nubes. v̄l
 vide ē mens philosophi qz nubes q̄nq̄ i p̄dūt gñā
 tiōez roris. ¶ Quarto sic. si ros gñaret hic i ferus:
 sequeretur qd eēt vel rōne frigiditatis vel caliditatis.
 nō frigiditatis: qz p̄ inferos nō est frigiditas: nec rōne
 caliditatis: qz sc̄deret q̄ q̄to eēt calid⁹? gñaret:
 q̄ est flūi. ¶ Quinto sic. aq̄ pluuialis i bibi? terrez nī
 videt vbi tāta multitudo aq̄ remaneret: nisi itez egade

retur p fontes r fluuios. q̄ fontes r fluuij gñant ex
 pluuia recenta in viscerib⁹ terre. In oppositū ē phi.
 in textu. In questione erunt tres articuli. ¶ Quā
 tum ad primum.

Sciendum est primo: qz pro declaratiōe te
 xus supponi: qz q̄nq̄ sūt i p̄siones hūide. scz plu
 uia: r ḡ: adō. ros: r pruina. d̄ q̄rū gñatiōe r cause vi
 sū ē i textu: v̄l due scz ros r pruina gñant i infima
 regiōe aeris. s3 pluuia gñat i media regiōe aeris.
 r hoc saltē magis cōter. nā aliqn gñat i infima re
 giōne: qd p̄z p̄ experientia. nā cū grandine multoties
 videm⁹ cadere pluuia: q̄ gñatur in loco grandinis.
 nā aliqn aq̄ ille guttule p̄gelent: cū? descendūt.
 vel anteq̄ grandio ad terrā pueniat: i q̄scit: r efficiē
 pluuia. ¶ Scz q̄rcet aliq̄: v̄z pluuia soluz gñat p̄
 eleuationem vaporis in media regiōne aeris. v̄l
 dēt qz nōn. nam multoties videmus plure vbi nul
 le nubes apparent in aere. ¶ In oppositū est phi.
 in textu. ¶ Pro cuius solutione d̄ breuiter: qz sicut
 in cōcavitatibus terre ex aere generantur fontes:
 ita etiā dico qz in media regione aeris virtute ali
 cuius corporis superioris ex aere potest generari sa
 qua: que descendens deorsum vocatur pluuia. Sed
 restat alia qua difficultas: v̄z v̄z vapor naturaliter
 mouetur sursum vel violentē: r videtur qz natura
 liter qz h̄leuitatem qz violentē p̄z. qz est de natura
 aq̄ q̄ naturalit̄ mouetur deorsum. ¶ Videtur primo:
 qz vapor nō est aqua: v̄t iam visum est: nec est de na
 tura aque: nisi qz generatur ex aqua: vel qz eadē est
 materia aque r vaporis. Dicūt vterius: qz si leuitas
 consequat̄ p̄p̄riā formā substantiāle vaporis: sc̄ q̄ il
 le vapor ex natura sua sit nat⁹ eleuari sursum: t̄me
 dico qz mouet̄ naturalit̄. r si aut̄ illa leuitas pueniat
 sibi solū accidentāl̄ r nō fm naturā eius: possēt di
 ci qz mouet̄ violentē: vel saltē p̄ter naturā p̄p̄riam.
 p̄t̄ tamē p̄babit̄ dici: qz vapor est v̄nū mixticui ex
 natura sua puenit moueri sursum.

Sciendum est secūdo: qz de loco genera
 tionis gradinis est difficultas inter doctores: s̄ndē
 cōuentunt omnes in materia grandinis. nā dicunt
 omnes qz materia grandinis est vapor grossus. et
 fit consimili mō sicut pluuia: sed forma est sicut aq̄
 congelata. vel vapor congelat⁹. v̄nde vapor p̄i cō
 uertitur in aquā. et postea p̄gelatur. r propter hoc
 differt a nūe. differt etiā a nūc: qz prius conuertit̄
 in aquam qz n̄ p̄pter virtutem aliquā intrin
 secam calidā. sed de loco generationis eius videt̄
 dicere aristoteles in textu: qz gñatur in infima re
 giōne aerts satis bassis: nō multū distāte a terra. et
 hoc probat in textu tribus signis: dicit t̄n aliter?
 qz locus grandinis sit magis altus: qz loc⁹ vbi sit
 pluuia. qz ille vapor a quo gñatur grandio: eleuat̄ a
 calido forti: r ideo p̄t eleuari valde sursum. Et r̄ v̄
 cū qz p̄pter calorem intrinsecū ille vapor sit rari⁹:
 iō statim cōgelat̄ in illo magno frigore. Scz tenē
 do hoc: qd̄ dicendū eēt ad aristotelē: v̄t ceret qz aris
 toteles volebat negare simp̄l̄ q̄n gñatio gradinis
 possz fieri in media regiōe aeris: s3 qz nō fiebat in ta
 li regiōe ita regularit̄: sicut in infima regiōe: vbi cō
 gelat̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ s3 h̄zci q̄libet imp̄ssio hūida ali
 qz frigiditatē naturalē. iō ille gutte. decedētes h̄

quod sit mōssus hūid
 si pluuia. nō. ḡnd. ros.
 pluuia.

de loco gñatiōis grandis

bent aliquam frigiditatem que a caliditate infime regionis per antipistalim fortificatur. r tandem coe- gatur. Et si quis dicat:quare vapor ex quo genera- tur grando no cogelat in ista regione aeris cum ascendit: sicut pluuia cum descendit. Respondet q hoc eaq i vapore e calidū eleuās r mouēs sursum: tō ita cito nō p̄r p̄dēp̄santiss qdām calidū sit cor- rumpit. et iō diu ascēdit anq̄ p̄uertat in grādine. Et aduerte q q̄ grādo ḡnat in media regiōe aeris: tūc fit multū sursum si fit tūc p̄ antipistalim: q̄ ille loc⁹ e val de frigid⁹. r iō infrigidat illū vaporē. et q̄ ille vapor e calid⁹ iō facili⁹ p̄gelatur sicut aqua calida.

Sciendum e tertio: q̄ pluuie ab aristotele assignantur octo signa. Primum signum est: appari- tio nubes et ascensus vaporis sursum. Scdm est: vimi- nutio fluuiozum. fontium et roza. quādo enī p̄dicta diminiuitur: tunc vapores eleuantur ex quibus gene- rat̄ pluuia. Tertium e humectatio parietū r lapi- dū: q̄ tūc viget p̄stellatio p̄uertēs aerē i aquā. Quar- tū e: nō lapidea ardētēs sicut illā: r fere exstinguūt. tūc e aer circūdās oleū p̄uertit i aquā: v̄l e saltē ple- n⁹ vaporib⁹ h̄midis. Quintū e: rubedo matutina sol- signū e: q̄ tūc sūt multī vapores p̄ q̄s facili⁹ nō p̄- trāscūt radij solares. Sextū q̄ nō vidēt̄ altraq̄ tūc ipedit̄ visio. p̄pter vapores erātes i aere. Septim⁹ e: cāt⁹ ranax et autū. Octauū e: q̄ nō pulices r musce forti⁹ p̄gūret oues auid⁹: pal cūt. et dilgētius nu- trimentū q̄rit: q̄ tūc corpa eoz sūt alterata. et sic ex- instinctu nature mouēt̄ ad p̄uidēdū sibi de necessa- rijs. Sed aduerte q̄ ipius pluuie scdm aristotele i textu assignat̄ q̄nc accitū: p̄ r̄z e q̄ pluuia sp̄ dice- dit p̄ guttulas: vt aer nō possit sibi tūc resistere: scdm e q̄hmōi guttule q̄nc sūt grosse q̄nc med iocēs. q̄ dōc p̄ueferrit̄ est: q̄ pluuia q̄nc i dulcis: et quādo q̄s amara. et hoc p̄igit p̄pter diuersā p̄mixtionē va- poris: q̄nc eī vapor e multū terrestris. et tūc e ama- rus: et q̄nc e multū aerē. et tūc e dulcis: quartū ac- cidens e q̄ citius generat̄ pluuia q̄ quecūq̄ alia im- pressio aquea. q̄ media regiō aeris oī t̄p̄e anī e suffi- ciēt̄er disposita ad generatiōē pluuie: quantum est quādo pluuie cadunt: aliquādo cadit p̄e rane: ver- mes et pisces: q̄ p̄igit ex eo: q̄ eī vapore aqueo ele- uat̄ exalatio. viscosaq̄ virtute sol p̄ trāsmutari ad recipiendum formā p̄dictorū.

Sciendum est quarto: q̄ multa sūt accide- tia rozis secundum philosophum in textu. Primum est quod generatur in loc⁹ temperatis. et t̄p̄e temperato. Secundum est: quod ros quādo oēs est dulcis: et quādo q̄s amarus. Tertium est: quod blada collecta in roseo: ita putrefcunt: quia ibi est q̄- dam materia viscosa et calid⁹: agens in humidum. viscosum enim est causa putrefactionis. Quartum est: quod oues comedentes herbas plenas rose: sepe moriuntur ex fluxu vētris. et hoc e p̄pter viscosita- tem ipsius materie. Sed etiam ipsius pruine as- signantur quattuor accidentia a phō in textu. Primum est: q̄ ipsa generatur de nocte et in aurorātem- pore: frigid⁹ et in locis frigidis. quia hoc requirit congelationem: scdm e q̄ sit ex materia fetida: quia plurimū sit ex commixtione exalatiōis calide

eū vapore humidostertis e q̄ materia pruine aliq̄n- ascēdit sursum: p̄uertit in nobē: tūc e signum plu- uie. q̄nī vero descēdit e signū serenitatis. Suppo- nit̄ vltēr: q̄ ipius nubes sunt q̄dam p̄prietates. vel accidentia: p̄tina: si quis lauet manus nūe reddet eas firmas: eo q̄ nix ḡnat ex vapore quodammodo sicco r terrestris: scdm: nix reddit aerē turbidū r ali- qualit̄ clax p̄pter humiditatē clarā exitem in vapo- re: q̄ ḡnat humiditas: q̄ clarificat fertis: nix nu- trit oues r alia aialia: q̄ nix ḡnat ex hūdo aereo: q̄ cōsistit vira: quartā: nix augmētat blada r alia na- scētia in terra: quinta: nix fit magis in hyeme q̄ in alijs t̄p̄ibus: annis: nix est figure late: septima: nix descēdit cū t̄p̄s est calidus: eo q̄ nubes ex q̄ ḡna- tur est calida: octaua: nix est coloris albi: mollis et manu cōp̄ssibilis: eo q̄ debili frigore cōdempsat.

Sed ipius grandinis fm arist: in textu ser sunt p̄prietates: prima q̄ grando cogelatur ad modum cristalliscō: agrando. mortificat vegetabilia p̄pter eius frigus r eius duriciam: fertis: q̄ gradinis au- diuntur magni fonte: eo q̄ in nube includunt̄ multe exalationes calide r sicce: que petunt exitum: r mo- uent̄ p̄ talem nubem frangendo eam: r tunc causat sonum: quarta cum grandine quādo q̄s cadit plu- uia: hoc fit p̄pter quam antipistalim: q̄nta: grando q̄nc est rotunda r q̄nc angularis. rotunda q̄n- ḡnat remore a terra. angularis quādo generat̄: ima- gines porcorum r hominum: p̄pter virtutes cele- stes tunc vigentes. similiter in grandine multorū- ens inueniunt̄ p̄liti: q̄ vapor nunq̄ ascēdit sine: p̄ter restri. sed ex sicco terrestris statim generant̄ p̄liti. Et hoc de primo articulo.

Quartū ad secūdū dubitatur p̄ r̄o: vtrū plu- uia ros r pruina drāt sp̄ sp̄alissima. r arguit q̄ sic. q̄ in diuersis locis t̄p̄ib⁹ r materijs diuersis ge- nerantur. iō dicit sp̄. q̄na p̄z. q̄ que sunt eiusdem sp̄eris eodē loco ḡnari debent. r an̄s patz in textu. Scdm sic: dōc lōctiones naturales istarū imp̄ssionum: dicit̄ ergo v̄l q̄ ista debet differre: q̄ fm diuersas p̄prietates sit diuersitas specificā. r an̄s p̄bat. quia p̄p̄terio nūis est magis frigidā q̄ p̄p̄terio pluuie. et p̄p̄terio grādinis est frigidā r sicca. igit̄ ista sunt ad diuersis agentib⁹. igit̄ sunt diuersa. q̄na p̄z: q̄a agētia naturalia assimilāt sibi effect⁹. q̄ a diuer- sis diuersi sūt effect⁹. igit̄ effect⁹ illarū imp̄ssionū differūt sp̄e: ergo illa differūt sp̄e: p̄z q̄na q̄ effect⁹ sunt p̄similes causis. In oppositū v̄l p̄hūs i textu: puta q̄ oēs imp̄ssiones hūide sunt eūdē sp̄e. Et p̄ solutiōē hui⁹ dubitatiōis supponit̄: q̄ arguit̄ v̄l e diuersitate op̄ationis r accidentis: aliquoz in to- ta sp̄e: venim⁹ in distinctionē specificā illorū: nō t̄n demōstratue r efficacie: r hoc v̄l velle scōt⁹ in ist. vbi dicit̄: q̄ v̄nū r acetū sunt alteri⁹ sp̄e. q̄ opera- tōes eoz a tota sp̄e sunt alteri⁹ sp̄e. nam v̄nū a tota sp̄e habet calefacere: acetū habz frigefacere. Itō obstatē t̄n hoc: pōit̄ tal p̄p̄o: q̄ p̄pter diuersita- tem accidentis r op̄ationis: non possunt sufficien- ter p̄bare diuersitatem specificā substantiarū. nam vident̄ frequēt̄. q̄ sube diuerse sp̄e: h̄bit̄ acciden- tia diuersa: r aliq̄n similia. Exemplum p̄ r̄m v̄l

10 sit signa pluuie. p̄mi

10 accidunt pluuie

10 sit accidentia rozi

10 sit accidentia pruine

10 sit accidentia pruine

10 sit accidentia pruine

ignis & aqua hnt diuersa accidētia. Exemplū scđ. ignis & aer dnt spē. & tñ hnt accidētia eiusdē spē. Sicut hō & angel⁹ dnt spē. tñ eoz volitiones & in relectiones saltē de eodē obiecto vidēt esse eiusdē spē. videm⁹ ē q sube dnt spē. & sunt principia accidētū differentū spē. & ē accidētū eiusdē spē. nam aqua calefacta calefacit sicut ignis. & tamen dnt spē videm⁹ ē q sube sunt eiusdē spē. tñ accidētū ē erūt alteri? spē. & aliq eiusdē. Exemplū prīmū: vt duo poma sunt eiusdē spē. & tñ vnū naturaliter est dulce & aliud amax. Sicut duo hoies vn⁹ est albus. & ali⁹ niger. De scđo notū est videm⁹ etiā q sube sunt eiusdē spē. & erūt principia accidētū alteri? spē. & aliq eiusdē spē. exemplū prīmū: vt due volūtates hoim sunt eiusdē spē. & tñ illud idē obiectum qd est volūtū ab vnā nolitū ab alia. Exēplū scđo: vt si due voluntates hoim diligāt idem obiectum. Et ex his oibus patet q diuersitas accidētū vel idēptitas in spē nō pbat simplr diuersitatem vel idēptitātē specificā subax sergo a simili non seqtur: q diuersitas accidētū vel opationum istax impressionū inferat simplr diuersitātē specificā essentialē illax impressionū. ideo pōt facitū tenerrax lz accidētia & operatōes illax impressionū differant spē non tam ille impressiones. Di cunt tñ aliqui subtilit⁹ ros & pluuia bñ sunt eiusdē spē. lz pluuia nix vñt sicut silr grando

Dubitarur secundo: vtrum aqua fontalis naturalr ascendat ad ouficiū fontis. Et videt q si: q aqua naturalr descendit. ergo nō naturalr ascendit. In oppositū videtur esse phūs in textu. pzo cur? solutione supponit pzo q graue naturalr pōt qua druplr ascēdere pta aqua. vnō mō si supponatur si bi aliq graui⁹ vt si i vno poto esset aqua & terra poteretur lapis. tñ illa aqua ascēderet naturaliter. est enī ordo entū q grauiora sunt deorsum. Scđo modo. ad fugandū in vacuū scit patet de aqua frigida: ut supponit os siale calefactū in qua erat aer calefactus: etiā rarefact⁹ per caliditātē. talis emī aer siale ppter frigiditātē aque dēmpst⁹: & ne fiat vacuū aqua naturalr ascendit p siālā. Tertio mō ad fugandū hñt. sicut aqua exñs in poris ligni vridispositū in igne ascendit ad extremitatē ligni. Quarto mō ppter eqūibrationē. Aqua ei appetit vt fm quālibet sui ptē eqūlter distet a cētro. & sit eque alta. nam si fiat foramē in fundo nauis: tunc aqua ascendit donec sit ita alta sicut aqua que est in fluito. & fm istū modū. scđo eqūibrationē aqua naturaliter ascendit ad ouficiū fontis: aqua enī appetit naturalr equari loco a quo sumpsit originem. Ex quo seqtur q ouficia fontū artificialiū nō debent fieri altiora q sit locus originis ipsius fontis. Alteri⁹ seqtur q ouficia artificialia fontis possunt mō scire altitudinē originis altū⁹ fontis. Unde si origo fontis sit in loco satis alto: vt i cacumie mōtis et descendat aqua fontis ad locū inferiorē: dico q si fiat ouficiū vtes ad altitudinē montis aq tūc ibi ascendet. Et si qd qrat vtrū aqua fontū rfluuioz sit naturalr maior in estate q i hyeme. An datur q sicq calor existens extra terrā facit p an tipitallū terrā iterius esse magis frigidā: ideo fa-

cius aer et vapor in aquā duertuntur. **A**duerte tñ q rōne aquar pluuialū & aliar impressionū hñ nudax aqua in hyeme est maior q in estate. **Q**uereret etiā aliq: vtrū vbi nūc est mare: aliq fuerit terra arida. & cō. **P**zo cuius solutione supponit: q mōtes quatuor modis generant in terra. **P**rimo ex fluxu maris & aliar aquar impetuosarū qregantiū multā terrā in vno loco. **S**ecūdo ex vātis impetuosis qreganti b⁹ multas arenas & multas terrestritates. **T**ertio ex motu terre faciente magnam apertionē in terrā: ad quā seqtur vallis. **Q**uarto ex influētia desiccatiua & rarefactiua ter remediante qua eleuatur quedā gibbositas i terra. **T**unc respondetur pbabilitatē: q vbi nūc est mare: aliq fuit terra arida & eōuerfoet hoc ppter gñationē et corruptionē montū. & si nō fm totum locum. tñ fm partem loci.

Dubitarur tertio: vtrum rubedo matūniā significet pluuatā futuram. Et arguitur q non: qz rubedo vespertina significat serenitatem. ergo et rubedo matutina. psequētia patet a simili: ex eo q ex similibus causis similes effect⁹ pueniunt. **I**tem rubedo circa lunam non significat pluuā sed serenitatem vel ventum. ergo nec rubedo matutina circa solem. qñ patet sicut precedens. et ante cedens pbatur per experientias. **I**tem videmus q experientias sepe post rubedinē matutinam nō sequi pluuā. ergo non est signū future pluuie In oppositū est phūs in textu. **P**zo solutiōe supponitur q impressionū multiplicia sūt signa. **Q**uidam sunt signa que sunt cause cum hoc q sunt signa. sicut sunt constellationes celestes. **A**lia sunt signa que non sunt cause signatorum: sed sunt effectus causar. & ex ipsis inducuntur in cognitionem causar. sicut fum⁹ est signū ignis & est effect⁹ ei⁹. **A**lia sunt signa quoz vtrūq est effect⁹ & vnū est signū alterius. quia vn⁹ cōiter & venit post aliū. sicut vapor & nubes. **H**oc supposito ponit talis cōclusio. rubedo matutina apparēns in celo significat pluuā futurā: qz talis calor causatur qñ sol est i ortu vel ppe ortū: ex eleuatōe vaporū interpositōrū tūter visum nostrū & solē. q vapor de se esset niger & opacus. sed lux apparēs p nigrū facit apparere rubedinem. sicut etiā qñ videm⁹ candelā per flamas albas. et tales vapores snt eleuati tandem i aquā potuerunt cōneri p frigus medie regionis in illa die conuertunt in pluuā. **S**ecunda cōclusio. rubedo serotina apparēs in celo circa solem significat serenitatem. qz signū est q vapores q fuerint eleuati de die itez cadent de nocte. & si nō ceciderint sunt ita prope terrā cum sint inter solē & aspectū nostrum: qñ sol est ppe superficiē orizontis: q ex ipsis nō potest fieri pluuia. sed magis ros vel pnuia. **A**duerte etiā q magnū signū pluuie est: qñ sol et luna apparent palidi: vel fucei coloris. quod sit ppter vapores. qui vapores sunt multum aquar: & parū habentes de fumo terrestri. ideo nō apparet rubedo sed pot⁹ palor. **E**tia qñ oriz & apparet maior q sit solitū. qd sit ppter interpositionē vaporū in quib⁹ vaporib⁹ radij solares disgregant⁹ & faciūt solē apparere maiorē: qñ etiā i nouitate lune conua lune

montes qd vult gignere

qz qd sig fuerit rubedo matutina & vespertina

alibi hñt q mgnū apparet rubez

at magnū sig pluuie

Ziber secundus

apparent obtusar nigra: tunc significat pluuia i illo
 mense. qñ etiã or? solus est nimis maturus? signifi-
 ficat pluuia. ¶ Tunc respondetur ad rōnes Ad pri-
 mam negãdo psequ etiã. qz non est simile. ¶ Ad se-
 cundam pceditur aũs: Et ad pbatōnem dicitur q
 non est eadem causa. qz rubedo circa lunã est sicut
 rubedo vespertina q significat serenitatem. ¶ Ad
 aliã dñ q non est signũ necessãriũ. qñqz etiã potest
 impediri puta quãdo calor solis est tantus: qz con-
 sumit vapor: & vel qñ talis vapor p ventũ remouet.
 ¶ Et hec de secundo articulo.

Quartum ad tertium in conclusio respōsalis
 pluuia et nix gñantur in mediã regione aeris: ros
 grando et pruina in infima. que occlusio relinquitur
 pbata in articulis. ¶ Ad rōnes ad primã et secũ-
 dam patet solutio. ¶ Ad tertiam dicitur negãdo qz
 ros generetur in suprema regione aeris. Ad pba-
 tionem dicitur q licet vapor rosis sit subtilior q
 vapor pluuie. non tamen ascendit ratione pauci ca-
 loris. ¶ Ad quartã et quintã patet. quid sit vi-
 cendum.

¶ Et sic est finis primi libri metheteoroz

Emari ar que natura ipsius
 et propter quã causã est sal-
 tar tata: que multitudo adhuc
 autem de ea que a principio generatione
 dicamus antiq qdẽ igitur et versantes cir-
 ca theologias faciunt ipsi? fōies: vt ipsi
 sunt principia et radices terre et maris

Sic est sedus liber metheteorozum in quo
 phis determinat de mari: de vctis: de mo-
 tu terre: de tonitruo. cotrustatōib? fulmi-
 nibus et thiphomb?. Et diuidit in tres
 tractatus. ¶ In primo narrat opiniones antiquozum
 de mari: fōierunt enĩ aliqui qz mare fiebat hoc mō-
 qz mare hz multos fontes in terra: q sunt principia
 eius: ita qz terra p suos fontes est principiu maris.
 ¶ Alia fuit opinio dicentiu: qz terra fuit olim co-
 operta aquis. et postea p calozẽ solis et alioz corpoz
 calefactuoz paulatim desiccata est: a tandẽ tota de-
 siccabatur. et illud quod remansit humefactum: di-
 citur mare salu dixerunt qz terra fuit semel ita cale-
 facta a sole et ab alijs astris: tñ sudauit: qz mare
 ex illo sudore ortum suũ habuit. ¶ Primã opinionẽ
 reprobat pmitrens vñonẽ aquaz. quaz Prima est:
 aquarum quedã sunt fluxibiles vt fontes et flu-
 uij. alie sunt stationarie. Fluxibilitum quedã sunt
 fluxibiles spontaneẽ sine arte. alie sunt fluxibiles
 artificiose. Hoc suppositio probat qz mare non ha-
 bet fontes in terra tanqz principia eius: qz fontes
 sunt extra locum eoz. sed mare non mouet extra
 locum suũ. igitur. ¶ Et si quis dicat: mare fluit et
 refluit. Respondet: qz hoc est a causã extrinseca
 puta a luna et alijs corporibus celestibus habetib?
 vñum super humida. ¶ Deinde determinat de na-
 tura ipsius maris: narrãdo opinionẽ antiquozum.
 quidã enĩ dixerunt mare esse principiu oim aqua-
 rum. Dicũt vterũqz fluuiũ non solũ fluit ad mare

tanqz ad terminũ: sed fluit ab ipso tanqz a principio
 Sed extra hoc arguit phis: qz principiu debet esse
 purũ et simplicius: principiatō: ergo cum mare sit
 turbidum et sal sum: non est purũ et simplicius: alijs
 aquis. et p phis non est principium altariũ aquarũ.
 Alia opinio fuit: qz sol nutrit humido aqueo eleua-
 to ab istis inferioribus. ¶ Hanc opinionẽ repro-
 bat quinqz rationib?. Prima. si sol nutrit humi-
 do aqueo: sequerẽt qz non esset vñ? et idem sol in di-
 uersis diebus: sed fieret quotidie ali? et ali?. ¶ Se-
 cunda ratio. ignis eleuans aliquid humidũ ab aq
 calefactũ non nutrit illo humidore: ergo nec sol nutri-
 tur humido eleuato per ipsum. ¶ Tertia ratio. si
 sol nutritur tali humido. eadã ratione alia astra
 deberent nutriti humido: sed hoc est falsum. igitur.
 ¶ Quarta ratio. si sequeatur qz sol et celi augmẽ-
 tarentur. et p consequẽs mouerent veloci?. ¶ Quinta
 ratio. vapores eleuati non pringũt vsqz ad soles:
 sed itez descendunt deorsum. igitur. ¶ Tertia opinio
 fuit p arõis dicẽtia: qz circa mediũ mundi est magna
 multitudo aque: qz tartar? vocat: a quo ipsum mare
 venit. Sed hoc arguit phis: quia si sic: sequerẽt
 qz semp deberet esse eadem quantitas aquaruz: qd
 est falsum: igitur. ¶ Istis opinionib? positis dicit
 phis: qz locus in quo est mare est locus naturalis
 aque: et locus maris fm accidens. ¶ Primum pbat
 quia aqua naturaliter locat circa terram: cum ibi
 diger virtus generatiua et conseruatiua aque. ergo
 ibi est locus naturalis aque. Sed in patet: qz in ma-
 ri sunt quedã terrestresitates: que magis de-
 bent locari in terra qz extra terrã. et per cõsequens
 locus in quo est mare est locus maris fm accidens
 siue fm partem. Ex istis infert philosophus: qz om-
 nes fluuij naturaliter fluit ad mare: quia loc? ma-
 ris est locus naturalis aque: etiã ille locus est mul-
 tum bassus. igitur aliũ fluuiũ ad ipsum fluit. ¶ Et si
 quis dicat. ergo mare notabiliter deberet augeri p
 ingressum aliozum fluuioz. Rõdet philosophus
 qz verum est si nihil a sole iterum eleuaretur. Sol
 enim per suã caliditatem eleuat aquas subtiles
 maris: et dimittit grossas et terrestresitates: et ex illis
 subtilioribus fiunt nubes.

**De salfedine ar ipsius dicẽdũ: vt rñ sem-
 per est idem aut neqz erãt neqz erit: sed de-
 ficiet et enĩ sic putant quidã hoc quidẽ
 igitur nisi sunt omnes confiteri quod fa-
 ctum est siquidem et omnis mundus**

¶ Sed est secundum capitulum in quo philoso-
 phus determinat de perpetuitate et salfedine
 maris. Et diuiditur in duas pres. ¶ In prima de-
 terminat de perpetuitate ipsius maris. dicẽs qz
 mare est perpetuũ. quod probat quia nulli dixerit
 mare esse genitũ: nisi illi qui posuerit. mĩdus esse
 genitum. sed mĩdus non est genit? immo perpetuũ
 igitur. ¶ Deinde determinat de perpetuitate maris
 fm opinionem antiquoz. dicẽs qz opinio democri-
 ti fuit qz mare non esset perpetuũ: sed qz stinue fie-
 ret minus: et qz tandẽ totũ consumeretur. Hanc opi-
 nionem reputat philosophus fabulosã: dicẽs qz

et negat qñ

in similibus opinioh q dicit: q in terra a pascipio cre
 atiois mundi esset quedam vorago: que bis abfor
 buisset mare. et in prima abforbulit de fecerat mon
 tes: et in secunda insulas. Istas opiniones reputat
 omnino fabulosas. In scda pte determinat de sal
 sedine ipsius maris. et dividitur in duas ptes. In
 prima narrat opiniones antiquor: quar ipia fuit
 illorum qui dixerunt mundum esse factum: et etias
 mare dixerunt terram in pncipio creationis mun
 di fuisse totam coopertam aquis. et postea per calo
 rem solis magnam prem aque esse euaporatam: et
 illud qd relictum est dixerunt esse mare: et q hoc e
 grossum et terreste: ideo dixerunt ipm esse salsum.
 Hanc opinionem reprobat dicens: qz sic sequeretur
 qz mare nunc esset paruum: qz illa que eleuatur
 iteru reuerterent in mari. ¶ Scda opinio fuit illo
 rum qui dixerunt mare esse salsum. ppter terra co
 mixtam ipsi mari. Hanc reprobat tribus ronibus.
 Prima ro. qz tunc sequeretur qz fontes et flumij eent
 salsum terra ita bene deferatur ad ipos sicut ad
 mare. Scda ro. qz videtur esse inconueniens qz tanta
 multitudo aque sit salsa ppter talem parua com
 mixtionem terre. Tertia ro. qz isti dixerunt fontes
 et fluitos esse eiusdem nature cum aqua maris: sed
 aqua flumij et fontis non est salsa: igitur. ¶ Tertia
 opinio est eoruz qui dixerunt qz mare est sudor ter
 re: qz sudor est sal: sicut ideo mare est salsum. Hanc re
 probat tribus ronibus. ¶ Prima. qz isti non assi
 gnauerunt cam ppter qua sudor debeat esse salus.
 ¶ Scda ro. sudor est supfluitas illius cuius est: s3
 mare no est supfluitas terre: cum est minus terra:
 igit. ¶ Tertia ro. si terra qnqz sudasset propter ca
 lotem solis: eadem rone nisi sudaret: sed hoc no ap
 pareret. ¶ Deinde determinat de salitudine mar
 is fm ppria opinione: ponens tres suppones.
 Prima duplex sunt flumij: quidam sunt humidi
 et calidi: qui vocantur vapores. alij sunt sicci: qui vo
 cantur exalationes. ¶ Scda suppo. qz mare maneat
 et nunc et idem fm spez mutat et fm ptes. ¶ Ter
 tia suppo. sicut in terreste passum: calidum mixtum cu
 humido aque: causat sal sedine: qz sicut in terre
 stre non est totaliter digestu sed cobustum. et quan
 do vnaqz tale combustum sup humiditate cauatur
 sal sedo. ¶ Tunc ponit talem conclusionem: exalatioes
 terrestres aduste descendentes ad mare: p mixtu cu
 humido aque: causant sal sedinem maris. et pbat
 septem signis. ¶ Primum. qz aque australes sut
 magis salse qz boreales. et hoc nisi qz flante vento
 australi eleuantur plures exalationes calide et sic
 terrestres: que admiscetur aquis. ¶ Scd. signus
 quia aqua maris est calidior alijs aquis: et hoc p
 pter comixtionem exalatiois calide et sicce. ¶ Ter
 tium signus est. si aliquis posuerit in mari vas sub
 tile vidius clausum: tunc aqua ingrediens per pe
 ros erit dulcis: et hoc ppter seductionem grossi ter
 restris. ¶ Quartum signum est: qz aqua maris est
 grossior et grauior alijs aquis: ideo maior pondus
 portat. ¶ Quintum signum est. qz est qddam stansum
 in palestria ita salsum: qz nullus piscis ibi nascitur:
 et est ita grossum: qz si equus piceretur in ipm: non
 submergeret. ¶ Sextum signum est. qz vestimenta

lota in mari rone terrestretatum/ efficiuntur sordid
 da. ¶ Septimum signus est. nam in arabia est qui
 dam locus: ubi nascitur calami: quibus combusti
 hoies accipiunt cineres: et comiscunt aque: et totum
 simul decoquit. ita qz vna pte aque euaporat: rest
 duum efficitur sal. ¶ Et si quis quereret an aliqui
 fontes et flumij possunt esse salsi: Respondent qz sic:
 qz per virtutem solis et alioz astroz possunt eleuari
 a terra multe exalationes terrestres: que possunt co
 misceri cum talibus aquis.

Veritur virtus mare in suo loco na
 turali exis/ debeat fluere et refluere. Ar
 guitur primo contra suppositum: qz ma
 re est mixtum ex humido aqueo et sicco terrestri: qz
 non debet sibi locus naturalis esse. ¶ Scdo sic
 vnumqz corpus naturale debet naturaliter qui
 escere in suo loco naturalis: sed mare sicut et refluat:
 igitur no est in loco suo naturaliter. ¶ Tercio sic.
 mare nec fluit naturaliter nec violenti: igit qz no
 volente p3. qz nullum violentum est pperuum. qz no
 naturaliter p3: qz agentia naturalia sunt determi
 nata ad vna prem et non mouent motibus strarijs:
 igit. ¶ Quarto sic. locus maris est decliuus: ergo
 si mare fluat et refluat ex eundem locum in quo est:
 ipm ascendet. qd est falsum. ¶ Quinto sic. si mare
 fluere: hoc maxime esset ab aquilone: s3 flus austru:
 sed hoc non quia in austro magis viget causa gnae
 tionis montium et elevationis terre: quia ibi viget
 calor solis et alioz astroz: igitur. In opposit
 est philosophus in textu. ¶ In questione erit tres
 articuli.

Quantum ad primus sciendum est primo:
 qz p declaratione questionis supponitur primo: qz
 licet aqua et mare supponant p eodem: in mare ali
 quid connotat qd no connotat aqua: scz terre et
 tat et sal sedine annexam. ideo qz omne mare sit aq:
 et non vis aqua est mare. ¶ Supponit scdo. qz de
 ipso mari aliq sunt difficultates. ¶ Prima virtus
 mare sit generabile et corruptibile. Et videtur qz non:
 qz fm aristot. omne corruptibile semel corruptum: et
 ergo si mare semel corruptum: tunc non erit nisi
 tria elementa. qd non deederet phis. ¶ In opposi
 tum arguitur: qz omne habens materiam est gnaibile
 et corruptibile: saltem corruptibile: mare est hmor:
 igit. ¶ Respondetur breuiter sicut dictum est alias
 de alijs elementis: qz sunt corruptibilia fm prem:
 cum ptes eorum corruptant et alie gnant: sed non
 fm se tota: qz non est aliqd agens qd habeat virtutem
 supra totum elementum. et hoc forte est ppter salu
 tem viuientium et ordinem entium. ¶ Et si querat
 cum multe ptes ipsius maris corruptantur et mul
 te generantur. vtrum sit idem mare numero quod
 fuit heri et hodie: vel sunt centum anni. Responde
 tur breuiter sicut alias responsum est de alijs: quoz
 alique ptes semper fluunt et alique reflunt. sicut
 est de corpore hominis vel animalis qd non videtur
 esse vnus numero nisi quia conuulsi ptes manent
 in conuulsi loco. sicut et figura. ¶ Et si quis querat
 postqz mare est generabile vel salte genitum. vtrum
 gnetur vel fuerit genitum ex fontibus: Et videtur

in p plinior
 in p libro plinior

non: quia fontes non corumpuntur in gñatioe maris: q̄ nō gñat ex fontibus. p̄ q̄ n̄ q̄ gñatio vni us est corruptio alteri. In oppm̄ videt̄ eē exp̄ctia. exp̄mur em̄ multos fontes subintrare mare. Pro solutiōe supponit̄ q̄ mare gñari ex fontibus pōt̄ intelligi dupl̄r. vno mō q̄ aliq̄ fontes corumpātur & q̄ tunc gñet̄ aqua maris: sic q̄ materia aque fontis in forme forma aque maris: sic sic non est intelligendum. Alio mō capien̄do gñationem large pro cōpōne vel p̄stitutione: q̄ admodū dicit̄ q̄ aliquid gñat̄ ex suis partibus. et de hoc adhuc est dubium. Nam potest adhuc intelligi dupl̄r. vno mō q̄ p̄stituat̄ ex aquis fontū genitor̄ in fundo maris. & sic dico q̄ nō: q̄ in fundo maris nō possunt̄ gñari fontes. q̄ tunc sequeret̄ aqua eorū violentē ascendere. cum origo esset̄ declinor̄ q̄ ipsa aqua genita. Alio mō pōt̄ intelligi sic q̄ aque fontū intrent̄ mare: et efficiant̄ pres maris. et sic bene conceditur q̄ mare gñatur ex fontibus. a. multi fontes intrāt̄ mare et etiam multi fluuij.

Sciendum est secundo: q̄ aliē sūt̄ difficultates de mari. ¶ Pr̄ma: vtrum mare sit p̄petuum. Ad quā breuiter potest̄ dici q̄ mare nō est p̄petuum: l̄ p̄petuum sit mare: vel pōt̄ dici q̄ mare nō est perpetuum: sic videl̄ q̄ omnes eius partes q̄ fuerūt̄ sunt ceterum annis adhuc sicut̄. Alio mō pōt̄ intelligi q̄ cōsistat̄ pres eius sicut̄ in p̄s̄t̄ loco: sicut̄ et figura. sicut̄ pres que fuerūt̄ sunt centū annis. et sic bñ pōt̄ concedi q̄ mare est p̄petuum s̄m̄ mente p̄b̄. q̄ admodū concedimus q̄ est vnus et idem secana numerō nūc et a centū annis. ¶ Secūda difficultas: vtrum mare fluat̄ et refluat̄. et videt̄ q̄ sic p̄ exp̄ctiā. In oppm̄ tñ videt̄ eē p̄his in textu. ¶ Pro cuius solutiōe supponitur q̄ ipsius maris est triplex fluxus. Pr̄m̄ e quī causatur ex agitatione ventozum et sic bñ fluit. Alius e quo mare septentrionale fluit ad mare meridionale. & talis fluxus sit rōe declinatis. eo em̄ q̄ aqua est grauior̄ nata est moueri ad locum declinatioem. modo mare septentrionale est alti⁹ q̄ sit mare meridionale. Tertius fluxus est fluxus diurnus: quo mare saltem semel in die fluit & refluit. & de cā istius fluxus r̄ndet̄ scotus libro .ij. distinctio ne. xiiij. q̄stione. iij. q̄ causatur ex virtute lune. Et ex hoc dicunt̄ astrologi q̄ luna h̄z om̄ium super humidā sicut̄ sol sup̄ sicca: supra quācūq̄ em̄ regione eleuatur luna: ibi ascēdit̄ a qua cōtra lunā tāq̄ v̄sus rām suam: ita q̄ aqua maris in illo loco qui directe supponitur centro lune est altior q̄ in quocūq̄ alio loco: & hoc fit p̄ virtutem quandam cōnaturalē ipsi lune attrahentem ad se aquas maris sicut̄ magnēs attrahit̄ ferrum. & istius op̄intionis fuit albunazar. ¶ Et aduerte q̄ illa pars aque que supponitur directe lune vocatur tumor aque. Et sic circuit̄ ille tumor tantam terram in tanto tempore quantum luna circuit̄ suam orbem per motum firmamentis quod fit in viginti quinq̄ horis minus duobus gradibus.

Sciendū est tercio q̄ ad vidēdum qualiter mare fluat̄ & refluat̄ bis in die. Supponitur p̄ma q̄ pars aque tumescens in oceano fluit ad al

uos humiles vicinos propter naturam grauitatis et tunc fluunt maria mediterranea. recedente enim luna a tali aspectu vel situr recedit tumor ille. & per consequens in loco oceani vbi prius aqua erat alti orisit humilior terra. & etiam in maribus mediterraneis. & ideo aque fundantes ad loca illorum fluunt propter loci humilitatem ex eadem lege nature fluunt ad oceanum. & hec est causa in generali fluxus et refluxus maris sed qualiter fluat & refluat bis in die. Respondet albunazar q̄ luna in cartis celi habet effectum consimilem in cartis terre oppositis ita q̄ sicut in carta orientali inter orientes & meridiem dum luna est in ascendendo super emisferium tunc habet fluxum in hac carta: et descendente luna a puncto meridiet ad occidentem / continue incipit mare descendere in illa carta: in qua prius creuit & fluit in alia carta occidentali. & descendente luna ab occidente sub terra vsq̄ ad angulum mediet noctis fluit mare in carta orientali super terram oppositam illi carte in qua tūc est luna. et ita tam bis in illa die sit fluxus in illa carta: & sic de alijs dicat̄. ¶ Si restat̄ alia difficultas vtrū luna habeat om̄ium supra humida.

Pro cuius solutiōe sciendum est quarto q̄ vt alias visum est in primo posteriorū: duplicia sunt humida. q̄dam sunt cito consumptibilia a sole. & sup̄ illa non habet om̄ium luna: supple augmētando vel diminuendo ea. l̄ possit habere om̄ium quo ad motū. alia sunt humida non cito consumptibilia a sole: sicut sanguis & medulla. Et de istis dico q̄ luna h̄z om̄ium super talia: augmētando et diminuendo. vt patet per exp̄ctiam. ¶ Aduerte vterius pro maiori declaratione supradictorū: q̄ duplex est mare: scz magnum mare q̄ dicit̄ oceanum. & mare mediterraneū q̄ est in aliqua pre cōiungit̄ oceano. Unde legit̄ q̄ sub iulio cesare facta sūt̄ triginta maria mediterranea: inter q̄ est vnus q̄ non fluit neq̄ refluit p̄pter sui grossitudinē: & istud vocat̄ mare mortuū. aliud est q̄ fluit. sed non p̄cipit̄ a nobis p̄pter eius subtilitatem vsq̄ p̄neq̄: aliud est q̄ semel fluit in die. aliud bis. aliud semel in mense. ¶ Et si quis querat an om̄is aqua possit fluere et refluire. ¶ Respondet breuiter q̄ non: imo ad hoc q̄ aliqua aqua fluere & refluire possit: quinq̄ cōditiones requiruntur. Pr̄ma q̄ sit grossa & spissa. vt vapores ipsius per caliditatem solis non possint cito euaporari. Secunda est q̄ aqua debet esse multa q̄ si esset̄ modica: vapores qui quodammodo requirunt̄ ad fluxum & refluxum non possent in ipsa congregari nec agitari huc & illuc: sed cito dispergerentur. Tercia. q̄ bene possit respici luna. vt radij lunares possint ab ea eleuari vapores. Quarta q̄ sit salsa. Quinta q̄ sit p̄funda & cōcaua: alias cito euaporaret̄. ¶ Et hec de primo articulo.

Quantum ad secundum dubitatur primo: que sit causa diuersitatis fontium. & fluitorum in saporibus & alijs qualitatibus et virtutibus productionis diuersorum effectuum. Unde narrat p̄sidos: q̄ est quidam fons cuius portus abbreviat vitam. ali⁹ commouet ad libidinem, alius prodest

de gñari q̄ fontibus & intelligi dupl̄r

mare nō p̄petuum

semel in nocte

f. naturalis

oculis. alius sanat multas aethiicas infirmitates:
 alius reddi capillos aureos. Refert etiam seneca
 qd etiam sunt quedam aque infective. de quibz si ali-
 quis bibat moritur. et qd faciunt herbas super quas
 spergitur/desiccari. Refert etia qd est quoddam sta-
 gnum in quo si hoies spicuius moritur. Dicit etia
 qd est quedam fons tante virtutis purificatiue qd mu-
 tat lignu in lapides. et si aliquis biberit mutat vi-
 scera in lapides. Dicit etia qd est alius fons de quo
 bibentes inebriantur. ¶ Narrat etiam qd est quida
 fons de quo si quis bibat redit ut bone memorie.
 Alius de quo reddi tur obliuofus. Alius qui mu-
 lieres steriles fecundat. Alius qui sanat freneticos.
 Alius de quo si amatoz bibat manifestabitur sua
 malicia. Etiam sunt aliqui fluij qd sunt salsi. Alij
 dulces. Alij acetosi. Et de causa oiu istoz ponit-
 tur alique ppositiones. Prima in visceribz terre
 non solum agit calor igneus: sed etia caliditas qui
 multu diuersificatur: nam igneus desiccatur. adurit.
 celestis vero viuificat. et iste pot dici caliditas naturalis
 terre: sicut calor retinetur vitaz nostra. vnde fm qd
 terra est bone digestionis adustionis recipibilis
 generatur in ipsa dulcedo aut saltedo. Unde fon-
 tes et fluij transcunt per aliquam terram accipiunt sa-
 pore m illius terre: sicut aqua colata p cineres p-
 pter adustione cineris capit amaritudinē. Unde re-
 fert seneca qd est quida fons qui habet sapore vini.
 Et philosophus dicit: qd est quida qui habet saporē
 aceri. Et causa diuersitatis saporu diuersoz
 in fontibus et fluijs. est ex diuersitate terre in qua
 generatur. vel p qua transiit vna cu mixtione di-
 uersa terrestritatu indigestarum sup digestas vel
 adustarum cum humido aqueo. ¶ Secda ppositio:
 aquarum fontalium et fluij: alique sunt nigre
 alique albe: alique rubee sicut mate rubri. Cuius
 causa est diuersitas coloru terre in qua recipiuntur
 vel per quas transiunt. et etiam diuersitas mixtio-
 nis qualitatu primarum in corpore fontis. Unde
 narrat ysidorus qd in yndia est quida fons qd qua-
 ter in anno mutat colore: aliquid quo est sanguis-
 neus. aliquid albus. aliquid vndis. Tertia ppositio
 aquarum fontalium et fluij: alique exeunt
 frigide: alique calide. omēs tamen aque fontales
 que non accipiunt caliditate ex speciali dispositio-
 ne terre in qua oriuntur vel per qua transiunt sunt
 frigide qd autem exeunt calide hoc est ex dispositio-
 ne terre in qua sunt vel per quam transiit. et etia
 ex multa exalatione calida et sicca inclusa in visce-
 ribus terre que non pot exte moueri hinc et inde
 calefaciendo terram. ¶ Ex istis pot inferri quare
 aque fontales bibite in officio fontis: sepe causant
 struman in collo: sepe qd in officio aliquozum fontium
 viget magna frigiditas illarum aquarum. ideo
 si bibantur faciunt descendere superfluitates a cere-
 bro que simul congregatae faciunt struman in collo.
 ¶ Quarta ppositio aquarum fontalium quedam
 sunt graues. quedam leues. Unde narrat seneca qd
 est quodam stagnum in quo natant lapides: et hoc
 quia grauitas illius aque excedit grauitatez lapi-
 dis propter comixtionem terrestritatu et quato a

qua est leuioz: tanto est melioz. Ideo ille que fluunt
 ad aquilonem a meridie sunt leuiozes: quia tran-
 seunt per regiones calidas: ille que fluunt ad occi-
 dens adhuc sunt meliozes quia continue sol inse-
 quens eas purificat. meliozes tamen sunt adhuc ille
 que fluunt versus orientem quia sol semper opponitur
 eis et eas per radios suos semper purificat. ¶ Et ex
 istis potest inferri qd natura terrarum a quibus et
 per quas fluunt fontes et fluij est vna causa diuer-
 sitatum fontium et fluij: et hinc. ¶ Ad hoc etiam co-
 currit diuersitas influentiarum celestium et concu-
 rus illarum super aquas aut super loca a quibus et
 per que fluunt: facit etia ad hoc diuersa comixtio
 qualitatu primarum: nam qd alique aque alique
 fontium faciunt aues albas esse nigras et alie econ-
 tra: hoc est ppter dispositione et qualitatu pri-
 mis. vnde cum aqua est multu frigida humida et
 subtili: tunc ipsa potat per calozes naturalis pel-
 litur ad cutem quam lassat et humectat destruendo
 fumos grossos et ex consequenti dealbat. si vero
 sit calida et sicca denigrat et quia ad variatione pel-
 lis in calore sequitur variatio pillozum in ouibus
 et in alijs animalibus: ideo quando cutis denigratur
 ita pilli denigrantur.

Dubitarur secundo vtruz mare debeat esse
 salsum. ¶ Pro cuius solutione supponitur qd false
 do sicut alie qualitates secundo causa tur ex actio-
 ne qualitatu primarum. Dicitur em in textu qd ex
 mixtione siccis terrestris adusti cum humido, aqueo
 causatur saltedo et debet esse tale terrestre multu
 adustum et etiam multu terrestre quia quia adu-
 stio et parua terrestritas possunt causare alios sa-
 pores: dulce em fit in humido subtili bene per mi-
 xtio. cum sicco temperato a calido bene pgerente
 humidum salsum vero et amarū sunt in sicco ter-
 restri passo a calido adurante illud siccum. vnde si
 cut sepe visum est ab istis inferioribz eleuatur du-
 plex fumus scz humidus et calidus qui vocatur va-
 por. et calidus et siccus qui vocatur exalatio qui per
 miscentur aduicem non soluz extra terram. sed
 etiam in terra. et hoc ppter actionem diurna solis
 et aliozum astrozum in visceribus terre: aut ppter
 fortificationem calozis solis in visceribus terre p
 antiperistasis generatur exalationes calide sicce
 per tales exalationes depositas in mare per fon-
 tes et fluios causatur saltedo maris. etia ad sal-
 sedum maris concurrat sol qui continue p caliditate
 suam eleuat subtile a mari: dimittendo ita
 grossum quod maxime facit ad saltedum maris
 ¶ Et hoc supposito dicit primo qd mare est salsum
 Dicitur secundo qd est salsum ex admixtione multu
 siccis terrestris fortiter adusti cum humido. Dicitur
 tertio qd mare non est elementu puru: nec est inco-
 ueniens propter salutem viuentiu elementu aque
 non esse purum. Dicunt tamen aliqui qd in fundo
 maris inuenitur aqua pura. tamen non est verum
 quia cum illa sit leuioz aqua salsa: deberet ascen-
 dere naturaliter supra eam.

Dubitarur tertio vtruz aque fontales pos-

et aliquo niger

hinc esse falsae. Et videtur quod non quod tunc sequeatur quod elementa habent qualitates sedas puta sapor est odor et similia sed prius est falsus quod corpora simplicia non habent nisi qualitates primas et per se pbatur quod aque fontales et fluuiales sunt elementis aque: cum mare non sit purus elementis. Item sequeatur quod essent falsae eodem modo sicut mare est falsus sed hoc est falsus quod sol non potest ad ipsos eleuare dulces terrestri remanere: igitur. Item sequeatur quod aqua fontalis posset nutrire sed hoc est falsum quod nullum elementis seu corpus simpliciter nutrit. In oppositis est prius in textu.

¶ Pro solutione supponitur quod ut visus est alias fontes generatur guttatum. per guttas: ita quod antequam veniant ad vni locum transiunt per multa loca et in illis attrahunt saporos: et eis possunt commisceri exalationes siccae et terrestres: vel saltem trahunt per loca sicca terrestria quod sufficit ad hoc quod tales aque fontales sint falsae vel amare. Ex quo sequitur quod non oportet illas aquas esse falsas eodem modo sicut mare. Sed etiam ut iam visus est quod aque fontales qualitates quas non habent in loco originis accipiunt a locis per que transiunt: sicut patet de aqua colata per cineres que accipit amaritudinem. Et ad rationes. Ad primam dicitur quod aque saporosae sunt aliquantulum mixtae ideo non sunt elementis puri. Ad secundam negatur consequentia quod alio modo fontes sunt falsi quam mare. Ex quo sequitur quod non est solus vnus modus quo aque dicantur falsae. Ad aliam conceditur quod possunt nutrire cum non sint aque pure sed mixtae. Ex quo patet quod de istis diuersitatibus aquarum multa sunt naturaliter de quibus cum rationes nesciremus dicere quod tales cause multae sunt nobis occultae et similiter videtur de multis naturalibus videmus enim carbones extrahi terra cito consumuntur in terra magno tempore durare. Unde est quod illi qui faciunt fundamenta ponunt in fundo carbones ut fundamentum sit fortius et perdurabilius. Et si quis praedicta adhuc arguat quod sapor infertur mixtionem qualitatum primarum: ut auras visus est sed in illis aquis fontalibus non est talis commixtio quia aliter contraria videretur esse in eodem aqua etiam ex natura sua esse frigida. Videtur quod sapor causatur ex mixtionem qualitatum primarum vel ex actione vel commixtionem aliquorum habentium illas qualitates. Dico vltimus quod aqua potest esse talis commixtio. Dico vltimus quod ille qualitates quae dicuntur contrarie possunt esse in eodem. Dico vltimus quod aqua in loco sue originis est frigida sed quod sit calida vel amara habet a locis per que transit. Et hoc de secundo articulo.

¶ Quantū ad tertium sit conclusio responsalis: locus quem mare occupat est locus naturalis maris in quantum est aqua et est locus naturalis aque: cum ad ipsum omnes aliae aque fluunt. Ad rationes. Ad primam et secundam patet solutio. Ad tertiam dicitur quod illud est perpetuum: nec est in diuertens id est mobile a diuersis agentibus naturalibus moueri motibus contrariis: vno quidem naturaliter et alio per naturam propriam. Ad quartam dicitur quod mare non ascendit finem naturam propriam sed ab aliquo extrinseco puta a luna et influentia. Ad quintam patet solutio:

De spiritibus autem dicamus: sumentes principium dictum nobis iam prius sunt eiusdem speciei exalationis ut diximus. hec quidem humida hec autem sicca vocatur autem hec quidem vapo: hec autem finem totum quidem inuoluta

¶ Iste est secundus tractatus huius libri in quo praedeterminat de ventis. Et diuiditur in tria capitula. Primum diuiditur in tres partes. In prima parte primum dicitur duas suppones. Prima duplex est exalatio scilicet calida et humida que dicitur vapor: alia calida et sicca que dicitur fumus. Secunda est quod motus solis et approximatione eius ad terram capitulis nostri tales exalationes eleuatur. In istis suppositis infertur quid sit principium ventorum dicitur quod sicut exalatio humida et calida est principium omnium aquarum ita exalatio calida et sicca est principium ventorum. Et hoc probatur triplici signo. Primum propter superabundantiam multorum ventorum regiones aeris efficiuntur calidae et siccae et huiusmodi videtur esse alia causa nulli quod ventus generatur ex exalatione calida et sicca. Secundum signum est quia venti faciunt cessare pluuias. Tertium signum est quod ventus plures venti a polis missi septentrione meridie et oriente: et ab oriente et hoc est quia ibi est maior multitudo exalationis. Dixerunt tamen aliqui antiquorum ventus nihil aliud est quam aer motus et quod aer et ventus non differant nisi per hoc quod est moueri et quiescere. Sed contra istos dicit praedictus multi populares melius dixerunt sine inquisitione ipsi cum inquisitione. Unde ventus sic generatur. Nam per calorem solis et aliorum astroz eleuatur exalatio calida et sicca non cito inflammabilis a corporibus humidis visis ad media regionem aeris que propter frigiditatem medie regionis aeris repercutitur inferius et propter leuitatem eius nectitur ascendere sursum: et mouetur lateraliter et ex hoc potest videri qualiter causatur motus ventorum: nam frigiditas medie regionis aeris que repellit exalationem calidam et sicca motum sursum est causa motus ventorum. Praedeterminata ostendit quod successiue generatur ventus dicens quod sicut flumini in principio est pura et recedendo a sua origine fit maior progressum aliorum fluminum in ipsum ita ventus prope locum a quo eleuatur fit purus et recedendo fit maior propter quod continue inuenit nouas exalationes: quae simul congregatae vna cum aere faciunt ipsas maiores.

Sol autem et cessare facit et commouet spiritus. Sol est secundum capitulum in quo praedeterminat de causa motionis et cessationis venti dicitur quod pluuia aliquando commouet ventos et aliquid facit cessare nam aliquando terra est nimis sicca ita quod ab ea nulla exalatio eleuatur potest adueniente pluuia disponit ad hoc ut ex ea possit eleuari exalatio quae potest fieri ventus et sic pluuia est causa commotionis ventorum. Sed si terra sit bene disposita et ex ea possint eleuari exalationes calidae et siccae tunc adueniente magna pluuia multum frigida et humidam consumitur materia ventorum et sic pluuie faciunt cessare.

aque pure non sunt mbris.

ventus generatur ex calida et sicca

ventos. ¶ Similiter sol facit cessare ventos dupli-
 citer. ¶ Primo quādo ppter intensaz eius calidi-
 tatem consumitur exalationes. ¶ Secūdo quādo
 calor solis est ita vehemens: q̄ tñm desiccat terram
 q̄ ab ea non possunt eleuari exalationes. Cessant
 etiam venti aliquid ppter nūmā frigiditatē per
 quam cōsumitur exalatio calida ⁊ sicca. ut quādo
 fit magnū gelu. ¶ Sol etiam est causa cōmotionis
 ventoꝝ: ut q̄ mediante calore est insufficiens ad ele-
 uandū a terra exalationem calidam et siccam. Ex
 quo infert philosophus q̄ ventus aurīnaitor bore
 alis flant quando sol incipit recedere a nobis. ⁊ fl-
 ant in die ⁊ cessant de nocte. quia quando sol est in
 cancro. tunc exalatio q̄ est materia venti ppter ca-
 lditatem solis cōsumitur. sed quādo recedit a can-
 cro: tunc non causatur ita vehemēt caliditas a so-
 le que sufficiat destruere illaz exalationē. ideo tñc
 possunt generari venti. Unde oīs ventus circa prin-
 cipium sue originis est pūus: et quāto plus recedit
 a bore est maior. quia quādo fluit p̄ diuersa loca tñc
 reperit aliquas exalationes a quibus augetur. Ex
 isto infert pb̄ q̄ bozeas est maior versus austrū: q̄
 versus septentrionem.

De positione autem ipsorū et qui contrariū
 quibus ⁊ quos simul fieri cōtingit ⁊ quos
 non adhuc autem et qui et quorū existit en-
 tes et adhuc de aliis passionibus quicūq̄
 contingit dictra esse in problematibus par-
 ticularibus nunc dicamus

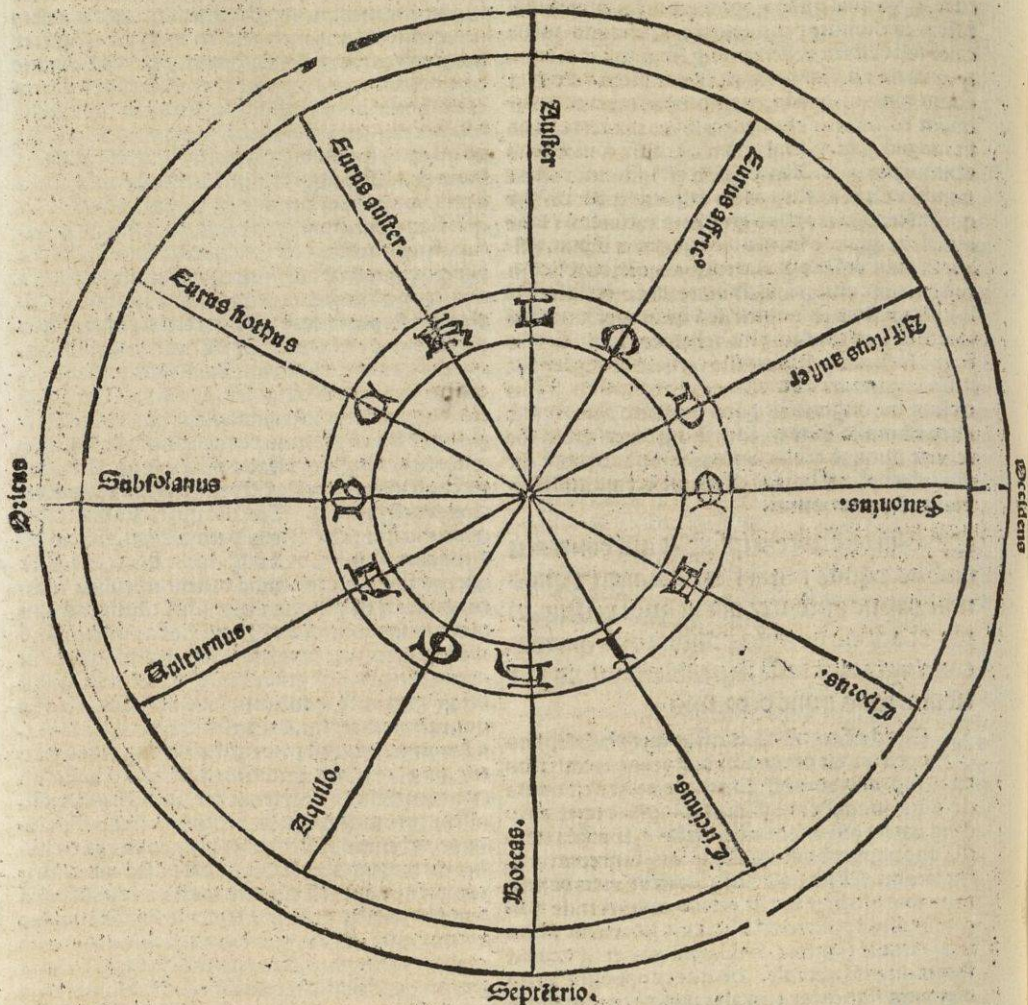
Stud est tertū capitulū in quo philosophus
 determinat de numero ventorum: premittens
 duas suppositiones. ¶ Prima q̄ orizon est quidā
 circulus magn⁹ ymaginatus a sup̄ficie terre diui-
 dens partēz celi visam a non visā. ¶ Secūda est q̄
 illa que plurimū distant fm locum sunt contraria
 fm locum. ¶ His suppositis signetur vnū punctū
 in orizonte scilicet b. ⁊ sit oriens equinoctiale ⁊ si-
 gnetur aliud punctum scilicet a. ⁊ sit oriens estiva-
 le. ¶ Deinde signetur aliud punctum et sit c. quod
 signet oriens hyemale. Deinde ex opposita parte
 orizontis signentur tria alia puncta quorū primū
 sit d. quod est occidens estivale. aliud e. qd̄ sit occi-
 dens equinoctiale. ⁊ aliud f. ⁊ sit occidens hyema-
 le. ¶ Similiter versus septentrionē signentur tria
 alia punta quorum vnum sit g. aliud h. et aliud i.
 ¶ Deinde ex opposita parte videlz versus austrum
 signentur tria alia puncta scilicet k. l. m. ¶ Unde
 in proposito occidens equinoctiale dicitur p̄ctus
 ille in quo occidit sol quando est equinoctium et p̄
 oppositum dicatur de oriente equinoctiali. Sed
 oriens estivale est punctus in quo oritur sol quādo
 est in solsticio estuali. scilicet in cancro scz quādo
 maxime ascendit supra orizontem n̄m aut ⁊ in h̄
 capitis nostri. ¶ Sed occidens est punctus in quo
 occidit sol quando est solsticium estivale. Sed ori-
 ens hyemale est punctus in quo oritur sol quando
 est solsticium hyemale: puta quādo sol est in capite
 boꝝno et occidens hyemale est punctus in opposte

tum. Unde tunc est solsticium hyemale quādo sol
 in meridie maxime recedit a sem̄hr capitis nostri
 accedendo ad orizontem nostrum. ¶ Consequēter
 nominantur ventos. ¶ Unde ventus qui fit ab oriente
 equinoctiali: puta a puncto b. vocatur subsolanus
 et est subtilissimus calidus et siccus. et cōplexioni
 colericæ multum cōueniens. Sed ventus qui fit
 ab oriente estuali dicitur vulturū. ⁊ est calidus ⁊
 humidus. Alius qui fit ab oriente hyemali. puta
 a puncto c. dicitur eurus. ⁊ est calidus ⁊ siccus. Et
 qui fit a puncto d. qd̄ est occidens estivale vocat
 africus auster. ⁊ est calidus. ille vero qui fit a
 puncto e. quod est occidens equinoctiale dicitur fa-
 uonius. ⁊ est frigidus grandinosus cōueniens cō-
 plexioni fleumaticæ. Et ille qui fit a puncto f. dicit
 thorus. ⁊ est siccus. Et ille qui fit a puncto g.
 quod mediat inter oriens estivale et septentrionēz
 dicitur aquilo. ⁊ est frigidus. Et ille qui fit a pun-
 cto h. vocatur septentrionalis siue bozeas. ⁊ est fri-
 gidus et siue multum cōueniens cōplexioni me-
 lancolicæ. Et ille qui fit a puncto i. quod mediat
 inter occidens estivale ⁊ septentrionem dicitur cir-
 cinus. ⁊ est calidus. Sed ille qui fit a puncto l.
 quod mediat inter oriens hyemale ⁊ meridiem dicit
 eurus auster. ⁊ est frigidus ⁊ humidus. Et
 ille qui fit a puncto m. quod dicitur merides vocat
 auster. ⁊ est calidus ⁊ humidus cōueniens com-
 plexioni sanguinæ. Et ille qui fit a puncto n. qd̄
 mediat inter occidens hyemale ⁊ merides dicitur
 eurus africanus. ⁊ est humidus. ¶ Et aduerte q̄ sub
 solarū dicitur eo q̄ sub ortu solis nascitur. ⁊ eurus
 quia ab oriente flar. ⁊ vulturū quia alte sonat.
 ⁊ fauonius quia est principalis ventus. eurus dicit
 tur quia circulum ventorum claudit. sed auster di-
 citur qui habet ad dextrum eurum austrum. ⁊ a si-
 nistro eurum africanum et dicitur ab hauriendo a
 quas. sed eurus auster dicitur qui ex vna parte ha-
 bet eurum. ⁊ in alia habet austrum. sed eurus africa-
 nus dicitur quia est cōiunctus africa et austro. sed
 septentrionalis dicitur a septentrione. et circinus
 dicitur quia est corō iunctus. aquilo dicitur quia
 aquas restringit. ¶ Et aduerte q̄ venti possunt di-
 stingui quadrupliciter. vno modo penes puncta in
 circumferentia orizontis: et sic infiniti essent venti.
 ¶ Alio modo penes puncta significabilia in circū-
 ferentia orizontis: notabilitate distantia ab invicem:
 ⁊ sic a nautis ponitur triginta duo venti. Tertio mo-
 do possunt distingui penes cōbinationes quatuor
 qualitatū primarū: sic sunt tertiū quattuor
 qui flant a punctis ⁊ principalibus orizontis. scilz
 subsolanus. fauonius. bozeas ⁊ auster. ¶ Alio mo-
 do possunt distingui penes distinctiones partium
 zodiaci: qui sunt duodecim stana: sub quib⁹ sol h̄
 virtutem ad eleuandū naturā corp⁹.

subsolanus
vulturū
eurus
africus
fauonius
thorus
aquilo
bozeas
auster
eurus affinis

a nautis ponuntur
32 venti

Meridies

Septentrio

De agitatione autem et motu terre post hec dicendum: causa enim passionis habitate huic generi est. Sunt enim tradita vsq; ad presens tempus tria et a tribus

Iste est tertius tractatus huius libri quo philosophus determinat de motu terre, corruptione: et a his impressionibus, et dividitur in tria capitula. In primo determinat de motu terre, et primo secundum opinionem antiquorum: recitando tres opiniones. Prima fuit anaxagore dicentis terram esse spongiosam: et infra terram in aere aerem qui natus est ferri sursum, et propter illum aerem inclusam infra terram: mouetur terra. Sed hanc opi-

tionem improbat, quia secundum istam opinionem non potest reddi causa quare motus terre magis fiat in uno tempore quam in alio. Secunda fuit dicentium quod aqua pluvialis recipitur in visceribus terre, et quando amplius recipi non potest, frangitur propter violentiam, et ex consequenti fit terre motus. Tertia fuit anaximendri ponentis terram esse desiccata a sole: et propter nimiam siccitatem rumpitur, et partes distantes ab invicem continguntur: tunc fit terre motus. Hanc opinionem improbat philosophus: quia tunc deberet apparere multiplex submersio terre: quod tamen non apparet: etiam non videtur ratio, quare in una regione magis fieret motus terre quam in alia. Consequenter determinat de causa motus terre secundum opinionem primam, mittens duas suppositiones, prima est quod terra de sua

natura est sicca. sed efficiet humida p pluuias: p q̄s
 redit apra ad fumadū. et tūc virtute solis et alioꝝ
 astroꝝ ḡn̄af magna multitudo exalationum infra
 terrā: q̄ p̄cutit exiit p poros terre. et tūc q̄m̄ exit fiunt
 venti: s; q̄m̄ retinet fit motus terre. alioq̄m̄ vero p̄iz
 exit et p̄im̄ retinet: et tunc fiunt pui venti et parui
 motus terre. ¶ Tunc subdit: q̄ motus terre sicge
 nerat. nā p calozem solis et alioꝝ astroꝝ in visceri
 bus terre ḡn̄af exalatio calida et sicca: que petens
 exitū mouetur de cōcauitate in cōcauitatē: rūpens
 aliq̄m̄ intermeditacōcauitatū. et in tali motu causa
 tur motus terre. ¶ Et hoc pbat septem signis. p̄m̄
 m̄. qz in tpe quo flatiaq̄o fiunt multi mot⁹ terre.
 et hoc ē qz materia venti q̄ est exalatio inclusa infra
 terrā multū ḡn̄af. Scōz signū: tales mot⁹ terre fiūt
 tam de nocte q̄ de die et in qualibet hora. Tertiu
 signū: mot⁹ terre magis fiunt in locis spongiosis et
 cauernosis: qz in illis fiūt multe exalatioes. Quar
 tum signū est. qz motus terre maxime fiunt in vere
 et autūno. et magis fiunt in temporibus pluuiosis
 q̄ siccis: qz in illis tēporibus plures causantur exa
 lationes q̄ in alijs. et in tpe pluuioso aque intrāt ter
 rā: et tūc exalatioes ibi exiitēs cōp̄mūt. et p̄cutit exi
 tum. Quintum signū est. qz sicut in corpore humano
 sp̄s motū in clusi in venis causāt tremorē: ita mul
 te exalationes in diuise tra terrā causant tremorē
 terre. Sextū signū est. qz q̄ncq̄ apparent magni mot
 us terre qui nō cessant quousq̄ terra sit fracta: et
 eius fractura exit ventus et siāma. Septimū signū:
 qz anteq̄ appareāt motus terre audiuntur pui soni
 in terra: p̄ter hoc q̄ talis exalatio mouet circa la
 tera decauitatis terre. Dicit etiā q̄ aliq̄m̄ ante terre
 motū appareat q̄dam pua nubecula ad modū lancee:
 et hoc ē signū q̄ vent⁹ absorbet a terrā: et exit p loca
 stricta. ¶ De sequenter ponit q̄dam mouet circa la
 tera. p̄m̄: in illis q̄m̄ mot⁹ terre fiūt magni et for
 tes: tunc cito non recedūt: s; durāt p longū tempus.
 alioq̄m̄ p quadraginta dies: alioq̄m̄ per annum: alioq̄m̄
 p duos. et huius cā est magnitudo decauitatū et mul
 titudo exalationis inclusē. q̄ pbat p simile in cor
 poribus aialū. nam videmus q̄ q̄m̄ motus febuis ē
 fortis: nō cito recedit. Scōm̄ acc̄s est: q̄ tpe mot⁹
 terre modicū ante audiunt magni soni in terra. et
 alioq̄m̄ accidit q̄ audiat sonus absq̄ hoc q̄ postea fi
 at terremotus. cuius causa est paucitas et debilitas
 exalationis: que non sufficit mouere terram. licz be
 ne causare sonum. Tertium est: q̄ aliquando post
 terremotum fiunt inundationes aquarū extra ter
 ram. cuius cā est. qz exalatio q̄ ē causa terremotus
 exiit de terrā alioq̄m̄ inuenit aquā et eā eleuat. Quar
 tum accidit: s; q̄ terremot⁹ fit fm̄ p̄te terre ad modi
 cum locum. Quintū: q̄ terremot⁹ rari⁹ fiunt in insu
 lis circūdaris marū: q̄ in alijs locis p̄pe mare. et hoc
 itelligendo de p̄is insulis. cuius causa est: q̄ mul
 titudo aque circūdaris insulam infrigidat exa
 lationem. etiam ibi concūitates terre potius replē
 tur aqua q̄ exalatione.

De coruscatione autem et tonitruo adhuc
 aut de rypphone et rēsiōe et fulmib⁹ dicamus
 et enim hōꝝ p̄cipiū exiit mare oportet ois

stud est scōm cap̄lm̄ in quo ph̄s veteriat de
 coruscatione et tonitruo. p̄io fm̄ op̄ionē pro
 priā p̄mittēdo aliq̄s sup̄dōnes. ¶ P̄ia: duplex est
 exalatio. scz calida et humida et vapor. et alia
 ē calida et sicca q̄ vocatur exalatio. ¶ Sc̄ba sup̄pō.
 vapor eleuat⁹ vsq̄ ad mediā regionē aeris igrōssat
 et in nubem cōuertit. ¶ His sup̄positis dicit ph̄s q̄
 tonitruū sic ḡn̄af. nam aliq̄m̄ cū vapor eleuat exala
 tio calida et sicca p calozē solis. q̄ exalatio postq̄ va
 pores igrōssati sunt et facti sunt nubes. includi tur
 in nube p̄ antipistatim fortificat. et ipa petens exitū
 et p̄cutit ad latera nubes causat sonū q̄ dicitur toni
 truum. Ex quo patz q̄ tonitruū est son⁹ fact⁹ in nu
 bib⁹ et violēta p̄cussione exalationis calide et sicce
 ad latera nubes. ¶ Istud declarat p̄s p̄ q̄dā silē
 de ligno viridi posito in igne. nā p calozē ignis pel
 lit humoz calidus et exit per extrema ligni. et q̄d est
 ḡrossū et terrestre vniit ad intra: q̄d petēs exiit frā
 git lignū causādo sonū. Et subdit q̄ soni tonitruoꝝ
 diuersificā fm̄ diuersā dispōitione nubes in rari
 te et d̄p̄itate. ¶ Deinde tangit modū ḡn̄afis coru
 scationis. dicit q̄ coruscatio fit q̄m̄ p fortē motus
 exalationis nubes frangit. et exalatio pellit a nu
 be: q̄ p̄pter velocē motū inflāmat. q̄ inflāmatio est
 coruscatio. ¶ Sz q̄rret aliquis vtrum tonitruum
 p̄cedat coruscationē. vel eō. dicit q̄ tonitruū p̄te
 cedat coruscationē. s; coruscatio prius p̄cipiatur.
 eo q̄ visus est magis p̄ceptiuus sui obiecti q̄ audi
 tus. etiā qz visibilis citius mouet mediū q̄ son⁹: so
 nus diffidit cum motu locali qui est successiu⁹. Et
 subdit q̄ tonitruum cuius nubes est nigra ē timen
 dum: qz tūc signum est q̄ exalatio facilliter inflā
 mabitur. si autē alba et pua signū est debilitatis s; z
 si nubes sit rubea multum est timēdū: m̄q̄ signum
 est q̄ exalatio ē magna et multū intētia. etiam si nu
 bes sit viridis maxime est timēdū qz tūc exalatio
 est fortis. ¶ Finaliter determinat de coruscatione
 et tonitruo fm̄ op̄ionem antiquoꝝ dicens: q̄ anaxa
 goras et empedocles dixerunt in nube esse quēdam
 ignē cui⁹ splendorē dicebāt eē coruscationem et ex
 ruuionem illius ignis a frigiditate et humiditate
 nubes dicebāt eē et tonitruū. s; de mō quo ille ignis
 erat in nube diuersificānt. qz anaxagoras dicebat
 illū ignē descēdē de spera ignis in nubem qui tū
 nō videbatur exiit in nube et p̄ter suā raritatem.
 in nube autē p̄dēpsat et p̄t terminare visū n̄m. sed
 empedocles dicit illū ḡnari in nube ex radijs sola
 ribus interceptis et p̄gregatis in nube. Istas opinio
 nes reprobat p̄s. p̄io op̄ionē anaxagore. nā ignis
 ē leuis de natura cui⁹ ē ascēdere. et irrationabile est vi
 cere illū ignē descēdere. ¶ Sc̄do reprobat empedo
 clem. qz tunc sequeretur q̄ in qualibet nube esset ra
 lis ignis quod est falsū. ¶ Tertio opinio: q̄m̄
 tio est claritas radiozū luminosozum p̄gregat⁹ in
 nube. hoc reprobat ph̄s: qz tunc sequeretur q̄ coru
 scatio magis deberet apparere in die q̄ de nocte: q̄d
 est falsum agitur.

De residu⁹ autē dicam⁹ operib⁹ segregatio
 nis huiusmodi p̄inducto iam modo dicē
 tes spiritus enim hic segregatus per mo

sic gnat tonitruum

sic gnat coruscationem

tonitruū p̄cedit coruscationē

et cetera

dicā quidem et sparsim diffusus et sepe factus et pflans et subtilio rum partium exitens tonitrua facit et coruscationes

stud est tertius caplin huius tractatus in quo phisideterminat de enefia thiphone et fulmine. Primo tangēs differētiā enefie a tonitruo et coruscatione dicit. qd qñ exalatio calida et sicca fuerit segregata p modicas et subtiles pres diffusas diuisim subintrantes nubē sūt coruscationes et tonitrua: s; si exalatio fuerit multū spissa: et nō fuerit segregata sic vocat enefias. Ex quo sequit q enefias ē magnus motus huius terrā ppter frigiditātē nubis. vñ sic gñat qñ magna exalatio spissa nō potēs subintrare nubē violētē repellit inferius a nube ad terrā. et est duo a cēntia. ¶ Primum est q tpe gñationis enefie sit magna obscuritas circa terrā. et hoc ē qz ille ventus secū multū adducit de nube grossa et obfcura. ¶ Scōda accēs ē. qz post enefiā accidit pluuia et aque multitudo rōnemulti vaporis et magne nubis cēntis. Deinde dēteriat de gñatione thiphonis q est ventus descēdēs deorsū a nubibus. et sic gñat qz ex exalatione calida et sicca respicssa a nube ad modū turbūnis mota de loco amplo in angustū vt in portū et viis et girās circa terram. ex hoc qz p se respicssa a terra reuoluit in partē sibi sequentē obuiādo sibi cū qua itē ipellit ad terram. Et deinde causā giratio illius venti. ¶ Deinde ponit duas orās inter thiphonē et enefiā. Prīa q enefias ē magis ventus ptinu q typho. Scōda ē qz typho mouet circulariter. enefias vero directe. Prēterea ponit effectum thiphonis dicens qz typho alitū secū eleuat illa qbus obuiat et supra q reflectitur et radicādo arbores. ¶ Consequēter tāgit modū gñationis fulminis dicens. q cū fuerit exalatio multū subtilis et repressa a nube islamāta. et tūc fulmē seu fulgur sit. et differt a coruscatione: qz coruscatio sit tpe tonitruū et nō fulgur. et sic gñat: puta qñ multa exalatio subtilis inclusa in nube violētē expellitur ab ipsa nube vsqz ad terrā: sic fulmē qd si nō fuerit adurens ppter nimā subtilitātē: tūc vocat fulmē penetrans: si hō materia eius sit grossior et adurens: vocat fulmen adurens. ¶ Consequēter ponit orām illoz duoz penes suos effectus dicens. qz primū fulmen ppter suam subtilitatem p magnā velocitatem ptransit et penetrat illa sup q cadit: anteqz ignitat: et si faciat motū ventozat. sed aliud propter eius tarditatem comburit. Ex hoc infert correlatiōe cām aliquoz dicens: scilz qz corporalia et dura sepe partumē a fulmine: illa vero que nō sunt resistentia aut dura nihil partuntur. Probat duobus exēplis. ¶ Primum: qz ferrū et calibis fuerunt a fulmine liquefacta: tñ lignum eorum nihil patiebatur. ¶ Scōda exemplū ē. qz aliqui fulmen ptransit vestimenta et non adurit eaz: tñ ledit et interficit hoies et frangit ossa coruoz q inuenitur ibi resistentia rōne cuius sup ipsa: moram facit et nō in vestibus. ali quando etiam fulmen est tra debile: qz comburit pillos hominū non ledendo carnem. aliquando etiā ratione sue magne subtilitatis interficit animal: et tamen nullū signum aduisionis apparet. ¶ Deinde

mouet duas dubitationes: quare illi qui putantur a fulmine: denit mouerant q percutiant. Soluit dicens q fulmen sequit et pcedit aliquis vetus qui nō videtur: ille mouet illa q debet pcuti a fulmine. ¶ Scōda dubitatio. vñ diuisio que sit tpe tonitruū fiat ppter sonū. R. hider q nō qz sonus nō emittit: s; talis diuisio sit ab exalatione creante nubē et velociter mota deorsum. nō comburit tñ arbores qz nō est facta intente calida.

Veritur utrum ventus sit exalatio

calida et sicca lateraliter mota circa terram. Etat primo q nō qz si ventus est exalatio calida: sequeret q maiores venti deberent magis fieri in estate q in hyeme vel in alijs temporibus: cum tunc magis vigeat maior calor: s; hoc est falsum et contra experientiam. nam in vernali tempore aut autūnali aut hyemali frequētius sunt maiores venti q in estate. ¶ Scōdo sic. si ventus esset exalatio calida et sicca: tunc maiores venti deberent flare ab oriente ad meridiem q a septentrione et occidente: sed hoc est falsum. pñg. patet. qz in partibus orientalibus sunt plures et maiores calores q in alijs partibus: igitur. ¶ Tertio. si sic: sequeret q ventus non est impressio meteorologica: qz materia impressionum meteorologicarū non est ipse impressio: sed exalatio calida et sicca ē materia talū impressionū. ¶ Quarto. si sic: ventus non distinguitur penes calidū. humidū. siccū et frigidū: s; m quatuor complexionēs aut tēpora anni. q non omnis ventus est sicca exalatio et calida. ¶ Quinto sic. si ventus moueretur lateraliter vel hoc est naturaliter vel violētē: nō naturaliter: qz exalatio est calida et sicca q naturaliter mouet sursum nec violētē. qz nō videtur aliquid extrinsecum: s; violentiā a quo moueatur. ¶ In oppositūm philosophus in textu. In qstione erunt tres articuli. ¶ Quartum ad primum

Sciendū est primo q pro declaratiōe que stōis supponit q ventus nō ē aer motus s; tñ cū vento moueat aer. vñ ē et q aliqui aer motū vocant vñ tñ. nā solem dicere q folles emittunt ventū qñ cōprimunt. et tñ nō ē ventus. s; aer qz ppter similitudinē in motu cū vento dicit vñ. vñ ventus nō est nisi exalatio calida et sicca lateraliter mota circa terrā ppter reuerberationē a frigiditate medie regionis aeris. ¶ Scōdo supponit qz in tpe ventoz vigeat maior frigiditas q in tpe tranquillitatis certis partibus: hoc tñ nō ē p se ab ipso vno qz ipse ventus de per se ē calidus et siccus: s; hoc est per accēs et ab extrinsecis s; ex mixtiōe ei cū vaporibus frigidis et humidis qbus obuiat et etiā ex aeris frigidis cū quo misceat vel ex eo qz secū adducit vapores frigidos vel aeres frigidior: q sit aer in quo venit rōne cuius borcas qui ad nos venit a loco frigidō et transit per loca frigidā dicitur: et frigidus. ¶ Dicit tñ aliqui q ventus est etiā frigidus: qz qñ talis exalatio eleuat tunc p frigus medie regionis aeris corumpitur caliditas eius: et tunc mouetur per aerem frigidum. ¶ Et si quis dicat homines calefacti petunt ventilari qd non esset nisi ventus esset frigidus. R. dicitur q hoc

fit enefias

ut thiphon

de generatione mmm

scilz fulmē

ideo nō sic. s; q; p v' illatōes p'mouet aer q' ē frigi-
 dior corpe hūano seu corpe hoīs calefacti. q' ē v'
 ti cradicēt arbores r' p'sternāt magna edificia n' ar-
 guit ipso nō ē exalatōes q; sūt rare subtile a
 nobis nō p' eptibile. qm corpus subtile
 r' motu r' ipetuosiori mō mouet q' aliud corp'. Ex
 istis sequitur: q' v'ētus p'ter exalatiōē calidā r' sicca
 p'io qua supponit cōnotat motum laterale ill' exa-
 lationis circa terrā: p'pter quod exalatio cōuēns
 nec d' ventus nec etiā exalatio mora infra terrā:
 que facit motum terre.

Sciendum est secūdo q' pro maiori declara-
 tione soluēde sunt aliquę difficultates. Prima q'
 est causa effectiua motus lateralis v'ētor. Pro cuius
 solutiōe supponit q' exalatio calida r' sicca h'z
 duplicē motū vni h'z sursum r' illo mouet omnia
 exalatio calida r' sicca, naturaliter: pōt moueri alto
 motu qui est motus lateralis vel etiā deorsū. Et de
 causa secūdi querit h'c. Ad q' r'ndetur breuiter q'
 due sūt principales cause talis mor' lateralis. vna ē le-
 uitas r' caliditas exalatiōis q' nata ē mouere ipas
 exalatiōē sursum. Alia est frigiditas medie regio-
 nis aeris q' p'anti p'issimū expellit exalatiōē deor-
 sum. r' ipsa nitens ex natura sua mouet sursum: nō
 pōt ideo mouet ad latus. Et si q's dicat cū frigiditas
 nō pellat exalatiōē nisi deorsū: nō videt ad-
 huc qualiter debeat moueri lateral' v' si mouca-
 tur lateraliter videt q' nō debeat moueri nisi circa
 terrā vbi h'z reflexionē. R'ndetur negando p'iam
 et causa est quia qm repellitur deorsū a frigiditate
 medie regionis inuenit alias exalatiōes ascendē-
 tes sursum p'pter quas pellitur ad latus: cū nō pos-
 sit moueri sursum p'pter frigiditatem aeris nec deor-
 sum p'pter alias exalatiōes ipis obuiates. ¶ Se-
 cūda difficultas p'pter quā cām talis exalatio ma-
 gis mouetur ad vnum latus q' ad aliud. R'spōdet
 q' hoc est a frigiditate medie regionis cum em' fri-
 giditas fuerit fortior in septentrione expellit exa-
 lationem ad merid' tem: si fuerit fortior in meridie
 tunc expellit eam ad septentrionalem: mediante tamē
 aliquo alio cum ipsa solum debeat repellere
 deorsum.

Sciendum est tertio q' restat alia difficul-
 tas quomō pluuie r' sol dic' nō facere cōmouere ven-
 tos: et quomō dic' nō facere cessare v'ētos. Et primo
 videt q' pluuia nō faciat cōmouere ventos: q' plu-
 uia ē frigida r' grauis: q' r'ndet q' pluuia facere
 cōmouere ventos: pōt itelligi dupl' f. Ano mō q' ipsa
 sit cā effectiua: v' tunc sic nō ē itelligendū q' ipsa fa-
 ciat cōmouere v'ētos. i. q' ipsa g'net ventos. Alio mō
 p' itelligi q' ipsa faciat cōmouere ventos. i. moueat
 ventos: et sic ē nō itelligi. Eni si forte dicat q' v' tu-
 te pluuie grosse exalatio ad latus vel deorsū moue-
 ret. ¶ Alio mō pōt itelligi q' ipsa disponit terrā: vt
 ex ipsa virtute caloris solis eleuetur exalatio: et sic
 ipsa facit cōmouere ventos. ¶ Supponitur vlti-
 rius: q' ipsam pluuiam facere cessare ventos: potest
 multipliciter itelligi. ¶ Ano modo q' ipsa faciat
 quiescere ventos ipssis ventis remanentibus. et sic
 non est itelligendum. ¶ Alio modo potest intel-

ligi q' virtute sue frigiditatis corrumpat exalatiōes
 et sic bene potest itelligi q' faciat cessare ventos id
 est virtute sue frigiditatis corrumpit exalatiōes
 que dicuntur venti. ¶ Alio modo potest itelligi q' b'
 ipsa facit cessare ventos quia ipsa disponit terrā ne
 ab ipsa eleuentur exalatiōes. ¶ Sed qualiter sol
 facit cōmouere ventos. R'spōdetur q' multiplici-
 ter. ¶ Primo modo: virtute solis generant exala-
 tiōes q' postea dicuntur venti. ¶ Secūdo: q' virtute cal-
 oris solis possunt ille exalatiōes eleuari. Sed d' hoc
 r'ndet vbi dicitur ipis exalatiōibus genitis sol v' tu-
 te caloris possit eleuare exalatiōes sursum cū non vi-
 deatur q' alias res eleuet. S; qual' faciat cessare
 v'ētos: r'spōdet q' nō facit cessare v'ētos sic q' ipis
 remanentibus q' cāt. s; q' v' tute sua possunt cor-
 rumpi exalatiōes. id p'pter hoc d' q' facit cessare v'ētos.
 ¶ Et si dicat q' semper debeat facere cessare v'ētos
 cū idē inuātū idē semper sit natū facere idē: nūq'
 debeat facere cōmouere. R'ndet q' ides eodē modo
 dispositū r' alijs cōcurrentib' eodē mō dispositis: s; p'
 facit idē sup' e i spē. s; si alta n' uniformi' disponā-
 tur nō opz. mō exalatiōes nō semper sunt vniiformes
 vt sol semper eas corrūpat.

Sciendum est quarto quod adhuc alie sunt
 que difficultates. ¶ Prima: v' truz venti moueantur
 natural' vel violentē. Ad quā r'spōdet breuiter q'
 nō mouet naturaliter: q' nō est de natura exalatiō-
 nis moueri sic lateraliter s; moueri sursum: mouet
 ergo lateraliter cōtra inclinationē eius: quare violē-
 tē mouet vel saltem p'ter naturā. ¶ Secūda difficul-
 tas: v' truz om'ēs venti sint eiusdem sp'is: videt q'
 nō. nam vt visus est in textu venti habent diuersas
 p'prietates. nam aliq' sunt gradinosi. aliq' frigid'. aliq'
 qui pluuiofugit. ¶ In oppositum tamen arguitur
 q' oīs ventus dicit' esse exalatio: sed oīs exalatio oī
 exalationi est eiusdem speciei: arguitur. R'spōdetur
 breuiter q' omnes venti sunt eiusdem sp'is specialissi-
 me cōtinentis: sicut om'ēs homines sunt eiusdem spe-
 cie cōtinentis: sunt tamē alteri r' alteri species acci-
 dentalis. sic etiā venti sunt alterius speciei accidē-
 talis. ¶ Et si quis arguat cōtra hoc: q' v'ē' non so-
 lum dicit exalatiōē: q' nō oīs exalatio est v'ētus. q'
 videt q' cōtinentialiter h'eat aliā formā q' exalatio. Dic-
 it' ē in textu q' exalatio ē materia v'ēti. s; materia
 nō est illud cuius est materia: argit. R'ndet breuiter
 q' v'ē' supra exalatiōē nō dicit aliquā formā suba-
 lē s; tū accidentalē: puta motū laterale circa terrā
 ¶ Et si q's dicat q' ip'essio aliq' p'ntue in eē ip'essio-
 nis p' formā accidētalē. R'ndet q' hoc nō ē icōne-
 niēs. d' v'eteri' q' exalatio v' materia nō trāsissēs s;
 imanes ipi' v'ēti: nam ipsa exalatio sic mota d' v'ē-
 tus. ¶ Et hec de primo articulo.

Quantum ad secundum dubitatur: p'io v' truz
 terremot' sit natural' possibilis. Et ad p'io q' nō qz
 terra necō quiescit i medio mūdū. igitur nō mouet
 ¶ Secūdo sic q' vel moueret naturaliter v' violētē. n'
 naturaliter: q' terra ē corp' graue natū descere in
 suo loco. nec violētē: q' nō videt esse aliq' corp' ex-
 trisecū q' possit mouere terrā. Tertio sic. q' vel mo-
 ueret motu circulari vel recto: s; nullū illoz est dice-

q' sol g'mouet ventos

q' sol facit cessare ventos

oī vent' sūt eiusdem sp'is specialissime cōtinentis.

ditigil. In oppositu e phis in textu. Pro cui? solu
 tione supponit: pto q terra multis modis dr moueri:
 uno mo ascēdēdo vel descēdēdo ppter naturā gra
 uitorē vel leuitorē scdo p̄t moueri circa cētrū dēscēs
 ppter eq̄ librationes. Alio mō ppter rarefacti
 ones. Alio mō ppter morū alicui? sup terrā: vt vide
 mus q̄ transiens sup terrā r maxime circa aquā: fa
 cit tremere vna magnā ptem terre. Alio mō ppter
 gnationem lapidū infra terrā. Alio mō ppter exitū
 aquarū. Alio mō ppter exalationē iclusū in ipsa terra:
 r per istam sit terremot? d quo satis visum est i tex
 tu. ¶ Supponit scdo: q̄ terremot? est violentus quia
 cōtra inclinationē terre. Dico vterius: q̄ motus ex
 alationis per quē fit motus terre est etiā violēt? cū
 fiat ut plurimū lateraliter. Ex q̄ sequit? q̄ tremo
 tus p̄ticularis est naturaliter possibilis: nā p natu
 ram videm? terremotū fieri in aliquo loco: sed ter
 mot? vltis n̄ ē naturaliter possibilis: cū n̄ possit natura
 liter fieri tanta multitudo exalationis: q̄ tota terra
 possit moueri. ¶ Et ad rōnes: ad primā d̄z q̄ celum
 mouetur circulariter circa suos polos. ¶ Ad scdaz
 patet solutio. ¶ Ad tertiā dicit qd̄ mouetur motu
 tremoris: qui nō ē p̄prie vnus motus. Sed restat
 vna qua difficultas: quasi incidentaliter vtrum plaga
 terre sub equinoctiali sit habitabilis. ¶ Pro cui?
 solutione supponitur: q̄ terra multis modis p̄t fieri
 habitabilis. P̄tō ppter aquas. Scdo ppter mōtes.
 r hic tamen p̄t cap̄ aliter intelligitur de hitatione
 terre ppter rōem intēpamentri qualitibus p̄is
 non cōuentibus complexioni hūane. Hoc supposit
 to videtur rēspōdere scotus libro scdo distinctione
 decima septima: q̄ plaga terre sub equinoctiali nō ē
 regio tēpata: nec conueniens nature hūane: quia
 q̄n̄ ip̄s ē maxima hyems sol nō remouet ab eis: nisi
 p̄ viginti quatuor gradus. id sol i maxima hyeme ē ip
 sis p̄pinqz: r nobis i maria est: atē q̄ dicit a no
 bis p̄ viginti q̄n̄ gradus. id pl? h̄t de calore in for
 tissima hyeme. q̄ nos i maria est. Dicit t̄n̄ aliq̄
 vtr̄ tholome? r auctēna: q̄ sub equinoctiali ē terra hi
 tabilis. vlt? t̄n̄ opinio: nō ē scotus s̄z p̄tē opinio
 nis. Dicit etiā q̄ paradysus terrestris n̄ ē sub equinoctia
 li. s̄z vbiq̄z sit: ē i loco amenissimo: multū suuēnēti
 tā nature in situte sicut adē r eue: q̄ nature restitu
 te q̄ enoch r hēyē.

Dubitarur secundo: vtruz tran quillitas sit
 signū terremot?. r arguitur primo q̄ non: q̄ tunc
 sequeretur q̄ vbiq̄z esset tran quillitas: tbi esset
 terremotus: r cūm mari appareat maxima tran q̄
 litas: i mari est magnus terremot? q̄ ē falsus et cō
 trā experientiam. Item sequeretur: q̄ bene seq̄ret̄
 tran quillitas est: ergo terremotus est: sed hoc est
 falsū: cū oppositū multociēs eueniat. ¶ In oppositū
 est phis. Pro cuius declaratiōe supponit: q̄ trā q̄lli
 tas: vt alias visū ē: nō ē nisi p̄uatio magnorū vēro
 rūt nō gnaliter oīz. Supponit scdo: q̄ ip̄s? terremot
 us multa sūt signa. P̄t̄m est q̄n̄ aues supra terrā
 nō audēt diu stare. s̄z p̄tinue volāt: a hoc h̄nt ex isti
 cy nature r influentia celesti. vñ aues h̄nt capita ac
 rea r mutabilia scōz influentia celi. Scd̄z signū est
 turbatio aq̄z i puteis: r salcedo i mari: huius rō ē:
 q̄ tūcēnt exalatiōes p̄ venas terre q̄m scēz cūm

aq̄s r facit tales saporē in aqua. ¶ Tertii signū
 ē trā q̄llitas: r hui? cā ē: q̄ cā vēri scz exalatiōes in
 cludūt infra terrā. id nō sūt tūc vēri. Et aduerse q̄
 istud signū nō ē signū necessariū. s̄z signū p̄bilita
 tis talis motus terre. r per hoc solūnt rōnes: quibz
 ¶ Quartū signū est: q̄n̄ man? hoīs tremūt. Quis nō
 sit ventus nec tempestas: r huius causa est. q̄ tunc
 exeunt quedā exalationes ex foraminibus terre: q̄
 exalatiōes exeūt terrā et intrāt mare r faciūt tūmo
 rem in mari. ¶ Sextū signū ē q̄dam son? infra ter
 ram: et hoc dicit arist. in textu. et cā huius est: quia
 tūc exalationes incipiūt fortificari: et p̄tunt la
 tera terra. Dicit etiā q̄ apparet qdā nubis ad mo
 dus lātee. Septimū signū ē icōsuetra frigiditas an
 te ortū solis: q̄ tūc est signū: q̄ nō sūt exalationes
 que sūt calidēz deberēt calefacere aerem. De effecti
 bus aut̄ terremotus satis visum est in textu. Vnde
 dicit̄ doctores: q̄ post terremotū multociēs sūt
 mortalitates et pestilētie. q̄ tunc erūt multe exala
 tiones que sūt desiccatiue aeris: tantū q̄ hoīs
 non possunt ibi morari. Et dicit pl̄tū: q̄ contra
 terremotum bonum est morari in vallibus: et ha
 bere domos bassas.

Dubitarur tertio: vtrum tonitruum sit et p̄
 ctio ignis in nubēz volebat dicere quedaz opinio
 antiquorū. et videtur q̄ sic: q̄ dicit ar. in scdo poste
 rior: q̄ tonitruū ē extinctio ignis i nube. Itē: si hoc
 nō cēt: sequerēt q̄ posset fieri tonitruū sine extinctiōe
 ignis in nube. qd̄ est falsū: q̄ tūc nūq̄ cessarēt toni
 trua nisi exalatiōes inflārent: r tbi extinguerēt.
 ¶ In oppositū v̄ esse phi. in textu. Pro cui? decla
 ratōe supponit p̄tō: qd̄ sit tonitruū: vñ tonitruum
 est sonus fact? in nubib? ex violenta percussōe exala
 tionis calide r sicce incluse i nube ad latera nubis:
 r de hoc multū verificatur. puta vtrū tonitruū sit
 ipse sonus: vel exalatio causans illū sonū. Dicit̄ ali
 qui: q̄ esse p̄tē ipse son? aliq̄ q̄ est exalatio. aliq̄ q̄
 vtrūq̄. fm t̄n̄ cōter loquētes v̄ q̄ ē ille son? Sed
 v̄nū est: q̄ son? nō videt̄ esse ipressio. ideo oportet
 rē dicere q̄ tonitruū nō esset ipressio. oportet ē
 dicere: q̄ nō opz q̄ oīa de quib? de terminat phis in
 istis libris sūt vere impressiōes: sed sufficit q̄ ali
 qua sint vere impressiōes. r aliqua habeāt similitu
 dinem cū impressiōib? vel quo ad gnatiōem vel quo
 ad aliqd̄ aliud. vñ ventus de quo satis dictū est: nō
 est p̄prie impressio. q̄ esset ipressio ignita vel aquosa.
 Similr dicerēt de tonitruo tenendo q̄ est sonus.
 Dicit̄ t̄n̄ aliq̄ q̄ sicut vent? est exalatio lateraliter
 mora circa terrā: sic tonitruū ē exalatio mora ad la
 tera nubis. ¶ Et aduerse q̄ q̄ d̄z q̄ exalatio ē ma
 teria tonitruū: r etiā ventū: nō d̄z tbi capi materia
 p̄ altera p̄tē oppositū: s̄z p̄ illo qd̄ est subiectū alicui?
 accidētis: sub quo talis exalatio sic vocat̄. Sed v̄n
 b̄s est vtrū ille son? q̄ venit ad nos sit tonitruū: cū
 ille nō videt̄ causari in nube. Dico q̄ de hoc ma
 gis videbit̄ in scdo de aīa. ¶ Supponit̄ finalr q̄ to
 nitruū aliq̄ cātur ex percussōe exalatiōis ad latera
 nubis: aliq̄ ex fractiōe nubis ppter impetum
 exalatiōis: aliq̄ p̄ extinctiōē exalatiōis inflā

tra multo modis moueri. primo

- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7

a multis modis p̄t habitabilis.

in de paradiso terrestris ubi p̄t

in p̄ methoz.

creatioz multa sūt signa

mate impetuose motu per aerē. & sic captebat ar.
cū dicebat q̄ tonitruū est extinctio ignis in nube.
Et per hoc solutum est rationes ante oppositum. Et
hec de secundo articulo.

Quantū ad terrā sit cōclusio respōsalis
venti est exalatio calida & sicca latera liter mota cir
ca terrā. hec solo p̄z ex dictis. ¶ Ad rōnes. Ad pri
mā d̄ negādo p̄nāz q̄ in estate est tāta caliditas q̄
phibet terrā exalari: etiā p̄sumit totā exalatiōez
elevatā a terra. etiā in hyeme est tāta frigiditas q̄
terra n̄m stringit q̄ ex ipsa nō possunt elevari exa
latiōes. & p̄ hoc p̄z solutio ad s̄dam. Ad tertā etiāz
patet solutio. nam venti nō solum importat exa
lationem. sed cōnorat ipsam lateraliter eē motā
circa terrā. ¶ Ad quartā d̄ q̄ oēs vēti naturalr
intrinsece sunt calidi & siccī. extrinsece tñ sūt frigidī
¶ Ad quintā p̄z solutio.

¶ Et sic est finis scdi meteororum

¶ Sequitur tertius

¶ Halo ar̄ et yride quid vtrū
q̄z et propter quā causam sit
dicamus. et de parelyis et vir
gis. et enim omnia hec fiunt

propter easdem causas univācem: primo
autem oportet accipere passionem: et acci
dentia circa unumquodq̄ ipsorum

¶ Bre est terminus liber metheo
rorum aristoteli. in quo phi. determinat
de impressiōib⁹ cōm̄ ex reflexiōe are
fractiōe radiōz. & d̄m̄t duos tracta
tus. ¶ Prim⁹ d̄m̄t q̄m̄t captivula.

In p̄to ostēdit accētia istaz impressiōnū. Et p̄to pōit
q̄m̄t accētia halonis. ¶ Prim⁹ est: q̄ halo sepe ap
paret circa solē. ¶ p̄ter q̄ vñ halo ē ille circuli clar⁹ q̄ ap
paret circa solē & lunā: aut circa alia magna astrā
mō & aliq̄n̄ appet circū cadēlas. ¶ Scdm̄ accētia. ha
lo sit circa solē & lunā. & circa splēdida sydera. Ter
tiū accētia halo nō min⁹ sit d̄ nocte supra lunā aut
alia astrā: q̄ de die circa solē. ¶ Quartū accētia halo
rari⁹ sit de sero vel de mane q̄ in alijs horis. Deind̄
ligit accētia yridis. ¶ Prim⁹ est: q̄ yris nūq̄ sit cir
cul⁹. ¶ p̄ter q̄ s̄z ad modū arc⁹. Scdm̄ yris nūq̄ sit in
maiori portōe q̄ i semicirculo. Tertiu⁹ est: sole oriē
te vel occidēte sit maria portio circuli sub q̄ possit
apparere yris. ita q̄ q̄ro sol magis elevat supra oriz.
tanta portio yris appet sub maiori portione circuli.
¶ Quartū est: in autūno breuiorib⁹ dieb⁹ p̄t yris ap
parere oī hora diei. Quintū raro apparēt plures yri
des sit q̄ due. Sextū oīs yris h̄z tres colores. s. p̄
nificē. viridē & alurgū. Septimū est: q̄ appet plu
res yrides yris sup̄ior: h̄z colores obscuriores q̄ yri
inferior. Octavū q̄n̄ appet plures yrides: sui colo
res sūt eōrio possit s̄m̄ s̄m̄. ¶ Consequēter ponit acci
dentia parelyoz & virgāz. ¶ Prim⁹ est q̄ parelyi erō
ge sp̄ sūt a latere solis: et nō sub sole neq̄ ex opposi
to solis. ¶ Scdm̄: nūq̄ sūt de nocte: q̄ semper
fiunt circa solem. ¶ Tertiu⁹ semper vel i plurimū

fiunt circa ortū vel occasum solis. ¶ Deinde movet
om̄a dubitaciōem que est. vtrū yris possit fieri de no
cte a luna: sicut de die a sole. ¶ R̄sponder phis q̄ sic. hoc
tñ raro fit: q̄ yris nō fit a luna nisi i plenilunio. & p̄
p̄is solū semel in mense.

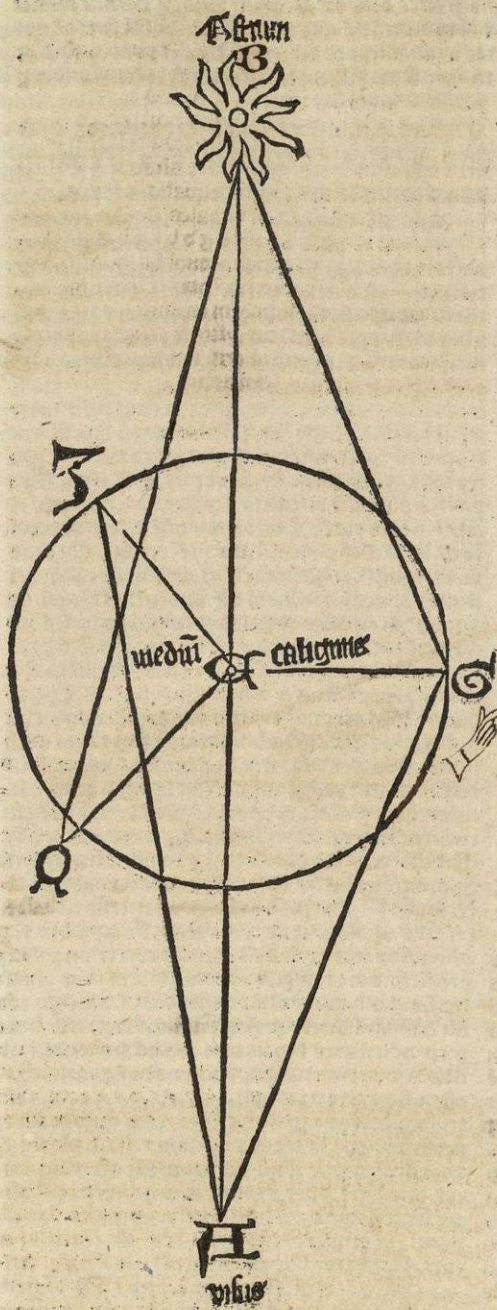
¶ Primo autem de figura dicamus: & quā
liter circulus fitet quare circa solē aut lu
nam similitur autem et de aliis astris.

¶ Stud est scdm̄ ca. hui⁹ tractat⁹ in quo vult de
terminare phis de figura halonis: p̄mittens
aliq̄s sup̄pōes. ¶ Prima est: exite vapore in aere fit
refractio visus nostri ex tali vapore. et si talis va
por sit rari⁹: tñ fit halo. qd̄ p̄bat phi. a signo: q̄ si
illud in q̄ appet halo p̄stat & p̄dēp̄t: signū est plu
vie. si vero marcescat & fumā: est signū serenitatis.
& si d̄sp̄gat huc & illuc: est signū ventoz. qd̄ nō ita fi
eret: nisi in halone p̄curreret vapor interposit⁹ inter
astrū & nos. ¶ Secda sup̄positio: vapor a quo fit re
fractio est inter visum & astrū. & p̄pter hoc nō appa
ret halo ex opposito astrī sicut yris. ¶ Tertia sup̄
positio. p̄sitr fiet refractio a puncto medio vaporis
ad eōm̄ eius partē. ¶ Un c̄ ponit talē p̄s̄onem: necesse
est halo esse circuli aut p̄tē circuli. ¶ P̄bat
duab⁹ rōnib⁹. ¶ Prima est naturalis. q̄ radij inci
dentes ab eodē puncto in idē punctū: refranguntur
vndiq̄ s̄m̄ equales angulos et circulariter. sed ra
dij incidentes supra vaporem in quo apparēt halo
sunt hui⁹ s̄m̄. ¶ Scda rō est mathematica: pro
qua supponitur q̄ a. sit visus. & sol sit b. & p̄tra
hatur linea perpendicularis a. b. per medium cali
ginis quod est c. Deinde signentur tria p̄ficta in ca
ligine equaliter distantia que sunt g. d. e. & a q̄bus
refrangantur radij luminosi ad lineam perpendi
cularem et occurrēt in puncto a. et tñ c̄bi intelligā
tur tres trianguli: qui sunt a. b. g. a. b. d. & a. d. e. Et
sunt isti trianguli equales. q̄ omnium triangulorū
quorum duo latera vni⁹ sunt equalia duobus la
teribus alterius: & b̄s̄e om̄is necesse est b̄s̄e

¶ angul⁹ vni⁹ ē cō
angul⁹ alter⁹

illis equaliter: ut contentas esse equales: & p̄
p̄ia totus triangulus est equalis toti triangulo: & p̄
predictozum triangulorum duo latera sunt equa
lia. s. a. g. a. d. & a. e. & h̄t b̄s̄m̄ cōs. s. a. c. ergo cōs
illi trianguli sunt equales: sicut tur ergo tres linee
perpendiculares sup̄ lineam. a. b. ad punctum. c. ab
illis tribus punctio. g. d. & e. in nube signatis: tunc
p̄stituntur tres trianguli. s. a. g. c. a. d. e. & a. e. & isti
trianguli sunt equales. & linee recte ducuntur a. a. di
versis punctis in idem punctum: sunt plures q̄
due. ideo oportet illud punctum esse centrum cir
culi quod patet per p̄positiōem geometrie: si plu
res linee q̄ due a diversis partibus venientes in idē
punctum ceciderit: tale punctum est centrum cir
culi. Similiter assignat cuius coloris ē halo. dicit
q̄ v̄z h̄t colorē albū: ita que ē appet q̄dā nigredō.
q̄ pars vaporis supra quā incidit luna: appet alba:
& pars circumstās appet nigra. Deinde dicit q̄ halo
sepius appet circa lunā q̄ circa solē. q̄ sol vaporis
elevatū magis consumit q̄ luna.

¶ equalis

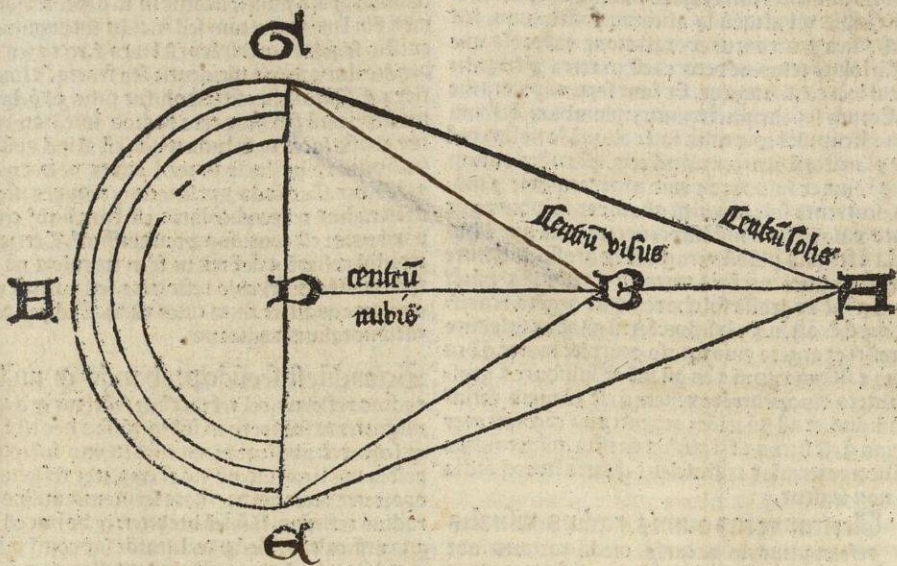
gione yridis

visus at quod quidē est refractio dictus est
 prius qualis at quedā refractio et quomō
 et propter quā causam singula fiunt acci
 dentium circa ipsam dicamus nunc

stud est tertiu ca. huius tractat in q phi. deters
 minat de yride r colorib' ei'. r pto de colorib'
 eius p mittens aliquas suppoes. ¶ Prima est qd
 corpib' platis cuiōi sūt aer r aq pē fieri r refractio
 rady visualis. de aere pbat qtuor signis. Primum
 est. qz atiqñ rtingit debilē visum videre faciē suā
 in aere: sicut antiphonā dū ambularet videbat faciē
 suā in aere. Et erat ppter debilē visū. r hoc nō
 poterat eē nisi rady visuales ad ipm refrāgerent.
 Scdm signū est qz aliqui mali nauitū vident eē ma
 iores r grossiores qñ sūt in mari q sūt. Tertiu ē
 qz oēs magnitudines vident esse maiores flāte vē
 to q nō flāte. Quartū signū est: qz astra oriētia et
 occidētia apparet maiorā q in medio celur hoc est
 ppter rarefractionē radiorū a vapour' sursum ele
 uatis. r q ab aqua fiat refractio. p qz aqua est
 densior aere. sed ab aere fit refractio. ergo ab aq.
 ¶ Supponit scōq halo r yris appent p refrac
 tio nen. in yris apper in opposito solis: halo vero
 est circa solem. ¶ Tertia suppo. halo r yris orit i
 variatōe color. qz qñ halo apper fit refractio a nu
 be dempsa. nō halo clarus apper q yris. ¶ Quar
 ta suppo. albi visum p nigri apparet rubeū. quod
 p de igne viso p fumū qui apparet puniceus. vnde
 yris signā ē: qz aliqui aliqua nubes aquosa vel ro
 rida apper ex opposita pte solis vel lune ad quam
 ptingunt rady solis vel lune q non potentes pene
 trare ipsam reflectunt a nube ad oculos. r ibi ap
 parent tres colores sū diuersas ptes yridis. vnde
 vbi lumen plus abundat cōtur color accedēs ad al
 bedinē qui dē puniceus. qñ vero minus supabūdat
 apparet nigredo que dē allurgus. r qñ lumen me
 dio modo se hz in ordine ad nubē apparet color mi
 nus accedens ad nigredinem q allurgus qui voca
 tur color viridis. Ex quo sequit q yris est apparit
 tio trium colorū in nube rorida opposita soli. ¶ Cō
 sequenter pbat q diuersi sūt colores yridis: qz
 est fortior reflexio ibi apparet color qui dē puniceus.
 vbi vero est debilior: apparet ali' qui dē allurgus.
 r vbi est medio mō apparet viridis. Et subdit q p
 iuxta positōnē illor colorū apparet vn us alius co
 lor qui dē rantos: qz autem illud appareat probat
 aliquibus signis. ¶ Primo quia cum nubes est ni
 gerima tunc color est multum viridis. r tunc ille
 color qui dicitur rantos multum apparet. ¶ Secū
 dum est qz cum yris marcescit tunc deficit puniceus
 color: r mutatur in rantos. ¶ Tertium est q flores
 variantur in colore secundum apparentiam per
 iuxta positōnem aliorum colorum vel per iuxta po
 sitionem luminis lucerne. Et subdit q multi colli
 gentes flores ad lucernam sepe decipiuntur accip
 ientes flores vnus speciei pro floribus alteri' spēi.
 ¶ Subdit pter q aliqui apparent due yrides. vna
 superior r alia inferior: et dicit q superior est ma
 gis obscura q inferior: r habet colores opposito mō

stratos. Sed querit cōsequēter. vtrū duo homines possint eandē yridē videre. Respondet q̄ nō: quia radius reflexus est equalis radio incidēte. ⁊ anguli ab eo causati sunt equalēs. et euz ad alium ⁊ alius hominem alius et alius radius reflectatur: ⁊ yris apparet per reflectionem. ideo est alia et alia yris quā plures homines vident. ¶ Deinde probat quod yris apparet: p̄ modum semicirculci hoc ratione naturali ⁊ mathematica. ratiōe naturali sic: quia centrū yridis ē p̄ctus quē tāgit radius pcedēs a cētro solis. id ē si sol est in puncto orizontis maior est yris q̄ eē posset: ⁊ cētrū illi⁹ yridis erit p̄cto orizontis et opposita parte corporis luminosi: et sic non relinquitur nisi semicirculus supra orizontē. ¶ Pro ratione mathematica supponit q̄ oculus mediā inf centrū solis et cētrum yridis. Supponit etiā qd si linea recta recte ceciderit supra lineam rectam causabit āgulos rectos aut equalēs duobus rectis.

fiat ergo figura: ⁊ sit cētrū solis a. centrū oculi. b. cētrū nubis. d. ⁊ p̄ illa tria puncta p̄trahat linea a. b. d. sic signetur in nubē tria puncta eque distantia a centro nubis. q̄ sint. c. f. g. ⁊ q̄ illa etiā eque distant a centro oculi et a cētro solis. ⁊ ab istis p̄trahantur tres linee. a. centro nubis. a. centro oculi et a centro solis. ⁊ tunc intelliguntur tres magni triāguli quorum vnus est. a. b. g. alius. a. b. f. ⁊ alius a. b. c. qui sunt equalēs: quia latera sunt equalia ⁊ bases eque: ergo illi triāguli erunt equalēs. Deinde intelligatur tres qui triāguli qui sūt b. g. d. b. f. g. b. e. et d. q̄ duo latera vnus sunt equalia duobus laterib⁹ alterius ⁊ anguli illis eque laterib⁹ p̄terit: sūt eque: igitur bases erunt equalēs p̄ suppoem euclidis. ⁊ cū tangent centrū nubis sequitur q̄ linea tangens extremitates illarū triū linearū erit semicircularis: igitur yris apparet per modū semicirculi.

Eadem autem dictis causas existimādum et de parelijs et virgis: firenium parelijs quidem refracto visu ad solem: virge autē p̄opterea quia incidit talis epistens qualē diximus semper fieri

stud est quartū capitulum in quo phis determinat de parelija et virgis. vnde virge dicunt radij solares directe protensū per nubem circumdātem solem ac si esset corde tententes tentoria solis: ⁊ causatur dupliciter. ¶ Vno modo quando nubes est vndiq̄ continua: sed tamen est grossior

in vna parte q̄ in alta: et tūc radij solares. transeunt per partem nubis subtiliorem: apparent linee albe. ¶ Alio modo apparent quādo nubes est grossa et nō cōtinuatunc radij solis penetrantes nubem aliquādo apparent cinctes et aliquādo tendētes ad rubedinem scdm diuersitatem nubis. sed parelijs dicitur imago solis. et dicitur a para q̄ est iuxta et elios q̄ est sol quasi apparet iuxta solem et catur p̄ interpoem nubis inter visū n̄m et solē. vñ qm ē nubes rōnda i aliq̄ loco p̄forata: tūc radij solares i illo foramine congregantur. et per refractionem diffunduntur ad visum: et sic apparet esse vnus sol.

quō giuntur pareli

Quocumq̄ igitur opera accidit exhibere

regregationi in locis his que super terras
fere fiunt tot et alia quecumq; autem in ip
sa terra inclusa terre paribus operatur
dicendum

Ita est vltimis tractatus: quo phis dederat
de his que generantur circa terras. et pmit
tit duas suppositioes. Quarū prima est. Duplex est
exalatio vt iam alias vltimū est. Secunda suppo
sio: eorum que generantur infra terram: quedā sūt
fossibilia que fiunt ex exalatione calida & sicca: sūt
a domino aqua. methallica sunt duplicia: quedā sūt flu
xibilia & ductibilia sicut plūbz. alia sūt ductibilia
tantūque calefacta pnt extendi. sed nō sunt fluxibi
lia humectaria vt ferrū. inferalia vero fossibilia ge
nerantur ex exalatione calida & terrestri inclusa infra
terram: que non habet exitu: et cōdempsat a frigi
ditate loctet post talem cōdempsationem conuer
titur in lutum: et decoquitur mediante caliditate
vaporis ammixti tali exalationi: tantū q̄ aliquā
do fit lapis vel aliq̄nā aliorū fossibilium. sed
methallica generantur ex exalatione vaporosa que
postq̄ longo tempore decocta est in terra p̄ frigidit
tatem loci constringitur. Et sunt septem genera me
thallorum scy aurum. argentum. plumbum. ferrum
stannū: cuprit̄: et c. & talia solēt aliquādo notari no
bis planetarū p̄currentiū ad eorū gñatōes. aurum
enī gñatur ex sulphure & viuo argento puris & mū
dis p̄currente sole. argentū gñatur ex sulphure & ar
gēto viuo puris & mūdis p̄currente luna que ē hu
mida & frigida. plūbz vero gñat̄ ex grosso sulphure
& argēto viuo: p̄currente saturno q̄ ē frigidus & hūidus
stannū gñat̄ ex grosso sulphure & viuo argēto p̄currē
te ioue q̄ ē calidus & hūidus: ferrū gñat̄ ex sulphure
terrestri et argēto viuo lutoso p̄currente Marte q̄ ē ca
lidus & siccus. cuprit̄ et c. gñantur ex sulphure & gros
so argēto viuo. p̄currente venere q̄ est planeta calidus
et hūidus. et c. gñatōes argenti viui cōcurrunt mer
curius q̄ est siccus & frigidus. et de istis. mineralibus
sp̄aliter determinat aristoteles i quarto libro q̄ ordina
rie non legitur.

Veritur vtrūq; omnis radius visualis
refrangatur in occurſu mediū rarioris aut
dephioris aliquorum corporum: et reflectatur per
medium vniſormē. Et atq; q̄ neutro mō. primo
scilicet radius p̄pendicularis non refrangit̄ vt conce
dunt omnes p̄spectui. ergo nec obliquus. tenet con
sequentia: quia omnes radij procedentes ab eodem
lucido sunt eiusdem virtutis. Secundo sic: si nulla
res apper̄ esse vbi est: nec sub eadem p̄ritate q̄
est fallunt: igit. tenet h̄a: q̄ res vna p̄ radium re
fractū non apper̄ vbi est: nec quanta est. Tertio
sic: nō videtur esse aliqua causa talis refractionis
nisi p̄pter maiorem resistantiā mediū dempſioris:
et minorem resistantiā mediū rarioris. sed p̄pter
hoc non fit talis refractionis: quia nulla est resistantia
mediū rarioris. Quarta sic: si talis refractionis
radij. Quarto sic: omnis refractionis vel reflexio
radij debet fieri a superficie actu ali corporum. sed
si medium sit vniſormē: tibi nulla est superficies ac

taalis. igitur nulla potest esse reflexio in medio vni
formi. minor patet: q̄ mediū vniſormē ē vniſum nō
vniſū fm aliq̄o superficie actuale. Quinto sic:
si fieret reflexio a medio vniſormi: tunc sicut homo
exis in aere sup aquā videt se p̄ reflexionē: ita si de
scēderet in aq̄ oculis apertis: adhuc deberet se videre:
q̄ tū ē falsū. In oppo. ē phis. i textu. In q̄stōe erit
tres articuli. Quāntū ad primū.

Sciendū est primo: q̄ vt h̄z scorus lib: o se
cūdo distin. xij. triplex est radius: scilicet rectus: refractus:
reflexus. rectus ē qui diffundit̄ a corpore luminoso per
mediū eiusdē dyaphanitat̄is: quātū durat & tunc
minorē illa fit fm lineā rectā: relinquit angulos
equales in vtraq; pte. & pōt dici p̄pendicularis: sed
radij reflexi est qui occurrēt opaco anteq̄ terminē
tur & tunc actus luminosi diffundit̄ in p̄tē oppo
sitam. cuius ratio est q̄ agens naturale agit quātū
pōt in re: & q̄ non potest plus agere in re: tunc
agit in obliquum. sed radius refractus est qui oc
current medio alterius dyaphanitat̄is non tamē
omnino opaco multiplicatur in illo medio: non tamē
fm lineam rectam sed incidit tibi angulus. Et
ex istis sequitur q̄ triplex est linea. scilicet recta seu per
pendicularis: linea incidentie seu fracta. & linea re
flexa. Istis suppositis: ponitur talis p̄pō. lumen
multiplicatū fm istos tres radios imediate: igitur
tū ab ipa lucēta q̄ lumen non est: alid quā spēs
sensibilis: ipsius lucis immediate: et de hoc magis
videbitur. Secunda p̄pōsio: inter omnes istos ra
dios: radius perpendicularis est fortissim⁹ ceteris
paribus: q̄ est fontis suo p̄p̄inquissim⁹. Tertia p̄pō
p̄ radij reflexi videt res in se in speculo: nō aliq̄
spēs existēs in speculo reflectēte. sed difficile est co
gnoscere qualiter fiunt tales radij. Sed pro decla
ratione talium radiorum.

Sciendū est secūdo: p̄ obando q̄ null⁹ sit
radius reflexus vel refractus: q̄ sequitur q̄ accidēs
migraret de subiecto in subiectū. sed hoc est falsū
q̄ sequitur: p̄bat: q̄ prius esset in vno subiecto et
postea in alio: alia nō videt qualiter reflectat. vel
oporteret dicere: q̄ de rigore sermonis nullus esset
radius reflexus. Rūdes breuit̄: q̄ de hoc est ma
gna difficultas. Sed p̄ declaratōe supponit̄ p̄tō dō
p̄ radios visuales nos debem⁹ intelligere. & t̄ q̄ p̄
radios solares. vbi de radijs visualib⁹ dicit q̄ sunt
nisi spēs sensibiles colorū: et corporis colorati: vel lu
minosi q̄ diffundit̄ p̄ mediū dyaphanitat̄is spēs vis
sibiles petri. t̄ q̄bus mediū tibi? video petri: t̄ t̄
radij visuales petri. & s̄l̄r dicat de q̄libet sensibili. et
ille spēs sunt verae accidētia de t̄ta s̄l̄r q̄libet. t̄
videndū ē q̄l̄r diffundit̄ & reflectant. Et p̄tō
cuius declaratōe supponit̄ q̄ de hoc sūt duo mōi di
cēdi multes p̄bales. Et p̄tō q̄ dicit q̄ obiectū
visibile vel sensibile diffundit seu causat suas spēs
in corpore dyaphano p̄p̄inā. & illi ibent: & illi sunt
aliqui: vtrūq; ita q̄ p̄ducit̄ als i alio in subo p̄p̄inā.
si sit susceptibile illar spēs. & ille iter alia: & si nō
p̄t̄ p̄ducere fm lineā rectā: t̄c̄ p̄ducit̄ fm lineā re
flexā & refractā. & t̄c̄ illi radij q̄ sic p̄ducunt: q̄cā
tur radij reflexi vel refracti: nō migrāt de subo

generantur supra
fossibilia

ita sūt gñatōes
quō generantur

in subiectu. Et si quis dicat: si iste mod' esset bonus: sequeretur quod viderem' visibile in quacumq' distantia: q' p' se spēs causant alias. et itez alie alias. dico q' p' me sunt pfectioris virtutis q' alie. et itez alie q' alie ita q' tandē deveniunt ad spēs q' pp debile virtutē nō possunt cāre alias. salte q' sint iust: cūtes ad pceptū dūm visibile. ¶ Ali' est modus dicēti: q' oēs ite species causant ab obiecto visibili immediate sic q' obiectuz causat i subo p'pinq'ioruz in oibus alijs tū q'rum virtus ei' pōt durare. et si inuenit i p'edimēti: tūmputa aliqd mediū dēplum. tunc causā fm lineam rectā vel ec' circa. et sic p' q' vterq' mod' saluat. q' nō est migratio accidētis de vtero in subm. s' de radijs solarib' tā visum est. nā vt dicit scot' lib. 2. ij. distinc. xij. q' nō sunt nisi spēs lucis q' nō sunt aliud q' ipm lumē p qd aer illinat. et eod' modo dicit reflexi vel refrāgūti cur aliqñ aliū radij visuales.

Sciendum est tertio q' pro apliori declarate supponit' q' ocul' vidēs obiectū p lineā reflexam nō indicat obiectū vbi est. imo apper' e' extra sup'ficiem speculi: vbi linea reflexa tertaret' vel ec' circa: si in rectū p'raheret: vel nō inueniret obstaculum. ¶ Et q' sequit' q're cū hō videat se in speculo vt plurimū videt se vltra speculū. ¶ Supponit' scdo q' si radius incidat p duo media cōtigua d'uersaz op'aphaneitatis: vt p aerē et aquā: sup'ficies mediū solet vocari speculū cū ibi fiat reflexio. Adverte itaq' q' radij refrāgūti d' medio dēpliori i subtilitate aliter ecōtrario naz si de medio subtiliori veniant in dēplius: frāgunt ad ppendicularē. eod' enim q' inuenit maiore dēpliat' magis appropinq'at radiū fortiorē. s' ppendicularē. Ex istis sequitur q' qñ aliqd videt a medio rariori p mediū dēplius: tanto min' videt. sed si veniat de medio dēpliori in subtili' frāgūti a ppendiculari: magis recedendo a tali radio ppendiculari. ¶ Sed restat vna difficultas. vtrum radius visualis possit reflecti a medio vniiformi. vt puta ab aere vniiformi nō ademplato nec mixto cū vapore. Et videt' q' non: q' tūc sequeretur: q' lumen fieret in q'cunq' pte aeris. cū ibi possit reflecti. ¶ In oppositū tū arguitur de illo qui videbat faciem suam in aere: nā si solum fuisset facta reflexio in aere dēplior sic non sp' vidisset facie suā qd non videt verum. Ideo ponit' talis p'parati' visualis pōt reflecti ad oculū vidētis in aere vniiformi: et hoc maxime si oculus vidētis sit in medio rariori. potest etiā fieri reflexio in aere dēplio et per mixto cum vaporibus: dūmodo superficies eius sit terfa et polita. Et aduerteq' videtur esse regula p' spectuozumq' ab aere vniiformi non potest fieri reflexio ad oculū existēte in tali aere sine adiutorio speculozū vel aliorum extrinsecorum. et hoc si oculus non sit luminosus. Et quo inferunt' si oculus esset luminosus: radius visualis possit comprehendī in medio: licet non figura. ideo cati vel lupi possunt videre in medio lumine suozum oculo-zorum. sed non est sic de homine. quia homo nō habet oculos luminosos.

Sciendum est quarto q' ad huc incidunt

alique difficultates. ¶ Prima. an alicui existēt in eod' loco et situ appareat aliquid: cui tamen prius non apparebat. Respondetur q' sic. et hoc est p'pter refractionem radiozū visualium in oecursū mediū difformis. patet: nam si in fundo peluis ponatur denarius: ibi non sit aqua: tunc non videbitur denarius. sed si ponatur aqua videbitur denarius: eo q' radius incidens oblique a denario ad sup'ficiem aque in extremitate peluis refrangitur a perpendiculari ad oculū: et hoc p'opter ocursū mediū rarioris. s. aeris qui non refrangit' quando in pelui non est aqua. unde res vna per lineam fractam non apparet vbi linea procederet secundūm rectitudinē. ideo fundus peluis apparet altior q' sine aqua et grossior. p'pter etiā eandem causam baculus apparet fractus si vna pars sit in aqua et alia extra. et per eandē causā sol' apparet maior in oriente q' in meridie: vbi altius eleuatur. nā res q' videt' per radiū fractū v' sub maiori angulo. ¶ Scda difficultas: q're reflexio in aere facit rem videri ab habente oculos debiles: magis q' ab habente oculos fortes et limpidos. Responde-tur: q' ille de quo loquit' phis in textūq' videbat faciem suā in aere p'pter egritudinē: habebat sup'ficies oculo-zū vel tunicas exteriōres plenas fumis et humidibus extraneis: obfuscantibus lumen intrans per eas in oculos. ideo apparebant esse colores extra terminantes visum: q' ymaginatio nō indicat huiusmodi colores esse in oculo: q'ndēq' tunc lumen in oculo. Dicit' tū aliquid et forte meli' q' talis habebat oculos debiles: sic q' virtus terminabatur in aere multū p'p'in quo reflectebant radij visuales sui. ideo videbat se quodammodū videmus nos in speculo. Et hec de primo articulo.

Quātū ad secūdu dubitatur p'ior: vtrū halo fiat per refractionem vel reflexionē radiozū. Pro cuius solutione supponit' q' si apparet halo debet esse vapor vniiformis inter visum nostrum et astrum. Supponit' scdo: q' radius refrāgūti occur-rentē medio dēpliori vel rariori. Supponit' tertio: q' radius per perpendicularis nō frangit' in occur-su alterius: sed d' recte pcedit. ¶ His suppositis ponitur talis p'p' halo sit per refractionem radiozū visualium. nam sit p' multiplicationem radiozū astri luminosi vsq' ad occursum mediū dēplioris: et q' radij illi nō omēs sunt ppendiculares. id refrāgunt' p' hāc etiā sic: si tales radij possent in tantā distantiam reflecti: sequeret' q' media regio aeris esset calida: q' qua rōne radij solares reflecterent ad nos in tantam distantiam. etiam possent reflecti a terra ad mediaz regionem aeris. ¶ Scda difficultas: vtrū tpe apparitionis halonis sit vapor inter astrum et visum nostrum. et af' q' nō: q' tūc sequeret' q' halo magis deberet apparere tpe pluuio-soz: tunc sunt plures nubes. ¶ In oppositū ē experientia. p' cui' solutiōe supponit' q' vapor pōt capi dupli. Alio mō pōt capi p quodā calido et humido. Alio mō p' quacūq' materia dēplia potente reflectere vel refrāgere radios. Tūc sit talis conclusio: tpe apparitionis halonis est vapor interpositus inter solem et visum nostrū: q' ibi apparet claritas. id est

nō de denario p'posito in fundo peluis

vapor sumit' dupli

ibi vapor quia in medio uniforni nō dicitur magis appa-
 rare claritas in uno loco q̄ in alio. Ad rōnem
 nego p̄nam: quia ad hoc q̄ appareat halo nō suffi-
 cit quicūq̄ vapor. sed requiritur vapor tenuis eleua-
 tus distans a visu nostro. ¶ Sed quereret aliquis:
 vtrum vapor in quo appareat halo sit sperice figure
 Arguit q̄ sic: qz talis vapor est plenus guttis aqua
 r̄ mixta quilibet est figure sperice. ¶ In opposi-
 tum arguit: qz vapor ille est tanq̄ nubes tenuis. s̄z
 talem non oportet esse sperice figure. igit. ideo po-
 nitur talis cōclusio: q̄ non oportet vaporē in quo
 appareat halo esse sperice figure. ¶ Et si quis querat vtrū
 halo semper appareat circulus cōpletus. ¶ Pro
 cuius solutione supponit q̄ in aliquib⁹ casibus halo
 non appareat circulus. ¶ Primum si luna sit ita p̄-
 pinqua terre q̄ illa portio circuli si protraheretur
 caderet sub horizontē. ¶ Secundus si nubes in aliquo
 latere marcescat. ¶ Tertius si luna non fuerit pie-
 na. sed isti defectus rotunditatis nō notant̄ nota-
 biliter ad sensum. ideo iudicat̄ vtrū plurimū circu-
 lus: qualiter autem h̄at figure circularis satis vi-
 sum est in textu. oportet enim ad hoc q̄ ratio ar-
 stotelis valeat: q̄ illa nubes vel vapor sit tenuis
 unifornis in raritate et densitate: aliter certe
 non teneret.

Dubiratur secundum vtrum colores yridis
 sint veri colores. r̄ videt̄ q̄ sic: qz color puniceus vi-
 ridis r̄ allurgus s̄nt veri colores. et illi s̄nt colores
 yridis. igit. Secūdo sic: nullus sensus percipitur circa
 suum p̄prium sensibile: ergo visus nō decipit circa
 colorem: sed visus in yride iudicat esse veros colo-
 res. ergo in yride sunt veri colores. ¶ Pro solu-
 tione supponit p̄o nunc q̄ color nō est obiectū ad
 equatum potentie visive: sed qualitas sensibilis cō-
 munit ad lumen: lucē: colorē: r̄ forte ad spēs coloris.
 ideo nō op̄s q̄ offere illud q̄ videt̄ sit color vel colo-
 ratum: qz lux r̄ lumē possunt videri: est tñ differen-
 tia: quia lux pōt videri sine colore. sed color nō pōt
 videri sine lumine. Sed dubiū est: vtrū videam⁹ lu-
 men vel lucē in aere. possit p̄babiliter dicay p̄ spe-
 cies lucis q̄ sunt lumen videm⁹ lucē: sicut p̄ species
 coloris videm⁹ colorē. Et si q̄s querat vtrū corpora
 perspicua sicut aer r̄ aqua sint colorata. Et videtur
 q̄ sic: qz videm⁹ aquā aliq̄n̄ nigrā: aliq̄n̄ yridē: igit.
 R̄ videtur breuiter q̄ nulli⁹ sunt coloris. sed tñ ap-
 parent esse aliter coloris p̄pter diversam reflectio-
 nem radiorū supra aquā. vñ si aqua sit grossa r̄ p̄o
 fundā: appareat nigra. si aut̄ parva r̄ tenuis: appareat
 alba. ¶ Istis suppositis dicit̄ colores in yride nō
 sunt veri colores. sed sunt solū colores fm̄ appare-
 ntiam p̄pter diversam reflectionē in nube rotunda: q̄
 si essent veri colores: vel essent subiecti: nec in nubē
 in medio: si nube. qz nubes nō ē susceptiua coloris
 cū sit de natura aq̄. nec in medio: qz mediū qd̄ ē aer
 non est susceptivum coloris. Itē omnis verus colo-
 r̄ causatur ex mixture qualitatū primarū: s̄z ibi
 non est talis mixtio. igitur. Et si quis querat quid
 ergo videmus videndo yridē: respondetur q̄ lumen
 vel lucem. vnde lux sic visa per talia media: apparz
 esse coloris: tamē non est.

Dubiratur tertium vtrum ois yris debeat
 formaliter apparere tricolor et vtrū solū possint ap-
 parere due yrides. Pro cui⁹ solutio ē supponit q̄ co-
 lores q̄ apparēt in yride apparēt p̄pter diversum
 dñum r̄ diversam reflectionē quā h̄z lumen supra
 nubē. An qñ lumē habet dñum supra nubē: tñ ap-
 parēt albus color: vel saltē tendēs ad albedinē. sed
 qñ mediocrē h̄z dñum: tunc apparēt aliq̄s color: me-
 dius sicut viridis vel rubens. s̄z qñ nō h̄z dñum: sed
 nubes fortiter resistit tñ appet̄ nigrū. hoc suppo-
 sito dicit̄ q̄ regulariter r̄ vtrū plurimū yris apparēt
 triū colorū p̄pter illā triplicē diversitatē luminis su-
 pra nubē. D̄ vtrū q̄ possibile ē yridē h̄c tñ duos
 colores vel etiā tñ unū. nā possibile ē nubē habere
 tñ duas diversitates in raritate r̄ densitate: quare
 nō erit nisi duorū colorū: possibile est etiā h̄c tñ unā
 diversitatē: tñ erit tñ un⁹ coloris. D̄ vtrū q̄
 in yride qñq̄ appent̄ q̄tuorū colores. nā p̄pter diversā
 mixture ē color apparēt al⁹ coloris: sicut p̄ de colorū
 bus q̄ s̄nt i cauda pavonis. r̄ in collo colibet vocat̄
 p̄antos. s̄z p̄ diversificari sic diversificat̄ mixtio scu-
 lant ap̄o colorū. S̄z p̄ solutio ē scdē p̄is dicit̄ q̄ due yri-
 des p̄nt s̄nt appere sicut visū est in textu. visū ē etiā
 in textu de diversitate colorū: de situ illoz colorū:
 visum est etiā quō duob⁹ ex̄tib⁹ in diversis p̄tib⁹
 emisserint: nō apparēt eadē yris. qd̄ pōt imaginari
 esse p̄pter diversitatē diametri: nā ad oculos certū
 p̄trahitur diversū diametri a nube. si aut̄ possint
 apparere tres nō legit̄ q̄ aliq̄s viderit tres. S̄z re-
 stat vna p̄ua difficultas: vtrū halo r̄ yris apparens
 circa cādelas: sit in aere circa cādelas vel alibi. R̄
 dicitur p̄babiliter aliq̄s p̄pōs. Pr̄ia yrides appa-
 rentes circa cādelas qñq̄ sunt circa ipsas cādelas: q̄
 sensus mouet̄ a talib⁹: ergo ibi sunt: qz ex nihilo nō
 p̄t moveri sensus. igit. Scdā p̄pō. tales yrides appa-
 rentes circa cādelas: qñq̄ nō sunt extra in aere rea-
 liter ex̄ites. qz si q̄s videat cādelā p̄ foramē aeris p̄
 qd̄ nihil aeris apper̄ ad huc appēbit yris. Tertia p̄-
 pō. tales yrides vtrū plurimū sunt in circiferētia
 foramis oculorū: p̄pter reflectionē luis ad quoscū-
 q̄ h̄iores in oculis ex̄ites. iō h̄cibus q̄ multū bi-
 berunt sepe appent̄ tales yrides: qz tñc abundant
 h̄iores vñ in oculis. Quarta p̄pō. yrides appa-
 rentes circa cādelas appent̄ vtrū plurimū qñ cādelā h̄c
 puā flāmā: sicut cerei q̄ v̄oicunt̄ horz. r̄ etiā circa lu-
 cernas. Quinta p̄pō. yrides p̄nt qñq̄ apparere sine
 cādelā r̄ sine nube. puta si q̄s claudat oīa forāma
 camere r̄ rimulas fenestraz: et faciat vñi forāmen
 in quo ponat speculū: tñc in pte opposita p̄pter re-
 flectionē apparebit yris. Et hec de scdō articulo.

Quārum ad tertium sit cōclusio r̄ finalis:
 omnis radius visivus in occurso mediū dēp̄torū vel
 rariorū refrangit̄ vel reflectit̄. Hec cōclusio res-
 quitur satis p̄bara in articulis etiā in quibus satis
 patet qd̄ sit dicendū ad rōnes.

¶ Et sic est finis tertii libri meteororū.
 Et quartus nō scribit̄ nec proprie legitur. quia in
 illo solum determinatur de mirabilibus de quibus
 ad nos non spectat.

¶ Incipit liber de anima,

*is vapor in q̄ apparet
 do sit sperice figure*

*si videmus lumen vel
 eum in aere.*

Nonum honorabilium non
cia opinare; magis autem
alteram altera; aut fin cer
titudinem aut ex eo q me
liorum quidem et mirabili
orum e ppter vrraqz hec aie

hystoria ronabiliter vtrqz in primis pone
mus; videtur autem et ad veritates oem cogni
tio ipsius multuz pfcere maxie at ad natu
ram est eni tanq principium aialium.

Iste est primus liber de aia
aristotelis. qui in prima sui divisio
ne dividit in preem phemiale et ece
curiua. In phemio tria facit. pmo
reddit auditores beniuolos ostendit
do bonitate et honorabilitate huius scie. Secdo reddit
auditores doctiles p hoc q pponit consideranda in hac
scia. Tertio reddit eos attentos p hoc q ostendit
difficultatem huius scientie. pmo pbat istam
pdonem. scientia de aia pponenda est alijs scijs
naturalibus ppter eius nobilitate et certitudinem.
qd pbat: q vna scia reddit honorabilior aut pro
pter nobilitatem consideratur aut ppter certitudinē
demonstrator. sed scia de aia inter scias naturales
considerat de nobilitatibus rebus. et hcertissimū mo
dum pcedit. qz pcedit ex his q sūt nobis nota ex
perimentali ter. pmo qz scia de aia est multū
utilis: qz multū valet ad oem veritate cognoscēda:
eo q ipsa est de opationibus in quibus est veritas.
Deinde ostendit de quibus determinādū est in hac
scia: dicens: q determinādū ē de eis ipsius aie: de pas
sionibus et opationibus ei. Et subdit: q istaz opa
tionū: qdā sūt pprie ipi aie. alie sūt cōes corpi et aie.
Eni p pprias intelligit passiones et opationes ad qe
erendū as aia nō indiget organo corporeo sicut
intelligere et velle. et p cōes intelligit illas q conueni
unt hominibus et brutis. vt videre audire. Tertio
conclusio: hec scia valde ē difficilis. qd pbat po
nēdo difficultates huius scie. pmo qz scia de aia est de oem
uestigādū diffinitionem aie. nam quis posset dubi
tare vtrum in omnibus sit vna methodus ad inue
stigandū qdqd est. sicut est vna ad inuestigandū
passiones de subiectis. vel vtrum in aia et alia spē
sit alius et alius modus ad inquirēdū qdqd est. si
sit vna diffinitio est dare illam. si vero sit alia et alia:
adhuc difficultus est. Deinde mouet dubitationes
de tribus que debet poni in diffinitione aie. pmo
oz scire de quo gēte sit aia. vtrum scz sit suba: quali
tas: aut quāctas. etiā considerandū est de oia ei vtr
sit diuisibilis vel indiuisibilis. etiā vtrum ois aia
sit omni aie eiusdem spē vel nō. si nō. vtrum sint oes
eiusdem gēis. quidā est antiquoz crediderūt oēs
aias esse eiusdem spē: determinātes solū de aia rō
nali. Deinde mouet dubitationes de vnitare diffi
nitionis aie. dicens: q dubium est: vtrum sit vanda
diffinitio cōis omni aie: sicut vā diffinitio commu
nis aialis. vel vtrum cuiuslibet aie sit vanda aia

et alia diffinitio. sicut cuiuslibet spē aialis est vna:
da vna diffinitio ppria. alia em est diffinitio equi
et alia a sim. rō est aialis em vni qd qz aial est altera
et altera. vlc est nihil est: aut posterioris suo singulari
est. pmo sequenter mouet dubitationē de mō pce
dendi in tali scia: et est talis. Si nōn ponat nisi vna
aia qz tā hz plures potentias: vtrum primo determi
nandū sit de ipsa aut de suis potentijs: aut ecōtra:
dubium est etiam vtrum sit prius determinādū de
opationibus q de obiectis vel ecōtra. Res pōdet
prioz prius videt determinādū esse de substantia
aie q de eius potentijs et opationibus: qz potētie et
opationes sunt quasi accētia aie scibilia d ipsa aia
p demonstrationem. sed in demonstracione ppter qd
oz prius cognoscere qd qd est subiecti q ipas potē
tias vel opationes. Deinde pbat oppositū: qz po
tentie et opationes sunt nobis notiores q suba. qz
sunt accētia. modo dicit phis: q accētia magnā
preem pferunt ad cognoscendū qdqd est. Deinde
infert: q si p diffinitionē suboz nōn possunt cogno
sci accētia de suis subiectis: tunc ille diffinitiones
sunt dialectice et male. Deinde mouet dubitatio
nem de passionibus aie: vtrum oēs passioēs anime
sint cōes aie et corpoz: vel alique sunt pprie ipi aie.
Rūdet: qz multe sunt opationes manifeste cōue
nientes aie et corpoz: videm? em q corpoz pallēt
et erubescūt. et sensus ad excellētū sensibili corpi
pif: sicut ceteras opationes intelligere magis vide
tur esse ppriū aie. et tñ ad intellectiōnem pcurrit fā
talia siue sensus: qui nō est sine corpe. et sic videtur
q in oibus nulla sit opatio aie: qui in illa indige
mus corpe. Deinde subdit: q si aia nulla hēat opa
tionem sine corpe. tunc videt q ipsa nō est separa
bilis a corpe: et semper inheret. si hēat opationes
sine corpe: tunc ipsa est separabilis ab illo corpe. De
inde declarat phis vni qd prius dictum est. dicens.
qz de multis passionibus aie manifestum est q non
sunt sine corpe: sicut apparet de ira. timore. odio.
verecundia et sic de alijs. videmus em in his passio
nibus corpa semper mutari et in colore et in gēstis. alij
quā em corpa habent ex complexione q nō timent:
alia vero ex cōplexione habent q de facili timent.
Et his pz qz tales passionēs nō sunt aie tñ sicut etiaz
corpis. Deinde subdit: q ad phisicū ptnet determinare
de formis naturalibus: quaz passiones et opatio
nes sūt per motus corpoz. sicut est de aia qz qz
nōdum ostensum est: vtrum omis aia habeat tales
passiones corporeas. ideo cōcludit: q phisicus debet
considerare de eis. pmo cuius: pbatōe ponit dif
ferentias inter diffinitiones naturales et alias dif
finitiones dicens. q phisicus diffinit p cās materi
ales et agentes. similiter p cās finales. sed dialectico
diffinit p gēnus et differentias. vnde dicit dialectico
q tra est appetitus vindicte. sed naturalis dicit: qz
ebullitio sen ascensus sanguinis circa cor. Con
sequēter enumerat tres modos diffiniendi. primus
est p formam et finē. dat exemplum de domo dicens.
qz domus est coopernatū phibens corruptionē
viuentis. alia est que datur p materiam. et dat phis
exemplum de domo dicens. domus cōstruitur ex lignis

verū ē in demonstracione
ppter quod nō in domo
tunc dicit ad quā

diffinitio diffinitur

nōtus modo dicitur

lapidibus & lateribus, alia est que cōtinet istas am-
bas diffinitiones: inferit q̄ diffinitio naturalis d̄
dari q̄ utraq̄ cām sc̄z materialem et finale in ordine
ad motū. ¶ Finaliter dat modū diffiniendi & alijs
scientijs dicit̄: q̄ aliquę sc̄ie diffiniunt per materi-
am et formam in ordine ad opationem voluntariā:
et talis pertinet ad artem Practicam. Alie vero ab-
strahūt a motu sicut mathematica, alie vero abstra-
hūt a motu & materis sensibili sicut metaphisica.

Principium aut̄ q̄stionis apponere q̄ma-
xime videtur ip̄i inesse sc̄oz naturā aiarum:
igitur ab inaiato in duobus maxime differ-
re videntur motu et sensu.

Ita est ps̄ executiva hui' lib̄i in qua ph̄s nar-
rat opiones antiquoz de aia, dicens q̄ antiqui
diuersificati sūt in investigatione anime, quidā enim
investigauerūt aiam ex parte motus, q̄dam ex parte
sensus, sed illi qui inuestigabant ex parte mot' ad-
huc diuersificati sunt, quidam enim sicut democrit' &
leucippus qui posuerūt corpa componi ex talibus
athomis rotundis, alij vero sicut archilaus mag' &
socratis dicebāt aiam nō esse athomos, s̄z motuaz
ip̄oz athomoz in quibus cōsistit vita. Alia fuit op-
pinto anaxagore dicit̄is aiam esse intellectum mo-
nentem & ip̄am eē in brutis: s̄z illi qui inuestigave-
runt naturā aie ex pte sensus etiā diuersificati sūt,
quidam enim sicut empedocles dixerūt aiam cōponi
ex quattuor elementis, Sc̄da fuit platonis dicit̄is,
aiam esse numer' seipm̄ mouentē. Tercia fuit mel-
lissi dicit̄is aiam nō eē aliud q̄ virtutem mortuam
corpoz, id cum videret magnetē trahere ferrū dice-
bat magnetē h̄re aiaz, Quarta fuit dyogenis dicit̄is
aiam eē aerem, Quinta fuit erraclui dicit̄is
aiam esse vaporem, Sexta fuit armeonis dicit̄is
aiam esse immortalem & de natura celi, ¶ Septima
fuit thipi dicit̄is aiam esse de natura aqueo q̄ aq̄
matie est mobilis, Octava fuit thistie dicit̄is aiaz
esse de natura sanguinis, ¶ Consequenter ph̄s reli-
ctis opionibus, dicit q̄ irasci, gaudere, tristari, non
veniunt aie sine corpore: nā dicere aiaz irasci: n̄
est ac si quis diceret eam terere vel edificare, etiam
opationes que debilitant, ppter debilitates organi
non sūt aie t̄m̄: s̄z totū cōpositū, s̄z dicit̄e s̄m̄ d̄m̄:
iḡ s̄m̄atores pbat qz aia non debilitat p se, si em̄
senex accipiat oculos iuuentis: videbit utiq̄ sicut iu-
uenis, pbat etiaz qz intelligere & considerare marce-
scunt quodā interius corrupto, ¶ Deinde dicit
illos qui dicebāt aiam componi ex oibus, eo q̄ oia
cognoscit, dicit q̄ propter hoc nō oportet, nam ad
cognitionem oibus potest sequi cognitio alteri' : vt
ad cognitionē habitus sequit̄ cognitio priuationis
nam rectum est iudex sūi obliqui, ¶ Et hec sunt q̄
de rectu primi de anima leguntur, nam in toto res-
duo non est nisi recitatio opionū antiquoz & re-
probatio eorum t̄m̄.

ut aiaz cōponi
nlebg athomps

¶ Arguit p̄io d̄tra suppositum: qz aia ē subm̄ hu-
ius sc̄ientig nō ē corp' aiati. Ans̄ p̄z dicit arist.,
hanc sc̄ientia eē nobilitatē: qz ē nobilitatis subijq̄ ē
aia. ¶ Sc̄do sic, illud ē subm̄ in aliqua sc̄ia: cuius
principia inq̄runt, & de quō passionēs tam cōes q̄ p-
prie demōstrant, s̄z anima est h̄m̄ oī: iḡ s̄m̄ noz p̄z
per ph̄m̄ in textu inuestigatē naturā & subaz ip̄ius
aia: postea passionēs ip̄' aie. ¶ Tertio sic, de cor-
pore aiato nō est sc̄ia, igit nō est subiectum huius.
Antecedens patet: quia de ip̄o non possunt forma-
ri propositiones necessarie, ista enim est contingē:
omne corpus animatum est compositum ex corpore
et anima, cum illa vno anime cum corpore sit
x̄ingens. ¶ Quarto sic, illa sc̄ia est dignior et ho-
norabilior: vt of in tertio: de quibus nō possumus h̄re
firmā & certā demonstratiōē, s̄z aliq̄ sc̄ia alia ab ista ē digni-
ori & nobilitiori subo: vt p̄z de sc̄ia octauo libri philo-
sophoz, que est de primo motore. ¶ Quinto sic, illa
sc̄ia est honorabilior que est firmitior et certior
demonstratiōis: s̄z ista sc̄ia nō est ceteris dignioris
& certioris demonstratiōis: t̄m̄ ip̄a sit de numero dif-
ficillimoz: vt of in tertio: de quibus nō possumus h̄re
firmā & certā demonstratiōē. ¶ In opp̄m̄ p̄t argui
quo ad primaz p̄t ex q̄ sicut se h̄z sc̄ia ad sc̄iam: ita
subiectū ad subm̄: s̄z hec sc̄ia ē ps̄ ph̄e naturalis
subiectus hui' sc̄ie erit ps̄ subiectū ph̄e naturalis,
s̄z illud nō p̄t esse aia, igit. ¶ Sz quo ad sc̄oz p̄z
af̄ auctoritate ph̄i in textu. ¶ In questione erunt
tres articuli.

Quantum ad primum sciendum ē primo:
q̄ p̄ declaratiōe q̄stid̄is mouent̄ aliq̄ difficultates,
¶ Prima: vt n̄ aia sit de consideratiōe ph̄i. Et af̄ q̄
nō, qz mouētia nō mora nō sūt ph̄e consideratiōis,
s̄z aia videt eē mouētia non motū s̄m̄ q̄. B̄ndef̄ h̄re
ter, q̄ aia sicut etiā alie res, potest considerari dupl̄,
vno mō s̄m̄ eius entitate & ei' q̄b̄quid est: & sic ē me-
thaphisice consideratiōis, Alio mō p̄t capi in ordine
ad proprietates naturales & ad suas opationes: et sic
ē ph̄e consideratiōis, vñ aie veniūt iiformare vt aptā
eē iiformare corpus: q̄ est proprietates naturalis, vñ
aia iiformat ad iiformadū suū corp' : imo videt dice-
re se oī quolibet: q̄stione sc̄oz: q̄ q̄libet aia h̄z suaz
ppriā aptitudinē: puta q̄ isti cōuenit hec aptitudo
ad istud corpus: & alij aliq̄ ad aliud corpus, vnde h̄z
aie veniūt iiformare corp' h̄re aie cōuenit hec
aptitudo ad hoc corp' q̄ nō veniūt alteri. Et ad hoc
nē d̄m̄ iam multotiens est soluta, Dicor̄ t̄m̄ q̄ s̄z
x̄itate aia ē mobilis: ē mobilis p̄ acc̄is ad motū
corpis, & istud p̄cederet ph̄, dico ē q̄ ē mobilis p̄ se:
puta q̄n̄ est legata a corp' s̄z forte hoc nō p̄cederet
ph̄. ¶ Aduerte vltimus: q̄ aia n̄s̄ differt ab alijs
formis q̄ p̄du cūct̄ de potentia materie, nā ip̄a aia
p̄t h̄re esse suū extra materiā: nō nulla alia forma
p̄t habere saltē naturaliter, vel saltē nunq̄ h̄bit,
vñ equo mortuo destruit̄ aia sensitua eius, & mor-
tua arbore destruit̄ aia vegetatiua sua, differt etiā:
qz aia ppter sui p̄fectionē s̄supponit aliā formā in
materia, s̄z formā corp̄itatis, nā ip̄a aia nunq̄ in-
format nec iiformare potest nisi aliq̄ cōpositus ex
materia & forma corp̄itatis. ¶ Du b̄n̄ est t̄m̄: vt n̄
ip̄a aia possit iiformare corpus non q̄tum, puta

¶ Veritur vtrum sc̄ia de anima habēs
p̄ subiecto ad equato corpus sub rōne aiati sit
inter partes ph̄e naturalis dignior & honorabilior.

LIBER PRIMUS
DE ANIMA

A deus separet deum & trinitatem a me. utrum anima adhuc
 possit informare corpus. vel virtus desineret infor-
 mare. & videtur quod desineret: quia non potest informare nisi
 corpus organatum. sed tunc illud corpus non esset or-
 ganatum. **¶** Videtur quod probabiliter: quia sicut deus potest
 potentia absoluta separare a me omnem trinitatem me
 remanentem: sic potest facere animam informare corpus
 non trinitatem. **¶** Dico ulterius: quod adhuc illud corpus ef-
 set organatum: illa organa non essent opera. dico
 etiam: quod posset facere animam informare corpus sine
 aliquo accidente absoluto. & omnia ista fundantur in
 hoc quod deus potest omnem accidentem absolutum separare a
 subiecto: ipso subiecto remanente.

Sciendum est secundo quod de subiecto huius scie-
 diversificatur aliqui doctores inter se. dicitur enim ali-
 qui quod anima deesse subiectum & facit rationes an oppositum.
 Et dicitur ad rationem post oppositum quod non est subiectum
 alicuius scie-
 ptialiter habere sicut pars subiecti: quia
 respectu subiecti scie-
 totalis: sed sufficit quod sit vel
 subiectiva vel essentialis. Alij dicitur quod corpus ana-
 tum est subiectum huius scie-
 no quidem corpus animatum
 quod est pars totius compositi sed quod est compositum ex
 corpore & anima de quo dicitur quod hoc est corpus animatum. nam
 si diceretur quod corpus animatum ut est pars totius compo-
 siti non posset salvari quod ista scia diceret nobilior
 est anima sit nobilior quod sit corpus pro altera parte co-
 positi. sed non dicitur sit corpus secundum modum dicitur. quod omne
 totum dicitur perfectius sua parte. et isti habent dicere quod
 ista scie-
 tia non dicitur de anima tanquam de subiecto. sed tan-
 quam de parte principaliori et principio formali sub-
 iecti. etiam quod quando dicitur quod corpus animatum est subiectum: acci-
 pitur ibi corpus animatum pro vno pro se composito cui non
 est nomen impossibile. et non pro aggregato ex aliquibus
 duobus. & iste modus multum est probabilis. sed tamen
 quicquid sit de hoc parte est curandum. **¶** Ideo mouetur
 alia difficultas. utrum omnis scie-
 tia sit de numero
 bonorum. id est utrum omnis scie-
 tia sit bona. et videtur quod non: quia
 leges prohibent multas scie-
 tias: igitur. Item multae scie-
 ad alia male faciunt ipsos peiores: quod ipse sunt male
 per regulam thopicam: quod si aliquid additum alteri faciat
 ipsum magis tale: illud non est tale. In oppositum videtur
 esse probum in textu. potest etiam probum quod omnes homines deside-
 rant scientiam. ergo est bona: quod omnia appetunt bonum.
 Item quicquid est volitum a deo est bonum. sed omnis scia
 est volita a deo. ergo omnis scia est bona. **¶** Sed quere-
 ret aliquis: utrum omnis notitia sit bona habita causa. Videtur
 breviter quod notitia falsa est mala: habita causa & me-
 lius esset ipsam non habere: sicut sunt notitiae erroneae.
¶ Sed quere-
 ret aliquis: utrum omnis notitia sit bona habita causa. Mala habita causa
 mala. & videtur quod sit mala: quia illud videtur esse ma-
 lum pro quo homo male opatur. sed homo malus pro ve-
 ras notitias male opatur. Item cuius finis malus est
 ipsum quocumque in alio est. sed malus homo ordinat suas scie-
 tias ad malum finem: igitur. In oppositum arguitur. omnis
 notitia proficit intellectui: igitur. **¶** Pro ratione ponitur
 due pro-
 pones. Prima omnis notitia vera est bona
 simpliciter habita causa. quia illud de bono simpliciter
 habita causa quod proficit anima habita causa. sed pro omni notitia vera
 proficit anima habita causa. igitur. Item pro notitia vera
 potest ma-
 lus dirigi ad bonum. Secunda propositio: scia dicitur habita causa quod

mala habita causa. ut illud de malis habita causa quod finem se-
 non est malum. sed ut patet alteri. modo notitia vera pro-
 dita. propositio falsa est mala habita causa. quia ex ea et pro-
 pone falsa credita pro mala habita causa. Iustate sequitur iustitia ducens
 ad primum effectum. Sed quere-
 ret finaliter aliquid utrum
 omnis notitia sit bona omni habita bona. Et videtur quod non: quia
 ars tutoria non est bona regere: si regi non esset bonum
 facere solutares. quia pro hoc impediret a nobilitate
 operantibus. ut si sint de hoc incompotibile alicui
 minus bonum reddit illi. tanquam malum. Videtur quod si
 sine impedimento aliam meliorum operationum rex pos-
 set habere artem tutoriam bonum esse habere. sed quod non potest
 ideo non est sibi bona. Et ad primas rationes. Ad primam
 potest dici quod leges non prohibent has scias sed libros in
 quibus continentur multi mali errores. Ad aliam de
 quod scia addita malo non reddit ipsum peiorum: quod est
 ex se sed solus pro accis: propter salutaritates quas annex-
 erit illi scie-
 vere pro sua mala voluntate.

Sciendum est tertio quod incipit talis diffi-
 cultas utrum omnis scia sit honesta honorabilis: si-
 ue utrum omnis scia sit honorabilis. **¶** Et arguitur quod non:
 quia tunc sequeretur quod omnes scie-
 tiae deberent honorari. sed
 hoc est falsum: quia nullus est honorandus nisi bonus: sed
 multi scie-
 tes non sunt boni: igitur. Item sequeretur quod omnis
 homo esset honorabilis. quia omnis homo habet aliquam sciam:
 cui nullus homo videtur esse totaliter ignotus.
 In oppositum est probum in textu. **¶** Pro cuius solutio de
 supponitur quod honorabile & honestum id est sicut. ut bonum
 dividitur in bonum honestum seu honorabile: utile et
 delectabile. non quod ista sit divisio tanquam inter res rea-
 liter distinctas: quia aliquis una et eadem res de honesta
 utilis & delectabilis: tamen hoc est sub alia & alia ratione.
 ideo est magis divisio in rationes secundum quas unus et idem
 potest dici bonum. honestum: utile & delectabile. Unde alij
 quid dicit appetibile simpliciter. Anomodo quia rea-
 ta ratio hoc dicitur: tamen omne tale est honestum seu hono-
 rabile. Alio modo aliquid dicitur appetibile: quod est co-
 ueniens appetenti: et omne tale dicitur delectabile.
 Adhuc alio modo aliquid dicitur appetibile: quia circums-
 scripta omni ordinatione ad alium adhuc esset appeti-
 bile: & sic etiam dicitur honestum. Alio modo quia ordina-
 tur ad habendum aliud: & sic tale dicitur utile. Hoc sup-
 posito ponitur aliqua propositio. **¶** Prima omnis
 scientia in bonis est honesta seu honorabilis. quia re-
 cta ratio dicitur omnem tale esse appetendum & volendum:
 eo quod intellectus pro eam proficitur. **¶** Secunda propositio:
 omnis scientia est delectabilis: quia omne conveniens app-
 petenti est delectabile. sed omnis scientia est habita causa: igitur.
 quia omnis scientia est conveniens intellectui: modo quod est
 conveniens intellectui est conveniens voluntati: igitur.
 Tertia propositio: omnis scientia est utilis: quia habet ordi-
 natur ad aliquid bonum puta ad actum practicandum si sit
 practica. vel speculandum si sit speculativa. **¶** Ad ra-
 tiones. Ad primam dicitur: quod unus est aliter scientia
 in malis dicitur esse mala. Ad aliam dico: quod omnis bonus
 habet sciam est honorabilis. Dico ulterius: quod nulle
 artes secundum se ipsas sunt vitiosae. sed aliqui opera extrin-
 seca sunt vitia. Alia difficultas est: utrum scia de anima
 sit nobilior inter omnes alias scie-
 tias naturales. Pro
 cuius solutione supponitur aliqua scia de nobilitate
 alij dicitur appetibile simpliciter
 aliqua scia de nobilitate
 alij dicitur appetibile simpliciter

utrum omnis notitia bona sit bona bonorum bona

Responsio

alij dicitur appetibile simpliciter

alij dicitur scia de nobilitate alij dicitur appetibile simpliciter

alia dupli est. uno mo qz est de nobiliori & pfectiori subiecto. et sic dicitur qz scientia de aia inter oēs ptes phie naturalis est nobilior: qz eius subiectū siue sit aia siue corpus aiatum est nobiliss inter subiecta aliarū scientiarū naturalium. Ex isto sequitur qz scientia practica simpliciter est nobilior scientia speculativa: ut patet de theologia cuius subiectū est deus. Secundo dicitur aliqua scia dicitur nobilior alia: qz illa de quibus consideratur in illa scientia sunt nobiliora & pfectiora: sicut non subiectū est sic dicitur qz metaphisica hōe mō est nobilior. qz ipsa considerat de deo & intelligit tūc qz inter oia alia entia sūt pfectiora nobiliora.

Sciendū est quartū qz incidit alia difficultas: quōd est saluabile qz scia sit de numero difficultissimum. tamen scientia de aia dicitur esse certior inter oēs scientias naturales. Pro cuius solutione supponitur qz scientia esse difficilis est intelligi dupliciter: uno modo qz ipsamet scia est difficilior sic non est intelligendū aliqua scientia esse difficilis. Alio modo quia est de re difficiliter cognoscibilis: sic est intelligendum. **Secundū dicitur** quod ubi est intellectus in creatis res sunt difficiles aut faciles ad intelligendū. **Pro cuius solutione** ponitur alique ppositiones. **Prima:** res non sunt difficiles ad cognoscendū intellectui diuino: non illa esse pfecte & distincte intelligit vnica intellectione & simpliciter. **Secunda** ppositio res non sunt difficiles ad cognoscendū intellectui angelico qz ex virtute propria non tamen in quacūqz distantia sed in distantia debita potest omne ens creatū siue absolutum siue respectiū cuius terminus non est deus distincte cognoscere. **Tertia** ppositio res non sunt difficiles intellectui humano sepato vel distincto corpori glorificato: qz talis ex virtute sua pfecte & distincte poterit intelligere oia qz intellectus angelicus ex virtute sua intelligit. **Quarta** ppositio res sunt difficiles ad cognoscendū intellectui humano cōiuncto cū corpore corruptibili: quia non potest intelligere pfecte sensibilia nisi mediātibus sensibus & fantasmatibus: ideo quāto cōiunctus res sunt minus sensibiles difficultior modo cognoscitur a nobis: sicut forte se sunt magne cognoscibilis itatis. **Sic** videtur ad difficultatē: qz scientia de aia dicitur arduior & facilior inter alias scientias naturales qz est ex parte nobilitatis & excellentie considerator: eo qz aia inter ceteras formas naturales est excellentior: tūc ex parte cognoscētis est difficultior inter formas naturales: quia minus est sensibile. **Sed** restat alia pars difficultatis: an accidentia magnam partem conferant ad cognoscendū quod quid est. **Pro cuius solutione** supponitur secundum Scotū: libro primo distinctione tertia: qz nulla subiecta immutat immediate intellectū nisi ad aliquā intellectionem sui: sicut nisi accidens sensibile. **Ex** quo sequitur qz nulli conceptus quiditatis valemus habere de ea nisi conceptus qui potest abstracti a quiditate accidentis qz non est alius qz conceptus entis. **Secundo** sequitur qz nulli subiecto est propria species sensibilibus nec propriū fantasma nec propria species intelligibilis. **Sequitur** tertio qz nullus conceptus quiditatis non cognoscitur nisi naturaliter de subiecto immediate causatus a subiecto: sicut tamen causatus vel abstractus primo ab accidente. **Ex** quo sequitur: tertia qz

accidētia videntur inceptis quiditatis subiecto subiecto. cū hoc tū dicitur qz p nulla accidētia possumus deuenire immediate ad aliquē conceptū simpliciter propriū & quiditatis subiecto. qz nulli accidentis pertinet naturaliter aut essentialiter propria quiditate subiecto. **Ex** quo patet quid sit dicendū ad difficultatē. **Et** hec de primo articulo.

Quantū ad secundū dubitat primo vtrū aia possit cognosci a nobis proprio conceptu & quiditate. **Pro** cuius solutione supponitur qz ut huius scotus in plogo. qz tione primay aia nra p statu isto non potest distincte et pfecte cognosci a se vel a nobis: sed tamen p statu potest cognosci quibus rationes suas generales & communes potest abstracti ab ymaginabilibus & communibus. **Et** si quis dicat: aia est sibi debite pfecte cognoscatur a seipso: tunc dicitur qz aia in ratione entitatis sibi pfecte non tamen in ratione obiecti nisi forte quo ad rationes generales: quia potest abstracti ab ymaginabilibus. **Et** si quis iterum dicat aia potest se cognoscere intuitiue p statu isto: dicitur tunc potest se cognoscere intuitiue pcedēdo anis: nā intuitiue & euidēter cognoscit se esse & negādo piaz. **Quis** rō est qz ad cognitiōem intuitiua aliquid non requiritur distincta cognitiō eius: sicut cognoscat ut exis est. notū est enim quod quis cognoscit se intuitiue esse: tamen de seipso non habet notitiā distinctā. **Et** si arguat intellectus nisi intelligendo abstracti ab hic & nunc. **Par** rōne ab obiectiōne exis est. **Par** potest aliqd cognoscere ut exis est & p nris nihil poterit cognoscere intuitiue. **Respondet** scotus quibeto qz tione. **Res** qz qz qz distinctio ponitur inter cognitiōem intellectiua & sensitiua ex parte obiecti puta qz intelligimur vlt sentimur singulare & qz qz alia distinctio isti corrdēs non dicitur intelligi tanqz inter potētias disparatas sicut est inter visus & auditū. **Sed** dicitur intelligi distinctio intellectus a sensu sicut potētie superioris cognitiue ab aliqua cognitiua subordinata sibi. **Sic** videtur qz potētia superior potest cognoscere obiectū sub aliqua rōne sub qua non potest potētia inferior: sed non eōtra. **Imo** quicqd cognoscit sensus & sub quacūqz rōne cognoscit intellectus potest cognoscere et cū hoc sub aliqua rōne. **Vel** sub aliquo modo pfectiori. **Sic** conceditur qz intellectus potest intelligere obiectū non hic & nunc. qz sub rōne quiditatis absoluta. **Sensus** autem non potest cognoscere obiectū. quia est virtus limitata ad cognoscendum illud sub rōne existētis ppter hoc intellectus non determinatur ad cognoscendū sub opposito modo. **Imo** est indifferens ad oppositū modū & ad aliu. **ideo** quādo dicit qz intellectus abstracti ab hic & nunc: non vult negare qz intellectus possit cognoscere rem sub rōne existētis. **Et** si quis iterum arguat sequeretur qz ipsius aie possent esse de notitie vna abstractiua et alia intuitiua. **et** sic duo accidentia solo numero differentia essent simul in eodem. **quia** ille due notitie de eodem obiecto non vidētur differre nisi solo numero. **Respondet** scotus ibidem per aliquas ppositiones. **Prima** tales due cognitiōes possunt esse eiusdem obiecti si muli: idem obiectū potest cognosci simul & intuitiue

metaphisica. r. i. fo. 2. 100

m. 2. huius. du. l. fo. 1. 20.

metaphisica. et minor. t. cap. v. huius.

o statu isto

o videtur infra du. 3. q. 1. quæstionis.

metaphisica. du. 2.

patet de angelo respectu dei

et abstractiue. ¶ Secūda ppositio. sicut cētia rei abstractiue pōt cognosci. ita et existētia eius. Lertia ppositio. noticia intuitiua et abstractiua de quocūq; obiecto sint differūt specie. Quarta ppositio. talis distinctio nō est ppter diueritatē obiectorum. sed ppter rōnes formales motus hinc et inde. q; in cognitione intuitiua res in ppria existētia est p se motiua obiectiue. sed in cognitione abstractiua p se motiua est aliquid in quo res habet cognoscibile qd nō est aliud q; spēs vel similitudo rei.

Dubitarur secūdo utrū res cognita sit in cognoscēte scdm esse reale. Pro cuius solutione supponitur q; creatura ante q; pducatur nullū verū esse habet neq; quid itatiū neq; essētie neq; existētie. hoc vult hēre Scotus libro primo distinctioe tertia. ¶ Hoc supposito rōndetur p aliquas ppositiones. ¶ Prima ad hoc q; res cognoscatur non opz q; habeat aliquod verū esse reale nisi forte cognosceretur cognitione intuitiua q; reqrit obiectū esse p̄sens et existens nō quidē p̄sentialitate locali: sed p̄sentialitate p̄portioabitū cogniti ad cognoscens. Secūda ppositio. deus ab eterno nō minus cognouit p̄terita futura possibilīa q; p̄sētia. et tñ nō tūm est q; multa possibilīa nihil sūt nec aliqd erūt nec aliquid fuerūt. Lertia ppositio. deus ab eterno nō minus cognouit esse existēte alicui q; esse cētie. ex quo seq̄tur q; sicut deus ab eterno aliqd cognouit saltem futurū. etiā eius existētia cognouit. Sed dubitān deus cognouit ab eterno existētia possibilīū q; nūq; erūt. Et ex istis seq̄tur vñ q; res nō ponitur in p̄dicamēto scdm esse cogniti saltez vt ly scdm capitur reduplicatiue cum esse cogniti quodamō videtur accedere rei sed res r̄ponit̄ in p̄se su amento scdm eius esse essētie cogniti cum tale esse ab eterno fuit cogniti. ideo res ab eterno fuerūt in p̄dicamēto saltez scdm cognitionē ipsi dei. ¶ Seq̄tur vltērius ex hoc q; ad hoc q; aliqd sit subiectū sciēt̄ realis nō opz q; habeat esse reale sed sufficit q; habeat esse cogniti vt patz de rosa de qua nūc pōt haberi sciētia. Seq̄tur vltērius q; nō opz terminos et q;bus pponitur ppositiones ingredientēs demonstrationē supponere p p̄sētib; sed sufficit q; supponā Pro p̄sētib; p̄teritis et futuris vel possibilibus. et hoc est qd dicit cōiter q; corpora in talibus p̄pōtib; absoluit a t̄p̄e. i. extrema indifferēter capitur. in ordine ad q;cuq; differētia t̄p̄is. ideo qñ dico hō est aīal rōnāle hō accipitur p p̄sētib; p̄teritis et futuris et passibilibus saltem distinctiue vel distinctis. Alterius seq̄tur q; oēs res sunt producte ab eterno in esse cogniti. vñ rem p̄dici in esse cognito nō est aliud q; ipsam esse actualiter cognitam. ¶ Et aduerte q; esse cogniti si dicit esse actualē q; res ipsa actualit̄ cognoscitur: non quidē esse actualē simpliciter sed solū p̄m qui. ¶ Et si q̄ras quid est istud esse cogniti. Responderit q; nō est aliud q; res cognita. ex quo seq̄tur q; istud esse cogniti nō est aliquid verū esse rei nec cētie nec existētie. seq̄tur etiā q; istud esse cogniti non formaliter esse possibilē: imo ipsū esse

possibile cōmittatur ipsū esse cogniti. ita q; esse cogniti p̄cedat natura esse possibile. vñ quia res h̄ esse cogniti ideo h̄ esse possibile et nō ecōtra. ¶ Et aduerte tamē q; istud esse cogniti et esse possibile distinguitur formaliter ab inuicem. ¶ Et si quis q̄rat an illud esse cogniti sit deus. Rōndetur q; nō formaliter nec realiter est deus: q; nō est nisi ena diminutū: licz tamen vñ recipitur et extrinsece sit deus. Dicitur vltērius q; nō est intellectio sed est res cognita que terminat intellectiōne. vnde tale esse cogniti continue dependet ab ipsa intellectioe: ita q; illa destructa destruit illud esse cogniti.

Dubitarur tertio: utrū anima habeat aliquas opationes p̄prias quas non cōicet corpori. Pro cuius solutione supponit̄ primo q; dubitū nō habet difficultatē de aīa vegetatiua vel sensitua. quia certū est q; illa nō recipitur et extrinsece possunt exercere sine corpore seu sine organo corporeo. ideo ille nō sunt sepabiles a corpore. et dato q; deus per suā potentā absolutā illas separat a corporibus suis certe extra corpus nullas possent habere opationes. ¶ Et si quis querat nōne adhuc anima sensitua possit recipere visionē. Rōndetur q; nō: quia actus seu opationes aīe sensitue licz p̄dici cātur ab aīa: tamen nō recipiūtur in aīa. sed in potentis que non sunt aīa: sed quedā tota p̄sētia cōposita ex quibusdā realitatibus aīe et quibusdā p̄sētib; corporis. Supponit̄ secūdo: licz aīa rōnālis sit forma seu actus ipsius corporis: tamen nō extēditur ad extēsiōnē ipsius corporis p̄pter eius p̄fectionē. sed est tota in toto: et tota in quilibet eius parte: de quo alias magis videbitur. Omēs autē alie forme ab aīa rationali sunt extēse fm q; extēditur illud in quo recipiūtur. ideo aīa sensitua extēditur p totū corpus sic q; illa pars aīe sensitue que informat caput: nō est illa q; informat pedes. et sic de alijs. ¶ Lertio supponit̄ q; triplex est spēs seu similitudo vel ratio p quā res cognoscitur: scz species sensibilis. spēs fantastica q; vocatur fantasia. et species intelligibilis. Differūt tamen iste species et q̄tum ad subiectū et esse representatiū. nā tam species sensibilis q; fantastica recipitur in aliquo corpore puta in organo. ideo sunt extēsbiles si cut illud organū corporeū. sed spēs intelligibilis in nullo corpore recipitur. sed intellectu possibilis p̄cise recipitur. sed q; differūt q̄tum ad esse representatiū p̄z quia spēs sensibilis solū representat rem in p̄sēntia obiecti et nō durat neq; p̄manet in organo nisi q̄d in sensatio manet vñ obiectū est p̄sens vel si maneat pars post manet. sed spēs fantastica representat rem tam in p̄sēntia q; in absentia. ideo fantasia fantasatur q̄tus obiecti. non sit p̄sens cōueniunt tamen iste due spēs quia quilibet representat rem sub cōditionibus singularibus. ¶ Et aduerte q; pro statu isto ad ista spēs fantastica et intellectu agente causatur species intelligibilis intellectu possibilis q; representat rem tam in absentia q; in p̄sēntia. sed nō representat eas sub cōditionibus singularibus. et hoc est qd volebat dicere cōmentator q; intellectu agente est q; facit vñ. et saltatē in reb;

videt̄ bmo postq; du. p folio. 37.

videt̄ 2 huius. no. 3. q. videt̄ in pmo postq; huius

videt̄ huius. du. pmo folio. 109.

organum

videt̄ 2 huius. du. 2. fo.

videt̄ 3 de aīa. no. 4. q.

videt̄ in p̄o p̄bri. du. 2. fo. 12. q. nōc

in p. d. v. b. l. b. q. m. 1. 2. fo. 9.

in p. d. v. b. l. b. q. m. 1. 2. fo. 9.

in p. d. v. b. l. b. q. m. 1. 2. fo. 9.

in p. d. v. b. l. b. q. m. 1. 2. fo. 9.

in p. d. v. b. l. b. q. m. 1. 2. fo. 9.

est causat spem intelligibile p qua vlt representa-
 tur: vt vnu obiectu numero pdicabile de pluribus
 predicatione dicente hoc est hoc. ¶ Sicut suppositi-
 tus rñdetur ad dubiu: q aia hz aliquas pprias opa-
 tiones quas exercet sine organo corporeo: sicut est
 intelligere & velle: & istas pot hēre tam iuncta cor-
 poru q non iuncta. vñ ad hoc q intellectus intelli-
 gat nō requirit aliqd organu corporeu. sed sufficit
 tibi q obiectu sit sibi debite presens vel in se vñ in
 sua specie. ¶ Et aduerte: q opationes quas nō pot
 exercere sine organo corporeo nunq recipiunt in
 anima. sed in aliquo cōposito prim corporeo et prim
 spirituali: puta in potētia que cōponitur ex quadā
 realitate anime & parte corpus. Et hec de secūdo ar-
 ticulo.

Quantu ad tertiu sit cōclusio responsalis:
 scientia de anima habens pro subiecto attributio-
 nis corpus aiatuz sub ratione aiatu inter pres pht
 losophie naturalis est certior & honorabilior. Et
 ad rationes patz quid sit dicendū in pzo articulo.
 ¶ Et sic est finis huius pami de anima.

Sequitur secundus.

De quidem a prioribus tradi-
 ta de anima dicta sunt. iterum
 autem tanq ex principio rede-
 amus remprantes determina-
 re quid est aia: et q viciq erit cō-
 munissima ratio ipsius: dicimus vtiq vnu
 quoddam genus eoz que sunt substantia.

Sic est secundus liber de aia.
 in quo phis determinat de substantia
 quome scdm eius ppriaz opatio-
 nē. Et diuiditur in quattuor tracta-
 tus. primus diuiditur in quoz capitu-
 la. In pzo ponit diffinitionē ipsi-
 us anime ponēdo quadā diuisione. Prima: entiu
 quoddā est suba. aliud est accū. Secūda: subaz aia
 est materia q non est scdm se hoc aliqd. aia est for-
 ma scdm quā res dicit hoc aliqd. & aia est cōposi-
 ta ex his scz ex materia & forma. Tertia: diuisione
 plex est actus: quidā est actus prim' sicut sciētia. a:
 lius est actus scōs sicut cōsiderare. Quarta: subaz
 aia est corporea aia incorporea. Quinta: corporez quedā
 sunt phisica aia sunt nō phisica sed magis artifi-
 cialia. Sexta: corporez phisicaliu aia hnt vitā q ali-
 mentū augmentū & decrementū suscipiunt aia nō
 non habent vitā. Deinde infert diffinitionē aie di-
 cēns: q aia est actus corpis phisici in potētia vitā
 hntis pbat quia aia est suba & nō est cōpositū nec
 materia: ergo est forma. q nō sit corpus pbat qz oē
 corpus hz vitā: sed aia nō hz vitā: argit. Sed dicitur
 igit. Deinde declarat diffinitionē aie q ad singu-
 las pres. & infert tres cōclusiones. Prima: aia est
 actus prim'. qz aia est actus sicut scia. sed scia est
 actus prim'. ergo aia est actus prim'. Secūda: hnt
 hō. aia est actus prim' corpis organici. qz aia est
 actus corpis viuētis: et oē tale est organici hntis p-

tes diuersaz rationū ad diuersas opationes exercē-
 das. vt plante hnt folia ad coopiendū fructū: & ra-
 dices ad suscipiendū alimentū. et siliter aialia hnt
 caput et pedes. et sic de alijs ad diuersas opatio-
 nes exercendas. igit. ¶ Et subdit: q nō optz qre
 vtrū aia & corpus sint vñs: sicut neq de cera & figu-
 ra nec de actu & potentia. qz actus & potētia hnt ex
 suis naturis vt cōstituant vñs totū. Ex isto textu
 elicitur hec auctoritas. Ad est qrenda causa sup-
 ple iurinsca: quare ex actu & potentia fit vñs: nll
 qz hoc est actus. aliud nō potētia. Tertia cōclusio
 aia est actus substantialis. qz illud ē actus subalis:
 p qd suba est talis: sed p aiam aliqua suba est ta-
 lis: igit. ¶ Ex pdictis infert: q aia est actus corpis
 vitā hntis in potentia. qd pbat q simile: qz sicut se
 hnt semen & fructus: sic aia: siue hnt aiaz & opatio-
 aie. sed semen & fructus sic se hnt: q hnt semen hz
 in potētia fructū: ergo aia simili hnt aiaz hz in potē-
 tia vitā. ¶ Finaliter subdit: q sicut vñs & pupilla
 sunt oculus: ita aia & corpus sunt aial.

Quoniā autem ex incertis quidē certius:
 certius autem fit quod certū & scdm ratio-
 nē notius: remprandū iterū est sic aggredi
 de ipsa: non enim solū est qz optz diffinitiuā
 rationē ostendere: sicut plures terminoz
 dicūt: sed etiā cām inesse & demonstrare.

Stud est scdm capitulū in quo phs demonstrat
 diffinitionē aie p aliā diffinitionē nobis notiore.
 Et dicit: q ex notioribus nobis tñ fm naturā min'
 notis: fit nobis notius qd fm naturā & simpliciter
 est notius. vt p effectus q sunt nobis magis notis: fi-
 unt nobis cause notiores: q tñ simpliciter & fm na-
 turā sunt notiores. ¶ Et subdit: duplex est diffini-
 tio aie. vna q datur quodāmo p cām: sicut illa q di-
 cta est prius: & alia p effectus: puta in q dicit: aia est
 principiu viuēdi. Et dicit: q nō sufficit scire illā q
 est nobis notior: sed optz p illam demonstrare aia.
 ¶ Et subdit: q nō est incōueniēs vnā diffinitionē
 demonstrari p aliā. nā cōtingit vnā diffinitionē esse
 principiu demonstratiōis. aliā cōclusionē. & aliā totā
 demonstratiōnē pōne differētē. & dat aliud ex
 plurim in mathematicis. vt tetragon' est ortogonū
 equilaterale equale quadrāgolo altera parte lon-
 giori. & ista videtur dicere effectū. sed ista tetrago-
 nus est medie rei inuentur: videtur dicere causam.
 ¶ Consequenter ponit phs aliquas cōclusiones.
 ¶ Prima est: q aia est principiu quouiuim'. i. quo
 aliquid viuūt. i. p hoc differit aia ab inaiatis. in
 aia em nō hnt principiu vite. aia nō hnt prin-
 cipiu vite. Ex quo. infert: q opa vite sunt multipli-
 cia scz intellectus. i. intelligere: sensus. i. sentire: et
 motus fm lo. cū. nō quēqz sed q a principio inri-
 sero est ad diuersa loca vel situs. vt augmentatio vl
 diminutio p sumptionē alimentū: & oēs alij motus
 pgressiu aialiu epā volatū natatiū. & in aialib'
 impfectis scz dilatio et cōstrictio. Et subdit: q oē
 viuens aliquo predictoz modozum viuēdi viuūt.
 Secūda cōclusio ostēdit qdus puentatiūm' modus
 viuēdi: et hec oia vegetabilia hnt in mū modū

omendat. qz oia hnt principia per qd suscipiunt aug-
 gmentum & decrementum fm straria loca & strari-
 os situs. qz no auge. nē sic furfū: quicquid augeant
 veorsum. oia em vegetabilia aluntur & viuunt vsqz
 in finē. & quousqz possint alimentū suscipe. ¶ Ter-
 tia p̄lo. Possibile est hnt modū viuēdi separa-
 ti ab alijs. s3 nō eōdē. vt p3 in Plantis q̄ non intel-
 ligant nec sentiūt. & tū mouentur fm diuersa loca.
 ¶ Deinde ponit differentiam inter sensitiuū & fm
 locū motiū. qz multa sunt aīalia q̄ fm locum non
 mouentur: q̄ tū dīr viuere. Ex hoc infert. qz sensus
 tactus inest omnibus aīalibus. qz sicut vegetatiuū
 potest separari a sensitiuo & ab alijs: ita sensus tactus
 ab alijs sensitiuis: sed non econtra. ergo sic vegeta-
 tiuū est vna pars anime quā oia vegetabilia pri-
 cipiant: ita sensus tactus est vnus sensus quem oia
 sensibilia p̄cipiant. Ex quo infert. qz p̄dictis p̄nt
 elici quattuor gradus viuēdi: scz vegetatiuus. sen-
 sitiuū. intellectiuū. & fm locum motiū. ¶ Conse-
 quenter mouet duo dubia. Primum: vtrum sensiti-
 uū. vegetatiuū. & intellectiuū sint diuerse potē-
 tie eius dē aīe. Scd̄s̄i vnumq̄qz istoz sit ps anime:
 vtram vnū separaretur ab alio rōne solum vel etiam
 loco & subiecto. ¶ Ad scd̄am r̄ider p̄his dicens: qz
 in alijs quibus nō est difficile videre p̄dictaz separtio-
 nē. in aliquibus aīe est dubiū videre. nā in plan-
 tibus partes separate & decise viuūt. & s̄ in alijs
 quibus aīalibus puta annulosis. vt sunt anguille & ser-
 pentes quozum partes decise viuunt. habent enim
 sensum & fantasia & appetitum: qz vbiqz est
 leticia & dolor: vbi est appetitus. & qz p̄ces decise ha-
 beant sensum: p̄bat. qz si p̄gātur se retrahunt. Et
 in istis sensitiuis motiuis fm locū & vegetatiuis non
 videntur distingui loco & subiecto. sed de intellectu
 no dubiū est: vtrū differat ab alijs rōne solum vel
 etiā loco & subiecto. qz intellectiū videt eē q̄daz
 genus distinctū & separtū ab alijs sicut p̄petuum a
 corruptibili. ¶ Deinde soluit primū dubiū dicens:
 qz quattuor gradus viuēdi insit quibusdā viuē-
 tibus vt hominibus: aliquibus aliqui vt brutis in-
 sunt vegetatiuis: sensitiuis & fm locū motiuis. q̄bus-
 dam inest solū vnū vt vegetatiuū plantis. Ex quo in-
 fert. qz in diuersis p̄dicta sunt diuerse aīe vel potē-
 tie abinuite cēntialiter distincte. s3 in eodē sūt p̄es
 ipsius aīe. Ex oibus p̄dictis vult inferre scd̄az diffi-
 nitionem aīe. & dicit primo: qz sicut duplex ē principi-
 um quo scim⁹. s. scia & aīa: s̄ duplex est principiu
 quo sanamur: scz sanitas & sanabile quo materialr
 sanamur. ita s̄ illud quo viuimus & sentim⁹ dicit
 duplr. qz aliquo principio viuimus tanq̄ forma: et
 aliquo tanq̄ subiecto. tūc dicit. qz aīa est principiu
 quo viuimus. sentimus: mouemur & intel. s̄im⁹ pri-
 mo. Ex quib⁹ oibus infert aliqua corozalaria. Pr̄im-
 aīa est actus corporis: qz nō est materia nec totum
 cōpositū. q̄ ē act⁹ seu forma. Scd̄m. corp⁹ nō est act⁹
 aīe. s3 aīa est act⁹ corporis. Tertiu. aīa nec ē corpus
 nec sine corpore. Quarto. aīa nō est actus cuiuslibet
 corporis. s3 corporis organici: qz vnusquisqz actus est
 sua p̄p̄ta materia in qua natus est sic fieri. nā act⁹
 actiuoz sūt in patiente p̄disposito. sic materia aīe ē
 corpus phisicum vitā hnt in potentia.

Veritur vtrum diffinitiones anime
 sint sufficienter assignate. Arguit p̄io con-
 tra primā diffinitionē. qz aīa nō ē act⁹ cor-
 poris: igit p̄ia diffinitio nō est bona. Tūc p̄bat. qz
 aīa nō ē pars corporis: igit nō videt eē act⁹ corporis.
 ¶ Scd̄o sic. aīa est actus opatiōis. q̄ nō ē actus cor-
 poris. Tūc p̄t: qz aīa est actus sicut scia. s3 scia est
 actus p̄dicationis: igit. ¶ Tertio sic. multa sunt
 corpa aīata q̄ non sūt organica. id ē in quibus non
 appet aliqua diuersitas organoz: sicut sunt vegeta-
 bilia conche & spongia marina. q̄ male dīr qz est act⁹
 corporis organici. ¶ Quarto sic. corpus est principiu
 quo viuim⁹. cū sit p̄p̄tu susceptiuū vite. q̄ ista diffi-
 nitio p̄uenit alijs a diffinitio. Tūc p̄t: qz sine corpo-
 re non viuimus. ¶ Quinto sic. vni⁹ rei est tū vnus
 esse. ergo vnus rei videt esse tū vna diffinitio. In
 oppositum est p̄his in textu. ¶ In questione erūt
 tres articuli.

Quantum ad primum sciendum ē primo:
 qz circa textū incidit aīq̄ difficultates. Pr̄ia vtrū
 ois aīa dicat eē suba. Et videt qz nō: qz eō ē oī sub-
 stātie in subiecto nō esse: s3 aīa est in subo qz i cor-
 poris: igit. ¶ Scd̄o sic: aīa p̄t adesse & abesse subo. is
 corpi p̄ter subiectū: id ē corporis corruptionē: igitur.
 In opp̄m af. qz ois ps substātie est substātia: s3 aīa
 est ps sube. q̄ aīa est substātia. ¶ Pro solutiōe sup-
 ponit. qz ois aīa siue sit rōnalis: siue sit sensitiua: si-
 ue vegetatiua: dīr esse suba. nō quid substātia vt est
 genus q̄si altissimū: s3 capiēdo substātiā large pro
 omni illo qd non est accidens: seu p̄ omni illo qd nō
 inheret neqz natus est inherere. ¶ Et si dicatur aīa
 nō dīr per se ens: ergo nō dicit esse substātia. ¶ Res-
 pōdet scotus quolibeto. q̄stione. ix. qz aliquid dicitur
 p̄ se ens tripliciter. vno mō vt idem est qz solita-
 rie. & sic accidens pōt dici ens p̄ se. id est ens solita-
 rie caprum. vt in sacramento altaris accidit dīr p̄
 se. id est solitarie & non in subiecto. aīa etiam rōna-
 lis isto mō dīr eē ens per se. id est solitarie quando ē
 separata a corpore. Et aduerte qz aliter & aliter acci-
 dens & forma materialis dicuntur eē p̄ se qz aīa rō-
 nalis. qz accidens & forma materialis solū dicitur
 p̄ se: id est solitarie per virtutem cause extrinsece.
 sed anima rōnalis non solum dicitur sic ens per se:
 sed dīrute sue nature sibi derelictē. qz non necessa-
 rio dependet a materia in p̄p̄io suo esse. Secundo
 modo dicitur ens per se: put distinguitur vtra ens
 in alio. & sic per se ens est idem qz non inheret nec
 actualiter nec aptitudinaliter: hoc modo quēcūqz
 substātia non solum composita sed etiā materia &
 forma est ens per se. qz s3 forma substāntialis in sit
 materie informando ipsam. non tamen inheret: q̄a
 inherere dicit non per se informare. qz inherere nec
 est actus simplr s3 fm quid. nec cum illo cui liberet
 facit per se vnum: sicut illud qd informat. ¶ Et si
 quis querat: quare ex forma substāntiali & materia
 magis fit vnum per se qz ex subiecto et accidente.
 ¶ Respōdet ibidez scotus cum aristotele. viij. me-
 thaphisic⁹: qz non est aliqua ratio nisi quā hoc est
 per se actus: illud per se potentia. & huius non est
 aliqua vltior rōnis p̄p̄ta ratio huius et illius.

patet solutio in p̄ articulo. no. 2. huius

videt solutio in legem in no. fo. 26.

plurimū dicitur

aliquid dīr per se ens

videt qz p̄p̄tio no. 4. fo.

hoc soluit rōnis aīe qz

Alio modo capis est per se illud quod habet ultimam actualitatem. ita quod non est per se ordiabile ad aliquam actum simpliciter: tunc idem est quod per se subiectus seu suppositum vel hoc aliquid. et modo modo anima non dicitur esse ens per se. Et si quis querat quomodo anima dicitur actus primus. Respondetur quod ideo dicitur actus primus corporis. quia est principium operationum ipsius corporis. sicut scia dicitur esse principium considerationis seu cognitionis: vel quia perfectiori modo informat corpus quam quod cuncta aliud.

Sciendum est secundo: per declarationem diffinitionum anime supponitur quod prima diffinitio anime est eadem omni anime tam rationali. sensitivae quam vegetativae. Ex quo sequitur quod anima videtur esse univoca ad animam rationalem sensitivam et vegetativam. Et si quis dicat quod anima rationalis directe sit in predicamento: contra continetur sub anima quod dicitur esse genus. Respondetur facilliter quod non sequitur: sed oporteret sic argui: utinam sub genere quod est genus generalissimum. vel utinam sub genere generalissimo: quod est directe in predicamento. modo anima non est genus generalissimum: nec utinam sub genere generalissimo: imo forte non est genus: sed sit univoca ad illas tres animas. Sed dubium est: quomodo habet ad illas animas: utrum per diversas et per modos in trinfecos. Et si arguatur: anima vegetativa non est actus corporis organici. cum in plantis non appareat diversitas organorum. etiam non videtur quod ibi sint ponenda illa organa: tum non ponantur nisi ad diversas operationes exercendas. sed iste arborum non videtur habere diversas operationes: igitur. Respondetur quod plantae habent diversas organa: tamen parvam distinctionem habeant propter etiam dicitur per illa diversa organa exercentur alie et alie operationes. vel saltem magis exercentur per unam partem quam per aliam. et per radices magis exercentur accipere nutritionis quam per alias partes. Et si quis iterum dicat: quod non veniunt anime celestis: in celo non sunt diversa organa: cum celum sit univocum in omnibus suis partibus. Respondetur quod alias visum est quod finem habitum non sunt anime. Possent dicitur non tunc mens aristoteli. celos esse animas. et alii vocat animam celestem intelligit quantum ad additionem. quia anima est motrix: et non quod sit forma: sed est intelligentia propria motiva illius orbis. Et si quis iterum querat de anima rationali post separationem non est actus corporis. Respondetur quod actu non sit actus: tamen habet aptitudinem. quia inclinatur adhuc ad informandum suum corpus. Et si quis iterum dicat: videtur quod in illa diffinitione illa particula physici frustra ponatur. cum omne corpus sit naturale. Respondetur quod hoc corpus sit naturale. dato tamen quod cum hoc sit artificiale: tamen ponitur illa particula ad denotandum quod anima non veniunt et ut artificiale sed ut naturale. Adverte utinam quod secunda diffinitio anime proprie venit soli anime rationali de quatuor gradibus videtur: quod in solo hoc invenitur. et hoc si ly recipiat copulativum. videtur etiam quod ly videtur in illa diffinitione non dicitur capere generaliter per operationem vitalem: tunc videtur quod alie particule frustra ponentur. nisi dicere quod ponuntur per maiorem explanationem. dicitur quod capi per aliquam operationem vitalem spiritus distincta per alias: sicut operatio anime vegetativae. dicitur etiam in illa diffinitione numerus plus accipi pro numero singulari: ita quod sit sensus: anima est principium quo vivimus. in quo aliquid dicitur.

Sciendum est tertio: quod circa tertium incidit una difficultas. utrum intelligere sit operatio materialis vel immaterialis. Respondetur breviter quod ipsa est immaterialis. Et si arguatur quod si hoc esset verum: maxime esset id quod intellectus ad eam elicendam non indigeret organo corporeo: sed hoc non est eadem ratione dicitur quod operationes ignis essent immateriales. quia ignis non requirit determinatam partem ad exercendum suas operationes. Alii forma que est univocum in toto et in qualibet eius parte non dicitur operari per organum. Respondetur breviter quod non est ideo immaterialis: sed quia eius similitudo. receptivum dicitur esse immaterialis: puta ipse intellectus vel ipsa anima. Et si quis dicat anima non est receptivum ipsius intellectus sed homo. cum homo dicatur intelligere. quod non esset nisi intellectus recipere in hunc. Respondetur scotus quod libet. quod nona: et etiam ad ista in isto notabili ponitur quod operatio immaterialis potest convenire aliter dupliciter. Uno modo tamen primo susceptivum: sic intelligere dicitur veniunt anime. Alio modo tamen susceptivum remotum: sic bene dicitur veniunt huius. Et si quis querat nonne operationes sensitivae dicuntur etiam immateriales. quia videtur quod recipiant in anima que est immaterialis. Respondetur quod libet operatio sensitiva est primo composita ex materia: sicut proprium receptivum ipsa anima non est immediate receptivum ipsius: sed ipsa potentia visiva que est quoddam compositum ex anima et quadam determinata parte corporis. Et si quis querat nonne anima est ratio prima recipiendi illam visionem. Respondetur quod anima sit principium productivum illius operationis: non est ratio prima recipiendi visionem: sed forma totius organici modo quo humanitas dicitur forma totius hominis: est prima ratio recipiendi visionem. Et ex isto sequitur. quare anima post separationem non potest sentire: quia non habet receptivum sensationis nec rationem recipiendi. Et si quis querat quare anima melius requirit diversas partes vel diversa organa ad producendum suas operationes quam alie forme. Respondetur quod ratio est: quia ipsa est quodammodo illuminata in agendo: cum sit principium multarum operationum dissimilium et difformium: que non possunt elici nisi mediis diversis partibus dissimilibus: sed hoc non invenitur in aliis formis.

Sciendum est quarto: quod circa tertium incidunt adhuc alique puer difficultates. Quod anima anima sensitiva sit extensa ad extensionem corporis et sit vegetativa. Ad quam respondeatur breviter ponendo tale per pondere anima sensitiva est extensa ad extensionem corporis: ita quod est tota in toto: sed non tota in qualibet parte: per in parte. quia omnia anima sensitiva corrumpitur ad corruptionem subiecti extensis: vel ad corruptionem illam cuius est pars. Dividitur etiam anima sensitiva ad divisionem subiecti extensis. ut per de animalibus annulos: quorum partes decem vivunt. Dicitur tamen aliqui quod est intensa. quod probatur: quia nulla operatio in una parte subiecti remittit aliam operationem factam in alia parte subiecti. sed operatio anime sensitivae facta in una parte subiecti extensis: remittit operationem factam in alia parte. ut si aliam multum intense aspiciat aliquam rem non ita bene percipiet potentia auditiva: sicut alteri. sed ista ratio non concluditur: quia talis

alio immanis pot. con. yro alieu delyph.

de celo se mudo. ma. qre pma.

opatio nō remittit aliā opationē. s; potētia nō mī agit ppter nūmā actionē alteri? vel ppter aliquod aliud impediens. ¶ Secūda difficultas: vtrū aīe sensitivē sine vegetatiue sit idē eē cū esse totius. r vide tur q sic. qz aliter nō corrūperet vniū ad corrūptiōez alteri? imo videt etiā ppter hoc q esse aīe rōnalis distinguat ab eē totū: cum remaneat post corrūptiōē totū? ¶ Rūdeū breuiter sūm mētem scoti quoll beto qstione ar q quelibet aīa h; sūm pprum eē r distinctum realr ab esse totius. r hoc loquēdo de eē p qd res recedit formaliter a suo nō eē. qd nihil aliū est q illud per qd aliqd est extra intellectū r potētiā sue cause. Et ponit talis regulā: aīe res realr distincta ab alia habet pprum eē distinctus ab eē alterius: nam sic r res h; suum pprum eē. nā esse rei non est alia res ab illo cuius est. iō sicut r res distincta ab alia: ita habz suum pproprium esse. Ex quo sequitur q aīa separata a corpore habet illud idē esse qd habebat qñ informabat corp? Ex isto sequit q nō est inconueniens vñā rem habere. Plura eē partialia cōpōnentia vniū totū. nō qñ dī de aīa rōnali q eē eius manēt. dico q vtrū est qz eē ei? est oīno incorruptibile p se r p accūs. sed aīe fore nō manent in suo esse corrūpto toto. nō qz eē carū nō sit aliqd ab eē totius cōpōsitū. s; qz corrūpitur p accūs. r hoc qz corrūpens p suū principium actim r rariū illis attingit illas. vel qz attingit totū cōpōsitur a quo tales forme sunt inseparabiles in essen do. ¶ Et hec de primo articulo.

Quantum ad scdm dubitatur primo: vtrū in qualibet parte corporis aīa sit tota aīa. Arguitur primo q non quia sequeretur quelibet pars aīa lis esset aīa et q quelibet pars hoīs esset homo. s; ista sunt in cōuenientia. prima pars patet q: qlibz pars aīa: is est substantia animata sensibilis: ergo quelibet pars aīa: is est animal. cōsequētia patet p locum diffinitione ad diffinitum. Secūda pars patet: qz quelibet pars hoīs ē quid ppositū. qz corpe r aīa rōnali. Secūdo sic: si aīa esset in qualibz pte corporis hoc maxie esset intellectiua. s; hoc non qz ipa est indiuisibilis: s; nō habet pres r per pns non ē tota in toto r in qualibet pte eius. Item si aīa esset tota i toto: sequeretur q absciso digito separē aīa sed hoc ē falsū: igit. Itē sequerē q idē distaret a se ipso q videtur falsum. p; aīa qz aīa intellectiua i pede hoīs distaret a seipsa i capite. Itē sequerē qd idem simul moueret r qeseret. nā posset aīa moueri in capite r qesere in pede ad quietē pedis. Item sequeretur q idem esset in diuersis locis: qz in infinitis ptrib;. sequerē etiā q idem moueretur simul motib; r rariis qz stat pedē moueri sursum r manū deorsum: igit. In oppositū aī r pcpue de aīa rōnali q: aīa rōnalis informat quālibet pte corporis. v; ergo informat scdm se totā: r sic habet intentiū. vel scdm alia r alia prem quod nō est dicendū qz aīa rōnalis est oīno indiuisibilis. igit nō habet partes. p; pro solutione supponitur q sic ut iam visus est dubiū nō est de aīa sensitīua neq; vegetatiua cū dictū sit q ille extenduntur scdm extensionez corporis r sunt diuisibiles. r vna pars informat vnam partem et alia aliam sic q nō tota aīa sensitīua vel vegetatiua in-

format quilibet. dubiū ergo est de aīa intellectiua ¶ Supponitur secūdo q totum capitur dupliciter. vno modo sicut categorizate. r sic est signū distributū ptiū alicuius totius. vt tantum valet dicere totus sortes sicut quelibet pars sortis q admodū solet dici totus sortes est minor sorte. alio modo capitur categorizate. r hoc dupliciter. vno modo negatiue vt idem est sicut pfectū cui nulla pars deest p; r tinentis ad suā naturā q admodū diceret totus homo si haberet brachiū abscisum. r isto modo dicimus totū deus tota aīa: r sic capit cur dicitur q aīa est tota in toto: alio modo idem est q hīs pres r sic quelibet pars cōtinuū esset vnum totum. et sic non dicimus q tota aīa intellectiua sit in qualibet parte. r per hoc soluitur scdm argumentū. ¶ Supponitur tertio q ista difficultas includit aliam difficultatem. puta vtrū quelibet pars animalis sit animal: r vtrum quelibet pars hominis sit homo. Ad quā breuiter responderetur q non. Et pro declaratio ne supponitur q in diffinitione aīalis debet intelligi totalis. ita q sit sensus aīa est substantia supple totalis aīata sensitīua. ¶ Dico vterius pbabiliter q debet poni sensitīua r nō sensibilis cū certe plāta sit sub aīata sensitīua. v; solit tñ aliqui saluare dicēdo q sensibile in diffinitione aīalis capit actie. s; nō videt q tales termi imponēt actionē. qz cōiter exponūt p passiuū vt visibile natus videri. r voco subaz totale q cū sit vniū totū nō est pars alteri? totius qd sit p se vniū. r voco subaz piale q ē pars alii cui? totū? qd est p se vniū. Similr dī: q ad hoc q sit hō nō sufficit q sit cōpositū ex corpe r aīa: s; requiritur q sit ppositū totale exponēdo totale sicut prius r hoc est certe idē qd dicitur aliq q sit ppositū ex corpe r aīa: ex susceptibili ad equato r totali. mō nulla ps hoīs est sic pposita r p hoc soluitur argumenta. ¶ Et si qd arar vñ ē q ipa aīa intellectiua informat totū cū ipsa sit indiuisibilis. Rūdeū q hoc idē est qz nō determinat sibi aliquē sūm. ideo p; totū corpe adherere. Et ad alias rōnes. ¶ Ad ternā dī: q p abscissionē digiti nihil remouet de aīa. s; soluz aīa illa desinit esse in digito: r desinit informare illum digitum. ¶ Ad alias rōnes. quere solutiones in quarto phisicorum vbi tractabat vtrū idē corp? possit esse in diuersis locis.

Dubitatur secundo: vtrum in hoīe sit ponenda forma corporeitatis realr distincta ab aīa intellectiua. Rūdeū q de hoc sunt duo modi dicēdi. vnus dicit q in hoīe pter aīam intellectiua non est ponenda aliq alia forma substantialis: nec sequit nec pcedēs aīa: sed adueniente aīa intellectiua oīs forma substantialis pcedens corrūpit. qd pban multiplr. ¶ Primo sic. forma substantialis est perfectior forma accidentalī. sed eadē forma accidentalis dat esse gñalissimū subaltermū r spēsū. vt albedo dat esse qualē coloratū et albi: ergo etiam eadē forma substantialis dat esse substantiale corporeū r hūanū. r p pns supfluū est ponere plures formas subales in eodē. ¶ Secūdo sic: in vno cōpōsito est i vna materia. ergo tñ vna forma. nā vniū materie si pnt esse plures forme atter simul essent duo pposita. Itē forma hoīs ē pfectior q forma ignis: sed in

tota caput dupliciter

p; soluit 2o no

vniū qlibet pars animalis q libet pars hoīs

du 2o. fo. 36.

oprimo hōm pnt

i que forma dat ee specificki gñificat. Itē vnus en
 ris est tñ ee vnū subāle qd est ab vnica forma. ergo
 vnus entis est tantū vna forma. **¶** Alter dicit scotus
 libro quarto distinctione vndecim a. q. in quolibet
 aiato ponēda est forma corporeitatis realiter disti
 cta a forma specifica. et pro ista opinione possunt
 adduci alii rationes. **¶** Prima: corpus hoīs post
 mortē est vere corpus et nō nisi per formam corpo
 reitatis: igit. Item homo est cōpositus ex aīa rōnali
 et corpe: aut qd corp⁹ ex qd cōponit ē materia tñ aut
 materia cū accidētē: aut materia cū forma subāli tñ
 materia tāti qz possemus sic dicere de quolibet ele
 mento qd esset cōpositum ex corpore et forma subāli.
 qd tamē nullus dicit. nec p̄t esse materia cum accidē
 te tāti qz idēz est corpus nūero hoīs an mortē et
 post mortē. sed post mortē non est materia tan
 tum. nec cum accidente. ergo nec ante mortē. Ter
 tio sic: quādo aliquod aiā moritur tunc corpus nō
 est sine forma corporeitatis aut ergo illa sperat in
 aiāli dū viueret. et sic habetur intentū. aut nouiter
 introducitur qd rationabiliter non potest dici: quia
 nullus effectus vnus scdm spēs pducitur indifferē
 ter a quolibet. Et nō videtur a quo illa accidētia
 pducerētur. Itē si nō esset talis forma corporeitatis
 sequeret qd i canone est falsitas. vbi dicit hoc est corp⁹
 meū nā ly corpus supponit qd p materia tñ qd est
 falsum qd nō est corpus: nec p cōposito ex materia
 et forma de nouo pducta qz tñc nō esset corpus suuz
 qd nō est dicendus. Ideo ridet scotus in illo passu qd
 necesse est ponere formā corporeitatis i aiato reali
 distinctā a forma specifica. **¶** Sed q̄reret aliq̄s qd in
 telligis per istā formā corporeitatis. Ad idēz dicere sco
 tus libro tertio distinctione q̄ta qd de forma corporei
 tatis tres sūt mōi dicēdi. **¶** Prim⁹: qd totū corpus et
 omnium partium etherogēnarum est tantum vna
 forma substantialis corporeitatis. **¶** Secund⁹ mod⁹
 est qd forma corporeitatis est vna totalis forma disti
 cta realiter formis substantialib⁹ partium principa
 lium. Alius est mod⁹ dicēdi quod omnium parti
 um etherogēnarum sunt alie forme distinte
 cum videamus istas partes habere alias et alias
 qualitates et p̄ter istas formas partiales non est po
 nenda forma totius corporeitatis distincta ab alijs
 Ita quod si quis querat quid est forma corporeitatis
 dicitur quod non est aliqua vna: sed est aggregatus
 ex oibus illis formis partialibus omnium partium
 prin: palium ita qd forma corporeitatis non impor
 tat aliquid vnū. sed aggregatū ex oibus illis for
 mis partialibus cōnotando diuersā extensioēz i illis
 partibus etherogēnis. et iste mod⁹ videt esse v̄tor
 et magis istū videt tenere scotus libro tertio. Restat
 qd soluere rōnes alteri⁹ opinionis. **¶** Ad priāz dicit qd
 nō ponit forma corporeitatis vt ab ipā sumāz aīā
 alia p̄dicta. **¶** Et si q̄s petat cur ergo ponit. R̄ndet
 qd cā necessitatis qd necesse ē ponere formā p quam
 corp⁹ ē corp⁹ cū maneat corp⁹ aīa sepata: imō i q̄z
 aiato necesse ē ponere formā qd corpus ē corp⁹ aīa
 ab illa qd ē aiato. et hoc loquēdo de corpe vt altera p
 te cōpositi. nā loquēdo de corpe vt ē supius ad aīa
 ab eadē forā puta ab aīa hz hō qd sit hō qd sit aīa
 qd sit corp⁹: qd sit subā. Ad sc̄daz dicit qd vni⁹ mate:

rie p̄t bñ ee plures forme subordlate. Dico etiā qd
 aīa rōnalis nō informat materiā nudā sed imedia
 tum rezeptiū ei⁹ ē vnū cōpositū ex materia et for
 ma corporeitatis. **¶** Ad tertiā dicit: sicut alias vnū ē qd
 inaiatis nō ē ponēda forma corporeitatis distincta a
 forma specifica s3 tñ ē ibi ponēda vna forma subā
 lis cū nō videat qd aliqua necitas ponēdi plēs for
 mas subales. Ad aliā r̄ndet qd vni⁹ rei est vnū ee. s3
 sicut ens diuidit in simplex et cōpositum ita ee et sic
 vnū ee et vnū cōpositū includit mlta ee. cū hoc tāti
 p̄cedit qd ee illud totale ē cōpletue ab vna forma qd
 dat toti illud qd est. s3 ex isto nō seq̄t qd in toto idu
 dat sc̄ice vna forma vel quāto includant plēs
 forme nō tanq̄ specificē constituentes illud totū. sed
 tanq̄ incluse in potentiali illius cōpositū: qd totū
 cōpositum diuiditur in duas ptes sc3 in actū pro
 prium puta vltimā formā qua est illud qd est et pro
 priā potentia illius act⁹ qd includit materiā primā
 cum oibus formis p̄cedentibus.

¶ Dubitatur terrio: vtrum in hoīe propter
 diuersas opatiōes vitales sit ponēda aīa sensitua
 realiter distincta ab aīa intellectua. **¶** Arguitur
 primo qd sic. qd impossibile est in eodem instanti cō
 traria esse in eodem. sed si aīa intellectua et sensit
 ua non distinguerētur realr contraria essent in eodē:
 igitur. minor patet qd simul et semel in eodem hoīe
 est actus appetendi aliquid: actus renuendi illud:
 igitur. **¶** Secdo sic. eadem forma substantialis non
 potest simul habere duos actus appetendi respectu
 eiusdem subiecti. Sed frequenter in homine sunt
 duo actus appetendi simul. puta id qd hō appetit
 appetitu sensituo: appetit: etiā appetitu intellectio:
 ergo illi actus nō sunt in eadē aīa. **¶** Tertio sic.
 eadē forma nūero nō elicit simul et semel actū ap
 petendi aliquid naturaliter: et actū appetēdi illud libe
 re. s3 in hoīe volūtas libere vult: et illud appetit⁹ sen
 sitiuus appetit naturalr. ergo est in eadem forma.
¶ Quarto sic: sensatōes subiectie i aīa mediate vel
 imediate: s3 nō in aīa intellectua. igit i aīa sensitua:
 et p̄ oīs i eodē aīa sensitua et intellectua distigunt.
 Pro solutōe hui⁹ dubij est aduertendū qd de hoc vi
 bio duo sunt mōi dicēdi. **¶** Vn⁹ est mod⁹ dicēdi aliq̄s
 qui in hoīe ponit duas aīas realr distinctas puta
 sensitua et intellectua. et isti faciūt rōnes p̄dictas.
¶ Ali⁹ est mod⁹ dicēdi qd in nullo aiato sunt
 ponende plures aīe: sed tñ vna aīa: s3 bene vt vīsz
 est in quolz aiato sint ponēde plures forme subā
 les. et istius opinionis est scot⁹ gregorius: et de aly:
 co. et fere oēs p̄ter oīā qd est p̄tine opiniois. qñ habz
 scotus istā regulāz qñ cūqz sunt due forme sic se ha
 bentes qd vna virtus p̄tinet aliā: ille in eodē sunt
 simplr incōpossibiles. id dicit scot⁹ in sc̄do: distin
 ctōne decimaquinta qd elemēta manēt in mixto v̄
 tualiter sicut sensitua et vegetatiua manent in in
 tellectua. h̄ videt h̄re qd intellectua virtus p̄tinet
 sensitua et vegetatiua. ergo sunt incōpossibiles in
 eodem per regulā primā. Et aduerte qd vnā formā
 virtu aliter continē. aliaz nō est aliud qd illā formā
 principiāre oēs effect⁹ et opatiōes quas pōt alia for
 ma principiāre. et qd tenent istā opinioēz que est v̄a:
 arguunt p̄ primā opinioēz. et p̄tō sic̄si in hoīe est:

qno 3

formatio q. qno

13 qd

omni

per

set anima sensitiva sequitur quod anima rationalis informaret aliquid virtutem informaret propositum ex materia rationis sensitiva. Secundo sic, sequitur quod christus assumpsisset unum virtutem, quod est falsum. Sequitur etiam quod hoc esset compositum ex anima rationali et aliquo animi, sed hoc est falsum, igitur relinquenda est ergo propria opinio: cum rationes hinc nihil facit, dicam sensatōes et actus appetitivus sensitivus non recipi in anima sed in quibusdam potentibus sensitivis reat distinctis ab anima. Et hoc de secundo articulo.

Quartus ad tertium sit conclusio finalis: diffinitio est autem a priori, sufficienter assignare, quod conclusio relinquitur satis probata in primo articulo. Ad rationes satis etiam solutio patet.

Potentiarum autem aie quod dicte sunt aliis quidem insunt omnes alij vero quedam habent quibusdam verovna sola.

Ne est scds tractat huius libri in quo phis delectat de potentibus aie et dividit in duo capitula.

Primum dividit in duas partes. In prima ponit duas conclusiones. Quartum prima est: potentie aie sunt quinque in generali, scilicet vegetativum, sensitivum, appetitivum, scds locum motuum, et intellectivum. Et subdit quod istarum potentiarum quedam insunt aliquibus quibus non insunt alie, et quedam omnibus. Secunda conclusio omnibus animalibus est appetitivum, quod probat duobus rationibus. Prima est hinc sensum habet appetitivum, sed est animal habet sensum, ergo est animal habet appetitivum, minore probat quod omnia animalia habent sensum tactus. Secunda ratio: est animal habet sensum alimentum, sed est hinc sensum alimentum habet appetitivum, ergo omne hinc sensum alimentum habet esuriam et famem, ergo omne tale habet appetitivum, assumptum probat quod famem est appetitivum calidi et siccitatis, sitis vero est appetitivum frigidi et humiditatis. In secunda prece conparet animam ad figuram, et primo tangit quatuor convenientias inter ista. Prima, sicut figura non est aliquid propter figuras particulares sic anima non est aliquid propter animas particulares.

Secunda, sicut est una anima ratio figure quod provenit omnibus figuris et nulli est propria, sic etiam est una anima diffinitio aie quod provenit omnibus animalibus et nulli est propria. Tertia, sicut ridiculum est querere unam eodem rationem figure et non assignare propriam cuiuslibet, sic ridiculum est ponere unam diffinitionem eodem aie et non ponere propriam cuiuslibet. Quarta, sicut in figuris posteriora continent priora sic in animalibus vegetativum in sensitivo, deinde inferat duo correlativa. Primum querendum est quid sit anima virtutis vegetativus, secundum sensitivum non est sine vegetativo licet bene sensitivum sine intellectivo.

Si autem oportet dicere quid unum quodque ipsorum, ut quid intellectivum aut sensitivum aut vegetativum prius adhibere dicendum quid sit intelligere et quid sentire.

Primum est secundum causam, in quo phis determinat de anima vegetativa et actibus eius et eius obiecto. Et intendit primo quatuor conclusiones. Prima, oportet primo dicere de actibus aie quod de ipsa anima, ps

quia prius dicendum est de his que sunt priora secundum cognitionem nostram: sed actus operationes sunt priora potentis, igitur. Secunda conclusio: prius dicendum est de obiectis potentiarum quod de actibus earum, quod obiecta sunt priora actibus. Ex quo inferat quod prius determinandum est de alimento quod est obiectum potentie vegetative et de generare sibi simile quod est actus eius quod de ipsa anima vegetativa. Tertia conclusio: prius determinandum est de anima vegetativa quod de alijs que talis est omnibus viventibus, quod probat quod omnibus viventibus inest vivere et non nisi per animam vegetativam, igitur. Quarta conclusio naturalis in omnibus viventibus est generare sibi simile, quod probat dupliciter. Primo, inductione, ut animal generat animal, et planta plantam, igitur. Secundo probat ratione, quod anima viventis illud appetit per quod participat esse divinum, sed hoc fit generando sibi simile, et quod non potest semper incipisse concipere in esse divino eo quod non contingit aliquid corruptibilem unum et idem numero perpetuo manere, id unumquodque eorum concipit suum esse secundum quod potest, et non potest in unum numero: ergo in unum secundum speciem. Deinde ponit talem conclusionem anima est causa sive principium corporis viventis secundum triplicem genus cause, scilicet formalis efficientis et finalis.

Primo sit causa formalis probat, quod per ipsam corpus actus esse animalium et per ipsam corpus vivit, ergo per ipsam habet esse, quia vivere in viventibus est esse, et quod sit causa finalis probat, quia illud est causa finalis corporis gratia cuius sunt organa corpora in viventibus, sed gratia anime sunt organa corpora in ipsis animalibus, igitur. Sit causa efficiens probat, quia est principium movendi motu locali, motu augmentationis, motu diminutionis, et est causa sensatōis, et intellectōis. Deinde narrat opinionem empiricorum, dicebat enim empiricorum plantas deorum augeri propter motum terrarum sursum propter motum ignis. Istam reprobat tribus rationibus. Prima est semper deorsum male sumit in plantis sursum et deorsum dicuntur radices esse deorsum et ramos sursum, radices in plantis se habeant, ut os in animalibus. Secunda ratio, si solum secundum virtutes elementorum moveret alimentum: tunc nihil esset aliquid detinens alimentum grave moveret ad suum locum naturalem et leve ad locum oppositum: quod est falsum, igitur. Tertia ratio, quia ignis non est principaliter causa augmentationis et nutritionis: ut aliquibus videbatur, quod ignis nutrebat et augmentabatur apposto combustibili, quod reprobat quod ignis non veterat se ad certam magnitudinem nisi prohibeat, nam si opponantur combustibilia in infinitum, augetur in infinitum, et tunc omnia virtutes sunt naturaliter determinata ad certam magnitudinem. Et quo habet hec auctoritas. Omnis natura stantibus certus est terminus augmentationis et diminutionis. Deinde determinat de obiecto potentie vegetative et intendit talem conclusionem: determinandum est prius de alimento quod de ipsa potentia, quod potentia vegetativa distinguitur ab alijs per suam operationem que est circa alimentum, unde tres sunt conditiones alimentum. Prima, alimentum videtur esse primum animalium. Secunda, non est contrarium alimentum, quia os alimentum per transmutationem vertitur in alium. Tertia, alimentum est aliud ab eo quod alit, quod manifestum est in corporibus simplicibus, deinde movetur ad dubita

obiecti potentie

vegetativa tres sunt generis alij

Ziber secundus

tionem vtrū alimētū sit hūm alio vel simile sibi. Et videt qd sit sise qz ex eodē aliqd auget r nutrit. Sed aliqd auget p sise hūm qz sit hūm pbat. qz oz ali- mentū alterari aūq puerat in subaz aliu. hūm oz alteratio fit inter hūm qz nihil parit nisi a suo dno: 13°. Soluit istā dubitacōem dicens qd alimentum in principio est hūm alio r in fine est sibi simile: qz alitū trāsmutat nutrimentū digerēdo r deo qm do ipm dōmē puerat in suā naturā. ¶ Deū dōcer minat de opationib⁹ potētie vegetatiue. r pzo de nutrire dices qd nutritio sit p hoc qd alitū conuertit alimentū in ei⁹ subaz. ¶ Deū ponit dōz inter aug- mētationē r nutritionē. dices qd alimentū fm qd ē hoc aliqd nutrit r scdm qd est quātum augmentat. Deinde dicit qd gñatio fit ex eodē alimento. Deinde des- cribit nutritionē dicens qd nutritio est cōuersio nutrimenti scdm qd ipm est in potētia co⁹ aīatus in ipm corpus aīatus p potētiā vegetatiuā ppter salutē corpus vtiētis. ¶ Ex quo hētur diffinitio potētie vegetatiue. potētia vegetatiua est potē- tia nēta puertere alimentū exis in potētia aīatus in ipm corpus aīatū ppter salutē ipius aīati. ¶ Ex qd inferi qd ad nutritionē tria requirūt. s. agēs qd est aīa vegetatiua: illud qd alitū pura corpus aīatus et illud quo aliqd alitū: ut alimentū. ¶ Et subdit si nāl^r qd vegetatiua dōz diffiniri p generare qz gñare est finis potētie veg^o ratiue. s. iustū est vniūquodqz a fine appellari. Et quo sequitur qd duplex est princi- pium gñationis siue nutritōis sōmū est mouēs non motū: r illud est aīa vegetatiua. aliud est mouēs se- cundario motū emōi est calor siue spiritus.

to illud qd nutritur tractur a simili.

potētia vegetatiue

ex ipm pū gñōis

Veritur vtrum potētie anime di- stinguant p actus r act⁹ p obiecta. Et af- pzo qd nō qz dato qd a duab⁹ potētijs nū- pducereut act⁹ vtrū pura potētia visua r auditi- ua: adhuc ille potētie distinguereut nō per actus: 13°. ¶ Secōdo sic sequeret qd diuersaz potētiarū ef- fectū diuersi actus. s. hoc est falsū. nam dicit arist. tertio phisicorū qd actiui r passiui est vñ actus etiā mobilis r motiui. ¶ Tertio sic ab eadem potētia sunt cōtrarij actus: ergo ex diuersitate actiui nō dōz ponit distinctio potētiarū. ¶ Quarto sic potētie sunt piores rpe actibus. ergo nō distinguūt p act⁹. qz distinctiua dicunt eē pzoia ipis distincte. ¶ Quinto sic potētie distiguūt p suas ppias dōz vel modos intrinsecos: s. act⁹ nō sūt hmōi: igit. ¶ In opposi- tū est phūs in terra. In questione erūt tres articuli. ¶ Quarto ad primum

qd distinguēt p act⁹ r p ob.

qd eadem act⁹ motiuis r non formah.

qd de actibus in adē pte

qd potētia capri dupl^r

qd vbi qd volut ad mltā

Veritur vtrum potētie anime di- stinguant p actus r act⁹ p obiecta. Et af- pzo qd nō qz dato qd a duab⁹ potētijs nū- pducereut act⁹ vtrū pura potētia visua r auditi- ua: adhuc ille potētie distinguereut nō per actus: 13°. ¶ Secōdo sic sequeret qd diuersaz potētiarū ef- fectū diuersi actus. s. hoc est falsū. nam dicit arist. tertio phisicorū qd actiui r passiui est vñ actus etiā mobilis r motiui. ¶ Tertio sic ab eadem potētia sunt cōtrarij actus: ergo ex diuersitate actiui nō dōz ponit distinctio potētiarū. ¶ Quarto sic potētie sunt piores rpe actibus. ergo nō distinguūt p act⁹. qz distinctiua dicunt eē pzoia ipis distincte. ¶ Quinto sic potētie distiguūt p suas ppias dōz vel modos intrinsecos: s. act⁹ nō sūt hmōi: igit. ¶ In opposi- tū est phūs in terra. In questione erūt tres articuli. ¶ Quarto ad primum

Sciendum est primo: qd potētia potest capi dupl^r. ¶ Ano modo p denominato siue fun- damentorū sic est quid absolutum: quod est princi- pium alicuius actionis vel opationis. et sic non re- fertur ad actum: cū sit qd absolutum. et sic capitur in textu potētia: pura pzo eo quod denominatur potētia. ¶ Alio modo capit formaliter seu p se significato: r sic dicit ordinem ad actum: immo nō est nisi ille ordo alicui⁹ productus aliqū actum ad actum talem quē pducit: sic caput phūs potētiarū

nōno methaphisice. ca. 9°. vbi pbat qd actus ē pzo- potētia diffinitio: qz potētia diffinit p actum: cum actus terminet relationē que est potētia sub- ratione absoluti r non sub rōne correlatiui. qz tūc actus non refertur ad actum. Ex quo sequit qd actus non refertur ad potētiā. sed est mere abso- lutum. Et istud videt habere scorus lib^o pzo primo di- stinctione tricesima. Et aduerte qd licet actus mul- tiplex modis capiatur tamen in pposito accipit actus pzo operatione alicuius potētijs. sicut videre audi- re intelligere. ¶ Supponit ulterius qd vult habere scorus in quolibetō qstione decima tertia qd potē- tiarū distinguunt p actus r actus per obiecta dupli- ter potest intelligi. Ano mō tanq⁹ p so malia: s. in- ctua earum. r sic non est intelligendum qz act⁹ nō sunt formalia distinctiua potētiarū neqz obiecta actuum. nō formalia distinctiua aliquorū sunt sine vtrū modi intrinseci vel ipemē vtrū que oīa sunt realiter eadē illis qd per ipsa distinguunt. Alio mō pōt intel ligi qd potētie distinguant p actus r act⁹ per obiecta tanq⁹ per aliqua extrinseca qd sunt ma- nifestiora ipis. et sic intelligēduz est cum dicit ar- istoteles qd potētie distinguunt per actus r actus per obiecta. distinctio enim obie- tor manifestior est nobis qd distinctio actiui. r distinctio actiui qd distinctio potētiarū. ideo satis patet qd disti- ctio istorū. s. potētiarū p actus r actiui per ob- iecta nō est distinctio per formalia distinctiua sed p quedam extrinseca notiora ipis.

Sciendum ē secōdo qd vtrū hz scōr⁹ libro quar- to distinctōe. r. sicut hō cōponit ex corpe r anīa ita hz aliqz potētiarū mere spōiales qd pueniūt aīe pzo tū toti p se aīaz vtrū sūt ite lect⁹ r volūtas qd dōz potētie nō organice. qz aīa exerceudū opatiōes suas nō requirūt aliquā determinatā pte corporis r ite sūt eedē real^r cū aīa hz sū formal^r distinguant. Alie sunt potētie corpe seu organice qd nō sunt aīe p se s. totū ex aīa r corpe. v. de istis dōz qd real^r distigu- tur ab aīa. nā aīa pte eē real^r sine ill⁹ potētijs sicut pte eē real^r sine hōie. vñ aīa post sepationē ei⁹ a corpe nō nullā hz potētiā organica neqz pōt exere- re actū aīcu⁹ potētie organice. ¶ Et si qd dicat anīa post sepationē hz potētiā motiua qd est organice. igit. Rūdet scdm mentē scoti ibid⁹ qd duplex ē po- tentia motiua quedā est organica quedā nō organica. ¶ Et si qd dicat ergo ipsius anīe in hōie du- plex erit potētia motiua. s. organica et nō organi- ca. qd est falsum qz frustra poneret nō organica cū corpus nō possit moueri nō organice. Rūdetur qd nulli nature dōz negari qd esset in ea perfectionis. nī manifeste apparet qd talis sibi repugnet. qz sim- pli. sedō de gñatiōe in fine significāda est natu- ra semp scdm melius qmū possit esse: r cū non videat qd anīe repugnet talis potētia motiua non organica. ideo nō est negāda ab ipsa aīa. Et si dōz querat vtrū tales potētie motiue distinguant. di- co qd sic nā potētia motiua nō organica qmoue^o to- tū cor⁹ simul. nō ordnat pzo sicut fit in motu p gressiuo aīatis ē alteri⁹ rōnis a virtute pgressiua qd ipsa hz r rūt ē mouēdi⁹ totū corpus imēdiatē nō p

et postquam: sed motus organica primo mouet quasdam partes et per illas alias. Deinde totum corpus. et quando dicitur quod illa non organica frustra ponitur nunc in homine cum nullus actus eius exerceatur nisi in homine. Respondeo quod propter hoc non sequitur quod frustra ponatur: nam ipsa est necessaria in perfectione nature humane: vltus tamen eius erit perpetuo in beatitudine quia beati non tantum poterunt mouere corpus suum progressive mouendo partem post partem et postea corpus: sed immediate mouerunt mouere totum corpus. id est actus potentie motiue non organice nunc non habent tamen bene post separationem et quando erit in corpore beato.

Sciendum est tertio quod preter ea que dicta sunt de potentia. Supponitur quod adhuc duplices sunt potentie. quedam sunt omnino disparate cuius modi sunt sensus et exteriores. et iste spiritus habet diuersa obiecta sicut potentia auditiva et visiva. ita quod in istis bene sequitur diuersa potentie. et actus sunt diuersi: et obiecta sunt diuersa. alie sunt potentie subordinate et iste sunt duplices. quedam sunt eiusdem generis: ita quod ab eis sunt cognitio: sed inaequales. vt sunt intellectus et potentie sensitiue. et iste sic se habent adinuicem quod quicquid per potentiam inferioris est potentia superioris et aduicem plures et tales potentie habent obiecta distincta secundum magis et minus commune: alie sunt subordinate equales. sed non eiusdem generis: quia vna est cognitio: alia vero appetitua cuius sunt intellectus et voluntas. Et de istis ponuntur aliquae propositiones.

Prima: cuius potentie cognitioe correspondet potentia appetitua: vni sunt duo actus: scilicet persequi et fugere seu acceptare et refugere.

Secunda propositio: potentie cognitioe et eius appetitioe est idem obiectum sub eadem ratione formali. vt idem est obiectum penitus et sub eadem ratione formali ipsius intellectus et voluntatis.

Tertia propositio: idem est organum potentie cognitioe et sue appetitioe: scilicet tales sint organice. vt idem est organum potentie visioe cognitioe et sue appetitioe.

Quarta propositio: potentia cognitioe et sua appetitioe exercentur in actu secundum vnam et eandem speciem: sic quod non oportet vnam speciem per quam potentia cognitioe creat in actu et aliam per potentiam appetitua. Dico tamen quod hoc est ordine quod damus: quod potentia appetitua nunquam erit in actu. nisi sua cognitioe prius exierit. nihil enim est volutus nisi prius fuerit cognitum. et similiter dicitur de aliis potentibus appetitiuis: quod nunquam exercentur in actu nisi sue cognitioe prius exierit.

Aduerte tamen: quod non semper oportet quod potentia cognitioe exierit in actu eodem modo sicut potentia appetitua erit. nam ex sola noticia apprehensiuua voluntas efficaciter et adheue potest aliquid velle: imo solis extremis apprehensiuua voluntas potest componere vbi intellectus nunquam potest.

Quinta propositio: actus potentie appetitioe non dicuntur proprie decepti: quod non dicuntur proprie noticiae vt velle non habet conceptum neque nolle. et hoc est quod dicitur voluntas in suis actibus esse ecca. id est sui actus non sunt similitudines rerum.

Sciendum est quarto: quod circa textum incidunt aliqui difficultates. Prima: vtrum potentia nutritua generatua et augmentatiua sint potentie anime. Et videtur quod non: quod conueniunt alicui quod non est suba alata

neque vltus animi est ignis. vbi ignis generat ignem. ignis augmentat ignem nutritus per apponem combustibilis: igitur. In oppositum est philosophus in textu. Pro cuius solutione supponitur quod nutritio proprie dicta fit per alimentum adueniens ab extrinseco ipsi nutritio et per conuersionem illius nutritio in subam nutritio secundum singulas eius partes notabiles et oportet fieri hoc per virtutem existentem in ipso nutritio. Ex quo infertur quod ignis ex candela non nutritur vel ex lignis quia non est verum: quod quilibet per flammam preexistens rapiat sibi partem immo talis flamma prior euolat et exalatur alia noua generat. Ex quo sequitur quod nutritio proprie dicta est opus anime: vniuent solis animis. Supponitur vltius quod augmentatio vno modo fit per rarefactionem ex calido ab eis aduentu vel additione extrinseca et huiusmodi augmentatio non est proprie animis. immo conuenit inanimatis. Alia est augmentatio per apponem sicut in exemplo quod admodum dicimus vinum augeri. et sic etiam non est proprie animis. Alia est augmentatio que fit per nutritiones quasi in substantiam nutritio plus conuertitur de nutrimento quod sit resolutum de corpore nutritio: et hec augmentatio est proprie animis. Supponitur vltius quod dupliciter fit generatio sibi similis. Vno modo ex materia aliena sicut ignis generat ignem ex ligno et iste modus non est proprie animis. Alio modo est generatio similis ex semine ab ipso generante deciso. et de isto seruum est quod iste modus generationis non conuenit nisi animis ad huc perfectis: vbi dicitur propter inueniens. et per hoc soluitur ratio facta ante oppositum. Et hec de primo articulo.

Quartum ad secundum dubitatur pro vtrum opus naturalissimum in viuentibus sit generare sibi simile. et videtur quod non: quod nutritio vniuent animis magis inseparabiliter quod generare: quod generare non vniuent omnibus animalibus: quod non vniuent nisi animalibus perfectis. id vniuent non possunt generare. Secundo non vniuent animalibus orbatis id est in membris deficientibus: nec animalibus maleficis et frigidis nec animalibus spontanea generatorem habentibus. vbi illa dicitur habere spontanea generatorem quod generant per putrefactionem. Tercio illud per quod vita salua est magis naturalissimum quod illud per quod vita debilitat: scilicet per generatorem natura debilitat et per nutritioes sua. igitur.

In oppositum est philosophus in textu. Pro cuius solutione supponitur quod generare sibi simile non dicitur naturalissimum seu nobilissimum simpliciter sed secundum quod dicitur inter opera potentie et vegetatiua.

nam si intelligeret simpliciter illud esset falsum. nam notum est quod intelligere est opus nobilissimum quod sit generare sibi simile: cum in tali actu sit felicitas natura. Ex quo sequitur conclusio: quod generare sibi simile est opus naturalissimum non quod sit perfectissimum simpliciter sed secundum quod dicitur inter operationes anime vegetatiue. vel quod natura vniuent magis intendit continuationem spiritus quam seruatiorem huius vel huius individui. et per hoc facilius soluitur ratio nes ante oppositum.

Et si quis querat quod sunt potentie anime vegetatiue. Respondetur quod tres sunt que patet in textu. scilicet potentie generatiua: nutritua et augmentatiua.

Et si quis querat vtrum ille dicantur organice vel non organice. Respondetur quod dicuntur organice: non quod non possint exercere suas operationes in qualibet parte sed quia non possunt habere suas operationes nisi mediante

Ziber secundus

corpore. ¶ Et si quis querat utrum ille tres potentie distinguant. Respondet qd sic. ¶ Et si quis arguat ille potentie hnt tantu vna actum seu vna opatione: puta cōuertere nutrimentu in az operatio nutritiua est puerfio nutrimenti in qtu est hoc aliquid i subāz alia. etiā opatio augmētatiē est cōuertere nutrimentu in quārum est in potentia qtu in substantiam aliter etiā operatio gnatē est cōuersio alimētū q est semen i corpus aiatum nouū simile illi a quo semē est decisum. ideo videtur quod iparum potentiarū est tantū vna operatio. pōt pbabilr rīderi q sicut ipius intellectus i potētiaz sensituarū est idē act⁹ in adequatus puta cognoscere: sic illarū trīs potētiaz sē eē vna opatio in adequata. puta puerfio nutrimenti tū cū hoc stat q quelz hēat ppriū actū adequatū. Et si quis iterū dicat ipaz potētiaz est idē obiectū puta nutrimentū. Rīdet q hoc nō est sub eadē rōne. nā nutrimentū in qtu ē in potētia qtu ē obiectū potētiae augmentatiue: qtu nō est in potētia hoc aliqd ē obiectū potētiae nutritiue. s; qtu ē in potētia aiatū: s; eē obiectū gnatie. Et aduerse q potētia nutritia est ppter pferuationē individui: augmētatiā ppter pfectionē subiecti: gnatia ad cōmunitatē spēi.

Dubitarur secūdo utrum aliquid possit nutriri. Et videt q nō qz maxie eēt illud q recipit nutrimentū: s; hoc nō qz illud q recipit nutrimentū non est aliqd q prius fuerat igit. ¶ In oppositū est phis i textu. Pro cur solutio se supponit q qtuor sunt necessaria ad nutritionē scz x̄ nutrītia vāz spēi seu formā nutritio. Secūdo est calor digerens q est in strumētū illi. Tertio est receptaculū nutritiū. Quarto est porositas corporis sine q non sufficeret nutrimentū: de hoc satis vlti est i libris de gnatōne. ¶ Supponit vltim⁹ q ipi potētiae nutritiue subseruiūt qtuor vires scz attractiā retētiā digestiua t expulsiua sine qbus nō p̄ fieri nutritio vltim⁹ An virtus attractiā atrahit alimētū ad singula membra sicut magnes ferris: r̄ talis inuenit i singulis membris t inualē calido eleuāte cibum: sicut ignis eleuāt oleū in lāpade. s; vtr⁹ retentiua requiritur ad hoc vt cibus in suo loco remaneat vsq; quo alimētū debite alteret vt p̄uertat in subāz alia. s; digestiua requirit ad digerēdū t decoquēdū seu alterandū cibū vt assimilēt nutritio t inualē calido alterandū supflūū alimētū t inualē a calore rarefaciente et apperiente venas et quēdam ventostitate et frigiditate ingrossante materiam. et scdm hoc cōmunitate assi gnantur quattuor digestionē. ¶ Prima q incipit in ore et perficitur in stomacho vbi separatur purum ab impuro. ¶ Secunda est quando illud subtile et purum mutatur in colorem sanguinis t dicitur ad extremitates venarū in quib⁹ sit. Tertia est qn mutatur in colorem album et ab eo separatur quod aquositas que in vniatibus recipit in velli ca. ¶ Quarta fit in mēbris ppter assimilationem nutritiū vbi vtrius membra mutat nutrimentū in subāz suā: s; de hoc magis p̄nt vtrū medicis. S; restat vna pua difficultas. vtrū aiatā genita per putrefactionē sine spmate r̄ genita p ppriā gnatē ex sper

mate sine eludēz spēi. de hoc fuit opinio cōmentatoris octauo phisoz. q nulla aiatā eadē fm spm gnatē ex spmate t sine spmate. qz vni nature ē tū vn⁹ mod⁹ cōicādi se. q hnt diuersos modos cōicādi sūt alteri⁹ t alteri⁹ nature: s; ista opinio nō ē vera tō alr rīdet q ppagata t genita p putrefactionem sūt eludēz spēi cū illis q sūt genita mediante spmate. qz qd genitū ē p putrefactionē sicut rana pōt ex semine suo ppagare alias q sunt eiusdem spēi. De eo vltim⁹ q non oīa aiatā p̄t vtrūq; mō gnatē: qz nihil vni uoce gnatē pōt gnatē equiuoce nisi sit ita impfectum q cā equiuoca sufficiat ad ei⁹ gnatōnem siue cā vni uoce. tō solum impfecta sicut plantē t qdam alia aiatā possunt gnatē vtrūq; mō. Et ad rōnem commentatoris dicitur negando maiorē nam modus diuersus p̄odu cendi rem nō videtur ponere diuersitatem specificam in illa re nec etiam diuersitas materie.

Dubitarur tertio utrum idē corpus possit simul informari duabus aiatibus eiusdē rōnis: puta duabus rōnibus vel sensitiuis vel vegetatiuis. Et videt q sic. qz hoc magis nō repugnat q q duo contraria sint simul in eodem subo adequate. sed duo contraria possunt esse simul: vt p̄z in aqua tepida. ¶ Pro solutiōne huius dubij supponit q dubium includit duas magnas difficultates. ¶ Prima est principaliter inuenta de duabus aiatibus. de qua est magna p̄trouersa. utrum de⁹ possit facere idem corpus simul informari duabus aiatibus: t pōt p nunc pbabiliter dici q non. quia tunc duoz realiter distinctoz esset vna et eadē materia. Et sic vtr⁹ eēt duo realiter distincta: quoz vnū nō deperderet alio: neq; essent sil natura: quoz de⁹ nō possent vnū admihilare nō ad nihilā qd aliqd vtr⁹ impossibile. ¶ Secūda difficultas est de hris. vtrū possunt sil ē in eodem subiecto adequate. t de ista sunt p̄trouersie iter duoz rōnē eē mēs scoti i sedo. dist. ii. qone. ix. rētiā in repositatis. q q̄litates hris p̄nt esse simul in eodē satem in gradib⁹ remissior et etiā naturaliter. p̄to cuius tū declaratōe supponit q non est intentio loqui de r̄trarietate p̄ponus vel terminoz: sed rerū seu formaz cuiusmōdi est caliditas t frigiditas. et fm hoc ponunt alique p̄pōes. p̄tia. gradus caliditatis secū. p̄tunt gradus frigiditatis in eodē subiecto adequate. vt p̄z in tepido in quo quis iudicat vbi esse caliditate t frigiditate. ¶ Secūda p̄pōe ē impossibilitas hris ad inuicē m̄tant simul in eodem subiecto adequate inesse p̄manēt t naturalr. quia si stant simul nō sunt r̄traria: cū r̄traria se expellāt ab eodē subo. t sic essent hris t nō hris. Et s; notā ter naturalr q miraculose hris vtrūq; etiā sūt hris pos sunt esse in eodē subiecto adequate t in esse p̄manēt. ¶ Ex q sequit q hris simplr nō repugnant ad eē sil in eodē subo. sequit etiā q hris for alr nō inferunt h̄dicatoria. vt vtr⁹ pbare aristoteles in q̄ro methaphisice. Tertia p̄pōne oīs frigiditas est oīs caliditati hris: qz aliq caliditas t aliq frigiditas stant simul. ideo r̄tia nō sunt hris. Ex q sequit q hrisetas. r̄rū nō attenditur sufficienter penes spm: t tunc oīs frigiditas oīs caliditati r̄traret quod ē

in potentia

in p. ph. du. 3. fo. 8

no. 2. fo. 8. 2. nutritia nutritia. p̄tia. expulsiua.

oz sit d. g. s. m. c.

ADSTOIRIE
AIRATI REVIKU
ADYAKAJAE

falsus. Alia p[ro]p[ri]etas re[sp]ect[us] attendit p[er] se sp[eci]es tantor[um] vel tantor[um] gradus. ita q[uo]d ille q[ui]tates d[omi]n[is] c[on]trarie quib[us]d[am] in tantis grad[us] repugn[ant] simul e[ss]e in eod[em] sub[st]o ade[st]o[rum] p[er]manet. Et si q[ui]s q[ui]rat q[ui]sit illi grad[us] q[ui]b[us]d[am] er[un]t i[m]possibiles seu i q[ui]b[us]d[am] est p[ri]a. dico q[uo]d s[un]t gra[di] extra s[er]i[em] p[er]ta si signet q[uo]d caliditas in summo habeat duodecim grad[us]. dico q[uo]d vltra illu[m] numer[us] no[n] possit esse frigiditas et caliditas: p[er]ta duo gradus frigiditatis no[n] possunt manere cum vndecim caliditatis ne. q[ui]n[on] frigiditatis est duodecim caliditatis. sed q[ui]ratur frigiditatis est octo caliditatis. v[er]u[m] no[n] v[er]o q[uo]d aliq[ui]d corpus naturale possit habere plures gradus qualitatu[m] p[ri]mar[um] q[uo]d vna[m] si haberet in summo. ideo si caliditas esset i[n] summo certe si possit h[ab]ere aliq[ui]d aliu[m] grad[us] frigiditatis. Alia p[ro]p[ri]etas qualitatu[m] p[ro]portionaliter sicut vna[m] expellitur. Alia intendit v[er]o si aqua calefiat t[em]p[er]e p[ro]portionaliter remittit d[omi]n[is] frigiditatis sicut acc[re]dit d[omi]n[is] caliditate. Et si q[ui]s arguat q[uo]d ista. si frigiditas et caliditas possunt se p[ar]ti in eod[em] sub[st]o sc[ilicet] aliquos gradus sequi v[er]o q[uo]d no[n] essent p[er]traria. s[ed] hoc est falsu[m]. igit[ur] p[ri]a p[ar]t[is] q[uo]d p[er]traria mutuo se expellit. ¶ Sec[un]do sic se q[ui]ret q[uo]d idem simul esset calidus et frigidus cu[m] q[ui]lib[et] forma det aliq[ui]a denotationem sub[st]o in quo est. ¶ Ad r[ati]o[n]es. ad p[ri]ma[m] p[ar]t[em] q[uo]d sit dicend[um]. ¶ Ad sc[un]dam negatur p[ri]a et hoc loquedo copulatu[m]. Et ad p[ar]t[em] p[ar]t[em] d[omi]n[is] q[uo]d q[ui]bet qualitas dat aliq[ui]a denotationem suo sub[st]o simpl[iter] vel sc[un]d[um] q[ui]d. s[ed] nulla dat denotationem suam sub[st]o simpl[iter] nisi q[ui] transit mediu[m] sue latitudinis totalis. ¶ Et hec de sc[un]do articulo.

Quantum ad tertium sit conclusio reip[ro]p[ri]a
 scilicet potentia distinguntur per actus. et actus per obiecta tanq[uam] per aliqua extrinseca manifestiora ip[s]is que conclusio relinquatur p[ar]t[em] et dicitur. ¶ Ad rationes ante oppositum patet quid sit dicend[um] i[n] p[ri]mo articulo.

Determinatis ar[ti]c[ul]is dicam[us] c[on]ter de o[mn]i sensu et sentire sensus autem in ip[s]o mo[n]eri aliquid et pati accidit sicut dictum e[st] videtur enim quedam alteratio esse aut ar[ti]c[ul]is et simile a simili pati hoc aut[em] quomodo possibile aut impossibile dictum e[st] vniuersalib[us] rationibus de agere et pati

ste est tertius tractat[ur] hui[us] libri in quo p[ri]mo determinat de potentia actus sensuum. et ponit p[ri]mo talem conclusionem. sensus sit p[er] moueri et pati. quod p[ro]bat dupl[ic]iter. quia cu[m] sit sensatio sit alteratio in se habent. et ergo est quedam passio antecedens. patet quia sensus recipit species sensibilium et recipiendo videtur alterari igitur. ¶ Sc[un]do: q[uo]d si sensus non esset potentia passiva sed activa tunc irrationabile esset: et quare sensus non sentiret se quod t[em]p[er]e non facit igitur. ¶ Et quomodo infert q[uo]d sensus non est potentia activa sed passiva. Et subdit q[uo]d contingit aliquid sentire duobus modis. scilicet in actu et in potentia sicut aliquid d[omi]n[is] esse sciens dupl[ic]iter. scilicet in potentia et in actu. vnde homo d[omi]n[is] sciens in potentia quia

nondum h[ab]et sciam sed eam p[otes]t habere. sed q[ui] habet sciam sed no[n] opatur fin[em] eam d[omi]n[is] sciens sc[un]d[um] a c[on]t[ra]p[re]mu[m] et e[st] in potentia. Et dicit q[uo]d ille q[ui] est in potentia sciens p[ri]o mo[d]o fit in actu p[er] hoc q[uo]d est alteratus. sed sc[un]d[um] mo[d]o fit in actu eo q[uo]d transit de non agere ad agere quatenus est in potentia sciens isto sc[un]d[um] mo[d]o potest operari q[ui] voluerit. ¶ Sc[un]do q[ui]erit subdit q[uo]d duplex est passio. que dam est corruptiva que fit a p[ri]o. Alia est p[er]fectiva p[er] qua[m] acquirit qualitas de non agere ad agere ipsius potentie. et infert q[uo]d sensus patitur a sensibili passione p[er]fectiva: q[ui] transit de potentia in actum et non passio ne corruptiva quia non est re[sp]ect[us] d[omi]n[is] c[on]s[er]uatiu[m] alterari cum sapiat. ¶ Sc[un]do q[ui]erit dicit q[uo]d mutatio de p[ri]ma potentia ad p[ri]m[us] actu[m] fit a g[ra]t[is] ante. et cu[m] sensu actu g[ra]t[is] est habet et cum habet actu sentiend[um] tunc dicit actu sentire. sicut sciens d[omi]n[is] habere sciam q[ui] h[ab]et habitum. s[ed] de actu sciens actu operatur s[un]t habitum. est t[ame]n differentia: quia p[ri]ncipia activa sensationis sunt extrinseca sicut visibile et audibile. sed p[ri]ncipia p[er]turbationis est intrinseca. ¶ Finaliter ponit duas d[omi]n[is] s[un]t. p[ri]a de numero sensibilium quoddam est sensibile p[ro]p[ri]um et quoddam co[m]m[un]e. sc[un]d[um] sensibile aliud per se. aliud per accidens. Et subdit q[uo]d circa sensibile p[er] se et p[ro]p[ri]um non contingit errare. v[er]o visus non errat circa colore[m]. nec auditus circa sonu[m]. et visus non decipit in colore. quia colore sit. nec auditus in voce que vox sit. deinde numerat sensibilia co[m]m[un]ia q[ui] sunt quatuor. scilicet motus q[ui]s n[on] merus figura et magnitudo. et q[ui] illa s[un]t co[m]m[un]ia p[ar]t[em] q[ui] non sunt p[ro]p[ri]a aliter sensui: sed co[m]m[un]ia o[mn]ibus aut pluribus. aliq[ui]s enim mot[us] est sensibile tactu et visus. Deinde ostendit quid sit sensibile per accidens dicit q[uo]d est sensibile sc[un]d[um] accidens. v[er]o si albus sit dyareti filius. s[un]t filius erit sensibile sc[un]d[um] accidens: quia albus accidit dyareti filio.

Cuius quide[m] est visus hoc est visibile visibile autem est color: quidem et quod vere qui dem est dicere innotatum ex sit ens

stud est secund[us] capitulum in quo philosoph[us] determinat de potentia visiva et eius obiecto: et dividitur in quattuor partes. In p[ri]ma ponit aliquas conclusiones. p[ri]ma: color est per se visibilis: quia color habet intra se causam p[ro]pter qua[m] e[st] p[er] se visibilis: igitur est per se visibilis. ¶ Sc[un]da conclusio: color non est visibilis sine lumine. q[uo]d p[ro]bat q[uo]d color est motu[m] dyaphan[us] sc[un]d[um] actu[m]. sed dyaphan[us] non e[st] actu dyaphan[us] sine lumine. igit[ur] color no[n] est visibilis sine lumine. In sc[un]da p[ar]te determinat de dyaphano. et intendit tres conclusiones. ¶ p[ri]ma dyaphan[us] est visibilis: et est receptiuu[m] l[um]inis q[ui] est visibile. Sc[un]da conclusio: dyaphan[us] no[n] est p[ri]o. et p[er] se visibilis. q[uo]d illud non est visibile p[er] se quod no[n] est visibile nisi p[er] aliq[ui]d extraneu[m]. sed dyaphan[us] no[n] est visibilis nisi p[er] colorem vel lumen in eo receptiuu[m]. Tertia conclusio: dyaphan[us] et se no[n] d[omi]n[is] h[ab]et aliq[ui]d l[um]ine actu sed scilicet in potentia. q[uo]d p[ro]bat q[uo]d in se p[ri]m[us] color debet e[ss]e sine colore. s[ed] dyaphan[us] e[st] receptiuu[m] l[um]inis: q[uo]d e[st] actu sine l[um]ine. In t[er]tia p[ar]te determinat d[omi]n[is] ponens distinctione[m] dicit q[uo]d l[um]e[m] est actu[m] dyaphan[us] fin[em] q[uo]d

actu p[ri]m[us]

de dyaphano

de dyaphano

Ziber secundus

dyaphanum: quod pbat. qd illud in quo suscipit lumen est dyaphanum in potētia: et sic dyaphanum in actu p lumen est. ¶ Deinde tēgit reprobationē duo rō error circa naturā et motū luminis. p. 1. m. fuit aliquid dicens: qd lumen est corpus defluens a corpore lucido p minutas partes. Contra hoc arguit quia si sic quereretur q duo corpora essent in eodem loco: quod est impossibile. Scōs fuit empedoclitis dicens: qd lumen successiuē multiplicat p medium. sed hoc est inceptibile. Illud reprobatur: qd dicitur qd talis multiplicatio luminis i paruo spacio esset inceptibilis nō tñ in magno. In q̄ta de se determinat de visibilib' innotatis dicens: qd sunt quedam lucida innotata: que non vident in lumine. s; in tenebris. ut putredines quercū. oculi catōz et lupoz: qd vides verius lucens de nocte. Et subdit duo correlaria. Primum: color non videtur sine lumine: qd propria natura coloris est q non moueat nisi mouendo dyaphanum in actu. sed non est dyaphanum in actu sine lumine. Scōm correlariuz. si ponatur corpus coloratū sup visum non videbitur. et hoc est propter hoc qd inter coloratum et visum nō est dyaphanum. Ex quo inferatq̄ sensibile postquam supra sensum non facit sensationem. ¶ Finaliter reprobatur opinioem democriti dicens: qd medius spedit visionē. id dicitur qd si inter sperā et visum nō strum esset vacuum: spera videret. et etiā quod cum qd pum visibile exis in spera videret. Hanc opinionem reprobatur: quia ad hoc qd fiat visio: oportet colorem immutare mediu. si nō esset va cuius nulluz esset mediu: qd. ¶ Ex quo inferatq̄ in oī sensatōne mediu est necessarium: sicut tñ qd nō oī sensibilibus est idem mediu: quia mediu p qd multiplicatur sonus est aer. sed mediu odoris non est tñ aer: qd pices in aqua odorant.

Hūc aut̄ p̄mū de sonoz olfactu et determinemus: sicut at duplex sonus hic quidē enim actus quidā alius autē potētia: alia enim nō dicitur habere sonū ut spōgiā lanā: quedam autē habent ut aes et quecunq; plana et leuia sunt: quonia in possunt sonare.

scd est tertiū ea in q̄ phi. dicitur de audibilib' audita. Et dicitur in quatuor pres. ¶ In prima p̄mittit talem diuisionem: corpora qdam habēt sonum ut aes aur̄ et corpora dura. alia vero nō habēt ut spōgia et lana. ¶ Ex quo inferatq̄ ad sonū tria requirunt. s. pcutien: pcutsum et mediu. quod pbat quia oīs sonus fit cū pcutione et ictu. sed in omni pcutione sunt illa tria. ¶ Dicit scōs: qd corpora q̄ fit sonus: sicut esse dura. sc̄ua et lenia: dura qz mollia male sonant. eo qd male resistunt. lenia qz asphā nō hñ oī tēgi. sc̄ua eo qd meli' retineat aer. Dicit tertiū: qd mediu p qd fit sonus: est aer et aqua min' eni aqua. ¶ Ex his p̄ quare gñetur sonus. nā p hoc qd aer medius nō fit de facili cedere pcutiēti dētētis a pcutio resistēte pcutiēti: aerē velocius et violēte frāgi. ¶ Deinde ostēdit quomō gñat son' p reflexionem: dicens qd sonus p reflexionem q̄ vocat sonus

echon fit hoc modo. nam p hoc qd aer mot' in quo genat' est sonus inuenit obstaculū ppter qd fiet: tur vnde mouebat. et ille sonus qd reuerberat de sono qd sonus echon. ¶ In scōa pte determinat de sono qd rum ad immutationē mediū et extremi dicens: qd pcutiens primo mouet aerē qd est vnus et cōtinuus. et quia in organo est qdam aer intrinsecus cōtinuus. ideo qñ iungitur aeri extrinsecus deferēt sonum tunc dicimus audire. Ex quo sequit' qd animal non audit in qualibet pte sur: quia nō in qualibet parte sui est aer p naturalis. Dicit scōs: qd ille aer qd est in auribus scz in miringa id est pelle illa de se ē immobilis. ut possit de se capere oīs dās sonoz: et qd sit talis aer in aurib' pbat a signoz: in aqua non audimus: supple pfecto qd sonus non ingreditur vsq; ad illū aerē. et qd talis aer non moueat pbat: qd aliquid ptingit qd ppter motū spiritū abiq; motu exteriori ille aer naturalis moueat. et tunc apparet nobis esse quidam sonus in aurib'. ¶ Deinde mouet vnā questionē: vtz pcutiens sonare vel cussim. Bñdet qd vtrūq; dicit tñ qz pcutiens sonat mouendo et pellendo aerem: pcutsum sonat detinendo aerē: ita qd aer existens pcutiens et pcutsum velocius frangit. ¶ In tertia pte determinat de differentijs sonoz: dicens qd sicut color non pcutitur sine lumine: ita dicit soni nō pcutiunt sine sonis: sicut dicit soni sunt a curū et graue. et dicuntur hęc nōia de sonoz ppter similitudinē ad tangibilia: nam sicut tāgibile acutū mouet et pūgit velocius tactum. sic etiā sonus acutus velocius mouet auditum. et sicut tangibile graue non velocius mouet tactū sic sonus grauis non velocius mouet auditum. ¶ In quarta pte determinat de voce. et primo de causa efficiēte eius dicit: qd animal est causa efficiens principalis vocis. Ex quo inferatq̄ nullum inanimatum vociferat: et licet aliqua instrumenta musicalia dicantur vociferari: tñ nō vociferant. sed faciūt sonū sicut vocē. Dicit scōs: qd non habetis sanguine nō respirat: cuiusmodi sūt pisces: qz nō suspiciūt aerē respirādo. id talia non vociferant: qz vox nō fiat sine aere respirato. Dicit tertiū: qd vox est son' animalis sicut illā pte sicut in sc̄pit et emittit aerem. Ex quo inferat qd aer respiratus est subiectum vocis. Dicit quarto: qd natura vultur aere respirato ppter duos fines: scz ppter necessitatem vite: vt refrigeret calor naturalis ipsi' cordis. ¶ Scōo ad vociferandū: sicut natura: vtz lingua principaliter ad gustandū. et secundario ad loquendū. Dicit vterq; organū formatiū vocis est vocalis arteria: pcedens ab ore vsq; ad pulmonem p modū fistule. et pulmo est causa principalis quare vocalis arteria est formati' vocis. ¶ In pulmo est refrigeratuz cordis attrahēdo aerē. Ex oībus inferat descriptionem vocis dicit: qd vox est repulsio aeris respirati ad vocalem arteriam: mori ab anima que est in illis partibus. Et dicit finaliter qd causa finalis vocis est alteri significare pceptū mētis: ex quo inferatq̄ non omnis sonus animalis dicitur vox: sed qd fit cū ymaginatione significandi.

De ordine autē et olfactibili minus bene de

¶ In dicitur infra
du. 3. fo. cxi.

¶ requiruntur ad sonū

ctine in alio sensibus. minor? pbat qz tactus est pceptius calidi et frigidi humiditatis et siccitatis. Et si dicatur qz sensus auditus est etiam pceptius plurimorum varietatum ut gratias et acuti magnitudinis et paruitatis. Rñdet phis qz qualitates pceptibiles p auditum sūt reducibiles ad unū eōdem obiectū: scz ad sonū. Scz sic nō ē de qualitatibus pceptibilibus a tactu. ¶ 2° sequēter phis soluit primā q̄stionem dicens qz caro nō est organū tactus. Et si quis arguat qz sic. qz postea tangibili supra carnē statim percipim⁹ ipm tangibile. q̄ signū est qz caro sit organū tactus. ¶ Rñdet phis negādo p̄mā. qz si supra carnē extēderet aliquid qua pellicula tenuissima et ponatur tangibile supra eā statim percipiet tangibile: tñ notū est qz illa pellicula nō est organū tactus. pbat etiam qz caro non sit organū tactus. qz nō ab? rōnibus. ¶ Prima. qz caro est mediū tactus. q̄ nō est erus organū. añs patz. qz in sensu tactus mediū dicitur esse intrinsecū. s; tale mediū nō pōt esse aer neqz aqua igit opozt qz sit caro. ¶ Secunda ratio. sensibile positū supra sensū non facit sensationem. sed tangibile positū supra carnē facit sensationem. qz caro nō erit organū tactus: s; erit mediū. Et si arguatur si sensus tactus habeat unum mediū sequitur qz erit vnus sensus. Respondet phis qz p̄mā nō valet qz visus gustus et olfactus percipiunt sua obiecta p idem mediū et tamen manifestum est qz illi sensus sunt plures. Ex quo inferit phis qz oia tangibile tangere mediū cōnatura se qz inter tangibile et tactū dicitur esse mediū. Secūdo inferit qz nulla corpora dura in aere vel aqua possunt se tangere sine medio. ¶ In sc̄da pte monet dubiū qualiter dicitur gustus et tactus? senti? dō p mediū extraneū et alii sensus. tñ? et phis qz mediū extraneū pure accētaliter se habet ad sensationem q̄ sit per gustus aut tactū qz si tale mediū nō esset non min⁹ fieret sensatio. ideo tale mediū solum est accidentale: s; in alijs p se requirit. ¶ In tertia pte determinat d obiecto ipi tactus: dicit qz obiectū p̄p̄tū ipius tactus sūt quatuor qualitates prime. Deinde dēteriat de organo tactus dicens qz organū tactus est quidāz nervus extensus per totū corpus ad mediū rectus et nō in media dispoñe qualitatū primarū. et dicitur esse in potentia ad recipiendum spēs qualitatū sensibilium. dicitur etiam esse in p̄p̄tione media illarū qualitatū. ¶ Finaliter inferit qz ille qualitates prime sūt excellentiam earum nō sentiunt. qz sensus tactus cōsistit in media p̄p̄tione qualitatū et ab excellentijs ipsarū corrumpitur.

Veritur verum sensus sit potentia passiva. ¶ Et af primo qz non: qz materia est pati et forme est agere: sed sensus non est materia s; materia forma. qz videtur qz sit ipsa aīa. ¶ Secūdo sic. sentire est agere. qz sensus videtur esse potentia activa: et p̄mā nō erit potentia passiva. añs patz qz sentire ipoztat p̄mā actiuis: igit videtur qz sit agere. ¶ Tertio sic. qz cōditer dicitur intelligere et sentire sūt actiones immanentes. igit sensus erit potentia activa. ¶ Quarto sic. basiliscus visu suo interficit hoīes: et mulier menstrua inficit speculū. sed hoc nō est nisi potentia visiva esset activa: igit. ¶ Quinto sic. sequeret qz virtus vegetatiua esset nobilior sensiti

ua. qz omne agens est nobilior passio. mō oēs concedunt virtutem vegetatiuam esse actiuam. In oppm arguit p p̄m in textu. ¶ In questione erunt tres articuli. Quantum ad primū.

Sciendum est primo qz de actione et passione multi diuersimode locuti sunt. Illis tñ modis obmissis ponit alij p̄lones. ¶ Prima p̄lō. sensus ē potentia passiva. qz oīs sensus ē receptiu⁹ sue sensationis igit ē passiu⁹. ¶ Secūda p̄lō. nullus sensus ē receptiu⁹ primo et immediate sp̄i sensibilis. s; ipsa spēs sensibilis immediate i organo sensus recipit. ¶ Tertia p̄lō. sensus exteriorior recipit suas sensationes saltē p̄tialr a sensibili. nā oīs sensatio sensus exterioris immediate causat a sensibili et sensu seu potentia sensitiva. ¶ Quarta p̄lō. nō oīs sensatio sensus interioris causat immediate a sensibili: s; sepe a specie sensibili. a farsimare. nā ipse sensus interior nō solū cōsistit in p̄tialr obiectis. s; ē in absentia. et hoc non est nisi p spēm igit. ¶ Quinta p̄p̄o. oīs sensus tam interior qz exterior est potentia activa. qz oīs talis p̄tialr causat suā sensationē. Et si visio q̄ p̄tialr videt albedinē p̄tialr causat ab ipsa potentia visiva et ab ipsa albedine. tō oīs potentia passiva dicitur esse activa qz ē p̄ductiva p̄tialr sue sensationis. ¶ Et si qd dicitur qz sequeret qz id ē agens et patiens. Rñdet breuiter qz id ē respectu eiusdem et simul est agens et patiens: et hoc nō est incoueniens ut alias dicitur. visus est etiam in logica quomō sentire et intelligere et oīs opatio potentie aīe est vā q̄litas de prima spēs qualitatū. visum est etiam quare dicuntur actiones: nō quidem qz sint in p̄dicamento actionis. s; p̄pter duas cōditiones quas h̄z opatio cū actione. ¶ Prima est. qz opatio ip̄ est i fieri: nō quidem successiuo. qz opatio ē indiuisibilis. sed in fieri id est in cōtinua dependētia ad eandē cām cōseruantem. ¶ Secūda qz opatio transit in obiectum sicut in terminū s; non accipiat cē per eam. visum est etiam alias puta in tertio phisicorū quomō opatio dicitur sicut sensationes dicuntur actiones immanentes: et quomō illa diuisio erat diuisio equiuoca in sua equiuocata. Et oia ista vult habere scotus quolibet cōtione decimarum.

Sciendum est secundo qz circa tertū incidunt alie difficultates. ¶ Prima virtus sensus possit decipi circa suū sensibile p̄p̄m. Et af qz sic. qz visus a lōge et in obscuro aliter iudicat de colorib⁹ qz facit de p̄p̄t. Itē infirm⁹ iudicat dulce esse amara: igit. In oppm est phis in textu. ¶ Pro cuius declaratione est aduertendū dicitur arist. dicitur qz visus sensus nō decipit circa suū p̄p̄m sensibile. ut visus circa colorem tñ h̄ decipit iudicādo qd ē coloratum. et vbi est. aut quid est sonans vel vbi ē. Et aduertet qz cōditer dicitur tres cōditiones requiruntur ad hoc qz sensus non decipiatur circa suū p̄p̄m sensibile. Primo requiritur qz organum sensus bene sit dispositum. eger enim propter infectionē lingue male iudicat de saporibus: etiam habens oculos egros male iudicat de coloribus. ¶ Secūdo requiritur qz mediū sit purum. propter hoc male iudicamus de luce solis p̄pter fumos existentes inter

in p̄mo nobilior
- idem
in 3° articulo
p̄m. no. 3. fo. 117

tres q̄stiones requiruntur ad hoc qz sensus nō decipiatur

nos et solē. Tertio requiritur qd sit debita distantia inter visibile et visus. Unde si a longe videas colorem pāntem non poteris de eo bene iudicare. et propter istas conditiones multe adhuc: certe requiritur. optz enim qd sensibile sit virtus sufficientis ad efficaciter mouendum sensus. virtus enim non posset bene discernere si nos valde debiles. optz etiam qd mediū sit sufficienter dispositū ad sensationem: nam in tenebris color non apparet nobis: vel si apparet: apparet nobis obsecuro: qd sit. requiritur etiam qd obiectū de quo debemus iudicare non appareat iuxta aliqd contrariū: quoz ipm ē mediū. nā opposita iuxta se posita magis elucescunt. Aduerte vteriusq; sensus adhuc decipitur circa suū ppiū obiectū seu sensibile obiectū etiā istis conditionib; obseruatis q̄tum ad certū gradū. si enim colores sint in p̄pino gradu albedinis vel nigredinis non iudicabis eoz differentia. imo valde ē difficile iudicare de certo gradu coloris. Et aduerte: qd istis conditionib; positis adhuc sensus decipitur q̄tum ad certū gradū vel spēm: hoc tñ non est ī maiori pte. i. in multis. Aduerte finaliter: qd aristoteles ex suo dicto noluit hēre seu ponere differentia inter sensibilia p̄pria et cōia. nā sicut visus non decipit de colore qm̄ sit color: sic nec de magnitudine qm̄ sit magnitudo. s; voluit ponere differentia inter sensibilia p se et p accūs: qz circa sensibilia p accūs sensus potest decipirā non solū in pauco s; etiā in magno. etiā appōstris pōib; additōibus. vt aliqñ ppter colorē iudicam; hoc esse mel.

broso recipiatur spēs coloris salte. ita cito sicut in men. Quinta ppositio: lumē non requiritur ad videndum vt det colorib; formā sufficientē p quā moueant sensus. Sexta ppositio: lumē requiritur ad videndum ad hoc qd simul lumen et color sufficiant ad mouendum visum et ad impmendum in organo spēm. vñ magis qd nullus color h; actū mouendi dīaphanū nisi rōne qua p̄cipat aliqñō naturā lucis: et qz colores spāliter nigri valde modicū p̄cipant naturā lucis: ideo non sufficit per se ad causandū spēm in medio et organo sufficientē ad visionē. sed adueniente lumine extrinsecuto: nec color simul cum illo lumine agunt.

Sciendum est quartū qd circa textū est alia difficultas vtrū color sit obiectū adequatū potestie visus vel ipa lux. Rūdetur breuitatē qz neq; colorū multa alia sint p se visibilia sicut lumē et magnitudo: de q̄ postea dicet. Rūdetur et qz obiectū adequatū potestie visus dicitur esse visibile. dicit tñ aliquid qd q̄tras sensibilia cōia ad colorē: lumē et lucē est obiectū adequatū potestie visus. s; hoc ē multū difficile sustinere: qz potentia visus excederet suū obiectū. qz sensibilia cōia sunt p se visibilia: vt magnitudo et figura. et tñ non p̄tinēt sub tali q̄litate sensibili. Scda difficultas: vtrū sensibilia cōia q̄ sunt q̄nas. s. magnitudo: figura: n̄ser mor; et q̄nas sint sensibilia p se vel p accūs. et videt; qz solū p accūs dicitur qz magnitudo non cadit sub obiecto alicuius sensus. Itē sensus non cognoscit nisi mediate spēs: sed magnitudo non causat spēm: t̄git. In oppositū est p̄s in textu. Pro cui; solutione sup̄ponit; qz vt h; scotus libro. ii. distin. ix. in solutioe scdi argumētū. qd sensibilia cōia sunt p se sensibilia sal: qd tñ dicit ipse d; p se sensibile dupl. p̄io qz h; rōem mouendi potentia sine alio. et sic sensibilia cōia non dicuntur sensibilia p se. Alio mō aliqd d; sensibile p se qd non h; quo moueat: s; tñ cū alio mouet. et sic sensibilia cōia dicuntur p se sensibilia: qz cū alio putata cū sensibili p̄prio mouēt sensus: sed sine ipis non possunt mouere. ita qd si magnitudo esset sine colore non posset mouere alicū sensus. Aduerte vteriusq; qñ d; qd quies ē sensibile cōcōno d; capi pro p̄ra priuari de motus: qz illa nec p se nec cū alio pot mouere sensus. sed d; capi pro corpe quietescente. nō optz etiā dubitare de n̄sero. nā videt; dicere scotus libro. iij. distin. xij. circa tertiu articulū p̄ncipalē: qd numerus est p se sensibile. dicit enim qd mirū esset si sensus non posset iudicare de numero fuoz sensibilia: cū n̄ser sit sensibile p se h̄etur in textu. Et hec de primo articulo.

obiectū potentia
non est visibile.

ad h; d; p se sensibile
dupl. p̄ra.

Sciendum est tertio qd incidit alia difficultas vtrū ad videndum requiratur lumē. Ad quā respōditur p aliquas ppositioes. Prima lumē requiritur ad videndum vt p̄s p exp̄ientia. nā in loco simpliciter tenebroso nihil videm;. Et si qd arguat qz si in camera clausa et oīno tenebrosa sp̄geret; nix illa videretur. etiā multi lapides ī loco tenebroso viderētur. Rūdetur p̄io qd illi lapides p̄ciosi sunt lucida. ita qd hāt lucē sibi incorporatā a qua pcedit lumē p qd videtur lapides. d; scd; qz colorata spāliter alba hāt lucē sibi incorporatā. Scda ppositio: lumē causatū a corpe lucido recipit in medio et in organo. vñ lumē differt a luce: qz lux h; esse fieri in corpe lucido sicut color in corpe colorato. ideo mouetur cū corpe lucido ad motū eius. s; lumē non h; esse fixū in medio illuminato. ideo nō mouet cū eo vñ debem; ymaginari: qd lumē nō est nisi sicut species q̄ est representatio lucis multiplicata a luce vsq; ad visum: quā spēm lucis videtur lux: sicut p spēm coloris videtur color. vñ nō est ymaginandū qd p̄prie loq̄ndō lumē videat. sicut enim spēs coloris nō videtur: s; sicut p spēm coloris color videt; ita p lumē qd est spēs lucis lux videt;. Ex quo pot inferri: qz ista est xa. videm; lucez solis p lumē ab ea multiplicatū: s; hoc non sit per radios rectos. Tertia ppositio: lumē cadens supra colorē non reddit ex eo colorē visibile: sic qd aliqñ formā sibi imprimat. qz si corpus coloratū esset penit; opacū: lumē nō reciperetur in eo ad aliquā ei; pfunditatē: et tamen sū illā posset videri. Quarta ppositio: lumē non requirit in medio. vt disponat ipm medium ad recipiendū spēs coloris. qz in medio tene-

Quantū ad scdm dubitatur primo: vtrum sit dare maximā distantia ī q̄ visus potest videre suū obiectū. Rūdetur ad dubiū ponēdo aliquas ppositioes. Prima nō est dare maximā distantia p quā possemus videre aliqd obiectū: imo nō est dare aliquā tantā distantia: qd possem; aliqd obiectū videre p maiorē in duplo: qz mai; visibile ei; cor: sic h; videm;. sed ista p̄solē restringi ponēdo certū visibile. verbi gratia: faba qd sp̄ maneat in eisdē dispositionibus et fm quantitatē suam et fm omēs qua-

litates et ponēdo certis medijs. vt aerē qui ponatur
semp manere eiusdē subtilitatis et opaphaneitatis
et in oibus alijs dispositiōibus requisitis ad visio
nē et ponēdo certum obiectū cū suis dispositiōibus.
Et sic questio est vtruz sit dare maximā distantia p
quam sine vltra quā illa faba posset videri. Et de
hoc ponitur alij que cōclusiones. ¶ Prima: nō est
dare maximā distantia p quā sine vltra quā illa fa
ba posset videri. qz signatur illa maxima distantia
p aduersariū. tūc p illam distantia faba videbit. et
erit visio aliquante intensiōnis. nō suppono qz si
obiectū sit in maxima distantia ad oculū tūc inten
se videtur. et si elōgetur min⁹ hinc min⁹ intense vi
debitur. sequitur ergo qz si faba cōtinue elōgetur nō
statim corrūperetur illa visio. ideo a maiori distātia
videbitur tūc remissius. Secūda ppositio: vltra spa
ciū in quo faba videt est dare minimā distantia p
quā sine vltra quā faba nō videbit. qz est dare spa
ciū in quo nō videbit et in quibet minorū circa illud
pōt videri. ¶ Tertia cōclusio: nō est dabilis simpli
citer minima distātia p quā faba nō possit videri.
qz si faba poneret valde ppe oculū nō posset videri
etiā p medietate illi⁹ distātie min⁹ posset videri.
Quarta ppositio: nō est dare minimā distantia p
quā illa faba videatur qz si in aliqua distātia vide
atur. ergo visio illa est alicui⁹ intensiōnis. et pōt re
mitteri et hoc si appropinquetur visibilibus. Quinta p
positio: infra spaciū in quo faba videt est dare ma
ximā distantia p quā nō videtur. qz ymaginētur
duo spacia iuxta p pñctū: tūc in vno nō videt pro
pter propinquitatē et in pñcto nō videt. vltra pōt
videri elongandō. ¶ Et aduerte: qz est magna
differētia inter istū modū locutiōis in qua videt
et p quā seu vltra quā videt. nō em̄ est idē spaciū in
quo videt et p quō videt qz spaciū p quō videt est pre
sēte contentū inter visibile et oculū et in illo spacio
nō est faba sed vltra. ideo in illo spacio nō videt. s; vltra
ideo optz ponere alias cōclusiones. ¶ Prima: ē
dare maximā distantia in qua faba videt. Secūda
cōclusio: vltra spaciū in quo videt nō est dare mini
mā distantia in qua nō videat. qz signato pñcto di
stantie in qua videt optz qz sit terminata ad pñctū.
vltiorē. et tūc illa nō est minima in qua nō videt
qz inter illa duo pñcta est distātia diuisibilis: in q
nō videt. Tertia cōclusio: vltra spaciū in quo vide
tur nō est dare maximā distantia in qua nō videat.
qz quacūqz data adhuc in maiori nō videt. et sic in
finitū pcederet. Quarta cōclusio. nō est dabilis
simpliciter minima distātia in qua faba nō videt.
qz si poneretur imediate supra oculū ibi nō vide
retur. et si modicū elōgaretur adhuc nō videt: er
go illa non erit minima. qz adhuc est diuisibilis in
duas medietates et in alia nō videbit. Vltima cō
clusio. infra illud spaciū in quo faba videt nō est
dare maximā distantia in qua nō videt. quia dictū
fuit qz est dare maximā distantia p quā nō videt.
ideo signetur illa et terminet ad punctū. b. nō optz
distantia in qua videt esse minorē qz illa p quā nō
videt. ideo optz cā terminari ad pñctū vltiorē.
et tūc inter illa pñcta erit distātia diuisibilis in q
adhuc nō videbit. ideo cō. distātia pata. in qua nō

videtur est dare maiorē. etiā in qua nō videtur. er
go nō est dare maximā in qua nō videtur.
Dubitatur secūdo vtrum me loquente sit
idem sonus quē quilibz vestrū audit. Et arguit qz
nō qz nullus videt audire nisi sonū puenientē ad
cūsed nō idē sonus est pueniens ad auditū istius
ad auditū illius. imo sunt sepāti loco et subiecto si
cut isti sunt sepātigē. Item nō est idē idē mul
tiplicatū ad oculū meū et ad oculū tuū igitur nō
est idē sonus veniens ad me et ad te. igitur. In op
positū est pbs in textu arguens sic. qz idē est color
qui videtur a me et qui videtur a te: igitur erit idē
sonus qui auditur a me et a te. ¶ Pro solutiōne
supponitur qz vt cōter dicitur sensibile h; duplex est
se: scz est reale et dicitur intentionale. vñ esse intentio
nale dicitur habere sensibilibus: vbi sunt spēs sensi
biles eorum sicut est mediū et organū. sed esse reale
dicitur habere vbi realiter inherēt. vt lux d; ha
bere esse reale in corpore reido. sed esse intentio
nale habet vbi sunt eius spēs sicut lumē. Etiā so
nus dicitur habere esse reale in aere veloci⁹ motor
fracto et tute pcutientis et percussis. et sunt diuerse
species sonoz fm diuersam figurā illius aeris fra
cti. et hoc nō etiā sunt diuersi soni fm diuersas fi
guras pcutientis et percussis. sed postmodū ille so
nus in aere circūstante orbiculari generat sine m
ultiplicat spēm suā qz est res entitativa ipsius et illa
species nō est sonus sicut spēs coloris nō est color.
Supponitur vltimus qz sicut nō videtur spēs color
ris sed ipse color. sic non auditur spēs soni sed ipse
sonus p eius spēm venientē ad auditū. Et sic ponit
talis cōclusio: eūdem sonū meū sine eandē vocē me
am quilibet vestrū audit qz realiter fuit in aere fra
cto in gutture meo. sed nō p eandē spēm sed p aliā
et aliam. ¶ Secūda cōclusio. sonus auditur qz non est
sive quādo non est. cui⁹ ratio est qz sicut sonus rea
lis consistit in motu veloci aeris fractis sic optet qz
species soni multiplicentur p quendam motū aeris:
licz nō p talē fracturā. nō tamē intelligēdo qz aer
moueat localiter idē numero de me vsqz ad res:
sicut in aqua vbi ponit lapis fiunt quedā circula
tiones successiue sic fiunt in aere. Nam aer motus
et fractus impellit vndiqz aerē sibi pproinquit: ille
aliū. et fiunt insidationes aeris. et in tali insidatiōe
nata est multiplicari spēs soni. et ideo nō audit son
nus ita cito ppe et remote. ergo prius cessat sonus
realis qz ad locū remotū pueniant hmoi insidatiō
nes aeris. et p seque ante qz gnetur ibi spēs soni p
quā ille sonus auditur. ideo manifestū est qz hī so
nus auditur qz corruptus est. Et ex isto sequitur qz
sensus exteriores capiunt sua obiecta in absentia
ipsoz sensibilibz nō tamen sicut fantasia. qz nō p
cipiunt sua obiecta nisi p tēpus modicū post. s; fan
tasia p longū tempus post.
Dubitatur tertio: vtrum sensus tactus sit
vnus sensus. Et arguit qz sic: qz si nō esset vn⁹ sen
sus: segreretur qz essent plures sensus exteriores qz
quos sed hoc ē falsus. Item si sensus tactus nō esset
vn⁹. vel hoc esset ex pte aie vel organū. s; nullū illoz
est dicendū qz quibet illoz sit vn⁹. In oppositū est

phs in textu. ¶ Pro cui⁹ solutioe supponit: q⁹ sensus tactus pot capi multis modis. vno mo p ipsa potentia tactiva: sic dico q⁹ est tm vn⁹ sensus tactus. Alio mo capit p organo: sic etia est vn⁹ tm vn⁹ sensus. Alio mo capitur p aia: sic etia est vn⁹ sensus. Et istis tribus modis no capiebat aristoteles in textu sensus tactus: cu dicebat q⁹ est plures sensus. Alio mo capitur sensus tactus p dispositione qualitativa fm qua organu est in potetia: et dispositu ad recipiendu sp⁹s sensibilib⁹. Et sic pot dici q⁹ no est vnus sensus. a. no est vna dispositio qualitativa fm qua est dispositu ad recipiendu sp⁹s calidi et frigidu: humidu et sicc⁹. sed salte sunt due. et sic dicitur esse plures sensus. ¶ Dicitur ergo sens⁹ tactus et pluralitas est ratione dispositionu qualitativa: p qua organu est susceptiu specter sensibilib⁹ et non rone aie: nec rone organi. nec rone potentie. Et si quis querat de obiecto ipsius potetie tactive qd no est vn⁹: cu sit quattuor qlitates prime. Respondent alique: q⁹ ipsius sensus tactus est vn⁹ obiectu adequatu: scz qualitas tangibilis. Alij dicunt q⁹ totu distinctu ex q⁹tuor qlitatibus primis dr esse obiectu adequatu sensus tactus. Sed restat alia difficultas: vtru sensibile positu supra sensus faciat sensatione. hoc est dicitur: vtru sensibile positu in organo sensitivo vl imediate supra organu sensitivu sentiatur. Et videtur q⁹ sic: q⁹ agens naturale q⁹to est p⁹propinquus passio tanto pot agere. sed obiectu sensibile est agens naturale ad ipsam sensatione: igitur. Item lumen est sensibile a visu. et tm diffundit se vsq⁹ ad organu visus: igitur. In oppositu est phs in textu. ¶ Pro cui⁹ solutioe ponitur alique ppositiones. Prima sensibile imediate positu supra sensus. scz supra organu sensitivu no facit sensatione. i. non sentitur. Et pot pbari ista conclusio inductive. et precipue pbat⁹ de tactu de q⁹ est maior difficultas: quia tu no sentis qualitate organi si fueris in bona dispositioe q⁹uis in corpe tuo p totu sit extensus calor. etiam q⁹ tu primo intras balneu tu sentis aqua valde calidam. Sed postq⁹ fueris ibi per tempus: tu nihil aut paru sentis illa caliditate quod no est nisi quia organu tactus est tam realiter calefactu. Secda p⁹positio sensus no sentit sine medio. v⁹ si os vel nervus fuerit denudatus a carne non sentiet p⁹curu vel incisione et hoc no est nisi quia nervi sunt vera organa sensus tactus etiaz indiget certo medio ad sentiendu scz carne. Et sic respondet ad rationes. Ad primam concedo q⁹ agens naturale agit in sibi p⁹pinquu p⁹ntu q⁹ remotu. et hoc supple forma. qua ibi est natu agere. mo dico q⁹ sensibile non est natu causare sensatione: nec species nisi mediant⁹ medio. Ad scdam ratione patz quod lumen debeat dici visibile. ¶ Sed restat alia pua difficultas vtru sint tm quos sensus exteriores. et videtur q⁹ no q⁹ ois sensus est sensus tactus. q⁹ in oi mebro in quo est aliquis sensus in illo est sensus tactus. ¶ R⁹nderur breuiter q⁹ tm sunt quos sensus exteriores specie distincti. Dicit scdo q⁹ in oi mebro in quo est aliquis sensus ibi e sensus tactus: hoc tm no est scdm eand⁹ dispositioe qualitativa. scz scdoz alia et alia. vt lingua gustat

et sentit. scz hoc est scdm alia et alia dispositione qlitativa. ¶ Et hec de secudo articulo. Quantu ad tertiu sit conclusio responsalis ad questu. sensus est potentia passiva: q⁹ p⁹ntio re linquitur satis pbat⁹ in primo articulo. patz etia quia sit dicendu ad rones principales an oppositi q⁹stionis. sed ad vna rone in qua dicebatur de basilio et de muliere menstruosa. vico q⁹ veru est q⁹ in ficiu: sed hoc no est p⁹visione. i. q⁹ visio extra mita tur. sed re captur in potetia visiva. scz hoc fit ex veno exeunte p oculos qd diffundit p⁹ aliq⁹ spaciu. Sporter aut⁹ vniver saliter de oi sensu accipere qm sensus quidem est susceptivus specieru sine materia vt cera anuli sine ferro recipit figura accipit autem aureu aut eneu signu scz no in q⁹rum auru aut aez siliter aut⁹ et sensus vnuscuiusq⁹ ab habente colore aut humore aut sonu patitur.

Iste est vltimus tractatus hui⁹ libri in q⁹ phs determinat de sensibus interiorib⁹. Et dividit in tria capitula. ¶ Primu dividitur in tres ptes. In prima pte intedit q⁹ttroz conclusiones. quarz pria est hec. ois sensus e susceptivus specier sensibilib⁹ sine materia. qd pbat p simile. q⁹ cera recipit formam anuli sine materia et: igit. Secda conclusio: excellentie sensibilib⁹ corruptu sensus. qd pbat q⁹ excellentie sensibilib⁹ corruptu p⁹portione qualitatu disponentiu ipm organu. ¶ Tertia conclusio. plante no sentiunt: quia heant aiaz pbat q⁹ no hnt illa p⁹portione qualitatu que requir⁹ ad sensus tactus. Quarta conclusio tangit vna q⁹stione. vtru o⁹ qd patitur a sensibili sit sentis et pbat q⁹ sic: q⁹ quicqd agit in olfactu est odor. ergo quicqd patit ab odore e olfactus. questioe soluit ponedo vram inter tangibilia et alia sensibilia. q⁹ oia tam aiaa q⁹ in aiaa patiuntur aliq⁹ sa qualitatu tangibilib⁹ sed no oia patiuntur ab odore. In scda pte intedit tale conclusio: tm sunt quos sensus exteriores qd pbat q⁹ tot sunt sensus exteriores quot hz aiatu pfectu. sed aiatu pfectu solū hz quos. mior⁹ pbat tripliciter. primo ex parte sensibilib⁹ p⁹rior. q⁹ nulla sunt sensibilia p⁹ria q⁹ non p⁹curu ab aiatu pfecto. igit. Secdo pbat ex pte medij. q⁹ o⁹ medij vel e distinctu vt caro. vel ext⁹ in secū vt aer vel aqua. et qd libet hz aiatu pfectu: igit. Tertio pbat ex pte organoz. quia om⁹ organu est a dno alicui⁹ o⁹ elementoz. vel ergo est a dno aqua. et sic est oculus. vel aer et sic est auditus. si aliquo aliter ignis se est olfactus. si terra erit tactus et gustus. In tertia pte intedit tales conclusiones. ppter sensibilia: a⁹cia no est ponendus aliquis sensus p⁹rius et p⁹cularis ab alijs distinctus. pbat tribus rontibus. ¶ Prima q⁹ omnia sensibilia comuna sentiuntur sensibus p⁹cularibus: igit. Secda nullu obiectu h⁹s sensus propriu ab alijs distinctu sentiatur ab alio sensu nisi per accidens. sed sensibilia comuna sentiuntur a pluribus sensibus p⁹rijs: igit. Tertia ratio: illa no hnt sensus propriu ab alijs distinctu q⁹ per se a plurib⁹

lib⁹ organa
tactu.
¶

videtur non in cap⁹

vide no. q⁹ p⁹curu

sensibus percipiuntur. sed sensibilia cōia sunt hōi
igitur. Finaliter mouet vñs dubiū quare percipi-
mus sensibilia cōmunita plurib⁹ sensibus. Solut
ph̄s dicens q̄ est vt percipiamus diuersitatez inter
sensibilia propria & cōia.

¶ Quod autem non sit sensus alius preter quicq̄
dico autem hos visum auditū olfactū gu-
stum tactum et his creder aliquis.

Stud est scdm capitulū hui⁹ tractatus i quo
ph̄s ostēdit numer⁹ sensuū interiorū. Et dicit
dicitur in sex ptes. In prima pre intēdit nō cōclusio
nes. Prima tangit vnā questionē vtrū sensus pri-
culares percipiāt suas opationes vel ille percipian-
tur ab alio sensu. Scda cōclusio tāgit duas rōnes
p̄bantes q̄ percipiatur a suis sensib⁹. & duas q̄ pec-
piantur ab alio sensu. Prima ratio p̄ p̄ia pte talis
est. nā si actiones sensuū particulariū perciperētur
ab alio sensu seqr̄etur q̄ vn⁹ & eiusdē obiecti e-
nt duo sensus. qd̄ est impossibile. igit. Scda ratio qz
si actiones sensuū particulariū perciperētur ab alio
sensu: eadez rōne actio alterius sensus perciperetur
ab alio. & sic esset p̄cessus i infinitū. Pro scda pte
tangit duas rōnes. Prima qz si sensus p̄culares
sentirent suas actiones seqr̄etur q̄ esset idē sensus
suūp̄ius. sed hoc est falsū. igit. Scda ratio seqr̄-
tur q̄ visio esset colorata vel esset color. qd̄ est impos-
sibile. igit. Tertia cōclusio tangit solutionē predi-
cte questionis dicens q̄ est aliquis sensus qui per-
cipit colorem tantū in presentia coloris. & talis nō
percipit actionē. Per quā cognoscitur color. Alius
est qui percipit colorem in absentia coloris: ille per-
cipit visionem: vocatur sensus cōis seu fantasia.
In secūda parte soluit vnā questionē. Cuz ipius
sensibilis & sensus sit idēz actus quare sensibile nō
sentit sicut sensus. Solut ph̄s dicens q̄ eū motus
actio & passio sint in pati ēte. actus em̄ actiui & pas-
siui sunt in patiente: ideo nō op̄z mouens moueri
nec agens pati. ideo actus sensibilis nō est in sensi-
bili. sed in sensu. In tertia parte soluit aliaz q̄stio-
nē vtrū sensus & sensibile simul corrūp̄antur. soluit
p̄ distinctionē dicens q̄ duplex est sensus & sensibile
qz quoddā est potentia. aliud in actu. & ille sensus
in actu simul corrūp̄itur cū sensibili in actu. qd̄ p̄-
bat qz eoz est idē actus. ergo qñ corrūp̄itur actus
vtrū corrūp̄itur etiā actus alterius. & p̄ h̄s qñ vnū
corrūp̄itur alterū corrūp̄itur. In quarta parte sol-
uit altā questionē quare quedā sensibilia corrū-
p̄unt sensus. & quedā delectant sensus. soluit dicens
q̄ oīs sensus consistit in quadā media p̄portione.
modo quilibet p̄portio corrūp̄itur p̄ excellentiā.
ideo excellens sensibile corrūp̄it sensus. In quinta
parte soluit quintā questionē qualiter differunt
sensus p̄culares a sensu cōmuni ex parte actus.
Solut dicens q̄ vnūscq̄q̄ sensus p̄cularis sentit
sūū p̄positū sensibile et discernit differen-
tias p̄tias eius. vt visus discernit albū a nigro & simul-
ter de alijs dicitur. s̄ sensus cōmunita discernit in-
ter obiecta diuersozum sensuū. qd̄ p̄bat qz nos di-
scernimus inter albū & dulce. & hoc nō fit p̄ sensum
p̄positū: ergo per sensum cōmunita: igitur. In sexta

parte querit aliaz questionē vtrū sensus cōmunita
sit vnus. Et arguit q̄ nō quia impossibile videt q̄
vnus sensus simul iudicat de diuersis sensibilib⁹ &
cōtrarijs. sed sensus cōmunita simul iudicat de di-
uersis sensibilib⁹ & cōtrarijs: igit nō est vnus. ma-
ior ē p̄bat quia impossibile est idem & indiuisibile
moueri motib⁹ diuersis & cōtrarijs. ergo idem sen-
sus nō p̄t moueri a sensibilib⁹ cōtrarijs & diuers-
sis. ¶ Solut dicens q̄ sensus cōmunita est vnus &
indiuisibilis: est tñ fm̄ esse quodāmo diuisibilis.
¶ Sed contra hoc arguit sic ph̄s: qz licet indiuis-
ibile possit habere in potentia cōtrariā: nō p̄t si-
mul habere tria fm̄ actū. Solut dicens q̄ sicut
p̄ctus est quodāmo vnus et quodāmo duo fm̄ se
acceptus est vnus. sed fm̄ q̄ est finis vnus partis &
principiū alterius est quodāmo duo: similiter est
de sensu cōmunita.

Quonia autem duabus differētis diffini-
unt maxime aīam motu quidē scdm locū.

In hoc ultimo capitulo p̄b̄s determinat de sen-
sibus interiorib⁹. & diuidit in sex ptes. ¶ In
prima pre tangit opinionē antiquoz dicez q̄ anti-
qui ponebāt maxime duas differentias aīe. sc̄z mo-
tiū fm̄ locū & cognoscitū: sc̄z actus sunt senti-
ligere & sentire. ideo nō distinguebāt inter sentire
et intelligere: hoc p̄b̄bant duabus ratiōibus.
¶ Prima: sensus cognoscit: intellectus cognoscit:
ergo intellectus est sensus. Scda ratio: simile a sibi
cognoscitur. sed aīa cognoscit corp̄a: igit est sibi
oibus corp̄ibus. & sic potētia intellectiua erit orga-
nica sicut sensitiua. Hanc reprobat quicq̄ rōnibus.
¶ Prima cōclusio corūz est insufficiens: eo q̄ ostēdit
causā ignorantie: scda quia fm̄ eos op̄z dicere oīa
vera esse vidētur: tertia ratio: qz fm̄ eos op̄z dice-
re: & deceptio causaretur ex tractū simili sicut sc̄i-
tia: ex cōtractū simili: quarta ratio: illa distinguitur
que possunt ad inuicē separari sed intelligere & sen-
tire possunt abinuitē separari. nam sensus est: s̄ibus
aīalibus: intellectus vero solus in hōibus: quinta
ratio: p̄tingit intelligere recte & nō recte. s̄z sensus
respectu suoz sensibilib⁹ sp̄ est verus. In scda pre
ponit drām inter fantasiā & opinionē: sponēdo talē
conclusionē. Fantasia nō est opinio: qd̄ p̄bat trib⁹
rōnibus: prima in nobis est fantasiā: sc̄z volum⁹.
sed in nobis nō est opinari: cum voluerim. Scda rō
ad opinionē terribilis aut delectabilis mouemur
prosequendo vel fugiendo. sed fantasia hoc mō ad
nihil nos mouet. sed habem⁹ nos in cōsideratione
fantasmatū ac si solū viderim⁹ ydolū: tertia ratio:
opinio p̄t esse intelligibilis cū scientia p̄udentia
& opinio sint differentie intelligibiles. sed fantasia
ad intellectū nullo mō p̄tinet. In tertia pre p̄nter
ostēdit q̄ fantasia nō est sensus. qd̄ p̄bat tripl̄ci-
ter: primo: q̄ fantasia nō sit sensus in actu. qz fan-
tasia in actu aliquid est nullo sensu habito: actu
sc̄do quis oī aīalīnēst sensus. sed nō oī aīalī inest
fantasia. vt aīalibus imp̄ctis: sc̄z tertia qz sensus re-
spectu p̄p̄riū obiecti est sp̄ verus: sed fantasia aliquid
est falsozum. In quarta parte ponit talēz cōclusio-
nem: fantasia non est cōposita ex sensu & opinione.

prima pars

secunda pars

tertia pars

quarta pars

quinta pars

sexta pars

qđ pbat. qđ eadē apparētia nō est simul vera & falsa: nec cōposita simul ex vero et falso. s; de eodē obiecto hēm⁹ simul apparentiā sensus falsā et opionēz verā: vt p vīū sol apparēt bipedalīs. qđ est falsum. et opinamur ipz esse maiorē tota terra. ¶ In q̄nta gre cōparat fantasia ad intellectū: intēdēs duas actiones. Prīmā fantasia nō est intellectus nec scia qz intellectus et scia semp sunt verozū: fantasia autē sepe est falsa. Scđa conclusio: fantasia nō est aliquid cōpositū ex intellectu et scia: cum illud totūz si sit: sit p veroz. fantasia sepe falsoz. ¶ In sexta parte et finali declarat naturam fantasie: et dicit primo qđ sensus exteriorēz moti a sensib⁹ mouent sensum cōm: et iterū sensus cōis mouet fantasiam imprimendo in ea sitem spēm illi spēi quā habebat. Et ex hoc infert p̄phis qđ contingit fantasiam esse veram vel falsam. qz depēdet ex sensibus qui vt plurimum sunt veri: vt putat circa p̄p̄riū sensibile. et quandoqđ falsi vt in iudicando qđ sit res alba. Ex quo infert qđ fantasia est mot⁹ a sensu factus scđm actū. Infert vteriqz qđ p̄tingit aīali bus multa opari & pati scđm fantasiam.

Veritur vtrum sit necesse ponere sensum agentem a sensu possibili seu passiuo ex natura rei distinctū.

Arguit primo qđ non parit. dicentem oēm sensum esse virtutem passiuā. qđ nullus sensus est agens. ¶ Scđo sic. vel esset agens respectu sensationis vel respectu spēi sensibilibis. s; nullum illorū est dicendum. cum qđlibet tale causetur ab obiecto. ¶ Tertio sic non est ponēda pluralitas sine necessitate: id est sine ratione euidēte: aut sine notabili auctoritate: aut certissima experientia. sed nullum illorū est dicendum scz ppter qđ debeat poni sensus agens: s; qđ. ¶ Quarto sic in quocūq; manet visio illud est sensus passiuus: qđ non est ponēd⁹ sensus agens. aliter oportet ponere decēz sensus exteriorēz quinqz passiuos & quinqz agētes. ¶ Vni⁹ tō sic qz vel ille sensus agens esset aliquid distinctū a sensu passiuo vel non. nō est dicendum qđ sic. qz nō videtur quid esset eius opatio. si nō haberetur p̄p̄o sitem. ¶ In opp̄m aī. qz intellectus agens ē distinctus ab intellectu possibili. ergo etiam sensus agēs erit distinctus a sensu possibili. In questione ista erunt tres articuli.

Quantum ad primum sciendum est p̄rio qđ de ista questione tam in questione p̄cedenti satis fuit ostensum: quōd sensus p̄ricularis vnus & idē numero manens causet p̄tialiter suam sensationem & recipit eam. ideo ipse vnus numero sine quacūq; distinctione ex natura rei vñ sensus agens et sensus possibilis. ideo respectu sensationis nō est ponēdus sensus agens distinctus ex natura rei a sensu possibili. qđ si oportet ponere sensum agentem: opz ipm ponere respectu spēi sensibilibis. s; hoc non qđ vt dicit scotus quolibet. questione. xv. qđ Prima actio abstrahendi que est causare spēm est magis p̄p̄ria intellectui qđ scđa qđ est causare intellectionem qz illa pōt competere alijs potentijs. nam quolibet potentia causet p̄tialiter notitiā rei. sed nulla est qđ causet spēm rei nisi intellectus. & ppter hoc nō opz pone

re sensum agentem qz maxime ponere ad causandum illā spēm sensibilem. s; talis totaliter tanq̄ a cā scđa catur ab obiecto. vñ vna causet aliā spēm qđ vñ sū ē alias. Et ex isto passiuudē hēri qđ null⁹ sensus neqz exterior neqz interior causet spēm sensibili: ē neqz totalr neqz p̄tialr. Et si qđs q̄rat q̄re qđ meli⁹ ponit intellect⁹ agēs distinct⁹ ab intellectu possibili qđ sensus agēs. R̄ndet qđ nō ē ille de sensu & intellectu. nā intellectus vñ agēs interior cū fantasia catur spēm intelligibile in intellectu possibili. & postea ipse intellectus possibilis p̄tialr cū illa spē causet intellectioēz & recipit eā. sic autē nō ē de sensu cū sensus nullam actionē hēat circa spēm sensibilem.

Sciendum est secundū p̄p̄rio maiori declaratione q̄stionis supponit: qđ vna ē iter sensus exteriorēz & interiorēz. nā sensus interiorēz siue sint p̄les siue sit tm vn⁹ h̄nt actus suos tam in p̄ntia obiecti qđ in eoz absentia. ¶ Ex quo sequit qđ sensus interiorēz cognoscit intuitiue & abstractiue. cognoscunt em̄ quicqđ sensus exteriorēz cognoscit & eodem mō & cū hoc alto mō puta abstractiue. vt p̄z in dormientib⁹ in qđ est actus fantasie in absentia obiecti. vñ in dormientib⁹ de cursu cōi nulla potentia alia a fantasia h̄z actū suū: sed sensus exteriorēz qđ sūt q̄ncq; spē distincti nō h̄nt actus suos nisi in p̄ntia obiecti vel modicū post: vt in q̄stide p̄cedēt vīū ē. Et aduerte qđ q̄n d̄z qđ q̄ncq; sunt sensus exteriorēz intelligit de sensibus cognitiuis. nā simplr pōt cōcedi qđ decē sunt sensus exteriorēz q̄ncq; cognoscit. ut & q̄ncq; appetitiui: vt alias vīūz est qđ cuiuslibet potentie cognitiue correspondet sua p̄p̄ria potentia appetitiua. ¶ Differūt scđo sensus exteriorēz & interiorēz. nā sensus interior sicut ē fantasia cū spē fantasie ca seu cū fatasmate in absentia obiecti catur sensationē. Ex qđ sequit qđ fantasia h̄z actiuitates respectu act⁹ fatasie. s; sic nō ē de spē sensibili. nā spēs sensibilibis nullā actiuitatē h̄z respectu sensationis. s; sensatio catur ab obiecto & a potentia. ¶ Et si qđ que ratur qđ ponit spēs sensibilibis. R̄ndet qđ ponit tā qđ effect⁹ p̄ui⁹ ad aliu effectū qui ē sensatio. nā obiectū nūq; cāret sensationē nisi p̄ri⁹ causerit spēm sensibile: sicut ignis nō cōbureret nisi p̄ri⁹ calefaceret: nō qđ calefactio sit cā cōbustionis.

Sciendum est tertio qđ adhuc incidit talis difficultas vtrū sensus possit h̄re aliquā notitiā cōplexā. & ex hoc soluet alia questio vtrū aīalia irōnalia h̄ant aliquā notitiā cōplexā. Ad hoc r̄ndet p̄ aliq̄s p̄p̄ones. ¶ Prīma. sensus & aīalia bruta h̄nt notitiā simplicē: vt vīūz cognoscit colorē & talis notitiā ē incomplexa. ¶ Scđa p̄p̄o. quīs nō sit nobis plane notum naturat̄ aīalia bruta h̄re notitiā cōplexā de sensibilib⁹. t̄n ex his qđ de his p̄cipim⁹ possum⁹ inferre qđ h̄nt notitiā cōplexam. videm⁹ em̄ qđ aliqui brutum apprehendit panem & sequit eum & aliqui apprehendit & non mouet ad eū. Item aīal appetit dulce & qđ apprehendit p̄sequit. qđ nō faceret nisi iudicaret illud eē dulce. patet etiā de canibus venaticis qui postqđ feram sequuntur: si ad bēntum venerint odorant vnā partem & aliam non. & vnā sequunt⁹ & aliam nō. quod nō facerent: nisi iudicarent qđ vnā sequunt⁹ & aliam nō.

m pmo de anima

necessitas ponendi naturā est triple

dicaret alia trāsisse p illā viā r nō p aliā. r notū est q oēs tales notitie seu iudicia sūt notitie cōplexe
¶ Et si qd inferat: g in talib' aialib' erit intellect' p'acticus iudicās hoc eē p'se'ndū r hoc eē fugiendū. **¶** Erv' et q' talia aialia dicerēt rōnalia. **¶** Rūdet q nō sequit' aliqd illoz. qz hō nō t'm h' iudicia p'icularia seu singlaria s' etiā h' iudicia v'ia respectu quoz hō d' rōnalis. r nō t'm circa sensibilia s' etiā circa intelligibilia: r er illis rōnalia. **¶** S. fr intellect' p'acticus nō solum est ex singularibus s' ex altera v'ia q'q' p'stita. confert etiā p'eterita presentibus r futuris. s'z bruta aialia h'nt solum iudicia singlaria vel p'icularia r nō v'ia. iō non d'unt rōnalia nisi capere rōnale p omni illo qd d'iscutit siue ex iudicia vniuersalibus siue singularibus. Ex omnibus patet q' sensus saltem interiores habent notitias complexas.

¶ Sciendum est quarto: q' circa tertuz incidit alia difficultas. an sensus p'icularis simul possit sentire p'rariaz vel sensus v'itus possit simul sentire albu r nigrū. **¶** Et videt q' non. nam impossibile est idē simul moueri diuersis motib'. s'z si sensus p'icularis simul sentiret h'ria: simul moueret motibus h'ris: se. Itē vel illa sunt equalis virtutis r sic spedit se ad muerē. aut alter est maioris virtutis t'nc sentiet r nō alter. **¶** Rūdet breuiter ad difficultatem: q' sensus p'icularis p't simul sentire p'rariaz p'z qz possibile est duo p'rariaz sensibilia siml p'nta ri. sensu. aut h' sentiret v'rituz: r sic habet p'posituz. aut alter: g eadē rōne r aliud. supposito q' sint eodē mō p'p'ina r equalis virtutis ad mouendū. p'z hoc ēt p' expientia. expimur eū q' legendo in libro vide mus simul albu r nigrū. **¶** Et ad rōnes. Ad primā negat' minor. qz mor' h'rioz sensibilia non sūt p'rariaz in sensu nec in medio. vñ s'z albu r nigrū h'riant' tñ spēs sensibiles eoz nō h'riant'. **¶** Ad scdaz d'f: q' si illa obiecta sint equalia: tñ tales motus p'nt esse equalēs s' sint inequalia: nequales. r ad p'batonez d'z q' duo motus reales bñ se mutuo spediūt: nō tñ int' h' d'ales. **¶** Aduertē tñ q' qñ sensus v'itus siml videt albu r nigrū: nō ita p'fecte videt sicut si tantū vñ videret. **¶** Et si q'rastrū visus sentiat album r nigrū: vnica sensatione aut pluribus. nō vna qz intell' lectus: qui est potentia p'fectior non pōt diuersa itelligere vnico actu nec plurib' qz qua rōne possent esse simul due sensationes: ita r tres vsq' in infinitum. **¶** Rūdet q' sensus visus p't p'cipe albu r nigrū duabus sensationib' simpli cib'. r etiā vnica. nā ponit drām inter album r nigrū. r hoc p' vñ actū: igitur. **¶** Ex quo pōt inferri: q' sensus exteriorē non solū h'nt actus incōplexos sed etiā cōplexos. q' hoc soluit prima rō. nam intellect' pōt simul ēt plura cognoscere r vnico actu et pluribus actibus. **¶** Ad scdā dicitur: q' non est simile de duabus r infinitis. cum sensus visus sit potētia limitata. **¶** Et hoc de primo articulo.

¶ Quātum ad secundū dubitatur p'io: vtrū sit necesse ponere sensū cōm ex natura rei: distinctū a sensibus p'icularib'. i. a sensib' exteriorib'. **¶** Et af

primo q' nō. qz actiōes sensu p'icularis nō p'ceptunt a sensu cōm. igit' nō ē ponend'. **¶** Ans p'z. qz sensati ones sensu exterior' nō sūt q'itates sensibiles: igit' **¶** Scdo sic. sensus cōis nō p't ponere drām iter obiecta diuersoz sensu. g p'ter sensus p'icularis nō est ponendus sensus cōis. **¶** Ans p'z. qz si poneret drām inter obiecta diuersoz sensu: v'ci. eēt eodē actu vel diuersis. nō eodē q' ipossibile est eandē potētā eodē actu distincte cognoscere obiecta specificē distincta: nec in plurib' qz nō videt q' talis potētā simul possit h'fe plures act'. **¶** T'rtio sic. vel hoc eēt p'opter sensibilia cōia vel p'ria vel p' act'is. non p'pter p'p'iaz talia sufficienter cognoscunt' a sensibus exterioribus. r etiā cōmunia r etiā sensibilia p' act'is: s'z nō per se s'z p' act'is: puta p' hoc q' sunt coniuncta sensibilibus p'p'is. **¶** P'io solutione ponitur talis p'clo. necesse est ponere sensum cōm distinctū a sensibus exterioribus r hoc p'opter multa. **¶** P'ima qz sensus exteriores nō cognoscunt suos actus r tñ illos experimur cognoscere. nō eū solum videmus albu. s'z iudicamus nos videre albu. r hoc nō ē nisi p' sensum cōm: igitur. **¶** Scdo. qz sensus exterior' nihil cognoscit vel iudicat in absentia sensibilib' qz nō est reseruatius sp'ērū nisi in modico t'pe: sed sine sp'ē nihil cognosceret. r tñ in absentia sensibilib' um cognoscim' ipa sensibilia igit'. **¶** T'rtio. qz sensibus exterioribus clausis in somno apparent nobis sensibilia. r hoc nō est nisi per sensum cōm: igitur. **¶** Quarto. qz de sensibilibus diuersoz sensu cōponim' r diuidim' ponēdo drām: iudicam' eū q' hoc albu ē dulce. **¶** Et nā si qd vocet canē iudicabit q' ille quē vidz ē q' vocat eū. r hoc nō est nisi p' sensū cōm: igitur. **¶** Et si quis dicat contra hoc. q' licet vnus sensus exterior' non ponat illam differentiaz tamē bene duo sensus. **¶** Respondetur quod non quia tñ sequeretur q' si essent duo homines: quoz vnus videret albedinem. et alius nigredinem. q' possent ponere differentiaz inter albedinem r nigredinem quod falsuz ē. nā ponens differentiam inter aliqua opz q' cognoscat illa. **¶** Ex oibus istis p'z quare sensus comunis est ponendus. primo ad cognoscenduz sensationes sensu exteriorum. scdo ad cognoscenduz sensibilia tā p'pria q' cōmunia in absentia eoz. t'rtio ad ponendum differentiaz inter sensibilia diuersoz sensuuz. **¶** Et ad rōnes. **¶** Ad p'iaz d'z q' sensationes nō sunt q'itates sensibile' a sensib' exteriorib' tñ bñ a sensibus interiorib'. **¶** Ad scdā d'z q' sensus cōis p'uidē actū r in eodē instāti t'p'is ponit drām inter obiecta diuersoz sensuuz. vñ sensus cōis p'io p' vñ actū cognoscit vñ obiectū vnus sensus: r p' aliū actum aliud obiectū alterius sensus. r virtutes istoz duoz actuz format vñ tertuz actū virtualiter p'inentē notitias illoz duoz obiectoz. **¶** Ad t'rtiam patet satis quid dicendum.

¶ Dubitatur scdo vtrū sensus cōis sit vnus vel plures. et videtur quod sit plures: quia vna potentia habet tantum vñ organum: sed sensus cōis nō habet tantū vñ organum. quia organū debet ē in media proportione qualitarum: quantum est successiuus. sed organum sensus comunis non est huius

tem p'icularis si possit sentire v'ia

illud

lufmodi: igitur. Tres organū sensus communis debet terminare organa aliozum sensus exteriorum. sed non videtur vbi esset situandum tale organum. igitur in opo situm videtur esse philosophus in textu. Ad cuius difficultatem rñdēt q̄ vnus: hoc tā ex parte organū q̄ ex parte aīe: etiam dispositionis. q̄litate. Et aduerte quod organū sensus communis sit se oꝝ habere quod ad eū copulatur omnia organa sensu exteriorum: aliter non perciperet actus eorū. Et aduerte qd̄ sensus cōis d̄ qd̄ amō plures: q̄ apphēdit illa q̄ alij sensus exteriores apphēdit. vñ inq̄tū apphēdit vñibile d̄ eē vnus. inq̄tū audibile: audit? inq̄tū gustabile: gust? sic de alijs. Et aduerte q̄ dicitur aliqui q̄ organum sensus cōis d̄ esse in pte anteriori cerebri. videt tñ fm̄ aristo. q̄ sit in corde: q̄ oīa mēbra habent p̄ductionē ad cor. et ab eo recipiunt sp̄s vitales et sensibiles. Et ad rōem p̄iaz d̄ qd̄ qd̄ sit de ea nōcludit nisi in sensib' exterioribus. Sed restat alia difficultas: quot sunt sensus interior. Ad quā rñdēt breuiter q̄ de hoc sunt due opinionones seu duo modi d̄ cēdi. Primus est. s. medicorū q̄ dicit eē qnq̄ sensus interiores. Primus est sensus cōis cuius organū ē ī āteriori pte cerebri: et actus ē cognoscere obiecta sensuū p̄iculariū et eorū sensatioes et cognoscere tā sensibilia cōia q̄ p̄p̄ia taz in eorū absentia. q̄ in eorū p̄sētia. Scd̄s ē virt' ymaginaria. et ei' organū ē post organū sensus cōis. et eius act' cognoscere sp̄s rei sensibiles in absentia eius. Tertius est estimatiua cui' organū ē in media pte cerebri. et ei' act' est elicere sp̄es nō sensatas a sp̄s b' sensatis sub ratiōe boni p̄sequēdi vel mali fugēdi. Quartus est potētia memoratiua: cui' organū est in posteriori pte cerebri. et eius act' ē reseruare species sensibiles in eorū absentia. Quintus ē fantasia cuius organū ē in superiorī parte cerebri. et ei' act' ē cōponere et diuidere fm̄ sp̄s reseruatas in memoria. Ali' ē mod' dicēdi: q̄ videt eē aristotelis et ver' p̄puta q̄ est tñ ponēdus vn' sensus interior. s. sensus cōis: qui vocatur fantasia. estimatiua et ymaginaria. nullo enī modo experimur habere tot potētiās distinctas: quia nullo modo experimur habere tantam diuersitatem actū: quin tanta diuersitas possit eē ab vna potētiā: act' quia non est ponenda pluralitas sine necessitate: non videtur esse necesse ponere tot sensus. Et si q̄s dicat: nonne saltem oportet ponere memoratiuam distinctam et cognitiuā: que reseruet speciem. Respōdetur q̄ sic est ponendum aliquid reseruatū sp̄s: sed illud nō est nisi organū in quo reseruantur et reseruantur species seu fantasia. **Q**ubitat et tertio: vtrum sit verum in vno qd̄ cōiter d̄ sc̄ q̄ fortis ymaginatio. i. fantasia trāsmutat corpora: sicut de multis legit q̄ p̄ forte ymaginatioē trāsmutauerūt corpora. Rñdēt q̄ de hoc dubio forte magis eēt sup̄stititose loqui q̄ hñ et de loq̄. tñ qz istud cōiter d̄. dicit aliquas p̄ponēs nihil asserendo s̄ q̄ admodū dicit ten' tes p̄tē affirmatiuā sicut est auicēna et multi alij. **I**n prima p̄p̄: l̄ oēs aīe humane sint eiusdē sp̄s: tñ oēs sūt equales in virtutibus et p̄p̄ietatibus. accidit em̄ aliqua esse imersū materic: aliqua multū eleuati in materia. Scd̄a p̄p̄ aīa humana q̄tūctiq̄ modicū eleua-

ta in nobilibus p̄p̄ietatibus p̄tē trāsmutare corp' extrinsecum mediātib' qualitātib' iter medijs. Et aduerte q̄ ad hoc q̄ aīa sit potens ad istas trāsmutationes requiritur fortis et fixa affectio et q̄ illud subiectū sit dispositū ad trāsmutationē. Requiritur etiā q̄ talis aīa nō sit passioētib' sensibilib' subiecta. Ex quo inferet scd̄s auicēnam: q̄ nō qlibet aīa humana q̄tūctiq̄ in suis ymaginationibus vel affectioētib' fixa p̄tē corp' alienū mō p̄dicto realiter trāsmutare. qz nō quelibet ē eleuata nobiliter et passioētib' sensibilib' remota. vñ nō videt q̄ corpora superiora nō possint p̄ducere virtutes nobiles in aīa magis q̄ in lapidib' p̄tiosis vel saltē disponere corpora. sed videmus mirabiles virtutes eē in lapidib' igit' sp̄t etiā istud declarari p̄ experientā. videm' em̄ q̄ aliquis sup̄ angustā trabē extrēsam sup̄ terrā se cure ambulat: et tñ si eēt sup̄ pfundā aquā non sic trāsfret. Dicit ē auicēna: q̄n gallina vincit gallum in pugna: erigit' quasi eēt gallus: et eleuat suā caudā sicut gallus: et quōq̄ illi nascit' cornu in crure sicut gallo. et ista nō sūt nisi ex forti ymaginatione et extimatione. Dicit ē arist. octauo de hystorijs q̄ cū gallina vicerit gallum tūc copatur coire sicut gallus. Etia si quis fortiter cogit de venere: erigit' sibi d̄ga ita q̄ aliqui semen expellit. Etia puer genitus v' plurimū assimilat illi sup̄ q̄ et habuerit forte ymaginatioē seu extimationē in coitu. Tres q̄n hō videt alium occitare etiā occirat. etiā pueri trahētes vinū de vase appetūt mingere. s̄ ista nō vñ dēt fieri nisi ex forti ymaginatioē igit'. et mod' ponēdi p̄tē eē tal. nā sicut lumē quod ē sp̄s lucis ē p̄ductū vñ calor: sic sp̄s albedinis et rubedinis exites in ymaginatioē sūt p̄ductine albedinis et calor: i subiecto disposito. p̄pter quod patietib' sūt vñ sanguis phibet res rubea. Et hec de scd̄o arti culo.

Quātum ad tertū sit cōclusio respōsalis ad questū. nō est ponendus sensus agēs distinctus ex natura rei a sensu possibilē. q̄ cōclusio relinquit satis pbata in primo articulo. **A**d rōes oēs d̄ q̄ p̄cludit p̄ nobis et nō contra nos.

Sunt scd̄us liber de anima. **I**ncipit tertius

E parte autē anime qua cognoscit anima et sapit siue se parabili existente siue non se parabili scd̄m magnitudinē sed scd̄m rōem cōsiderādūz quā habet differentiā et quomodo quidē sit ipsum intelligere si igitur est intelligere sicut sentire aut pati aliquid vñq̄ erit et b intelligibili aut aliquid huiusmodi a' teruz ste est tertius liber de anima in quo phi. dēteriat de potētia intellectiue. Et diuidit in duos tractat' In p̄io dēteriat de potētia rōnali Et diuidit ī duo capitula. In p̄io tangit quinq̄ cōclusiones. **P**rima considerandūz est de pte aīe per quā aīa cognoscit et sapit. siue sit

lib 2o de celo. no. 9

Innata possibilis e receptione spiz sensibilium
Intellectus agens e productus spiz sensibilium.

Ziber tercius

sepabilis siue inseparabilis a corpore. ¶ Secunda conclusio tangit proprietates intellectus. Prima. si intelligere sit sicut sentire. contingit intellectum pati aliquid ab intelligibili: sicut sensum a sensibili. Secunda: oportet intellectum esse impassibilem. Tercia: oportet intellectum esse receptiuum specierum intelligibilium. Quarta: intellectus e in potentia ad suscipiendum spes et nullam ex natura debet habere. Quinta: sicut sensus in se habet sensibilia: ita intellectus ad intelligibilia. Sexta: necesse e intellectum esse immutabile. qd probat qz intellectus oia intelligit: qz oportet ipsum esse immutabile. quod probat: qz si intellectus esset aliqua propria forma illa prohiberet ne intelligeret formas extraneas. Ex quo habetur hec auctoritas: intus existens prohibet extraneum. Septima intellectus possibilis non habet aliquam delectationem naturam: sed solum habet naturam que vocat intellectus possibilis anime. Octava: rationabile est in intellectu non misceri corpori. i. organo corporeo. qz pbat qz si eet aliquid organum tunc quale eet ipsum organum: eet ipse intellectus et sic posset esse calidus. Nonna: intellectus possibilis e locus spes. ¶ Tercia conclusio tangit duas vias inter intellectum et sensum. Prima: impassibilitas sensus non e similitudo impassibilitati intellectus: qz pbat dupliciter. Primo ex parte sensus: qz sensus non potest sentire sua sensibilia potest valde excellere: sicut cum intellectus intelligit valde intelligibilia non minus intelligit minima intelligibilia. Secundo pbat ex parte organi qz sensus non est sine organo corporeo. intellectus vero est sine organo corporeo. Secunda via est. qz intellectus suscipit omnes species oim intelligibilium. qz in actu primo ipse: sicut non est de sensu. ¶ Deinde ponit duas que e ex parte obiecti. Et primo ponit tale suppositum. Aliud e magnitudo. i. individui magnitudinis et magnitudinis ee. i. quiditas huius magnitudinis. Et subdit: qz hoc non est verum in omnibus: qz in quibusdam id est suppositum quiditas. et dicimus hanc carnem et carnem esse ideas. Et per hoc ponit duas inter sensum et intellectum ex parte obiecti: qz sensus cognoscit individuum cum accidentibus individualibus. sicut intellectus cognoscit quiditates abstractas a accidentibus individualibus. ¶ Quarta conclusio tangit duas questiones. Prima: si intellectus e simplex et impassibilis et nihil habeat commune alicui intelligibili non videtur qz patet ab intelligibili: cum agens et patiens debent habere aliquid commune. Secunda questio: utrum intellectus sit intelligibilis. et si sit: utrum sit intelligibilis sicut alia aut aliter. Quarta conclusio tangit solutionem istarum questionum. Et primo soluit primam dicens qz duplex est passio. quedam e corruptiva que est mediocribus qualitatibus extraneis: et tali passione non patitur intellectus. Alia e perfecta et receptiva: et tali bene patitur intellectus. Intellectus enim est quodammodo oia: qz e in potentia ad suscipiendum spes oim intelligibilium et nullam habet a natura. qz intellectus est sic quodam tabula in qua nihil depictum est. ¶ Secundo soluit secundam questionem et dicit: qz intellectus e intelligibilis sicut alia intelligibilia. Et subdit qz in his que sunt sine materia: idem est intellectus et quod intelligit. Secundo subdit: qz in habentibus materia: nusquam solum est intelligibile in potentia. qz intellectus est potentia sine materia.

Quonia autem sicut in omni natura hoc quod deest aliquid hoc quidem materia unicuique generi hoc autem est potentia omnia illa alterum autem ea et factiuum quod in faciendo oia vix ad materiam sustinuit. necesse est in aia has esse differentias.

stud est secundum capitulum huius tractatus in quo philosophus determinat de intellectu agente et possibili. Et primo ponit tale rationem: necesse est in anima esse has duas potentias scilicet intellectum agentem et possibilem. quod probat: qz in omni natura est aliquid sicut materia quod est in potentia ad recipiendum oia receptibilia in tali natura: et est etiam aliquid quod est productum oim que productum in tali natura. qz in anima oportet ponere unam potentiam receptiuam et aliam productiuam. ¶ Secundo ponit duas rationes adinuicem dicens qz intellectus possibilis e quo possibile est oia fieri. sed intellectus agens est qui e potentis oia facere. quod probat per se. qz sicut lumen facit colores existere in potentia visibiles esse actus visibiles sic intellectus agens facit intelligibilia. Tercio ponit proprietates intellectus agentis que sunt quatuor dicens: qz intellectus agens e separabilis impassibilis. immutabilis. actu subiecta. et honorabilior intellectu possibili. Istas ultimas partes probat dupliciter. Primo qz agens est semper honorabilior patienti. Secundo qz principium effectuum e honorabilius principio receptiuo eorum: et intellectus possibilis. Et subdit qz eadem est scilicet anima actum cum re scilicet. ¶ Quarto ponit duas inter virtutem cogitativam et agentem dicens qz virtus cogitativa que aliter est estimativa preedit intellectu agentem sic et intellectus agens presupponit eam in agendo. ¶ Finaliter dicit: qz intellectus agens e separabilis corruptibilis: immortalis et perpetuus non remittit post separationem. sed vis cogitativa. i. fantasia corruptitur quod est inferiori corrupto. Circa tertium.

Veritur primo verum intellectus noster possibilis sit pure potentia passiva. Et ad primum quod sic: qz secundum philosophum in textu sicut habet sensus ad sensibilia ita intellectus ad intelligibilia. sed sensus est virtus passiva. ergo et intellectus. Secundo sicut intellectus esset potentia activa cum hoc quod sit passiva sequeret quod posset intelligere sine obiecto exteriori quod est falsum: probat quod actiuus et passiuus debite appropriata sine extrinseco sufficienti ad actum secundo probat quod sequeret quod omnes actioes et passiones intellectus essent eiusdem speciei cum maneret id est agens et patientis. Tertio sic. cognitio sit per assimilationem potentie cognitive ad obiectum: sicut illa assimilatio sit tamen per impressiones similitudinis vel speciei obiecti in potentia que causa est ab obiecto et recipit in potentia que talis potentia est tamen receptiva. Quarto sic. si intellectus possibilis esset productum intellectus agentis: sequeret quod intellectus possibilis esset intellectus agentis. quod est falsum et contra philosophum qui ponit differentiam inter ipsos. Quinto sic: si intellectus possibilis esset productum intellectus agentis. tunc sequeretur quod intellectus agens non esset nobilior intellectu possibili. cuius tamen oppositum dicit philosophus in textu. ¶ In oppositum arguit. qz operationes vitales sunt effectus a principio intrinseco et

in p de gnomone ca. 22. 2
tably in. i. que du. 3.

tali. sed actus intelligendi sunt operationes vitales. ergo sunt a principio intrinseco effectivo vitali et hoc non est nisi intellectus possibilis. igitur intellectus possibilis non est potentia pure passiva. In questione erunt tres articuli.

Quantum ad primum sciendum est primum: quod per declarationem questionis supponit primum quod vel habet scilicet quilibet questione. xv. quod in parte intellectiva id est in anima est aliquid principii actuum respectu intellectus et illud non est voluntas neque sensus. igitur illud erit intellectus vel aliquid intrinsecum ipsi intellectui. pura species intelligibilis. Secundo supponit quod ad actualem intellectionem causandam occurrit aliquid ipsius anime in intellectu et obiectum aliquo modo presentis vel in se vel in aliquo representante. Sed dubium est quod illud debet poni per se actuum respectu intellectus. versus potentia tamen vel obiectum tamen. Ad hoc respondet scotus ibidem quod nullum illorum est totalis causa intellectus. Primum non potest esse potentia: quia experimentum quod quilibet obiectum est presentis intellectui quod de eo habemus noticiam quam habet aliquam actuositatem. et quod obiectum non sit causa totalis per se. quia intellectus et operationes potentiarum sunt actiones immanentes quod tamen non esset si obiectum esset totalis causa: sed essent transientes. Et ex hoc sequitur falsitas illorum quod tenent quod intellectus pure passive se habet ad intellectionem. Tertio supponit quod obiectum in se presentis vel in sua specie et intellectus integrat unam totalem causam ipsius intellectus itaque intellectionis qua intelletus noster intelligit petrum causat ab ipso petro presente in se vel in sua specie et ab ipso intellectu. Et adverte quod obiectum esse in se presentis non est aliud quam ipsum habere versus esse in distantia sufficienti ad causandam intellectionem: sed ipsius esse presentis in sua specie non est aliud quam presentem esse in intellectu et in intellectu quod quilibet ipsi obiecti species intelligibilis est in intellectu et in obiectum de esse presentis in sua specie.

Sciendum est secundo quod circa dicta incidit talis difficultas quomodo ista duo puta intellectus et obiectum constituit unum principium. Primum cuius solutione supponit ibidem scotus quod cause concurrentes ad unum effectum sunt quod eiusdem rationis et ordinis vel sunt plures homines trahentes navem. quod quod sunt alterius rationis et ordinis et hoc dupliciter. Uno modo quod posteriori habet virtutem suam a principio cuiusmodi sunt sol et pater in generatione hominis quandoque posterior non habet virtutem suam a prioro nec dependet ab ea in habendo suam virtutem. sed tamen dependet ab ea in agendo secundum suam virtutem. ita quod superior principaliter agit et inferior minus principaliter agit. Exemplum forte posset esse de patre et matre in generatione proles fructores enim secundum de animalibus expresse habet quod mater active se habet in generatione proles non tamen sic quod ipsa mater habeat virtutem suam actuam a patre nec in habendo ipsam ab ipso dependet. sed dependet ab ipso in agendo et sic dicitur agere minus principaliter. Propositum ergo dicendum est de intellectu et obiecto: quod non concurrunt primum modo puta sicut cause eiusdem rationis. quia virtus virtus posset tamen augeri quod se solo posset causare intellectionem quod est falsum

Hec secundo modo quia intellectus non habet virtutem suam actuam ab obiecto nec converso. Respondet ergo quod tertio modo concurrunt ad producendum intellectionem. sed quod illorum principiorum concurrunt an obiectum vel intellectus. Respondetur per duas propositiones. Prima obiectum et potentia sunt due cause principales concurrentes ad causandum intellectionem sic quod neutrum eorum sufficit. Secunda propositio inter illa duo principalior causa est intellectus quia ubi causa velior et minus velis simul concurrunt ad aliquem effectum causa velior est principalior. sed intellectus est causa magis velis. nam in intellectu est illi mittat ad omnes actus omnium presentium et omnium intelligibilium. non autem obiectum quod est determinatum ad unam speciem et unam noticiam.

Sciendum est tertio: quod circa tertium incidit aliquid per difficultates. Quare prima est quod postquam obiectum est causa intellectus sicut intellectus est causa obiecti: ita bene intelligere sicut intellectus. Respondet scotus loco allegato quod non habet est quia intellectus non dicitur intelligere ratione qua causat intellectionem: quia si deus causaret illam intellectionem tamen diceret intelligere illa intellectionem. sed dicitur intelligere intellectu quod recipit intellectionem quam non recipit obiectum. ideo dicit philosophus quod intelligere est quoddam pati. quod intellectus intelligere non est nisi ipsum recipere intellectionem. Secunda difficultas: an intellectus agens et possibilis sint due potentie anime realiter distincte. et videtur quod sic. nam dicit philosophus in textu quod intellectus agens est nobilior intellectu possibili quod non esset si essent idem cum nihil sit nobilius seipso. In oppositum autem non est ponenda pluralitas sine necessitate ex primo philosopho. sed non est necessitas ponendi illas potentias esse realiter distinctas. cum idem possit esse principium receptivum et productivum respectu eiusdem. Ideo respondet breviter ad difficultates quod intellectus agens et intellectus possibilis non distinguuntur realiter quod patet. quia non possunt abinveniri separati. nec aliqua alia via apparet qua potest concludi distinctio realis inter ipsa. ideo non distinguuntur realiter: sed bene formaliter. Et ad rationem dicitur primo. quod intellectus agens est nobilior intellectu possibili secundum quod et non simpliciter dicitur secundo. quod idem distinctus a seipso formaliter potest bene esse nobilior seipso. Et ad probationem aristoteli in qua dicitur quod omne agens est nobilior passivo. Respondetur quod talis propositio est mediata et dependet a duobus aliis propositibus. Prima: quod agens sit causa talis forme quam producit. Secunda: quod illa forma sit nobilior quam passivum in quo illa forma recipitur. et signa illorum propositum sit falsatunc non est concedenda talis propositio.

Sciendum est quarto: quod est alia difficultas an intellectus agens vel possibilis sit causa intellectus. Ad quam respondet breviter intellectus agens cum fantasmate causat primum presentem intelligibilem in intellectu possibilem et nihil aliud facit. unde de ipso intellectu agente dicitur quod transfert de ordine in ordinem. et de ordine sensibilium in ordinem intelligibilium. i. facit illa quod prius erat sensibilia actu intelligibilia produciendo species. Dicitur etiam quod ipse intellectus agens facit virtutem in rebus. i. producit species intelligibiles representantes

ca 2. fo. 13.

1. quod ad distantiam illi rebus aliquid quod in rebus. 1. quod agens sit nobilior forma productiva.

Liber secundus

rem sub ppria el' rōe r nō sub p'ditōib' idividuan-
 tib'. Dī etiā q' intellect' agēs est q' est potēs oīa facē
 re. i. p'ductu' p'riat' spēs intelligibilū oīz rerum
 sensibulū. iō oēs auctoritates q' vident' ponere intel-
 lect' agētē agere debēt sp' intelligi respectu spēs
 intelligibilis: q' intellect' possibilis recipit p'rio spe-
 ciei' intelligibilē r cū ipsa p'riat' p'ducit intellectōez
 quā recipit. ¶ Et ex istis p'z q' intellect' agēs nul-
 lam intellectōē p'ducit nec aliquā recipit nec ē
 spēm intelligibi'. Sequitur etiā q' intellect' agens
 post separationē aīe a corp'e nullū actū hēbit: tunc
 spēs intelligibiles nō causabunt in intellectu pos-
 sibili' mediatē fantasmateq' tūc nō erit facta.
 s'z imediatē causabunt ab intellectu. Et si q's arguat
 q' ista nō est ponēda pluralitas sine necessitate. er-
 go non est ponēdus intellect' agens aliquo mō di-
 stinctus ē intellectum possibilēq' intellect' possi-
 bilis cū fantasmate pōt p'ducere spēs intelligibilē
 in seipō: possit p'ducit intellectōē in seipō. Hīdet
 se otus ibidē q' nō est simile: q' potētia opatiua nō
 est p'ductiua sui obiecti. s'z actiua sui act' circa oby-
 iō non est simile: q' si intellect' possibilis possit cau-
 sare suā intellectōem:q' possit causare spēm intel-
 ligibilē. Et si q's adhuc arguat intellectus agens
 of esse actiuus respectu oīm quoz intellectus pos-
 sibilis est receptiu'. nā dicit p'pūs in textu: q' intel-
 lectus agens est q' p't aīa facere sicut intellect' possi-
 bilis est quo possibile est oīa fieri. Hīdetur q' intel-
 lectus agens videtur oīa facere supple intelligibili-
 nam cum fantasmate causat speciem intelligibilē
 per quā res dicitur actu intelligibil' e: per quā res
 dicitur in potentia propinqua intelligibilis respec-
 tu illius intellectus possibilis est receptiu'. sed in-
 tellectus agens non facit oīa actu intellecta. sed
 intellectus possibilis. ideo intellect' agens non est
 actus respectu hui' q'd est facere oīa actu intellecta.
 Et hec de secundo articulo.

Quantum ad secūdu dubitatur p'io vtrū
 ad habendū noticiā actualē sit ponēda spēs in-
 telligibilis. Et arguit primo q' nō: q' quelibz spēs
 intelligibilis esset in intellectu p' forma natu-
 raliter agens ad intellectōem. sed muste possunt
 esse tales species in intellectu. ergo omnes ille age-
 rent ad intellectōes sibi cōrēdentes vel si vna
 ageret: tunc scdm eā nō possēt esse intellectio q'
 causa naturaliter agens quando agit: agit secūdu
 vltimum sue potentie. ergo cito nō possēt habere
 effectum suum nec post. Itē oīs species impressa
 ab obiecto representat illud sub illa ratione qua i-
 primitur ab eo. sed imprimitur ab eo vt singula-
 re est quia actio est singularis. ergo specie impres-
 sa a quocunq' non potest representare vltē. ¶ In op-
 positum arguitur quia stat intellectum esse in po-
 tentia propinqua ad aliquid intelligendum qui
 tamen prius erat in potentia essentiali et remota
 ad illud intelligendum. ergo hoc est per aliqū mu-
 tationem et non obiectū: in obiecto est tantuz re-
 latio rationis: ergo ipsius intellectus. sed tal' mu-
 tatio non videt esse nisi ad aliquā formā in intelle-
 ctu que est p'io illa actuali intellectōe r illud

non est nisi species intelligibil' ig'. Sed forte dices
 q' hoc nō est p'pter aliqd exis in intellectu. s'z est p'
 fantasma q'd remāit a quo causat talis intellectō
 Cōtra illud arguit q' intellect' pōt esse in potētia
 p'p' q' aliquid cui' nō est fantasma. igitur nō erit
 a fantasmate. aīis p'barur nam intellectus post in-
 tellectionem suoz actū r volitionū suaz est i po-
 tentia propinqua ad illos intelligendū. r tamen
 ipsoz non sunt fantasmata cū nullo mō sint sensibi-
 lilia. Hīdetur ergo ad dubiū scdm mentem scoti
 libro primo distinctione tertia ad tertiā p'tem disti-
 ctionis p'aliq'ū p'pōnes. p'ria p'pō. ad actualē
 noticiā abstractiua requirit spēs intelligibilis tā
 q' p'ialis causa illi' intellectōis: que quidē spēs i-
 telligibil' manet in intellectu possibili post actualē
 intellectōē. ¶ Secūda p'positio: lata est differē-
 tia int' spēs intelligibilē r hīc q' hīc q' g'nat' ex fre-
 quenti reueratōe actū nō representat obiectū. s'z
 bene inclinet ad p'similes act' ex q'bus g'nat'ur. sed
 hīc species intelligibilis est representatiua r simili-
 tudinē ipsi' obiecti. r tertia p'pō: spēs intelligibilis
 sit spiritualis vel accidens spūiale tñ representat rez
 corporealem r hoc est in cōueniens. Et ad rationes.
 Ad primā rīdetur negādo p'ham vñ cuiuslibz spec-
 ciei singularē fortius mouet sensus ei' fantasma ef-
 ficacius ip'm et fort' mouet intellectū r quo ad
 istū p'zū actū nō est in p'tate nostra q'n intelligam-
 mus. Et cū d' vltim'. vel ipsa species p't mouere ad
 intellectōē vltim'. Dico q' pōt. sed si alia species
 fortius moueat: ista ipedit: pōt tñ postea per impe-
 rium volūtatis iperantis mouere ad cognitionem
 istius. Ad scōam d' p'io q' duplex est rō. s' agēti r
 agentis. Singularitas est enī p'ditio agētis r non
 rō agēdi. s'z rō agēdi est ipsa forma in singulari
 scdm quā singulare agit. r sic bñ d' q' spēs v'z rep'ri-
 tare s'm istā rōez agēdi. s'z nō s'm. rōem agētis. vel
 pōt dicit aliter q' q'n spēs g'nat' ab aliquo sicut a ro-
 tali cā representat ipm sub rōne suple agēdi q' g'nat'
 tur et cōcomitanter sub rōne g'nantis. *Inde in d' p'p'io*
 ¶ Dubitatur scōo vtrū illud dictū aristote-
 lis sit verū in quo d' q' necesse est intellectu intelli-
 gentē fantasma speculari. r q' intellect' ad intelli-
 gendū d'z se p'uertere ad fantasmata. Et videtur q'
 nō: q' intellect' multa intelligit quoz nō sunt fan-
 tasmata vt sunt intellectōes r volitōes. Hīc cur
 v'p'o solutōe supponit q' talis ē p'ncipio istaz potē-
 tiarū. s' fantasmē r intellect' p' statu isto q' nihil in-
 tellect' intelligit in vltim' cui' singularē fantasma
 tur. nec est alia p'uersio intella' ad fantasmata nisi
 q' intelligēs vltē salē materiale seu sensibile fanta-
 smatur ei' in singulare r intellect' sic intelligēs vltē d'z se
 p'uertere ad fantasmata s'm illū sensum. s'z restat
 alia diff'cultas. s' vtrum opoteat intellectus esse
 denudatū ab eo q'd ipse intelligit. r videtur q' non
 q' nō op'z sensum esse denudatū a sensibili. s' nō op'
 intellectū esse denudatū ab intelligibili. aīis p'z de
 tactu q' nō ē denudat' a q'truoz q'ratib' p'ris. Itē
 intellect' p't intelligere cōlibz ens r tñ nō a quolibet
 entē denudat' q' nō est denudat' a seipō. In opposi-
 tū ē p'ri. in textu vbi dicit q' necesse est intellectum

possibilis

em p'riat' b'ly. q. 3. du. 22

ADRIANVS
 RATTIERSVIVM
 ADRIANVS

esse immutabili ab eo quod intelligitur. ¶ Pro
 lutione ponit aliquae conclusiones seu propositiones
 ¶ Prima propositio. intellectus noster non est de-
 nudatus ab omni eo quod potest intelligere. quia
 potest intelligere seipm et tamē nō est denudatus a
 seipō. ¶ Secūda ppō intellectus noster fit dupliciter ali-
 quā intelligere: intelligit enī aliq̄ p̄rio .i. sine discursu
 et reflectione p̄riua. et intelligere aliqd̄ mediāte
 alio puta p̄ discursum. Et etiā aliqd̄ intelligere dire-
 cte et aliqd̄ p̄ reflectionem. Sic ponit tertia ppō: qz
 intellectū esse denudatū ab omī eo qz p̄rio et dire-
 cte recipit et intelligit. Et p̄ hoc soluit scda rō. ¶ Ad
 primā visus est quomō sensibile positū supra sensuz
 non facit sensationem. in 2° huius du. 3. fo. 115.

Dubitarur tertio vtrum aīa rationalis sit ī
 mortalis. Et videt qz nō qz hō vere corrūpit. ¶ For-
 ma eius desinit esse. s; forma hōis est a tangit. Itē
 dicit phīs in textu qz intellectus passiuus corrūpit: s; et
 ipsa aīa cū sint idē. ¶ In oppōm arguit per phīs qui
 dicit secundo huius qz intellectus separatus a corpore sicut
 p̄petuū a corrūptibili. Et etiā dicit in hoc tertio qz ps
 intellectus tuus est immortalis. Ad dūbium rōndet ponē-
 do talē ppōem: scdm veritatē et fidem aīa rationa-
 lis est immortalis: s; quid de hoc senserit phīs du-
 bium est. nam in diuersis Passibus videt ad lucere au-
 toritates ad vtrāqz p̄rem. Dicit enī in hoc tertio qz
 intellectus est separatus. Dicit etiā duodecimo metha-
 phisice qz solus intellectus. i. sola aīa intellectiua ma-
 net post corruptionem totius. Et etiā decimo sexto li-
 bro de aīalibus dicit intellectum venire de foris. s;
 non in ipis esse p̄ generationē: et p̄ hōis nō pōt acci-
 pere nō esse per corruptionē. Dicit etiā nono ethi-
 corum qz fortis debet se exponere morti p̄re publi-
 ca. et loquitur s̄m iudiciū rōnis naturalis. igitur se-
 cū hū rōem pōt cognosci immortalitas aīe. p̄z qz p̄-
 pter quōsdāz bonū non pōt quis appetere omnino
 suū non esse. Ideo ex istis videt velle phīs qz intelli-
 ctus sit immortalis. s; oppositū videt velle in alijs
 locis. nā videt dicere primo celi et mūdū: et etiā octa-
 uo physicoz: qz oē qd̄ incipit esse desinet esse. vñ ibi
 videtur velle contra Platonē pro impossibili qz aliqd̄ i-
 ceperit esse post non eē quod sit p̄petuū et immorta-
 le. tō apparet qz phīs fuit multū dūbium in hac ma-
 teria nō magis accedens ad vtrāqz p̄rem qz ad aliam.
 vñ quātūcūqz aliqd̄ eēt magnus phīs nō posset suf-
 ficienter lumine naturali probare immortalitatem
 anime. Et ad rationem que fiebat. dicitur qz in cor-
 ruptione hominis corrūpitur ipsa humanitas
 que est tertia entitas distincta ab ipsa anima et cor-
 pōre. et non corrūpitur anima rationalis. Et hec
 de secundo articulo.

Quātum ad tertium sit cōclusio respōsal.
 intellectus noster nō pure se habet ad ipam intel-
 ctionē. s; effectiue tanq̄ cā p̄nialis. que cōclusio re-
 linquitur nota ex dictis: etiaz ex dictis sufficienter
 patet quid sit dicendum ad rationes.

Indivisibile quidē igitur intelligentia ī
 his est circa que non est falsum in quibus
 autē est falsum iam et verum est compositi-

no quedam iam intelligibile est sicut eo-
 rum que vnum sunt.

ste est scōs et vltim^o tractatus hui^o libri i quo
 phīs determinat de intellectu et actibus eius.
 et etiā de potētia motiua et de differētia aīatorū
 ab inaiatis. Et diuidit in tria capla. ¶ Primū di-
 uidit in tres pres. dicit qz duplex est opatio int. lle-
 ctus scz simplicis apphensio q̄ est in his circa q̄ nō
 est falsum. ¶ Secūda est compositio vel diuisio ei est
 eoz que sunt vera vel falsa. et differunt iste due qz
 simplicis apphensio prior est q̄ cōpositio vel diuisio
 vt p̄z ex opōne empedoclis qui dicebat qz p̄rio fue-
 rant qdam capita sine collo postea cōiuncta sūt suis
 collis. ¶ Secūdo differunt qz in cōpōne vel diuisiōe
 ē veritas vel falsitas: sed nō in simplici apphēsiōe.
 ¶ Tertio differūt qz intellectus in sua prima itel-
 lectione sp̄ est verus nō autē in scda s̄t quia dicit qz
 prima opatio est intelligencia indivisibile. ostē-
 dit qz indivisibile d̄ tripliciter. ¶ Primo quia est
 vnum continuitate acru indivisum vt magnitudo.
 ¶ Secūdo aliquid dicit indivisibile s̄m spēm: puta
 qd̄ est vñ scōz spēm. vt hō aīa vel domus. ¶ Ter-
 tio mō d̄ indivisibile s̄m p̄rio qd̄ est indivisibile tā
 scōz acru qz potētia vt p̄ctus. ¶ In scda parte po-
 nit aliquas cōparaciones intellectus ad sensum.
 ¶ Prima. sicut sensibile agit in sensum et reducit
 se de potētia ad actū sic ēt intelligibile agit in itel-
 ctū et reducit eū de potētia ad actum. Secūda sicut
 alteratio sensus a sensibili nō ē corrūptiva: sic nec
 alteratio intellectus ad intelligibile. Tertia senti-
 re est simile ipsi intelligere. i. simplici apphēsiōi
 nā sicut sensus circa suū p̄p̄riū sensibile est verus sic
 etiā intellectus circa suū quodqd̄ est ver^o. ¶ Quarta:
 tam in sensu qz in intellectu ad apprehensionem ob-
 iecti conuenientis vel disconuenientis sequitur pro-
 secutio vel fuga. ¶ Quinta: in vtroqz apphensio
 obiecto conueniente vel disconueniente sequitur de-
 lectatio vel tristitia. ¶ Sextam nulla earum potē-
 tia appetitiua est alia a fugitiua. ¶ Septima: sicut
 se hnt sensibilia ad sensuz ita fantasmata ad itelle-
 ctū: nā sicut sensibile facit spēs sensibile. ita fanta-
 sma facit spēm intelligibile sine qua inter lect^o nō i-
 telligit. ¶ Octaua: sicut p̄ter sensus particulas
 opz ponere vñ sensum idem quo apphendant obie-
 cta oīm sensuū p̄ciuariū et ponat orām inter ipsa
 ita scia opz ponere vñ intellectū intelligentē oīa.
 ¶ Nonā opatiōtā in sensu qz in intellectu est aliqñ
 iudiciū p̄actici quod intellectus mouet ad aliqñ p̄-
 sequēdū h̄ vel fugiēdū. aliqñ etiā est iudiciū specula-
 tiuū qd̄ ē sine oī actione. hoc ē qd̄ nō mouet ad ele-
 ctionē vel fugā. Ex quo passu elicitur hec cōis au-
 thoritas. Finis scie speculatiue est scire. Finis vō
 p̄actice est opus. ¶ Decimasicut p̄ spēs reseruatās
 in fantasia ymaginamur aliqd̄ triste aut delectabi-
 le: sic etiā p̄ spēs reseruatās in intellectu. Undecima:
 intellectus intelligit do ea q̄ abstracta sunt a materia
 nō intelligit ea eē sine materia. s; intelligit ea nō itelli-
 gēdo materiā eoz: sic etiā de sensu. Altra seu duo-
 decima opatio: opatio sensus nūqz ē res sensata: s; i-
 tellect^o ē res itellecta. itellect^o enī p̄t se intelligere

duplici opatio itellect

indivisibile d̄ triplici

comparatio intellectus ad

prima

2°

3°

4°

5°

6°

7°

8°

9°

10°

11°

12°

In tertia parte phisus inveniunt tales conclusiones: aia est quodammodo oia: qd pbat: qz omne qd est e sensibile aut intelligibile. sed aia habet in se sensus per quod est omnia sensibilia. hoc est potest oia sensibilia cognoscere p sensum et intellectionem: tum p quod est omnia intelligibilia hoc est p intellectum potest oia intelligibilia cognoscere igitur. Et subdit qz differetie qd dividuntur scientie sunt similes divisionibus qd sensibilia dividuntur. sicut enim scie qdammodum res d qd sunt. unde sicut scia r sensus dividuntur p actum r potentiam: sic scibile r sensibile est enim sensus fuerit in potentia sensatus est in potentia: rsi in actu: actu r similiter est de scia r de sensibili no tam e scdm qd e extra aiam: lapis enim no est aia. sed spes lapidis. Ex hoc infert qz intellectus est sicut manus: qz sicut manus est organu organo. na homo utitur ea ad protegendu alia organa. sic intellectus est spes spiritus: id est recipit spem oim reru. Subdit etiam: qz oia intelligibilia sunt in se sensibilia. qz nullu vlt intelligim nisi prius singulare illi fatassemur. Ex hoc infert qz intellectus nihil intelligit sine fatasmati b? nei intellectus speculatus nec est aliqd fatasma speculati. Ex quo infert finalis: qz actus intellectus qui e simpliciter apprehensio licet no sit fantasma. tamen no est sine fantasmate.

Demonstrante autem quid forte sit aia speculanda est vtrum una quedam pars ipsius sit stud est scdm capitulum quo phisus determinat de potentia motu r dividit i duas pres. In prima disputat de distinctioe potentiar. dicens: qz dubitatio e quomodo distinctus pres aie: qz videtur quod dnm e infinitu videant e infinitu actus. Dicoqz ter subdit quasda divisiones potentiar quas posuerit antia qda ei dixerit qz potentia aie que est r cinatua quedam irascibilis: et quedaz concupiscibilis. Alii dicebant quod potentiaru animalia e rationalis alia irrationalis. Has divisiones reprobat philosophus tribus rationibus. Prima ratio: quia sensitiva et vegetativa plus differunt qz concupiscibilis r irascibilis: qz constituitur diversa genera viventiu. quod non faciunt concupiscibilis et irascibilis. Secunda ratio: quia potentia vegetativa neqz est rationalis neqz irrationalis: et tamen est potentia aie. Tertia ratio: fantasma est quedez potentia anime et no apparet sub quo modo divisionis contineatur igitur. Consequenter ponit quatuor conclusiones. Prima: potentia vegetativa no e sufficientis principiu motu aialis sedz locu. qd probat duabus rdnibus. Prima: qz motus scdm locu in aialibus est semp cu fantasma. hoc est cu aliqua cognitione r appetitu ad prosequendu vel fugiendu. Secunda rdn: qz tunc seget qd in plantis in qbus est potentia vegetativa est potentia motiva scdm locum: quod est falsum. Secunda conclusio: potentia sensitiva no est sufficientis principiu motus localis. qz pbat: qz multa sunt aialia que habent potentia sensitiva qz tam sunt immobilia scdm locu. Et tertia: qz oia aialia habent potentia motivam scdm locu. sed no moventur: qz no habet organu dispositu ad motu. Dicit phisus: qz hoc e icoveniens. qz natura nihil fa-

cit frustra neqz deficit in necessariis. Tertia conclusio: intellectus no est sufficientis principiu motus localis: qd pbat primo de intellectu speculativo. qz aial nup movet localiter nisi ppter iudiciu alicuius fugibilis aut psequibilis. sed intellectus speculativus non dicitur aliquid esse psequibile vel fugibile igitur. Secundo pbat de intellectu pratico. qz h iudicat aliquid esse psequendum vel fugiendum non nisi sp sit motus finis tale iudicium. nam incontinens magis movetur bz concupiscentiam qz bz rectam rationem. Quarta conclusio: appetitus non est principiu totale motus localis. qd pbat: qz abstinentes non operantur fin appetitum. sed fin rationem. Consequenter ponit talem conclusionem. intellectus r appetitus videtur esse principia motus aialis finis locum. r hoc capiendū intellectum: ut se extendit ad omnem virtutem cognitivam. qd pbat: qz omnis motus pgressivus animalis fit ad psequendum vel fugiendu aliquid. qd oz primo apprehendere tanq bonum vel malum: sed apphendere est cognoscere: r p appetitum e inclinare corpus. h ite due potentie sunt principia motuum animalis. Deinde ostendit ex parte obiecti quid sit principium motuum aialis. dicens qz appetibile primo intellectu movet sub rone boni vel mali. r ad talem cognitionem sequit desideriu vel odiu. qz appetibile e primo movet intellectum sub rone boni vel mali: r appetitaz. Deinde ponit differetia iter intellectus r fantasia sine sensum. dicens qz ois intellectus est rectus: h fantasia qnqz e recta r aliquid no. unde aliquid iudicat aliquid esse psequendu ppter delectationem pntem: qd tamen est valde malum ppter sequetis circumstantias. id appetibile aliquid appet bonu: r tñ no est simplr bonu. Dicit tñ: qz no e bonu vel apparens bonu movet appetitu ad prosequendu vel fugiendu. sed oportet qz tale sit p nos agibile.

Vegitabile quidem igitur aiam necesse est habere oē quodcumqz vivum et aiam habet a generatione vsqz ad corruptionem necesse est ei qd generatur augmentum habere et statim hoc autē sine alimēto impossibile necesse igitur inesse vegetabilem potentia omnibus generatis et corruptibilibus

stud est tertiu. ca. in quo pparat potentias ante adinvenit ad diversa gnavientiu. Et dividit in duas pres. In prima ponit aliquas conclusiones. Prima: in oib? viventibus gnavibus r corruptibilibus reperit aia vegetativa. qd pbat: qz in oibus viventibus reperit potentia nutritiva. igitur. Secunda conclusio: non in oibus viventibus reperit aia sensitiva. pcur? pparatio: qz natura nihil facit frustra. Hoc supposito: pbat de aialibus pgressivis: qz dicitur qd est motus pgressivus ad querendum alimentu sibi necessarium. qd no pot inveni rill ne sensu. Deinde pbat de aialibus terre affixis. qz no indigeat frere alimentu salt e a loze: qz hnt suu alimentu ipsis junctum. id dat e eis motus dilatatio ad

placendū pueniēs. r mot' p'ritiōis ad resistendū
 dīcouētiē. r ista nō pnt fieri sine sensu. igitur.
 ¶ Deinde ostendit q' oē aīal sine mōeat motu locali
 pgressiuo sine nō hz sensum tact'. Et dicit q' omne
 hūis sensum hz corpus. q' sensus idēz organo cor
 poreo. Ex quo sequit' q' possibile est corpus simplex
 habere tactū. ¶ Sequit' scōz q' etiā impossibile est
 sine tactu hēre aīum sensum. vā sine tactu non pōt
 aīal psequi pueniētiē r fugere dīcouētiē s'm qua
 litates tangibiles nō est necessari' oī aīali. qd tñ n̄
 est de alijs sensibus. Itā sensus visus audit' r olfac
 tus non sunt necessari' omni aīalīz tales sūt cir
 ca aliqua q' nō intriunt. Ex quo p'z q' sunt tantuz
 duo sensus necessari'. s. gustus r tact'. ¶ Deinde ostē
 dit modū p quē aīalia sentiunt a longe dicens: q'
 hoc fit isto modo. Itā obiectū p'io imurat medium.
 r medio imurato imurat' sensus. sicut in motu lo
 cali mouēs mouet corpus sibi p'pinq'ū: r p illud
 mouet aliud. s. distans. ¶ Ex oībus istis infert ali
 qua correlaria. p'p'mū possibile est corpus aīalis
 esse simplex. s. igneū vel aereū. qd pbat' q' n̄ cōtigit
 aīal esse sine tactu sed impossibile est corpus simplex
 hēre tactum: igit'. Ex quo infert' q' sensus tact' non
 est de natura aīalīz elemētū sicut alijs sensus. Sed hz
 correlariū. nec capilli nec ossa nec plāte sentiūt
 q' qdlibet cor' est terra a dīto. Tertū correlariū.
 necesse est oīa aīalia priuata sēsu tact' motu. Quar
 tum necesse est oē aīal hēre sensū tact'. q' sol' est ne
 cessari' oī aīali. Quīntū: ex ellētie tāgibilitū corrum
 punt aīal. s. excellentie alioz sensibilitū nō corrum
 punt aīal. s. hū corru' Pant sensus. qd pbat' q' excel
 lentie tāgibilitū corru'punt tactū. ergo aīal. q' aīal
 nō pōt esse sine tactu. sed ad corruptionē alioz sen
 suum non sequit' corruptio animalis. possunt tamē
 sensibilia aliozum sensibilitum corrumperē aīal
 per accidens. vt sonus tonitruum r odores infecti.

¶ Circa textum.

¶ Verit' secundo. vtrum quiditas
 rei materialis sit p'p'mū r adeq'tū obiectū
 intellect'. ¶ 1° p'p'mo q' sic. q' potētia
 passiva tñ se extēdit ad illa recipiēda: ad q' potētia
 actiua se extēdit faciēda. sed intellect' agēs tñ p't
 facere illa intelligibilia actu: q' solū a fārasmarib'
 rep'ntant' igit' intellect' possibilis tñ est in p'positū
 ad illa intelligēda. sed illa sunt q'ditates reymate
 raliunt' igit'. ¶ 2° scōz q'ditas sensibilis non esset
 obm adeq'tū pōtētiē in q'd directe r pfecte fertur
 illa potētia. r sub cui' rōe oīa app'chēdūt. sed sic est
 de q'ditate reymaterialis respectu nostri intellectus:
 nā si intellect' noster interdū cognoscit sep' p'positū
 imaterialē nō est directe sed reflexe. ¶ 3° Quarto sic
 actio cuiuslibet agentis est s'm formā q' est principi
 um illi' actionis. sed spēs intelligit' a p'ticularib'
 abstractis est forma intellect' nostri r p'ncipiū sue
 actionis: q' spēs est p se similitudo rei materialis.
 ergo intellect' p se et directe intelligit' h'mōi q'dita
 tem. ¶ Quinto sic. obm aīalīz potētie debet esse pro
 portionatū tali potētie. sed intellect' noster scōm
 esse est p'ncip' r separat' scōm rōnē: igit'. In op'm.

arguit. q' si sic sequet' q' intellect' cor'p' p'ncip' r se
 parat' differat' spēs: q' intellect' n' p'ncip' hz qui
 ditatē rei materialis p obiecto. r separat' p' mox
 rem habet quiditatem imaterialē pro obō. ergo
 d' n' r' n̄ potētie distinguant'. In hac quest'ōe crūt
 tres articuli. Quātum ad p'imum.

¶ p obiecta.

¶ Sciendum est p'imo: q' de hac quest'ōe
 dicunt aliqui quiditas rei materialis est obiectū
 p'p'mū p'imitate adaequationis intellectus nostri.
 Et rōēs aī oppositū hoc pbat'. s. p'ra illud arguit
 scōz distinct' de tertiū p'imi. q' idē intellect' nūero
 pōt aliqd cognoscere qd nō cadit sub quiditate rei
 materialis. nā scōm fidē aīa sepata r brā/manens
 eadē app'chēdit q'dditatē rei imaterialē. Et si di
 cas: q' tunc eluak lumē glie ad hoc q' cognoscat il
 las substātiās imaterialēs. Lōra hoc arguit scō.
 q' obm p'p'm hūis p'ines' sub obō p'ie potētie: vt
 saltē nō excedit. q' tūc nō esset habit' illi' potētie: s.
 eis in quantū est subm in metaphisica. igit' q'ditas
 rei materialis nō est obm nostri intellectus: cum
 obm habit' excederet potētiā s'itē nulla potētia
 pōt cognoscere obiectū aliquod sub rōne cōmuni
 ori q' sit rō sui obiecti p'imi: q' tunc rō illi' p'zi ob
 iecti nō esset adaequata p se: p'zetā p exemplū hūis
 emz nō cognoscit aliqd sub rōe cōmuniōis q' rō
 coloris vel lucis vel visibilis. nec imaginātia aliqd
 sub rōne cōmuniōis q' sit rō imaginabilis qd ē sūū
 obm. s. intellect' cognoscit aliqd sub rōe cōiōis q'
 sit rō q'ditatis materialis. ergo cognoscit aliqd sub
 rōe entis in cōt'alto q'n metaphisica nō esset scīa in
 intellectu nostro p'portionata.

¶ ens

¶ Sciendum est secundo: q' circa dicta inci
 dit vna difficultas. vtrū illud qd ē obm adaequatū
 intellect' sit obm edēq'tū voluntatis sub eadē rōe. Nā
 det' b'entier q' sic si voluntas iā visū est: q' potētie
 cognitive r appetitive est idē obm sub eadē rōne
 formali. vñ sicut voluntas nō pōt hēre actū suū circa
 ignotū. ita nō pōt hēre actū suū circa obm sub aliq'
 rōtione formali obiecti: quē ratio est penit' ignota.
 Ergo nihil pōt esse obm voluntatis sub aliqua rōne
 sub qua intellect' nō possit cognoscere. Et si argu
 atur voluntas pōt in aliquid in quod nō pōt intel
 lectus. nam potest habere actū suū circa obm impossi
 bile vt patet de voluntate p'imi angeli qui voluit
 impossibile pura equalitatem rei sibi inesse. Nā fidē
 tur scōm scōz n̄ in scōz. distinct' de sexta. ad scōm ar
 gumentū. q' sicut duplex est intellect' scōz. absolutus
 r cōparatiua. ita duplex est volitio. s. absoluta r cō
 paratiua. vnde intellect' absolutus est altius ob
 iecti simplicis r nō pōt esse nisi obiecti simplicis
 p'tenti sub obō intellect'. s. intellect' cōparatiua si
 ut coloria s'it ē ad q'dctūz p'plexū sine tali p'plexio
 sit possibil' sine impossibil'. Intellect' ei n̄ solū p'ponit
 p'pōēs possibilēs s. impossibilēs. Si r volitio absolu
 ta ē obī simplicis p'tenti sub obiecto voluntatis. s.
 volitōe cōparatiua p'p'are q'dctūz volitibile simplex ad
 q'dctūz aliqd sine in tali p'pōe includ' d'lectio sine
 nō. r sic impossibile est volitibile volitōe cōparatiua q'd
 do vtrūq' extremū ē p se volitibile. vñ impossibile d' se

m 2° hū. no 3. fo. 110.

¶ q' p'ma.

potanter dicitur. Nam pro isto statu quiditas rei materialis est obiectum naturaliter attingibile ab intellectu. Et si aliqui vellet sic capere obiectum nostri intellectus pro isto statu naturaliter attingibile: non inale dicentur. Et ex quo patet intellectus noster sit dupliciter considerari. uno modo pro statu isto: sic quiditas rei materialis est et obiectum. alio modo potest considerari ex natura potentie et ex parte sui. sic eas finitum absolutum vel respectum cui terminatur non est ens infinitum: sed obiectum adequatum nisi intellectus nisi intellectus est.

Dubitarur secundum quid sit principium adequatum motus in anima. Pro cuius solutione supponitur quod in hoc scotus libro tertio distinetur xxxiii. quod in parte sensitiva vis irascibilis et concupiscibilis sunt due potentie organice habentes in parte sensitiva duo organa. Unum imaginandum est circa cor sunt due pellicule quarum una restringit et dilatata. et illa est organum concupiscibile. Alia est que firmat et restringit et facit ebullire sanguinem et talis est organum irascibilis. Ex quo sequitur que potentie in parte sensitiva non solum distinguuntur ex parte obiecti sed etiam distinguuntur tamen due potentie organice: sed in voluntate sunt identica quod ipsa voluntas sine quocumque distinctione ex natura rei est concupiscibilis et irascibilis. Et adverte quod concupiscibilis respicit illud quod ex se natura est convenientes vel inconvenientes. ita quod nullo alio modo scio circa ipsum nisi sola apprehensione facta natura est sequitur delectatio aut tristitia sine sequenti aut fugienda tristitia. In non respicit irascibilis. unde actus irascibilis est irascitatus quod obiectum irascibile est vindicabile vel offendens quod offendens non dicitur distinetur convenientes concupiscibilis: sed quod ipse illud quod est pro convenientes appetitum gustatio. scilicet cibum: ita quod irascibilis appetit removere offendens et ipsum punire: non quod remouet et punit irascitatus sine dolore et tristitia: sed quod non pro ipsum punire tunc irascitatus cum dolore et tristitia. **Supponitur** secundum quod ut alias visus est potentia motiva sed loci est duplex. scilicet organica et non organica. et de istis ample visum est. **Pro** rursus ad dubium quod potentia motiva organica est principium adequatum motus per se. Et ad aristoteli. quod dicit quod intellectus practicus seu potentia cognitiva et appetitum sunt principia motus localis: ubi intelligitur quod ad actus istarum potentiarum potentia motiva exequitur sui actus. id videtur solum principia preuia et non proprie reductiva illius motus.

Dubitarur tertio: utrum anima separata possit intelligere quiditates sibi notas ante separationem. et videtur quod non: habet autem fantasmas se habent ad intellectum sicut sensibile ad sensum: sed sensus non potest habere aliam sensationem nisi moueat a sensibili. ergo nec intellectus nisi moueat a fantasmate. Et sic respicitur ad dubium secundum medium scoti libro quarto. distinetur. et videtur. **Supponitur** quod anima separata intelligere per quiditates omnium illorum quorum habet sensus intelligibiles. De istis respicitur species intelligibiles quiditates remanent in anima post eius separationem a corpore etiam virtutes et scie que prius habuit conficta corpore: quibus non est obliu ante separationem a corpore. Unde scia quantum est ex parte sui nata est incorruptibiliter permanere: et etiam ex parte subiecti sub se incorruptibile. unde dicit hieronymus in prologo biblie. discimus in terris quod

nobis scia remanebit in celo. valde enim indignum esset tunc laborare circa sciam et virtutes si delinere in morte. et valde irrationabile quod talia maneat: et quod actus illarum non valeamus habere. **Secundo** de hoc videtur esse dubitatio. quod si multe species intelligibiles sint preseruate in intellectu: tunc quilibet mouebit ad intellectum vel nullam. sed de hoc satis visum est alias. **Supponitur** subiectum virtutis anima separata virtute propria possit acquirere noticiam alicuius prius ignoti. **Respondeo** breuiter quod si scia est in debita distantia alicuius obiecti poterit habere et acquirere noticiam illi obiecti virtute propria et hoc tam intuitiuam quam abstractiuam. et pro isto statu obiectum imediate causabit duos effectus: scilicet species intelligibile sui et sua intellectio. quod tunc non idigebimus fantasmate. Ex quo sequitur ulterius quod anima potest recordari tam preteritorum: et eorum que in hoc mundo nouit gaudendo et delectando bonis operationibus quas in hoc mundo exercuit.

Quantum ad tertium articulum sit conclusio nisi scia sciditas rei materialis non est obiectum adequatum nostri intellectus ex natura intellectus: licet possit esse obiectum nisi intellectus naturaliter attingibile pro isto statu. et hec conclusio relinquatur probata in articulo. **Ad rationes** etiam patet quid sit dicendum.

Ad prima autem de anima secundum ipsam deteriorum est: et de virtutibus qualibet ex parte ipsius: omnis est facere demonstrationem secundum considerationem de animalibus et viris humanis omnibus que sunt proprie et communes operationes eorum: que igitur dicta sunt de anima subiungatur. de reliquis autem dicamus et primum de primis

ste est liber de sensu et sensato arist. in quo determinat de corpore sensitivo. Et dividit in nouem capitula. **Primum** continet tres capitulas. Et videtur primo in primis postquam deteriorum est de anima et de potentibus eius: necesse est de tertiare de animalibus et de omnibus habitibus vitae. **In** secunda parte iterum duas conclusiones. **Prima** est hoc libro 3 de tertiare de operationibus etiam omnibus que proprie animalium. **Primo** quod convenientes est determinare de his que sunt cosa anime et corporis. sed operationes animalium tam proprie que communes sunt anime et corpori: quod de his determinandum est. **Primo** quod de his que sunt anime et corpori fere in suis omnibus animalibus: puta sensus. memoria. ira. gaudium. appetitus. scie. et iterum ea que sunt omnibus vitis proprie ipsarum et que sunt maxime animalibus: sunt iste quattuor combinationes. vigilia et somnus. iuuentus et senectus. respiratio et aspiratio. mors et vita. de quibus ordinem considerandum est. **Secunda** est hoc libro ad phisicam est determinare de principijs sanitatis et egritudinis. quod probatur ratione et signo: ratione scilicet quoniam sanitas et egritudo sunt passionibus habentibus vitam. sed hic determinatur est de omnibus vitis habitibus. **Hic** etiam determinandum est de sanitatis et egritudinis signo sic: quod multi medicorum vando arte medicine maiorem premium illi artium censurunt de his que pertinent ad phisicam naturalem: et

in apud dicitur. in primis argumentis

quod tenet

signi ē q̄ aliqua eoz q̄ sūt phle naturalis sunt prin-
cipia sanitatis et egritudinis: ex hoc elicit talis
auctoritas q̄ ubi desinit phisicus ubi incipit medic⁹
¶ In tertia pre phis itē dicit tres cōclusiones. Pri-
ma est. necesse est om̄ib⁹ q̄ aīa scōz qd ē aīa: h̄e sen-
sum pbat duabus rōnibus. ¶ Prima. qz aīa ē aīa
p sensum. distingulimus em̄ aīa a nō aīa p sensū.
¶ Secda rō. oē aīa necō h̄z tactū et gustū. igit om̄
nē aīa h̄z sensum. nam gustus et tactus sunt qdaz
sensus. ¶ Secda cōclusio. sensus p̄ipientes sua ob-
iecta p̄ mediu extrinsecū sicut visus auditus et olfa-
ctus sunt necessarij ad salutem aīalū q̄ mouentur
p̄gressiue. qd pbat qz aīa aīa q̄ nō h̄nt alimentum
sibi cōiunctum. indiget q̄rere a longe. s̄ hoc nō p̄nt
sine visu. auditu et olfactu. ¶ Tertia cōclusio.
s̄ visus sit per se magis vtilis h̄ntib⁹ prudētia. r̄
p accidens auditus est eis magis vtilis. Primum
pbat duplī. primo qz visus plures dīas rex nobis
ōndit q̄ auditus. igit est magis vtilis. Secdo. qz p
visum cognoscim⁹ sensibilia coīa. nō autē p̄ auditū.
igit. Secdam ptem pbat. qz sensus est cā discipline
p̄ accidet et p̄ceptiblis ab audietur nō a visu. q̄ au-
ditus p accidens est magis vtilis ad disciplinaz q̄
visus. Et ex hoc infert phis. q̄ cetera a natiuitate sūt
sapientiores mutis et surdis.

In quibus autē habēt fieri corpōis instru-
mentis nunc quidā querunt s̄m elementa
corpōz nō porētes autē ad quattuor: quīqz
existentib⁹ coaptare de quinto faciunt om-
nes visum ignis qz passiones cuiusdā igno-
rant cām. constricto enim et moto oculo vi-
detur ignis. lucere

stud ē scdm caplm̄ in quo phis dederat de or-
gano sensuū scōz opōnē antiquoz: q̄ cōpabāt
sensus elemētis. Et p̄io narrat opōnē platōis q̄
dicebat q̄ oculus est de natura ignis. p̄z signoz. s̄
in tenebris palpebris clausis stringat oculus vel
p̄cutiat: apparet ignis: sed nō ignis extrinsecus: qz
sūt tenebre. Cōtra hōc arguit phis. qz tūc seq̄ret. q̄
oculus posset se videre sive moueret sive quiesceret.
qz nō p̄tingit visibile latere sentiētē vel vidētē. R̄ n̄
det q̄ phis ad illud signū. apitio fulgoris i oculo
nō est qz oculus sit ignis. s̄ ppter aliud: qz nigrum
oculū est p̄fecte lene et corpa p̄fecte lenia. in tenebris
nata sūt fulgere. q̄ ad modū capita piscuz. ¶ Cōtra
narrat opōnē empedoclis dicentis etiā. qz oculus
est de natura ignis. q̄ iter pelliculas oculi ē ignis:
sicut lumen in lucerna. et ille ignis exit p̄ pellicu-
las oculi: s̄ in p̄cū nō videmus in tenebris. qz ex-
tinguit. ppter suauilitatem. tenebris. sed hec opō-
nō est falsā. et eam reprobat phis eodē mō sicut o-
p̄nōnē platōis. ¶ Tertia opōnō fuit democriti di-
centis oculū esse de natura aque. et in hoc bene dice-
bat. Dicebat vltē. q̄ ap̄tō fulgoris in oculo ē vi-
sio. in hoc male dicebat. qz illa ap̄tō fulgoris cau-
sa ē. ppter hoc. qz oculū est lenis: et in nō ē in vidētē. s̄
visio est in vidētē. igit. Cōtra dēterminat de organo
visus s̄m opōnē p̄p̄iaz. et intendit duas p̄lones.
¶ Prima: visus est de natura aq̄. qd pbat r̄na rōe

et tribus signis. rō talis ē. qz illud qd est termin⁹ in
oculo est p̄spicū. i. r̄er̄p̄ tūsi sp̄r̄ū. s̄ de natura
aeris vel aq̄. s̄ meli⁹ ē q̄ s̄r de natura aq̄ q̄ aeris: cū
aqua sit sp̄ssior aere. ¶ Primum signū est: qz si p̄cu-
tat oculus. aq̄ exilit. Secdo signū: qz in embriōnib⁹
oculū excedit alias p̄p̄ietates in frigiditate et clar-
tate. q̄ sūt p̄p̄ietates aq̄. Tertio signū est. qz albus
oculū in h̄itibus sanguinē factū est pingue et assū:
vt p̄seruet humidū oculi. ¶ Secda p̄lō: impossibile ē
q̄ visio fiat extra mittēdo. sicut dicebat antiqui: qz
vel h̄nt extens ab oculo procedit vsqz ad res visas.
vel vsqz ad distātiā: in qua lumē visibile p̄sigit sibi.
nō p̄m̄tqz icōueniēs est tam p̄uū lumē p̄tendi ab
oculo vsqz ad astra. nec scōz. qz tūc q̄rēt qd ē lumē
tūc p̄sigit. q̄rēt etiā quō ē possibīle lumē p̄sigit lumi-
ni. Et quo subdit duo. primum q̄ impossibile ē videre
sine lumine. scdm q̄ potētia visiva non est in extre-
mitate oculi: s̄ est intra oculū. qz accidit quibusdā
vulneratis in bello in t̄pibus. qz nil vident. dicit et
gō. qz organa sensuū cōpant elementa: tunc orga-
num visus comp̄at aque. audit⁹ aeri. odoratus igni.
tactus gustus oīz cōpare terre.

De sensibus autē his qui s̄m vnumqz
sensitiuum pura dico colore et sono et odo-
re et gustu et tactu vlt̄er dictū est q̄ actio
ip̄oz in his que de aīa et quid opari scdm
vnumqz sensitiuorum

stud est tertiu caplm̄ in quo phis dederat de
obiecto visus. Et diuidit in duas p̄tes. ¶ In
p̄tia dederat de colore et de eius diffinitione: circa
hoc ponit talē p̄lōnē. Lumē ē color. i. act⁹ p̄spicū
s̄m actū. qd pbat qz q̄m aliquid ē luminosum. potē
ad eius est lumē. et primario eius est tenebre. Et sub-
dit q̄ p̄spicuum nō est p̄p̄iū aeris vel aq̄. s̄ est vna
natura cōm̄. r̄ q̄ nō ē cōsepata a corpib⁹. et resp̄
in aere. igne et aqua et in corpib⁹ celestib⁹. s̄m tū mag-
is vel minus. ¶ Deinde inquiri p̄culas ponē-
das in diffinitione coloris. et primo primā. ponens
duas sup̄pōnes. prima: p̄spicū est aliqua extre-
mitas. scda: natura luminis est in terminato p̄spicūo.
¶ In his sup̄pōnit post phis aliquas conclusi-
ones. ¶ Prima est. color est extremitas p̄spicūa
color vel est extremitas corpōis tertiar vel in extre-
mitate. non primū. igit est in extremitate corpōis
terminati est extremitas p̄spicūi. igitur. ¶ Se-
cunda conclusio. Color est in corpore terminato.
¶ P̄tio cuius p̄batione sup̄ponitur. qz p̄spicū non
est susceptiuū coloris. qz nullum susceptiuū coloris
videtur colorari extēris et intēris. vt p̄z de aere et aq̄
¶ Supponitur scdo. qz p̄spicuum videat colora-
tum. non tū h̄z colores veros. qz colores p̄spicū pu-
ta aeris et aque: aliter apparent de longe et p̄p̄er. ergo
¶ In scda pte dederat de ḡn̄tōe
coloris. Et dicit q̄ sicut se habent lumen et tenebre
in dyaphano: ita se habent album et nigrum in cor-
pore terminato. ¶ Ex quo patet qz nigrum dicit
p̄uinationem albi. ¶ Secundo tangit duas op̄nō

// sup̄p̄m̄os

nes de gnatione mediorum colorum. **¶** Prima fuit
 dicentium qd qnq; albi et nigri sunt in tm parua qz
 ppter eoz puitate sunt inuisibilia: sed si coponer-
 tur adinuice constituerent vna total e colorz visibilz
 et ille erit medius color. ita qd scdm diuersas copos-
 tionē albi et nigri adinuice constituntur alij et alij
 medij colores. Alia fuit aliquoz dicentiu: qd qn vni-
 color supponit alteri et vn' videt p alteru. tūc spēs
 eoz nō fuit multiplicata adiuice: ita qd null' eoz
 distingere appet. imo appet color medij. qd pbat p s-
 gnū de pictorib' qd volētes depingere acrvēl aquā
 iuxta ponūt duos colores sibi oppositos. pbat etiā
 p signū de sole qd videt albus scdm se et punicus p
 fumū. Alia est opinio p qua supponit qd duplex ē
 mixtio. quedā est improprie dicta qd fit p solā iuxta
 positionē aliquoz. Alia est pprie dicta: in qd quelz
 pars vni' miscetur cū qlibet pte alterius. tūc dicit
 qd sicut corpa contingit misceri p totū et nō solū p
 iuxta positionē. ita etiā colores extremos et ppter
 diuersas conexione eoz multiplicatur spēs colorz
 mediorz. **¶** Ex quo pz quod generatur colores medij
 scdm intentionē philoſophi.

**De odore vero et sapore dicendū est fere
 enim eadem est passio nō in eis deez est vtrū
 qz eorum manifestius autē est nobis sapo-
 rum genus qd odoris hui' autēz causa qm
 peiorem habem' aliis aialibus odoratū et
 ipsis sensibus qui in nobis tactū vero cer-
 tissimū alioz aialiu gustus nō qdē tact' ē.**

stud est qrtū capitulū qd pbs deteriat de odore et
 sapore. Et diuidit in qrtuoz ptes. In pria ponit
 hāc cōclusionē: Pzius deteriandū ē de sapore qd
 de odore. qz saporē sūt nob' manifestiores odorib'
 cū gustus i nobis sit nob' certior ipso odoratu. De tū
 ponit tres opinioēs antiqz. **¶** Prima fuit impedo-
 clis dicentis: qd aq̄ et natura sua ē inspidā. i aq̄ la-
 tent oīa gna saporā sūt insensibilia i aq̄ ppter eoz
 puitatē. ita qd scōz eū oēs saporē gñā p exitū ab
 aqua. Cōtra eū dic' pbs: qd ipse dic' mltū apertū mē
 datū: dic' ēdo oēs saporē gñari p exitū ab aq̄. nā p
 dem' fructū hēre aliūz aliūz saporē scōz qd sol adue-
 nit supra eū. Secda opinio fuit: qd aq̄ ē vte sem' oīz
 saporz. ita qd ex diuersis pibus aq̄ gñant diuersi sa-
 pores. Cōtra hoc dicit pbs: qd ipossibile est aquā eē
 vte semē oīz saporz: qz ex eodē cibo vidētur gñari
 multi et diuersi saporē. Tertia opinio est: qd saporē
 gñant ex diuersitate caloriz aduentūz i ingre-
 dientis aquā. De ista opinione dicit pbs: qd opz cō-
 cedere aquā trāsmutari fm saporē: eo qd patit ali-
 quid a calore nō qd accidit sibi solū xute ei' qd al-
 teretur a calido: qd aqua ē oīz humidoz subtilis-
 sima. ergo non pōt imutare saporē ex sola altera-
 tione a calido. In scōda pte deteriat de gnatione
 saporz fm veritatē et intendit qrtuoz cōclusiones.
¶ Prima terra facit ad gnationē saporz. p qrtuoz
 signis. **¶** Prima: qd scdm diuersitatē terraruz ap-
 parent diuersi saporē in fructibus. **¶** Secda: quia
 omēs antiqz dicit aquā esse tales qualis est terra

per quā tranſit. Tertiū: quia aque colare p cineres
 sunt amare. Quartū: quidā fontes sūt diuersoz
 saporum fm diuersitate terraz p quas trāseunt.
 Secda cōclusio: sicca terreſtre passum a calido cap-
 fat saporē in humido. qz humidū gñatur sicco: er-
 go nati est pati a sicco. oīa pz qz elemēta sunt acti-
 ua et passiva fm suas gñitates. vñ terra est sicca et
 ignis calidus. ideo humidū aliqñ patit a terra et
 ab igne. et p illā passionē gñatur sapor. Tertia cō-
 clusio. sapor est passio facta i humido a sicco terre-
 stri alteratiua gustus de potētia ad actū. nā gustus
 anteq̄ gūstet ē in potētia ad speculandū. Quarta
 cōclusio: sapor cōstitit in humido i sicco. qd pro-
 bat qd sapor est solū in nutrimento: sicut nutrimentū nō
 est solū humidū nec solū siccū. qz oē aial nutritur
 dulci: vel fm qd vñ simplr. nam ppter hoc calor na-
 turalis nutrit: qz attrahit dulcē et relinquit amari-
 gatur solū dulce nutrit. Et si quis qrat qre ergo
 ponimus sal in cubis nris: cū solū dulcia nutriant.
 Rñdet pbs qd hoc est vt repma' dulcē: ne nimis nu-
 triat eo qd facit attrahat a calore ppter suā leui-
 tatē. In tertia pte deteriat de spēs' saporis dicēs:
 qd sicut medij colores sunt ex mixtione albi et nigri/
 sic etiā medij saporē sunt ex mixtione dulcis et a-
 mari. Et octo sunt spēs saporis. s. pinguis. dulcis
 amarus sine salinis. pōticus. auster. stipitius et cu-
 tus. qd pbat qz tot sūt spēs saporis quod sūt spēs
 odoris. s. octo sūt spēs odoris. igf. In qrtā pte res
 probat tres errozes antiqz. prim' erat impedo-
 clis dicētis qd a re visa defluit quedā pua corpa vñ
 qd ad viluz. et ibi fit qdā cōtractus: ita qd volebat qd
 oīa sensibilia essent tangibilia. Cōtra hoc arguit
 pbs: qd tūc oīs sensus eēt tactus. qd est flm. Secs
 fuit antiqz vtentis sensibi. cōibus tanq̄ pzijs: eo
 qd oīa sensibilia reducebāt ad magnitudinē et figu-
 ram. Cōtra hoc arguit pbs: qd sensus nō deturitur
 circa sensibilia pzia. sed decipit circa sensibilia
 cōia: igit. Tertius error fuit aliquoz dicētis qd al-
 bi reducit ad lenē. et nigri ad asperū. saporē ad
 figurā. Cōtra hoc arguit pbs: qd tūc gustus max-
 ime esset discretius figuraz. qd est fallum.

**Eodem vero modo oportet intelligere et
 circa odores: quod enim facit in humido
 siccum hoc facit in genere alio.**

stud est quintū capitulū in quo pbs deteriat
 de obiecto odoratus. et diuiditur in duas par-
 tes. Primo ponit duas cōclusiones. **¶** Prima:
 aer et aqua sūt mediū odorat'. et nō fm qd pspicuis
 sed fm qd lauabilia vel mūdabilia. i. in qrtum siccū
 quositas desiccata cōmiscetur eis p modū lauatio-
 nis. Secda cōclusio. si aer et aqua sint hūida odor est
 de natura sicci euchiuis facta ab humido. et hec est
 diffinitio odoris. pnam pbat signis. **¶** Prima: qz
 elementa sunt inodorabilia: eo qd eoz humida nō
 sunt mixta sicco terreſtri. Scdm: mare hz odor ē
 eo qd habet humidū euchiuis. i. sicci mixti cū hu-
 mido. Tertiū. sal est odorabile ppter predictā cō-
 mixtionē et magis qn' itru' in quo humidū ē magis
 consumptum: quis non sit perfecte sic sicq; ab eo

oīa sūt spēs sapor

libz

definitio odoris

est lute olei. Quart. lapides et in plurimi hō sūt odorabiles: quia sunt sine humore. Quint. ligna sunt odorabilia: et hoc maxime in aqualeo q sūt cū thimā. Sext. aurū et argenti et stanni sunt odorabilia ppter defectū humidit. Consequenter tangit opinionē antiquor de odore: dicens q alii qui antiquor dixerūt odorē esse fumale euaporatio- nē eōdem aeri et. Sed hanc opinionē pontif talis cōclusor: odor nō est fumalis euaporatio. pba- tur qz impossibite est fumale euaporatio ē et in a- quā: sed odor ē in aqua. vt pz de aialib⁹ odorātib⁹ in aqua. Deinde ostendit gnationē odoris dicens q cō- tingit humidū aquae aeri pati a siccitate terrestrē: ex qua passioe gnatur odor. qd pbat qz saporē sūt pportionalibiles odoribus. s3 saporē sūt ex hoc q humidū aque patitur siccō terrestrē: sicut et odores. Ex quo infert q sicut aliq saporē sūt difficilis gu- stationis vt putridi: sic ē de odorib⁹. Secdo: sicut sa- por est in aqua: ita odor ē in aere et i aqua. Tertio: qz frigus et cōgellatio ebeatant saporē et etiā exter- minant odores. In senio pte determinat de spēbus odoris dicens q due sunt spēes odoris in cōi. Nā qui- dam sūt delectabiles aut tristabiles sū accidēs: et tales sunt q hnt saporē sibi iunctos i nutrimento. nā quibuscūqz esca est delectabilis: et ita odor ē dele- ctabilis sū accidēs: sicut em furiētibus odores car- nū aut aliaz escarū sunt delectabiles: sicut plenis et saturatis sūt abhoiabiles. Et tales dicit pbs esse scōs oibus aialib⁹ pfectis sicut esca. s3 alij sūt odo- res delectabiles scōs: sicut aut tristabiles sicut odores floz et multa aromata. tales em odores vel magis vt min⁹ cōsequitur nutritionē: et tales odores nō volum⁹ rōc saporis. nec tales appetit⁹ ppter escā. Deis⁹ remouet dubiū: q aliq coqui ad miscēt aliq a- romata qd nō facerēt nisi facerēt ad saporē et escā. Rndet pbs qz talia odorifera. nō apponūtur ciba- rijs: eo q cōferant ad escā. sed vt sūt duo sensus dele- ctētur. scilicet odor et gustus p saporē. Deis⁹ ponit vnas diāas inter predictas spēes. scilicet qz odor scōm se delectabilis vel tristabilis est p prius hoibus. alij aut ē eōdem alijs aialib⁹. Scōs vā: odores scōm se delectabiles vel tristabiles nō diu- dūtur scōm saporē sicut odores scōm accidēs. Et subdit causas ppter quā odor scōs se delectabilis aut tristabilis est. p prius hoibus: quia sc3 cerebriū hoīs est frigidit⁹ ppe cerebriū in locis angustiis est sanguis subtilis: qz ē valde in frigidabilis a frigore cerebri: ppter quā in frigidationē in hoib⁹ gnantur pumata: ideo ille spēes odoris facte sūt: vt eoz cali- ditatē impediāt illas frigiditates.

Et ppter hoc fit per respirationē nō oib⁹ sed hoibus et sanguinē habentibus velut quadrupedibus et magis pncipantib⁹ nature aeris ascendentib⁹ namqz odoribus ad cerebriū ppter leuitatē caloris q in: pif- sari⁹ habent circa locū hūc odoris namqz virtus natura calida est.

Stud est scētum capitulū q pbs dat modū odorādi in respirātib⁹ dicit⁹ in hoib⁹ et alijs

aialibus respirātib⁹ sic fit odorādi. alij em vo- spirāre odor ascēdit ad cerebriū. et ptingit ad orga- nū olfactus circa cerebriū q organo catur spēes o- doris: mediare qua vterius fit sensatio. Et subdit q natura vti respirationē ppter duo. scilicet primo vt aer receptus refrigeret calozē cordis. Scdo vt aer calidus tēperet frigiditatē cerebri: ppter hoc q hō h3 cerebriū frigidius et humidius et maioris qritas- tis ceteris aialibus. Deis⁹ subdit q odores q nō se- quūtur saporē appropriati sunt hoibus. vt calid⁹ illoz odor tēperet excellentiā frigiditatis et humidi- tatis cerebri. Deinde declarat modū odorādi in nō respirātib⁹ dicens q multa aialia nō respirāta sen- tiūt odorē. p3 qz a lōge psequitur nutrimentū. et nō p visum. ergo nō videtur fieri nisi p sensu odor- is. sicut sunt pisces: apes et musce. Deinde mouet talē dubitationē: vtrū aialia nō respirāta hēant olfactū. videtur q nō: qz nō possum⁹ respirāre nisi odorando. et ita videtur esse de alijs aialib⁹. In op- positū arguit pbs. pisces sentiūt odorē: ergo hnt ol- factū. Solut⁹ pbs dicens q oia aialia hnt olfactū: sed aialia respirāta hnt olfactū coopitū quadā pel- liculā. talia nō pnt debite odorare nisi p respirationē. q quid ē respirationē valer ad discopitendū illaz pelliculā. sed non respirāta nō hnt hmōi pelliculā: ideo possunt odorare sine respiratione. Deinde re- mouet aliam dubitationē: vtrū bruta sentiāt odo- res sū se delectabiles q nō psequitur saporē. et vi- detur q nō. qz nō psequitur bonos odores. vt odo- res rosarū. nec fugiūt fetores. In oppositū arguit. qz bruta patiūtur ab aqibus odorib⁹ puta sulphu- reis: sicut. Rndet pbs qz bruta illos odores sentiūt: sed nō curāt nisi de occurrētib⁹ ad gustū. vñ fum⁹ sulphureus h3 qritates sensibiles amixtas: q aggra- uant caput et oculos. ideo bruta fugiūt nō rōe odo- ris. sed rōe qualitatis pmixtaruz cū odorē. Deis⁹ comparat sensum olfactus ad alios sensus dicens: q sensus olfactus videtur esse medi⁹ inter alios sen- sus. partiā pat em cum visu et auditu in sentiēdo a longe p mediū extrinsecū: puta p aerē v aquā. pti- cipat em cū gustu in hoc q saporē et odores mā- gnā habent affinitatē. Deis⁹ remouet errorē dicen- tuz q multa aialia tam in aere q in aqua nutriūtur odoribus. sed in cōueniens est hoc dicere: eo q opert nutrimentū esse grossū. et possit cōverti in subam nutriti. sed odor nō est hmōi: gatur.

Obicit autem aliquis: si omē corpū in infinita diuiditur et passiones: ergo sensibiles puta color et sapor et odor et graue do et frigiditas et calidum et leue et durū et molle.

Stud est septimū capitulū in quo pbs soluit aliquas dubitationes de qualitātib⁹ sensibilib⁹. Prima vtrū qritates sensibiles sint in infinitū diuisibiles: cōi in sensu color et arguit dupl⁹ q nō: qz tūc sequeretur q sensus i infinitū est diuisibilis: pbs est falsus: sicut et assis. falsitas pbs: qz aia ad sen- tiēduz redit organa detērata in qritate et qritate: pna p3 qz sensibile mouēs sensus v3 esse fortius

ut sicut odor

sensu moto: igitur quod sensibile diuiditur operatur ipse
 sum moueat fortius sensus. Secundo sic sequitur quod omnis
 magnitudo esset sensibilis et nulla propter sui putat-
 re insensibilis: quod est falsum igitur. Deinde arguit ad op-
 positum. Primum sic: si passiones sensibiles non essent di-
 uisibiles in infinitum cum tamen corpus sit in infinitum diuisi-
 bile. sequitur quod esset vandum corpus quod neque esset calidum ne-
 que frigidum: neque grue neque leue. hoc est falsum igitur. Secundo
 sic: sequitur quod corpus sensibile esset compositum ex corpore
 non sensibile. et sic corpus naturale esset compositum ex
 corporibus mathematicis. I. abstractis. a sensibile hoc
 tamen est inconueniens: igitur. Tertio sic: sequitur quod ille ma-
 gnitudines insensibiles essent incommensurabiles. quod non
 cognoscitur a sensu. ergo nec intellectu. quod nihil est
 in intellectu quod non fuerit in sensu. Deinde probatur soluit
 predictam questionem quo ad presertim subiectas dices: quod sunt
 finite species coloris saporis etc. quod probatur secundum qualitates
 est vane qualitates spiritus sive spiritus extremas. scilicet deter-
 minatis extremis media sunt finita: igitur. Deinde soluit
 questionem quo ad presertim trinitarias: ponens tale sup-
 positionem: quod trinitas est in infinitum diuisibile per pres-
 entiam proportionis scilicet non eiusdem trinitatis. Deinde dicit
 quod corpus sensibile non est in infinitum diuisibile sed pres-
 entia partes sensibiles ab alijs: scilicet tamen est in infinitum diuisi-
 bile in presertim in infinitum sensibiles ab alijs. Deinde dicit
 quod non contingit sensibile in infinitum diuidi: in presertim
 prout per naturam et notabile tempore existere: quod alijs
 pars est propter mimia putate non est potestas resistere co-
 tinetur. et dicit quod sensus fortior vel melior potest sen-
 tire in minore magnitudine. scilicet quod non est in infinitum forti-
 ficabilis. idcirco non est possibile quod sentiat in infinitum mi-
 noris magnitudine. scilicet in infinitum quam magnitudine
 sentiat in potestate et indistincte. Et quod concluditur: quod ex
 sunt quedam magnitudines indistincte cum alijs que nos la-
 tent. et magnitudines que sunt sensibiles distincte non sunt
 infinite: sequitur quod qualitates sensibiles in infinitum sunt
 diuisibiles non in presertim quod quilibet est sensibilibus in
 actu: et distincte scilicet presertim quod quilibet est sensibilibus sive in
 actu sive in potestate. Consequenter mouet aliam questionem
 vtrum visibile prout tempore moueat medium quod visus. Et ar-
 guit primum quod sic: odor et sapor primum mouent medium
 quod sensus igitur. sicut est de visibili. Soluit questionem
 ponendo dramam inter multiplicationem luminis et aliorum
 sensibilibus. Dicit quod sonus multiplicatur per quedam motum
 localem aeris et sicut odor: scilicet lumine non multiplicatur
 per motum localem sed per solam partem lucidi. Deinde mouet
 aliam questionem: vtrum sit vnum et idem sonus que auditur per in-
 quo et remotus. Respondet quod sic. scilicet non est eadem species in se
 ro. sed in specie. et ita dicendum est de coloribus. Finaliter ponit
 dramam inter alterationem et motum localem dices: quod
 nihil prohibet spiritus et ex parte alterationis omnes partes
 alterari. et hoc si alterans esset ita bene proportionati
 vni sicut alteri. sed propter impossibilitatem penetrationis
 corporis repugnat: quod per motum localem totum sit peranse-
 at. scilicet motum localem fieri totum non est possibile.

Est autem quedam obiectio: et alia talis circa
 sensus: vtrum contingat duo simul sentire in
 eodem et indiuisibili tempore vel non

Stud est vtrum caput in quo probatur mouet aliam questionem
 In. vtrum contingat si plura sensibilia sentiri in

vno et eodem tempore vel non. Et arguit primum quod non. Primum
 autem argumens ponit duas suppositiones. Primum: ma-
 iores expellunt vel impediunt minores: propter hoc
 homines timores vel ad aliquid vehementer intendentes:
 non sentiunt sed alium sensum. Secunda suppositio. vnumquodque
 sensibile simplex melius sentitur per se quam coniunctum alteri.
 Ex his sic arguit: si plura sensibilia possint simul sen-
 tiri. aut si motus vel immutationes eorum erunt equales vel
 inequales: si inequales: maior impedit minorem. et sic non
 vtrumque sentiet. si sunt equales: sic vnum alteri coniungitur
 et impeditur se invicem. et per hunc neutrum erit sensibile
 saltem distincte. et subditur quod illa sunt bene miscibilia que
 sunt spiritus. et ex ipso fit vnum. Secundo arguit sic. si plura
 sensibilia vnum sensum non possint simul sentire: igitur nec
 plura sensibilia diuersorum sensuum: quod magis videtur
 quod plura sensibilia vnum sensum si sentiantur: quod sensu
 bilia diuersorum sensuum. vt acutus et grue magis quam acu-
 tus et albus. scilicet non contingit vnum sensum plura sensibilia
 simul sentire: igitur. Tertio arguit sic: vel illa sensibi-
 lia essent eiusdem speciei. et hoc non. quod illa non faciunt nisi
 vnum actum in illo sensu: per quem actum non experientur dis-
 tincte. scilicet confute in toto. vel differunt specie: et tunc vel ef-
 sent eiusdem generis vt albus et nigrum. et hoc non: quod illa
 sunt spiritus et faciunt actus spiritus non per se esse in eodem
 sensu. vel essent eiusdem generis. et hoc non: quod illa plus distat
 quam illa que sunt eiusdem generis. Consequenter tangit solu-
 tionem antiquorum ad predictam questionem. et est quod plura sen-
 sibilia non sunt percipiuntur. scilicet credimus ea esse sentire: eo
 quod tempus est insensibile propter sui putate. scilicet hoc solu-
 tio est falsa. quod non contingit tempus esse insensibile: quod
 in omni tempore possumus sentire aliquid.

De prius autem dicta obiectione confide-
 randum: vtrum contingit simul plura sen-
 tire aut non contingit simul autem dico in
 vno indiuisibili tempore ad invicem

Stud est vtrum caput in quo probatur mouet aliam questionem
 diuersa questionem secundum veritatem. et dicitur per: quod confide-
 randum est: vtrum contingat in vno et indiuisibili tempo-
 re plura sentire aut non. operatur etiam considerare vtrum
 operatur sentire in vno tempore indiuisibili: sed tamen alias
 et aliam partem anime. vel in vno tempore diuisibili: sed eandem
 partem anime. vnum dixerunt aliqui: quod pars sensitiva est si-
 cut quoddam continuum huius diuersas partes: licet non in
 actu separatas. et sed illas sentit si plura sensibilia.
 Contra eos ponit probatur tale conclusionem: non contingit
 eundem sensum sentire plura scilicet aliam et aliam partem:
 vt non contingit visum videre alium et alium colorem in a-
 lia et alia parte visus. probatur: quod cum illi duo colores
 essent vnum et eiusdem generis obpropteret visum habere duas
 partes eiusdem speciei. Et si quis dicat: hoc non est in con-
 ueniens. cum duo oculi videantur esse due partes visus.
 Respondet probatur ex duobus oculis fit tamen vna operatio et
 indiuisibilis. Deinde ostenditur quod contingit eundem sen-
 sam simul plura sentire. primum contingit sentire plura
 simul sensibilia differetia genere vno sensu indiuisi-
 bili. ergo a fortiori contingit sentire quecumque non dif-
 ferunt genere vno sensu. autem patet: quod anima per vnam potestatem
 sentit album et per aliam sentit dulce. ergo necesse est quod
 illa reducatur ad vnum sensum: quod omnia illa simul cognoscuntur

scat vel nō. sed nō pōt dicitur sic vñ? scilicet q̄ siml
 ponit orān inter illa. Cōsequēter tangit vnitatē
 illius sensus cōis dicitur q̄ illud qd̄ sentit sensibi-
 lia diuersorū sensuū s̄ vñ et indiuisibilem scdm
 vñū actū cognoscit siml plura eorū. si autē fuerit di-
 uisibile tūc altero r altero sensu percipit illa diuersa.
 Cōsequēter tangit eius vnitatē: dicens q̄ in
 aīa ponendū est vñū r idēz numero sensitiuū oīuz
 sensibiliū: cuius tū esse est alterū r alterū respectu
 sensibiliū differentiuū genere vel sp̄e. quia sicut est
 in rebus. ita est in aīa. sed in rebus cōiungit vñū et
 idēz numero esse albi r dulce. qd̄ tamē est alterū r
 alterū scdm esse. ergo et in aīa. Et quo cōcludit
 phīs: q̄ aīa sentit oīa sensibilia vno r eodēz sensu:
 nōn tamen vno scdm rationem.

Veritur vtrū aliquā sciam opte
 at esse p̄ter sciam librorū de aīa et li-
 broz de aīa librorū r plantis ad determi-
 nandū de opationib⁹ r passionib⁹ aīa
 rum. Arguit p̄io q̄ nōq̄ solū de oculo

none scientifica vñ esse scia: eo q̄ scia nō est nisi de
 impossibilib⁹ alter se h̄re: sed h̄mōi opationes r
 passiones sunt possibile alter se h̄re: igit. Sed
 scdm cōiungentib⁹ ad vtrūlibet nō est aliqua scia
 demonstratiua. s̄z iste passiones r opationes vt dor-
 mire: vigilare: somnare: ambulare r sic de alijs sunt
 h̄mōi igit. Tertio scia: est sensibile anteq̄ sentia-
 tur r postq̄ sensatū est. sed in libro de aīa deteria-
 tū est de sensib⁹ r sensibiliū: ergo etiā deteriatū est
 de sensib⁹ r sensib⁹. Quarto scia: ratiō opationū
 aīa est causa. s̄z eadē est scia cause r cāruprincipij r
 principij: igit istarū opationū r ipsius aīe est eadē
 scia. Quinto scia: in libro de aīa ita p̄fecte deteriatū
 est de sōnis: q̄ de ipsis nō restat amplij igit frustra
 de ipsis sit alia deteriatio. In oppositū af p̄ phm
 tradentē aliquos libros de talib⁹ passionib⁹ r opa-
 tionibus. In questione erūt tres articuli.

Quantū ad primū sciendū est primo: q̄ se
 sus r sensibile p̄nt duplr cōsiderari. vno mō q̄tū
 ad qd̄ quid est eorū. etiā inq̄runt sunt principij a-
 ctus sentiēdi: vt sic de ipsis d. r ratiō est in libris
 de aīa. Alio mō possunt cōsiderari pura ipse sensus
 in ordine ad organū: ostendēdo quale vñ esse orga-
 nū r cui⁹ r sp̄m: s̄z sic de eo p̄tinet determinare ad
 h̄ac libru. Sedo supponit: q̄ opationes cōmunes
 aīe r eorū: pot̄ possunt dupliciter cōsiderari. vno mō
 vt se tenent ex p̄te aīe tanq̄ ex p̄te principij: et hoc
 mō de ipsis determinatur in libro de aīa: sedo mō vt
 se tenēt ex p̄te eorū r aīe. r hoc ad h̄c cōsideran-
 do ipsas in ḡnali r nō descendēdo ad aliquā certā
 sensationē. r hoc mō cōsideratur in ista scia. Sup-
 ponit tertio: q̄ q̄itates sensibiles p̄nt duplr cōside-
 rari. vno modo q̄tum ad modū sue ḡnationis. alio
 mō q̄tum ad modū imutandi sensationē. r hoc du-
 pliciter. vno modo vt sensus se tenet ex p̄te aīe. s̄z
 p̄nt ad libru de aīa: alio mō vt se tenet ex p̄te eorū:
 p̄nt s̄z sic p̄nt ad istos libros: s̄z cōsideratur q̄tū
 ad modū ḡnationis. tūc de primis q̄tationibus p̄-
 net ad libros de ḡnatione: eo q̄ tales q̄itates sūt
 principia alterationis r corruptionis eorū natu-

raliū. sed de sono q̄tū ad modū sue ḡnationis p̄t
 net ad libros de aīa. sed de colorib⁹ r saporib⁹ r odo-
 rib⁹ videtur satis spectare ad libru metheteorū. q̄-
 tū ad modū sue ḡnationis. sed aristo. hic veter mi-
 nauit de illis p̄pter optationes quorū dā antiquoz:
 qui crediderūt q̄ qdā q̄itates nō haberent esse si-
 rū r determinatū in subis i q̄b⁹ appetitū solū scdm
 appetitas diuersitū: anteq̄ nihil dī: dulce: nisi qd̄
 appet dulce.

Sciendū est sedo q̄ circa textū incidit vna
 difficultas. vtrū ceci a nariuitate h̄ntes auditū de-
 beant esse sapiētozes q̄ surdi a nariuitate h̄ntes
 visuz. Et arguit. q̄ h̄ntes visuz dato q̄ sint surdi
 sūt sapiētozes. q̄ h̄ntes visuz h̄nt sensuz certiorē:
 q̄ nobis plures rerum vñas ostēdit. In oppositū est
 p̄s in textu. p̄io cū? solutio: supponit q̄ multo
 sunt artes q̄ruz opus nō pōt exerceri sine visu. p̄nt
 tū sine auditū: s̄z sic artes fabrorū. sartorū r sartarū
 q̄ nō p̄nt adisci sine opando. r de talib⁹ dicit q̄ in illis
 surdi h̄ntes visuz sūt sapiētozes. Alie sūt artes q̄-
 rū opatio nō pōt fieri nisi p̄ auditū: sicut sūt scie io-
 culatorie. Et de istis dicit ceci h̄ntes auditū sūt sa-
 piētozes q̄ surdi: sed q̄tū ad scias naturales optz
 determinare q̄tū ad principia r q̄tū ad cōclusiones.
 plurima enī principia in scietis naturalib⁹ acq̄si-
 tur p̄ sensuz r p̄tentiā r memoriā r sine dubio q̄tū
 ad talia principia h̄ntes visuz sine auditū sūt ma-
 gis sapiētes r scietes. q̄ visuz ad plura sensibilia
 se extendit. r q̄ntū talia principia p̄ auditū possent
 ostendi: nō tū nob̄ est ita certa. q̄ nō oīa sūt nob̄
 certa q̄ ab alijs percipim⁹: sed q̄tū ad cōclusiones scibi-
 les p̄ rōi nationē. vt i logica. grāmatica: r rhetori-
 ca et scietis speculatiuis ceci magis p̄nt p̄ficere q̄
 surdi. q̄ modū est q̄ hō solus scipō pōt acq̄rere i
 talib⁹ scietijs. Redrit q̄ in talib⁹ doctrināq̄ maxie
 p̄ sermonē: ad quē req̄rit auditū. r h̄z possit acq̄ri
 p̄ figurā nō tū ita p̄o p̄te sicut p̄ sermonē.

Sciendū est tertio: q̄ incidit talis difficul-
 tas. vtrū fulgor quo ocul⁹ apparet fulgere sit i ocu-
 lo. Et arguit q̄ sic: q̄ vbi apparet esse ibi est. sed
 apparet esse in oculo: igitur. In oppositū est p̄s
 in textu. potest etiā sic p̄bari: q̄ sensibile positū
 supra sensum non facit sensationē: igit si ille fulgor
 esset in oculonon videt. p̄o cuius declaratione supponit.
 q̄ fulgor duplr apparet in oculo. vno modo in suo
 oculo. Alio modo in oculo alterius sicut in oculis
 catop̄ et lūporū. p̄o cuius declaratione supponit
 sedo: q̄ lenta refrangit in tu lumē et sp̄s colorū.
 ideo specula sūt lenta: apparet etiā hoc de aqua. q̄
 si sit quēta: videbis in ea faciē tuam: non aut̄ si sit
 mota: tūc enī multū disperse frangit faciē tuā: antē-
 tum q̄ non pōt percipi aliqua figurā: eo q̄ p̄tes aq̄
 non sunt vni formiter iacentes. Supponit vlti-
 mus: q̄ si lumen sit debile r refrāgatur disperse: nō
 est sufficiens ad videndū. Supponit vltimus q̄ su-
 per facies oculi est valde lenis. ideo si aspicias in o-
 culo focij tui. tu videbis faciē tuā sicut in speculo.
 et manifestum est q̄ faciēs tua q̄ apparet nō est in
 oculo focij tui. sicut in speculo nō sūt sp̄s visibiles.
 sed in aere p̄māquo multiplicatur per reflectionē

*insensibile duplr
 int. q̄ considerat*

habet

ad oculū tuū. Si r' q' vides te in oculo focij tui il-
 le spēs nō sunt in oculo focij tui: s; in aere p'p'quo
 S; nunc vidēdū est de fulgore appente tibi in oculo
 tuo de quo d' primo q' ille fulgor nō ē in oculo
 tuo q' tu nunq' videres vel sp'ideres. Dico scdo q' il-
 le fulgor est lumen medicum ab extra & visp'm
 qd nō est sufficiens videri. tñ supra nigri oculi re-
 frangit. n'p. & tunc fortifica ē & est sufficiens videri.
 ¶ Et si dicat quare est q' illud lumen non videt
 in oculo quiete sicut in oculo p'culo. R'ndet q'
 oculus quiete sicut refrangit // totū ad extra. s; ocu-
 lus p'culos incurvat sic q' vna pa refrangit lumen
 in aliā: ideo tunc videtur. ¶ Aduerte etiam q' ali-
 quando apparet palpebris clausis. quia valde be-
 ne potest subintrare palpebras.

Sciendū est quarto q' restat alia difficul-
 tas an visus sit de natura aque. Ad quā r'ndet bre-
 uiter q' organū visus ē de natura aq' pōt intelligi
 duplr. Vno nō quo ad subam. et sic nō ē de natura
 aq' q' nō ē aqua. Alio mō quo ad qualitates & hoc
 duplr. vno mō quo ad qualitates primas: & sic non
 o; organū visus ē de natura aq' cū sit qdā m'rtus
 hñs saltem x'ma'lr' quatuor: q' l'itates primas. alio
 mō quo ad q'itates scdas sic videt q' h; qualita-
 tes siles qualitibus scdis reptis in aqua. nā sicut
 aqua est clara & dyaphana & trāsparens: ita etia; or-
 ganū visus est clarum p'spicuum & transparente. &
 ill' dicatur de organo alio; sensuū nā organū audi-
 tus est de natura aeris quo ad qualitates scdas req'
 sitas ad receptionem spēs soni et p' illaz sita s'f'f'f'
 tio cōdō sunt dyaphaneitas & transparente. ¶
 Aduerte vlt'ius q' organū olfactus ē qdā
 mēbrū deputatū in aīal' ad recipiendum spēs
 odoris de quo satis v'sum est in secundo de anima
 ¶ Aduerte etiā q' organū olfactus non est de natu-
 ra ignis nisi potentialiter. s; magis actualiter ē de
 natura aque vel aeris a d'no. o; cū organū ē in po-
 tentia tale quale ob; est in actu. mō od' est passio
 actus calidi et sic. id organū eius in potentia v; ē
 calidū & siccū. ¶ Aduerte finaliter q' organū gu-
 stus & tact' sunt de natura terre. supple. q' ad q'li-
 tates scdas motus terre. q' plus p'cipat de qualitati-
 bus motus terre q' aliterius element. q' sūt mul-
 tū grauias: & etiā q' tum ad scdas qualitates nō mo-
 tiuas. q' ad hoc q' organū gust' & tactus sint suffi-
 enter receptiua spērū tangibilibū & gustabilium
 requiritur q' sint terrestria grossa dura opaca & cō-
 pacta eo q' melius possunt recipere species tangibi-
 lium & gustabilium. ¶ Et hec de primo articulo.
 Quantum ad scdm.

Dubitarur p'mo vtrum diffinitio coloris
 sit sufficiens in qua d' color est extremitas p'spicui i
 corpe terminato. Et af q' nō q' tunc lux esset color
 qd est falsus. etiā color est in corpe p'spicuo: qd etiā
 est falsus: cū corpa p'spicua non videant ēē colorata.
 Pro solutione supponit p'fio: q' tripl' aliqd corp'
 d' teriatū. vno mō q' ē finitū s'm q'ritatē. & p' opp'f'
 d' teriatū q' ē infinitū s'm q'ritatē. scdo mō d' ter-
 minatū q' ē solidū & firmū & nō fluxibile. & p' opp'f'
 d' interminatū qd nō est solidū et firmū. s; ē fluxi-

bile sicut aqua. tertio mō d' teriatū: q' teriat visus
 ita q' vltra ipm siue p' ipm nō possum' videre aliq'
 corpa: & p' oppositū corpa d' interminatū p' qd possu-
 mus videre alia: corpa cōdō est corpa dyaphanū siue
 trāsparens. vñ talia corpa terminant p' lucē vel opa-
 citatē. p' lucem vt sol. p' opacitatē vt lapis vel lignū.
 Differunt tñ lux & opacitas. q' lux nata est multipl'
 care spēm p' corpa dyaphanū sibi cōiunctū. opacitas
 vero nō. q'ndē de opacitate dicunt aliqui q' non ē nī
 si tenet opacitas & sic non capitur h'ic: sed capit p' qua-
 litate alia a luce per quam corpus redditur teriatū
 & non transparente. Et de hoc est duplex modus dic-
 cendi. dicunt enim aliqui q' opacitas est qualitas
 disponens subiectū ad receptionem coloris. Alij
 dicunt q' non est alia q'litatē a colore: ita q' sicut ali-
 qd corp' terminatur luce. ita aliqd corp' termina-
 tur colore sibi adueniente. Si r' de dyaphaneitate
 duo sunt modi dicendi. Dicunt em' aliq': q' dyapha-
 neitas non est aliud q' corp' transparente nō termi-
 natum. Alij dicūt q' est qdam qualitas positiua in
 herens ipi: sube corpe s'm quā ipsa suba corpea
 dicitur trāsparens & est qualitas p'rtaria opacitati.
 ¶ Supponit vlt'ius q' color tripliciter accipit vno
 mō cōiter p' o' qualitate visibili & nullo alio sensu
 p'ceptibili: & isto mō lux esset color & etiam lumen. &
 sic caput p'fio q' dicit q' omne corpus est coloratū.
 Alio mō capitur pro omni qualitate visibili & non
 perceptibili ab alio sensu distincta a luce & lumine.
 & isto mō est h'ic sermo de colore. Tertio mō caput
 pro aggregato ex colore & luce existit' in eodē sub-
 iecto. & diffundentibus suas species p' medium usq'
 ad organum visus. hoc est multum improprie ca-
 pere colorem. ¶ Supponit vlt'ius q' diffinitio co-
 loris que posita est in textu nō est nisi descriptio co-
 loris: sed ostendēs que res sit color. q' non conue-
 nit color existenti in p'fundo. sed est quedā oratio
 exp'imes aliqua requisita ad hoc q' color videatur.
 vnde ad hoc q' color videatur: requirit q' sit subie-
 ctive in corpore terminato. ¶ Et dō requirit: corp'
 p'spicuū siue transparente illi corpi terminato p'um-
 ctum: qd diffunduntur spēs coloris vsq' ad visum.
 & sic h'ic sensus diffinitiois est iste. color est in cor-
 pore terminato coniuncto corpori p'p'icuo scdm
 extremitatem eius: si ipse color debeat videri. Ter-
 tio requiritur lumen in illo corpore p'p'icuo. Cū
 color non diffundat suas species per medium: nisi
 sit illuminatum. ¶ Et si quis querat quomodo er-
 go debeat diffiniri color. Respondetur q' sic. color ē
 passio corporis opaci: alteratiua visus de potentia
 ad actum. ¶ Et ex istis patet quid sit dicendū ad
 dubium.

Dubitarur secūdo vtrum nigredo sit p'ua-
 ti o albedinis. Et videtur q' non quia nullū sensibi-
 le p' se ē p'iuatio: s; nigri ē sensibile per se. igitur.
 ¶ Pro solutione supponit q' nigredo est qualitas
 adura subo qd est nigri. sicut albedo subiecto qd
 ē albi. Ex quo h; q' hoc nomē nigredo nō ē nomen
 p'iuatiuū s; positiuū q' p'iuatio nō resistit recepti-
 oni habitus sicut tenebra nō resistit recepti-
 onis: sed nigredo resistit albedini. ¶ Et si dicat
 quomodo ergo dicitur p'iuatio albi. dicitur q' im-

luna

nō qd sit opacitas

nō qd sit dyaphaneitas

color tripliciter accipit

ad hoc q' color videatur

diffinitio coloris

pprie qz est qualitas min⁹ pfecta. r isto mō amari
 dz p uatio dulcis: r frigidū calidi. vel pōr etiā dici
 qz albi maxime picipat de luce inter altos colores
 r nigrum minus: ideo dicitur quodammodo p uatio
 tio albi. ¶ **Alia** ē difficultas vtrū colores mediū cō
 ponātur ex extremis colorib⁹. Rñdet q hoc iā mul
 totū sō vñū est q illi mediū colores nō cōponit reali
 ter. Extremis: sed dicunt componi ppter quādā na
 turale cōnētū r cū extremis maiorē q sit inter ex
 tremā. ¶ **Et** si dicat: dicit arist. q mediū colores ge
 nerat ex extremis. Rñdet q debz intelligi ex causis
 extremoz colorū r currentibus simul adinuites. Et
 sñr dicat de medijs odorib⁹ r saporib⁹: puta q non
 gñant ex dulci r amaro. s; gñant ex causis dulcis r
 amari concurrentibus vel cōmixtis et aliquo mō
 se hñtibz inter illos modos per quos gñatur ama
 rum r dulce. ¶ **Alia** difficultas vtrum humidū sit
 sñblectum odoris. Rñdet breuiter q purum humi
 dum vt aer vel aqua non est odoriferum nisi aliud
 commisceatur. Dico etiā q purum sicum nō ē odo
 riferum. qz nec terra nec ignis odoriferant nisi ali
 quid aliud sit amixtum. Relinquit ergo q oportet
 odorem ē in aliquo amixto. ideo dico q ē in sic
 co terrestri passo a calido. r sapor ē in humidō pas
 so a sicco. ¶ **Alia** difficultas vtrum odores oferat
 ad sanitatem capitis tempando frigiditatē cerebri
 Et videt q nō q. sicut sapor ē passio humidū facta
 a sicco terrestris ita econuerso odor ē passio sicci ter
 restris facta ab humido. s; tam humidū q sicci ter
 restre sunt naturalr frigida. igr. In oppō ē ph. in
 textu. ¶ **Pro** cui⁹ solutione supponit q odores sua
 ues nō multū fortes vt rosay. violay. r multoz aro
 matum multū p sunt cerebro r conferit ad ei⁹ sani
 tatem. ideo medici conferunt tales odores: r cōfici
 unt aliqua poma artificialia ex spēsbus aromaticis
 ad tenendū in manu ad odorandū. Et ad rōnez di
 cendū est q lz odor sit sñblectue in sicco terrestri
 tū oz illud sicci ē passio a calido a quo odor con
 trahit vñū calefactiua. ¶ **Alia** difficultas vtrū cō
 tingat simul plura sentire. Rñdet breuiter: q nūq
 aliquis dubitauit vtrū possum⁹ simul plura sentire.
 s; vtrū possum⁹ pfecte plura sentire. Ad quā rñdet
 ponendo aliquas ppōnes. ¶ **Prīa** nō ptingit sen
 ttre vñū solū. qz oē sensibile est diuisibile r h; ptes:
 s; si vñū sentiat r sue ptes. ¶ **Secūda** ppō. plura eque
 pfecte simul sentiunt sicut vñū: qz illud vñū est plu
 ra. s; si distincte sentiat r plura. r sunt vere iste due
 rōnes tenēdo q totū integrale nō distinguatur a
 suis ptes. ¶ **Tertia** ppō. nō ē possibile qdlibet illo
 rum pluriū q simul sentiunt⁹ sentiri ita pfecte: sicut
 aliq⁹ vñū sentit. ¶ **Quarta** ppō. possibile est sen
 tiendo simul totum r prem. sentire pfecti⁹ illā ptes
 q totū ppter nimīā extensionem totius. ¶ **Quinta**
 nō est possibile sentire plura simul r qdlibet eozuz
 ita pfecte sicut posset sentire vñū illoz. r ita vole
 bat habere aristoteles.

Dubitarur tertio: vtrum possibile sit aliq⁹
 totū simul r semel alterari. ¶ **Pro** cui⁹ solutione
 supponit q duplex ē alteratio. qdā ē q sit p abiectio
 nē forme r rīe: sicut calefactio aq. alia ē q sit sine ab
 iectioe forme r rīe: sicut illuminatio mediū. ¶ **Se**

cūdo supponit q duplex ē alteratio. s. extrinseci. qmōi
 ē ignis respectu aq. aliud ē intrinseci: qmōi ē aqua
 pducēs frigiditatē in seipsa. ¶ **His** suppositis rñ
 det p aliquas ppōnes. ¶ **Prīa** totū p alterari simul
 similitate ptes qntat⁹ qntū ad lōgitudinē. r hoc ab
 alterare extrinsecō. nā aliq⁹ totū p applicari passo
 fm oēs suas ptes. Sed; dicit⁹ totū p simul altera
 ri similitate ptes qritatiuay qntū ad lōgitudinē la
 titudinē r p fūditatē ab alterate intrinsecō: q nō ci
 ti⁹ alterat vñā ptes q aliā cū sit ipis eā appropiatū.
 ¶ **Tertū** dicit⁹ totū p simul alterari similitate ptes
 qritatiuay qntū ad longitudinē r latitudinē ab al
 terare extrinsecō. s; nō quo ad p fūditatē nisi pas
 sū est eque appropiatū quo ad oēs ei⁹ ptes: hoc ē
 v; intelligi in alteratione nō ab abiectioe forme r rīe:
 qz in abiectioe p est successio. ¶ **S; restat** soluere
 aliqua qnolibet. ¶ **Prīa** quare calefacta magis se
 tent q infrigidata. Rñdetur q ideo ē. qz odor mul
 tiplicat r fumalem emanatōnē q sit p caliditatē
 r nō p frigiditatē. ¶ **Secūda** quare homo citi⁹ attri
 git timorem si tangat ab alio q si seipm tāgat. Rñ
 det q rō est. qz hō melius pcepit extraneuz q seipm
 ¶ **Tertū** quare hō magis turbat si tangat sub acel
 lis q si tangat sub alijs ptesibus. Rñdet q ratio est
 qz illa pars est multum subtilis ideo ibi meli⁹ sen
 tit. etiā qz homines sunt inconuerti ibi tangi. Quare
 tum quare est q post q hoies potauerit bona vna
 si postea bibat debilia iudicat illa nihil valere. Re
 spondet q rō est. qz illius vini fortioris in organo
 gustus sunt spēs a quibus impediuntur spēs debi
 lis vini. ¶ **Quintū** quare firmi iudicant oīa cibaria
 esse amara cum tñ sint dulcia. Rñdetur q ideo est.
 qz hñt linguā infectā multis humoribus fetidū. id
 quando sumunt cibū r potum: hñdū humoris ama
 ri cōmifcentur ciboz reddunt cibuz amax. ¶ **Sextū**
 quare surdi a natiuitate sunt muti. Rñdetur q id
 est: qz nunq audierunt sonuz. ¶ **Septimū** quare aīa
 līa ceca nelt impingunt q videntia. Rñdet q rō
 est: qz in aīalibus cetis potētia nutritiua nō distra
 hitur a sua ppta opatione sicut in videntib⁹. ¶ **Octa
 uum** est. quare est q carnes citius putrescūt in esta
 te q in hyeme. Rñdetur q calor extrinsecus in hu
 mido alieno causat putrefactionem. r qz in hyeme
 post carnium sunt clausi. id nō potētia calor extrinse
 cus intrare. ¶ **Nonū** quare mulieres nō sunt ita be
 ne barbate sicut viri: Rñdetur q mulieres sunt fri
 gide r in eis abundat multa humiditas. r defectus
 caloris nō expellētis illas supfluitates ex quibus
 generantur pili. ¶ **Decimū** quare aues nō mingunt.
 Rñdetur q ratio est qz superfluitas a qua genera
 tur vrina mutatur in plumas. ¶ **Undecimū** quare
 vinum parum limphatum cito inebriat. Rñdetur
 quia tunc efficitur magis penetrabile. Et hec de se
 cundo articulo.

Quantū ad tertium sit cōclo responsalis:
 pter libros de aīa ponend⁹ est iste liber ad determi
 nandū de opationibus r passionibus aīe. q cōclo re
 linquitur pbata in primo articulo. In quo etiā p
 quid sit dicendū ad rōnes.

Sequitur liber de memoria r reminiscētia.

Memoria autem et memorari dicendum quid est. et propter quam causam fit. et cuius partium hec accidat passio et reminisci non enim idem sunt memoratiui et reminiscitini. sed ut frequenter memorabiliores quidem qui tardi: et reminiscibiliores autem qui velociores bene discunt

Sic est liber de memoria et reminiscencia aristo. qui dividitur in duo capita. primum est de memoria. secundum est de reminiscencia. Et dicitur primum quod non est idem memorari et reminisci. quod quidem sunt memoratiui et non reminiscitini: et est

quod quod rube recipit sunt bene memoratiui. sed ingeniosi sunt multi reminiscitini. Deinde ostendit cur ubi est memoria dicitur quod non est futuri. nullus enim dicit memorari futura. nec etiam presentis: sed presentis est sensus. nullus enim dicit se memorari ea que presentia videt. Concluditur ergo quod memoria est preteriti. quod nullus dicit se memorari aliquid nisi dicat se audivisse loquum vel vidisse illud. Contra in fert distinctionem memorie dicens quod memoria est habitus alicuius passio alicui: cum factus fuerit tempore. Inferretur scilicet quod solus illa que cognoscitur tempore habet memoriam. Deinde inquiritur cuius potestate sit memoria: dicens quod memoria est passio primitiva sensitiva. scilicet sensus cuius per se et per accidens intellectus. quod probatur quod videmus multa animalia intellectum non habentia habere memoriam: quod non est si memoria esset per se passio intellectus. Deinde infertur quod non omnia animalia habent memoriam. quod non omnia animalia cognoscunt tempus preteritum: eo quod non cognoscunt vel sentiunt nisi illud quod est presentis. Deinde movetur dubitatio quomodo in intellectu rei memorati se absente et destructa habent memoriam de re absente. Respondet philosophus quod sicut pictura presentis in parte se representat rem que de longo tempore est preterita: sic illud quod reservatur in memoria. scilicet intentio speciei rei representat illud quod longo tempore est preteritum quod probatur per aliqua signa. Primum quod illi qui sunt in magno moru virum interiorum: sicut infirmi. ebriosi. et timorosi. non memorantur. quia propter tales motus spiritus impressi impediuntur. ita quod non habent virtutem movendi sensum. similiter propter etiam pueri non sunt bene memoratiui: quia propter nutritivam multam et augmentationem organum sensum valde alterant: ita quod spiritus sensibilis reservare impediuntur et pereunt. Similiter senes sunt male memoratiui quia sunt dure carnis et inepti ad recipiendum speciem. etiam organa in sensibus propter diminutionem impediuntur: sicut organa in iuvenibus propter augmentationem. Aliud signum quod multi veloces ad cito intelligendum sunt male memoratiui: quia tales habent organa nimis mollia et subtilia: et hinc male retentiva spiritus. Deinde movetur alia dubitatio nempe utrum anima memorat illam rem que repitatur et absens est. Et arguitur quod non quod memoria est preteriti. scilicet illa ymago vel species non est preterita sed presentis. Respondet philosophus quod illa anima

sumpsit eam secundum seipsam ut est quedam res et non ut est repetitiva rei non memoratur eam. si vero sumpsit eam secundum quod est similitudo alteri tunc potest eam memorari. Finaliter subdit quod memoria servatur et augetur per frequentem meditationem. nam anima magis hinc ad apprehendendum hoc per hoc quod multotiens memoratur. Et ex dictis concluditur quod iam patet quid sit memoria: quid memorari et cuius est passio: et quid est obiectum eius.

De reminiscencia autem reliquum est dicere: primum quidem igitur quecumque in argumentationibus vera sunt oportet ponere ut existentia non enim memorie resumptio reminiscencia neque acceptio

istud est secundum capitulum huius libri in quo philosophus terminat de reminiscencia. Et primo ostendit quod est illud quod non est reminiscencia: dicens quod de novo sentire vel intelligere non est memoria: neque reminiscencia: neque resumptio memorie: neque resumptio memorie presupponit memoriam fuisse. Ex quo sequitur quod memoria non est prima acceptio sensus vel intellectus: quia memoria et reminiscencia referuntur tempus preteritum: unde ad memoriam requiritur interruptio temporis inter actum cognoscendum et actum memorandi. Deinde dicitur quod inter memorari et reminisci ad memoriam sufficit novisse et postea cognoscere se hoc sciuisse: sed ad reminiscendum requiritur oblitio. ita quod reminisci est recordari post oblitum. unde ad memoriam requiritur species reservata sed ita est facta per animam mediantem ipsa possit cito. et propterea iudicatur de memorabili. sed ad reminiscendum requiritur talis species sit ita reminiscitur non propterea possit anima iudicare de memorabili. Subdit tamen quod memorari et reminisci non est solus iterum cognoscere. quod quod aliquid homo iterum aliquid cito videt quod prius videtur non est reminisci neque recordari. Deinde ostendit modum memorandi. dicens quod cum nos non poterimus memorari de aliquo rebus debemus accipere ad aliquas alias res de quibus memoramur. nam per memoriam aliquam rem recordamur de aliis: et hoc maxime fit propter naturalem ordinem illorum ad invicem: ut patet de illo quod dicitur de sus unum post alium. Deinde movetur unum dubium quare est quod aliqui memoramur de illo quod longo tempore transiit et de illo quod hodie vel heri transiit non recordamur. Respondet philosophus quod hoc est propter aliquam apprehensionem nobis advenientem ad quam sequitur cognitio illius de quo memoramur. Deinde dicitur quod reminisci debet ab adiscere quod reminisci est per propriam memoriam reverti ad memoriam oblitam: sed adiscere non est iterum reverti ad memoriam oblitam. Contra dicitur quod alii modum reminiscuntur qui est per modum divisionis: ut si quis dimiserit currellum in aliquo domo debet considerare ubi fuerit illa die et quod in tali loco fecerit et similiter de aliis diebus. Ex quo patet quod reminiscendum de aliquo debet rememorari de aliquo prioris et per divisionem revertentem ad intentum Deinde dicitur quod modum reminiscendi est per tempus. dicens quod oportet maxime cognoscere tempus preteritum et quod memoria et reminiscencia sunt apprehensiones preteritorum. Finaliter ostendit qualis passio sit reminiscencia dicens quod est passio corporalis. declarat tribus signis. Primum est in sepe non po-

deia inter memora- rem ymphantam.

mody memorandi

di

tentes remissis/ adhibentes diligentia turbantur: & acquirunt dolorem capitis. Scdm signum. quia habentes supertora nimis grossa in ordine ad mentia inferiora non sunt bene memorati. qd habent nimiam humiditatem in capite: ratione cuius non potest bene impressio remanere. Tertiu quia neq pueri neq senes sunt bene memorati quia multumouentur et alterantur in organis.

Veritur vtruz memoria sic habit?
vel passio primi sensitiui. ¶ Arguit pto cōtra primā partem: quia vel p primū sensitiuū intelligitur sensus interior vel ex-

tertor. non sensitiuū: quia p nullū talem dicimus memorari. nec p mū: qz vel ille est: seu sus cōis vel aliqd alius sensus. s; nullū illoz videt eēgit. Secūdo sic: mēoria ē virtus aīe: igit mēoria nō ē passio vel act? primi sensitiui. ¶ Tertio sic. mēoria ē virtus qua ē actus memorandi. s; illa nō est actus vel passio primi sensitiui: igit. Quarto sic: pbando q non sit solū preteritorū: illius tāq obiecti ē mēoria: q ducit nos ad actus memorādi. s; illud est pns: cū sit spēs sensibilis que est pns: igit. ¶ Quinto sic: memoria est futurorū. igit nō ē preteritorū. Hīs pz qz si qd disputauerit cū aliq de hoc qz ē antipm fore: & postea mōretur se alias disputasse de hoc qz est antipm fore: memorabit de futuro. In oppositū est phīs in textu: in questione erunt tres articuli.

Quantum ad primum scienduz est primo:
qz pro declaratione questionis supponitur. qz memoria potest capi tripliciter. vno modo pro potentia memorandi. Scdm modo pro actu memorandi. Tertio modo pro spē memorandi: vñ philosophi i istis duobus capitulis capit memoriaz pro actu memorandi vel spē memorandi cū dicit: qz est passio primi sensitiui. ¶ Scdo supponitur: qz prim sensitiuū est sensus cōis. Et dicit prim sensitiuū: qz qd sensitū aliū sensus exterioris hoc sensitū. S; vbiū est vtr mēoria sit aliq potentia distincta a sensu cōi. ¶ Pro ruitus declaratiōe ē aduertēdū qz auēnat qmētator & aliū phi posteriores aristotele. posuerūt qtuor virtutes interiores ad sensitū habentes quatuor organa distincta loco & situ. Prima est: sensus cōis: qz cognoscit qd cognoscit sensus exterioris et act? sensus exterioris et eoz spēs. Scda ē ymaginatiua seu fantas: reseruās sibi impressas spēs a sēlu cōi. Tertia est cognitua seu estimatiua. vñ fin ymentatorē ista vocatur in brutis estimatiua. holbus cogitantiua: ista est cogitantiua. & hz potest ē vltra sēsus cōmputa iudicare de differentiis tēpor: de quibus sensus cōis nō iudicat nisi p modū phīs sicut exterioris. Alia ē virtus qz vocatur mēoria qz reseruāt spēs sibi impressas a cogitantiua: p quas cogitantiua cognoscit i absentia rerū. Et sic isti ponit duas cognituias & duas reseruatiuas spēs: scilicet fantasiaz & memoriā: aristoteles tñ nō videtur posuisse tot virtutes interiores s; tñ duas scz sensū cōm & memoriā. et istud magis videtur consonum veritati.

Sciendum est secundū qz circa tertū inci-
dit alia difficultas an memoria sit solū preteritorū ¶ Pro cuius solutiōe supponit qz vtr hz scotus li-

pro quarto difficultas. s; qz ad hoc qz memoramusur.

requiritur qd aliquis actus humanus sit preterit. qui quidem actus humanus cum obiecto ex est tota: licet obiectū memorie. Et of notāter act? human? ad excludendū actū potentie vegetatiue. & s; r a c? casuales non em recordaremur tales cecidisse nisi qz recordor me vidisse illum cecidisse. Ex quo seq? qz memoria seu recordatio est cognitio alieni? a c? preteritū ipsius memoriā esse aliquoz pot vult? intelligi. vno mō tanq? repñtantiā: & sic memoria est bñ phīs. cū sēhibile illoz qz memorantur sint phīs solū est ipsius preteritū: scz a c? humani preteritū. et p hoc satis pz qd sit dicendū ad difficultatem. nā ipa memoria sp est preteritū tanq? obiectū ppinquū. ipsa tñ pot esse phīs tāq? obiectū remotū. pot em esse de obo vñ ofiter se hñte: vt puta qz triangul? hz tres

Sciendum est tertio qz circa tertum inci-
dualia difficultas vtrū pueri et senes sint male memorati. Et af qz si pto de pueris qz pueri sūt mltū ammiratiui. igit recordatiui. Itē iuuenes hñt potērias sensitiuas bñ dispositas igit. Scdo pz de senib? qz dicit ar. i libro rethorice qz vna ātiqz regitur memorijs. videmus etiam antiquos multa narrare de preterit. ¶ In oppo. est phi. in tex. ¶ Pro cui? solutiōe est aduertēdū qz bonitas vel malicia memoriādi. puenit aliqz ex motu vel fluxu organi. aliqz ex preplexiōis organi. aliqz ex pre apprehēsiōis. De motu & fluxu organi ponit talis pto. motus siue fluxus organi turbat spē ipsiōne. id ē: pedit memoriā. ¶ Et aduerte qz talis mot? aliqz puenit propter passionē vt in ebrijs & infirmis. aliqz ppter eratē. Et tūc dico qz in pueris est valde multus fluxus p totū corpus ppter augmentationē. & in senibus ppter diminutionē. Et dico qz pueri & senes sunt male memoratiui ex pre fluxu organi. S; ex pre pplexiōis ponit tal pto. cōplexio nimis sicca & dura si pte facilt recipit ipsiōes. s; r pplexio nimis hñda lz bñ recipiat ipsiōes. tñ nō pte bñ resuare & qz senes sūt duri & siccī & pueri hñdi. vt pz ex preplexiōis sūt male mēozatiui. s; ex pre apprehēsiōis est aduertēdū qz ipsiōes duob? modis sumuntur: firmi in mēoria. pto pp fortē attētiōē. & sic pueri pnt dici bñ mēozatiui. qz aliqz bñ attendūt circa aliqd mirabile. Scdo ppter multiplicationem meditationū. & sic senes dicunt bene memoratiui & p hoc solunt rōnes ante oppositum.

Sciendum est quarto qz circa tertum inci-
dunt aliqua qlibeta. Primū qz re lotio capitis et pedis iuuat ad bonā memoriā. Rñdet qz rō est quia in tali lotione aperitur porz p quos erant funi qui pcurbat cerebr? & organū reseruatiū spēs. Scdm quare volentes memorari nō possunt memorari. et qñ non appetunt meli? memo: ank. Rñdet qz rō est

uicia impit' vngp'is

q: tunc fit magna perturbatio et motio spēs referua-
 tarum in organo. sed qñ nō apponit tanta diligētia
 tunc nō fit talis perturbatio. id ē meli' accipit spe-
 ciem rei de qua vult memorari. ¶ Tertius qre volē
 res memorari mouet caput. Rñdet q' rō est q' qñq'
 in organo potētie est qdam oppellatio q' impedit li-
 berum trāsitū spiritūū sensitiuoz. ideo fit talis mo-
 tio capiti. Quartū. quare hoies grossa capita habē-
 tes cōiter sunt male memorati. Rñdetur q' hoc
 est ppter magnitudinē cerebri qd est multum fluxi-
 bile rōne cuius spēs in organo memorie non bñ ra-
 dicantur. Quintum. quare meli' memoria capura in te-
 nebris q' in luce. Respondetur q' ratio est quia ī lu-
 ce motus sensibilibum exteriōz qui sunt maiores ī-
 pediant motus interiores q' sunt debiliores. Et hec
 de primo articulo.

Quantum ad secundum dubitatur primo:
 vtrum in nobis seu in aīa rōnali pter memoriā sen-
 sitiuam sit ponēda memoria intellectiua. Et videt
 q' non qz dicit phīs in textu q' memoria est passio
 panni sensitiui. Scdō: obiectū intellect' ē vlt: vt vult
 phi. pto posterior: sed vlt abstrahit ab hic et nunc et
 fuisse: et q' solutio supponit q' in nobis est po-
 nēda memoria intellectiua a sensitiua resq' disti-
 cta. p3 q' qlibz experit se referuare spēs intelligibi-
 les in absentia rez intelligibiliū: aliter intellectus
 nō possz penitere de malis volitōib': qd ē fñm. Scdō
 supponit q' memoria intellectiua non est alia potē-
 tia ab intellectu possibili: sed est ipsemet intellectus
 possibilis cū spēs intelligibili referuata in ipso intel-
 lectu. et hoc vult hñe sco. li. iij. dist. xlv. ¶ His suppo-
 sitis rñdet p aliquas ppōes. p̄dima. in hōie est po-
 nēda memoria intellectiua et sensitiua. nō enī opz
 negare supiori potētie cognitiue qd est pfectionis ī
 inferiori cognitiua. s3 mēoria de p̄teritis est qdam
 pfectio. ergo si attribuat potētie sensitiue etiā po-
 tentie intellectiue. Scdā ppō. de p̄prie nō h3 mēo-
 riam neq' sensitiuā neq' intellectiua: qd nō pot hñe
 actū post tps. Et si qd dicit hñe q' dicit cantat eccle-
 sia. He recordatis p̄ctā nostra. Rñdet q' hoc fit qñ
 ille act' cognoscēdi rei q' in se non est post tps: cōsi-
 deratur vt est cōp̄is p̄iori tpe et nō istet fit quasi
 post tps. Tertia ppō: angeli et aīe sepate hñt memo-
 riā intellectiua: q' nō hñt oēs intellectōnes ppetuas:
 ideo possunt recordari. Fatuum enī est dicere q' lu-
 cifer non recordatur se peccasse. et per hoc soluitur
 prima ratio. ¶ Ad scdā dī q' intellect' nō est sic
 vlt: qñ possit cognoscere singulare: vt alias vltū est.
 ¶ Et si arguas. potentia nō cognoscēs singulare vt
 singulare non recordat: qz recordans cognoscit ali-
 qd vt hic et nūc qd est p̄p̄ū singulare. Rñdeo q' exi-
 stentia actualis primo puenit nature. vnde hec na-
 tura non est existens formaliter. sed p natura illaz:
 naturā enī existentē cognoscit intuitiue intellectus:
 et ista cognitio est existētiis vt existētiis: sed hoc q'
 possit esse recordatio. Et hoc vult habere scotus lo-
 co p̄allegato.

Dubitatur secundo: vtrum sit ponēda me-
 moria sensitiua: et vsi q' nō qz in illa pte nō ē ponē-
 da mēoria q' nō ē collatiua. s3 sensus nō ē potētia

collatiua: ergo in pte sensitiua nō ē ponēda mēoria.
 maior p3: qz mēoria h3 cognoscere tps. tps autē est
 nūcerus mor' p̄z p̄t' et posteri': et hoc nō p̄t cognosci
 sine collatiōe posteriori ad p̄t': igit'. Scdō sic: opz ē
 mēoratiū p̄cipe actū dñ est p̄is: s3 potētia sen-
 sitiuā nō pot p̄cipe actū suū dñ est p̄is: igit'. Itē in
 pte sensitiua nra opz ponere aliquā opationē sensiti-
 uā q' nō possit p̄cludi eē in bruto: q' talis mēoria si
 pot p̄cludi: qz maxie esset pp̄ illos act' q' videntur
 esse actus prudentie. vt sunt collectio granoz a for-
 mica: vindicare hoc sequi et disciplinari. sed hoc nō:
 igitur. ¶ Pro solutio supponitur. q' in nobis ē po-
 nēda memoria sensitiua realiter distincta ab in-
 tellectiua. ¶ Et ad rōnes. Ad primam dicit q' po-
 tentia sensitiua percipit tps. Dic it enī aristoteles
 q' ab eodem sensitiuo p̄cipit tps et magnitudo. sed a
 primo sensitiuo cognoscitur magnitudo. igitur et
 tps. Dico vltius q' potētia sensitiua interior est
 collatiua nō rta p̄fete sicut intellectiua vt alias vltū
 sum est. ¶ Ad scdā dicitur q' oēs sensationes sen-
 suum exteriōz sunt cognoscibiles ab aliquo sensu
 superiori. s. a sensu cōmūmo dicit aristoteles q' vi-
 sus videt se videre. et dicit q' visio est quodāmodo co-
 lorata. Dico tñ q' suprema sensatio nō est sensibilis:
 qz nō possit sentiri a sensibus interiorib' nec a se:
 qz tunc esset reflexiua: qd est falsū: qz nullus sensus
 est reflexiū. ¶ Ad tertiā dicit q' tres act' inue-
 niunt in brutis: quos videt p̄cludi potētiā mēo-
 ratiua esse in ipis: primi sunt act' prudentie qui sūt
 tres. s. recordari de p̄teritis. disponere p̄sentia.
 et disponere futura. Scdō sunt act' quas iusticie
 sicut canes faciūt vindictā de verberātibz ipsos: et
 diligit eos qui faciunt eis bona. Tercij sunt actus
 disciplinabiles sicut cymia et multa alia aīata: q'
 hñt p̄seruare spēs. Dico tñ q' vt dicit scotus in loco
 p̄allegato: oēs isti actus p̄nt saluari in brutis sē-
 ne potētia memoratiua: p̄io de formica dicitur q'
 hoc facit ppter fantasma alieni' delectablis: et
 dicit de scdō. et etiā dicit q' nō cognoscit p̄teri-
 tum: nec recordat de p̄terito. et de actib' iusticie dicit
 retur q' hoc faciunt ppter fantasmata aliquoz de-
 lectabiliū vel noctuoz: vt si qd p̄turiat canē impri-
 mitur in eo fantasma sicut nocui nocui ppter qd su-
 git illū. Itē dico q' oīa ista p̄nt saluari ex idūstra na-
 turali: et p̄terito et fantasmatē dicit q' bruta si co-
 gnoscūt p̄teritū vt p̄tū. q' in ipis nō ē ponēda po-
 tentia memoratiua. Dico tñ est aristoteles in bru-
 tis est potētia mēoratiua: et oīa illa facili' saluā.
 q' nō ponēdo potētiā memoratiuam.

Dubitatur tertio: vtrum ad remiscētia
 requirat obliuio et nō ad mēoria. Pro cui' solutio
 supponit q' ibi caput memoria p actu memorati-
 ua q' ē sensus: vtrū ad actū remiscētiā requirat
 obliuio. Scdō supponit q' obliuio caput triplex.
 Vno mō cōiter et sic vt p̄tatio cuius scdō act' co-
 gnoscēdi sine spēs rephasia cognoscitū fuerit res-
 uata. sive nō. Et sic dico q' tā ad mēoria q' ad remi-
 niscētiā illo mō est obliuio. Scdō mō caput vt ē
 p̄tatio act' cognoscēdi ppter defectū speciei suf-
 ficientis de se mouere potētiā cognitiuā ad actum

in bruto

tres adq' inueniunt in brutis.

memoria

Cognoscēdū qd lz fuerit reseruatū de se nō est
 sufficiens mouere potentiā cognitiuā. r isto mō ad
 reminiscētiā ē bñ obliuio. lz nō ad mēoriā. ¶ Ter-
 tio mō caput ppūssime. vt est priuatio act' cogno-
 scendū qn totaliter est delecta spēs rei. r isto mō nō
 opz etiā ad reminiscētiā esse obliuionē. ¶ Tertio
 supponit qd memoriā fit hōc mō: nā qn aīal aliqd
 cognoscitūc spēs respēctatiua cognoscibiltōr spēs
 representatiua actus cognoscēdi r tpsin quo fie-
 bar talis actus remanēt in virtute reseruatua: sic
 qd sunt sufficētes de se mouere potentiā cognitiuā
 sine adiutorio alicui' alteri' fantasmat' r tps inter-
 ruptū. r post de nouo moueāt potentiā cognitiuam
 ad actum cognoscēdi: tūc dicitur memorari de illo
 qd tunc cognoscit: sed reminiscētiā fit isto mō: vide
 lz qn spēs cognoscibiles sunt reseruate ita remisse
 r debiles: sic qd nō sufficiūt mouere potentiā cog-
 niuā: sed indiget adiutorio alteri' fantasmat': et
 fiat interruptio tpsis: r tngat qd hmoi spēs cum
 adiutorio alterius de nouo moueāt potentiā cog-
 nitiuā ad actū cognoscēdi. tunc hōmo dicitur re-
 minisci. Et hec de scōo articulo.

Quārtum ad tertium sit cōclusio respōsalis:
 memoriā est passio primi sensitiui. qd pōlo relinquit
 pbata in articulis: in qb' etiā sufficēter ptz qd sit
 diceadum ad rōnes ante oppositum.

¶ Et sic est finis libri de mēoriā r reminiscētiā.
 ¶ Sequitur liber de somno et vigilia.

**De somno at et vigilia cōside-
 randum est quid sint: et vtruz
 anime vel corporis propria
 sint vel cōia sint: et si cōia cu
 ius particule aīe vel corporis: vel propter
 quā causam insunt aīalibus: et vtrū cōicāt
 oīa simul ambobus ipsīs: aut alia quidem
 somnolalia vero altera solū: vel alia quidē
 neutrolaltera vero vtrūqz**

**Se est liber de somno et vigi-
 lia aristotelis: qd diuidit in tria ca.
 Primi diuidit l duas ptes. ¶ In
 pzia ponit aliqs pōlōnes. ¶ Pzia
 somn' r vigilia hnt fieri circa eādē**

ptē aīalis. pbat qd somn' r vigilia opponunt priua-
 tue. modo priuatiue opposita hnt fieri circa idē.
 Deñ ondit cui' ptes aīalis sint: vicens qd sunt pas-
 siones sensus. pbat: qd sunt passiones illius partis
 animalis: sm quā iudicamus aīal dormire vel vi-
 gilarē: tgl. Ex quo infert pñs: qd sunt passioēs aīe
 tm nec corpis tñt: sed sunt cōēs vtrūqz. pbat: qd sen-
 tire nō est ppriū aīenēz corpori: ergo nec vigila-
 re. ¶ Scōa pōlo: nihil est qd semp dormiat vel vi-
 gilet semp. pbat. qd cutis: qd inest aliquod opus sim-
 naturā: qn excedit tps in quo pōt fieri: necesse ē ipz
 deficere vel cessare. Ex quo infert diffinitioē som-
 ni: vicens somnus est impotentia sentiendi propter
 excēsum vigiliādi. Dicit vtrūqz nō est manifestū

vtrū oīa aīalia sōno cōicent: qd qdā sunt multū bre-
 uis somni. Deñ infert qd nulla plāta vigilar: qd nul-
 la plāta hz sensum: ergo nec somnū nec vigiliā: pñā
 puz sōnus r vigilia nō sunt sine sensu. ¶ Tertia
 pōlō somn' est passio oīm sensuū exteriorū. qd sensu-
 bus exteriorū aīal non potest sentire: qd dormit
 ¶ Quarta: oīm sensuū exteriorū est vnus sensus cō-
 munit: vt pbat in libris de aīa. ¶ Quinta pōlo:
 somn' pzo r principalr est passio sensus cōmunit.
 Pbat qd tūoz rōnibus. ¶ Pzia: qd sensus cōis ē
 vnus r principalis inter oēs sensus: tgl. ¶ Scōa
 rō. si somn' esset passio alteri' sensus a sensu cōrse
 quere' qd pporteret oēs simul ligari in somno. qd ē
 fallum: tgl. Tertia rō. illi' sensus somn' est passio.
 quo passio nō necessēst oēs alios part. sed passio sensu
 cōi ali' partiū tgl. ¶ Quarta rō: somnus non est q
 liber ipotentia sentiendi. lz solū ita q naturaliter
 puenit p ligatiōē oīm sensuū simul. ¶ Lōsequēter
 inquit ppter quā cām dormire inest aīalibus di-
 cens: qd somnus est necessari' oīmib' aīalib' ppter
 salutem ipsoz. pbat: qd oīmib' que possunt moue-
 ri necessaria est quies ppter suā salutē. Deinde sub-
 dit: qd primū r principale sensitiuū est cor: vel aliqd
 pportionabile cordi. pbat. qd idē est principale sen-
 sus r motus localis in aīalibus. sed principū prim-
 cipale mot' localis est cor: tgl. Ex q sequit: qd sōnus
 est pzo r principaliter passio cordis aut alicui' pro-
 portionabilis cordi. Pbat: qd est principalr pas-
 sio primi sensitiui. tale aut est cor: vel aliqd ppor-
 tionabile cordi: tgl. Et subdit: qd dormientes qñqz
 faciunt multa que faciunt vigīlātes. qd sunt mor'
 pgressiui. In scōa pte inquit de causa efficiente
 somni: dicens: qd somnus est ipotentia sentiendi causa-
 ta ex euaporatiōe nutrimenti ascendēte: ad cere-
 brum: qd frigiditate cerebri ingrossata descendē-
 do obstruit meat' spūm r causat somnū. hoc pro-
 bat multis signis. Primum qd post sumptionē ei-
 bi r potus sepe fit somnus. Scdm ex laboribus qd
 bu idam causat somnū: qd labor est resolutiōis
 ciborū. Tertius: pueri vehemēter dormiunt: qd in
 eis maior ps nutrimentū mittit ad pres supertotes:
 cui' signū est: qd supiora in etate iuuenili excedunt
 inferiora. Quartū signū: hoīes hntes venas stric-
 tās r hntes magna capitala sunt amatores somni:
 sunt longe dormitioēs: eo qd vne anguste cito ob-
 struuntur. Quintū signū: melencolicū non multum dor-
 miunt: qd propter frigiditātē stomachi fit pua cua-
 poratiō nutrimenti. Similiter hntes hntes
 debilitatū caloris cibi in stomacho nō cito rare-
 fit. Ex istis infert phi. aliam diffinitioē somni vi-
 cens: qd somn' est reciprocatio caloris naturalis in-
 trinsicus propter vapores ascendētes. r post suam
 ingrossatiōē descendētes r obstruentes meat' sen-
 sitiuos ppter salutē aīalis. Deinde infert tria cor-
 relaria. Primum in dormientib' sunt multi mot'
 alteratiōis digerendo nutrimenti mot'. etiā ascē-
 sus vaporis: mot' infrigidatiōis: et mot' descēsus
 illius vaporis. Scdm propter frigiditātē claudunt
 palpebre oculoꝝ. tertii' qd dormientib' pres exte-
 res r supiores infrigidant: infertores āt frīscē ca-
 lesiunt. Finaliter ostendit causas ex pgefactiōis vi-

nozia fit hoc modo

phantasia fit hoc modo

impro somny

pio intrinseco. ut si homo somniat de bello futuro.
 Finaliter ostendit: quod optimus iudex seu in-
 terpres somniorum est illorum: qui bene potest simi-
 litudines inspicere. cuius causa est: quia non semper
 sunt nostra somnia distorta. licet aliquando ita fiant.
 et tunc non apparet bene quod est turbatio spiritum
 seu fantasmatum. Ex his satis concludit philosophus per ea
 que dicta sunt: quid sit somnus. et quomodo causetur. quod sit
 somnus. et quomodo causatur.

Circa tertium

Veritur utrum somnus insit omnibus

animalibus: somnium vero dormientibus.

Arguitur primo quod somnus non insit
 omnibus animalibus: quia multa sunt animalia
 que non dormiunt: cum sint multa animalia que non
 habent cor neque cerebrum neque caput: ut patet de
 conchis et hostreis. **Secundo** sic animalibus existē-
 tibus in extasi non appetit somnus neque vigilia: cum tunc
 non possint exercere operationes sensuum exteriorum: non
 omnibus animalibus inest somnus. Tertio sic animalibus que
 nit plantis. non venit solis animalibus. His propter pla-
 te aliqd opus facit in aliquo tempore. ergo necesse est eis
 radesse ab illo opere. scilicet talis cessatio est somni. **Quarto**
 sic animalibus inest somnus. **Quinto** sic animalibus que
 sensibiles sicut in dormientibus. somnia eque bene
 videntur apparere in vigiliis: sicut in dormientibus. **Sexto**
 sic: pueri melancolici vigiliando sepe dicunt multa se
 vidisse terribilia: similiter et legmatici isti vigi-
 lando somniant. **In oppositum** est philosophus in textu. In
 questione erunt tres articuli.

Quantum ad primum sciendum est primo pro
 declaratione preteritis questionibus supponitur: quod omnis potē-
 tia fatigabilis in sua operatione naturaliter talis po-
 tentia per quietem fortificatur in sua operatione: et
 potentia sensitiva quandoque sic fatigatur in sua
 operatione: eo quod indiget caloribus et spiritibus
 missis a corde ad exercendum suas operationes: que aut
 quando in tantum diminuitur: ut potentia sensitiva non
 possit exire in suas operationes. ideo. omnia illa potentia
 aliqui cessare a sua operatione: in tali cessatione
 et quiete refumant spiritus. **Et si quis** querat quare poten-
 tia nutritiva non fatigatur sicut sensitiva. **Respondetur** quod
 est: quia opus virtutis vegetative seu nutritive est ad con-
 servationem vite. non autem opus sensitive. **Supponitur** secundo:
 quod quacumque potentia data: etiam aliquid ipsam exire in
 actum suum: alias frustra est. **His** suppositis ponitur ali-
 que propositiones. **Prima** hoc distinctio somni vel vigilia
 venit omni animalium sano et viventi per notabile tempus: puta
 per tempus debitum sue speciei. **Notanter** dicitur sano seu disposito:
 propter animalium extasim: propter non dicitur nec dor-
 mire neque vigilare. **Et tunc** non sentiat. **hoc** non est propter
 ascensum vaporum ad cerebrum. **scilicet** propter passionem vel egra-
 tudinem. **Ex** hoc patet non omnis potentia sentiendi est som-
 nus: propter etiam quod multa sunt animalia quibus neque convenit
 somnus neque vigilia. **Et si** dicatur privative opposita
 circa idem subiectum sit imediata. **dicatur** quod verum est circa
 idem subiectum dispositum. **dicatur** etiam viventi per notabile
 tempus: quia multa fuerunt animalia que nunquam dormierunt ne-
 que vigilarunt: puta quorum organa non fuerunt debite
 disposita ante mortem eorum. **Secunda** propositio: soli animalium
 inest somnus vel vigilia. quod solum animalium inter vivencia

cessat a sua operatione. **Et** sic plante in hyeme non desunt
 plantae vivere et exercere suas operationes: propter calorem
 remissum in ipsis: tunc tunc vivunt et exercent su-
 as operationes: quantumvis nos lateat.

Sciendum est secundo pro declaratione

secunde preteritis questionibus supponitur: primo quod somnus est
 plerumque perfectus et imperfectus. somnus perfectus est quando sensus
 exteriores sunt perfecte ligati: vel quando vis et calor per
 quos hinc mitti spiritus et calor a corde sunt obstructi.
 Somnus imperfectus est quando sensus exteriores sunt imper-
 fecte ligati: vel quando est facta aliqua apertura viarum: ut
 spiritus referatur: libere possunt venire ad sensum: communem.

Supponitur secundo: quod verum est in textu: somnus
 est potentia sentiendi. **vigilia** est potentia sentiendi
 seu distinctio secundum quam animalia possunt in operationes sensuum.
Et adverte quod somnus naturaliter sic causatur.
 nam per calorem pervenientem originaliter a corde: sic
 expanditur ad eparum et stomachum et ad alia membra deco-
 quatur et digeritur nutrimentum: propter cuius digestionem re-
 solvuntur ab ipso nutrimento vapores et fumi: propter
 caliditatem et subtilitatem ascendunt ad caput. et pro-
 pter frigiditatem cerebri ingrossantur. ideo reuertuntur
 circa cor et reuertendo obstruunt meatum: per
 quos spiritus sunt nati diffundendi a corde et non possunt
 tunc mitti. ideo potentia sentiendi non possunt habere
 sua opera.

Et sic quis querat quomodo ita apperitur illi
 meatum. **Respondetur** breviter: quod sicut sunt duplices dormi-
 tiones secundum pervenientem exigentiam nature. et quedam
 per aliquam accidentia. ita etiam sunt duplices exper-
 gefactiones. quedam sunt secundum convenientem exigentiam
 nature. et quedam per accidentia. **Tunc** dico quod exper-
 gefactiones seu appetitiones meatuum que sunt secundum
 exigentiam nature sunt in digestionem et nutritionem facta
 scilicet cibo converso in sanguinem: quod tunc spiritus diffunduntur
 ad sensus exteriores: quod facta tali digestionem ca-
 lor est fortificatus. et spiritus multiplicatur: quod propter
 exemplum de ligno: quod quando ponitur in ignem ignis
 est debilis. **Sed** postquam lateralis et calcis ignis forti-
 ficatur. **Sed** expergefactio que fit per accidentia fit mul-
 tis modis. **Primo** modo: propter consuetudinem. **Secundo**
 modo: propter diligentem attentionem. **Tercio** modo: propter
 ampliationem et restrictionem venarum. **Quarto** modo
 propter complexionem naturalem latentem: quod melancolici
 et parum dormiunt: quod sunt multum siccus et frigidus.
 ideo humores calidi non possunt bene resolvi a sto-
 maco: et obstruant meatum. **Quinto** propter calidita-
 tem vel quantitatem nutrimenti. **Sexto** modo: propter
 somnia terribilia.

Sciendum est tertio circa tertium inci-
 dit talis difficultas. utrum somnus sit passio sensus
 communis vel sensuum exteriorum. **Et** arguitur quod non sit passio
 sensus communis forte per accidentia: quod somnus est potentia
 sentiendi. **scilicet** sensus communis in somno operatur in sentiendi
 rationem. **Præ** omnia remedia que dantur ad purgandum ad som-
 num vel vigiliam ponuntur in capite: quod non fieret nisi
 somnus et vigilia essent passionem cerebri. **In** oppositum
 est philosophus in textu. **Pro** cuius solutionem ponuntur aliquid con-
 clusiones. **Prima** somnus non est passio potentie nu-
 tritive: quod tunc conduceret plantis sicut animalibus: quod est
 falsum. **Secunda** somnus non est passio intellectus: quia

hic sequet qd no conueniet brutis. **T**ertia conclusio: somn^o no est passio et p se passio poterie in locū motiue: qz tūc no ueniret oibus animalib^{us}. qz no omnia animalia hnt potētia motiua scdm locū. **Q**uarta conclusio: somn^o no ē passio p se et pzo potētie appetitiue: qz si in somno potētia appetitiua fuerit ipotens: hoc solum p defectū potētie cognitiue. **Q**uinta conclusio: passio: somn^o no est passio et p se passio al cuius sensus exterioris et hoc manifestum de visu et auditu et olfactu: qz multa animalia dormiūt q no habent illos sensus. **P**robatur etiā sic ista conclusio: qz si ē passio et p se alieui^{us} sensus exterioris: sequet qd no conueniret alijs sensib^{us}. qz null^{us} sensus exterior dependet ab alio sensu in sua operatione. **R**elinqrit ergo qd vel somn^o vel vigilia no erūt passioes alieui^{us} sensus vel erūt passioes sensus cōis. **E**t qd dicebat qd sensus cōis operat in somno. **R**espondet qd verum est fantasia sed no sentiēdo. fantasia autē in somno h^{ab}et no p se sentiri: qd ista est inter sentationes et fantasiationes. Sentatio enī est apprehensio sensibilis p sensus exterioris: et talis no fit in sensu cōis in somno. **S**ed fantasia est apprehensio sensibilis p spēs reseruatās in fantasia: ista ē hū in sensu cōis. **D**icit tū aliq^u aristoteles in textu p primū sensitiuum intellexit cor: qd id ē primū sensitiuum originatiter: qz ab eo originatur spūs disponētes sensus exterioris ad suas opatiōes: et qz in somno no possunt dimitti illi spūs ppter hoc qd meatus sūt clausi. **N**o somnus ē passio cordis. **E**t ad illā rōnem dicit qd cerebrū hū facit ad causandū somnū. ideo ad ipm hū ponunt remedia.

diffinitio somnū sit sufficiens. **E**t arguit qd no: qz somnū no est fantasia. **I**tem est appariō seu apprehensio fantasmatū. **P**ro solutio de pzo: qd diffinitio somnū in qd ē somnū sit fantasia quodā factū somnū sic dicit exponi. **S**omnū est appetitio seu apprehensio fantasmatū facta in dormiēdo ita qd somnū no est nisi illa cognitiō q fit in dormiēdo p fantasia. **E**t aduerte qd triplex sit appetitio in somno. **P**rima fit in sensib^{us} exteriorib^{us} et si homo dormiēs audiat et in hoc decipit. **S**ecūda pot fieri intellectus ut qd homo indicat se disputare et sillogizare i somno et in hoc etiā decipit. **T**ercia pot fieri intellectus neqz sensus exterioris neqz ipse itelle^{ctus} hnt aliqua opatiōe. **T**ertia appetitio fit p spēs reseruatās in fantasia mouētes ipam fantasia ad ei^{us} opatiōes. **E**tia in ista ut plurimū est deceptio: sensus cōis vū illis ac si essent obiecta. **S**ed restat alia difficultas vtrū dormiētes possunt exercere opatiōes vigilantiū. **E**t videt qd non qz tūc sequet qd dormiētes essent vigilātes: etiā opatiōes vigilantiū sunt circa sensibilia exteriora et dormiētes circa illa no exercent in aliq^u opatiōem. **I**n oppositū ē hū in textu. **P**ro solutio de ponit talis ppo. **C**ertum est qd multi dormiētes exercēt opatiōes vigilantiū. **E**t aduerte qd hū tales hū memoriā somniorū: tū non memoriā illorū actū exteriororū. **E**t mirabile est qd isti nihil vident tū vadāt ad loca sic veterinata et ostia appertant et tū ista non possunt scire. **R**espondet qd licet sensus exterioris multum valeant ad dirigendū nos in nostris opatiōibus exterioribus tamē est nos sine visu ambulare propter magnam imaginationē et memoriā aut propter consuetudinem.

apartio in somno p somnifer

possibile

Sciendum est quarto: qd restat alia difficultas: vtrum somnus et vigilia conueniant oibus animalibus sicut et viuētib^{us} tempus notabile. **E**t videt qd no: qz somnus et vigilia sunt passioes cordis vel sensus cōis. **I**tem multa sūt animalia q no habēt cor neqz sensus cōis. **R**espondet qd hū no oē animalia hēat cor: hū aliq^u d pportionabile cordi. **S**i no hēat cerebrū hū aliq^u d pportionatū cerebro. **P**ro etiā dicit qd si no oē animalia hēat sensus cōis: tū hū aliq^u d pportionabile sensui cōis: qd sufficit. **A**lia est difficultas: vtrū oīs somnus causet ex euaporatōe nutrimenti. **E**t vtrū qd no: qz aliq^u sūt animalia q dormiūt p totā hyemē. **I**tem aliq^u egritudines causant somnū. **I**gitur. **P**ro solutioe supponit qd no oīs impotentia sentiēdi est ppter somnū. nam somnus est passio naturalis ueniēs ipis animalib^{us} naturalr ad salutē eorū. **I**deo somnus ppter dicit^{ur} d puenire ex pte nature: ex ordine et puidētia ipsius nature. **I**deo ipotētia sentiēdi q est p aliquas egritudines: no dicit^{ur} somnū ppter dicit^{ur}. **P**otest etiā fieri somnus qd debilis ppter earentiā cibi. **U**t si hū careret cibo duob^{us} dieb^{us}: cerre fieret quidā puus somn^o. **T**ertia difficultas: quare infantes melius dormiūt qd viri: et tū hēant magis de caliditate. **R**espondet qd viri sunt calidiores q infantes: tū infantes hnt multā humiditatē cito euaporabilem: ppter hoc multū dormiūt. **E**t hec de primo articulo.

Dubitarur secūdo: vtrū in somno debeāt semp fieri somnia vel nunq^u vel aliquā et aliquā no. **E**t arguit qd nunq^u debeāt fieri: qz cerebrū ē ita ppius sensus cōmuni sicut sensib^{us} exteriorib^{us}. **I**tem sensib^{us} exteriorib^{us} non fit sentatio. ergo neqz in sensu cōis. **I**tem si somnia fierent: hoc esset p spēs reseruatās in fantasia. sed hoc no. quia vel ille spēs sufficit ad fantasmandū sine obiecto extrinseco. vel non sufficit. **I**tem si sufficiant: ergo semp debent fieri somnia. **I**n oppositū est experientia. **P**ro solutioe mouētur alique difficultates. **P**rima: quare spēs infantia reseruat: facit magis ad apparitiōem in somno qd in vigilia. **R**espondet qd spēs infantia q in vigilia sunt debiles: et motus qui sunt ab exterioribus sunt fortes. modo motus fortiores in apprehensioibus trīstibus vel delectabilib^{us} et vltiter in alijs passionibus aie obfuscant minores: et faciūt eos latere. **U**nde aliqui clamant se aliquādo valde letos in manu vel pede: qui si hū vberaretur no plus sentiret illud malū. **E**t hec est ratio quare melius in somno sūt tales appetitiōes qd in vigilia. quia in vigilia motus exterioris sunt fortiores. **I**deo ipedisse motus fantasie. **S**ecūda difficultas: quare i somno meli^{us} sunt apparitiōes in vno tpe qd in alio. **R**espondet qd aliq^u via fantasie ē obstrucitax vaporib^{us} ingrossatis. ita qd ille spēs non possant presentari sensui cōis. etiā p multū calore i ill^{is} vjs ē mult^o mo

refuata

Quantū ad secundum dubiatur pzo: vtrū

eus & multa perturbatio. Ideo non possunt ille species presentari. Ideo magis somniamus in principio somni & in fine q̄ in medio: quia tunc non sunt ita et vapores elevati. **¶** Alia difficultas: quare aliqui species referunt in fantasia faciunt apparitiones & non alie. **¶** Videtur q̄ in fantasia est una impressio fortior q̄ alia: vel propter frequentē meditationē vel propter fortem attentionē. hoc est q̄ mota ē delectatione vel tristitia vel aliqua alia passiones tunc ille mouent sensationem & non alie.

¶ Dubitatur tertio: vtrum sit possibile preiudicere futura per somnia. **¶** Pro solutione supponitur q̄ somniorū quedam sunt cause futurorū euentuum: vt quādo ex his q̄ somniamus mouemur in vigilia ad aliqd̄ agendū: vt recitat Galien⁹ de quodā egrotorū qui somnauit q̄ si minueretur inter duos digitos sanaretur. qui cum euigilatus esset hoc fecit et sanatus ē. **¶** Alia sunt somnia q̄ solū sunt signa futurorū euentuum & non causa. vt sunt illa que hñt causam cōmūne et ex futuris euentibus que causa est duplex: scz corporalis et spiritalis. corporalis quida m q̄ ex impressione corporū celestium & etiā aeris circundantis mutatur corpus & ymaginatio dormientis: sic q̄ dormienti apparet alique visões cōformentis dispositioni corporū celestium: quādo disponuntur elementa ad serenitatē vel pluriā aut aliqua huiusmodi apparet dormienti: vt alique fatie conformes illi dispositioni. spiritalis autē causa est q̄ns deus: q̄ns dyabolus. Deus cuius quandoq̄ misterio angelorū reuelat in somniis aliqua futura: quorū ipse est futurus causa. dyabolus autem quādoq̄ ad deceptionem hominū disponendo interius fantasmat: facit apparere aliqua futura que ipse est facturus. **¶** Alia sunt somnia q̄ nec sunt cause futurorū euentū nec signa. sed sunt solū propter motus simulacrum seu fantasmatum: sicut sunt omnia illa somnia que causantur in dormiente ex aliqua causa interiori que est duplex: scz naturalis & corporalis. Naturalis vt quandoq̄ occurrunt dormienti fantasmatā puentia eis certa que cogitatio eorū in vigilia fuit excitata. vnde homines solliciti et cogitantur circa aliqua frequēter somniant de illis. Corporalis autē sit quādo ex aliqua interiori dispositione corporis formatur aliquis motus in fantasia dormientis: conueniens illi dispositioni corporali: qui abundat in frigidis humouibus: occurrat in somno fantasia quod sit in nix vel aqua: propter quod dicunt medici intendendum esse somniis ad cognoscendas interiores hominis dispoēs. vnde ad hunc modum reducuntur omnia somnia sequētia sequētia cōplexionē hominum: sicut coletica slegmatica & sic de alijs. Etia ad hūc modū reducuntur somnia que sequuntur naturas ribozum. **¶** In m̄ p̄fecto facit per naturā quod faciūt eibi per accidens. Ad hunc etiā modū reducuntur oia somnia sequētia naturas cōditiōes infirmitatū: vñ p̄ ista somnia valent indicare aliqd̄ futuris et etiam per alia. Et hec de sc̄do articulo.

¶ Quantum ad tertium sit cōclusio responsa tis. **¶** Somnus inest omnibus animalibus sanis. & hec cō-

clusio relinquit pbata ex dictis. Ad rōnes. **¶** Ad primā dicit negādo aīas. & ad pbationē dicit q̄ illa hñt aliquod p̄portionabile cordi cerebro & capiti: hoc sufficit. **¶** Ad sc̄dam dicit q̄ hoies existentes in ex tasi vigilat licet p̄ tñc non possunt sentire. hoc tñc nō est propter ascensum vaporū ad cerebrū: sed p̄pter passionem vel egritudinem. **¶** Ad tertias p̄ solutio. nam plantis non conuenit neq̄ somn⁹ neq̄ vigilia. **¶** Ad quartā patet qd̄ sit dicendū. & etiā ad dntam. nā si melancholici dicāt illud videri hoc est propter passionem eorum.

¶ Et sic est finis huius libri.

¶ Sequit liber de longitudine et breuitate vite.

¶ Sic est liber de longitudine

et breuitate vite: q̄ diuidit in duo capitula. In primo ponit aliquas cōclusiones. **¶** Prima: eorum que vitunt quedā distinguuntur fm̄ sua generatē: et aliqua fm̄ suas cōmūne sunt breuitate & longitudine vite. vt homines cōmūne sunt longioris vite q̄ equi vel asinē eadem spē etiā distinguuntur eo q̄ in diuersis regionib⁹ habitāt: nā habitantes in regionibus calidis ceteris partibus sunt longioris vite q̄ habitantes in frigidis: et adhuc in eadē regione distinguunt fm̄ diuersas cōplexiones. **¶** Secunda cōclusio: inter corpora naturalia elementa sunt magis adinuenit generabilia et corruptibilia p̄pter raritatem suā qualitatis: quāto aliquid mixtū magis accedit ad naturā vñ elementatis: tanto cit⁹ corruptiū ab alio elemento. **¶** Deinde mouet vñs dubium: vtrū sit aliquis locus in quo si poneretur aliquod corruptibile posset p̄petuari & esse corruptibile. **¶** Videt phisic⁹ si ponere aliquid eorū in ali quo loco in quo nō haberet frigiditatem fm̄ qd̄ est incorruptibile: licet simpliciter esset corruptibile: cum habeat materiam que est qua res p̄est esse et non esse. **¶** Consequenter probat aliqua non esse causa longe vite neq̄ breuis vite. & primo de magnitudine. **¶** Dicit q̄ maiora non sunt longioris vite: equi sunt multū maiora hoibus: tñc nō sunt longioris vite. Dicit etiā q̄ paruitas non est causa longe vite: q̄ minora aliquid sunt breuiora vite longioribus. **¶** Tertio dicit q̄ sanguis nō est causa longe vite: q̄ aliqua animalia nō habent sanguinem sicut apes sunt longioris vite: aliquid habentibus sanguinem. **¶** Quarto dicit q̄ habitatio supra terrā non est causa longioris vite. q̄ aliquid aq̄litas sunt longioris vite q̄ aliqua habitantia supra terrā. **¶** Quinto dicit q̄ esse gressibile non est causa longe vite: q̄ quedā gressibilia sunt breuiora vite quibusdam alijs. **¶** Consequenter ostendit qd̄ sit causa longe vite: p̄mittens aliq̄s sup̄ditiōes. **¶** Prima. oē aīal est calidum & humidum: quibus consistit vita. sed frigida et sicca sunt cause breuioris vite. Ex quo infert q̄ necesse est cōsistentia de siccat. vñ si humidum debeat esse causa longe vite: non debet esse de facili de siccat. **¶** Deinde dicit q̄ si aliqd̄ debeat esse causa longe vite: oportet eius humidū esse multum et magnū: q̄ paucū humidū facit de siccat. Ideo dicit q̄ humidū bene p̄portionatū cō-

causa corporalis somni

causa spiritalis somni

mag illi

ADDITIONES
MAGISTER
AD KAMA

calido est cā longe vite. ppter hoc hoies sūt qbus-
 dā aialib' maioribus lōgioris vite: eo q in hoib' hu-
 midū est melius pportioatū cū calido. Dicit vltra:
 q ipm humidū nō dēzē supflus: qz humiditas tūz
 supflua est extinctiva caloriz. ppterea dicit q aia-
 lia multi spermatis cito senescit: q spermā est hu-
 midū supflus: rōne cuius mula est longioris vite. q
 equ'. Et iudicū: q masculi sūt lōgioris vite femel-
 lis. s; qz sūt multi cotus: in quo evacuat humidit-
 tas propria: id in eodē cito senescunt. Et subdit: q
 abstinentia a cotu ceteris parib' sūt lōgioris vi-
 te. Dicit etiam quicunqz masculū laborantes cito
 senescunt: eo q labor desiccet. ¶ Ex quo infert q
 masculi sūt longioris vite femellis: si non sūt coti-
 tui. qz sūt calidiores. modo caliditas est causa lō-
 ge vite. Subdit etiā: q tam aialia q plante si nō sū
 sepiant nutritiōē corrūpantur. qz in viuētib' caloz
 naturalis continue agit in humidū. id qm nō
 agit in humidū cibale: agit in humidum radicale:
 ipm corrūpēdo. **Textus.** ¶ Aquatica autē.

stud est scōz caplūm quo phōs cōparat vinē
 tia adiuicē penes lōgitudinē r breuitatem.
 Et dicit pto q aialia aqta sūt breuioris vite q
 gradientia. qz humidum eorum est de facili corru-
 ptibile: de facili cōgelabile. ¶ Deinde dicit: q nō
 habētia sanguinē sūt breuioris vite q hntia: nisi
 in nō hntib' sanguinē fiat recōpensatio. Dicit vlti-
 mus: q plante min' aquose sūt lōgioris vite alijs: id
 dicit q cypripis r palma sūt lōgioris vite alijs.
 Subdit etiā: q in hoc puenit aialia anulosa cū plan-
 tis: qz pres eoz diuisē vint. cōueniūt r in hoc pian-
 te r aialia: qz masculi in vtrīs sūt lōgioris vite fe-
 mellis. Ex quo possz aliquis dubitare: qm in plāris
 distinguunt masculi a femellis. id dicit q sicut in
 masculis aialib' supiora sūt grossiora inferiorib'
 r eō in femellis. ita ē in plantis. quare autē mas-
 culi h'ant pres supiores grossiores: est qz hnt fortē ca-
 lorē: qui multū de nutrimento p' eleuare ad partes
 supiores. Finaliter dicit: q restat determinare d se
 nec tute r viuēture: morte r vita: quib' d'eteriatis
 finietur ista methodus. qui libri ordinarie nō legūt
 alibi quere si vis.

Veritur vtrum calidum et humidum
 sūt cause lōge vite i viuētib'. ¶ Primo q nō:
 qz humidū r calidū nō sūt cā vite. q nō sūt cā lōge
 vite. Nīs p' de calido: qz carnes citi' putrescunt in
 estate q in hyeme. de scōo ē p' qz stramina humi-
 da citi' putrescunt q sicca. ¶ Scōo sic af. calidū et
 humidū sūt cā corruptionis: q nō sūt cā longe vite.
 Nīs p'ba: qz caliditas febrilis corrumpt hoies: r
 humiditas ydropis corrumpt ipm. ¶ Tertio sic
 si calidū esset causa lōge vite. vel esset aeris vel igne-
 um. non igneum: qz est minus desiccatiōē nec aerium:
 qz est minus debile. ¶ Quarto sic: cause mortis nō
 debent poni cause vite. sed calidum r humidū sūt
 cause mortis. nam mors puenit ex eo q calidū con-
 sumit humidum. ¶ Quinto sic: frigidū r siccū
 sūt qualitates que possunt magis resistere contra-
 rijs nocuentis vite q calidum r humidum. q fri-
 gidum r siccum sūt magis cause vite. ¶ In oppō
 est pbs in textu. In qstione erit tres articuli.

Quantum ad primum sciendum est primo:
 q calidum r humidū si debeant eē cause longe vite/
 requirūt aliquas specificationes. Requirit primo:
 q calidum r humidū sūt multum r factis intensa. ¶
 Scōo: qz calidū r humidū sūt in se bñ pportio-
 ta r nō se excedentiā: taliter q vnum sufficiat cor-
 rumpere alter. ¶ Tertio: qz humidū non sit nimis
 infrigidabile. sed firmū r nō sit nimis fluxibile. re-
 quirūt qz etiam humidum non sit supflus. P'his cō-
 ditionib' obseruatis of: qz calidū r humidum itru
 seca sunt causa longa vite. ¶ Idū em in aliquo cor-
 pore est humiditas r calor naturalis ipm iustificas:
 ibi est vita. ¶ Sz qreret aliq: in quo gñe cause cal-
 idum r humidū sūt causa vite. Rōndē breuiter.
 q aliud est dicere calidū r humidū sūt cause vite.
 q caliditas r humiditas sūt cā vite. nam calidū r hu-
 midū sūt ipm subm vite. qz est ipm corpus calidū
 et humidū. mō corp' est cā vite vel aie in gñe cause
 materialis. qz subiectiue recipit aiam. ¶ Aduerte
 tñ q in corpe humano inuenit aliq' calidū et hu-
 midū fluxibile et nō solidū qd nō ē subm aie. s. san-
 guis et spūs. sanguis em nō est subm aie. spūs vero
 sūt cause agentes ad p'seruatiōē caliditatis cor-
 dis: et ad restauratiōē qd d illo depdit. s; d cal-
 iditate et humiditate in corpe humano pōt dicit q
 sūt cause aie et vite in gñe cause materialis: saltem
 dispositiue: qz caliditas et humiditas dispositiue cor-
 pus et materiā ad recipiendum aiam.

Sciendum est scōo: q ante q calidum sit
 cā vite lōge nō o'z ipm eē pure ignū nec pure aeris:
 s; o'z ipm eē cōplexionale et mixtum. o'z em corpa
 in inferiori mūdo sūt corpa mixta. et q nō debeat
 eē pure ignū: qz tunc statim corrūpēt humidū
 radicale. si etiā eē pure aeris: nō eē decoctiū nu-
 trimenti. Relinquit q: q illud calidū qd est cā lōge
 vite hēat aliquas p'prietates ignis: puta actiuitatē
 et decoctiuitatē. r aliquas aeris: puta q sit pinguis:
 o'z tñ ples p'prietates ignis participare q aeris. qz
 o'z eē in putrescibile qd maxime cōuenit igni. debz
 etiā eē sufficientis actiuitatis: ad decoctiōē humi-
 dū. sicut dicit de humidū: qd nō dēzē pure aeris ne-
 q' aqueū. s; dēzē mixtū: id est dēzē hēat aliquas p'p-
 rietates aq' et aliquas p'prietates aeris. qz debz hēe
 subtilitatē et facilitatē p'uerisionis q sūt p'prietates
 aeris: dēzē bene terminabile et spissū: dēzē tñ ma-
 gis eē acreum q aqueum. adeo mulieres sūt debili-
 ores vite q viriles: sūt hūidiores hūiditate aquea:
 similiter plante cito crescentes cito moriuntur
 da et alie herbe.

Sciendum est tertio: q ad videndum que
 aialia sūt lōgioris vite supponitur: q aialia sūt
 in duplici differentia. quedam sūt multi caloriz r
 magni corporis: sūt homines et equi. Alia sūt par-
 ui corporis et parui caloriz. vt musc' et formice. Se-
 cundo supponitur: q calor naturalis fortificatur a
 frigidū exterioris: non nimis dominetur supra ca-
 lidum. nam habet claudere poros per quos non po-
 test exire calor extrinsecus. sed fortificatur. ¶ Ex
 quo sequitur: q animalia magni corporis et magni
 caloriz naturalis sūt longioris vite in locis frigi-

q sunt cause lōge

aialia sunt in
r differentia

stramen. i. palca.

dis q̄ calidis. ideo dicit arist. in suis pblematibus: q̄ x̄ sus pres septētr̄: oales regiunt hoies fortiores & maiores: q̄ versus pres australes: q̄ antipistalim frigus fortificat calorem naturalem. sed aīaīa pui caloris naturalis & pui corporis habitantia in locis frigidis nō sunt longioris vite habitantibus in locis calidis: propter quod videmus multas species animalium mori in hyeme. ¶ Et aduerte viteri: q̄ si cut regiunt diuersa gēa aīalium: etiam & plantarū: q̄dam em̄ sunt breuis vite non viuentes per annuz & blada & similita: ppter caliditatem corrūpentem humiditatem illaz plantarum. quedam corūm: pūnt quo ad pres exteriora: tñ in radicibus manet calor naturalis: & tales sunt lōge viter: & multe alie diuersitatez plantaz inueniunt.

Sciendum est quarto: q̄ restat talis difficultas: vtrū hīrantes in regionibus calidis sint longioris vite: q̄ caliditas regionis est ipis viuētibus extrinseca. & corruptiua. ¶ In oppo. est p̄his in textu: p̄t ēt p̄hari q̄ ex defectu caloris sequitur mor̄ ser̄ ex p̄seruatione caloris sequit̄ vita. ¶ Pro solutione supponit̄ q̄ istud h̄z magnā difficultate. nam arist. & alij doctores de ea videntur esse h̄ij. ponuntur tñ alique conclusiones. ¶ Prima: in regione temperata calida & humiditas hoies sunt longe vite: dum nō nō sit ibi excessus. qz tunc per regionem non extinguit̄ calidum. nec consumit̄ humidū. id nō puocat̄ mor̄s. qz oīs mor̄s sit p̄ extinctionem calidi: vel p̄ cōsumptionē humidit̄ a calido. Ex quo seq̄t̄ q̄ duplex est mor̄s: q̄dā est p̄ cōsumptionē humidit̄: q̄dā p̄ extinctionem calidi. Tñ sic ponit̄ sc̄da p̄p̄: in regionib̄ calidis p̄ sicis hoies sunt longe vite p̄ oppm̄ mortis q̄ vocat̄ extinctionē: q̄ ibi min̄ v̄iaz cā extinctionis calidi. s̄ frigiditas. ¶ Tertia p̄p̄: in regionib̄ frigidis ē longior vita p̄ oppm̄ mortis. q̄ d̄ cōsumptio humidit̄. qz ibi min̄ v̄iget cā cōsumptionis humidit̄ pura caliditas. & p̄ hoc soluit̄ q̄st̄o. ¶ Aduerte tñ q̄ q̄dā sūt aīaīa parit̄ caloris: illa magis viuūt in regionib̄ calidis q̄ in alijs. Etia sūt aliqui rare cōplexionis. & tales sunt cito penetrabiles a frigido. Alij sunt fortis cōplexionis & dēp̄s. & tales non sic penetrant a frigido. ¶ Et hec de primo articulo.

Quantum ad sc̄dm dubitatur primo: q̄ cōplexio est longioris vite. pro cui⁹ solutione supponit̄ p̄io: q̄ quattuor sūt cōplexiones. scz sanguinea. colerica. flegmatica. & melancolica. & iste quattuor cōparant̄ q̄tuor elemētis q̄ ad eaz q̄litates. ita q̄ sicut ignis ē calid⁹ & siccus. ita cōplexio colerica ē calida & sicca. cōplexio x̄o sanguinea opat̄ aeri. ita q̄ sicut aer est calidus & humid⁹: ita cōplexio sanguinea. flegmatica cōpat̄ aq̄: nō ē frigida & humida. melancolica cōpat̄ terre. id ē frigida & sicca. Est tñ aduerte sc̄da: q̄ nō ē aliq̄ cōplexio sic calida q̄n̄ p̄t̄i p̄t̄ aliq̄d de siccitate. ¶ Supponit̄ sc̄do: q̄ in qualibet s̄c̄e viuētis duplex p̄t̄ requirit̄ t̄pamentū. s̄ ad pond⁹: & in s̄c̄ia. & s̄ t̄pamentū ad pond⁹: q̄n̄ sūt tot grad⁹ de qua opalitate sicut de alia. s̄ t̄pamentū ad iusticiā ē

q̄n̄ h̄mōi qualitates s̄m grad⁹ eaz sūt in optima p̄p̄tione seu dispōne ad exercendū opa vite. & sc̄d̄ hoc p̄t̄ dari cōplexio tēperata q̄ p̄sistit in debita p̄p̄tione calidi & humidit̄ ad debite exercendū suas opationes. Ex quo seq̄t̄: q̄ cū nō sint equales opationes in oib⁹ viuētibus neq̄ in oib⁹ mēbris. id nō oī esse equalē cōplexione t̄pata in oib⁹ illis. imo in vno mēbro requiritur alia cōplexio calidi et humidit̄: q̄ in alio mēbro. Et si quis petat q̄ istaz cōplexionū est nobilior. ¶ R̄ndet̄ q̄ cōplexio t̄pata: sit possibile eam d̄r̄t̄t̄ cōplexio nobilissima. Ex quo sequit̄: q̄ non attēdit nobilitas cōplexionis ex multitudine ignis vel terre aut alterius elemētis: s̄ in ordine ad suū finē. sed inter cōplexiones l̄tas sanguinea est nobilior: qz in ea magis attendunt̄ principia vite scz calidū & humidū: postea colerica. qz calor i viuētibus est qualitas nobilior q̄ humiditas. qz magis actiue sc̄ h̄z. postea flegmatica. et melancolica ē oīm indignissima cū deficiat in vtroq̄ principiorū vitalium: s̄c̄d̄t̄ in calido et humido. Dico tamen viteri: q̄ possibile ē aliquam cōplexionem melancolicā ē aliqua sanguinea nobiliorē: qz talis poterit magis tēdere ad t̄pamentū q̄ sanguinea. Et si quis q̄rat: q̄ istaz est longioris vite. R̄ndet̄ q̄ nobilior est similit̄ longioris vite. ¶ Et aduerte q̄ colerici cōter sūt nigri. qz talis humor calidus d̄r̄t̄ in tali corp̄e calor est cā nigredinis. sanguinei em̄ sunt rubei coloris. flegmatici sunt albi. ppter humorē dominantē in ipsis: qz est causa albedinis. qui etiam est causatiuus frigidit̄. ideo mulieres cōmuniter sunt albe: qz sunt flegmatice. melancolici vero sunt crocei coloris.

Dubitatur secundo circa vnum dictum textu: vtrū ignis in cōcauo orbis lune sit corruptibilis. & si fr̄ terra in cētro. Et arguit̄ p̄io de igne q̄ nō. qz ignis nō corrūpit̄ nisi a suo p̄rio. s̄ in vno orbis lune nō h̄z p̄rium: hoc de igne app̄oximato celo. Itē vel corrūperet̄ a celo vel a seip̄o vel ab aliq̄ alio elemēto. nō a celo: qz celi natural̄ locat̄ ipsū. nec a seip̄o: qz nihil corrūpit̄ seip̄m. nec ab elemēto: cū nullū elemētū attingat̄ illā p̄t̄. & si fr̄ arguit̄ de terra q̄ est in cētro. ¶ In oppm̄ ē p̄his in textu: dicit̄: q̄ inter corpa naturalia non sunt aliqua ita adinuidē generabilia et corruptibilia sicut elementa. ¶ Pro solutione est aduerte: q̄ nullus dubitat̄ quin ignis sit ḡnabilis & corruptibilis cū h̄eat materiam que est: quo res potest esse et nō eē. ¶ Sc̄d̄ dubiū est de mō corruptionis eius: ponitur talis p̄positio. p̄babile est q̄ ignis in illo loco nō corrūpat̄: qz h̄z sūt alique constellationes frige factiue et humefactiue: velocitas motus celi est tante potentie ad calefaciendū: q̄ ille p̄stellationes non h̄erent potestatem contra illum motum ad frige faciendū et humefaciendū. Item non possit̄ corrūpi nisi in aere: nam aquam & terram vel terram. sed anteq̄ in aliquod illorum oporet̄ ipsū multum condempari. sed ibi non p̄t̄ cōdempari cum ibi sc̄dm naturam suā sit rari⁹ in vtroq̄ aere. q̄ oporet̄ q̄ descenderet ad locum alicuius illorum. ideo in loco illo nō corrūperetur. ideo ponendum est q̄ ignis c̄ris est corruptibilis alibi. quis potest descendere d̄

corruptio mor̄s
calid⁹

mor̄s sūt q̄plexionēs

h̄z s̄c̄ duplex ē t̄pamentū ad pond⁹ et ad iusticiam

nec tangat spera aeris: et ab illo aere potest alterari. et corrumpi in aere. sed qualiter descendat potest dari modus: puta a celo. nam atque constellationes frigiditatis et humefactione possunt habere suum aspectum principaliter ad tale ignem quod diminuetur de caliditate et subtilitate illius ignis. ideo illa pars ignis quod amō aggrauata: descendit naturaliter ab illo loco: alter ignis non aggrauatur ascendit ad replendum locum. sicut littere dicendum est de terra: quia terra in centro existens est corruptibilis a libi. quia quicquid venit ad superficiem exteriorē terre: et ibi pūgetur suis contrariis a quibus nata est corrumpi. ¶ Sed quod ascendit respondetur quod naturaliter. quod partes terre discooperte aqua semper alleviatur. ideo partes terre sunt in continuo motu. nam terra naturaliter induitur ut oēs partes eius equaliter librent in quietate et leuitate: quod nunquam fit. ideo aliquae partes quod sunt in centro: aliquando sunt in superficie et contra.

Dubitarur tertio: utrum scientia possit corrumpi. Et arguitur quod non: quia omne quod corrumpitur: corrumpitur propter actionem sui contrarii: vel propter corruptionem subiecti: vel propter corruptionem agentis conservantis: vel eius absentiam. sed nullus est dicendum primo non a suo contrario: quia scientia non habet contrarium. nec ad corruptionem subiecti. quia subiectum scientie non est corruptibile. nec propter absentiam conservantis. quia vel illud conservans esset actus intelligendi. vel obiectum. sed nullus illo est dicendum. primo non actus intelligendi. quia post actum intelligendi multo tempore magis manet habitus: etiam post absentiam obiecti. In oppositum tamen est experientia. pro solutione dicitur quod aliquid dicitur corrumpi dupliciter. uno modo scilicet quicquid quando de eo negatur est tertia adiacens et non est secundum adiacens. ut quando fortes desinit esse albus: dicitur fortes non est albus. vel fortes corrumpitur albus. Alio modo simpliciter: quod de eo bene negatur est secundum adiacens. ut dicendo fortes non est: fortes desinit esse. ¶ Et adverte quod quattuor sunt modi quibus aliquid corrumpitur simpliciter. primus est a suo prioris caliditatis a friguitate. tamen ex hoc non credo quod omne huius prioris corrumpatur a suo prioris: quia multa sunt priora quod non sunt in nata agere et pati adinvicem: ut quietas sedes. albedo enim se non agit in nigredine. quod si lapis albus et lapis niger essent adinvicem appropinquati centis annis: non propter hoc lapis albus dealbaret lapidem nigrum. Sæpe modus est ad corruptionem subiecti. Tertius propter corruptionem vel remotionem conservantis: sicut lumen remouetur et corrumpitur ad corruptionem vel remotionem lucidi. et ita solet dicitur quod actus intelligendi corrumpitur ad corruptionem vel remotionem actus sentienti vel fantasiandi. tamen propter hoc non corrumpitur habitus seu scientia huiusmodi: maneat post illos actus. Quartus modus est quod aliquid corrumpitur consequentive ad corruptionem dispositionis sibi naturalis et convenientis. vel aduentis dispositionis convenientis: sicut scientia corrumpitur per remotionem suam dispositionis naturalis: vel per aduentis oppositi. scilicet erroris. sed certe magis est dubium quod scientia corrumpatur per obliuionem seu per absentiam conservantis: quod non videtur. quia absente conservante in uno die: habitus non corrumpitur per absentiam sui conservantis: ergo nec in

centum. Possit probabiliter dicitur sicut actus intelligendi dependet ab actu fantasmati et sentiendi esse et conservari. ita habitus dependet in esse et conservari habitu fantasmati. ita quod illo corrupto corrumpitur habitus intellectualis. Et si quis dicat quod non videtur etiam quod corrumpitur ille habitus fantasmati. Respondetur: quod imo quod ille habitus et etiam species illius potest esse in aliquo corporeo quod continue mutatur et alteratur. sibi noue partes adueniunt. ita quod mutatio eius potest consisti in talis habitus. ¶ Et hec de secundo articulo.

Quantum ad tertium sit conclusio responsalis: calidus et humidus proportionata ad invicem sunt cause longe vite. ¶ Et hec conclusio relinquitur probata in articulis: in quibus etiam patet quid dicendum ad rationes.

¶ Et hec de tota philosophia naturali.

Adnes homines natura scire desiderant: signum autem est sensum dilectio: preter enim et utilitatem propter seipsum diliguntur et maxime aliorum qui est per oculos: non enim solum ut agamus sed et nihil agere debentes ipsius videre pre oibus ut dicam aliis eligimus: causa autem est: quod hic maxime sensum cognoscere nos facit: et multas differentias demonstrat.

Sed est primus liber metaphisice aristotelis qui dividitur in premissam et premissam executivam. Pars premissam dividitur in multas partes. In prima ponitur hac resolutione. Huiusmodi homines natura scire desiderant: probatur a signis quia sensus nostros diligunt non solum quia sunt nobis utiles ad presequendum utilia et fugiendum nociva sed quia ministerio ipsorum acquirimus scientias. inter quos maxime diliguntur sensus visus. visum enim diligimus non solum ut eo mediante dirigamur ad utilia. sed quia plures res differentias nobis ostendit cum oia corpora colore participant. ¶ Consequenter de terminat de modo gradationis scientie premissam tres gradus aialium. et ponendo dicitur inter bruta et homines dicens. quod oia aialia in hoc conveniunt quia habent sensum tactus. sed non oia aialia rationem habent ut homo. Deinde ponit gradus aialium dicitur quod quedam sunt aialia que non habent memoriam: nec auditum sicut conche et bestie. Alia vero habent memoriam sed non auditum ut apes. Alia sunt que habent memoriam et auditum ut homines et equi. ¶ Unde aialia que sunt in primo gradu non sunt prudentia cum non habeant memoriam: nec disciplinabilia cum non habeant sensum disciplinabiles. sed aialia secundum gradum non sunt prudentia licet bene prudentia cum habeant memoriam. sed aialia tertium gradum sunt prudentia et disciplinabilia cum habeant memoriam et sensum disciplinabiles. ¶ Deinde ponit differentias inter aialia bruta et homines quia aialia bruta per imaginationem memoriam vivunt et parum ex-

Sciendū est primo q̄ pro responsione ad
 titulū questōis supponēda sunt aliqua p̄ter illa q̄
 posita sunt in logica et p̄sica de ente. p̄rio q̄ ens
 dicit conceptū eōdem deo & creature. ita q̄ de^a crea
 tura cōueniūt in aliquo cōceptu quiditatio in q̄
 predicante de ip̄is. sed nō cōueniūt in aliqua reali
 tate. cum deus sit summe simplex in ip̄so nullo mō
 intelligende sūt tales realitates cuz talis cōceptus
 nō sit cōis deo & creature cōitare reali. sed solū cōi
 tare rōnis. ¶ Et si quis q̄rat vtrū talis conceptus
 sit cōceptus p̄te intētionis vel scē. R̄spondeo q̄ talis
 cōceptus non solūz sit ab intellectu s̄z cauatur
 ab illis rebus a quib⁹ abstrahit. ideo nō est scda in
 tentio q̄ nō cauatur p̄ actū collatiū nostri intel
 lectus. ¶ Et si quis iterū petat vtrū ille conceptus
 sit intellectio vel aliqua res cognita. dico q̄ est res
 concepta: im̄fecte t̄n: q̄ debilitas n̄rī intellectus
 nō p̄t illā p̄fecte intelligere: ideo in cōceptu quod
 cōmuni intelligit illā. dico vltimus q̄ ens inq̄rūz
 ens vtrū inq̄rūz tenetur specificatiue ē subm̄ ade
 quatū totius metaphisice s̄z male dicit cōmenta
 tor deū esse subm̄ in metaphisica dato em̄ q̄ meta
 phisicus cōsideret de deo & de intelligentiis: non t̄n
 cōsiderat de deo vt de subiecto sed tanq̄ de p̄fectio
 ri contento sub subiecto.

Sciendū est secundū q̄ ipsius entis dupli
 ces sunt passiones. quedā sunt vite seu simplices
 vt vni vtrū & bonū. Alie sūt disticte vt necessariū
 vel cōtingens actus vel potentia. creatū vel increa
 tū causa vel effectus. & quilibz illaz cōuertitur cū
 ente. ¶ Aduerte t̄n q̄ nulla passio entis vnta est
 demonstrabilis de ente a priori q̄ t̄n opteret illā
 de. monstrari p̄ diffinitionē subī. sed ens nō h̄z diffi
 nitionē cū habeat cōceptū simplr̄ simplicē igit. Nec
 valet dicere q̄ vna passio entis im̄mediate demōstre
 tur p̄ aliā & vna inest im̄mediatus q̄ aliā sicut vi
 detur aliqui q̄ vni im̄mediatus inest enti q̄ alie pas
 siones & q̄ alie p̄ ip̄am possunt demonstrari. hoc em̄
 videtur esse cōtra scōrū libo primo: disti. xxxviii
 vbi dicit q̄ talis ordo passionū nō videtur esse p̄ba
 bilis sed quoddā fictitiū. Nec op̄z dicere q̄ passio
 nes entis demōstrēt de ente p̄ cōceptū ipsius entis.
 vt dicit aliqui fr̄uolū scōr̄sates: naz cōceptus
 entis nō est aliud q̄ ipsa entitas cognita: t̄n est
 peritio principij. ¶ Ex istis sc̄tur q̄ nō ois sciētia
 habetur per demonstratiōnē. Sc̄tur sc̄do q̄ meta
 phisica est sciētia q̄ habetur de p̄positiōib⁹ im̄
 diatis. Sed restant due p̄ue difficultates. ¶ P̄
 ma vtrū passiones disticte possunt demonstrari de
 ente a priori. sc̄z finitū vel infinitū. dico q̄ ista p̄
 positio: oē ens est finitū vel infinitū est im̄mediata.
 ideo non p̄t demonstrari a priori: nec sibi similes.
 Sc̄da difficultas vtrū alterū extremū possit demō
 strari p̄ aliud. dico q̄ extremū nobilē p̄t demon
 strari p̄ extremū ignobilē. vt ista ens est infinitūz
 p̄t demonstrari p̄ ens finitū sake a posteriori.

Sciendū est tercio q̄ pro maiori declara
 tione supponitur q̄ experientia p̄t capi duplici
 t̄. vno mō p̄ oī noticiā sensitua sine p̄supponat
 aliam sine nō falso modo p̄ noticiā pueniente ex

multis memorijs cōsimilitū prius sensoris qua
 de cōsimilit cōsimiliter iudicatur. & hoc alias vtrūz
 est in logica. Sc̄do supponit q̄ ars capitur dupl̄r.
 vno mō vt distinguit cōtra sciam & sic nō capit t̄n.
 alto mō capitur large pro noticiā ad hēsiū p̄ p̄ntis
 vltis. istis suppositis ponitur alique p̄positio: 2
 ma ad habendū arē supple p̄ inuentionē t̄n
 habuisse p̄rio experimentū. Sc̄da p̄positio noticiā
 experimētalis nō est totalis causa noticiā cōple re:
 siue causa im̄diata neq̄ simplr̄ necessaria l̄z sit vti
 lis & occasionalis: l̄z t̄n sit simplr̄ necessaria ad noti
 ciā incōplexā. & hoc etiā capiēdo experientia p̄ qua
 cūq̄ noticiā sensitua. T̄rta p̄pō. ad sciam p̄pōis
 vltis nō requiritur apphēsiō oīuz singulariū sed
 sicut inducere in multior q̄ nō appareat instantia.
 ex quo sc̄tur q̄ cognitio experimētalis multozū nō
 infert necessario v̄tem sed solū p̄babiliter. Ex quo
 sc̄tur vltimus q̄ cognitio vltis multozū nō est suffi
 ciens causa artis sed b̄n cōadiuāns et occasionalis:
 nā p̄ experientia datur occasio inq̄rendi cās artis.

Sciendū est quarto q̄ de opationib⁹ p̄t
 hēri duplex scire. s. practiciū & speculatiū. practiciū
 est duplex. sc̄z ordinatū ad opationē & scire opari.
 scire aut opari est scire oīa q̄ requisita sūt de necessi
 tate ad opationē debite faciendā & scire ea t̄n t̄r
 q̄lter ad opationē habendā requiritur scire oīa
 natū ad opationē est cognitio vltis h̄tialiter dire
 ctiva opationis q̄ debite applicata ad p̄cularia
 opabilia debita sit actio. h̄mō aut applicatio nō ē
 de rōne artis: ideo cōtingit non ex p̄tis sepe errare
 in h̄mō applicatiōnē. ¶ Ex p̄dictis p̄z: q̄ artifice
 circa opationē p̄cularē h̄z vltz cognitio nē t̄n etiā
 circa circūstantias t̄n opationes p̄cām cognoscit
 ido melius sc̄t docere ex p̄tis. sed ex p̄tis in mē
 bus exteriorib⁹ h̄z quādā p̄diprudinē & p̄culari
 ter cognoscit illud circa qd̄ est opatio et circūstan
 tias eoz q̄ ad opationes requiritur. ideo meli⁹ sc̄t
 manū conducere abilitozū est in opatione sua & cer
 tior. ¶ Et hec de primo articulo.

Quantū ad sc̄dū dubitatur p̄rio: vtrū oīs
 actus sit circa ip̄m singulare. Et videt nō q̄ actus
 intelligendi elicitus p̄ se est circa v̄tem: q̄ actus
 responsione supponit p̄rio q̄ singulare & suppositū
 differūt adinuicē: vt vltz est in logica. Sc̄do sup
 ponit q̄ duplex ē actus. qd̄ est trāsiens in materiā
 exteriorē vt edificare. alius est imanens vt intelli
 gere. & de istis nō intelligitur v̄ctū aristotelis. sed
 de p̄rio. oīs em̄ actus trāsiens i materiā exteriorēz
 est circa singulare: p̄t t̄n aliter r̄sideri fm̄ q̄ hec p̄
 positio circa p̄t dicere triplice habitū in q̄ ad
 principij effectiū. sc̄dam ip̄m ē actū ad suscipiū
 tertiā ip̄m actus ad obiectū. Si dicat h̄tūd: nē la
 ctus ad principij effectiū s̄t ad suscipiū t̄n oīs
 actus est circa singulare. qd̄ ad huc d̄z intelligi de a
 ctu intelligēdi q̄ producti ab ali q̄ sp̄ singulari r̄t
 recipitur i intellectu singulari. s̄z si dicat h̄tūd: nē
 actus ad obiectū nō oīz oīm actū ēē circa singulare

Dubitatur sc̄do: vtrū ad metaphisicū pri
 near cōsiderare oīuz rez quiditates in p̄culari &
 sub p̄p̄is rōnibus eaz. R̄spondeo b̄tūter q̄ de

mal. postioz. m. vltis
ars nupit duplex

prima p̄p̄ sine
22. g. d. v

3. g. d. v

de opationib⁹ dupl⁹ est p̄
quid scire or dnt

quid scire or dnt

in p̄mātoz. s̄t m̄ g
folio 26.

q̄ hoc p̄p̄t⁹ ratio
p̄t p̄positio v̄ctū
demonstratur.

hoc sunt duo modi dicendi. dicunt enim aliqui qd ad metaphisicū finē qd huius non prinet cōsiderare oēs quiditates in particulari sed tñ in vñ r sub rōne entis. alios omēs alia scientie supfluerent. qd est falsum. ideo dicit phis in textu qd sapiens oia scit vt cōtigit. qd sic gloriatur. i. in vniuersali. nec oportet scire habere sciam de oibus in particulari. ¶ Et si dicatur qd ad eandē sciam prinet cōsiderare supius r inferius. ergo si in metaphisica cōsiderat ens. ergo etiā cōsideret oia inferiora eius. Rñ dicitur qd licz ad eandē sciam prinet cōsiderare supius r inferius qd tñ ad rōnem supioris et passionē ei? tñ de inferiori qd tñ ad suas pprias rōnes et pprias passioēs potēt et alia scia a scia supioris. aliter tñ dicitur aliqui: qd metaphisicus inq̄tum metaphisicus habet cōsiderare quiditates oīaz rez r qd null? artifer habet ea inuestigare n̄ metaphisicus. dicitur et qd nullus artifex habz inuestigare quiditatē hōis nisi ipse metaphisicus.

Conbatur tercio: vtrum metaphisica sit scientia speculatiua vel practica. Pro solutiōe sup ponitur qd practica speculatiua sunt differēte cōntrales huius: lz sint deē accidentales intellectus. vñ illa scientia dicitur speculatiua qd mediate vel immediate inclināt ad speculationē: r illa vocatur practica: qd immediate inclināt ad praxim eligendā vel fugiendam. ¶ Et aduerte qd quibz scia inclināt elicitur ad cōsimiles actus ex qd? est gñata. ¶ Aduerte vltterius qd lz scia practica sit qñ? circa dirigens tā qd circa directum r regulatum: tñ est circa nēcia tā qd circa obm? sicut r seie speculatiue. sicut em̄ scia speculatiua ē nēcia r impossibilit̄ aliter se h̄fēta r practica. Aduerte vltterius qd aliq̄ noticia dicitur practica duplici sōno mō formalr. alio mō virtualr. Formaliter adhuc duplr. scz mediate r immediate. immediate sicut ē noticia cōclusionis qd immediate inclināt ad praxim eligendā vel fugiendā. r cognoscitur hoc mō qñ talis cōclusio icludat rē significā tē praxim mediate sicut ē noticia pmissay: qd inclināt ad praxim mediate noticia cōclusionis. et noticia haz pmissay: dē sūme bonū ē eligendū: de? ē sūme bonū: gñ virtualr est noticia incōpleta alicui subit̄ xtuāl̄ cōtinētis noticiā pmissay r ipi? cōclusionis practice: cōmōi ē noticia ipi? dei. ideo noticia istius ppōnis de? est sūme bonū? ē noticia practica. ¶ Aduerte vltterius qd fm̄ scōriū n̄bz qd est subim scientie practice potēt esse subim scie speculatiue. licet illud qd est subim scie practice: cōmōi est deus possit cōsiderari in scia speculatiua. vt in metaphisica. Quid autē sit praxis visus ē in logica: ideo ibi recurrendū. ¶ Istis suppositis p̄r̄datur ad dubiū qd metaphisica est scia speculatiua: qd immediate inclināt ad speculationē eliciendā: cōmōi est noticia hui? qd est ens: est bonū. ¶ Et hec de secūdo articulo.

Quantū ad tertiu sit cōclusio responsalis: ens inq̄tum ens est subim totius metaphisice. que cōclusio relinq̄tur pbata ex dictis in p̄io articulo. et ibi patz quid sit dicendū ad rōnes ante oppositū.

¶ Et sic est finis primi metaphisice.

Veritate theorica sit quidē difficilis est sic vero facilia si gnium autem est neqz digne nullum adipisci ipsam post se nec omnes exores esse sed vnumquemqz aliquid de natura dicere

Sic est secundus liber metaphisice qd diuiditur in tria capitula In primo ponit hāc cōclusionē theorica. i. cōsideratio de v̄itate vno mō est facilis. alio modo est difficilis p̄ bat tali signo: qz principia sunt p̄ se

nota adeo qd cognitio terminis nō possum? eis dis sentire. ideo vt ait phis in forib? quis delinquet. nā principia sūt sicut forēs et ianue in domo. qz sicut p̄ ianuā intram? domū r facile ē illā ianuā inuenire ita p̄ principia habem? introitū in sciam: v̄itate tñ ipoz principioz facile est inuenire. difficile tñ est inuenire sciam cōclusionis: sicut difficile ē inuenire ea qd in se rebus dom? sūt recōdita. ¶ Cōsequēter ostēdit cām difficultatis cognitiois v̄itatis dicitur qd foras difficultas puenit duob? modis. s. nō solū ex pte rez sicut dicebat errat litus ppter infirmitatē et p̄nū fluxū eaz rez. sed etiā ex pte n̄r intellectus r hoc circa rem h̄item multū de actu r penitus imaterialē. qd autē difficultas pueniat ex pte n̄r intellectus. declarat phs p̄ exēpiū. qz sicut se h̄nt oculi necticoracē ad lumē solis: ita intellect? ale nostre ad ea qd sūt manifestiora nature. s. ad p̄fectissima entia. sed difficultas in visione luminis solis ab oculo necticoracis non puenit ex pte solis eo qd q̄rum est de se est visibilis. sed p̄uenit ex pte noctue cuius oculi sūt multū debiles: ita etiā difficultas intelligendi res puenit ex pte n̄r intellect? ¶ Deinde tan gñ duplicē modū dicitur hō inuenerit alii ad cognoscendā v̄itatem. primo dicitur vt ille qui sine errore trahit ad v̄itatis cognitionē v̄bo vel scripto. alio mō indirecte sicut ille qd falsa docet. Et subdit qd non solū gñas his debem? agere qd v̄b̄ dixerūt. sed etiā illis qd de v̄itate aliqd sup̄icialit̄ ensciauerūt. licz falsas opinionē habuerūt. nā tales v̄derūt aliqd ad inq̄sionē v̄itatis. s. occasionē inueniendi veras scientias.

De vero qd sit principium quoddam et non infinite cause existentium nec indirectū ne c secundum speciem palam nec enis vt ex materia hac ex hoc in infinitum progredi est possibile

Istud est scdm caplm̄ qd phs ostēdit nō esse p̄cessum in infinitū in causis neqz fm̄ directiue qz fm̄ sp̄m. pbat primo inductiue. nā in materialibus nō est p̄cessus in infinitū. vt nō est possibile carnē esse ex terra. r terrā esse ex gere. r aerē esse ex igne. r in infinitū: nec in efficiētib?. vt nō est possibile hōiem apparere moueri a sole. et solē a luce: et sic in infinitū. ¶ Deū ostēdit qd nō sit p̄cessus

a notina di p̄zaten
senter.

n̄o q̄na p̄ida.

folia m 22 dubio

in infinitis in causis finalibus & formalibus ponendo aliquas rationes. Prima in causis finalibus non est processus in infinitum. quia ubique est aliquid gratia cuius alia sunt ipsam gratiam nullius est: ubi non est processus in infinitum. In causis finalibus est aliquid gratia cuius alia sunt ipsam gratiam nullius est. Item minor pars. quia si in eis nihil est tunc in rebus nullus est finis. Secunda ratio in causis formalibus non est processus in infinitum. patet quia non est processus in infinitum in definitionibus. ergo neque in formis. ante patet quia predicatorum positus in definitionibus qui priora sunt magis sunt posteriora: quia sunt necesse esse esse priora et posteriora. modo si ubi non est prius ubi non est posterius. cum ergo in definitionibus sit principium et prius et posterius: sequitur quod in eis non est processus in infinitum. Tertiam rationem dicitur non est processus in infinitum: quia tunc nihil possemus cognoscere: quia tunc scire putamus aliquid: cum casus eius cognoscimus. In infinitum enim additionem non potest transgredi.

Contingunt autem audiciones secundum consuetudines hominibus nam ut consueverimus ita dignamur dici et quod preter ea non similia videntur sed propter in consuetudinem minus nota et magis extranea nam consuetum notius quantum vero vim habeat quod consuetum est leges ostendunt in quibus familiaria et privilegia magis quidem valent cognitione de eis propter consuetudinem

stud est tertium capitulum in quo philosophus ostendit quod sunt impedimenta in inquisitione veritatis. Et dicit quod principia sunt duo. primum est consuetudo. nam ut consuevit ita volumus dicere. et si aliqua dicit nobis contraria his que consuevit audire: non videntur verissimilia nobis. sed propter consuetudinem videntur nobis minus nota et magis extranea. Secundum impedimentum puenit ex natura: quia quidam sunt qui nihil recipiunt nisi dicat eis per modum demonstrationis. et hoc contingit ex forti imaginatione et intellectu multum elevato. aliquid tamen contingit propter diurnum studium habere sciam. aliquid nihil nisi demonstrat exemplariter. alij volente auctorem alicuius poete et alicuius auctoris. alij volunt omnia inquirere per certitudinem. Et ex his infert puenientem modum in inquisitione veritatis: et est quod primo cruditer quod aliqua sunt recipienda scilicet quod ponit duo documenta. primum est quod absurdum est simul querere sciam et modum sciendi. Secundo quod certa demonstratio non est in omnibus expectanda: quia in non habentibus materiam non sunt demonstrationes per eam: quia in talibus non est naturalis modus demonstrandi: quia forsitan omnis res naturalis materialis habet.

Veritur utrum difficultas cognoscendi res sit ex parte cognoscentis vel ex parte rerum cognoscibilium. Arguit primo suppositum. cognitio veritatis non est nobis possibilis: quia scilicet patet quod alteratio non potest contingere circa intellectum: et non potest mutari de potentia ignorantie in sciam. Et secundum nullum ex se sine causa. sed impossibile

est nobis scire eas habitas. cum prima causa nobis non possit cognosci. Tertio sic. probando quod difficultas est ex parte rerum: quia unumquodque cognoscit secundum quod est in actu et determinatum. sed multe sunt res que de se sunt potestales vel materia prima: Item. Quarta sic. probando quod difficultas non sit ex parte nostri intellectus. quia sicut se habet materia summe disposita ad susceptionem forme: ita intellectus summe dispositus ad intellectionem rei. sed materia summe disposita non habet difficultatem recipiendi formam: igitur nec intellectus. Quinto sic. probando quod difficultas non pueniat ex parte excellentie obiecti. quia dicitur in textu de anima. quod sensus differt ab intellectu quia sensus corrumpitur ab excellenti sensibili. sed intellectus non corrumpitur ab excellenti intelligibili. immo perficitur: igitur. In oppositum est philosophus in textu. In questione erunt tres articuli quantum ad primum.

Sciendum est primo: quod difficultas intelligendi res proprie dicitur. pro quo est aduertendum quod omnis res naturalis est motiva intellectus ad notitiam sui. quodam enim sunt motiva ad notitiam excellentiore alij: et hoc secundum gradus sue entitatis sicut omnis ignis est causatiuus caloris: maior tamen maioris et minor minoris. id potest dicitur proprie intelligitiam puenire ex parte rei. non modo quantum ad gradus cognitionis eque perfectos et tunc proprie loquendo ubi non est difficultas sed magis impossibilitas que si excedat difficultas concedit quod puenit ex parte rei. Alio modo potest intelligi quod difficultas est in cognitione competente sibi secundum gradum sue entitatis et tunc dicitur quod puenit ex parte nostri intellectus. ubi quod res non intelligatur tamen quantum est intelligibilis puenit ex parte nostri intellectus. quod autem intelligatur sub nobiliori gradu cognitionis et alia hoc puenit ex parte rei.

Sciendum est secundo quod circa primum capitulum huius libri incidit una difficultas. verum prima principia completa videlicet quodlibet est affirmatio vel negatio sunt naturalis nobis cognita: cum non cognoscant neque per inventionem neque per doctrinam. pro solutione supponit quod omnis notitia intellectiva saltem in complexa et essentialis ortum habet a sensu. Secundo supponit quod aliquid est naturalis cognitum. potest intelligi dicitur. uno modo quia notitia eius inest nobis a principio naturalis et non potest ea acquisita. et sic non est intelligendum quod prima principia sunt nobis naturalis primo cognita. nam alia nostra in principio sue creationis est tanquam tabula in qua nihil depictum est: de pingitibus tamen est habitus et scientia. Alio modo potest intelligi quod a natura inest nobis quidam habitus seu potentia que assentit illis principijs cognitis terminis. et sic dico quod principia sunt nobis bene naturaliter cognita et quod a natura inest nobis quidam habitus potestas per quam inclinamur naturaliter ad assentiendum primis principijs cognitionis terminis.

Sciendum est tertio: quod in aliqua scientia totali non est quidam unum principium in complexum tamen neque duo. sed dico quod in qualibet scientia totali sunt tota principia quot sunt rationes demonstrabiles in illa scientia. nam illud est rationes dicitur termino vel terminis: etiam

R iij

oportet similes esse alias et alias. **¶** Adverte-
 ri qd multiplicia pnt esse principia. qda snt idemstra-
 bita accepta p intellectum q scz cognoscunt cognitis
 terminis. qda sunt indemonstrabilia accepta p sensu
 vt q iste ignis est calidus. qdam accepta ex plurib⁹
 medijs. vt q ego memoror q ignis quē ego heri te-
 rigi erat calidus et etiam quē an heri erat calidus:
 ifero q ignis quē nō terigi ē calid⁹. Quedā snt que
 inferant ex plurib⁹ expmētis seu notitijs expimen-
 talib⁹ vt ex plurib⁹ memorijs infero q iste ignis est
 calidus et q ille est calidus tūc x tūc intellect⁹ in-
 fero q oīs ignis ē calidus: snt q oē reubarbar⁹ est
 sanatiuū coleret⁹ q oē qd sit: snt ex aliquo: et q omne
 mixtū est corruptibile. et multa talia principia cōe-
 dunt in pbia. **¶** Et aduerte q talia dicuntur pcepta:
 nō qz cognoscantur cognitis terminis. s; qz oīno snt
 indemonstrabilia quia non possunt probari per ali-
 quam rōnem formalem.

Sciendū est quarto q alia est difficultas
 an intellectus noster p statu isto possit intelligere
 quiditates subarum separata. et apas subas separatas
¶ Pro cui⁹ solutione supponit q duplex est cogni-
 tio intellectiua scz pfecta et ipfecta. pfecta est qua
 attingit obz sub pfecta rōne sue cognoscibilitatis:
 hoc ē p se ppta et distincta. Alia est ipfecta q attingit
 obiectum per accidens. vel in aliquo conceptu
 cōi et cōfuso. Item duplex est cognitio pfecta seu di-
 stincta scz imediata et mediata. imediata est qn ob-
 iectum nō mediāte alio obiecto intelligit: ita q ad
 istam excludit medij cognitiū: non aut medij qd sit
 rō cognoscendi cuiusmodi est spēs intelligibilis: s;
 mediata est qn obiectum mediante aliquo alio ob-
 iecto cognoscitur: cuiusmodi est notitia cōclusōis
 que habetur mediantribus pmissis cognitis. Hoc
 supposito respondetur ad difficultatem q intellect⁹
 noster pro statu isto nō potest habere cognitionē p
 fectam de substantijs separatis. s; hō cognitionē impf-
 ctam. Et hec de primo articulo.

Quantū ad scdm dubitatur⁹ primo: vtrum
 veritatis apprehensio rerum sit possibilis: qd non ē
 aliud querere nisi vtrum apprehensio ppōnis vere
 sit possibilis. **¶** Pro cuius solutione est aduertēdis:
 q apprehensio vel comprehensio ppōnis vere potest
 multis modis sumi. Ano mō p formatione ppōis
 vere in mente et sic est possibilis. Alio mō vt idēz est
 q intellect⁹ ppōnis vere: et sic etiam est possibilis.
 quia nos intelligimus terminos et propositiones.
 Alio mō capis p assensu quo assentimus ppōni ve-
 re et sic adhuc apprehensio veritatis est nobis possibi-
 lis. **¶** Sed dubium est vtrum assensus veritatis cum ex-
 titudine sit nobis possibilis. Pro cuius solutione
 supponitur q ad certitudinem assensus requiritur
 firmitas veritatis et firmitas assensus. vnde firmitas
 veritatis est qn ppō nullo mō potest falsificari
 vt ista deus est. vel quando non potest falsificari stā-
 te cōmuni cursu nature: vt ignis ē calidus celsi mo-
 detur. sed firmitas assensus est quo assentimus pro-
 positioni sine formidine de opposito. Et hoc contin-
 git tripliciter. vno mō ex voluntate sine apparentia ali-
 qua naturali qadmodum assentimus articulo si-

dei in quibus non est aliqua apparentia naturalis.
 Secōdo mō ppter aliquas apparentias naturales et
 rōnes aliquas. Tertio mō puenit ex euidētia. et ē
 duplex euidētia scz simplex siue absoluta. et hō qd
 de quibus satisuū est. Alia siue est etiā quo
 mō potest aliqua ppō dici euidētia euidētia inter-
 seca et euidētia extrinseca: et omnibus istis modis
 apprehensio veritatis id est propositionis vere est
 nobis possibilis.

Dubitatur secūdo vtrum substantie sepe
 sint a nobis qditatiue cognoscibiles. Et videtur q
 non. qz vt habet in textu sicut se hō oculis nictico-
 raris ad lumen solis. ita intellectus noster ad illa
 que snt manifestissima i natura. s; null⁹ ocul⁹ nicti-
 coraris pnt inueni solē: igit neqz intellect⁹ nō subas se-
 paratas. **¶** Pro solutione supponit q duplex ē co-
 gnitio scz simplex et cōplexa. cōplexa p supponit
 simplicē et nō eōuerso. Constat etiā q multi pbi an-
 tiqui multas notitias complexas habuerūt de deo:
 quare et simplices. Itō ad videndū qualē noticiam
 de deo hōe possumus. est aduertendū q aliquid pōt
 cognosci q dicitur tripliciter. vno mō qz intuemur illū
 in seipso. Secōdo mō qz hōemus ppta spm vel ppriū
 cōceptū repñtatiuū eius naturaliter. tertio mō qz ha-
 bemus de eo pceptus cōplexos vel simplices vel cō-
 positos nō absolutos s; cognoscitimos. prim⁹ mod⁹
 nō est nobis solubilis neqz scōs p statu isto. qz tūc
 in hac vita possemus eē beati. De tertio sit ppta con-
 clusō. prima cā est cognoscibilis in aliquo cōceptu
 cōposito pprio. p qz possumus aliquē cōceptum de
 deo pprium componere ex conceptibus simplicib⁹
 abstractis ab alijs rebus et illum attribuire enti p-
 ticulariter accepto: vt ens necessarium esse ens su-
 me bonū esse infinitum. et sic de alijs. **¶** Secda cā est
 prima cā est cognoscibilis in aliquo cōceptu simpli-
 ct cōnotatiuo sibi pprio. p qz aliquis est pcept⁹ cō-
 notatiuus cui⁹ responder ista vox creaturū et est p-
 pta deo. Et aduerte q de isto conceptu cōnotati-
 uo dicunt aliqui q non est naturaliter significās:
 sed ad placitum: sicut et quilibet signum vocale. quia
 conceptus naturaliter significans pfecte illaz rem
 significat pro qua potest supponere. Ex his patet qz
 prima causa est cognoscibilis quiditatiue per con-
 ceptus quiditatiuos: ab alijs rebus abstractos. et
 quicquid dicitur est de prima causa: etiam dicatur
 de alijs substantijs separatis. Ad rationem dicitur
 q illa comparatio intelligitur de notitia intuitiua
 et nō d notitia que fit per conceptus proprios: siue
 simplices siue compositos non absolutos sed con-
 notatiuos.

Dubitatur tertio vtrum in causis essentia-
 liter subordinatis sit pcedere in infinitū. Et vide-
 tur q sic. dicit etiā pbiis octauo physico. motū nū-
 qz intepisse. et primo de generatione esse infinitas ge-
 nerationes et quilibet habet propriū efficiētis qz.
 Pro solutione supponitur q causarū quedam sunt
 essentialiter subordinatē et quedam accidentaliter.
 quedam per se. et quedam per accidens. Cause per
 se sunt que scdm suam ppriam naturam et non fm
 aliquid accidēs causant. vt edificator p se edifi-

aliqua possunt
 pntia

qz cognitio intellectiua.

responsio diffinitio

ad hunc assensu requir
 no duo.

o rōne potest volens. modare aut non nisi volens. ut ait augustinus.

cat. Sz causa p accidēs est que nō fm propriā natu-
ram sed fm aliqū accidēs dicitur causare. vt musculus
est cā per accidēs dominus. Cause autē essentialiter
subordinate dicuntur quaz scda. inquantū cā. depē-
det a primāta q nō agit nisi in virtute prime. ideo
cause essentialiter subordinate. necessario requirūt
ad causandū. Sz cause accidentaliter subordinate
scda nō dependet a pā inquantū cā:
h dependet in eē: sicut pz de filio r patre. pōt enim
filius opari mortuo patre. id cāram accidentaliter
subordinate nō requirūt simulta in cādo. ¶ Ter-
tio supponit q multe solent assignari discretie in-
ter causas essentialiter subordinate r accidenta-
liter. Prima in causis essentialiter subordinate
scda in causando dependet a prima sed nō a accidē-
taliter. Scda qz in causis essentialiter subordinate
est causalitas alterius rōnis et ordinis: qz supior
est pfectior: nō autē in accidentaliter ordinatis. Ter-
tia. qz oēs scda essentialiter subordinate necessa-
rio pcurrunt ad pducendū effectū. Sz nō in accita-
liter subordinate. Sicut suppositis vt pzo qz ipos-
sibile ē eē pcessū in infinitū in causis centialiter ordi-
natis. qz sic in ipis nō inueniēt prima neqz scda cā
qō tñ est falsū. Dē scdo. qz in causis accidentaliter ordi-
natis pōt eē pcessus in infinitū: qō quidē infinitum so-
lum est in potentia. qz nō requirūt simultas illarū
causaz. ideo ibi nō est actu multitudo infinita. Et
per hoc soluitur rō facta ante oppositū. ¶ Et hec
de secundo articulo.

Quartū ad tertium sit cōclusio respōsalis
difficultas cognoscēdi res nō est ex pre rex sz ex p-
te nostri intellect⁹ ad sensū datū in pzo ar. ¶ Ad
rōnes autē oppositū. Ad primā vt negādo aīo r ad
pbatōne dō q ad cognitiōne vītatis pcedimus
per motū rōis r nō per motum phicalē. ¶ Ad se-
cūdam dicitur q intellect⁹ bene alteratur alteratōe
pfectiva sed nō corruptiva. ¶ Ad tertiaz patet q
ludio. ¶ Ad quartam dicitur q bene probat q in-
tellect⁹ noster est receptiv⁹ oīum intellectiōnis rez
nō autē pbat q sit pductiv⁹. ¶ Ad quintā patz so-
lutio in primo articulo.

¶ Necessē est ad quesitam sciām
nos aggredi primū de quib⁹
dubitare primū oportet hec au-
tem sunt quecumqz de ipsis
aliter susceperunt quidam et
si quid extra hoc est pretermisum

¶ Secūda est tertia liber methaphi-
sice aristotelis in q dēteriat de pside-
ratōe vītatis in dō disputatio. Et pzo
ponit hanc pconem: volēt inqzrere
veritatē necesse est prius pdubitare:
quod pbat trib⁹ rōnibus. Prima illud est premit-
tendum ad cognitiōne veritatis ex cuius solutiōe
habet manifestatio veritatis. sed ex solutiōe du-
bitabilitū hētur manifestatio vītatis: qz qui bene
dubitāt bñ inuestigat et qui bñ inuestigat bñ iue-
nit. ergo dubitatio est vīt ad cognitiōne vītatis. Se-

cūda ratio illud est valde vtile ad cognitiōne ver-
tatis p quod scitur vnicūculum mentis. sed premissio
dubitatiōis est hmoi ¶ Tertia ratio illud est vtile
ad inquisitiōne veritatis per quod datur via per
ueniendū ad veritatem r falsitatem iudicandi de
veritate. sed premissio dubitatiōis est huiusmodi. igit

¶ Veritur vtrum inquirenti cog-
nitiōne veritatis necesse sit primū dubitare
¶ Arguit pzo q nōm qz notitia pclusionis
de q ē scia sufficenter acqrit p picipia d
mōstratiā ad iqrēdo sciaz veritatis nō ē necia du-
bitatiōne necesse ē iqrēti dubitare. Scdo sicut ma-
thematicis nulle sunt dubitatiōes: r tñ de ipsis ac-
ditur sciētia. Terto sic dubitatio se habet vt qdā
vinculum mentis: ergo magis impedit cognitiōne
veritatis q iuuat. ¶ Quarto sic pfectiōnis est in
intellectu habere dubitatiōes de aliquo. ergo dubitatio
nō videtur requiri adquisitionem veritatis. Quī-
to sic. deus habet summā sciētiā de oīibus re-
bus: et tamen in ipso nulla requiritur dubitatio.
igitur. In oppositū est philosophus in textu. ¶ In
questiōne erunt tres articuli.

¶ Sciendum est primo q hoc tertio mouet
phs plures difficultates in hac sciētia teriadas
et sunt in duplici differentia. quedam sunt de con-
sideratiōe huius scie. alie sunt de cōsideratiōe in hac
sciētia. De consideratiōe huius sciētie sunt i du-
plici differentia quō sunt circa causas et pncipia
alie scdm substācias alie scdm accidentia. ¶ Circa
causas r pncipia sunt due questiōes. Prima: vtz
eiūdem scie sit pnsiderare oēs cās vl diuersaz sciaz
diuersē sint cause. Scda vtz ad istā sciaz solū pime
at pnsiderare pncipia substātiā: res hoc ē. pncipia
doctrine. ¶ Circa cōsideratiōes substāz sūt alique
questiōes. Prima vtrū sit eadē scia circa oēs substā-
cias. Scda si sint plures vtrū sint vniū gnis. aut alique
eaz diuidende sint. ¶ Deū ponit alias qstiones de
pnsideratiōe i hac scia. Prima vtz pter substā-
sunt aliq alie substā- Scda si sint aliq alie vtrū sint vni-
gnis vel sint plura gnia talia. Circa pnsideratiōne ac-
cidentiū ponit tres qstōes. ¶ Prima vtz hec scia hē
at pnsiderare accidētis substātiā. ¶ Scda vtz hēat cō-
siderare de eodem r diuerso sibi r dissimili. Tertia
vtrū ad hāc sciām spectet pnsiderare qd sit vniū. Sed
circa considerata in hac scia mouet alique qstiones
¶ Prima vtz pncipia sint gnia vltia vel singularia
¶ Scda si sint vltia vtrū sint gnia vel spēs. ¶ Tertia
vtrū pter materiā sit alia cā. puta forma. Quarta
qstio. vtz si sit ponēda forma: vtz sit itepabilis a
materia. ¶ Quinta si sit itepabilis a materia vtrum
sit vna tantū vel plures. ¶ Sexta. vtrū vniuersale
sit aliqd pter singulare. Septia. si vltia sit pter sin-
gulare: qritur q sunt illa vltia. Octaua. vtz pta pī-
cipia sint eadē vel diuersa nūero gnie vel spēs. Nonā.
vtz qstabilis r corruptibilis sint eadē pncipia vel
diuersa. Decia. vtz sō r vniū sint sōe rez. Undecima
vtrū pncipia sint vltia vel singularia. Duodecā vtrū
vltia sint in potētia vl i actu. Tridecā. vtz pta pī-
cipia sint pta in mouēdo solū r nō in eēdo. Quar-
tadecā. vtz lineē hūeri r figure sint subē vel nō

Sciendum est secundo quod philosophus mouet alias difficultatem vtrum eiusdem scientie sit considerare oia genera causarum et arguitur quod non quia ad nullam scientiam pertinet considerare principia contraria: ergo ad nullam scientiam pertinet considerare omnia genera causarum magis. In oppositum arguit aristoteles duabus rationibus. prima aliquid idem inuenit habere oia genera causarum: scilicet consideras de illo vbi considerat quatuor causas scilicet quod si diuerse sit considerat et diuersas causas magis vbi est quod eorum esset dicenda scientia. Contra disputat secundo quod si diuerse sit considerat et sic sit considerare subiecta id est subiecta et principia plera demonstrationis. Et arguit primo quod non quod omnes scientie presupponunt dignitates vel quod oim erit considerare vel nullus. sed non est dicendum quod oim ergo nullus. In oppositum arguit quod si considerat dignitates prias et subiecta ad diuersas scientias possit nec non possit assignari ea que aliqua eorum esset prima.

Sciendum est tertio quod secunda difficultas est hec: vtrum preter substantias sensibiles sint ponende alique alie substantie et videtur quod sic quia scientia est de rebus seue de vniuersalibus et non de singularibus: igitur quia res singulares sunt in continuo fluxu. In oppositum arguit aristoteles: quod si posuerit vides separatas posuerit eas tanquam homines et asinos sempiternos. vt seruaret sempiternitatem spiritus in hoc mundo. sed hoc est impossibile: quod valde difficile est quod idem sit natura sua et spiritus sit corruptibile et incorruptibile.

Sciendum est quarto: quod tertia difficultas est hec: vtrum genera et species sint principia rerum vel partes ex quibus vniuersales componuntur et arguit aristoteles quod sic quia que sunt principia diffinitionum sunt principia diffinitionum: sed genera et species sunt principia diffinitionum ergo et diffinitionum. In oppositum arguit quatuor rationibus. Prima principia vocum sunt littere et syllabe et non sunt principia huius nominis quod est vox in communitate huius vocis. Secunda ratio: demonstrationes posteriores resoluunt in anteriores quarum premissis sunt principia et non aliqua vniuersalia demonstrati igitur. Tertia ratio secundum empedoclelem elementa sunt principia rerum et illa non sunt genera igitur. Quarta ratio. principia domus sunt lapides et ligna et non domus vniuersales.

Consequenter disputat questiones motas circa considerata in hac scientia. prima si principia rerum sint vniuersalia vtrum sint genera suprema vel species specialissime. probat primo quod non sint aliqua vniuersalia vel genera: quia si magis vniuersalia sint magis principia cum tot sint principia quot sunt hominigena ens et vniuersis maxime principia cum sint maxime vniuersalia. sed hoc est falsum. quia sunt genera cum non habeant differentias. Consequenter disputat quod species debet magis dici principia quam principia debet esse similitudinis sed species sunt simpliciores generibus. Item in speciebus vniuersale est vniuersale separatim non in generibus. igitur species habet magis rationem principii. In oppositum arguitur: quia de ratione principii est esse distinctum a principiato sed illud est magis distinctum quod est separatim cuiusmodi est genus igitur. Et hec de primo articulo.

Quantum ad secundum dubitatur primo: vtrum

singularia principia sint eadem numero. Arguit primo aristoteles quod sic. quod si essent diuersa numero: sequeretur quod sicut principia sunt infinita: ita et principia essent infinita. et sic de rebus non esset scientia. In oppositum arguit philosophus duabus rationibus. Prima si hec syllaba ba componatur ex b et a. et non sit nisi vnicuique b et vnicuique a: sic illa syllaba ba non erit b nec a. Secunda ratio. si oim singularium esset idem principium numero ipsum esset singularare. et per hoc oia essent singularia. non est vniuersale preter singularia. Inter querit vtrum corruptibilitatem et incorruptibilitatem sint eadem principia. Arguitur primo quod non. quod si non posset assignari ratio quare aliqua sint corruptibilia et aliqua incorruptibilia. In oppositum arguitur quia si sint diuersa. aut si principia corruptibilitatem sunt corruptibilia vel non. non possunt: quod tunc quenda essent alia principia. et sic esset processus in infinitum. si autem dicatur quod sint corruptibilia: tunc reuertitur prior dubitatio: quare aliqua sunt corruptibilia et aliqua non.

Dubitatur secundo: vtrum ens et vniuersum sunt substantie ree. Et arguit primo aristoteles quod sic duabus rationibus. Prima. quod si ens et vniuersum non sint substantie ree: sequeretur quod nullum esse esset substantia. et sic non esset nisi res singularis. Secunda ratio. si natura vniuersi non esset separata a singularibus. tunc natura numeri non erit nisi in singularibus. quod numerus non est aliud quam unitates: nec unitates est aliud quam ipsum vniuersum. In oppositum arguitur quatuor rationibus. Prima. si ens et vniuersum sunt substantie ree a singularibus. oim singularare esset diuersum ab ente et vniuerso. Secunda ratio. sequeretur quod non essent plura entia. quia illa substantia separata esset substantia oim: sed quod vniuersum est vniuersum: illa sunt vniuersum subalterna. Tertia ratio. si sit vniuersum indiuisibile: sed indiuisibile nihil est: quod probatur ratione zenonis quod oim ens additum alicui reddit ipsum maius: sed in diuisibile additum enti non facit ipsum maius. Quarta ratio: vniuersum in eos est indiuisibile et separatim: ergo ex eo non habet fieri magnitudo nec numerus.

Dubitatur tertio vtrum linee numeri superficies et puncta sint substantie. Et arguitur primo quod sic subiecta quod oia alia a corpore videntur esse accidentia quibus circumscriptionis non remanet nisi corpus: ergo corpus est substantia. Secunda ratio. corpus est substantia. ergo linee superficies et puncta sunt substantie. consequentia patet quod ista sunt priora corpore. In oppositum arguitur. linee superficies et puncta mutantur: substantia manente eadem: igitur non sunt substantie. Secunda sic: linee et superficies dicuntur de substantiis in quantum sunt mensure earum: igitur. Tertia ratio: si substantia est hoc alicuius: per se subsistens hoc autem non conuenit lineis et superficies: igitur. Et hec de secundo articulo.

Quantum ad tertium sit conclusio responsalis quod sciam vniuersitatis necesse est primo dubitare. quod si loquitur probatur in textu. Ad rationes ad primam dicitur quod habet notitia personis habeat per prima principia. non tamen ex hoc sequitur quin de ipsa sit dubitatio. Ad secundam dicitur quod de mathematicis potest esse dubitatio: tunc sed forte non est tot sicut de alijs. Ad tertiam dicitur quod dubitatio quam non imitat in dictio veritatis est bene vinculum mentis: sed illa in dictio veritatis dicitur

soluitur & quoddammodo est causa occasionis inquisitionis veritatis Ad quartam dicitur quod dubitare potest est signum perfectioris & scilicet quod ignorantie & hoc in illis quod habent sciam per inuentionem Ad quintam dicitur quod deus non habet scientiam per inuisionem ideo non oportet ipsi de aliquo dubitare.

Et scientia quedam que specularur ens in quantum est ens et que huic insunt secundum se hec autem nulli in parte diatarum eadem aliarum enim nulla intendit & vniuersaliter de ente in quantum est ens verum partem eius abscondentes aliquas circa hanc specularunt accidens velut scientiarum mathematicarum.

Iste est quartus liber metaphysice aristotelis in quo incipit tertiare veritate quoniam motus. Et primo ponitur talis conclusio. inter omnes scientias est una que considerat ens in quantum est et ea que sibi insunt scilicet suas passiones. Et hanc conclusionem non probat. Secunda conclusio nulla scia que speculari ens in quantum est eadem est cum aliqua que speculari solent aliquod ens periculare. Tertia conclusio illa scia que speculari ens in quantum ens vocat sapientia probat quod quecumque scia que querit prius causas et considerat prima principia est sapientia: scilicet illa que considerat ens in quantum ens est huiusmodi igitur. Et si quis dicat ens dicitur multiplex ergo de ipso non potest esse vera scia. Respondet philosophus quod licet ens dicatur analogice de substantia et accidente non tamen propter hoc sequitur quod de ipso sit scia: probat per exemplum. Salubre enim dicitur analogice de presertim sanitate sicut i dieta et productio sanitatis sicut est portio et signum sanitatis sicut vniuersa et susceptibilis sanitatis sicut est corpus humanum principium tamen significat susceptibile sanitatis sicut ens principium significat substantiam. Et contra dicitur quod aliqua dicuntur entia que sunt via in substantiam sicut generationes. alia que sunt corruptiones substantie. alia sunt que sunt priuationes vel negationes entis. Et que negationes possunt dici entia: probat per hoc quod non ens dicitur esse non ens. quia tamen propositionem multum modernum negauerunt.

Sic igitur ens et vnum idem et vna natura eo quod se adiunctem consequuntur sicut principium et causa sed non vna ratione ostensa

Unde est secundum eam in quo philosophus primo intendit hanc conclusionem secundum metaphysicam spectat determinare de ente vno que sunt vnius scilicet quecumque importationem naturam pertinent ad considerationem vnius scientie. sed ens et vnum sunt huiusmodi. igitur minor est probat quod quecumque eadem generatione generantur eadem corruptio ne consistit illa sunt eadem realiter: scilicet ens et vnum sunt huiusmodi. igitur minor est probat quod id est homo et vnum homo

quod quod generatur homo generatur ens homo. Et deinde dicitur quod tot sunt species vnius quod sunt species entis quod talia sunt conuertibilia ad admittentem. Ex quo inferitur quod ad istam sciam spectat considerare species vnius. puta de eodem est et sibi et equaliter ad eandem sciam spectat considerare de genere et speciebus eius. Secunda conclusio per se philosophus loquitur quot sunt partes substantie. per quod philosophus licet primo sit de ente tanquam de substantia est de substantia tanquam de parte principaliori. Tertia conclusio secundum metaphysicam pertinet determinare de habitibus de quo considerat metaphysica. Quarta conclusio secundum metaphysicam pertinet considerare de veritate de veritate et diuersitate et demonstratione per quod ad nullam aliam sciam spectat istis determinare igitur ad istam pertinet. Quinta conclusio secundum metaphysicam spectat determinare de obiectis passionibus entis per quod omnes dubitationes que possunt moueri in aliqua scientia soluende sunt in illa scientia: sed de omnibus passionibus entis possunt fieri dubitationes. igitur.

Dicendum autem vtrum vnum aut diuersum se sententia denotatis in mathematicis dignitatibus et substantia.

Iste est secundus tractatus huius libri qui diuiditur in duo capitula. In primo dicitur quod principium simpliciter primum est hec pro impossibile est idem simul esse et non esse. Deinde subditur quod vnum et eundem scilicet est considerare de substantia et de primis principijs. scilicet ad metaphysicam. probat quod ad istam sciam pertinet considerare prima principia que vniuersaliter dicitur de omnibus entibus eo quod prima principia sunt obiectis entibus conuersa. sed metaphysica est huiusmodi igitur ad istam pertinet dicitur de primis principijs. Deinde ponit tres additiones primo principij simpliciter primum est circa quod impossibile est mentiri quod tale principium est notissimum ergo circa ipsum dicitur deceptio. Secunda additio quod tale principium non sit additio nale sic quod veritas eius non dependeat ex alio presertim pro isto: probat quod illud non oportet esse additio nale quod oportet libet intelligente habere: scilicet primum principium est huiusmodi igitur tertia additio est quod notoria talis principium est per naturam cognoscendi cognoscitur. nam cognoscitur cognitio terminis. Et finaliter dicitur quod tale principium est quod impossibile est idem simul esse et non esse. dicitur tamen philosophus aliquos errasse circa illud principium: quod dicitur enim dicebant ipsum non esse firmissimum. alij volebant ipsum demonstrare. et isti optinabantur quod tria possint simul verificari.

Metaphysicorum 2^a

Iste est secundum capitulum in quo aristoteles incipit disputare contra negantes huiusmodi primum principium. Et primo narrat duos errores. Primum est negantium ipsum esse licet non mente eo quod nec tentant soluere quasdam rationes in disputationibus. Secundus error est volentium ipsum demonstrare contra quod dicit aristoteles quod tale non est demonstrare. sequen-

ter disputat h̄ negātes primū principū septē rōib⁹
 Prima necesse est hōiem esse aīal bipes qz hec eius
 est diffinitio. ergo impossibile est ipm nō esse aīal bi-
 pes. ergo nō est possibile id ē simul esse r̄ nō inesse.
 Secōda rō. si h̄dictoria essent vera. sequeret q̄ nulla
 essent h̄dicata q̄ditativa. p̄ns est falsuz. igr. Assum-
 ptū n̄ p̄z qz in h̄dicatōe. q̄ditativa subiectum et h̄-
 dicatum oīr idē significat. Tertia rō. si h̄dicto-
 ria essent vera sequeret q̄ essent vñū r̄ idem. et q̄
 neutra h̄dictoriarū esset vera. Primū incōueniens
 p̄bat qz si homo est aīal r̄ nō est aīal. nec est hō nec
 aīal. r̄ per p̄ns homo nec est mur⁹ lapis r̄ sic de
 alijs.
 Ergo h̄dictoria essent simul v̄a.
 Scdm̄ incōueniētia p̄bat: quia si est hō et non est
 homo sequitur nec est hō nec est nō homo. patet conse-
 quentia qz ille duo p̄radicant duobus prioribus.
 Quarta rō. vel oīa h̄dictoria sunt simul vera vel
 aliqua r̄ aliqua nō. si scdm̄ sequit q̄ primū p̄nci-
 pium est verū in aliquibus r̄ cum non sit maior rō
 de aliquibus q̄ de alijs. ergo erit verū in omnibus
 Quinta rō. p̄cedens h̄dictoria habet p̄cedere qd̄
 libet esse aliqd̄ et nihil. r̄ ab eo q̄ res est vel non est
 dicit orō vera vel falsa. Sexta rō. si in agibilib⁹
 est veritas deteriorata. ergo in specula alib⁹. P̄ns p̄z
 qz nemo oppōnit esse bonū cadere in puteū r̄ nō ca-
 dere. Septima rō. duos hōies esse hōies ergo duos eē
 mille est remoti⁹ a vero: ergo sequit qd̄ est falsū. nā
 quicquid est remoti⁹ a vero est falsum. Osequē-
 ter disputat h̄ aliquas op̄iniones a d̄ quas sequet a-
 tur disputat h̄ principū primū. erat enim op̄inō p̄icta-
 gore q̄ oīa q̄ apparēt sunt vera. cū ergo vñū appa-
 reat vñū r̄ oppositum alteri: sequit opposita simul
 vera. et isti negabāt primū principium. Deinde de-
 clarat motuum eius dicens q̄ motuū ei⁹ fuit istō
 qz tria sunt in eodē puta aqua r̄ ignis sunt in aere
 ergo p̄radictoria sunt simul in eodē. Deinde p̄tra-
 istos aristoteles dicit q̄ isti nesciebant distinguere
 inter ens in actu et ens in potentia. p̄ter assignat
 motuū eius dicens q̄ oīa que apparēt sunt v̄ra
 dicens qd̄ apparēt sanis sapidiū appet infirmis in-
 spidum. Et si dicit q̄ credendū est sanis qz ta-
 les sunt plures. Secōda mō qz in eis organū est mell-
 us dispositū. Contra primū arguit sic qz si h̄ plures
 veritas sit indicāda: sic re non mutata illud qd̄ est
 hodie verū erit cras falsum. Itē sequeret q̄ sol est
 multo minor terra qz hoc apparēt plurib⁹. Contra
 scdm̄ arguit: tria sede apparēt habentib⁹ organum
 bene dispositū: vt cardones apparēt a sanis boni sa-
 poris: alijs asit non: causa asit h̄dicti mortui est q̄
 credebāt offe qd̄ apparēt intel: lectui esse verū crede-
 bant etiam intel: lectū et sensum esse eiusdem natu-
 re. ideo credebant q̄ offe qd̄ apparēbat sensui esse
 verum etiā vcrum appareret intel: lectui. Consequen-
 ter disputat aristoteles contra negātes primū
 principium p̄pter rerum mobilitatē: r̄ hoc ser ratō
 nibus. P̄ns est si oīa moueant hec negatia esset
 vera et necessaria nihil manet p̄thenter in eadem
 dispositione: et opposita ei⁹ esset falsa. ergo oīa cōtra-
 dictoria sunt simul vera. Secōda ratio: cum fm̄ eos cō-
 tinue fiant ḡn̄ationes r̄ corruptions ista esset v̄a

et necessaria aliquid est. r̄ hec est falsa nihil est q̄
 aliqua tria non sunt simul vera. Tertia rō licet
 oīa simul sp̄ moueant si d̄m̄ locū vel scdm̄ q̄litatez
 vel scdm̄ subam nō tñ scdm̄ quālibet mutationem
 qz non v̄z v̄t negari v̄itas deteriorata. Quarta rō.
 hec inferiora sunt p̄a ps in cōparatione ad totū
 vniuersum. ergo p̄opter hoc q̄ ipsa sunt ḡn̄abilia
 r̄ corruptibilia: non debēt dici omnia generabilia
 r̄ corruptibilia. Quinta rō. potest d̄m̄strari non
 oīa sp̄ moueri vt vñū est q̄nto phisicōz. igitur.
 Sexta rō dicitēs oīa esse vera h̄nt dicere oīa eē in
 oībus et oīa esse vñū ergo habēt magis dicere oīa
 esse immobilia q̄ mobilia. Osequēter disputat
 contra dicitēs oīa apparentia esse vera octo rōnib⁹
 bus. Prima. fantasia credit apprehendere rem in
 absentia sensibilib⁹: ergo potest esse falsa. Secōda rō.
 nō eque ita h̄n̄ iudicam⁹ de remoto sicut de p̄p̄nō
 ergo possunt v̄cepti in remoto. Tertia rō. de futu-
 ris petunt p̄silia superiorib⁹ r̄ nō ab inferiorib⁹: er-
 go nō oīa q̄ apparent sunt vera. Quarta rō. null⁹
 ita h̄n̄ credit sensui de sensibus alterius sensus sc̄-
 cut de p̄p̄ris igr. Quinta rō. nunq̄ p̄ sensus iudi-
 camus aliqd̄ eē dulce r̄ nō dulce igr. Sexta rō. si
 hec op̄inō sit vera null⁹ est h̄dicari necessariū: cū
 offe h̄dicatū fm̄ eos p̄tingat aliter se habere. Sep-
 tima rō. si sola apparentia essent vera: se. ueretur
 q̄ aīatis nō existentib⁹ nihil esset verū. Octana rō:
 sequeret q̄ nihil posset sciri p̄ d̄m̄strationē. hoc
 est falsū. igr. Osequēter disputat h̄ eos q̄ gratia
 d̄putatōis dicit tria simul esse vera: qz tā es in-
 cidunt in incōueniētia ad qd̄ n̄ situr ducere aduersa-
 rium sc̄z ad reargutionē. Consequēter disputat
 h̄ Ponentes tria simul esse falsa. vñū ēa p̄mo q̄ cō-
 tradictioni non est mediū: imo necesse est vñā p̄tez
 esse verā r̄ alterā esse falsā. p̄bat septē rōnib⁹. Pri-
 ma. si h̄ est dicere esse qd̄ non ē vel nō esse qd̄ est. et
 oē qd̄ enūciat est verū vel falsuz. Secōda rō: si neutra
 h̄dictoriarū esset vera sequeret q̄ nunq̄ fieret muta-
 tio re vno p̄radictorio in alterū h̄dictoriorū: sz p̄ns
 est falsum. igr. Tertia rō. necesse est ita esse sicut
 affirmando vel negando v̄. Quarta rō. si in aliq̄
 h̄dictione esset mediū pari rōne r̄ in qualibet: v̄z
 non videat q̄ esset rō de vna q̄ de alia. Quinta rō: si
 sic sequeret q̄ maior aliq̄ numer⁹ nec esset par nec
 impar. p̄ns est falsuz igr. Sexta rō. si inter h̄dicto-
 ria esse mediū cū illud mediū ē d̄tingat affirma-
 re vel negare sequeretur q̄ vltius esset aliud mediū
 um. et sic esset processus in infinitum. Septima rō:
 si interroget aliquis an hoc sit al b̄. ipse responde-
 bit q̄ sicut tunc ponet affirmatiuā. vel q̄ nō: r̄ sic
 ipse ponet negatiuā. Finaliter reprobat alias op̄i-
 niones dicens h̄dictoria esse simul vera vel falsa
 qz antiqui ponunt ambas op̄iniones q̄ tā sunt re-
 probate. igr. eoz op̄inō est falsa.

Veritur vtrū ens et vnum signifi-
 cent eandē naturā r̄ inter se cōuertant.
 Et. p̄rio q̄ nō qz ens nō dicit aliq̄ nā:
 turā vñā cū dicit multiplici. igr. Secōda sic: si ens d̄-
 ceret aliqd̄ vñū ad oīa entia: videret esse v̄le p̄p̄ie
 sumptū r̄ aliud q̄ gen⁹: vt patet discurredo p̄ q̄nq̄

ad p̄m̄ alios

quia s; hoc e' falsu' igit. ¶ Tertio sic. si ens vnu' di-
 ceret. vna' et eadē natura. h'c'et negatio. hō ē vnu'
 ens. qd' ē falsu' igit. ¶ Quarto sic. si ens vnum cō-
 nuererentur: scilicet q' idē puereret cū diu' r'fo. vnu'
 em' i' m'ltā diuidit' ens. ¶ Quinto sic. si ens et vnu'
 conuerterentur tunc ista esset pcedenda a vera. tñ
 vnu' est ens. qd' est falsum vt vsum est in p'io phi-
 sicoy' p'tra p'mentidē et mellissum. ¶ In oppositum
 est p'p'ia in tertio. In questione erunt tres articuli.
 Quantum ad primum.

Sciendum est primo q' p'io solutione ra-
 tionū supponit p'io q' duplex est multiplicitas. scz
 significator' et suppositor'. significator' qñ termin'
 diuersa rōibus diuersa s; significat: i' ista si facit ens.
 sed multiplicitas suppositor' est qñ aliqd' cōicā in
 p'urib' suppositis i' talē h; ens q' non facit equoca-
 tionē. Supponit scō q' triplex est vniocatio scilicet
 metaphysicālis physica' et logica' de quib' sa-
 tis visū est in logica' et qua vniocatio ens fit vni-
 uocū ad deū et creaturā et ad deū p'dicamēta. vt con-
 ceptu' etiā entis satis visū est in primo huius qd' sit
 talis pceptus. Tertio supponitur q' conceptus entis
 nō includit formaliter in passionibus vel differ-
 entis vltimatis: sed realiter. ideo de passionib' et
 differentijs vltimatis eius non predicetur nisi dēno-
 minatione et non quāstratiue.

Sciendum est secūdo q' p'io maiori decla-
 ratione supponit q' vnu' multiplex accipit. vno mō vt
 ē p'ncipiū numeri q'admodū dicitur q' numer' p'di-
 camentalis cōponit' ex vnitatib' et tale vnu' r'ponit'
 in p'dicamento q'ritatis sicut totū cui' est pars et so-
 lum in cōtinuis a seinnic' diuisis fuerit. Aliud ē
 vnu' qd' p'sequit' propriā naturā sive rōnem alicui'
 rei de quo vno dicit q' s; bz entitas h; suam p'p'iam
 entitatē q' vocat' vnitās intrinseca q' est eadez real'
 eūde cuius est vnitās et se h; bz quasi p'p'ia passio
 ad subiectū. et q' ens est aliqd' id h; suā p'p'ia q'dita
 tem q' dicit de oib' de qd' dicit ens. a illo mō conceditur
 ista p'p'io tantū vnu'. est casuendo vnu' transcendēter
 id est vt ē passio entis. et istud vnum quod de res vna
 vnitāte intrinseca ē quadruplex scz vnu' numero spē
 genere et p'portionabile seu analogicum. vñ vnitās
 numeralis est vnitās alicui' entis indiuisibilis in
 p'p'ia subiectiuas. vnitās p'p'ia est vnitās alicui'
 cōicabilis h'ntis sub se plures p'p'ia subiectiuas so-
 lo numero differ' res. vnitās g'nica ē vnitās alicui'
 cōicabilis p'dicabilis in quid de plurib' differ' rib'
 spē. et ad istā reducitur vnitās trāscēdēntis q' alicui'
 entis pcept' cōicabilis plurib' g'nib' g'nalissimis.
 vnitās vno p'portionabilis seu analogica attenditur
 respectu aliquoz cōium s; r' se h'ntis respectu suoz
 inferior' in p'dicādo in qd' de eis et hoc mō color et
 alia dicuntur vnu' p'portionabile seu analogicum et
 talis non est alicuius conceptus vniocē saltē vt di-
 stinguuntur contra p'cedentes.

Sciendum est tertio q' circa tērtū incidūt
 aliq' difficultates. Prima: an iter p'dictoria sit da-
 re mediū. p'io solutiōe supponit q' p'dictoria sunt
 duplicia. qdā s; cōplexa d' qd' nō ē hic sermo. Alia
 sunt incōplexa q' h'nt fieri inter terminū posituum

et ipm sumptum cum negatōe infinitate vt homo et
 nō homo supponitur scōdo quod duplex est mediū
 qd' dicit' ē mediū p' abnegationem q' potest esse ne-
 gari de duobus contradictorijs. ¶ Aliud est p' p'ar-
 ticipationem et de oibus istis satis visū est i' logica
 h'is suppositis respōdet ad difficultatem q' inter
 contradictoria incōplexa nō est dare mediū neq' p' p'ar-
 ticipationē neq' p' abnegationē. nihil ei p' dari q' ve-
 re affirmet vel neget de duobus p'dictorijs et hoc ca-
 piendo p'dictoria sine determinatiōib'. nā si sume-
 rent' cōi' determinatiōibus possent vere negari de ali-
 quo vt hō nō est p' se albus hō non est p' se non alb'
 et oia ista etiā visa fuerūt i' logica. d. 3. fo. 17.

Sciendum est quarto q' secūda difficultas
 est hoc. an aliqua veritas certa et sincera possit natu-
 raliter cognosci ab intellectu nostro pro statu isto.
 Et videtur quod nō: quia omē illud a quo abstrahit'
 tur noticia est mutabile ergo non potest esse causa
 alicuius immutabilis cognitiōis. sed certa noticia
 alicuius de aliquo dicitur esse de re sub ratione ali-
 cuius imutabilis. ergo nō habebitur p' speciem ab-
 stractam a talibus rebus. ¶ p'io solutione supponit'
 quod de hac difficultate fuerit multe opiniones. vna
 h'rica de g'adauo dicens q' p' isto statu virtute pro-
 pria nō possumus h'ere noticia certā alicui' vnitatis
 et ista est falsa vt alias iam visum est in logica in li-
 bris posterior' id ponit alia opinio q' est scoti' p'io
 sentētiāz dist. 11. q' p'io statu isto virtute natural'
 p'p'ia siue inflexu spāl' dei possumus habere certāz
 noticia de veritatib' vt in dicto libro posterior' vñ
 sum est in quo solute sunt rōes in oppositiōe facte. Et
 hec de p'imo articulo. Quātum ad secūdum.

Dubatur primo. vtrum ens et vnu' diuer-
 tur. et arguit primo q' nō quia nulli diuidens con-
 ueritur cū diuiso sed vnu' diuidit' ens igit. ¶ Scōdo
 sic quia tunc multitudine esset vni' ens. pater: q' multi-
 tudō actū eēt aliquid' vnu'. ¶ Tertio sic quia ens est
 cōe omnibus generibus s; vnu' est de genere q'ritatis
 igitur. ¶ Quarto sic: quia si cōuerteret' sicut ista
 est vera tantū ens est. ita et ista tantū vnu' est: quod
 tamē reprobat' ab aristotele in primo physicoy'. Ad
 dubiū respōdet q' ens et vnu' cōuertitur capiēdo
 vnu' transcendēter vt est passio entis et quocūq'z pre-
 dicat' ens ita et vnu'. Et sic dicit q' vnu' diuidit' ens
 sed vnu' q' diuidit' ens. magis est vnu' q' est p'ncipiū
 numeri h' et etiā dicit q' nō est incōueniens aliqua vidit'
 p' passionē et de istis vnitatibus satis visum est in
 primo articulo. ¶ Ad rationes. Ad primā patet sol-
 lutio. ¶ Ad secūdam dicitur q' multitudo que p'p'ia
 catur de nūero est ens vnu' sicut nūer' est vnu' de p'
 dicamēto q'ritatis discrete. Ad tērtiā dicit q' vnu' vt
 est passio entis bñ p' p'licari de multitudine. ¶ Ad
 quartā p' qd' sit dicēdū in primo physicoy' nā p'me-
 nides et mellissus' volebāt h'ere q' oia essent vnu' nū-
 meroidēo contra eos arguit aristoteles.

Dubatur secundo. vtrum in eadē re eēt re-
 aliter distinguat' ab essentia et exētia. Arguit p'io
 q' sic q' e' ē scēdens essētie. igit' nō est idem eū cēn-
 tia. ans p' auctoritate auiēne dicit' q' esse cūlibet
 rei create accidit. ¶ Scōdo sic: omē q' fluit ab alio di-

Duplex e' mediū
 vt possit' r'ponit' q'
 ab h'ic' p'io

in p'imo no. 3. fo. 78.

in p'io p'p'ia. d. 3. fo. 17.

stinguit ab illo a quo fluit. s; esse fluit ab essentia: igit. ¶ Tertio sic. quicunq; aliqua sunt idē realiter. impossibile est oppositū vnus pdicari de altero. s; oppositū ēē aliq; pdicat de essentia. nā aliq; ista ē ve rariosa nō ē. ¶ In oppm̄ ar. q; magis videt; vnū addat aliquā entitatē sup̄ ens q; ē sup̄ essentia. sed vnū ut vnū est nō addit aliquā entitatē super ensgit. ¶ Pro solatione dubij ē aduertēdū q; du plex est esse. scz ēē cognitū & ēē reale. de ēē cognitō ritum est in primo de asa. s; de ēē reali dico q; dicitur in esse essentie & exētie. ita q; ēē reale ē ēē eētie vel exētie. ēē eētie vel exētie est esse reale. Dico vltimū q; ēē exētie & ēē essentie sūt idē realit; di stinguant formalr. Dico vltimū q; ēē exētie & esse esse rei alicui; rei sunt etiā idē realr. vñ scilicet p eētiā rei nō intelligo nisi ipaz rem realitā ēē p eētiā rei nō intelligo nisi entitates rei s; tñ ipa exētia accidere cui libet rei create. q; est extra eius cōceptum: & nō q; sit accidens capiendū accidens p forma the rente rei. Et d; notāter cui libet rei create. q; exētia dei est de ceptu qd itatuo dei. s; ita est in primo mō dicendi p se deus est. & ista est per accidens & in materia ptingit homo idē. nec o; ad hoc q; aliqua ppō sit in materia ptingent; pdicariū distinguat realr a subiecto. s; sufficit q; pdicariū nō sit ē essentia vel ppriū subiecti. multa etiā alia requirunt vt la ris pōt videri in similibus. Dicitur vltimū q; esse esse & essentia nullo mō distinguunt. nec esse dicitur fluere ab essentia nisi capiendū illa vba meta phorice. sicut dicebant antiqui passiones fluere a subiecto. ¶ Ad rōnes. ad duas primas p; solutio ¶ Ad tertiā d; q; nō est in cōueniens aliq; qd ē idē realr cum aliquo qd est tñ extra cōceptum ei; nega rē de illo & oppositū eius verificari.

Dubitarur tertio: vtrū hoc primū pncipi um impossibile est idem simul eē & nō esse sit firmis simū notissimū & simplr. primū. Et videt q; non. q; circa ipm̄ cōtingit errare: eo q; ois nostra cognitio itellectiva oritur a sensu: itaq; q; ptingit errare. ¶ In oppm̄ est ph̄s in textu. pro rāione ē aduer tendū q; circa illud primū pncipiū ptingit mul te parue difficultates. Prima vtrū primū pncipi um sit demonstrabile. Rūdet q; primum pncipiū quo ad inherētiā pdicari ad subiectū non est de monstrabile cum non sit dubium. pōt tñ demonstra ri primū pncipiū quo ad aliquas ditiones vuent es sibi. vt puta. vtrū sit affirmatiuum vel negati uum: at hezoticū vel p̄potētiū. pōt etiam demon strari vt submiss; nō vt p̄lo. Pōt em̄ sic demonstra ri. omne speculabile est ceptibile: primū pncipiū ē speculabile igit. ¶ Scda difficultas: vtrū circa primū pncipiū ptingat errare. Rūdet q; non quo ad veritatē & falsitatē ip̄sicut rō est. q; si quis erraret circa primū pncipiū adherendo ei; p̄pos ita p̄ simul optinaret p̄dictoria simul eē in eodē. Contingit tñ errare circa prima pncipia quo ad proprietates sibi attributas. ¶ Tertia difficultas: vtrū primū pncipiū possit aliquo mō induci ex singularib;. ¶ Rūdet q; cognitio singularis est occasio cognitionis pncipiū. id rō illa iductua pprie non est p̄batio. sed quedam inductio. vt dicit

scotus libro scdo metaphisice. q; q; quicunq; itellect; itelligit primū pncipiū magis adherebit illi q; p positioni singulari inducenti. Rūdet q; ad dubium n̄m; primū pncipiū est firmissimū q; ē manife stissimū. Etia; circa ipm̄ nō ptingit errare. ¶ Ad rō nem rūdet scotus; p ois deceptio q; pōt fieri extra p sensum nō falsificaret primū pncipiū: nisi em̄ ali quis sensus iudicaret q; hoc sit & nō sit in eodē; p stanti. nūq; etiā simul & semel iudicari hoc eē al bñ & nigruū. s; tñ q; bene iudicet illud qd ē al bñ eē nigruū p̄batio etiā q; sensus erraret. tñ p itellectū tanq; per nobilitatem potentiam potest corrigi. Et hec de scdo articulo.

Quātū ad tertium sit cōclusio responsalis ad q̄stū. ens & vnū dicunt vnā & eandē naturam. et hec p̄lo relinquūt. p̄bata in textu & etiā ex q̄stione. ¶ Ad rōnes ante oppositum ad oēs simul p; qd sit dicendū in primo articulo.

Et sic est finis quarti metaphisice.

Pncipiū dicit aliud quidem vnde vtrūq; aliud rei mouebitur primū vt longitudinis et vnde hinc quidem hoc pncipiū ē opposito autem alterum aliud vnde vtrū q; optime fiet vnumq; vt doctrine non a primo rei pncipio inchoandum est: sed vnde vtrūq; aliquis facillime addidit

Iste est quintus liber metaphisice arist. in quo distinguit multiplicia p̄tētia ad hāc sciam. Et dicit p̄lo: q; pncipiū d; sex modis. ¶ Primo mō d; pncipiū a q; incipit moueri: sicut p̄latio est pncipiū ḡnatiōis. ¶ Scdo mō d; pncipiū a quo facillius incipit motus. ¶ Tertio mō a quo in exētie aliqd sit: & hoc mō materia & forma dicunt pncipia. ¶ Quarto mō d; pncipiū id a q; sit aliqd tāq; ex pte q̄ritatiua: q; est cōe fundamen tum alior; & hoc mō cor d; esse pncipiū aialis. ¶ Quinto mō d; eē pncipiū illud vñ motus. ¶ Sic efficiens d; esse pncipiū. ¶ Sexto mō d; esse pncipiū illud qd primo cognoscit: & q; alta cogno scunt. & sic d; de pncipio doctrine. ¶ Cōn̄ ponit modos hui; nois, cā: & ponit eodē mō sicut in scdo phisicor; postū est: id sibi recurrendū ē. ¶ Cōn̄ ponit modos elementi primo describens ipm̄ dicens. Elementum est ex quo cōponit aliquid p̄lo in exē stente diuisibili sp̄e in aliam sp̄em. Et dicit ex quo cōponit ad diāam cōpositōz q; non sunt elementa. & dicit in exētie ad diāam causarum extrinsecarū. et dicit primo ad differentiam illarum partium que nō sūt simples. s; cōposite ex alijs. id materia p̄ta de & ppriū d; elementū. D; est elementū duobus modis. scz p̄prie et trāsum p̄prie. primo dicitur rri pliciter. ¶ Primum mod; est fm̄ quē littere dicunt elementa sillabar;. ¶ Scdus est scd; quē aliquid d; elementum non simplr. sed aliquo certo genere vt aer & aqua dicuntur elementa mixtor;. ¶ Tertius

Elementū q̄p̄ dicitur triphar;

plene est esse. s; p̄rogat; et de. m. 22. q. 2m; m.

positio. du. 3. q. 2m; p̄ma

z p̄ncipiū

rad; q; p̄lo

rad; q; p̄lo

rad; q; p̄lo

est scdm quod sunt demonstrationes et sic pmissis dicitur
 elementa simpliciter elementum transumptive dicitur
 quod est parum indivisibile et simplex ad multa utile.
 ¶ Cōsequenter ostendit quod motus dicitur natura dicitur
 quod natura dicitur sex modis. ¶ Primo modo dicitur natura
 scientia generatio siue naturas. Secundo modo dicitur id
 quod existente sit id quod nascitur. Tertio modo dicitur p
 principium motus et quietis et in quo est principium non scdm
 accidens. Quarto modo dicitur de materia. Quinto modo
 dicitur spāter de forma nulli enim actualiter dicitur hō ni
 si habeat formā. Sexto modo dicitur metaphysice de cen
 tra cuiuslibet rei. Dicitur ulterius necessarium dicitur quod
 modis. ¶ Primo modo dicitur illud sine quo alterū non
 potest esse ut respirare necessarium est aiali. Secundo modo
 dicitur illud sine quo alterū non potest esse. ut vestis
 necessaria est homini. Tertio modo dicitur id quod fit p viole
 tiam et hoc modo in actionibus voluntariis de necessitate est
 impossibile esse non esse. et hoc modo deus est summe ne
 cessarius. Quinto modo dicitur necessarium generaliter omne
 illud quod non contingit aliter se habere. et hoc modo alii
 quod ppones dicitur necessarium. ¶ Cōsequenter dicitur
 dicitur vni dicens quod vni dicitur in vni p se et i vni
 p accidens. vni aliqua dicitur vni p accidens tri
 pliciter. Vno modo quia vni accidit alteri ut fortis
 et musici. Secundo modo quia vni accidit alicui de quo
 alterū dicitur et musici est fortis. Tertio modo quia
 duo accidunt vni tertio. Sed aliqua dicitur vni p
 se octo modis. ¶ Primo quod sunt cōtinua siue
 per se scdm subm. ita scilicet quod hnt idem subm vel sal
 tem subm est in eis et usque rōnis ut oia gñabilia
 dicitur vni in materia. Tertio modo aliqua dicitur
 vni scdm genus siue sit scdm genus ppinquū siue
 remotū. ut psocheles et psocheros dicitur eadem fi
 gura. Quarto modo quia sūt et usque rōnis. Quinto
 modo quia eorum ratio est indivisibilis p modum
 sunt oia symonima q̄ significant ides scdm eandē
 rationē. Sexto modo aliqua dicitur vni in illo in q̄
 non habent diuisionē ut diuerse pres linee dicitur
 vni in linea. Septimo modo aliqua dicitur vni
 p attributionē ad aliquod vni ut exercitus dicitur vni
 per attributionē ad vni ducē. Octavo modo aliquid
 dicitur vni quia est pfectū ut domus dicitur vni quā
 do est pfecta. ¶ Deū ponit duas proprietates vni.
 ¶ Prima est quod vni est principium numeri. Secunda est
 quod vni sit esse indivisibile. Deū superadit quatuor
 modos in logica posttos: dicens quod vni dicitur quatuor
 modis. scilicet vni numero. specie genere. et analogia.
 ¶ Illa dicitur vni numero quorum materia est
 vna capitē materia p differentia individuali ut
 alias visus est. sed illa sunt vni gēne. quorum est vni
 genus. illa xō sunt vni scdm analogia q̄ dicitur eandē
 modū pdicandi in q̄ respectu suorum inferiorum. Deū
 dicit quod quatuor sunt vni numero sūt vni spēs et non ecō
 uerso. et que cū sunt vni specie sunt vni gēne et non
 ecōverso. ¶ Cōsequenter dicit quod diuisio entis est si
 cut diuisio vni: entis enim aliud est p se aliud p accēs
 ¶ Deū dicit quod suba dicitur quatuor modis. ¶ Primo modo
 dicit suba de illis quod est p se subsistēs. Secundo modo de
 suba de forma q̄ est illis quod aliqd est p se subsistēs

Tertio modo dicitur de materia suba illi forme. Quar
 to dicitur q̄ illas siue quod quod erat eē. i. quod p diffinitionē
 q̄ dicitur illa significat. oēs autē sube reducitur ad du
 os modos. scilicet ad vlt et singulare. eadē autē dicitur
 dupl et scdm se et scdm accēs. eadē autē dicitur
 dicitur tripliciter sicut vni p accēs. eadē scdm se dicitur
 sicut vni scdm se. ¶ Cōsequenter ponit modos
 huius quod est diuersum: dicitur quod diuersa dicitur quorum
 spēs sunt plurimū aut nullā: aut ratio substantie est
 altera et gñaliter diuersa dicitur oppositis modis quod
 dicitur idē. Differentia vero dicitur quatuor diuersa sūt
 idē. i. q̄ sūt cōuenientia in aliquo. Secundo modo illa dicitur
 dicitur dicitur quorum gñia sunt tria. Quarto modo
 dicitur dicitur quatuor hnt diuersitatē in substantia.

Differentes
 differentia dicitur quatuor

Veritas vtrū necessaria habent
 eam sui esse. Arguit primo quod non quod oēs
 habens eam circūscripta illa causa potest
 non esse. sed necessaria non potest non esse igitur
 Secundo sic: si necessaria habeant eam vel

hoc esset ex se per et alio. non ex se. quod tūc eēt necessa
 ria et alio circūscripto. si autē est necessarium ab alio
 non est necessarium illo circūscripto. Tertio sic. omne
 causatum possibile fuit causari ergo oēs causati ali
 quaz possibilitate includit. sed aliqua possibilitas
 repugnat necessario igitur. Quarto sic: terminus p du
 crus est aliquo modo posterior termino p ducē. ergo
 si necessaria habeant eam in aliquo prioris poterūt
 non esse. Quinto sic: oēs p ducit vel causati esse depen
 dens. sed necessarium non est dependens igitur. ¶ In
 oppositam est philo sophus in textu. In questione
 erunt tres articuli.

Dei solutio et appropinquatio
 8. phi. no. 3. fo. 55.

Quantū ad primū sciendū est primo quod cō
 sequenter dicit aristoteles de modis oppositorum dicitur
 quod opposita dicitur quatuor modis. scilicet tria dicitur
 dia relatiua et priuatiue opposita. Et dicit quod tria
 dicitur septē modis. ¶ Primo. quod non potest eadē adē
 se et differūt gēne ut corruptibile et incorruptibile.
 Secundo quia habent maximā differentia sub eodē
 genere. Tertio modo quia maxime differūt in eodē
 susceptibili. Quarto modo quod maxime differūt sub
 eadem pte. Quinto modo dicitur tria quorum est ma
 xima differentia sine scdm spēm siue scdm genus.
 Sexto modo dicitur tria scdm dictionē ut deus vni
 he sūt significatiue prioris. Septimo modo dicitur
 tria quia hnt aliqua talia ut susceptibilia vel acti
 ua vel passiva vel agentia ut hitus et priuationes.
 ¶ Deū distinguit hoc nomine diuersus spēs dicitur. quod
 aliqua dicitur diuersa specie q̄ sub eodē gēne sunt
 vni non ptingit sub alio. Secundo modo q̄ ptingit sub
 diuersis diuidētib⁹ gen⁹. Tertio modo quod ptingit
 sub differentis triis eīde gēne. Quarto modo dicitur
 differentia spēs. spēs vitime. i. spāissime. Quinto modo
 dicitur quod existit in eadē suba vnam hnt. Affe
 gnatio hnt phis modos prioris et posterioris et dicitur
 primo quod prioris existit in hoc adē ppingit al
 cul. Sūt autē octo modi prioris. primo modo dicitur pri⁹ scdm
 locū. Secundo modo scdm tps. Tertio modo scdm motū et
 tūc illud est pri⁹ quod est ppingit terio ad quē. Quar
 to modo dicitur prius scdm p: atēz et ille q̄ excedit alios in

contraria dicitur vni

non qd sit diuersus spēs

octo modi prioris

Substantia de quatuor modis

S 4

potestate dicitur prius. Quinto modo dicitur prius secundum ordinem ad aliquid prius. Sexto modo dicitur prius secundum cognitionem suam quam doctrinam. Septimo modo dicitur priora que sunt passionibus subiectorum priorum. Octavo dicitur priora secundum naturam et substantiam que contingunt esse sine aliis et alia non sine ipsis.

Sciendum est secundo quod consequenter prius ponit modos potentie et sunt tres. Primo modus. i. primo modo dicitur potentia de potentia activa que est principium motus vel mutationis in altero aut in seipsum alterum et talis aliquid est extra passum ut ars edificatoria. Secundo modo dicitur potentia passiva que est principium transmutandi ab altero in seipsum alterum. Tertio modo dicitur de potentia restituta unde est quod qui non potest resistere dicitur impotentes. Consequenter ponit tres modos potentie. Primo modo dicitur potentia secundum potentiam a creatura. Secundo secundum potentiam passivam Tertio secundum potentiam restitutam. Sed impotentia dicitur duobus modis. Uno modo privative et sic est carentia potentie in subiecto nato. Secundo modo dicitur impotentia in populo sicut ad potentiam. Sicut impossibile dicitur dupliciter. Primo modo quod caret potentia. Secundo dicitur cuius oppositum est necessarium et sic impossibile convenit propositionibus. Sed possibile dicitur tribus modis. Primo modo illud cuius contrarium non est necessarium. Secundo modo illud quod est verum. Tertio modo illud quod est contingenter verum. Consequenter ponit modos quatuor et distinctionem dicens. Quatuor est quod est divisibile in ea que insunt quorum singulum natum est esse hoc aliquid. Deinde dicitur quod due sunt species eius. scilicet multitudo et magnitudo. magnitudinis tres sunt species scilicet linea superficies et corpus. Item quatuor quedam sunt quatuor secundum se. alia secundum accidens. Item quatuor quedam sunt quatuor pure per accidens ut musculi. alia per alterum ut ipsa et motus motus est quatuor per terminum et ipsa per motum.

Sciendum est tertio quod consequenter prius ponit modos perfecti que sunt quatuor. Primo modo dicitur perfectum extra quod non est accipere aliquid quod sit eius pars ut ipse dicitur perfectum cui nihil deest quod est pars eius. Secundo modo dicitur perfectum cui nulla dispositio qualitativa deficit secundum quod dicitur aliquid studentem esse perfecte studiosum. Tertio modo dicitur perfectum quod attingit ad virtutem vel propriam perfectionem eius. Quarto modo aliquid dicitur perfectum quod pertinet ad finem proprium et iste modus transferretur ad malam significationem quod dicitur enim aliquid esse perfecte corruptum. Quinto modo aliquid dicitur perfectum quia habet aliquid horum que dicitur sunt vel quod est signum vel effectum aliquid eorum que dicitur sunt. Preterea dicitur per terminum dicitur novem modis. Primo modo dicitur ultimam rem. Secundo dicitur ultra quod non contingit aliquid accipere. Tertio modo aliquid dicitur in quo sunt omnes res terminate. Quarto modo dicitur forma magnitudinis ut figura. Quinto modo dicitur finis ad quem tendit motus. Sexto modo dicitur a quo mori incipit esse. Septimo modo dicitur finis quia cuius aliquid sit. Octavo modo dicitur subiecta forma subiectis. Nono modo dicitur terminum quod dicitur erat esse. i. distinctio quid dicitur. Secundo modo dicitur quod modus primo modo dicitur secundum illud quod est species et forma

resecundo modo dicitur de subiecto alieno forme ut homo est coloratum secundum suppositum. Tertio modo dicitur de causa efficiente. Quarto modo de causa finali. Quinto modo significat positionem. ut secundum quod sepius dicitur quod vadit. Per se dicitur quatuor modis. Primo est quatuor de distinctio quid dicitur predicatur de distincto vel de aliquo eius supposito. Secundo est quatuor pars distinctio predicatur de distincto. Tertio est quatuor quando predicatum inest subiecto prioris tantum passio eius. Quarto est quod per se inest et non per eam aliquam ut homo per se est homo. Quinto capitur pro solitarietate homo per se.

Sciendum est quarto quod consequenter dicitur aristoteles quod positio accipit dupliciter. uno modo pro ordine prius inter se. Secundo pro ordine prius ad locum. Habitus dicitur quatuor modis scilicet pro ut actio habitus et habitus motus et motus. Secundo modo dicitur habitus media inter contentum et contentum vestit et vestitus. Tertio modo dicitur distinctio secundum quam aliquid se habet bene vel male. Quarto modo pro parte talis dispositionis quod dicitur prius dicitur habitus. Sicut passio tribus modis dicitur. Primo modo pro quantitate scilicet quomodo sunt alterationes corporum. Secundo pro alteratione que sit secundum hominem alitatem. Tertio modo pro alteratione tristi et nociva. Quarto modo pro magna calamitate. Quinto modo dicitur septem modis scilicet pro dicitur carere aliquid cuius dispositionis in aliquo secundo modo dicitur carere dispositionis in aliquo que nata est inveniunt in aliquo sui generis vel sue ipsa. Tertio modo pro carere dispositionis que nata est haberi ab eo pro parte pro quo nata est habere. Quarto modo dicitur privatio ablativa aliquid rei pro violentia. Quinto modo dicitur habere aliquam dispositionem scilicet turpe. Sexto modo pro privatio dicitur habere partem de aliqua dispositione. Septimo modo dicitur esse difficultate habere. Habere dicitur quatuor modis uno modo habere est alterum secundum impudenter ducere ut febris habet in se. Secundo modo aliquid dicitur habere formam sibi inherere temperatio sicut continentia habet contentum. Tertio modo pro habere ipsum moneri vel tolli. Habere dicitur quatuor modis. Ex alio autem dicitur totis modis quatuor dicitur habere. Ex alio dicitur sex modis scilicet pro aliquid dicitur ex alio tantum ex materia sive proprie sua sive remotam. Secundo dicitur tanquam ex agente. Tertio sicut pars est in toto sicut totum est in partibus. Quarto sicut species ex genere et differentia. Quinto modo quia est aliqua parte eius ut puer dicitur esse ex parte et matre. Tertio quia est post articulo ut ex mane sit meridies. Et hec de primo articulo.

Quantum ad secundum dubitatur prior quatuor sunt modi totius et partis. Ad quod dicitur quod pars dicitur quatuor modis. Primo dicitur de parte aliqua que aliquoties sumpta mensurat totum. Secundo dicitur de parte quantitativa. Tertio dicitur de parte subiectiva. Quarto de parte distinctio ut sunt generis et differentia. Tertio dicitur quatuor modis scilicet pro quod perfectum quod habet partes. et iste modus dividit in totum quod sub se multa continent et totum integrale quod ex suis partibus componitur. Dicitur ponit dicitur inter totum et omne dicitur ut videtur isto termino totum in illis que habent partes quatuor diversitas sitis subaltera dicitur diversificat ipsum. ut dicitur tota domus. sed videtur isto termino dicitur illud quod habet partes quatuor diversitas in situ non diversificat ipsum ut dicitur omnia aqua

contra de dupliciter
proble de dupliciter
de de dupliciter

utro quant

ips quant

hoc in logica in argumetis
de de de 28.

de de quatuor modis

effectivum
de de noni modis

se de
quatuor modis

positio

habitus

passio

privatio

habere

part

part

part

part

part

part

part

part

part

Liber sextus

q non: quia scia moralis nulla illarum est i est spe-
cularia. igitur illa diuisio est insufficientis. ¶ Secū-
do sic scdm se diuiditur in decem predica meta
ergo licet vna diuidens sint qritas facit sciētiam
spālem scz mathematicā: ita alia debent facere sciē-
tiaz. ¶ Tertio sic: subiecta incorporea habet ppuas
passiones alias a passionibus entis sube corporee q
sicut de subā corporea est scia spālis vt scia natura-
lis ita videt de subā incorporea. ¶ Quarto sic: me-
taphisica habet cōsiderare oia scōz qditatē. q nō vi-
det ponēz alie scie a metaphisica. ¶ Quinto sic
scdm phām scōz phisicōz phisica i mathematica
vident esse de eoz scz de qritate. ergo nō distinguūt
In oppositum est aristoteles in textu. In hac questi-
one erūt tres articuli

Quantum ad primum scienduz est p̄o q
consequenter aristoteles remouet ens suple per acci-
dens: sua cōst̄ertione dicens q nulla est speculatio
de ente per accidens p̄bat ratione i signo. signo sic
nulla scientia vel ars aliquid de eo considerat. facti-
ens enim domū non facit quā siq̄ accidunt domui
quia talia sunt infinita ratione sic illius qd non est
nō est scientia. vel sic est de ente p accidens igit. mu-
nozem probat dupl̄iter. p̄o ancortitate platonis
qui dicit sophistica esse de nō ente. qz ratios sophi-
sticę sunt maxime circa accidens: sicut hec ratio qd
quid est i nō semp̄ i uis factū ē. qz grāmaticus musici
erēt nō semp̄. ergo grāmaticus musicus facit? fuit.
sed n̄is est falsū posteo qz prius sit factus musicus
i post grāmaticus siue eoduerso. qz qd factū est. vni
factōe factū ē: sed musicus grāmaticus factus est
vnica factōe igit. ¶ Scōdo p̄bat m̄ozes p̄dictā. qz
entis p se dicit est ḡnatio i corruptio. h̄ ēis p acci-
dens nō ē generatio i corruptio igitur.

Sciēduz est secundo q consequēter ph̄s
de ente p accidens mouet vnā difficultatem pura q
sit ratio entis p accidens. i tunc facile apparebit
quare eius non est scientia. Ad quā respondet q ens
p accidens accipitur dupl̄iter. vno modo p cōmuni
intentione huius qd est esse ens p accidens. Alio mō
pro illo quod denotatur ens per accidens i hoc qn
q modis. ¶ Primo p omi eo qd non est substantia
i sic de eo bene est scia. Scōdo p̄o aggregato ex sub-
iecto i accidente inseparabili. Tertio p illo qd nec
accidit nec vt in pluribus. Quarto p̄p̄ positōne
vera cōtingenti. Quinto p̄ sub̄o i accidente sepabi-
li. De aliquo etiā est scientia dupl̄iter vno mō tāq̄
d̄ obiecto p̄p̄ in quo. alio mō tāq̄ de obiecto remoto
tūc dicit q de ente per accidens primo mō p̄t esse
scientia. dicitur scōdo q de ente per accidens scōdo i
quāto modis acceptōib̄ p̄t esse scia tanq̄ de obie-
cto remoto i hoc in scia subalternata: de quo alias
satis visum est in posterioribus.

Scienduz est tertio q cōsequēter aristo-
teli remouere quādā falsas opinōnē circa p̄dicta
i v̄tq̄ oia q eueniūt de necessitate eueniūt. i hec opi-
nō fundatur in duob̄. ¶ Primo est q nō est pos-
sibile aliqd fieri nisi p̄cedant cause sufficientes. i. q
sufficiūt ad hoc q fiat. Scdm q positus causis suf-
ficiētib̄ effectus/ eo mō quo sufficiūt ad pducen-

dum effectū: pduciť talis effectus. dicit q q̄ p̄ncip-
alis cause ḡnabilis i corruptibilis aliqñ sūt sine
eo q ex eis sequat̄ ḡnatio. p̄z: qz si nō sic: tunc oia de
necessitate euenirent. qd est impossibile. qd p̄bat qz
si oēs effectus h̄erent cām p se ex qua de necessitate
pducerentur: sequerē q illi de necessitate mouētur
vel per infirmitatē vel p violentiam. Nam sequeretur
q si exeat domum ex necessitate moriet̄. ex eo q in-
ueniret latrones. i de necessitate sequerē: q si si-
at exiret domum ad h̄idam aquam. et si comedat
mortificantiā moriretur. Ex p̄dictis inferē q cārū
qdā sunt ex qbus de necessitate sequit̄ effectus. vñ
aut̄ proueniat q ex aliquibus causis non semper se-
quatur effectus hoc est aut̄ a materia aut̄ a fine vel
agente vel aliquo alio.

Scienduz est quarto: q p̄r aristoteles de-
teriat de v̄o i falso. i p̄o ostendit in quo p̄stāt scōdo
ostendit orām veri ab ente. Circa p̄m̄ dicit q ens
acceptū p vero et nō ens acceptū p falso p̄stāt
in cōpōne et diuisione intellectus et faciunt sibi
p̄radictionem q cuiuslibet entis altera p̄t vera
et altera falsa: qd p̄bat qz si in omni cōpōne affir-
mariis est verum: sic in oī diuisione negatiua
ē falsū. ¶ Et si q̄rat̄ verū veruz et falsū q sūt op-
posita possint eē simul in aliq̄ aia. R̄ndet q p̄nt eē
simul et ēt separatim q simul p̄nt formari oppositē p
pōnes et succēssue. Differt aut̄ bonū a v̄o qz bonū
i malū sūt in reb̄. v̄t aut̄ et falsum sūt in mente.
non tñ in q̄libet intellectu: h̄z illo qd̄i op̄positio vel
diuisio. Ex q̄ inferē q ens acceptū p vero differt ab
entib̄ in oīplexis q̄ sunt de eē p̄dicamēta. Ex p̄dicti-
ctis inferē q ens acceptū p vero i ens p accidens p̄
terminēda sunt: p̄z q̄ alteri eoz. sentia p̄ acci-
dens non est causa deteriatā. alterz vero est aīe pas-
sio. Et hec de p̄o articulo.

Quantum ad secundū dubitatur p̄o: vtrū
diuisio scie speculatiue realis in phisicā metaphi-
sicā i mathematicā sit sufficientis. Pro cur? solutio
supponit q p̄dicta diuisio intelligēda est de scia spe-
culatiua strictē capta q. i. ex natura sui subiecti
ordinatur ad scire tanq̄ ad finē immediatū: nam
finitis immediatē cuiuslibet scie speculatiue cognō subie-
cti illi scientia q nō est circa aliquā operationē q
nō sit essentialit̄er speculatio. sc̄mōi est scia practica
Supponit scōdo q hic est sermo de scia speculatiua
possibilit̄ acquiri ab hoīe ex naturali lumine inteli-
lectus. i. ex principis cognitis via sensus memorie
vel experim̄: it̄: qz oīs nostra cognitio oritur a sensu
ex p̄o posterior. id nō diuidit hic scia i aliquā
sciam q sit de subiectis separatis tanq̄ de obiectis.
Supponit tertio q hoc diuisio sumit p̄nes diuersi-
tatē eoz quoz neutri cōtinet̄itates q̄rute alteri
scie siue sub̄ alteri scie. Quarto supponit q hec
diuisio alit̄ etiā sit sumi circa obiecta. nā metaphi-
sica est maxie circa intellectuala. mathematica ve-
ro est circa ymaginabilia. naturalis siue phisica ē
circa sensibilia. i intelligibilia fm quādā appro-
p̄tationē. oīs em̄ scia est circa intellectualia. h̄z me-
taphisicalia nec in v̄t aut̄ in singularib̄ sunt pro-
p̄rie sensibilia. i h̄z mathematicalia sunt sensibilia i.

fuit

nō

ut sep

omo. fo. 75.

in p̄mo p̄o r̄ma
sue vltima. in vltio

metaph
est aut̄

DETOLIBR
MATIEREKIKU
DONATA JAE

tri pmo. phisic alia at pmo sunt sensibilia.

Dubitarur secundo vtru de ente per accidens sit scia. r ar. q. sic. qz de qñqz pñt eñ demõstratio de illo pñt eñ scia. sed de ente p accidēs pñt mltia demõstrari vt p3 in textu ergo e scia. Secdo ad idēz astrologia r musica sūt scie: tñ sunt de ente p accidēs. In oppo. est aristo in textu. pto solutõ de dubij supponēda sunt ea q̄ dicta sunt in logica i pmo posteriorū quõd. s. scie subalternate sint de ente p accidēs tanq̄ de scibili remoto r hic non vult negare phi. qñ de ente p accidēs nō sit scia simplr. s3 soluz q̄ de aliq̄ in ordine ad p̄dicatū accidētale et nullo mō passo nate sit scia: r qz bec materia satis tradita e i libris posteriorū. id ibi recurrendū est.

Dubitarur tertio vtrum verū debeat excludi a p̄sideratõē metaphisice. Ar. q. nō: qz scia meta phisice. i. metaphisicā e scia p̄ia r cõsũma maxie circa p̄im õbñ scibile r itelligibile. s3 illud vñ e vey lgt. Itē vñiq̄dõz sicut se h3 ad eē ita ad intelli gi in scõo hui? sed. vey p̄uerit cū ente: q̄ p̄is p̄itit ad metaphisicū scia de ente. Itē si vey deberet excludi a p̄sideratione metaphisice hoc videre esse p̄ tā to q̄ vey dicit ens dimi nuriu: sed hoc est fñm: naz illud qd̄ dimi nuriu d̄ p̄fectōē entis si attribuit p̄io entis. s. de õig. i. p̄to solutõ e aduert. nō q̄ aliq̄ di cunt vey eē õbñ adequatū nri itellect?. qd̄ tam e fñm. cū vey nō sit p̄im itelligibile. qd̄ at sit õbz nri itellect? vñ i i libris de aia. Alteri? est aduertēd̄ q̄t modis d̄ vey. i. hec distinctio satis visa e in p̄di tamētis vbi d̄ ab eo est qd̄ res e vel nō e d̄f õzõva vel falsa ibi eī dicit e q̄ vey a q̄ p̄põ d̄f vera nō est nisi p̄formitas act? itelligēdi ad rē q̄ fñdat i illo actu itelligēdi cui? p̄sideratio p̄inet ad libros de aia: cū ibi tractat de õibus actib? potētiaz. Aduertendū est vlteri? q̄ vey aliqñ accipit vt est passio entis r p̄uerit cū ente. r illo mō metaphisice h3 bñ de teriare de h. o. s3 nō p̄io mō. r p̄ hoc p̄ qd̄ sit dicē. dū ad dubiū in quo finit scõs arti cul?

Quartū ad tertiu sit cõclusio responsalis ad q̄stis: diuisio scie specularie i tria p̄dicta mem bra e sufficēs. vt sat p̄batū est ex dictis. Ad rōes añ oppositū q̄stionis d̄ q̄ ões hoc solutões satis p̄sent in scõo articulo.

Et sic est finis totius metaphisice.

Fructuosum facileqz opus introductoriu in logi cā p̄bitosophiā necnō metaphisicā aristotelis doctissimū viri magistri Petri tartaret. Diligentissime castigatū spensis p̄uētis viri Jacobi maller mercatoris Lugdñs. Impressio Lugdñs. xvij. mēssis Marcij. Anno dñi Millesimo CCC. lxxv.

sequitur tabula questionum et dubiorū scdm̄ ordiñē librorū phie naturalis ac metaphisice

Et primo primi philozorum

Questio p̄hemial cū dubijs. fo. ij. r iij.

Arū de reb? naturalib? sit scia hñs p̄ subo p̄lmo r adequato corpur sub rōne naturalitatis.

Arū subm̄ p̄im r adequatū alicui? scie p̄io xtu: aliter p̄ineat oēs veritates necessarias illi? scie.

Arū õm̄ p̄conū phisicaliu demõstratay i phisica sit vñ? hñus scietificus ab alijs distinctus

Arū ad phi. naturalē p̄ineat p̄siderare de õib? reb?.

Questio prima. fo. iij.

Arū in scia naturali sit p̄cedēdū ex cognitõē carū principiorū r elementorū ad cognitõēz elementorū

P̄im̄ du. qd̄ est illud qd̄ est a nobis p̄io cognituz vtrū sit singulare vel quærsale.

Scdm̄. v. rñ magis vltis sint nobis p̄ius nota m̄ nus vniuersalitatis.

Tertiu vtr illa q̄ dicta sunt in p̄dicto notabili sint de mente aristotelis.

Questio scda. fo. vi. vij. et viij.

Arū ad p̄m̄ naturalē p̄ineat disputare p̄tra p̄menidē et mellisum negātes p̄incipia phie.

P̄imū dubiū. vtrū totū sit entitas realiter distincta a suis p̄ibns.

Scdm̄. vtrū totum integrale dicat aliquā entitatē absolutā realiter distinctā a p̄ibus suis tam diuisim q̄ cõiunctim sumptis.

Tertiu. vtrū sit idēz qd̄ sit nūc est fortes r q̄ heri fuit fortes posito casu q̄ fortes augmētatur sit q̄. l. q̄ p̄didit unum digitum.

Questio tertia. fo. ix.

Arū suba material seclusa q̄ritate sit diuisibilis

P̄imū dubiū. vtrū toto quiescente possint eius partes moueri

Scdm̄. vtrū ex vna noticiā possit fieri alia

Tertiu. quare phi negauerit accidens absolutum posse esse sine subiecto.

Questio quarta. fo. xi

Arū omnia entia naturalia sint determinata ad maximū r ad minimū.

P̄imū dubiū. vtrū infinitū scõs q̄ infinitū sit nobis ignotū. r vtrū ad cognitionē h̄ p̄positi necesse sit cognoscere ex q̄bus r quotis fiat. r vtrū oē corpus finitū p̄ ablationē finitū tandē cõsumatur.

Scõs. vtrū ista maxia quā asseruet anaxagoras et empedocles et fere oēs phi sit q̄ ex nihilo nihil sit vera. r an repugnet veritati fidei.

Tertiu. vtrū oia entia naturalia sint determinata ad maximū.

Questio quinta. fo. xij.

Arū p̄int ipia i triniseca rex naturaliu sint tria

P̄imū dubiū. vtrū cniūsi debet entis naturalis tm̄ sint tria p̄incipia. s. materia forma r p̄uatio.

Scdm̄. vtrū celi sit ens naturale r phisicū r vtrū accidentia sint cõposita ex materia r forma.

Tertiu vtr aristo. posuerit celi r celestia eē eo. mō icorruptibilia. r vtrū sit nūc esse p̄icipia manet sp̄

Questio sexta. fo. xv.

Arū p̄uatio sit entitas realiter dñst. ta a massis

P̄imū dubiū. vtrū p̄uatio sit aliqd. i. vtrū dicat

aliqua entitate potestiam

Secundum vtrum privatio sit res distincta a re privata.

Tertium vtrum ille ppones quas phis ponit in textu sint vere

Questio septima. fo. xvi. r. xvij.

Atq; materia sine ol fora sit entitas actualis appetibilis forme ratione privationis

Primum dubium vtrum p aliquam potentiam materia possit esse sine forma

Secundum vtrum ta sube corpee q incorpee sint ppositae ex materia et forma

tertium vtrum materia pta sit pum subm vicinias: r vtrum potentia materie sit realiter distincta ab ipsa materia

Sequitur secundus liber

Prima questio. fo. xvij. r. x.

Atq; res naturales differat ab artificialibus p hoc q habet principium intrinsecum p se sui motus.

Primum du. vtrum principium in diffinitione nature dicat de principio activo vel de principio passivo.

secundum vtrum in gnabilibus r corruptibilibus sint ponende rationes seminales

tertium vtrum figura distinguat a re figurata. r vtrum sit entitas absoluta vel respectiva.

Questio secunda. fo. xxi.

Atq; sint tm qtuor cae. s. materialis. formalis. efficiens et finalis

Primum dubium vtrum eiusdem effectus possint esse plures cause.

secundum vtrum sit ponenda aliqua ca finalis tertium vtrum causa et in actu effectus in actu simul sint r non sint.

Questio tertia. fo. xxij.

Atq; aliquid fiat vel possit fieri a casu vel fortuna.

Primum du. vtrum casus et fortuna sint cae agetes.

secundum vtrum casus r fortuna habeant fieri in contingenti ad vtrilibet vel in contingenti raro

tertium vtrum natura pducens monstrum intendat monstrum

Sequitur tertius liber.

questio prima. fo. xxvi.

Atq; motus sit entitas successiva respectiva vel absoluta exis subiective in mobili distincta a mobili r a tercio ad quem

Primum du. vtrum pter subm alterabile r qntate finem qua est alteratio reqrat motus seu fluxus distinctus ab illa qualitate

secundum. vtrum motus localis sit res distincta a mobili et a loco.

tertium vtrum ista sit pcedenda: motus localis est.

Questio scda. fo. xxix.

Atq; sit aliquid corpus actu infinitum.

Primum du. vtrum deus possit facere aliquod corpus sensibile actu infinitum.

secundum vtrum sit vabilis aliqua qualitas infinite in ratione

tertium vtrum sit vabilis aliqua multitudo actu infinita

Sequitur quartus liber phisicorum

Questio prima. fo. xxxi.

Atq; locus sit curitas respectiva a superficie plana corporis pertinentis realiter distincta et in corpe locale subiective existens

Primum du. vtrum aliquid dicat ex eo moveri localiter qz mouet de vno loco ad alium locum.

secundum vtrum terra sit in aqua sicut in superficie aque tanq in suo loco proprio naturali

tertium du. vtrum ultima sphaera sit in loco

Questio scda. fo. xxxv.

Atq; sit possibile vacuum esse

Primum du. vtrum implicet pditione duo corpora esse simul in eodem loco.

secundum dubium verum vnum corpus simul possit esse in diversis locis

tertium vtrum condempnatio sit possibilis r etiam rarefactio

Questio tertia. fo. xxxviij. r. xxxix.

Atq; tps sit entitas pter aiam exis m suratiua motus ab eo realiter distincta

Primum dubium vtrum tpa multiplicanda sint fm multitudine motuum.

secundum vtrum tempus sit entitas realiter distincta a motu

tertium vtrum illud dictum qd solz ceter dicti q de tpe no habem nisi nsc sit verum vel falsum

Sequitur quintus phisicorum

Questio prima. fo. xl.

Atq; solz ad tria predicamenta sit per se motus. scz ad quantitate: qualitate r vbi

Primum du. vtrum generatio sit mutatio successiva: sit q vere possit dici motus ppter vicinis.

secundum. vtrum ad relatione sit p se motus

tertium. vtrum sit aliqua qualitas que possit pini acquiri per motum.

Questio scda. fo. xliij.

Atq; ad unitate motus necessario reqrat unitas tps mobilis et termini ad quem

Primum du. vtrum motus differetes sps vel genere possint cōtinuari ad invicem

secundum vtrum motus pteritur motui et quies quieti r etiam motui

tertium. vtrum nec esse sit in omni motu reflexo quiete re in termino reflexione

Sequitur sextus phisicorum.

Questio prima. fo. xlv.

Atq; omne cōtinuum sit divisibile in semp divisibilia primum dubium vtrum in linea sint ponenda aliqua in divisibilia

secundum vtrum linea et ghaliter cōtinuum cōponatur ex divisibilibus.

tertium. vtrum alicuius cōtinui vel alieutus magnitudinis sint infinite ptes eiusdem pportionis.

Questio scda. fo. xlix.

Atq; implicet pditione motus fieri in instanti.

primum dubium. vtrum in motu sit vare primum mutatus esse r vtrum ahi oē moveri sit mutatus esse et cō. et vtrum illud in quo aliquid pmo mutatus est sit indivisibile

secundum vtrum indivisibile possit moveri tertium. vtrum indivisibile possit alterari

Sequitur septimus phisicorum.

Questio prima. fo. li.

Atq; in omni motu movens sit simul cum modo primum dubium vtrum ista ppo sit vera. omne qd movetur ab aliquo movetur

secundum. vtrum ad quietate pte sps sit p se alteratio

Tertium verū cuiuslibet forme intendibilis sit dare pl
num intensionem.

¶ **Questio scda. fo. liij.**

¶ An ois motus sit comparabilis
Primum dubium. penes quod attendit velocitas vel tar
ditas in motu

Secundum dubium. penes quod attendit velocitas motus
localis ex parte effectus.

Tertium. penes quod attendit velocitas in motu aug
mentationis

¶ **Sequitur octavus philosophorum**

¶ **Questio prima. fo. lv.**

¶ An motus sit eternus vel aliquis factus.

Primum dubium verū dicitur sic potuerit facere motus
de nouo quod ante eum nullus praefuerit.

Secundum verū impliciter dicitur quod aliquod creabile fuisse
ab eterno.

Tertium dubium verū scia dei possit augeri aut minui

¶ **Questio scda. fo. lvij**

¶ An graua et leuia et inuata moueantur localiter
et in genere cause efficientis a seipsis.

Primum dubium verū aiaia moueant seipsa
si dicitur quod verū motus aiaia sit naturalis vel violentus.

Tertium verum omne corpus moueatur

¶ **Questio tertia. fo. lx.**

¶ An primum motor sit immobilis: vnus: infinitus: im
parabilis: et nullam habens magnitudinem: et an sit mo
uens naturale aut violentum.

Primum dubium verū opinio aristotelis fuerit primum
motorem esse infinitum intensionis.

Secundum dubium verū aliquid possit generari et solū dura
re per instans

Tertium verū possit aliquid produci quod durz solū. p instans

¶ **Sequitur primus de celo**

¶ **Questio prima. fo. lxij.**

¶ An cuiuslibet corpori simpliciter instans vnus motus
Primum dubium verū mixtus moueatur ad motum elemen
ti predominantis.

Secundum verū prout quatuor elementa et celū sit ponendus
septimum corpus simpliciter

Tertium verum mundus sit perfectus.

¶ **Questio secunda. fo. lxviij.**

¶ An possint esse plures mundi

Primum dubium verū generabile et corruptibile con
uertantur admuticē: et similiter ingenerabile et incor
ruptibile.

Secundum dubium verū potentia actiua terminet ad maxi
mum in quod potest

Tertium dubium verū quilibet potentia passiua terminet p
minimum a quo potest pati

¶ **Sequitur secundus de celo**

¶ **Questio prima. fo. lxx.**

¶ An in celo moro sine fatigatione et pena regiant
sex dñe positionis ex natura rei distincte

Primum dubium verū ad saluandū ea quae apparent
in motibus planetarum sunt ponendi circuli eccentrici: cōcē
trici et epicycli.

Secundum dubium verū scia sit specie figure

Tertium dubium verū ois motus naturalis sit velocior in fine
quod in principio.

¶ **Questio secunda. fo. lxxv.**

¶ An quilibet alius astrū a sole heat lumen suū a sole.

Primum dubium verū totalis terra sit spherica
Secundum dubium verū sphere celestes sicut sphere planeta
rum moueantur pluribus modis. scilicet ab oriente in oc
cidentem: et contra.

Tertium dubium verū oia astra sint eiusdem speciei

¶ **Sequitur quartus de celo**

¶ **Questio prima. fo. lxxvi. et lxxviij.**

¶ An aliquid elementū sit simplex: et leue et aliud simpliciter
grauē et aliud graue et leue in respectu.

Primum dubium verū grauitas et leuitas sint forme reales
grauis et leuis: vel solis sint qualitates motiue

Secundum verū grauia et leuia moueantur actiue a graui
tate et leuitate: vel a suis formis substantialibus

Tertium verum grauia appetant descendere per lineas
breuissimas et leuia ascendere etiam per lineas
breuissimas.

¶ **Sequitur primus de generatione**

¶ **Questio prima. fo. lxxv.**

¶ An aliquid possit simpliciter generari

Primum dubium verū in genito et corrupto remaneat aliqua
forma substantialis vel accidentalis.

Secundum dubium verū et quod angelus quilibet potest angeali.

Tertium dubium verū aliquid augetur.

¶ **Questio scda. fo. lxxviij.**

¶ An elementa manent forma in mixto.

Primum dubium verū sibi possit agere in sibi simile

Secundum dubium verū a proportionē equalitatis vel mi
noris equalitatis fiat actio.

Tertium verū agēs et patiens debeant communicare
in materiam

¶ **Sequitur secundus de generatione**

¶ **Questio prima. fo. lxxv.**

¶ An sint quatuor qualitates prime quarū due
scilicet caliditas et frigiditas sint actiue. et alie passi
ue scilicet humiditas et siccitas: et secundum has sint qua
tuor elementa.

Primum dubium verū quilibet elementū det ermet
sibi vnā qualitatem in summo.

Secundum verū a cadens possit esse principium effectiuis
generandi sententiam.

Tertium verum sit dare aliquid elementum purū

¶ **Questio scda. fo. lxxviij.**

¶ An quilibet elementum possit immediate in quod
libet transmutari.

Primum dubium verū sit possibile aliquid mix
tum esse simpliciter et perfecte temperatum in qua
litatibus.

Secundum verum omne viuens habeat determinatam
periodum sue durationis.

Tertium verū corruptis possit redire idē numero.

¶ **Sequitur primus meteororum.**

¶ **Questio prima. fo. xci.**

¶ An de impressionibus meteorologicis sit scia.

Primum dubium verū materia oim impressionū sit va
por vel exalatio.

Secundum verū de nocte existente serenitate appareat
hiatus et voragines.

Tertium verū galatia sit de natura elementari puta
exalatio vel vapor.

¶ **Questio scda. fo. xcvi.**

Utrum pluuia ros et prima generentur in media regionis aeris. et aque fontales i cōcauitatib⁹ terre
Primum dubium. utrum pluuia ros et prima differant specie specialissima.
Secundum. utrum a qua fontalis naturaliter ascendat ad officium fontis.
Tertium. utrum rubeo matutina significet pluuiam futuram.

Sequitur scds metho:orum.

Questio prima. fo. xcviij.

Utrum mare i suo loco naturali exis debeat fluere et refluxere.

Primum dubium. que est causa diuersitatis fontium et flumiozum in saporibus et alijs qualitatib⁹ et virtutibus productiuis diuersorum effectuum.

Secundum. utrum mare debeat esse saluum. **tertium** utrum aque fontales possint esse salte.

Questio secunda. fo. c.

Utrum ventus sit exalatio calida et sicca lateraliter mora circa terram.

Primum dubium utrum tremotus sit naturaliter possibilis.

scdm dubiū. utrum tranquillitas sit signū tremotus
Tertium du. utrum iouitruū sit exercitio ignis i nube

Questio tertia fo. c. ij.

Primum dubium utrum halo fiat per refractiones vel reflexionem radioruz

scdm dubiuz utrum colores yridis sint veri colores
Tertium dubium utrum omnis yris debeat formali ter apparere.

tricolor et utrum soluz possint apparere due yrides

Sequitur primus de anima.

Questio prima fo. c. v.

Utrum scientia de anima habens p subiecto adequato corpus sub ratione animati sit inter partes philosophie naturalis dignior et honorabilior.

Primum dubium utrum anima possit cognosci a nobis proprio conceptu et quiditate.

Secundum dubium. utrum res cognita sit in cognoscente secundum esse reale.

Tertium dubiū utrum anima habeat aliquas operationes proprias quibus non cōicet corpori

Sequitur scds de anima.

Questio prima fo. cvij.

Utrum definitiones anime sint sufficēter assignate.

Prim du. utrum in qualz pre corpis aīa sit tota aīa
scdm dubiū utrum in hoīe sit ponenda forma corporei caris realiter distincta ab aīa intellectiua.

Tertium utrum in homine propter diuersas operationes vitales sit ponenda anima sensitua realiter distincta ab anima intellectiua.

Questio secunda fo. cx.

utrum potentie anime distinguantur per actus: et actus per oblata

Primum dubium utrum opus naturalissimū in uiuentibus sit generare sibi simile.

scdm dubium utrum aliquid possit nutriri.

Tertium dubium utrum id corpus possit simul in formari a uabus animalib⁹ eiusdem rationis.

Questio tertia fo. cxij.

Utrum sensus sit potentia passiuā.

Primū dubiū utrum sit dare maximā distantiam a qua visus potest videre suum obiectum.

scdm du. utrum me loquēte sit idē sonus que quilibz uestrum audit.

Tertium du. utrum sensus tactus sit vnus sensus

Questio quarta. fo. cxvi.

Utrum sit necesse ponere sensum agētem a sensu possibili seu passiuo distinctum

Prim du. utrum sit necesse ponere sensum cōm ex natura rei distinctū a sensib⁹ particularibus.

scdm du. utrum sensus cōis sit vnus vel plures

Tertium du. utrum sit vnū qd cōiter bz. s. q fortis ymaginatio. i. fantasia trāsmutat corpa.

Sequitur tertius de anima

Questio prima. fo. cxvij.

Utrum intellectus noster possibilis sit pure potentia passiuā

Prim du. utrum ad habendū notitiā actualē sit ponenda species intelligibilis

scdm du. utrum illud dictū aristoteli sit vtz in quo dicitur q necesse est intellectū intelligētem fantas mata speculari.

Tertium du. utrum aīa rationalis sit immortalis

Questio scda. fo. cxix.

Utrum quiditas rei materialis sit pparū et adequatū obiectum intellectus.

Prim du. utrum ens in tota sui latitudine sit obiectū adequatum nostri intellectus.

scdm du. qd est principū mot⁹ adequatū in aīa.

Tertium du. utrum aīa sepata possit intelligere quiditates sibi notas ante separationē.

Sequitur liber de sensu et sensato.

Questio prima. fo. cxxi.

Utrum aliquā sciam oporteat ēē preter sciam libroz de aīa et libroz de aīalib⁹ et plantis ad detrianduz de opationib⁹ et passombus aīatoz.

Prim du. utrum diffinitio coloris sit sufficiens in qua dicitur: color est extremitas perspicui in corpore terminato.

scdm du. utrum nigredo sit priuatio albedinis
Tertium dubiū utrum possibile sit aliqd totū simul et e semel alterari.

Sequitur liber de memoria et rei

Questio prima. fo. cxv.

Utrum in forma sit habit⁹ vel passio primi sensitiui

Prim du. utrum in nobis seu in aīa rōali preter memoriā sensitua sit ponēda memoriā intellectiua.

scdm du. utrum sit ponēda memoriā sensitua.

tertium dubiū. utrum ad reminiscētiā requiratur obliuio et non ad memoriā

Sequitur liber de somno et vigilia

Questio prima. fo. cxviiij.

Utrum somn⁹ insit oībus aīalibus somnium vero doct mientibus.

Prim du. utrum diffinitio somnū sit sufficiens
scdm utrum in sōno debeat semp fieri sōtia vel hūc vel aliqñ raliqñ nō.

Tertium utrum sit possibile puidere futura p somnia.

Sequitur liber d lōgitudine et breuitate vite.

Questio prima. fo. cxviiij.

Utrum calidū et hūidū sint cōe lōge vite in uiuentibus

Primum du. q. plerumque est longioris vite.
Secundum. vix igitur in peano orbis lune sit corruptibili
lis et similiter terra in centro.

Tertium. vix scia possit corrumpi.

¶ Sequitur primum metaphisice
¶ Questio prima. fo. cxxx.

Atque ens quatenus ens sit subiectum metaphisice
Primum du. vix ois accipit circa ipsum singulare
Secundum. verum ad metaphisicam prineat considerare oim
rerum quiditates in singulari et sub proprijs ratio
nibus earum
Tertium verum metaphisica sit scientia speculati
ua vel practica.

¶ Sequitur secundum metaphisice.

¶ Questio prima. fo. cxxxi.

Atque difficultates cognoscendi res sit ex parte cogno
scētis vel ex parte rerum cognoscibilium
Primum dubium. vix veritatis apprehensio rerum
sit possibilis
secundum verum substantie separate sint a nobis quoditative
cognoscibiles
Tertium vix in causis essentialiter subordinatis sit
p. e. here in infinitum.

¶ Sequitur tertium metaphisice

¶ Questio prima. fo. cxxxiiij.

Atque inquiruntur cognitione veritatis necesse sit
primum dubitare
Primum dubium. verum singularium principia sint ead
numero
secundum. verum ens et unum sint sube rerum
Tertium verum linee numeri superficies et puncta sunt
substantie

¶ Sequitur quartus metaphisice.

¶ Questio. fo. cxxxv.

Atque ens et unum significat eadem naturam et inter se
conuertantur

Primum du. vix ens et unum conuertantur.
secundum du. vix in eadem re esse realiter distinguitur ab
essentia et existentia

Tertium du. vix hoc primum principium impossibile est
idem simul esse et non esse. sic firmissimum notissi
mum. et simpliciter primum

¶ Sequitur quintus metaphisice.

¶ Questio. fo. cxxxv.

Atque necessaria habeat causam sui esse
Primum du. quot sunt modi totius et partis.
Secundum du. quot sunt gradus colorum
tertium du. quot modis dicitur falsum.

¶ Sequitur sextus metaphisice

¶ Questio. fo. cxxxviij.

Atque divisio qua philosophia dividit scientiam speculativam in
physicam. mathematicam et metaphisicam sit sufficiens
Primum du. vix divisio scie speculative realis in phi
sicam. metaphisicam et mathematicam sit sufficiens.
secundum du. vix de ente per accidens sit scia.
tertium du. verum verum debeat excludi a consideratione
metaphisice.

¶ Et sic est finis tabula totius philo
sophie naturalis uenit metaphisice.

UNIVERSITÄT
SALAMANCA
BIBLIOTECA

Willebrord
Znodenunt

